തടാതകാപരിണയം

നാമ

കാവ്യം.

[illegible]

ACC. No. 608 MIC

S
39

തടാതകാപരിണയം

നാമ

കാവ്യം.

കേരളപുരവാസ്തവ്യകവികുലസാർവ്വഭൌമേന
ശ്രീശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യസൂരിണാ
വിരചിതം.

കൂടല്ലൂർഗ്രാമവാസിനാ ബ്രഹ്മശ്രീ അനന്തനാരായണ
ശാസ്ത്രിണാ വിരചിതയാ "പ്രകാശികാ"
ഖ്യയാ വ്യാഖ്യയാ സമലംകൃതം.

കാപ്പി ൧൦൦

ബ്രഹ്മശ്രീ
ഇ. പി. സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രിണാ
സ്വകീയ "ശ്രീരാമകൃഷ്ണാ"ഖ്യ മുദ്രായന്ത്രാലയേ മുദ്രിതം
സൽ വിജയതേതരാം.
1903.

All Rights Reserved.

Price Rs 1-2. മൂല്യം ക. ൧-൨.

Printed and Published by E. P. Subramania Sastri,
at the 'Sree Rama Krishna Press,'
Elappulli Palghat.

പീഠികാ.

ശ്രീകേരളപുരേശപദനളിനമകരന്ദാസ്വാദനചഞ്ചരീകായമാണസ്വാന്തൈഃ സ്വദേശികകൃപാധാനനിധാനകലശീഭൂതൈഃ കവികുലചൂഡാമണിഭിഃ വാധൂലകുലക്ഷീരോദധിരാകേന്ദുഭിഃ കേരളപുര(കൊടുവായൂർ) വാസ്തവ്യൈഃ 'ശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യ'സൂരിഭിരസ്മത്താതപാദൈർവ്വിരചിതം 'താടകാപരിണയാ'ഭിധമിദം കാവ്യരത്നം, കൂടല്ലൂർ ഗ്രാമീണൈഃ വിപശ്ചിൽപ്രവരൈഃ 'അനന്തനാരായണ'ശാസ്ത്രിഭിർവ്വിരചിതയാ 'പ്രകാശികാഖ്യ'യാ വ്യാഖ്യയാ സനാഥീകൃത്യ സ്വജനകയശഃപ്രഥനവിധിത്സുനാ മയാ ബ്രഹ്മശ്രീ ഇ. പി. സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രിണാം സ്വകീയ 'ശ്രീരാമകൃഷ്ണാ'ഖ്യമുദ്രായന്ത്രാലയേ മുദ്രാപയിത്വാ പ്രകാശതാം നീതം.

ആശാസേ ച കാവ്യമിദം വ്യുൽപിത്സുഭിഃ പരമപ്രേമാസ്പദതയാ ഗൃഹ്യേതേതി സർവ്വമനവദ്യം.

കേരളപുരം ഗ്രാമം
൧൦൮൯ മാർഗ്ഗശീർഷമാസി
൫-ദിനെ

ഇത്ഥം ഗ്രന്ഥകർത്തൃതനൂജഃ
സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രീ.

തടാതകാപരിണയെ

പ്രഥമസ്സൎഗ്ഗഃ

കല്യാണായാസ്തു നശ്ശശ്വൽ കല്യാണാചലകാൎമ്മുകഃ ।
കല്യാണശക്തിവ്യൂഢാൎദ്ധകല്യാണപ്രദ ഈശ്വരഃ ॥ ൧

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയെ നമഃ അവിഘ്നമസ്തു.

നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരായണശാസ്ത്രിപാദശൎമ്മഭ്യോസ്മദ്ഗുരുഭ്യോ നമഃ

ലക്ഷ്മീനാഥസ്സദാ ദദ്യാല്ലക്ഷ്മീം പക്ഷീന്ദ്രവാഹനഃ ।
അക്ഷീണവിഭവസ്സൃഷ്ടലക്ഷ്മീണക്ഷണാദ്ധ്വവഃ ॥ ൨
മംഗളം വസ്സദാ ദേയാൽ പിംഗളാംബരവാസിതഃ ।
പിംഗളാദിതനുസ്സൎവ്വമംഗളാശ്ലിഷ്ടശേഖരഃ ॥ ൩

ശൃംഗാരാദിരസോല്ലസിതഗുണഗണൈൎദ്ദോഷാദിഭിൎവ്വൎജ്ജിതൈ-
ലങ്കാരൈരപ്യുദാരൈൎഗ്ഘടിതമതിതരാം ശ്ലോകസംഘൈസ്സമൎത്ഥിതൈഃ ।
കാവ്യം സ്വാന്തരതീനാം കകുഭമുഭയഭാക്പ്രാൎത്ഥനാസ്ഥിതം മദീ-
യ്വ്യാഖ്യാതും കിമലന്ത്വവാപി കലയേ വ്യക്താൻ പദാൎത്ഥാനഹം ॥ ൪

തടാതകാപരിണയാഭിധകാവ്യപ്രകാശികാ ।
വിതന്യതെല്പ കതമാം കല്പ്യതാം മയി സാധവഃ ॥ ൫

ഇഹ ഖലു നിഖിലനിഗമാഗമപ്രവീണാനാമനേകാനേകവിധപണ്ഡിതനിയുഗള മനോവിമലിതാന്തഃകരണാനാം കേരളപുരവാസ്തവ്യബുധജനശുദ്ധാലങ്കരണമണീനാം ഭാൎഗ്ഗവസന്താനഭവനനിധിരാകാരിതകിരണാനാം പരശുരാമാഭിധാനാനാം കിഞ്ച പവിത്രതരവിചിത്രതരഗുണഗണാവാസഭൂതാനാം അനന്തദേവാഖ്യാനാം അനന്തനാരായണശാസ്ത്രിപാദശൎമ്മണാം ശിഷ്യേണ കിഞ്ചിദ്വിദ്വൽക്കരണാസ്പദഭൂതേന വിലസിതഭിഷക്സമാജാന്തൎവ്വാസീ വാഗ്ഗുലകലതിലകഃ കവികലചൂഡാമണിശ്ശ്രീകൃഷ്ണശൎമ്മാനാമ കവിഃ കിമപി കൌതുകാൽ തടാതകാപരിണയനാമ കാവ്യം പ്രകൃതകാരഃ തത്ര പാദീൎന്നമസ്ക്രിയാ വസ്തുനിൎദ്ദേശോ വാപി തന്മുഖമിത്യാദിവചനാദൎത്ഥനിൎദ്ദേശപരിസമാപ്ത്യാദിനിമിത്തസമീഹിതസിദ്ധയെ വിശേഷമംഗളനിദാനം തസ്ഥിംശ്ച പരമ്പരയാപിനാ കകാരണം ദൈവികമവഗാഹിതകാരപ്രയുജ്യാദ്ധ്യാ മംഗളം പ്രാൎത്ഥയതെ കല്യാണായേത്യാദിനാ.

കല്യാണപ്രധാനസ്സചാസൌപ്രധാനോചലോ ഗിരിർമ്മേരുരിതി യാവൽ സ കാർമ്മുകമസ്യേതി സ യഥാ കല്യാണാചലകാർമ്മുകഃ അചലശബ്ദശ്ചലോ ച്ചയാഃ, തകാരണം കാർമ്മുകമിതി ചാമരഃ കല്യാണ്യൈഃ മംഗളാർത്ഥതയാ രാജ സാത്ത്വാ യസ്യ സഃ യഥാ കല്യാണശക്തിഃ രജഃ സൃജതി ഇതാനി സത്വേന പരിരക്ഷതി തമോ ഹരതീതി വചനാൽ ശേഷാൽ സർവ്വദാ സൃഷ്ടിസ്ഥിതിസംഹാരാദിഷു പ്രവൃത്തസ്യാപി നതജനാഭീഷ്ടദാനേ ന സമയാപേക്ഷേതി ഭാവഃ വന്ദാരുണാമഭിവാദകാനാം വന്ദാരുരഭിവാദകേ ഇത്യമരഃ തേഷാം കല്യാണം ക്ഷേമം പ്രകർഷേണ നാശപരമിതി ഭാവഃ ഭോതി പ്രയച്ഛതീതി വന്ദാരുകല്യാണപ്രദഃ ശംശേഖരഃ സദാശിവഃ കർത്താ നോസ്മാകം ശ്രോതൄണാം പഠിതൄണാം കല്യാണായ മംഗളപ്രദാനായാസ്തു ഭവതാദിതി പ്രാർത്ഥനായാം ലോട് കല്യാണമക്ഷയേ സാധുന്ദ്ര മംഗളേപി നപുംസകമിതി മേദിനീ തഥാച ലക്ഷണയാ ജനോല്ലിതസാധ്യത്ത്വയുക്തികാരണമിവാഭായാസ്ഥിതസ്യ സൃഷ്ട്യപ്രഭികാരിണോ മംഗളാദാനശക്തിമത്ത്വാപ്രതീക്ഷണം മഭിവാദകാഭീഷ്ടദാതൃതി ശേഷസ്യാസ്തു മംഗളപ്രദാനേ കാ വാ ശങ്കേതി ഭാവഃ അനേനാനതജനാഭീഷ്ടദാതൃത്വരൂപത്വസാധകമംഗളദാനശക്തിമത്ത്വാഭിപ്രായയുക്തവിശേഷണവത്ത്വേനാൽ പരികരോ നാമാലങ്കാരഃ അലങ്കാരഃ പരികരസ്സാഭിപ്രായേ വിശേഷണേ ഇതി ലക്ഷണാൽ അനുലോമേഭ്യോ രീതിഃ തഥാച ശേരപകേ തീദിസ്സമ്പ്രാൽ ചര്യവിന്യാസ ഇത്യാദ്യൈ. വിദർഭജനാധൃതത്വാൽ വൈദർഭീത്യാദി അല്പപ്രാണവർണ്ണസത്ത്വാൽ ശ്ലേഷഃ പ്രസിദ്ധാർത്ഥപദത്വം പ്രസാദഃ ബന്ധവൈഷമ്യരഹിതത്വം സമതാ ശബ്ദാർത്ഥ്യ ച പ്രവീണമനോനന്ദകത്വമാധുര്യം അതിഷ്ഠുരവർണ്ണത്വം സൌകുമാര്യം ഝടിത്യർത്ഥസ്ഫുരണമർത്ഥവ്യക്തിഃ ഉക്തേ വാക്യേ ഗുണൈരുൽകർഷപ്രതിഭാനം ഉദാരതാ സമാസബാഹുല്യത്വം ഓജഃ അഭിനവാർത്ഥപ്രതിപാദനം കാന്തിഃ അന്യധർമ്മാണാമന്യത്രാധിരോപണം സമാധിരിതി ദശ ഗുണാസ്സന്തി പ്രഥമസർഗ്ഗേ ധീരോദാത്തോ മലയധ്വജോ നായകഃ തഥാ ധീരശാന്തഃ സുന്ദരപാണ്ഡ്യഃ തഥാ ധീരോദാത്തോഗ്രപാണ്ഡ്യ ഇതി സംപ്രദായഃ ശേഷവത്പാദയോസ്സർഗ്ഗണായേ തത്ര തത്ര ദ്രഷ്ടവ്യാഃ അസ്മിൻ സർഗ്ഗേ അനുഷ്ടുപ് വൃത്തം ഛന്ദസി പ്രസ്താരക്രമേ ദൃഷ്ടാനി ഷോഡശാധികഷട്പഞ്ചാശദ്വൃത്താനി തത്ര ച സപ്തദശമേന പ്രഥമഃ അഷ്ടാശീതിതമേന ദ്വിതീയഃ ശതാധികദ്വാത്രിംശത്തമേന തൃതീയഃ അഷ്ടാശീതിതമേന ചതുർത്ഥഃ പാദശ്ചേതി വിഭാഗഃ കല്യാണപദസ്യ ചതുർഷ്വ പാദേഷ്വപി വിദ്യമാനത്വാദ്ദ്വിപ്രാസോ നാമ ശബ്ദാലങ്കാരശ്ചേതി സർവ്വം സമീചീനം ൧

അഥ പുരം നിർദ്ദിശതി.

അസ്തി സ്വസ്തികരീ നൄണാം പുരീ പാണ്ഡ്യമഹീഭൃതാം ।
പ്രശസ്താ മധുരാ നാമ്നാ നഗരീവാമൃതാശിനാം ॥ ൨

അസ്തീതി നൄണാം മനുഷ്യാണാം സ്വസ്തികരീ ക്ഷേമകാരിണീ നാമ്നാഭിധാനേന പ്രശസ്താ മധുരേതി പ്രസിദ്ധാ പാണ്ഡ്യമഹീഭൃതാം പാണ്ഡ്യഭൂപതീ

നാം പുരി കൎത്രീ അമൃതാശിനാന്ദേവാനാന്നഗരീ അമരാവതീവ സ്ഥിതാ വൎത്ത
തേ വൎത്തമാനേ ലട് തഥാചൈകരാത്രവാസമാത്രേണ മൎത്ത്യാനാം മോക്ഷ
ദായിനീ മധുരേതി പാണ്ഡ്യനൃപതീനാം കാഞ്ചനപുരീ ദേവാനാമമരാവതീ
വാസ്തീതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ 'ഉപമാ യത്ര സാദൃശ്യലക്ഷ്മീരുല്ലസതി ദ്വയോ'
രിതി ലക്ഷണാൽ ൨

അഥ സപ്തഭിഃ പുരീം വൎണ്ണയതി.

കലശേഖരഭൂപാലഃ കലയാതുലയാന്വിതഃ ।
കലാനിധികുലോത്പന്നഃ കലയാമാസ യാം പുരം ॥ ൩

കലേതി। അതുലയാ അസമാനയാ യദ്വാ അക്ഷയയേത്യൎത്ഥഃ കലയാ പൂൎവ്വധ
നസമൂഹ്യാ യദ്വാ കലയാ ശില്പേന പുരാദീനാമലങ്കൃതിനിൎമ്മാണകൗശലേ
നേതി യാവൽ കലാ സ്യാന്മൂലരൈവൃദ്ധൗ ശില്പാദാവംശമാത്രക ഇതി മേദിനീ
അഥവാ അഷ്ടാഭിശ്ച സുരേന്ദ്രാണാം മാത്രാഭിൎന്നിൎമ്മിതോ നൃപ ഇതി വച
നാൽ കലയാ ഷോഡശാംശേനാന്വിതഃ യുക്തഃ അന്യഥാ ഷോഡശം പുരം കോ
വാ കല്പയിഷ്യതീതി ഭാവഃ കലാനിധിശ്ചന്ദ്രഃ മൃഗാങ്കഃ കലാനിധിരിത്യമരഃ തസ്യ
കുലമന്വയം കുലാന്യഭിജനാന്വയാവിത്യമരഃ തസ്മിന്നുത്പന്നോ ജാതഃ കലശേ
ഖരഭൂപാലഃ കലശേഖര ഇതി പ്രസിദ്ധോ ഭൂപാലഃ രാജാ കൎത്താ യാം പുരം ന
ഗരീം കലയാമാസ ചകാര। ഭൂതേ ലിട് താമസ്യാവാസേത്യത്രാത്ര സംബന്ധഃ
തഥാച ചന്ദ്രകുലജാതഃ കലശേഖരനൃപതിസ്സ്വയം കൃതവാനിതി ഭാവഃ അത്ര മഹാ
കുലീനതാസമ്പന്നതാലക്ഷിതാശയോ നായകഗുണാശ്ച ദ്യോത്യാഃ। ൩

കൈലാസ ഇവ യത്രാസ്തേ വിബുധാവലിസേവിതേ ।
അദ്ധാ ഗണാധിപഗുഹഭൂഭൃജ്ജാതാന്വിതേ ഹരഃ ॥ ൪

കൈലാസ ഇതി। ഹരഃ പരമേശ്വരഃ വിബുധാഃ വിദ്വാംസഃ അന്യത്ര
ദേവാഃ വിബുധോ ജ്ഞേ സുര ഇതി മേദിനീ। തേഷാമാവല്യാ പങ്ക്ത്യാ വീ
ഥ്യാളിരാവലിഃ പങ്ക്തിരിത്യമരഃ സേവിതേ ആശ്രിതേ തഥാ വിബുധാവലി
സേവിതേ ഗണാനാം സൈന്യാനാമധിപാഃ നായകാഃ അധിപന്നായകോ
നേതേത്യമരഃ ശൂരാ വിക്രാന്താശ്ച ഭൂഭുജോ രാജാനശ്ച തേഷാം ജാതേന സമൂ
ഹേനാന്വിതേ യുക്തേ ഭൂഭൃൽ ഭൂമിധരേ നൃപ ഇത്യമരഃ അന്യത്ര ഗണാധിപഃ
ഗണനായകഃ ഗജമുഖ ഇതി യാവൽ ഗുഹസ്സുബ്രഹ്മണ്യശ്ച ദേവസേനാപതിഃ
ശൂര ഇത്യമരഃ ഭൂഭൃജ്ജാതാ പൎവ്വതരാജപുത്രീ താഭിരന്വിതേ ഇത്യൎത്ഥഃ യത്ര
മധുരാപുരേ കൈലാസേ കൈലാസോ നാമ ഭഗവതഃ ശ്രീകണ്ഠസ്യാവാ
സഗിരിഃ തസ്മിന്നിവ അദ്ധാ സാക്ഷാൽ ആസ്തേ വൎത്തതേ വൎത്തമാനേ ലട്
താമിത്യത്രാത്ര സംബന്ധഃ തഥാച ഗണപതിസുബ്രഹ്മണ്യപാൎവ്വതീസഹി
തേ ഇന്ദ്രോപേന്ദ്രാദിദേവവൃന്ദനമസ്യമാനേ ദേവദേവേ കൈലാസാചല ഇ
വാത്രാപി സാന്നിദ്ധ്യേന വൎത്തതേ ഹര ഇതി ഭാവഃ ശ്ലേഷോപമാലങ്കാരഃ ൪

സ്വൎണ്ണദീതോയസംസ്പൎശി യസ്യാമൎണ്ണഃ പ്രതിഷ്ഠിതം ।
സുവൎണ്ണമണിപൂൎണ്ണാനി ശരണാന്യഖിലാന്യപി ॥ ൩

സ്വൎണ്ണദീതി । യസ്യാം മധുരായാം പ്രതിഷ്ഠിതം കൂപവൎത്തി പ്രതിഃ കൂപ ഇത്യമരഃ അൎണ്ണഃ ജലം അംഭോൎണ്ണസ്തോയമിത്യാദ്യമരഃ സ്വൎണ്ണദ്യാഃ സുരഗംഗായാഃ സ്വൎണ്ണദീ സുരദീൎഘികേത്യമരഃ തോയേന ജലേന സമ്യൿ സ്പൎശിത്വം ശീലമസ്യേതി തത്തഥോക്തം വൎത്തത ഇതി ക്രിയാ യോജ്യാ അഖിലാനി സമസ്താനി ശരണാനി ഗൃഹാണി നികേതശ്ശരണം ക്ഷയ ഇത്യമരഃ താന്യപി അപിശബ്ദശ്ചകാരാൎത്ഥഃ സുവൎണ്ണമണിപൂൎണ്ണാനി സുവൎണ്ണൈഃ കാൎത്തസ്വരൈഃ മണിഭിഃ മുക്താവിദ്രുമാദിഭിശ്ച പൂൎണ്ണാനി സമഗ്രാണി വൎത്തന്ത ഇതി തഥാ ച ഗംഗാജലവദതിസ്വാദു ജലം സൎവ്വസമ്പൽസമൃദ്ധാനി ഗൃഹാണീതി ഭാവഃ ൩

വൎണ്ണാസ്സ്വാചാരസമ്പൂൎണ്ണാഃ പൂൎണ്ണാ യത്രാപണാഃ ഫലൈഃ
ശ്രേണ്യഃ സ്ത്രീണാം സ്വലാവണ്യധിക്കൃതസ്വൎവ്വധൂഗുണാഃ

വൎണ്ണാ ഇതി । യത്ര മധുരായാം വൎണ്ണാ ബ്രാഹ്മണാദയഃ വൎണ്ണാ ദ്വിജാദാവിത്യമരഃ സ്വാചാരസമ്പൂൎണ്ണാഃ ശോഭനേനാചാരേണാനുഷ്ഠാനേന സമ്പൂൎണ്ണാഃ സമഗ്രാഃ സ്വകൎമ്മാചാരരതാ ഇതി വാ ആപണാഃ നിഷദ്യാഃ ആപണസ്തു നിഷദ്യായാമിത്യമരഃ ഫലൈഃ കദളീഫലൈഃ ഏതദുപലക്ഷണമന്യേഷാം യഥോചിതഫലൈരിത്യൎത്ഥഃ ഫലം ജാതീഫലേ സസ്യേ ഇതി മേദിനീ പൂൎണ്ണാഃ പരിപൂൎണ്ണാഃ സ്ത്രീണാം യോഷിതാം ശ്രേണ്യഃ പങ്ക്തയഃ ശ്രേണി പങ്ക്താ സ്ത്വിത്യമരഃ സ്വലാവണ്യധിക്കൃതസ്വൎവ്വധൂഗുണാഃ സ്വാസാം ലാവണ്യേന ലാവണ്യനാമ മുക്താഫലേഷു ച്ഛായായാസ്തരളത്വമിവാന്തരാ യദംഗേഷു തദേവേത്യൎത്ഥഃ താദൃശേന സൌന്ദൎയ്യേണ ധിക്കൃതാസ്തിരസ്കൃതാഃ സ്വൎവ്വധൂനാമപ്സരസാം ഗുണാഃ രൂപം യാഭിഃ താസ്തഥോക്താ വൎത്തന്ത ഇതി യോജ്യം ഗുണോ മൌൎവ്യാമപ്രധാനേ രൂപാദൌ സൂദ ഇന്ദ്രിയേ ഇതി മേദിനീ തഥാ ച ബ്രാഹ്മണാദയഃ തത്തദാചാരസമ്പന്നാഃ ആപണാഃ ഫലാദിഭിഃ പൂൎണ്ണാഃ സ്ത്രിയശ്ചാപ്സരോഭ്യോപ്യതിസുന്ദൎയ്യ ഇതി ഭാവഃ പൂൎവ്വാൎദ്ധേ അനുപ്രാസോക്ത്യാ സമാലങ്കാരഃ ഉത്തരാൎദ്ധേ അപ്സരസാം രൂപതിരസ്കാരാസംഭവേപി സംഭവവൽകഥനാദതിശയോക്തിഃ ൪

സാലോ ഗാരുഡമാണിക്യവജ്രാഭസ്സ്വതേജസാ ।
യത്രാഭാതി സനാമേവ ലതാപല്ലവപുഷ്പരാട് ॥ ൫

സാല ഇതി । യത്ര മധുരായാം ഗാരുഡേന ശ്യാമളവൎണ്ണേന മരതകേന ഗാരുത്മതം മരതകമിത്യമരഃ മാണിക്യേന അരുണവൎണ്ണേന മാണിക്യരത്നേന ച വജ്രേണ സിതേന വജ്രരത്നേന ച ആദൌ പ്രഥമം ഗാരുഡം തതോ മാണിക്യം തതോ വജ്ര ഇതി ക്രമേണേത്യൎത്ഥഃ ആഭാഃ ആകലിതഃ സാലഃ പ്രാകാരഃ കൎത്താ പ്രാകാരോ വരണസ്സാല ഇത്യമരഃ സ്വതേജസാ ആത്മീയകാന്ത്യാ ലതാനി പത്രാണി പല്ലവാനി കിസലയാനി പുഷ്പാണി കുസുമാനി ച തൈഃ രാജത ഇതി ലതാ

ല്പവൃക്ഷങ്ങൾക്ക് സമാനം സമാനന്മാരായ സാലവൃക്ഷ ഇവ ദൃശ്യന്തേ നഗര പാദപമാത്രസ്ഥമായ പ്രാകാരത്തിലെ ദിനി തുഷാരാദിശോഭിതം വൎത്തമാന ഒട് ഉപമാലങ്കാരഃ ॥ ൧

മാൎത്താണ്ഡാന്മാസിമൃഗ്യോപി മാൎത്താണ്ഡോല്ലാസിവിഗ്രഹഃ ।
അഹാൎയ്യ ഇവ യത്രാസ്തേ ശംഭുരാൎയ്യാനുസേവിതഃ ॥ ൨

മാൎത്തേതി। അഹാൎയ്യ കൈലാസഗിരാവിവ ആൎയ്യാനുസേവിതഃ പൂജ്യാശ്രിതഃ അന്യത്ര ആൎയ്യയാ ഗൌൎയ്യാ അനുസേവിതഃ യത്ര ഭൂതായാം ശംഭുഃ പരമശിവഃ മാൎത്താണ്ഡാന്മാസിമൃഗ്യോപി മാസാനാം നക്ഷത്രാണാം നക്ഷത്രമാസാനാമിത്യൎത്ഥഃ ആൎദ്രാഃ പൂൎവാ മന്ദ്രമിതി താവൽ തസ്യാൎത്താണ്ഡഃ തന്നെ ഉൽ അധികം മാസി മിഥുനേ മൃഗ്യോന്വേഷ്യ ഏവ സൂൎയ്യതാണ്ഡതോപി മാൎത്താണ്ഡോല്ലാസിവിഗ്രഹഃ മാൎത്താണ്ഡഃ പത്ഥ്യാഃ അൎദ്ധം അൎദ്ധഭാഗം തന്നെ ഉല്ലാസിവിഗ്രഹസ്ഥിതം യസ്യ തഥോക്തസ്സൻ ചന്ദ്രാൎദ്ധവിലാസമൃഗ്യോപി ചന്ദ്രാൎദ്ധവിലാസശ്ശീതമിതി വിരോധഃ പാൎവ്വതീസംശ്ലേഷിവാമാംഗത്വാദിതരോധഃ ആസ്തേ വൎത്തതേ വൎത്തമാനമെട് പൂൎവാൎദ്ധവിരോധാഭാസഃ ഉത്തരാൎദ്ധേ ശ്ലിഷ്ടോപമേതി। ൨

കൃതമാലാസരിത്കൂലകലിതാ വിപുലാപി യാ ।
ഹൃദ്യാ മന്ദാകിനീതീരരചിതേ വാമരാവതീ ॥ ൩

കൃതമാലേതി। കൃതമാലാസരിത് വൈഗവതീനാമ കാചനനദീ। കൃതമാലാ വൈഗവതീത്യമരഃ। തസ്യാഃ കൂലെ തീരേസി കൂലംരോധശ്ച തീരഞ്ചേത്യമരഃ കലിതാ കൃതാ വിപുലാ വിസ്തൃതാപി യാ പുരീ നഗരീ മന്ദാകിനീ വിയദ്ഗംഗാ മന്ദാകിനീവിയദ്ഗംഗേത്യമരഃ। തസ്യാസ്തീരെ തടേ രചിതാ കൃതാ അമരാവതീ ദേവപുരീവ ഹൃദ്യാ മനോജ്ഞാ। ഉപമാലങ്കാരഃ ൩

കലശേഖരഭൂപാലോ ഭൂപാലകുലശേഖരഃ ।
അദ്ധ്യുവാസ മഹാപ്രാജ്ഞസ്താം വൃഷവാമരാവതീം ॥ ൪

കലശേഖരേതി। ഭൂപാലാനാം രാജ്ഞാം കലാസമൂഹഃ കലങ്ങളാപരമെന്നത്രെ സജാതീയഗണത്തെ ചൊല്ലിന്നു മെദിനീ। തസ്യശേഖരഃ ചൂഡാമണിരിവസ്ഥിതഃ കലശേഖരഭൂപാലഃ കലശേഖരനാമരാജാ കൎത്താ താം മധുരാം അമരാവതീം വൃഷാസുരന്ദ്ര ഇവ വൃഷാവൃഷേത്യമരഃ അദ്ധ്യുവാസ അധിവസതിസ്മ ഉപമലിട്. ഉപമാലങ്കാരഃ ൪

അലങ്കരയന്ന താരക്കോഗണനാഹ,

മാന്ധാതേവ യശോരാശിൎദ്ദേവ മഹാദ്യുതിഃ ।
യക്ഷാധിവ ലക്ഷ്മീവാന്നാഗേശ ഇവ വാക്പടുഃ ॥ ൫

മാന്ധാതേതി– ഉത്തമശ്ലോകസ്യ സൂൎയ്യവംശ്യകൎത്താ മാന്ധാതാ യുവനാശ്വാത്മജഃ കശ്ചിന്നാമ ചക്രവൎത്തി രാജാ സ ഇവ യശോരാശിഃ യശസാം കീ

ന്ദീനാം രാശിസ്സമുദ്രോയസ്യസഃ തഥോക്തസ്തത്ഭവഃ ബുധഃ. തസ്യ കാന്ത്യുത്ഭവ മഹാശ്രുതിഃ കവയിതാധികാരൈഃ കാന്തിശ്ചയസ്യസഃ തഥോക്തഃ യക്ഷരാഡ് കുബേരഃ ഇവ ലക്ഷ്മീവാൻസമ്പന്നഃ തഥോക്തഃ വാഗീശഃ ബൃഹസ്പതിരിവ വാചാലഃ സ തു പത്യാഃ ശ്രേഷ്ഠഃ ബൃഹസ്പതിവാക്പടുഃ വാചാലകഃ തഥോക്തഃ ൧൧

രാജാ കുവലയാമോദ കാര്യേഷ സകലാനിധിഃ।
ബുധാനന്ദകരശ്ചാ ഭ്രാത്യാധീശശിരോമണിഃ॥ ൧൨

രാജേതി। സതാദൃശ ഏഷ അയം രാജാ അന്യത്രചന്ദ്രഃ രാജാമൃഗാങ്കക്ഷത്രിയശ്ശത്രുമതഃ। കുവലയാമോദകാരീ കാഃ ഭുവഃ വലയാനി മണ്ഡലാനി വലയശബ്ദേന തത്ര്യജനാലക്ഷ്യന്തേ തേഷാം ആമോദം സന്തോഷം കരോതീതി ശീലമസ്യ തിസതഥാ അന്യത്രകുവലയാനാമുത്പലാനാം ആമോദം കുവലയമിത്യമരഃ തേഷാമാമോദം ഗന്ധം ആമോദോഗന്ധഹർഷയോരിത്യമരഃ വികാസകരത്വാൽ ഗന്ധം തേഷാം വാകരോതീതി തഥാകലാനിധിഃ കലാശ്ചതുഷ്ഷഷ്ഠികലാഃ നിധീയന്തേസ്മിന്നിതി തഥാ। അന്യത്ര ഷോഡശകലാനിധാനഃ ബുധാനന്ദകരഃ ബുധാനാം വിദുഷാം അന്യത്ര ദേവാനാം ആനന്ദം സന്തോഷം നാന്യത്രാമൃതകിരണത്വാൽ ആനന്ദം സന്തോഷം കരോതീതി സ തഥാ ആർത്താഃ ഭൂപാഃ തേഷാമധീശഃ രാജാ നഃ തേഷാം ശിരോമണി ശ്രേഷ്ഠതമം അന്യത്ര അർദ്ധയോഃ പാർവ്വത്യാഃ ആർത്താമായണീത്യമരഃ അധീശഃ നാഥഃ തസ്യ പരമേശസ്യ ശിരോമണിഃ ചൂഡാമണിരിത്യർത്ഥഃ. ശ്ലേഷമൂലമായ ശ്ലേഷാലങ്കാരം ൧൩

ഏഷ ഭ്രൂഷായധുനീവീചി ഘോഷഘോഷിതമസ്തകഃ।
തോഷയാമാസ തന്തുത്ഥ വൃഷാങ്കം ദേവതിർഭിഃ॥ ൧൪

ഏഷ ഇതി। ഏഷ പാണ്ഡ്യരാജാ ഭൂഷാർത്ഥം കല്പിതാധുനീ നദീ ഗംഗേതിയാവൽ തടിനീധുനീത്യമരഃ തസ്യാഃ വീചിനാം തരംഗാണാം ഘോഷേണ നാദേന ഘോഷിതശബ്ദായിതഃ മസ്തകഃ മൂർദ്ധായസ്യ തം മൂർദ്ധാനാമസ്തകേസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ ഭൂഷാധുനീ വീചിഘോഷഘോഷിതമസ്തകം വൃഷാങ്കം വൃഷഃ വൃഷഭഃ അങ്കഃ ധ്വജചിഹ്നം യസ്യ തം പരമേശ്വരമിത്യർത്ഥഃ തന്തും സന്തതം അർത്ഥിതം ചിഹ്നം ശീലമസ്യേതി തഥോക്തസ്സൻ ത്രയന്തനാഗാനഃ ഫിറ്ണാ മന്ത്രണോക്തൃ ഭീതിഭിശ്രുതൈഃ ബഹുഭിഃ സ്തുതിഭിഃ സ്തുതിസ്തുതിരിത്യമരഃ തോഷയാമാസ। അതോ ഷയത്ഭുതേതി ൧൫

അഥൈകാദശഭിർഭഗവന്തം സ്തൌതി.

നമോ ഹാലാസ്യനാഥായ തുഭ്യം ബാലാബ്ജമൌലയേ,
ഇളാവാല്ലഭ്യവാല്ലഭ്യപുഷ്ട വല്ലഭപാവല്ലഭേണേ। ൧൬

നമ ഇതി। ഹാലാസ്യനാഥായ ഹാലാസ്യനാം ഹാലാസ്യവർത്തിനാം നാഥായ പാലകായ ബാലാബ്ജമൌലയേ ബാലാബ്ജഃ ബാലചന്ദ്രഃ അതിബാലാമൃതവാസ്തുക തസ്യാമൌലിരിത്യമരഃ। മൌലൌ ശിരസി യസ്യ സ തഥോക്തോയ ഇളാഭിഃ ഗോഭിർഭൂ

കംഭിന്നീരൂ കരീ വാ ജലം വാ വാരിത്യമരഃ ഭൂമഞ്ചാഗ്നിഃ ഭൂമിഃ ക്ഷിതൗ നാരിത്യമരഃ വായുഃ പവനഃ അന്തരിക്ഷം അന്തരീക്ഷം വ്യോമപുഷ്കരമിത്യമരഃ പുഷ്പവന്തൗ ചന്ദ്രസൂര്യൗ പുഷ്പവന്തൗ ദിവാകരനിശാകരാവിത്യമരഃ യജ്വാ യജമാനശ്ച ഏതൈരഷ്ടഭിശ്ശരീരം യസ്യ തസ്മൈ അഷ്ടമൂർത്തയേ ഇതി യാവൽ ഇത്ഥം നമഃ കരോമീതിയോജ്യം അന്യൂതിർവാ। ൧൪

യൽസ്മൃതിസ്സംസൃതിധ്വാന്തസംഹതിദ്യുമണിദ്യുതിഃ
യന്നാമപുഷ്കരാസാരസ്സംസാരസഹിരിഹാംഹസാം ൧൫

യദിതി। യൽസ്മൃതിഃ യസ്യ ശംഭോഃ സ്മൃതിഃ സ്മരണം കർത്രീ സംസൃതിഃ സംസാരഃ സ ഏവ ധ്വാന്തസംഹതിഃ അന്ധകാരവൃന്ദം തസ്യാ ദ്യുമണിദ്യുതിഃ സൂര്യകാന്തിഃ ഭവതീതി യോജ്യം ഇഹ സംസാരലോകേ വാ യന്നാമപുഷ്കരാസാരഃ യസ്യ നാമധേയം ഉൽപുഷ്കരം ജലം യന്നാമപുഷ്കരം പുഷ്കരം സർവ്വതോമുഖമിത്യമരഃ തസ്യാസാരഃ ധാരാസമ്പാതഃ ധാരാസമ്പാത ആസാര ഇത്യമരഃ അംഹസാം പാപാനാം അഗ്നിസഹിഃ അനലഃ ഭവതി തസ്മൈ ഇത്യന്നമ ഇതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ രൂപകാലങ്കാരഃ ൧൫

യദാജ്ഞാകാരിഭിശ്ശശ്വൽ ക്രിയന്തേ ഭൂരിഭിസ്സുരൈഃ।
ചരാചരാണാം ജഗതാമുൽപത്തിവിപത്തയഃ ൧൬

യദാജ്ഞേതി। യദാജ്ഞാകാരിഭിഃ യസ്യ ഭവാജ്ഞാം നിയോഗം കർത്തും ശീലം യേഷാം തൈഃ സുരൈഃ ദേവൈഃ ഭൂരിഭിഃ വിഷ്ണുബ്രഹ്മാദിഭിഃ ഭൂരിഭിർബ്ബഹുഭിരേവ ച ഹരഹരചപരമേഷ്ഠിനീതി മേദിനീ। ശശ്വൽ പുനഃ പുനരിത്യർത്ഥഃ പ്രതികല്പമിതി ഭാവഃ പുനസ്സദാർത്ഥയോ ശ്ശശ്വദിത്യമരഃ ചരാചരാണാം ജംഗമസ്ഥാവരാണാം ജഗതാം ലോകാനാം ഉൽപത്തിവിപത്തയഃ രക്ഷാസൃഷ്ടിസംഹാരാഃ ക്രിയന്തേ കർമ്മണിലട് തസ്മൈ ഇത്യന്നമ ഇതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ

യൽഭിയോദേതി ദിനകൃദ്വാതി വാതോ ദിവാനിശം ।
ശോചിഷ്കേശഃ പചത്യന്നം നമുചിദ്വിട്ച വർഷതി ॥ ൧൭

യൽഭിയേതി। ദിനകൃൽ സൂര്യഃ യൽഭിയാ യസ്മാൽ ഭയേന ഉദേതി ഉദയം പ്രാപ്നോതി വാതഃ മാരുതശ്ച യൽഭിയേതി സർവ്വത്രാനുഷംഗഃ ദിവാനിശം അഹോരാത്രം വാതി സഞ്ചരതി ശോചിഷ്കേശഃ അഗ്നിഃ ശോചിഷ്കേശ ഉഷർബുധ ഇത്യമരഃ പചതി പാകം കരോതി നമുചിദ്വിട്ച ഇന്ദ്രശ്ച വർഷതി വൃഷ്ടിം കരോതി തസ്മൈ ഇത്യന്നമ ഇതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ। ൧൭

ഭീഷാസ്മാദ്വാതഃ പവതേ ഇത്യാദി ശ്രുതയോപ്യസന്ദേഹ്യാഃ വർത്തമാനേ ലട്।

ത്വം ഭൂരസി ത്വം ഭുവനം ത്വം ബ്രഹ്മസ്ഥാണുരൊന്ദമഃ
ത്വം ഭൂതവദ്ധിഃ പരമോസ്യാത്മായന്നാസി തൽകിമു ॥ ൧൮

തമിതി। തം ഭവാബ്ധേഃ ഉദധിഃ അസി ഭവസി തം ഉദധിം അതരസി ഭുവനാഭി
വൃദ്ധിത്യർത്ഥഃ തം ഭൗമഃ അസി ഭഗവദ്വൈശ്വാനരം മുഖപാവകേനച ഗ
ന്ധവാഹജലാദിമേദിനീ തം നിരൈരാവൃതമസി നിരസ്തകലിതാവ്യാജജ പ്രം
പ്രഗന്ധസമീരണജലതി മേദിനീ। തം നഭഃ ആകാശമിതി തംതുതവഗ്ദ്വ ജീവസ
മൂഹഃ അസി തം പരമഹിതൃജനാനാദിലക്ഷണതഃ ഉൽ ശ്രേഷ്ഠഃ ആത്മാ
പരമാത്മാസി। തം യൽനാസിനഭവസി ഗൽതാദൃക്ചസ്ഥ മിത നമിത്തിത്യർത്ഥഃ
ഥാചതാമൈവസർവ്വതപാരസ്യമിതികതംനേകിമ്മിതസ്തീതിഭാവഃ ൮

നാലംയന്മഹിമാലേശം വിനിർദ്ദേഷ്ടുമിയത്തയാ ।
ശ്രുതിശ്ചാപി കിംവാന്യൈസ്താദൃശൈസ്സ്വയതൈർവചഃ॥

നാലമിതി അദ്ധികഃ ശ്രുത്യാപിതത്സ്വരൂപസ്യാമലക്ഷണാ ഉപനിഷദിതിയാ
വൽ യന്മഹിമാലേശംയസ്യ താരകമിമഹിമഃ ലവഃ അന്യലേശംലവമപി ഇയ
ത്തയാഏതാവത്തയാവിനിർദ്ദേഷ്ടും ഇമേതിമതിവക്തുംനാലം സമർത്ഥാന സ
താദൃശൈരൻമാദൃശൈശ്ചൈസ്സദൃശൈഃ അന്യൈരിതരൈരൈവാസ്തുതൈഃ കിം
നസ്തുത ഏവേത്യർത്ഥഃ യഥാ മഹതാമാചാര്യാദീനാമപിയന്മഹോ
ത്മ്യമൽപ്പമപിവക്തുന്നാശക്യഃ താദൃശസ്യ പരസ്യാദിതിമൈരന്യൈമ്മന്ദൈഃ സ്തു
തസ്തൈകിംനസ്തുതസ്യാദേവേതിഭാവഃ അത്രാപതിതാലങ്കാരഃ ൯

ജഗതോസ്യ പ്രസൂതിസ്ഥാ ശേമുഷീശാന്ത്യാപരേതഃ।
തഥാപിതംനജാനന്തി ജനാമായാന്ധചേതനാഃ॥ ൧൦

ജഗതഇതി। തം അസ്യജഗതഃലോകസ്യ പ്രസൂതിസൃഷ്ടികരതം ശേമുഷീഃ ബു
ദ്ധിഃ തംശാന്തിസംഹാരകശ്ച തഥാപി ഉൽപത്യാദികർത്താ തമേവേതിസിദ്ധി
തോപീത്യർത്ഥഃ ജനാഃജനാഃ മായാന്ധചേതനാഃ മായയാഅവിദ്യയാ അന്ധാനി
തമ്പാനിചേതനാ ചൈതന്യം ജ്ഞാനമിത്യർത്ഥഃ യേഷാംതേതഥോക്താഃ തംനജാനന്തിനി
വിശേഷാത്മകാനലക്ഷ് തമേവാസ്യ ജഗതഃപ്രസൂതിസ്ഥാനം തമേവ
ഗ്രഹംഞ്ചതിശ്രീഭാഗവതേ ൧൦

ഏവംജ്ഞാനകാപിതൃകത്വാദിത്യുക്തഃ

യത്കൃപാപോതമാരൂഢ്യ പ്രതരന്തി ഭവവാരിധിം।
ദുസ്തരംയതയഃകല്യാപൂർണ്ണം പോതാഇവാശ്രുമഃ॥ ൧൧

യമിതി। യതയഃകാമ്യകർമ്മസന്ന്യാസിനഃയോഗിനഃദുസ്തരംദുർല്ലംഘനാപിതിഷ്ഠംതം
ശക്യാ ഭവവാരിധിംസംസാരഃ ഏവ കാമക്രോധാദിമഹാഗ്രാഹാദിമതാപാത്ഥനിധിം
തംയൽകൃപാപോതമാരൂഢ്യാ യസ്യതവകൃപാ യൈവ സൈവപോതപാത്രീതിന്മിതി
തമേവപോതാഃ അർക്കാഃ പോതഃപോതകാഃകലാരിംകെമ്മാദൃശാഃ കല്യാണാ
പൂർണ്ണംമഹാപൂരംപ്രവാഹമിവ അശ്രുമംതന്നായാസംയഥാതഥാ തരന്തി വർത്തമാന
ലട് ത്വപരകാപരമായാസ്സുമഃ ൧൧

വചാംസി യമനാസാദ്യ നിവൎത്തന്തേ ധിയാ സഹ ।
കസ്തം സ്തോതുമലം സൂരിഃ പ്രകൃതേഃ പരമീശ്വരം ൧൧

വചാംസീതി। വചാംസി വേദവാക്യാനി ധിയാ മനസാ സഹ യം ഭഗവന്തമനാസാദ്യാപ്രാപ്യ നിവൎത്തന്തേ നിവൃത്താനി പ്രകൃതേൎമ്മായായാഃ പരം മായാതീതം പരമേശ്വരം സൎവ്വനിയന്താരം തം ഭഗവന്തം കഃ സൂരിഃ കോ വാ ധീമാൻ ധീമാൻ സൂരിഃ കൃതഃ കൃഷ്ടിരിത്യമരഃ സ്തോതും വൎണ്ണയിതും അലം ശക്തഃ നാസ്തീ-ത്യൎത്ഥഃ। യതോ വാചോ നിവൎത്തന്തേ ഇത്യാദ്യാഃ ശ്രുതയോപി അത്രാനുസന്ധേയാഃ ഭഗവതഃ ഏതേന മനസാ യമപ്രാപ്യ നിവൃത്താഃ തസ്മാൽ കോ വാ വൎണ്ണയിതും ശക്ത ഇതി ഭാവഃ അൎത്ഥാപത്തിരലങ്കാരഃ ൧൧

യോ നാക ഇവ സൎവ്വാന്തൎബ്ബഹിൎവ്യാപ്യപി വിഗ്രഹം ।
ധത്തേ ഹ്യാസേചനകം ഭക്ത്യാ തമഹമാശ്രയേ ശിവം ॥

യ ഇതി। യസ്സ്വയം നാക ആകാശമിവ വിഹായസേത്യപി നാകേ ഇത്യമരഃ സൎവ്വാന്തൎബ്ബഹിൎവ്യാപീ സൎവ്വേഷാം ഭൂതാനാം അന്തൎബ്ബഹിഃ വ്യാപ്യ വൎത്തിതും ശീലമസ്യേതി തഥാപി ഭക്താനാം പരിപാലനാൎത്ഥം ഹ്യാസേചനകം ദൃശാം മനോജ്ഞമാസേചനകം തദാസേചനകം തൃപ്തേൎന്നാസ്ത്യന്തോ യസ്യ ദൎശനാദിത്യമരഃ താദൃശം വിഗ്രഹം ശരീരം ധത്തേ ധരതി ശിവം മംഗലകാരിണം തം താദൃശം ഭഗവന്തം ഭക്ത്യാ ഭജനശ്രദ്ധയാ ആശ്രയേ ഭജാമി ഭഗവാൻ സകലവ്യാപീ നാകസദൃശസൎവ്വവ്യാപ്യപി ഭക്താനുഗ്രഹാൎത്ഥം മനോഹരമായ വിഗ്രഹം സ്വീകരോതി തസ്യ ശരണം ഭജ ഇതി ഭാവഃ ൧൨

മൃകണ്ഡുൎയ്യസ്യ കൃപയാവിന്ദ ദീൎഘായുഷം സുതം ।
സ്തുവാനസ്തമൎത്ഥയേ തത്തുലജ്ഞയേ സന്തതം മുദാ ൧൩

മൃകണ്ഡുരിതി മൃകണ്ഡുനാമാ മുനിഃ യസ്യ ശിവസ്യ കൃപയാ ദയയാ ഉൽപന്നമേ-തി ഭാവഃ ദീൎഘായുഷം ചിരജീവിനം സുതം പുത്രം മാൎക്കണ്ഡേയമിതി യാവൽ അവിന്ദൽ അലഭത തം താദൃശം മുദാ സന്തോഷേണ തം തത്തുലജ്ഞയേ സന്തതം ഭാവയ സന്തതം സ്തുവൻ സ്തോതാ സൻ അൎത്ഥയേ യാചേ ഇയം പ്രാൎത്ഥനാ താ-ദൃശകവിവംശസാധാരണേതി പ്രതിഭാതി। അന്യൈഃ തദുക്തമിതി വിശേഷ്യതേ

ഇതി ധ്യാതഃ സ്തുതഃ ശ്രീമദ്ധരിദ്രാരണ്യനായകഃ ।
ഗ്രന്ഥസ്യാദികവേരസ്യ പ്രാദുരാസീൽ സഹോമയാ ॥ ൧൪

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ ധ്യാതഃ ഉപാസിതഃ സ്തുതിഭിഃ സ്തുതഃ ഹരിദ്രാരണ്യസ്യ ക്ഷേത്രവിശേഷസ്യ ഹരിദ്രാനദീപരിവൃതക്ഷേത്രസ്യാധിപതിരിതി നായകഃ ഗ്രന്ഥസ്യാദികവേരസ്യ ഉമയാ ദേവ്യാ സഹ സ്വയം പ്രാദുരഭവ

ത്താൽ കാരുണ്യം കരുണാ യസ്യ സഘോ ശംഭുഃ പരമേശ്വരൻ ഉമയാ പാൎവ്വത്യാ സഹ പ്രാസാദസീമ്നി പ്രത്യക്ഷോ ബഭൂവ. ൨൫

ഗോത്രതോപ്യസ്യ ശീതാംശുരത്യുന്നതഃ സതാരകഃ ।
ദക്ഷിണസ്യാപി സാന്നിദ്ധ്യേ യദക്ഷീണോ വിവസ്വതഃ ॥

ഗോത്രത ഇതി। ശീതാംശുശ്ചന്ദ്രഃ അസ്യ ഭഗവതഃ ഗോത്രതഃ നേത്രതോപി ദിക്ഷു നേത്രേഷ്വണിതൎജ്ജലേ ലക്ഷ്യഭൂതേഷു ത്രിഷ്വപി യാം പ്രാപ്തി ശോഭിതൃമതഃ സതാരകഃ സനക്ഷത്രസ്സൻ താരകാപ്പൂൎവ്വാസ്സ്വീയാമിത്യൎത്ഥഃ സതാരകഃ കനീനികാസഹിതശ്ച താരകാക്ഷ്ണഃ കനീനികേത്യമരഃ അത്യുന്നതഃ അധികം സമുന്നതോഽഭിതോവാൻ। യദ്യസ്മാൽ ദക്ഷിണസ്യ ദക്ഷിണനേത്രരൂപസ്യ വിവസ്വതഃ സൂൎയ്യസ്യ സാന്നിദ്ധ്യേ സത്യപി സമീപസ്ഥിതൌ സത്യാമപീത്യൎത്ഥഃ അക്ഷീണഃ ക്ഷയരഹിതഃ അമാവാസ്യാദിഷു ശേഷഃ യസ്മാദാപ്യക്ഷീണചന്ദ്രസ്യ ചന്ദ്രസ്യ ഭവതോ രാശിനാ സൂൎയ്യേണ സാന്നിദ്ധ്യേ ക്ഷീണതാ ഇതി വ്യവസ്ഥാ ഭഗവതോ ഹിന്ദുശകലി തതാനേത്രതാപദേശായാം പാലയിതാ തസ്മാൽ തന്നേത്രതാപദേശായാമപ്യന്തികസ്ഥ ഇവ സ നക്ഷത്രതാരകാകനീനികായുക്തശ്ചാതിസമുന്നത ഇതി ഭാവഃ। ൨൬

അസ്യ ദക്ഷിണചക്ഷുസ്സ്യാദൎക്കഃ കിഞ്ചിന്ന ചക്ഷുഷേ ।
ജഗച്ചക്ഷുരപീശേയന്നാമിത്ഥമിതിസ്മരേരവാ ॥ ൨൭

അസ്യേതി അൎക്കസ്സൂൎയ്യഃ ജഗച്ചക്ഷുരപി ജഗതാം ലോകാനാം ചക്ഷുൎന്നയനഭൂതോപി കൎമ്മസാക്ഷീജഗച്ചക്ഷുരിത്യമരഃ അസ്യ പരമേശ്വരസ്യ ദക്ഷിണചക്ഷുസ്സ്യാൽ സവ്യേതരനയനതാമേവൈതോ കിഞ്ചിദല്പമപി ന ചക്ഷുഷേ സ്വം ജഗച്ചക്ഷുരഹമിദാനീമസ്യേശ്വരസ്യ ഏകം നയനമഭവമിതി മനോവികാരം ന പ്രാപ യദ്യസ്മാൽ കാരണാൽ തേജസേ പരമേശ്വരേ അധികരണേ തമസ്സേവാ തമോഗുണസ്യാ തമസേവാ താനുഭാവാച അന്ധകാരമേവാ ചന്ദ്രികയിതി പദേന വാ ന നാസ്തി തസ്യാന്ധകാരസംബന്ധോമിത്യൎത്ഥഃ തഥാച ഗുണത്രയാതീതസ്യ ഭഗവതഃ സൎവ്വജ്ഞസ്യാപി ദൃശ്യം തത്ര ച തദന്യേവ ദക്ഷിണനേത്രതാപദേശോ കരോ ജായതേ ജഗച്ചക്ഷുരഹമിദാനീം തസ്യ ചക്ഷുസ്സംവൃത്ത ഇതി മനോവികാരഃ കിഞ്ച സൎവ്വനിയന്തുൎഭഗവതഃ നേത്രതാപദേശായാം കഥം തദുപഭിയോ ഭവിതാ വാഃ

ദേവാനാമവമോപ്യഗ്നിഃ സ്മരാൎത്തൌളികലകതയാ ।
ഉത്തമോഭൂദ്ധി മഹതാമാശ്രയഃ ശ്രേയസേ ക്ഷിതൌ ॥ ൨൮

ദേവാനാമിതി। അഗ്നിൎവഹ്നിഃ ദേവാനാം നിൎജ്ജരാണാം അവമഃ അപകൃഷ്ടോപി സ്മരാരേഃ പരമേശ്വരസ്യ മൌളികലകതയാ ഫാലനേത്രതേന മൌലൌ ഫാലമൌലികമിത്യൎത്ഥഃ ഉത്തമഃ ഉൽകൃഷ്ടഃ ഉന്നതസ്ഥലവൎത്തീ ചാഭൂൽ ബഭൂവ। ക്ഷിതൌ ഭുമൌ മഹതാം ശ്രേഷ്ഠാനാമാശ്രയസ്സേവനം ശ്രേയസേ മംഗലായ ഭവതി ഹി പ്രസിദ്ധൌ അൎത്ഥാന്തരന്യാസാലംകൃതിഃ ൨൮

ഗംഗാ ത്രിപഥഗാപ്യസ്യ സടാഗഹ്വരവാസതഃ ।
ന ഖിദ്യതി സ്മ യത്കം പ്രാങ് നദ്രഷ്ടും ബ്രഹ്മണാപി യത് ॥

ഗംഗേതി. ഗംഗാ ഭാഗീരഥീ ത്രിപഥഗാ ത്രയാണാം പഥാം സമാഹാരസ്ത്രിപഥം തസ്മിൻ സഞ്ചരതീതി ത്രിപഥഗാ സ്വർഗ്ഗമർത്ത്യപാതാളേഷു ഗച്ഛതീതി യാവൽ. തഥാഭൂതാപി അസ്യ പരമേശ്വരസ്യ സടാഗഹ്വരവാസതഃ സടാനാം ജടാനാം സമൂഹസ്തസ്യ ഗഹ്വരം ബിലം തസ്മിൻ വാസതഃ സ്ഥിത്വാ സാർവ്വവിഭക്തികസ്തസിൽ. ന ഖിദ്യതി സ്മ നാഖിദ്യത് യത്കം പ്രാക് പൂർവ്വം ബ്രഹ്മണാ ഹിരണ്യഗർഭേണാപി യത് കം യസ്യ പരമേശ്വരസ്യ കംശിരഃ കഞ്ജകംവാരിണി ച ഭൂഷ്ട്രിചേത്യമരഃ നദ്രഷ്ടും നാവലോകിതം തച്ച ബ്രഹ്മണൈവ ഹിരണ്യഗർഭേണാപി യസ്മിൻ ദ്രഷ്ടും തസ്യ ശിരസി സടാഗഹ്വരേ സ്ഥിത്വാ ഖേദഃ കഥമുദിയാദപി തു ഇത്യാശ്ചര്യമേവേതി ഭാവഃ ൨൧

ഭുജംഗപ്രവരോപ്യാസീത്സദൈതസ്യ സ്മരദ്വിഷഃ ।
വാസുകിഃ കടകോ നേത്രാസോരഗോ ഭക്ഷ്യ ന യത് ॥

ഭുജംഗേതി. വാസുകിഃ വാസുകിർന്നാമ സർപ്പരാജഃ ഭുജംഗപ്രവരോപി ശ്രീശിവഗാത്രേണാപി സർപ്പശ്രേഷ്ഠോപി ചേത്യർത്ഥഃ ഭുജംഗോ ഷിംഗശ്ച ഖിഡ്ഗേചേതി മേദിനീ സ്മരദ്വിഷഃ കാമാരേരപി നിർജ്ജിതകാമസ്യാപി ഏതസ്യ പരമേശ്വരസ്യ സദാ കടകോ വലയമാസീൽ ബഭൂവ ജിതകാമസ്യ വലയത്വം വിരോധഃ ഭുജംഗസ്യ വാസുകേഃ കഥം വാ സിദ്ധ്യതീതി വിരോധഃ സർപ്പശ്രേഷ്ഠ ഇത്യ വിരോധഃ യത്തസ്മാൽ ഭോഗിസംഗീ ഭോഗിസന്ധ്യ ഭ്രൂവശ്ച്യാപരാധഃ ഭോഗിസ ഭോഗിയ ഇത്യമരഃ ന്നെഷ്ടഃ നായകസ്യ ഭക്ഷകോപായ ന നഭവതീതി ശേഷഃ യദ്വാ ഭോഗിസ ഭാഗ ഇതിപാഠേയം ഭോഗി ഭോഗവിഷയേ നെഷ്ടഃ പ്രഭോഃ ഭാഗഃ സ്നേഹഃ ഭക്ഷകോപായ നഭവതീതി വാ തഥാച വാസുകിഃ അപി കടകോഭൂദിതി ഭാവഃ. ൨൨

അഥ തം രാഡുമാശ്ലിഷ്ടവാമപാർശ്വം ദൃശാ പിബൻ ।
അവിന്ദതാന്തരാനന്ദമിന്ദുരിന്ദുമിവാധികം ॥ ൨൩

അഥേതി. അഥാനന്തരം രാട് രാജാ രാജതിരാഡിത്യമരഃ ഉമാശ്ലിഷ്ടവാമപാർശ്വം ഉമയാ പാർവ്വത്യാശ്ലിഷ്ടഃ വാമപാർശ്വഃ സവ്യപാർശ്വഭാഗഃ യസ്യ തം പരമേശ്വരം ദൃശാ നേത്രേണ പിബൻ അവലോകയൻ്സൻ അന്തഃ ഹൃദയസ്യ അധികം ബാഹുള്യം ശീതപക്ഷേ ശുക്ലപക്ഷാധികം അതിരിക്തം വൃദ്ധം വിത്തം ശീതപക്ഷേ വൃദ്ധം ബലം ദൃശാ നേത്രേണ പിബൻ അവലോകയൻ ശീതഃ രശ്മീ ശീതാംശു സ ഇവ അന്തരിത്യത്രാപ്യന്വയഃ ആനന്ദം സന്തോഷം അവിന്ദതാലഭത വൃദ്ധം വിത്തേ ബലേപി ചേതി മേദിനീ. ശീതാംശുർമ്മൃഗാങ്കസ്ത്രിയാം വാച്യവൽ ശീതേ ഇതിമേദിനീ. യഥാ രാജാ ഹൃദയസ്യ സമ്പൂർണ്ണം ധനബലം ദൃശാ പിബൻ തോഷം കരോതി യഥാ ശുഭ്രോ ശീതഃ സമുദ്രേ ശരോ

ശ്ചലാദധികതേജസം ദൃഷ്ട്വാ തൽക്ഷണം പ്രാപ്തനയനാൽ തൈഃ ഖേൽ ഗോവിന്ദവദനോത്പ്ര
ന്നം പ്രാപ്തവാൻ രാജതിലകഃ ഉപമാലങ്കാരഃ ൩൧

ത്രയം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ വിരാട് ദാക്ഷായണീയുതഃ।
പ്രത്യക്ഷസ്രഗ്ഗന്ധസൽഗാത്രം ദൃഷ്ട്വാവാധോക്ഷജന്നമൻ ൩൨

ത്രയമിതി। വിരാട് രാജാ ക്ഷത്രിയോ വിരാധിതൃതഃ ദാക്ഷായണ്യാ പാ
ർവ്വത്യാ സഹിതഃ പ്രത്യക്ഷസ്രഗ്ഗന്ധസദ്ഗാത്രം ദൃഷ്ട്വാ പ്രത്യക്ഷാഃ ചക്ഷുർഗ്രാഹ്യാ
ശ്ച താഃ സ്രജഃ മാല്യാനി ഗന്ധാഃ ചന്ദനാദയശ്ച തേ യസ്യ തം അധോക്ഷജം അ
ധഃ കൃതം അക്ഷജം ഇന്ദ്രിയജം ജ്ഞാനം യേന അസൗ അധോക്ഷജഃ
തം ഇന്ദ്രിയജന്യജ്ഞാനാഗോചരമിത്യർത്ഥഃ ത്രയം പരമേശ്വരം പ്രദക്ഷിണീ
കൃത്യ പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ നമൻ നമസ്കുർവ്വൻ സൻ ദൃഷ്ട്വാവാന്ദത്। ൩൨

യസ്സദാ യോഗിഭിർദ്ധ്യേയോ നിയതേന്ദ്രിയസഞ്ചയൈഃ।
ത്വാം സാക്ഷാൽപശ്യതോന്യന്മേ കിമാസാദ്യം ജഗത്ത്രയേ

യ ഇതി യഃ ത്വം സദാ സർവ്വദാ നിയതൈഃ നിഗൃഹീതൈഃ ഇന്ദ്രിയാണാം ശ്രോ
ത്രാദീന്ദ്രിയാണാം സഞ്ചയൈഃ സമൂഹൈഃ യൈസ്തൈഃ നിയതേന്ദ്രിയസഞ്ചയൈഃ ഇ
ത്യർത്ഥഃ യോഗിഭിഃ യോഗാഭ്യാസരതൈഃ ധ്യേയഃ ധ്യാനാവലംബനം കർത്തു
മർഹഃ പ്രത്യക്ഷാദിപ്രമാണാഗോചര ഇതി ഭാവഃ തം ത്വാം ഈദൃശം ത്വാം ഭവന്തം
സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷതയാ പശ്യതഃ അവലോകയതഃ മമ മേ ജഗത്ത്രയേ ലോക
ത്രയേ അന്യൽ ആസാദ്യം പ്രാപ്യം വസ്തു ഏതദ്ഭിന്നം കിം ന കിമപീത്യർത്ഥഃ യോഗ
വശീകൃതേന്ദ്രിയൈർ യോഗിഭിരപി യഃ ധ്യേയഃ തം ത്വാം സാക്ഷാൽപശ്യ
തോ മേ ലോകത്രയേപി ഏതദ്ഭിന്നം കിംവാ വസ്തു പ്രാപ്യമിതി ഭാവഃ ൩൩

സോപി ഉദാരതാമേകാമേയുഷാന്യാഞ്ച വിഷ്ണുനാ।
യൽപദാമ്പ്ദ്ദൃഷ്ട്വാ മയാ സോമേശാ കിമതഃ പരം॥ ൩൪

സോപീതി। ഏകാം ഉദാരതാം ഉദാരഃ ദാതാ യസ്യ സഃ തസ്യ ഭാവഃ താതാം
ഉപേയുഷാപി പ്രാപ്തവതാപി ഉദാരത്വാർത്ഥം അന്യാമിതരാം ഉദാരതാം ഉ
ദാരം ഉദരഭാരമിതി ഉദാരഃ കോലഃ തസ്യ ഭാവഃ താതാം ഗ്രഹീതുമിത്യർത്ഥഃ
തഥാ ഏവംഭൂതാ പ്രാപ്തവതാ വിഷ്ണുനാ സർവ്വവ്യാപകേന ഹരിണാ യൽപദ യ
സ്യ പാദപദ്മം ശ്രീശൈലജാസ്ത്രീയാം, പദ്മോ ഏവ ഉദാരതാ ഇത്യുപമിതഃ ന ദൃഷ്ടഃ
സ പരമേശ്വരഃ ത്വം സോമേശ ഉമയാ പാർവ്വത്യാ സഹിത സ്സൻ ത്വം ഇത്യർത്ഥഃ
സാക്ഷാൽ ഏകാം ഉദാരതാമിത്യുദാരഭാവാഃ ഉപമിതാമിത്യർത്ഥഃ അതഃ പ
രം ഏവംഭൂതാ മയാ ദൃഷ്ടഇത്യന്യാഃ അതഃ അസ്മാൽ പരം അന്യൽ കിം
നാസ്തീത്യർത്ഥഃ യഥാ ച സ്വയം സർവ്വജ്ഞേന വിഷ്ണുനാ ഉദാ
രതാദ്വയം പ്രാപ്യാപി യൽപാദമപി ന ദൃഷ്ടഃ തസ്യ തവ ഉമാസഹിതസ്യ
ദർശനം മയാ പ്രാപ്തമിതി സൗഭാഗ്യവിശേഷഃ കിമപാർത്ഥിവഃ ഹിതഃ പ്രത്യക്ഷതയാ
ന ദൃഷ്ടഃ ഇതഃ പരം കിംവാ ഭാഗ്യമിതി ഭാവഃ വിശേഷോക്ത്യലങ്കാരഃ ൩൪

നമഃസ്തു ഭക്തഹൃദ്ബർഹിപ്രാവൃഷേണ്യപയോമുചേ।
പ്രാവൃഷേണ്യഘനാഭായ വൃഷാരൂഢായ ശംഭവേ॥ ൩൭

നമ ഇതി। ഭക്താനാം സേവകാനാം ഹൃദയാന്യേവ ഹൃദയാന്യേവ ബർഹിണഃ മയൂരാഃ ബർഹിണോ ബർഹീത്യമരഃ തേഷാം പ്രാവൃഷേണ്യപയോമുക് വർഷാകാലീന ജലധരഃ തസ്മൈ പ്രാവൃഷേണ്യഘനസ്യ കാർമ്മേഘസ്യ പ്രാവൃഷേണ്യഃ പ്രാവൃഷി ഭവഃ പ്രാവൃട് കാല ഏവ ഇതി മേദിനീ। ഇത്യായ സ്വാമിനേ ഇത്യുക്തദ്യോതനീസ്വാമീത്യമരഃ വൃഷം ആരൂഢഃ വൃഷാരൂഢഃ തസ്മൈ വൃഷഭവാഹനായേത്യർത്ഥഃ ശംഭവേ ക്ഷേമനിധയേ ഇത്യന്തഃ ഉപകാരകായ ൩൭

ഇതി സ്തുവന്തം ശതശോ നമന്തം പ്രാഹ സാദരം।
ശംഭോരപി തമസ്ഥക്രോശരാജനാം ഹി കഥഃ പ്രഭോഃ॥ ൩൮

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ സ്തുവന്തം സ്തോതാരം ശതശഃ നമന്തം പ്രണമന്തം തം നൃപതിമിത്യർത്ഥഃ ശംഭോരപി ശംഭുരപീത്യർത്ഥഃ സാദരം ആദരേണ സഹിതം യഥാതഥേത്യർത്ഥഃ പ്രാഹ ഹോവാച പ്രഭോഃ നാഥസ്യ കഥഃ ഭക്തഃ കർത്തൃപാലതയേ ഭക്ത ഇതി മേദിനീ। അനുക്രോശരാജനം അനുക്രോശസ്യ യോഗ്യഃ ദയാദാക്ഷിണ്യാദ്യനുക്രോശ ഇത്യമരഃ ഭാജനം പാത്രം ഹി പ്രസിദ്ധേ॥ ൩൮

പ്രസന്നോഹം ത്വയാ സത്യാളുവചനൈരശ്മചിരാൽ।
സുതസ്തേ ഭവിതാ പൂജ്യഃ പ്രിയശ്ച ജഗതീപതേ॥ ൩൯

പ്രസന്ന ഇതി, ഹേ ജഗതീപതേ രാജൻ അനയാ ശംഭുശ്ചാ സത്യാ സ്തുത്യാ സമ്പ്രീതിരിത്യമരഃ പ്രസന്നഃ പ്രസന്നസ്യ ഭക്ത്യാവചനൈഃ അനുഗ്രഹാൽ അത്യാവചനൈര ഹൃദയ ഇത്യമരഃ തേനൈവ അചിരാൽ വേഗേന പ്രിയഃ ഇഷ്ടഃ പൂജ്യഃ പൂജനീയഃ ശച്ചൂഡശ്ച അത്രമതേത്യനഘംഗഃ പൂജ്യശ്ചാപ്പൂരവന്യയോരിതി മേദിനീ। സുതഃ പുത്രഃ ഭവിതാ ഭവിഷ്യതീത്യർത്ഥഃ। അപി പ്രസന്നോ ഭഗവാൻ ഉത്തരകാലീനമപി തൽപുത്ര്യാ മലയധ്വജസ്യ പുത്രീപരിണയനം സൂചിതവാനിതി ഭാവഃ ൩൯

വൃഷാകപായീ ചാസൈനം മായാഷീക ഇവൈതയാ।
മായയാസ്യ ഭവാൻ ഭൂയാദേഷാ മന്ത്രേ വരാത്മജഃ॥ ൪൦

വൃഷാകപായീതി। അസ്യ പരമേശ്വരസ്യ ഏതയാ ഛായാ ശംഭുശ്ച്യാ ശക്ത്യാ ഭഗവതീ മായേത്യമരഃ ഭവാൻ ത്വം മായാഷീക ഇവ മായായാഃ സമ്പത്തിരൈശ്വര്യം അധികഃ കാമുകഃ ഭൂയഃ ഏവ കാമയിതാധിക ഇത്യമരഃ വരാത്മജഃ വരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ ആത്മജഃ പുത്രഃ യസ്യ തഥാഭൂതഃ സൻ പുത്രവാൻ ഭൂയാൽ ഭവിഷ്യതി ഇതി ഏഷാഹമിത്യർത്ഥഃ മന്യേ ജാനാമീതി വൃഷാകപായീ ച വൃഷാകപായീ ശ്രീഗൌര്യോരിത്യമരഃ ഏനം രാജാനം പ്രാഹ ഉക്തവതീ യഥാ വൃഷാക

ൾപിതൃരൂപകേഷു പുത്രോൽ തദ്വൽ ഭവാനപി അസ്യ ഭഗവതോ മാർത്ത്യാമ ജനകപുത്രോ ഭൂയാ ഇതി മന്യേഥമിതിഭാവഃ ൩൮

ഇത്യുപദേശാത്സ്വദമ്പത്യോഃ പ്രാപ്യോപാരന്തരഖിലമയൂഖയോഃ।
പ്രാചീനബർഹിസ്സദൃശസ്സമുൽപ്രാപോപകാരികാം॥ ൩൯

ഇതീതി. ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ ഉപദേശാദനന്തരം പ്രാപ്യ പുത്രാന്നയോഃ ദമ്പത്യോഃ ജായാപത്യോഃ ദമ്പതീ ജമ്പതീ ഭാര്യാപതീത്യമരഃ പാർവ്വതീപരമേശ്വരയോരിതി യാവൽ അനേകധി മനോജ്ഞാനമയൂഖയോഃ പ്രാപ്യ വരയോസ്സതോഃ പ്രാചീനബർഹിസ്സദൃശഃ പ്രാചീനബർഹിഷ്ട്രുഃ പ്രാചീനബർഹിർ ഹവിർഭുക്തൃമരഃ യഥാപ്രാചീനബർഹിരിതി കശ്ചനരാജാ തസ്യ സദൃശസ്തുല്യഃ സഃ കുലശേഖരഃ സമൃൽ മുദാ സന്താനാപേക്ഷണാനന്തരം ഉപകാരികാം ഉപകാര്യാം രാജസദനമിതി യാവൽ ഉപകാര്യോപകാരികേത്യമരഃ പ്രാപ പ്രാപ്യാവാന്ന് വരദാനാനന്തരം പാർവ്വതീപരമേശ്വരൌ അന്തർഹിതൌ രാജാ ഇഷ്ടസ്സൻ രാജസദനമാപേതിഭാവഃ ൩൯

അഥൈശാനുഗ്രഹാൽ ഖ്യാതവിക്രമം മലയധ്വജം।
മൂർത്തിമന്തമിവ പ്രാപ പരാക്രമമയം സുതം॥ ൪൦

അഥേതി. അഥ വരപ്രാപ്ത്യനന്തരം അത്യന്തേ പരമേശാനുഗ്രഹാൽ പരമേശപ്രസാദാദേഷ ഖ്യാതവിക്രമം പ്രഥിതപരാക്രമം മൂർത്തിമന്തം മൂർത്തം പരാക്രമം വിക്രമമിവസ്ഥിതം മലയധ്വജം മലയധ്വജ ഇതി പ്രഥിതം സുതം പ്രാപ്തവാനിതി ൪൦

പുപോഷ വൃഷമാത്രധ്വജപ്രസാദാദേഷ ഭൂഭുജഃ।
പൂഷാതപാനുസരണാദ്വൃദ്ധിം ബാല ഇവോഡുരാട്॥ ൪൧

പുപോഷേതി. ഭൂഭുജഃ രാജ്ഞഃ ഏഷഃ ബാലഃ കുമാരഃ വൃഷമാത്രധ്വജസ്യ വൃഷവാഹനസ്യ പരമേശ്വരസ്യേത്യർത്ഥഃ പ്രസാദാൽ പ്രസന്നതാഹേതോഃ പൂഷാതപാനുസരണാൽ പൂഷ്ണസ്സൂര്യസ്യ തപസ്യ കാന്ത്യാ അനുസരണാൽ അനുഗ്രഹണാൽ ബാലഇത്യസ്യ ഉഡുരാട് ബാലചന്ദ്ര ഇവ വൃദ്ധിം ഉദയം പുപോഷ പോഷിതവാൻ ഉപമാലങ്കാരഃ യഥാ ബാലചന്ദ്രപ്രതിപദമാരഭ്യ ക്രമേണാദിത്യസ്യ സൂര്യകിരണസ്യ തേജഃപ്രതിഫലനാൽ ചന്ദ്രോവൃദ്ധി മുപയാതി തഥായമപി ഭഗവൽപ്രസാദാൽ വൃദ്ധിമവാപേതിഭാവഃ ൪൧

ധാത്രീശതനയോ ധാത്രീത്തേന്യനരസോമവൽ।
കൃത്തികാസ്തന്യപായീവ പുഷ്ടവച്ഛാ ഷഡാനനഃ॥ ൪൨

ധാത്രീതി ധാത്രീണാം സ്തന്യരസഃ ഉപമാതൃഭിർദത്തസ്തന്യഃ ധാത്രീസ്യാദുപമാതാപിത്യമരഃ ധാത്രീശതനയഃ ക്ഷിതീശപുത്രഃ കൃത്തികാനാം കൃത്തികാനക്ഷത്രാണാം സ്തനൌ പാതും ശീലമസ്യേതി യഥാ ഷഡാനനഃ സുബ്രഹ്മണ്യ ഇ

ന്ദ്ര ശരജന്മാ ഷഡാനനസ്തൽസമൌ പൃഷ്ഠവർഷ്ഷ്മാ പ്രൊഷിതയൊഃ തദ്വൽ ബഭൂവ ഉപമാലങ്കാരഃ ൪൧.

പിത്രൊൎന്നകെവലം നെത്രാനന്ദദൊ ഗൊത്രനന്ദനഃ।
സൎവ്വസ്യാ അപി സൌന്ദൎയ്യജനതായാ സ്സ്വചെഷ്ടിതൈഃ॥ ൪൨

പിത്രൊരിതി। ഗൊത്രനന്ദനഃ ഭൂപതിസ്സുതഃ ഗൊത്രാ ഭൂപതിരചല യൊരിത്യമരഃ സ്വചെഷ്ടിതൈഃ സകന്യചെഷ്ടാഭിഃ ബാലക്രീഡാഭിരിത്യൎത്ഥഃ പിത്രൊഃ മാതാപിത്രൊഃ മാതാപിതരൌ പിതരൌ ഇത്യമരഃ കെവലംപ്ര ശം നെത്രാനന്ദഃ നയനാനന്ദദായീ ന കിന്തു സൎവ്വസ്യാഃ സമസ്തായാഃ തൽപുര സ്യ ജനസമൂഹസ്യാപി ഗ്രാമതാജനതായൂഥൌ ഇത്യമരഃ നെത്രാനന്ദദൊ ബഭൂവെതി ശെഷഃ ൪൨.

സവയൊഭിസ്സചിവജൈസ്സമം ശൈശവകെളിഷു।
മാലിന്യമനയൽപാംസു ഭൂജൊഭിരിവകഞ്ജുരഃ॥ ൪൩

സവയൊഭിരിതി। സമാനവയസ്കൈഃ സവയൊഭിഃ സമാനവയസൈസ്സ്തു യ ഉപാംസ്ലിതൈലഃ സ്ലിഗ്ധശാവയസ്യ സ്സവയാ ഇത്യമരഃ സചിവജൈഃ മന്ത്രിപു ത്രൈഃ സമം സാകം ശൈശവകെളിഷു ബാല്യക്രീഡാസു വപുശ്ശരീരംശരീരം വൎഷ്മവിഗ്രഹ ഇത്യമരഃ ഭൂജൊഭിഃ ധൂളിഭിഃ കഞ്ജരഃ കളഭ ഇവ കഞ്ജരഃ കളഭഃ മതംഗജെചാഭ്രസരഃപി ചെതിസാരഃ മാലിന്യം മലിനതാം അനയൽ പ്രാപ യാമാസ ചികഞ്ചകൊയാള്ഃ ഉപമാലങ്കാരഃ ൪൩

വൃത്തചൌളസ്സ വൎണ്ണാനാം യഥാവൽ ഗ്രഹണെന സൻ।
സമസ്തംവാങ്മയം പ്രാപ സരിതെവാൎണ്ണവം യഥാ॥ ൪൪

വൃത്തെതി। സഃ യഥാവൽ യഥാവിധി വൃത്തചൌളഃ സംപൂൎത്തമാനചൌള കൎമ്മാ സൻ വൎണ്ണാനാം അക്ഷരാണാം ഗ്രഹണെന ജ്ഞാനെന സ്വരൌ വൎണ്ണവാ ക്ഷരാവിത്യമരഃ സമസ്തമഖിലം വാങ്മയം സാരസ്വതം യഥാ തസ്യാഃ സരിതാ നദ്യാ നദീ സരിദിത്യമരഃ അൎണ്ണവം സമുദ്രമിവ പ്രാപൽ പ്രാപ്തവാൻ യഥാനദ്യാ മവതരണെനൈവ സമുദ്രംമെതസ്യാഃ പ്രാപ്ത്സയാൽ തഥാ ഏകപഞ്ചാശദക്ഷര ജ്ഞാനെനൈവ സമസ്തം സാരസ്വതമപി പ്രാപ്തവാനിതിഭാവഃ ഉപമാ ൪൪

അഥൊപനീതൊ വിധിവദധീതനിഗമാഗമഃ।
സവ്രത്യാപെവ സംക്രാന്തവൎണ്ണതമമൂനൊൎദ്ദശാം॥ ൪൫

അഥെതി അഥാനന്തരം വിധിവൽ യഥാവിധി ഉപനീതഃ ഉപനയനസം സ്കാരസംപന്നഃ അധീതനിഗമാഗമഃ അഭ്യസ്തവെദശാസ്ത്രഃ വ്രതീ ബ്രഹ്മചാരീ സഃ ബാലഃ സംക്രാന്തവൎണ്ണതമൂനഃ സംക്രാന്തഃ ആശ്രിതഃ വൎണ്ണതഃ ഇതരവ ൎണ്ണഃ ബ്രാഹ്മണാദിരിത്യൎത്ഥഃ യെന സചാസൌ മുനിശ്ച തസ്യവിശാഃ മിത്രമഥ

ത്സരിത്യർത്ഥഃ ദശാമവസ്ഥാം ആപ പ്രാപൈവ വിശ്വാമിത്ര ഇവ ഗാഢിയമവാപ്ത് ബഭൂവേതി ഭാവഃ ൪൩

കാലേനൈകേന ചിൽ ബാലഃ കലാപൂർണ്ണോഭവച്ഛുചിഃ ।
ശ്രീമാൻ കുവലയാഹ്ലാദി ബാല്യപക്ഷേണ ചന്ദ്രമാഃ ॥ ൪൪

കാലേനേതി ശുചിഃ ആചാരവാൻ അന്യത്ര ശുഭ്രഃ ശ്രീമാൻ സമ്പന്നഃ അന്യത്ര കാന്തിമാൻ കുവലയാഹ്ലാദീ കോഃ ഭുവഃ വലയാനി മണ്ഡലാനി വലയശബ്ദേന തത്രത്യജനാ ലക്ഷ്യന്തേ താനാഹ്ലാദയിതുമാനന്ദയിതും ശീലമസ്യേതി അന്യത്ര കുവലയാനി കുമുദാനി ആഹ്ലാദയിതും വികാസയിതും ശീലമസ്യേതി സതഥാഭൂതഃ രാജകുമാരഃ അല്പപക്ഷേണ ശുക്ലപക്ഷേണ ബാല ഇത്യാഗമകഃ ചന്ദ്രമാഃ ബാലചന്ദ്ര ഇവ ഏകേനചിൽ കാലേന കതിപയൈരേവ ദിനൈരിത്യർത്ഥഃ കലാപൂർണ്ണഃ കലാഭിഃ ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാഭിഃ അന്യത്ര ഷോഡശകലാഭിഃ പൂർണ്ണഃ സമഗ്രഃ അഭവൽ ബഭൂവ ഉഭയോർ ഉപമാ ശുക്ലപക്ഷേണ ബാലചന്ദ്ര ഇവ ഏകേനചിൽ കാലേനായം സകലകലാപൂർണ്ണോ ഭൂദിതി ഭാവഃ ൪൪

ആചാര്യാസ്തം വിനിന്യുസ്തേ പ്രിയാചാര്യം വിപശ്ചിതഃ ।
കൃതയത്നസ്സഫലാന്യേഷാം പാത്രദത്താ ഇവ ശ്രിയഃ ॥ ൪൫

ആചാര്യാ ഇതി വിപശ്ചിതഃ പ്രാജ്ഞാഃ വിദ്വാൻ വിപശ്ചിദിത്യമരഃ തേ ആചാര്യാഃ ദേശികാഃ പ്രിയാചാര്യം പ്രിയാഃ അഭിപ്രേതാഃ ആചാര്യാഃ ഗുരവോ യസ്യ തം യദ്വാ ബുദ്ധിമത്വാൽ പ്രിയഃ ആചാര്യാണാമിതി തം രാജപുത്രം വിനിന്യുഃ ശിക്ഷിതവന്തഃ തേഷാമാചാര്യാണാം കൃതയത്നാഃ പാത്രദത്താഃ യോഗ്യായ ദീയമാനാഃ യോഗ്യഭാജനയോഃ പാത്രമിത്യമരഃ ശ്രിയഃ സമ്പദ ഇവ സഫലാഃ സപ്രയോജനാ ബഭൂവുരിതിശേഷഃ യഥാ സൽപാത്രപ്രതിപാദിതം ധനമിഹാപരത്ര ച പ്രയോജനായ ഭവതി തദ്വൽ ബുദ്ധിമതി പ്രയുക്താ ദേശികാനാം പ്രയത്നാഃ സഫലാഃ ഭവന്തീതി ഭാവഃ ഉപമാ ൪൫

താരുണ്യഭിന്നബാല്യോസൗ ക്രമേണ നൃപനന്ദനഃ ।
ആസീൽ പ്രസന്നതാം പ്രൗഢഃ കരിപോത ഇവ ശ്രയൻ ॥

താരുണ്യേതി അസൗ നൃപനന്ദനഃ രാജകുമാരഃ ക്രമേണ പര്യായേണ താരുണ്യഭിന്നബാല്യഃ താരുണ്യേന യൗവനേന ഭിന്നം യുക്തം ബാല്യം ശിശുത്വം യസ്യ തഥാ ഭൂതസ്സൻ പ്രസന്നതാം കന്തവാരണതാം പ്രസന്നോ മത്തവാരണ ഇതി സാരസ്വതേ ശ്രയൻ ആശ്രയൻ കരിപോതഃ കളഭ ഇവ പ്രൗഢഃ പ്രകർഷേണ ഊഢമാംസഃ ആസീൽ ബഭൂവ ൪൬

കവാടവികടോരസ്കോ യുഗായതഭുജാംസകഃ ।
സ്വീകൃതാംഗ ഇവാനംഗോ ബഭൂവാഖിലമോഹനഃ ॥ ൪൭

കവാടേതി। കവാടവൽ കവാടവൽ വികടം വിസ്തൃതം ഉരോ വക്ഷഃ യസ്യ സഃ ഇവ കവാടവികടോരസ്കഃ കവാടതരതുല്യ ഇത്യർത്ഥഃ യുഗായതഭുജഃ ലാംഗല ദൈർഘ്യബാഹുഃ അംസളഃ ബലവാൻ ബലവാൻ മാംസളോംസഃ സളഃ ഇത്യമരഃ സ്വീകൃതാംഗീകൃതശരീരഃ അനംഗഃ കന്ദർപ്പ ഇവ കന്ദർപ്പോ ദർപ്പകോനംഗഃ ഇത്യമരഃ അഖിലമോഹനഃ സർവ്വജനമോഹകാരീ ച ബഭൂവ ൧൦

കലാവതോസ്യ ഗോദാന വിധ്യനന്തരമേനചിതഃ ।
ജനൈരവൈവ്വാഹികിന്ദീക്ഷാമൂർത്തിമനോരവേത്തയൽ ॥ ൧൧

കലാവതഇതി। മൂർദ്ധ്വീശഃ കലശേഖരനാമാ പൃഥിവീപതിഃ ജനൈഃ പ്രധാനൈരിതിജനൈരിതി യുക്തസ്സൻ കലാവതഃ ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാകുശലസ്യാസ്യ കുമാരസ്യ ഗോദാനവിധ്യനന്തരം ഗോദാനവിധാനാനന്തരം വൈവാഹികീം വിവാഹസംബന്ധിനീം ദീക്ഷാം വ്രതം നിരവർത്തയൽ നിവർത്തയാമാസ। വിദ്യാഗ്രഹണാനന്തരം ഗോദാനപുരസ്സരം വിവാഹം കാരയാമാസേത്യർത്ഥഃ ൧൧

കന്യാ രാജ്ഞാമനാസാദ്യ മന്യയൗവനശാലിനം ।
സിംഹാസനം സമധ്യാസ്യ ബഭൂതാരാ ഇവാംബുജൈഃ ॥ ൧൨

കന്യാ ഇതി। രാജ്ഞാം ഭൂപതീനാം കന്യാഃ കന്യകാഃ മന്യയൗവനശാലിനം ശ്ലാഘനീയതാരുണ്യവന്തം സിംഹാസനം സിംഹാസനമധിരൂഢം താരാശ്ചന്ദ്രം ഇവ നക്ഷത്രാണി ചന്ദ്രമസം പ്രാപ്യ കന്യാഃ കൃതാർത്ഥാ ബഭൂവുഃ ലക്ഷ്മീസമേതാ ഇവ നക്ഷത്രാണീവ ബഭൂവുഃ ഇത്യർത്ഥഃ ൧൨

ബഹ്വീഷ്വപി ഭിതിയസ്യ പ്രധമൈവാഭവൽ പ്രിയാ ।
വൈദർഭീവ ഹരേരസ്യ ഭൂമൈസേനാസുതാ സതീ ॥ ൧൩

ബഹ്വീഷ്വിതി। അസ്യ വിഭോഃ പ്രഭോഃ ബഹ്വീഷ്വനേകാസു ഭാര്യാസു പത്നീഷു ഭാര്യാസു സധർമ്മിണീഷു സതീ പതിവ്രതാ ശൂരസേനസുതാ ശൂരസേനരാജപുത്രീ ഹരേഃ ശ്രീകൃഷ്ണസ്യ വൈദർഭീ രുക്മിണീ പ്രധമൈവാഭവൽ യഥാ പ്രിയാഭൂൽ ഭാര്യാസു പത്നീഷു ബഹ്വീഷ്വനേകാസു സതീഷ്വപി ശൂരസേനസുതാ പ്രധമാ പ്രിയാ ബഭൂവേതി ഉപമാ ൧൩

അഥ ത്രിഭിസ്സ്വാം വിശിനഷ്ടി

യസ്യാഃ കാഞ്ചനമാലേതി സംജ്ഞാസീൽ കാഞ്ചനാകൃതേഃ ।
വിരിഞ്ചസൃഷ്ടിസാമർത്ഥ്യപ്രപഞ്ചാവസതിസ്ത്വസൗ ॥ ൧൪

യസ്യാ ഇതി। കാഞ്ചനസ്യ സ്വർണ്ണസ്യ ആകൃതിരിവ ആകൃതിര്യസ്യാസ്സാ തഥാ യസ്യാഃ പത്ന്യാഃ കാഞ്ചനമാലേതി സംജ്ഞാ നാമധേയം ആസീൽ അഭൂൽ യസ്യാഃ തനുഃ ശരീരം സൗന്ദര്യാതിശയേന വിരിഞ്ചസൃഷ്ടിസാമർത്ഥ്യപ്രപഞ്ചാവസതിഃ വിരിഞ്ചസ്യ ബ്രഹ്മ

ജനഃ സർഗ്ഗസാമർത്ഥ്യാനാം സൃഷ്ടികൌശലാനാം യഃ പ്രപഞ്ചോ വിസ്താരസ്തസ്യാവസതിഃ വാസഭൂമിഃ ബ്രഹ്മാസീൽ ഇത്യർത്ഥഃ അത്രത്രാസംബന്ധഃ ൧൪

ശുദ്ധിമത്യാഖ്യയാ മാന്യാ മനോർവൈവസ്വതസ്യ യാ ।
ഉൽപന്നാ പാവനേ ക്ഷീരവാരിധൌ ശ്രീരിവാമലാ ॥ ൧൫

ശുദ്ധിമതീതി വൈവസ്വതസ്യ വിവസ്വതോഽപത്യസ്യ മനോഃ പ്രജാപതേഃ ശുദ്ധിമതി അകളങ്കചാരിത്ര്യമതി മാന്യാ പൂജ്യാ ആഖ്യയാ വംശ്യാ യാ കാഞ്ചനമാലേത്യർത്ഥഃ പാവനേ പരിശുദ്ധേ ക്ഷീരവാരിധൌ പയഃപയോനിധൌ അമലാ ശോഭാവതീ ശ്രീഃ പത്മേവ ഉൽപന്നാ ജാതാ ഇത്യത്രത്രാസംബന്ധഃ ഉപമാ ൧൫

ഉദാരകൌമാരലീലാവലോകധന്യവിലോചനാ ।
മേനേവ മാന്യസൌജന്യശാലിനീ യാ ച മാനിനീ ॥ ൧൬

ഉമേതി മാന്യം പൂജനീയം യൽസൌജന്യം സുജനതാ തേന ശാലിനീ വിശിഷ്ടാ യാ മാനിനീ ഔചിത്യേ മാനിനീകാഞ്ചനമാലേത്യർത്ഥഃ മേനാ ഹിമവൽപത്നീ കേവലമുദാരകൌമാരലീലാവലോകധന്യവിലോചനാ ഉമായാ തടാതകായാശ്ച അന്യതുപാർവ്വത്യാഃ കൌമാരലീലാനാം ശൈശവക്രീഡാനാമവലോകേനാവലോകനേന ധന്യേ കൃതാർത്ഥേ ലോചനേ നയനേ യസ്യാഃ സാ തഥോക്താ ഇത്യത്ര സംബന്ധഃ ൧൬

പത്ന്യാ തയാ മനസ്വിന്യാ സാർദ്ധം ഗാർഹസ്ഥ്യമാസ്ഥിതഃ ।
ഇനോ മനുരൈക്ഷ്വാകം യൌവരാജ്യേഭ്യഷേചയൽ ॥

പത്ന്യേതി ഇനഃ രാജാ ഇനഃ സൂര്യസ്തൽപ്രഭാവിത്യർത്ഥഃ മനസ്വിന്യാ പതിശുശ്രൂഷണാചരണാദിഷു ജാതസൌഭാഗ്യയാ തയാ പത്ന്യാ ഭാര്യയാ സാർദ്ധം ഗാർഹസ്ഥ്യം ഗൃഹസ്ഥധർമ്മം ആശ്രിതഃ കർത്തേതി ശേഷഃ മനുഃ പ്രജാപതിഃ ഇക്ഷ്വാകം ഇക്ഷ്വാകുമഹാരാജമിവ യൌവരാജ്യേ യുവരാജാധികാരേ അഭിഷേചയൽ അഭിഷിക്തം കൃതവാനിത്യർത്ഥഃ ൧൭

താം പ്രാപതുഃ പിതുരതേ ജനതാ ശ്രീശ്ച നന്ദനം ।
പ്രത്നാന്നൂതനമിവാവാസമുൽപലം കമലാദിവ ॥ ൧൮

താമിതി ജനതാ ജനസമൂഹഃ പ്രകൃതാ ജനതേത്യർത്ഥഃ ശ്രീഃ രാജലക്ഷ്മീശ്ച പിതുഃ കുലശേഖരസകാശാൽ തം താദൃശം നന്ദനം രാജകുമാരം പ്രത്നാൽ പുരാതനാൽ പുരാണപ്രാകാരാൽ പ്രത്നാന്നൂതനേ ആവാസാദിതിയോജനീയം നൂതനം നവീനം ആവാസം ഗൃഹമിവ കമലാൽ പത്മാൽ ഉൽപലമിന്ദീവരമിവ ച പ്രാപതുർലേഭിരേ യഥാ ജനഃ പുരാതനാൽ ഗൃഹാന്നൂതനം ഗൃഹം ഗച്ഛതി യഥാ കമലാൽ ശോഭാ ഉൽപലം ഗച്ഛതി തഥാ കുലശേഖരാൽ മലയധ്വജമഭിഷിക്തമുഭേ പാതൃഭേദേന ജനശ്ശ്രീരിതിഭാവഃ ൧൮

കരീവ കടകൈർദ്ദാനശീലീവ മതതാ നൃപഃ ।
കൃഷ്ടിരപ്യുന്നതാ സോഭൂൽ കൂടവത്സപതിർന്നിർദ്വയഃ ॥ ൬൮

കരീതി। സനൃപഃ കലശേഖരഃ കൃഷ്ടിരപി വിദ്വാനപി ധീമാൻ സൂരിഃ കൃതിഃ കൃഷ്ടിർജ്ഞകഃ ഇത്യമരഃ അനുനായോവരാജ്യാഭിഷേകേന പുത്രേണേതി യാവൽ ഉപലക്ഷിതഃ യുക്തസ്സൻ കൂടവത്സ ശംഭവത്സ യഥാ അനൂതവത്സ അഥവാ മായിന്യ അന്യത്ര ഗജപക്ഷേ കൂടവത്സ ശിഖരിണ്യ പർവ്വതേഷ്വിതി യാവൽ അന്യത്രാഗ്നിപക്ഷേ കൂടവത്സ കൂടഃ വാസഗൃഹേഷു ഭൈക്ഷ്യ സമിതി ഭൈക്ഷ്യ വനേഷ്വിത്യർത്ഥഃ അത്രകൂടപദസ്യ നഗരാഗ്രഹാരകൃതഗൃഹാപരതൈപി വാന പ്രസ്ഥാനാം വനേഷ്വേവവാസ ഇതി വിശ്വമാനതയാ തേഷാം വാസഗൃഹേഷ്വിതി വിവക്ഷിതതയാൽ നാത്ര സംശയാവകാശഃ കടകൈരനേ ഗണ്ഡകൈരനേ ഗജ ഗണ്ഡകടീകടാവിത്യമരഃ ഉപലക്ഷിതഃ കരീവ ഗജ ഇവ മതതാ വായനാ ഉപലക്ഷിതശ്ശിഖീവാഗ്നിരിവ ത്രേതിനിർദ്വയഃ ഭേദ്യെന്യൊന്യേൽ ബലവ ഋതൈശ്ച മായാനിശ്ചലയന്ത്യേഷു കൈതവാനൃതരാശിഷു। അയൊഘനേ ശൈലശൃംഗേ സീരാംഗേ കൂടകന്ത്രിയാം വാസഃ കൂടൊ ഉഭയൊരിതി ചാമരഃ യഥാ ഗജോ കടകൈരനേ യുക്തഃ പർവ്വതകേരനേ നിർദ്വയഃ യഥാഗ്നിർവ്വായുനായുക്തഃ ഗൃഹസ്ഥഗൃഹവദ്ധനഭേദേന നിർദ്വയഃ തഥായം വിദ്വാനപി ഭൈവരാജ്യാഭിഷിക്തേന പുത്രേണാന്വിത സ്സൻ കപടാനൃതമായാവത്സ അത്യന്തനിർദ്വയോഭൂദിതിഭാവഃ ഉപമാ

നിയുജ്യ രാജ്യഭരണേ പ്രാജ്യശ്രിയമിമം പിതാ ।
വല്ലീവോപേന്ദ്രമിജ്യെ സൻയമൈണ്ണെത്ത്വഹ്നിരീശ്വരം ॥ ൬൯

നിയുജ്യേതി സൻസാധുഃ പിതാകലശേഖരഃ പ്രാജ്യശ്രിയം പ്രാജ്യാ പ്രവൃദ്ധാ ശ്രീഃ സംപൽയസ്യ തമിമം പുത്രം രാജ്യഭരണെ രാജ്യപാലനെ വല്ലീഇന്ദ്രഃ ഉപേന്ദ്രം വിഷ്ണുമിവ നിയുജ്യാജ്ഞാപ്യ ഈശ്വരം സർവ്വനിയന്താരം വിഷ്ണും മഹ്നിഃ യജ്ഞൈഃ ത്രൈധി ഇഷ്ടിരിജെവാൻ। ൭൦

യുക്തോ ബന്ധുതയാ ഭക്തൈസ്തത്ര തന്ദിവമദേശിതഃ ।
ശ്രുണ്വൻ കഥാമപചിതിം കുർവ്വന്നിശ്വരൊവസൽ ॥ ൭൧

യുക്തഇതി। അഥാനന്തരം ഉർവ്വീശഃ കലശേഖരഭൂപാലഃ ബന്ധുതയാ ബന്ധുവർഗ്ഗേണ ഭക്തൈശ്ശിവഭക്തൈശ്ച യുക്തസ്സൻ തദ്ദിശഃ ഈശ്വരസ്യ കഥാമുപാഖ്യാനം ശ്രുണ്വൻ അപചിതിം പൂജാഞ്ച കുർവ്വൻ കുർവ്വാണസ്സൻ അവസൽ ഉവാസ। ൭൧

അഥാസ്യാജ്ഞാപഥാന്യനസ്ഖലന്നേവ ഗോപതെഃ ।
ഉപേന്ദ്ര ഇവ സാനന്ദമാകരോത് പ്രക്രിയാന്ധുരി ॥ ൭൨

അഥേതി। അഥാനന്തരം അസ്യ ഗോപതേഃ ഭൂപതേഃ സാഗ്ഗ്വതേരിന്ദ്രസ്യ ചാജ്ഞാപഥാൽ നിയോഗമാർഗ്ഗാൽ അസ്ഖലൻ അഭിംഖന്നേവ തല്ക്കതമാ

ഷ്ഗുണ സഞ്ചരണേനാവൃതഃ ഉപേന്ദ്രോ വിഷ്ണുരിവ ധരിത്രാജ്യഭാരേ അഗ്രഭാഗേ ച ധൃതശ്രീഭാരാഗ്രഭാഗയോരിതി സാരസ്യം പ്രക്രിയാമധികാരം പ്രക്രിയാധികാരസ്സപ്രാരിത്യമരഃ അകരോൽ ചകാര ൩൧

സുമതിർന്നാമ ധീരസ്യ ധീരസ്യ യുവഭൂഭുജഃ ।
ആസീന്നയജ്ഞസ്സചിവോ വലാരേരിവ ഗീഷ്പതിഃ ॥ ൩൨

സുമതിരിതി ധീരസ്യ ധൈര്യവതഃ അസ്യ യുവഭൂഭുജഃ യുവാ തരുണഃ ഭൂഭുൽ ച തസ്യ നയജ്ഞഃ നീതിജ്ഞഃ സചിവഃ സ്ത്രീധീഃ സ്ത്രീശോചിവസ്തു സ്സചിവ ഇത്യമരഃ സുമതി ർന്നാമ സുമതിരിതി പ്രസിദ്ധഃ ധീഃ മന്ത്രി ധീസ്സചിവോ മന്ത്രീയാം ബുദ്ധാവിതി സാരം വലാരേരിന്ദ്രസ്യ ഗീഷ്പതിഃ ബൃഹസ്പതിരിവ ആസീൽ ബഭൂവ ഉപമാ ൩൨

അവതാവനിമേതാം സാർദ്ധം ധാത്രീശജന്മനഃ ।
ഗന്ധർവ്വൈർമ്മന്ദരാ സാന്ദ്രാ വസതിർവ്വസുസമ്പദഃ ॥ ൩൩

അവതാമിതി ഏതേന മന്ത്രിണാ സാർദ്ധം സാകമവനിം ഭൂമിം കശ്യാവനി മേദിനീ മഹീത്യമരഃ അവതഃ രക്ഷതഃ ധാത്രീശജന്മനഃ രാജകുമാരസ്യ മന്ദുരാ വാജിശാലാ വാജിശാലാ തു മന്ദുരേത്യമരഃ ഗന്ധർവ്വൈരശ്വൈസ്സാന്ദ്രാ നിബിഡാ വസുസമ്പദഃ ധനസമൃദ്ധേഃ വസതിഃ സ്ഥാനം ഗന്ധർവ്വഹയ സൈന്ധവസപ്തയ ഇത്യമരഃ ൩൩

സിന്ധുരൈർവ്വന്ധുരാന്യസ്യ മന്ദിരാലിന്ദതോ വിഭോഃ ।
മന്ദരാചലതാം ഭേജുർദ്ദ്വാരദ്വാരാസംഗതയാ രഥാഃ ॥ ൩൪

സിന്ധുരൈരിതി അസ്യ വിഭോഃ മന്ദിരാലിന്ദതഃ ഗജശാലാമധ്യപ്രദേശാൽ സിന്ധുരൈഃ ഗജൈഃ ബന്ധുരാഃ നമ്രാഃ നിമ്നാ ഇതി യാവൽ ബന്ധുരന്ത്വുന്നതാനതമിത്യമരഃ രഥാശ്ച രഥാഃ രഥാ രഥോസ്യ രഥാംഗ ഇത്യമരഃ മന്ദരാചലതാം മന്ദരഗിരിത്വം ഭജന്തേ ഉൽക്ഷേപം രഥാഃ ന്യൂനതാം അസംഗതയാ നിരർഗ്ഗളഗതയശ്ചാഭവന്നിതി ശേഷഃ ൩൪

തഥാവിധേന നൃപതിർമ്മന്ത്രിണാനന്ദിതോ മുദേ ।
നിർജ്ജിത്യ ദ്വിഷശ്ചക്രവർത്തി ബുധ ഇവാഭവൽ ॥ ൩൫

തഥാവിധേനേതി നൃപതിഃ കലശേഖരഃ തഥാവിധേന താദൃശേന മന്ത്രിണാ പുരന്ദര മന്ത്രിണാ ബൃഹസ്പതിനേവാനന്ദിതഃ സുഖിതഃ യുക്തസ്സൻ മുദാ ഹർഷേണ ദ്വിഷഃ ശത്രൂൻ നിർജ്ജിത്യ ബുധഃ സോമപുത്ര ഇവ ചക്രവർത്തീ സാർവ്വഭൗമോഭവൽ ബഭൂവ ഉപമാ ൩൫

ഷട്സഹസ്രം സമാസ്സപ്തദ്വീപവിപുലാം പരിപാല്യ സഃ ।
ഫാലാക്ഷസ്യാജ്ഞയാ പുത്രമധിരാജ്യേഭിഷിച്യ തം ॥ ൩൬

ആദിശ്യോദ്ദാമമുദ്ദാമവ്യായാമമസ്സാമസാദരം ।
ശ്രുത്വൈത്യപാശ്രയഭോമാനഗ്രഹാൽ പരമീശതുഃ ॥ ൬൨

അഥ പൌരയ[illegible] കലശേയതനിർമ്മാണകാലേ ഉദ്ദാമവ്യായാമഃ [illegible] [illegible]

[illegible] ൬൩, ൬൪

അഥ മാസാദ്ധ്യസ്വരോജ്ജ്വ[illegible]ത്തമീശ്വരീ
രൊചിഷ്മാസ്യ[illegible]വിഭാവസുഃ ൬൫

[illegible] ൬൬

ഛത്രാന്തരസ്യോല്ലസന്മൌക്തികദാമശോഭിശ്ശ്രുത്ര ശൊഭത ।
താരാപരിസ്ഥാപുരേ[illegible] രാകേന്ദുരാഗതഃ ॥ ൬൭

ഛത്രമിതി [illegible] ൬൮

വാരനാരീകരാധൂതചാമരദ്വയമധ്യഗം ।
ആസീൽ [illegible] ൬൯

വാരനാരീതി। വാരനാരീണാം ഗണികാനാം വാരസ്ത്രീഗണികേത്യമരഃ ക രാഭ്യാം ഭുജാഭ്യാം ധൃതയോഃ വീജിതയോഃ ചാമരയോഃ ചാമരപ്പുല്ലെന്നും പേരകയോഃ ചേരയെന്ന യുഗളെന രാജതെ പ്രകാശതമിതി തഥോക്തയോഃ അയം മല യജാ... സുരസരിതോ ഗംഗായാഃ പൂരയോഃ പ്രവാഹയോഃ ഉഭയെന യുഗ ളേന ശോഭിപ്രകാശമാനഃ വാധിധിഃ സമുദ്ര ഇവ ... ഇത്യുപ്രേ ക്ഷാലങ്കാരഃ ൧൯

ഏതേനാദ്ധ്യാസിതാം ഭദ്രാസനാഞ്ച ശുഭ്രശുഭ്രതരാം ।
അദ്ദൃഷ്ടമേഘോദയാഹാദ്രിശിഖരാം ലോകബാന്ധവാ ॥ ൨൦

ഏതേനേതി। അദ്ദൃഷ്ടിണാ ... ലോകബാന്ധവേന സൂര്യേണ ... ലോകബാന്ധവാ സവിതാ ... ശുഭ്രശുഭ്രതരാം ... ഉദയാദ്രേ സ്യ ഉദയപർവ്വതസ്യ ശിഖരം ശൃംഗമിവ ശുഭ്രതരാം ... ഉപമാ ൨൦

പ്രത്യഗ്രൈരന്തിമാവതംസൈകസ്വജസ്വലനാസ്ഥിതാ।
രരത്ന്യാ കൃതസാന്നിദ്ധ്യാ ഇവൈനാം ദൃഷ്ടാതകാമയാ॥ ൨൧

പ്രത്യഗ്രൈരിതി। ... മലയജാ ... ദൃഷ്ടാതകാമയാ ... കൃതസാന്നിദ്ധ്യാഃ കൃതം സാന്നിദ്ധ്യം സാമീപ്യം ... ഇവ ... ഇത്യുല്ലേഖ ... വചസ ഇ ... പ്രത്യഗ്രൈഃ ... പ്രത്യഗ്രൈർന... ... ... മഹാരാജാവിനെ ... വാരസ്ത്രീകൾ ... വന്നു॥ ൨൧

കോടീരഹാരകേയൂരകടകാലങ്കൃതസ്തദാ।
കാപി ശ്രീരാപ വൈകുണ്ഠമൂർത്തേരിവ ചൈന്ദിരാ॥ ൨൨

കോടീരേതി। കോടീരഹാരകേയൂരകടകാലംകൃതം കോടീരം മകുടം ഹാ രാഃ ... കേയൂരമംഗദമിത്യമരഃ കടകാഃ വല യാഃ കടകോ വലയോസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ ... അലംകൃതം ... ഇദം ... രാജാനം ... വിഷ്ണുമിവ കാപി ... ശ്രീഃ ശോഭാ ... പ്രാപ ... പ്രാപ ... ഉപമാ വിഷ്ണുപക്ഷേ ഉദാരം മഹാന്തമിത്യ ർത്ഥഃ ഉദാരോ ദാതൃമഹതോരിത്യമരഃ ൨൨

തന്നിശമ്യാധിരാജ്യസ്ഥം രാജാനാം തനലാതാതിഃ।
ജഗേസ്വാകചോനാഗ്ലാഘമധിഗത പവമാനൊജ്ഞിനാ॥ ൨൩

തമിതി। രാജ്ഞാമന്ത്രിമുഖ്യപതീനാം ശോഭിതാതവിസ്തൃതാ ഏവ ലതാ വിജയി താസാന്തരിസ്സമ്യക് ആധിരാജ്യപദം രാജാസനസ്ഥിതം തം മലയധ്വജനിശമ്യ ശ്രുത്വാ തദാശ്രവണസമയേ പവിത്രൈഃ വായുഭിർവിനാ ആകമ്പനാദ്ലാമ്യത് ആകമ്പനനിഗമം ശ്രുതിസ്ത്രീവര ആസ്ഥായ ഇത്യമരഃ അധീതേ സ്മ അത്യസമിസ്സു സിംഹാസനസ്ഥം മലയധ്വജം ശ്രുത്വാ കിംവാ കരിഷ്യത്യസ്മാനിതി സർവ്വാ കമ്പിതാ ഇതിഭാവഃ ൧൫

തതസ്സവാഹിനീശാഭവാഹിനീവിസരാവൃതഃ।
മേദിനീനായകാൻ ജേതും പ്രതസ്ഥേ മേദിനീശ്വരഃ॥ ൧൬

അഥേത്യ് ... തതഃ ആധിരാജ്യപദപ്രാപ്ത്യനന്തരം സ മേദിനീശ്വരഃ മലയധ്വജനൃപതിഃ വാഹിനീനാഥൈഃ സേനാനീഭിഃ സമുദ്ധൃതൈഃ അന്യൈശ്ച യസ്യ തേന വാഹിനീവിസരേണ സേനാഗണേന വാഹിനീ പൃതനാ പരിവൃതഃ ആവൃതഃ പരിവൃതസ്സൻ മേദിനീനായകാൻ പാർത്ഥിവാൻ ജേതും പ്രതസ്ഥേ നിർജ്ജഗാമ। ൧൬

ഫാലാക്ഷ്യശാനുജസ്യ പ്രസ്ഥിതം യോദ്ധുമാദരാത്।
ലാജൈരവാകിരൻ കന്യാ യഥൈന്ദ്രം സുരയോഷിതഃ॥ ൧൭

ആദരാദാദരേണ ഫാലാക്ഷ്യശാനം സ്വനിതാസ്ഥം അഭ്യർച്യ പൂജയിത്വാ യോദ്ധും യുദ്ധം കർത്തും പ്രസ്ഥിതം ബഹിർന്നിർഗ്ഗതം തമിതി ശേഷഃ കന്യാഃ കന്യകാഃ ലാജൈഃ സുരയോഷിതഃ ദേവ്യഃ ഇന്ദ്രം പുരന്ദരം യഥാവാകിരൻ അവകിരൻ ഉപമാ। ൧൭

അനാകുലാത്തുങ്ഗോദ്ധൂതപതാകാസമലംകൃതാഃ।
ശതാംഗപങ്ക്തയോ യസ്യ സഞ്ചേരുർമേഘാ ഇവാസ്രുജാഃ॥

അനാകുലേതി। അനാകുലമുത്തുംഗോദ്ധൂതപതാകാസമലംകൃതാഃ അനാകുലേന സംഗത്യസാഹിത്യാ ആശുഗേന വായുനാ ആശുഗേ വായുവിശിഖാവിത്യമരഃ ഉദ്ധൂതാഃ ഉത്കമ്പിതാഃ പതാകാഃ ധ്വജപടാഃ പതാകാ വൈജയന്തി കേതനം ധ്വജമസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ താഭിഃ സമ്യഗലംകൃതാഃ യസ്യ ശതാംഗപങ്ക്തയഃ സ്യന്ദനശ്രേണയഃ ശതാംഗസ്സ്യന്ദനോ രഥ ഇത്യമരഃ സഞ്ചേരുഃ വൃക്ഷസഹിതാഃ മേഘശ്രേണ്യാഃ പങ്ക്തയാ ഇവാ സൻചേരുഃ ഉപമാ। ൧൮

വേതണ്ഡാ യസ്യ ഗണ്ഡാന്തനിർഗ്ഗളദ്ദാനമണ്ഡിതാഃ।
കാദംബാ ഇവ സാസാരാ വാർഷികാഃ കാശ്യപീം ഗതാഃ॥

വേതണ്ഡാ ഇതി ഗണ്ഡാന്തനിർഗ്ഗളദ്ദാനമണ്ഡിതാഃ ഗണ്ഡയോഃ കപോലയോഃ അന്താഭ്യാം കോണാഭ്യാം നിർഗ്ഗളതാ പ്രവഹതാ ദാനേന മദജലേന മണ്ഡിതാഃ ശോഭിതാഃ നാഗോ കാരി മതംഗജ ഇത്യമരഃ ഗജാനാമഗ്നേയസ്യാവലി ഗജാനാമലങ്കാരഃ യസ്യ നൃപസ്യ വേതണ്ഡാഃ ഗജാഃ സാസാരാഃ ആസാരേണ ധാരാസ

ന്നാതെനായകീനാഃ ധാരാസംപാതആസാര ഇത്യമരഃ വാഷ്പികാഃ വർഷാകാലീ നാഃ കാദംബിനീഃ കാദംബിനീ മേഘമാലിനീതിമരഃ ശതാഃ പ്രാ പുഃ കാണപാഃ പക്ഷോദ ഇവ കാണോപാദ്ധിസ്തെപോണാര്സ്ത്വാവസ്ഥാകീ ഷിത്വമരഃ ആസനിമിഷംശരഃ അത്ഭുതോപമാഃ ൭൧

സൈന്ധവാ ദൈത്യിതഥാനാമീഷിതാശേഷദേഹിനഃ ।
പദഗാസ്സമദാ യസ്യ ബത്രവൃദ്ധിതൌജസഃ ॥ ൭൨

സൈന്ധവാ ഇതി അമിതൌജസഃ അസമാനപ്രഭാവസ്യ യസ്യ സൈന്ധ കാഃ രാജ്ഞഃ പ്രഭാവെ തീവ്രപ്പൂര ചെയ്യപ്പെട്ട അന്യരാജ്ഞഃ അഥവാ പദാതിപി ശേഷണം സൈന്ധവാഃ തുരംഗമാഃ വാജിസൈന്ധവസപ്തയ ഇത്യമരഃ ദൈ ത്യിതഥാനാമീഷിതാശേഷദേഹിനഃ ദൈത്യിതഥാനാം ദൈത്യാനാമീ ഷിതാഃ അശേഷാശ്ച ദേഹിനഃ യെഷാം ദൈതെയമുഖ്യാഃ ബലവന്താ സൻ പദഗാഃ പദാതയശ്ച സമദാഃ മത്താ ആസൻ ൭൨

തസ്മിൻ ജന്യോദ്യതേ രാജ്ഞി രാജന്യാനാമുത്ഭയേ।
ദാനവാനാമിവാത്യർത്ഥം വിഷ്ണൌ ഹെതിഭയം വ്യഥാ॥ ൭൩

തസ്മിന്നിതി തസ്മിൻരാജ്ഞി ഭൂപെ ജന്യോദ്യതെ ജന്യായ യുദ്ധായ ഉ ദ്യതെ ജന്യം മിത്യമരഃ ഉദ്യതെ ഉദ്യുക്തെ സതി രാജന്യാനാം ക്ഷത്രിയാണാം വിഷ്ണൌ ഇവ വിഷ്ണൌ ദാനവാനാമിവ ഉത്ഭയം ഭയം ദാനവാനാ ദൈത്യാനാമിവാത്യർത്ഥം ഭയം ഹെതിഭയം ഭയമുത്പ്പന്നം ഉത്ഭയമിതി ഭേദഃ വ്യഥാ ഭീതിരിത്യർത്ഥഃ ഉപമാ ൭൩

അമാത്യൈഃ കെചിദന്യെ തു സ്വഗൃഹമിച്ഛരന്നൃപാഃ ।
അകർഷ്ണൻ സ്വയമെവൈതാം വസുമിത്ഥ്വശവർത്തിനാം॥ ൭൪

അമാത്യൈരിതി കെചിൽ കെചന നൃപാഃ എന്നാം രാജാനമമാത്യൈഃ മ ന്ത്രിഭിഃ വശവർത്തിനം സ്വാധീനമകർഷ്ണൻ ചക്രിരെ സന്ധാനമാചരഃ അന്യെ തു പരെ തു സ്വഗൃഹമിഃ ബന്ധുഭിഃ വശവർത്തിനമകർഷ്ണൻ അപരെ തു സ്വയമെവ വ സുഭിഃ ധനൈഃ വശവർത്തിനമകർഷ്ണൻ കെചിദന്യത്ര പുരഃ പ്രസാദ്യ ഭാവ സ്ത്രിയാ എവ വയം ഭവതെ പാലകസ്യാഭിമിതി സന്ധാ സ്വാധീനമകുർഃ ഇ ത്യെതദനന്തരം പ്രസാദ്യ സാന്ധവാ കിരണെ തന്ത്ര പരാ വിരുദ്ധമനോർഥ് പാലകസ്യ ഇതി മെനെന്യെ ഇ അഥ ഉപനയാനം ദാസ്യാമഃ പരാക്രമം കരണെനൈതി വിദാനെന ച സ്വാധീനമകർഷ്ണതി ഭാവഃ ൭൪

ഇതരെ യുധി ഭൂദാരാ ഭൂദാരാ ഇവ ഭൂഭൃതഃ।
ആസാദ്യ തത്ക്ഷതൈർവിശ്വാ ആരൊപെടെ പുരമെത്യജൻ॥ ൭൫

ഇതരെ ഇതി ഇതരെ അന്യെ ഭൂദാരാഃ ഭൂപതയഃ യുധി യുദ്ധെ ഭൂദാരം രാജാ നമാസാദ്യ പ്രാപ്യ തെഷാം മദ്ധ്യെ ഭൂദാരാഃ ഇവ ശൂകരെണെവ

[illegible] വിദ്യാധിനാസ്സന്തഃ പുരനഗരമന്യത്രശരീരം പുരം ശരീരെ നഗര [illegible] അത്യജൻ ത്യക്തവന്ത ഇത്യർത്ഥഃ യഥാചാന്യെ [illegible] [illegible] പവിത്രഗൃഹാചാരിണഃ പൊത്രിണഃ ഇവ തൽഖാണ്ഡവി [illegible] സ്സന്തഃ ശരീരത്യാഗം കൃതവന്തഃ ഇത്യർത്ഥഃ വാ ഹതാഃ പുരമിത്യജന്നി [illegible] ഉപമാ വൃ[illegible]

തൽകോദണ്ഡധ്വനൊത്സൃഷ്ടകാണ്ഡവൃഷ്ടിഹതൌജസഃ ।
സപത്നശൌര്യാഗ്നിവെംഗാലം [illegible] ശേഷാഃ പരെ ॥ വൃ[illegible]

തദിതി [illegible] പരെ അന്യെ ശത്രവഃ [illegible] [illegible] കൊ ദണ്ഡധ്വനി [illegible] ഉത്സൃഷ്ടാഃ [illegible] കാണ്ഡാഃ ശരാഃ ത [illegible] കാണ്ഡവൃഷ്ടയഃ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] സപത്ന [illegible] [illegible] ഇവ [illegible] വൃ[illegible]

കതിചിത്തദ്ഗരൊത്സൃഷ്ടപത്രാസ്ത്രഭിന്നതാളികഃ ।
പ്രദ്യോതനാതപത്രസ്ഥാ യഥോലൂകാസ്സമാശ്രയാൻ ॥ വൃ[illegible]

കതിചിദിതി കതിചിൽ കെചിൽ [illegible] [illegible] ഉത്സൃഷ്ട [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ഉലൂകാഃ [illegible] ഇവ [illegible] [illegible] ഉപമാ വൃ[illegible]

തസ്മിൻഭൂപാലശാർദ്ദൂലെ ശാർദ്ദൂലസമവിക്രമെ ।
പ്രാപ്നെ സപ്തകപാഥന്ത്രസ്താ മൃഗയൂത്ഥാ ഇവാപരെ ॥ വൃ[illegible]

തസ്മിന്നിതി അപരെ ശത്രവഃ ശാർദ്ദൂലസമവിക്രമെ വ്യാഘ്രതുല്യപരാക്രമെ തസ്മിൻ ഭൂപാലശാർദ്ദൂലെ [illegible] സപ്തകപാഥം [illegible] പ്രാപ്നെ സതി മൃഗയൂത്ഥാ ഇവ [illegible] ഇവ [illegible] ഉപമാ വൃ[illegible]

കലശേഖരഭൂയാർദ്ധവിശിഷ്ടാം [illegible]।
ആസിദ്ഭൂരണെ [illegible] യമരാട് സമവർത്ത്യപി ॥ വൃ[illegible]

കലശേഖരതി യമരാട് യമഃ [illegible] സമവർത്തി സമം [illegible] [illegible] [illegible] കലശേഖര [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ആസീൽ [illegible] [illegible] സമവർത്ത്യപി [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] വൃ[illegible]

ഭൂഷാജനി വിശേഷാ തദസികൃത്താരിയോഷിതാം।
കണ്ഠ്യാം ചിത്രലതാ ഫാലേ തിലകം ദൃക്ഷു കങ്കണം॥ ൨൨

ഭൂഷേതി। തദസികൃത്താരിയോഷിതാം തൽഖഡ്ഗഛിന്നശത്രുസ്ത്രീണാം കണ്ഠ്യാം കണ്ഠപ്രദേശേ പത്രലതാ മകരികാപത്രസഹിതാ വീരച്ച ഫാലേ കരേതിലകം ചിത്രകം തിലയുക്തജലഞ്ച ദൃക്ഷു നേത്രേഷു കങ്കണം കങ്കണജലകണാശ്ച വിശേഷാ വിജാതീയാ ഭൂഷാ അലങ്കാരഃ അജനി അഭൂൽ॥ ൨൨

തന്മണ്ഡലാഗ്രകൃത്താരിപുത്രാണാം ഭവനം വനം।
ആശനം ഫലമൂലാദി ശയനഞ്ച ശിലാതലം॥ ൨൩

തന്മണ്ഡലേതി। തന്മണ്ഡലാഗ്രകൃത്താരിപുത്രാണാം തദീയഖഡ്ഗധാരാനികൃത്തശത്രുകുമാരാണാം വനമരണ്യം ഭവനം ഗൃഹം ഫലമൂലാദി അശനം ആഹാരശ്ച ശിലാതലം പാഷാണപ്രദേശഃ ശയനം പര്യങ്കശ്ചാഭവദിത്യർത്ഥഃ ൨൩

ജിത്വൈവം ക്ഷിതിതലമപ്യശേഷമേഷ
ക്ഷോണീന്ദ്രാനപി നിഖിലാൻ പദേ തദീയേ।
സംസ്ഥാപ്യ സ്വപദമുപാസദത് സസൈന്യ
സ്സാകേതം രഘുരിവ രത്നരാശിപൂർണ്ണാം॥ ൨൪

ജിത്വേതി। അധുനാ സർഗ്ഗസമാപ്തിം സൂചയതി വൃത്താന്തരേണ ഏവമുക്തപ്രകാരേണ ഏഷ നൃപഃ ഭൂപതിഃ സസൈന്യ സ്സേനായുക്തസ്സൻ അശേഷം സമസ്തം ക്ഷിതിതലം ഭൂതലം ജിത്വാ നിഖിലാൻ സർവ്വാൻ ക്ഷോണീന്ദ്രാൻ ഭൂപാനപി തദീയേ തേഷാം സംബന്ധിനി പദേ സ്ഥാനേ സംസ്ഥാപ്യ സ്ഥാപയിത്വാ സ്വപദം വ്യവസിതത്രാണസ്ഥാനലക്ഷ്മ്യാം പരിവസ്തുഷ്ഠിത്യർത്ഥഃ രത്നരാശിപൂർണ്ണാം മണിഗണസമൂഹം സ്വപദം സ്വസ്ഥാനം രഘുഃ രഘുനാമാ കശ്ചിൽ രാജാ ഇവ സാകേതമയോദ്ധ്യാപുരീമിവ സാകേതം പ്രാപ സകലമപി ഭൂമണ്ഡലം ജിത്വാ ഭൂപതീൻ സർവ്വാനപി തത്തൽപദേ സ്ഥാപയിത്വാ സ്വരാജ്യം പ്രാപേതി ഭാവഃ പ്രഹർഷിണീവൃത്തമേതൽ മ്നൗജ്രൗഗസ്ത്രിദശയതിഃ പ്രഹർഷിണീയമിതി ലക്ഷണാൽ.

ഇതി വാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികുലമൃഗാധിപതേഃ വല്ലുറനീയമാഹാത്മ്യവതോ
ദേശികപാദകുശേശയാശ്രയാവാപ്തനിഖിലസമ്പദഃ ഗുരുവരസുബ്രഹ്മണ്യസ്യ
കൃതൗ തടാതകാപരിണയേ പ്രഥമസർഗ്ഗപ്രകാശികേയം സമാപ്താ॥
നമഃ പരസ്മൈ രാമാനന്ദനാരായണദേശികേന്ദ്രേഭ്യോ
സ്വൽഗുരുഭ്യോ നമഃ ശ്രീമൽഗുരുചരണാര
വിന്ദേഭ്യോ നമഃ॥

തടാതകാപരിണയം.

ദ്വിതീയസ്സർഗ്ഗഃ

തതഃ പുരംപ്രാപ്യ പുരാരിപാദദ്വയ
പ്രണാമാച്ഛന്നധുതപാപ്മാ ।
പ്രഭൂതഐശ്വര്യ്യഗദാതുരാണാം
നൃണാം സരാജാപ്യയമദ്ഭുതാള്ളത് ॥ ൧

തതഇതി। തതഃ പരിപന്ഥിനോ നിഗൃഹ്യ വിജയപ്രാപ്ത്യനന്തരം പുനഃ നഗരം പ്രാപ്യാസാദ്യ പുരാരിപാദദ്വയപ്രണാമാച്ഛന്നധുതപാപ്മാ പുരാരേഃ പരമൈശ്വര്യ്യ പാദയോഃ ചരണയോർദ്വയം യുഗളം തസ്യപ്രണാമാച്ഛനാഭ്യാം നതിപൂജനാഭ്യാം ധുതഃ നിരസ്തഃ പാപ്മാ പുനർജ്ജനനലക്ഷണം കിൽബിഷം യസ്യ സഃ തഥാ ഭൂതഃ സോയം മലയധ്വജഇതി കർത്താ രാജാ ചന്ദ്രഃ നൃപതിരപീത്യർത്ഥഃ രാജാ ശശാങ്കക്ഷത്രിയയോരിത്യമരഃ പ്രഭൂതൈശ്വര്യ്യഗദാതുരാണാം പ്രഭൂതം പ്രചുരം പ്രാജ്യമിത്യമരഃ ഐശ്വര്യ്യം ദാരിദ്ര്യം ഗദോവ്യാധിശ്ച രോഗവ്യാധി ഗദാമയാഇത്യമരഃ താഭ്യാമാതുരാണാം പീഡിതാനാം യദ്വാ പ്രഭൂതഐശ്വര്യ്യമേവ ഗദ ഇതി രൂപകം തേനാതുരാണാമിതിവാ നൃണാം ജനാനാം മർത്ത്യാനാംസ്യുർവൈദ്യാവശ്വിനൗ ദസ്രൗ വദാന്യയോരിതി സാംഖ്യ ദ്രവ്യം മാസ്സുതാദിരപ്യദിതി ന്യായേന അദ്ഭുതമിതി ലുപ്തോപമാവൈദ്യത്വഃ തഥാ ചാഖിലനരപതികുലമൗലിമാണിക്യശാണ കോണകഷണ വിമല ചരണനഖമണിരപ്യയം രാജാ മാനധകോപാപചിത പൂർവ്വ ത്രിപുരരിപുപദാരാധന നിരസ്തകിൽബിഷഃ പ്രതിക്ഷണമവീയമാനധനനിവഹസംതർപ്പിതാനേകാധിരൂ കദരിദ്രാഭ്യാദിദീനജനധാരാവർഷിതിഭാവഃ അത്രരാജാപ്യശ്വിനൗ ഇതിവിരോധാഭാസാലങ്കാരഃ അശ്വിനീസുതൗ ഉപേന്ദ്രവജ്രാവൃത്തം കാചിദിന്ദ്രവജ്രാകയോചിൽ ഉപജാതിസ്ത്വിന്ദ്രവജ്രോപേന്ദ്രവജ്രാഭ്യാമേവ സ്യാദിന്ദ്രവജ്രാസ്യതതാജഗൗഗഃ ഉപേന്ദ്രവജ്രാജതജാസ്തതോ ഗൗ ഇത്യുപജാതിരിതിച ലക്ഷണാൽ. ൨

യഃ ശൂരസേനാവനിജാനികന്യാ
വക്ത്രാംബുജാനന്ദകരോതിധീരഃ ।
യുവാ പദാക്രാന്തമഹീഭൃദാസീൽ
പ്രതാപവാൻ മാനവിവാസിതാശഃ ॥ ൮

യ ഇതി। ശൂരസേനാവനിജാനികന്യാവക്ത്രാംബുജാനന്ദകരഃ ശൂരസേന നാമായോവനിജാനിഃ അവനിർജ്ജായാ യസ്യ സോവനിജാനിഃ ഭൂപതിരിത്യർത്ഥഃ തസ്യ കന്യാ പുത്രീ കാഞ്ചനമാലേതി യാവൽ തസ്യാഃ വക്ത്രം മുഖമേവാംബുജം സരസിജമിതി രൂപകം തസ്യാനന്ദം സന്തോഷം കരോതീതി സതഥാ അതി ധീരഃ അതിധൈര്യവാൻ യദ്വാ അതിശയിതാ ധിയാം സചിവാനാം ധീർന്മേ കാര്യമിതി സാരഭൂതാനന്താത്മിതിരേതി വീരവിധയാദികമിതി ഭാവഃ അന്യ ത്രധീഃ പ്രജ്ഞാധീഃ പ്രജ്ഞാശേമുഷീത്യമരഃ താം രാതീതി രാതിരിതി ധീരഃ പദാക്രാന്തമഹീഭൃൽ പദേന പാദേനാന്യത്ര പദൈശ്ചരണൈരംശുഭിരിതി യാവൽ ആക്രാന്താ ആക്രമിതാ മഹീഭൃതോ രാജാനോന്യത്രപർവ്വതാഃ യേനാസഃ തഥാ മഹീഭൃതാം ഭൂഭൃൽ ഭൂധരക്ഷ്മാഭൃതിത്യമരഃ പ്രതാപവാൻ പൌരുഷവാൻ അന്യത്രാതപവാൻ പ്രതാപൌ പൌരുഷാതപാവിത്യമരഃ യുവാ തരുണോന്യ ത്ര ഉദയാനന്തരകാലീനഃ ഇതി ഭാവഃ യഃ കലയായുക്തഃ കലാ കാലാംശേ ഇവ മാനസികഃ ഇത്യമരഃ ആസിതാഃ ആസിതാഃ ന്യാമളാ ആശാഃ ദിശോ യേന സ തഥാ ഭൂതശ്ചാസീദിതിവിശേഷ്യം തഥാ ച സകലജനപ്രകാശ്യാംബുജ കരംബഥബോധനകന്യാഭ്രൂമിശേമുഷീപോഷകസ്യ തിരസ്കരണാശ്രയമിതാ നന്തരൂപതൈശ്വര്യാദ്യനേകഗുണഗണോയം രാജേതി ഭാവഃ രൂപകോ പമയോസ്സംസൃഷ്ടിഃ ൮

ക്ഷിതീശചന്ദ്രഃ ക്ഷമയാ ച വാചാ
ശൌര്യേണ ഗാംഗേയമധശ്ചകാര ।
കർണ്ണം പ്രതാപേന തഥൈവ ലക്ഷ്മ്യാ
ഉരഗശായനമൈശ്വര്യേണ സമീചകാര ॥ ൯

ക്ഷിതീശചന്ദ്ര ഇതി। യഃ ക്ഷിതീശചന്ദ്രഃ ക്ഷമാനാഥ ഇതി കർത്താ ക്ഷമയാ തിതിക്ഷയാ ക്ഷിതിക്ഷാന്ത്യോഃ ക്ഷമേത്യമരഃ ഗാം ഭൂമിം ഗൌഃ ഭൂമ്യാം സ്വർഗ്ഗേ ഇതി ത്യമരഃ അധശ്ചകാരേതി ലിട് തിരസ്കൃതവാനിത്യർത്ഥഃ വാചാ വചനേന ഗേ യംഗാനം ഗായകഃ ശാരദാസരസ്വത്യാം വിപഞ്ച്യാം ഗേയം വിവിധ വൈഭവാനിത്യാദൌ സാധുവചനൈ രീതിയേൻ മധുരൈശ്ച വചഃഖണ്ഡി തശ്രീകളര വാണിതി വാൽ ശൌര്യേണ വിക്രമേണ ഗാംഗേയമിത്യത്രൈകവചനം ഗംഗായാ വിഷ്ണുപത്ന്യാ അപത്യം പുമാൻ ഗാംഗേയോ ഭീഷ്മഃ സുബ്രഹ്മണ്യോ വാ തം അ ധശ്ചകാര പ്രതാപേന കോദണ്ഡധരതേജസാ പ്രതാപപ്രഭാവശ്ച യത്തേ ജഃ കോദണ്ഡജമിത്യമരഃ കം മാർത്താണ്ഡം മാതരേ വൈശസി ശ്രുതെപ്പു പുംസിക ഇത്യമരഃ സമീചകാരേതി ലിട് സമാനമകരോൽ തഥൈവ യഥാപ്ര

താപേന രവിസമഃ തദൈവൈവേത്യർത്ഥഃ ലക്ഷ്മ്യാ സമ്പദാ സമ്പത്തിഃ ശ്രീശ്ച ലക്ഷ്മീരിത്യമരഃ ശ്രിയേതിഷ്ഠാനിഃ ജനാർദ്ദനം ജനാനാമർദ്ദനമെയ ജന്യാ ജ്ഞാതമാത്രേ ജനാർദ്ദന ഇതി മേദിനീ। സമീപകാരിതയാത്രാപ്യനേകാംശഃ ഉദ്യോഗന്ത്രിയോഃ ഐശ്വര്യഗുണഗരിമതയാ കണ്ഠഹിതത്വേനൈകരൂപം പദദ്വയം സമീപകാര തഥാച കർമ്മയാ കർമ്മാം വാചാഗതാനാം ശൌര്യേണ ദീപ്യമാനമിതി ഭാവഃ കിഞ്ച പ്രതാപേന പ്രതാപിനാം ലക്ഷ്മ്യാലക്ഷ്മീവതാഞ്ച ഗുണാ പതഞ്ച സമാനമകരോദദേഹോവാചാമഗോചരാ തസ്യ ഭൂതൃജനൈതതിഭാവഃ അത്ര ഉഭാഭ്യാനാമർദ്ധഃ കരണായോഗേപി യോഗസ്യ കഥനാമവിശേഷയോഃ ക്രിയൈഃ പൂർവ്വാർദ്ധ ഉത്തരാർദ്ധ ഉ തുല്യയോഗിതാലങ്കാരൈഃ. ൩

സദാഗതൊച്ഛ്രായഗതൊധിജന്യം
ജിതാരിരപ്യന്വഹമാഗതാരിഃ ।
സമാനധീരപ്യസമാനധീശ്ച
സ്സമ്രാഡഭൂൽ ഭൂമിഭൃതോ വിജിത്യ ॥ ൪

സദേതി । സദാ സർവ്വദാ അഗതഃ അവിദ്യമാനോഗമയോപി അവിദ്യമാനാഗമായുധോപീത്യർത്ഥഃ ഐശ്വര്യാധിഗമാദയോഗത്യമരഃ അധിജന്യം യുദ്ധേ ആതതഗതഃ ആത്താംഗീകൃതാ ഗദാ യേന സതഥാ ആശ്രിതാമേയമിത്യയഥാ വിരോധഃ അവിദ്യമാനായുധിരപി യുദ്ധേംഗീകൃതഗദായുധ ഇത്യവിരോധഃ ജിതാരിഃ വിജിതരിപുരപി പിബേപാ വൈരിസപത്നാരീത്യമരഃ അന്വഹം പ്രതിദിനമാഗതാഃ ആഗതാരിസപത്നഇതി ആരോരണായ തച്ചക്രമിദിചാർത്ഥഃ അത്രാശ്രിതാരിരിതിപാഠഃ സമീചീനഃ വിജിതരിപുരപി സാശ്രിതരിപൂണാമാരണേ വിരോധാഭാവാൽ ആഗതാരിരിതിപാഠേഉ വിജിതരിപുതൈവ കരോ ജായതാശ്രിതശരണതയാ സേവിതാ അരയോഭയേനസതഥാ അതഏവാലംകൃതിഃ ജിതപ്യ വ്യാകരണാൽ ധൃതചക്രായുധ ഇത്യവിരോധഃ സമാനധീഃ സമാനാ സർവ്വത്ര സദൃശീ ധീഃ പ്രജ്ഞാ യസ്യ സതഥാ യദ്വാ സമാനസ്യാഃ ധീഃ സചിവഃ സുമതിരിതി യാവൽ മന്ത്രീധീസ്സചിവ ഇത്യമരഃ തഥാപി അസമാനധീഃ അസദൃശപ്രജ്ഞഃ അസദൃശസചിവശ്ചേതിവിരോധഃ ഏവം മാനഃ സമാനഃ ശ്രേഷ്ഠഃ ധീഃ സചിവഃ യസ്യേത്യവിരോധഃ യദ്വാ അരയോഃ ഹരിഹരയോഃ സമാനാ സദൃശീ ധീശ്ചേത്യർത്ഥഃ യദ്വാ അസ്യ ബുദ്ധിഃ സമാനാധീശ്ചേത്യവിവാദഃ പരമതിവിസ്തരേണാലം അകാരോവ്യയമവിഷ്ണുീശ കമഠാഷഭരണേഷ്വിതി ഏകാക്ഷരമാലായാം സമാനാസൽസ്വരൈകേസ്സ്വരിത്യമരഃ യഃ ഭേദയദഭ്യേതി കന്താ ഭൂമിഭൃതാ രാജ്ഞഃ ദിഗ്വിജയാ വിജിത്യജിതവാസമ്രാട് രാജസൂയയാജീസർവ്വാധിപതിശ്ചാസ്സാസമ്രാഡിതി ഏഷ ബഹുവ്രീഹിഃത്യർത്ഥഃ യേനേഷ്ടാ രാജസൂയേന മണ്ഡലസ്യേശ്വരശ്ച യഃ ശാസ്തിയശ്ചാജ്ഞയാ രാജ്ഞഃ സസമ്രാഡിത്യമരഃ അവ്യാധിഗാത്രാംഗീകൃതചക്രായുധഃ സദൃശേന മന്ത്രിണാ സാർദ്ധം ഉദ്യതാൻ യുദ്ധ്യമാനാ രിപൂനപിജിത്യ രാജസൂയമകരോദിതിഭാവഃ വിരോധാഭാസോലങ്കാരഃ

യസ്യാന്ധതായാഞ്ച തഥാധിപത്യെ
ഭൊഗീശ്വരൊ ദ്രാഗ്ധിഷണാധികത്വെ ।
സൎവ്വജ്ഞതായാ മുരഗാധിനാഥൊ
ധൈൎയ്യെ ച ധാത്രീധരണെ ഗുണാഢ്യഃ ॥ ൮

യദിതി ഗുണാഢ്യഃ ഗുണൈൎമ്മഹാകവീനാമപി നായകഗുണൈരാഢ്യഃ സ ഇനാഗുണ്ഡവാരിധ്യാദിവൽ ശ്രേഷ്ഠഃ യഃ മലയധ്വജഃ കൎത്താ ചാന്ധതായാം അധികൊപനതെ ചന്ദ്രസ്വപ്നസമകാലമിത്യൎത്ഥഃ ഭൊഗീപന്നഗഃ ഉരഗഃ പന്നഗൊ ഭൊഗീത്യമരഃ അങ്ഗമിതി ധാത് ബാഹ്വ തഥാധിപത്യെ അധിപതിത്വെ ഈശ്വരഃ പരമേശ്വരഃ ഈശ്വരശ്ശൎവ്വ ഈശാന ഇത്യമരഃ യഃ ഭൊ യഃ ലക്ഷ്മ്യാഃ സംപത്തെഃ പ്രിയാവൽ ഈശ്വരഃ കബെരശ്ചാൽ ഈകാരൊ ലക്ഷ്മ്യാം ഇത്യെകാക്ഷരമാലായാം ധിഷണാധികത്വെ ധിഷണയാ ബുദ്ധ്യാ അധികഃ ശ്രേഷ്ഠഃ തസ്യ ഭാവസ്തസ്മിൻ ബുദ്ധിൎമ്മനീഷാധിഷണെത്യമരഃ ഭൊഗീശ്വരഇത്യെതകം പദം ഭൊഗീശ്വരസ്സൎപ്പരാജശ്ശെഷ ഇത്യൎത്ഥഃ സൎവ്വജ്ഞതായാം സൎവ്വമഖിലം ജാനാതീതി സൎവ്വജ്ഞഃ തത്വെ ഉഃ പരമേശ്വരഃ ഉകാരഃ ക്ഷത്രിയെ നെത്രെ ഹരൂലെ ഹരെ ഹരാവിത്യെകാക്ഷരമാലായാം അഗ്രൽ ധൈൎയ്യെ ധീരത്വെച അഗാധിനാഥഃ അഗാനാം പൎവ്വതാനാം ശൈലവൃക്ഷൌ നഗാവഗാവിത്യമരഃ അധിനാഥഃ അധിപതിഃ ഹിമവാനിത്യൎത്ഥഃ ധൈൎയ്യെണ ഹിമവാനിതി വാല്മീകിഃ ധാത്രീധരണെ ധാത്ര്യാ ഭുവഃ വിപുലാ ഗഹ്വരീധാത്രീത്യമരഃ ധരണെ ധാരണെ ഉരഗാധിനാഥ ഇതി പദമെകമെവ ഉരഗാധിനാഥഃ പന്നഗപതിരനന്ത ഇത്യൎത്ഥഃ തഥാ ചാധികൊപനതെ കാൎത്സ്ന്യാൽ ആസ്ഥാനമാസ്ഥായാധിപതിത്വെ പരമേശ്വരഃ കബെരശ്ച അധിബുദ്ധിത്വെ സഹസ്രവദനഃ സൎവ്വജ്ഞതായാം സൎവ്വജ്ഞഃ ധീരത്വെഹിമവാൻ ഇതരെണചാനന്താദിരിതിഭാവഃ അത്രൈകസ്യൈവ ബഹൂപമാലങ്കാരഃ ൮

യൊസൌ ച സപ്തീശതാംഗപത്തി
സംപത്തിസാന്ദ്രെ സ്വപുരെ നിതാന്തം।
സക്തൊപ്യസക്തഃ സമഭൂത്സദാശാ
ജെതാപ്യജസ്രം പരവിത്തഹാരീ॥ ൯

യദിതി॥ യൊസൌ സ ഏഷ ഇതി കൎത്താ സപ്തീശതാംഗപത്തിസംപത്തിസാന്ദ്രെ സ്വപുരെ ഇഭംഗാഃ ഹയസൈന്ധവസപ്തയ ഇത്യമരഃ ഇഭാ ഗജാശ്ച ഇഭസ്തംബെരമ ഇത്യമരഃ ശതാംഗാ സ്യന്ദനാശ്ച ശതാംഗസ്സ്യന്ദനൊരഥഃ ഇത്യമരഃ പത്തയഃ പദാതയഃ പദാതിപത്തിപദഗാ ഇത്യമരഃ സംപത്തിഃ ശ്രീശ്ച സംപത്തിഃശ്രീശ്ചലക്ഷ്മീശ്ചെത്യമരഃ ഏതാഭിഃ സാന്ദ്രെ നിബിഡെ സ്വപുരെ ആത്മനഗരെ നിതാന്തമധികം സക്തൊപ്യാസക്തിമാനപി അസക്തഃ സക്തിരഹിത ഇതി വിരൊധഃ ഏ പരമേശ്വരെ സക്തിഃ ഭക്തിഃ തദ്വിശിഷ്ട ഇതി വിരൊധഃ അകാരൊ വാസുദെവസ്സ്യാദീശകമലം ഇത്യെകാക്ഷരമാലായാം

സമഗ്രദിദിവിഷ്ണർ സംബോധയതീത്യർത്ഥഃ സദാ സർവ്വദാ ആശാരജതാ ആശായാ അഭിലാഷസ്യ ദിശയാ രജതാ ആശാദിശഭിലാഷയോരിതിസാരസ്വതഃ। അ ജസ്രം പരവിത്തഹാരീ സർവ്വദാന്യധനഹാരീ 'ശത്രുവിത്തഗ്രഹീതാരചേത്യവിരോ ധഃ അഭിയാതിപരാദാതിരിത്യമരഃ സമഗ്രദിത്യത്രാപ്യനുഷംഗഃ തഥാചമഗ്രശബ്ദ തഗപദാദായിധ്നനികരസമ്യദെ സ്വപുരതെതിസക്തോപി പരമശാപരകേഭിമാൻ ദിൾജതാ ശത്രൂണാം വിത്തഹരണശീലശ്ചാഭവദിതിഭാവഃ അത്രസ്വപുര സക്താപ്യസക്തഃ ജിതാഭിലാഷോപ്യന്യവിത്തഹാരീതി വിരോധാഭാസോ ലങ്കാരഃ ൬

ചന്ദ്രാനപായപ്രഭവോപി യോസൌ
സൂര്യ്യാശ്രയോഭൂ ദിഗി യന്ന ചിത്രം।
ഭൂപൊപി സൻ ഭൂരിനിധിർവ്വിവാദീ
ദാസോ ബഭൂവേതി വിചിത്രമേതൽ॥ ൧

ചന്ദ്രേതി। യോസൌസോയമിതി കർത്താ ചന്ദ്രാനപായപ്രഭവോപി ചന്ദ്രസ്യദോഷാനപായാൽ പ്രഭവതി ജായതഇതി സ തഥാപി സൂര്യ്യാശ്രയഃ സൂര്യ്യോ മാർത്താണ്ഡഃ ആശ്രയഃ ജനനീയഃ യസ്യ സഃ സൂരീണാം ധീമതാം ധീ മതാംസൂരിഃ കൃതിരിത്യമരഃ। ആശ്രയോയത് ആശ്രയണീയോ ബഭൂവേതി യൽ തൽ ചിത്രം ആശ്ചര്യ്യമിത്യർത്ഥഃ ചന്ദ്രോപി പ്രതിമാസമാശ്രയതി മാ സാന്നിധ്യം തൽകലിതസ്യ സൂര്യ്യാശ്രയതൈവ കിഞ്ചിത്രമിതിഭാവഃ। ബുധവം ശോൽപന്നസ്യ ബുധാശ്രയതൈവ കിഞ്ചിത്രമിതി മ ഭാവഃ അസൌ ഭൂപോപി ഭൂപതിരപി ഭൂരിനിധിഃ ബഹുനിക്ഷേപവാനപി വിവാദീ വ്യവഹാരവേദ്യപി ദാസോ ഭൃത്യഃ വിദിതാത്മാചാഭൂൽ യഥാ അസൌ ഭൂപോപി ഭൂപതിരപി വി വാദീ വ്യവഹാരകഃ വിവാദോവ്യവഹാരസ്സ്യാദിത്യമരഃ ബഭൂവാഭൂദിതിയൽഭൂരി നിധിഃ ഭൂരയോ നിധയോനിക്ഷേപാനി യസ്യ സതഥാ സന്നപി ദാസോഭൃത്യഃ വിദിതാത്മാച ബഭൂവേതിയൽ ഏതദപിചിത്രം ആശ്ചര്യ്യം ദാസോഭൃത്യശ്ച ഭൂ ഭൃച അത്രാത്മനീതിമേദിനീ തഥാച യുക്തായുക്തചിന്തനേന ദ്വേഷ്ടാനിരസ്യ ശിഷ്ടാൻ പുരസ്കാരേണ രക്ഷകഃ ബഹു കീർത്തിശ്ചാരഃ സോപി വിവാദീ വിവിച്യ വക്തൃം ശീലമസ്യാസ്തീതി വിവാദീ ബഭൂവേതി യച്ച ഭൂരിനിധിരപി ദാസോ ബഭൂവേതിയച്ച തച്ചിത്രമിതിഭാവഃ ൧

യോയഞ്ജനാനാമവനേന സമ്യക്
തഥാഗമസ്യാധികമുല്ലസിദ്ധാ।
കളേബരസ്യ പ്രമദപ്രയേണ
സ്ഫുടം സമം മന്ദരമാതതാന॥ ൨

യോയമിതി। യോയം പൃഥ്വീ നരാധിപ ഇത്യർത്ഥഃ ജനാനാം പ്രജാനാം സ മ്യൿസാധു അവനേന പാലനേന മജ്ജനസ്യനേനം മൊയമെ സമമപി സ്യാദി

ഷമെ മദ്ധ്യസ്ഥനേത്തി മെദിനീ സ്ഥൂലംവ്യക്തം യഥാതഥ സമം സമാനമാതതാ മനേതി ഖിട് വക്രേത്ര തഥാ ഗളസ്യ കണ്ഠാ ഗളേ്ളാഥ ഗ്രീവായാമിത്യമരഃ അധിക മത് ഉളളിട്ടാ അതിമനോഹരതയാ ദരം ശംഖം തൈരാസ്ത്രിയാംകയെശപളെശം ഖ ഇത്യമരഃ സമമിത്യനുഷംഗഃ ആതതാന കളേബരസ്യ ഗാത്രസ്യ അഥ കളേ ബരം ഗാത്രം വപുരിത്യമരഃ ഉച്ചൂരയണ ഉന്നത്യാ മന്ദരമിതീത്യരൈത്രകംപദം മന്ദരം മന്ദരപർവ്വതം സമതുല്യമാതതാന തഥാച മധുരിപുരിവ പ്രജാപാലകഃ ശംഖഋവാദിരമണീയരൈഖാത്രയവിശിഷ്ടകണ്ഠഃ കളേബരോന്നതിസമീകൃത മന്ദരാചലശ്ചാഭവദിതിഭാവഃ അത്ര ഉപമാ ൮

മനോഹരോഽഭൂദ്വനിതാഗണാനാം
യോഽയം തനൂമാനിവ മീനകേതുഃ ।
അദാരിദ്ര്യവതാം ജനാനാം
ബഹുപ്രദോംഗേശ ഇവ പ്രശസ്തഃ ॥ ൯

മനോഹരേതി। യോഽയം സുഷേണഃ വനിതാഗണാനാം സ്ത്രീജനാനാം തനൂ മാൻ മൂർത്തിമാൻ മീനകേതുഃ മന്മഥ ഇവ പ്രദ്യുമ്നോമീനകേതനഇത്യമരഃ മനോ ഹരഃ ചിത്തഹാരീ അഭൂത് അഭവത് ദരിദ്രഭാവതാം ദാരിദ്ര്യവതാം അഭേദം ബഹു അഭേദം ബഹുളമിത്യമരഃ ദാരിദ്ര്യം നിസ്സ്വതാ കൈഷാമസ്തീതി തദ്വതാം ജനാനാം നരാ ണാം ബഹുപ്രദഃ ബഹു ബഹുളം യഥാതഥാ പ്രകർഷേണ ദദാതീതി സ തഥാംഗേശഃ അംഗദേശാധിപഃ കർണ്ണ ഇത്യർത്ഥഃ സ ഇവ പ്രശസ്തഃ പ്രസിദ്ധ ശ്ചാഭൂദിത്യനുഷംഗഃ തഥാച സീമന്തിനീനാമന്തഃകരണകലയാനന്ദൈകനിലയ ശ്ചപൂർവ്വിതാദായവഃ കിലാനംഗഃ സ ഇദാനീം മൂർത്തിമാനിവ ചിത്തഹരഃ കിഞ്ച ദരിദ്രപീഡിതജനാനാം ബഹുളമണിഗണാംബരവസ്തുഹാരബലയസഹിതം സംകൈശ്യമാനാം ദാതാ കർണ്ണനൃപ ഇവ പ്രസിദ്ധശ്ചാഭൂദിതിഭാവഃ ഉപമാ ലങ്കാരഃ ൯

യസ്യാസ്യഗാമംഗദനിർവ്വിശേഷ-
മാബിഭ്രതോ വൈശ്യ നയോദിതാഭിഃ ।
കോശീബഭൂവായതിഭിർദ്ധനാനാം
വിശ്വം രിപൂണാം കലുകേന സാർദ്ധം ॥ ൧൦

യസ്യേതി। അംഗദനിർവ്വിശേഷം അംഗദാഭ്യാം കേയൂരാഭ്യാം കേയൂരമം ഗദന്തുല്യമിത്യമരഃ നിർവ്വിശേഷം സമാനം യഥാതഥാ ഗാം ഭൂമിം ഗൌർ ഇളാ കംപിനീത്യമരഃ ആബിഭ്രതോ വഹതഃ ഭുജാഭ്യാമിതിശേഷഃ യസ്യയാദൃശസ്യാസ്യ മഹീശസ്യ വിശ്വം സമസ്തം വൈശ്യനയാണി വൈശ്യേതി ജാതൃകവചനം നയോദിതാഭിഃ നയേന നീത്യാ ഉദിതാഭിരുൽപന്നാഭിഃ ധനായതിഭിഃ ധനാ നാം സമ്പദാം ആയതിഭിഃ ആഗമനൈഃ രിപൂണാം ശത്രൂണാം കലുകേന ക ലുഷേണ സാർദ്ധം കോശീബഭൂവ ധനനിക്ഷേപസ്ഥാനമഭൂത് കളുകപങ്കേഷ ദകേഷ്വിബഭൂവേത്യർത്ഥഃ യഥാഹാനന്തരേ ആബിഭ്രതോധരണിമംഗനിർവ്വിശേ

[illegible] ൧൬

ഗുണാധികത്വേന്നൃപേണമന്ദോൽ
കണ്ടാഃ കൃതായേനജനാശ്ശജന്യ്യാ।
ഫലപ്രദജ്ഞേനൊവ രസാലസാല
ന്യോമസ്യ പുഷ്പാവലിസ്തൃതികാല॥ ൧൭

[illegible] ൧൭

[illegible]

തസ്യാഃ ഫലം ദീനദശാ സമേതാം
ഫലാസ്യനാഥം ജജതോപി ദേവ്യാഃ
ആസീൽ സമാനാ മമതാം നൃപസ്യ
നാപത്യമല്ലോനാചയശേഷരസ്യ॥ ൧൮

[illegible]

നയനാനന്ദിതം സ്വാന്തരശംഭരം മഥിത്വാ സഹാനന്ദിനം അദ്ഭുതവത്സരപക്ഷ്മത കാലമാരാധ്യതൊസ്യാപത്യം നാസീദിതി ഭാവഃ സ്വർണ്ണകാരത്വേനാധികാരത്വമാ ത്മപാതകകൽമഷെസ്ഥിതവന്ത ശിശികല്പാസ്യാദ്ഭുതവത്സരപക്ഷ്മനകാരദിന കാ രാധനാരൂപകാരണെ സത്യപി സന്താനപ്രതിബന്ധകരിൽവിഷയപക്ഷതരൂപ കാര്യാൽപരതന്ത്രിശെഷാകതിരലങ്കാരഃ ൫൫

ആസാദ്യ സദൃശഗ്രസതിം കദാചിൽ
കലാനിധിർഗ്ഗോപതിലാളനീയഃ
ശശീവ സതതസ്സമുപാസ്യമാനഃ
സ രൊഹിണീം സ്വാം ഗൃഹിണീമകാർഷീൽ॥ ൫൬

ആസാദ്യേതി കലാനിധിഃ കലാനാം ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാനാം അന്യത്ര ഷൊ ഡശകലാനാം നിധിരാവാസഭൂമിഃ ഗോപതിലാളനീയഃ ഗോപൈഃ കിരണൈഃ ഉപ തിഃ അന്യത്ര പശുപതിനെത്യർത്ഥഃ ലാളനീയഃ ലാള്യമാനഃ സതിഃ സജ്ജ നൈഃ അന്യത്ര സതഃ നക്ഷത്രാണി ച തൈസ്സമുപാസ്യമാ നഃ സന്തൽ ദിവാനിശം ഉപാസ്യമാനഃ സേവ്യമാനഃ സഃ കലയത്യാജ്ഞയാത്യർത്ഥഃ കദാചിൽ ഏകദാ സദൃശീത്വാദ്യം രൊഹിണ്യാദിത്യർത്ഥഃ വസതിം ഗൃഹം അ ന്യത്ര രാത്രിം വസതിരാത്രിവെശ്മനൊരിത്യമരഃ ആസാദ്യ പ്രാപ്യ രൊഹി ണീം രൊഹിണീനാമ ക്ഷത്രിയാ ചന്ദ്രസ്യാതിപ്രിയാ കാചന യൊഷിൽ താം രാജാ ചന്ദ്രഇവ രാജാ ഗുണാഢ്യ ക്ഷത്രിയ ഇത്യമരഃ സ്വാം സ്വകീയാം ഗൃഹിണീം പത്നീമകാർഷീൽ ഉക്തവാൻ രാത്രൗ രൊഹിണീം ചന്ദ്ര ഇവ സ്വഗൃഹിണീം ഉക്തവാനിതി ഭാവഃ ശ്ലിഷ്ടോപമാ ൫൬

അയെ മയൊഽപ്പിപതയൊ ജിതാന്യേ
യെ ജയ്യതാം പ്രാപുരമർത്ത്യപക്ഷ്മൈഃ।
തെന്യശെഷാണ്യപി സംഭൃതാനി
യന്നൃപരാജന്യസമൃദ്ധിമാനി॥ ൫൭

അയെയമിഃ അയെയമി സംബോധനാർത്ഥകമവ്യയം ഹെ പതി യെ ഉ ർവ്വീപതയഃ ഭൂപതയഃ അമർത്ത്യപക്ഷ്മൈഃ ഇന്ദ്രാദിപക്ഷ്മാദിശത്രുണാരകമ്പനന്യാ പി അജയ്യതാം ജെതും ശക്യാ ജയ്യാഃ "ജയ്യാ യദ്ഭുതെ ജെതു" മിത്യമരഃ തഥാ ന ഭവന്തീതി അജയ്യാഃ തെഷാം ഭാവൊജയ്യതാ താം പ്രാപുരവാപുഃ തയാകർത്താ തെ രാജാനഃ ജിതാ വിജിതാ യന്നി താനി രത്നാനി ശ്രെഷ്ഠവസ്തൂനി "രത്നം സ്വജാതി ശ്രെഷ്ഠെ" പീത്യമരഃ യദാ ഖണ്ഡാദിര ത്നാനീത്യർത്ഥഃ അന്യരാജന്യസമൃദ്ധിമാനി ഇതരനൃപതിഭിഃ ദുർല്ലഭാനാപ്യപ്രാ പ്യാണി അശെഷാണി സമസ്താനി താനി യൊഗ്യം യത്നതയാനിത്യ സംഘാതാൽ സംഭൃതാനി സംപാദിതാനീത്യർത്ഥഃ ഇന്ദ്രാദിഭിരപ്യ വിജിത നൃപതിനികരാൻ വിജിത്യാശെഷരത്നാന്യാഹൃതാനീതി ഭാവഃ ൫൭

കൃത്സ്നാ മഹീ മെ വശവർത്തിനീ സാ
യസ്യാ നദീനൊ വസനം ധ്രുവ ।
യാ രത്നഗർഭാ യദധീശതായാം
തപൊ ജനാ ദുഷ്കരമാചരന്തി ॥ ൧൨

കൃത്സ്നേതി। യസ്യാ ഭുവ ഇത്യർത്ഥഃ നദീനഃ നദീനാം സരിതാം "നദീ സരിൽ" ഇത്യമരഃ ഇനഃ പതിഃ സരിത്പതി രിതി യാവൽ വസനം അംശുകം "ചേലം വസനമംശുകം" മിത്യമരഃ ധ്രുവാൽ യഥാഹ ഭോജഃ "യസ്യാഃ പൃഥ്വ്യാ വസനമുദധി" രിതി യാ ഭൂഃ രത്നഗർഭാ രത്നാനി ഗർഭെ യസ്യാഃ സാ തഥാ ജനാ നരാഃ യദധീശതായാം യസ്യാഃ ഭുവഃ അധീശതായാം പതിത്വ വിഷയെ നിമിത്തെ വാ ദുഷ്കരം ദുഃഖേനാപി കർത്തുമശക്യം തപ ആചരന്തി കുർവ്വന്തി കൃത്സ്നാ അഖിലാ സാ മഹീ ഭൂമിഃ മെ മമ വശവർത്തിനീ സ്വാധീനാ ഭവതീത്യർത്ഥഃ തഥാ ച നിഖിലാ വിപുലാപി മമാധീനേതി ഭാവഃ ൧൨

ദ്വീപാസ്സമസ്താ അപി നിർജ്ജിതാസ്തെ
യെഷാമുദന്വാൻ പരിഖാ ധ്രുവ ।
കൃതാ മഖാസ്തെ ഭുവി ഭൂരിസാധ്യാഃ
പ്രീണാതി യൈരിന്ദ്രമുഖാമരൌഘഃ ॥ ൧൩

ദ്വീപാ ഇതി। ഉദന്വാൻ ഉദധിഃ "ഉദന്വാനുദധിസ്സിന്ധു" രിത്യമരഃ യെഷാം ദ്വീപാനാമിത്യർത്ഥഃ പരിഖാ ഖെയം "ഖെയന്തു പരിഖാ" ഇത്യമരഃ ധ്രുവ അഭവൽ മമ യദ്വിശേഷഃ നിഖിലാസ്സമസ്താസ്തെ ദ്വീപാ ജംബ്വാദിദ്വീപാണി ദ്വീപവൽ സ്ത്രിയാമന്തരീപമിത്യമരഃ നിർജ്ജിതാഃ വിജിതാഃ മയെ മമൈവെത്യർത്ഥഃ ഇന്ദ്രമുഖാമരൌഘഃ ഇന്ദ്രോ മുഖം ഒന്നാമൻ പുരോഗാമീ യെഷാം തെ തഥാക്താഃ അമരാ ദെവാഃ തെഷാമൊഘഃ സമൂഹഃ സ്തൊമൌഘനികര ഇത്യമരഃ പ്രീണാതി പ്രീതൊ ഭവതി ഭുവി യൈ ഭൂരിസാധ്യാഃ ഭൂരിഭിഃ ബഹുഭിർദ്രവ്യൈഃ സാധ്യാഃ സാധിതവ്യാഃ യദ്വാ ഭൂരിണാ ബ്രാഹ്മണാ സാധനീയാഃ യദ്വാ ഭൂരിഃ വിഷ്ണുഃ സാധ്യ ആരാധിതവ്യൊ യെഷു തെ വാ യജ്ഞൊ വൈ വിഷ്ണുരിതി ശ്രുതെഃ ഭൂരിസ്സ്വാ ബഹുവൊ ച ഹരൌ ച പരമെഷ്ഠിനി സമുദ്രകം ദ്രവ്യെഷ്വ ച പ്രാജ്ഞെസ്യാ ചാ ച്യൂതിശകമിതി മെദിനീ തെ മഖാഃ ക്രതവൊപി സപ്ത തന്തുമഖഃ ക്രതുരി ത്യമരഃ കൃതാഃ അനുഷ്ഠിതാഃ തഥാ ച ജാംബൂനദഗിരിപരിസരജാതജംബൂനഗ പ്രസിദ്ധാഭിധാനം ഇദമെതദ്വീപം പരം ന ജിതം കിന്തു ഇക്ഷുരസാദിസമുദ്രപരിവെഷ്ടിതാന്യന്തരീപാണി സർവ്വാണി ജിതാനി സർവ്വെ ക്രതവൊപി കൃതാ ഇതി ഭാവഃ ൧൩

മയാത്ര വെദ്യാ വിദിതാശ്ച വിദ്യാഃ
യാഃ കീർത്തിതാസ്സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തിസാധനപ്രദാഃ ।

കൃതാശ്ച ധർമ്മാ ഗൃഹിണാ വിധേയാ
യേ സപ്തകോശാദികൃതോ ജഗത്യാം ॥ ൫൭

കൃതാ ഇതി । അത്ര ഗൃഹേ യാ വിദ്യാഃ വേദവേദാംഗാദിവിദ്യാഃ കീർത്തി ബീജാന്യാത്മനോ യശസ്വിധനദിനാനൃപ്രദായിന്യഃ യേ ച ധർമ്മാ വേദ്യാ വേദിതവ്യാഃ ഇത്യന്വയഃ വിദ്യാ ഇത്യർത്ഥഃ വിദിതാഃ അതോ ജഗത്യാം ഗൃഹേ ഗൃഹിണാ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമവതാ അനേനേത്യർത്ഥഃ യേ ധർമ്മാഃ വിധേയാഃ കർത്തവ്യാഃ സപ്തകോശാദികൃതഃ നാകസ്വർഗ്ഗാദികാരിണഃ തേ ച കൃതാഃ നിഖിലാ അപി വിദ്യാ വിദിതാഃ യേ ച ഗൃഹസ്ഥേന സാധ്യാഃ ഇഹപരസാധനാഃ ധർമ്മാ ന്യൂനാ ചാചരിതാ ഇതി ഭാവഃ ൫൭

തീർത്ഥാന്യനന്താന്യപി സേവിതാനി
യാന്യംഹസാം നാശകരാണി ധാത്ര്യാം ।
ശ്രുതാശ്ച ഗാഥാ വിവിധാശ്ച ബഹ്വ്യാ
ധർമ്മാത്മകാനാൻ ഉദിതീഹ യാസ്താഃ ॥ ൫൮

തീർത്ഥാനീതി । ധാത്ര്യാം ഭൂമൌ വിപുലാ ഗംഗാദീ ധാത്രീത്യർത്ഥഃ അംഹസാം പാപാനാം അന്യൈരാ ഉദീര്യാണ്യന്യ അത്യന്തം നാശകരാണി നാശനം കുർവ്വന്തി യാനി തീർത്ഥാനി ഗംഗാദിപുണ്യതീർത്ഥാനി "ഗിരാനാഗര യോഗ്യാനി തീർത്ഥാനി ഗൃഹസ്ഥസ്യ" ഇത്യുക്താനി അനന്താനി അനവധ്യാനി താനി തീർത്ഥാന്യപീത്യർത്ഥഃ സേവിതാനി ആശ്രിതാനി മയേതി ശേഷഃ ഇഹ ലോകേ ധർമ്മാത്മകാനാം "ധർമ്മാദിശൌചാനേ ഇതി പാഠേ ച ധർമ്മ ശാസ്ത്ര" ഇതി കീർത്തിതാ യാ ഗാഥാഃ പുരാണാദ്യുപാഖ്യാനാനി ധർമ്മാത്മകാനാൻ സ്വകൃതസ്വധർമ്മവിഷയാൻ ഉദിതീരിതാനി വിവിധാ നാനാരൂപാഃ താ ഗാഥാശ്ചേത്യർത്ഥഃ ശ്രുതാഃ ആകർണ്ണിതാഃ മയാ തീർത്ഥാടനമപി കൃതം ഉഭയവിധ സേവിതാഃ ശൈവവൈഷ്ണവ്യാ ഗാഥാശ്ച ശ്രുതാ ഇതി ഭാവഃ ൫൮

കിമർത്ഥമേതദിതി ചേദാഹ

തഥാപി സംപ്രത്യനപത്യഭാവാൽ
പൂർത്തിർന്ന മേ മാന്യതമാനഭാവേ ।
പൂർണ്ണോ ഹി മർത്ത്യഃ പ്രജയേത്യജസ്ര
മാമ്നായവാക്യം പ്രഥിതം പൃഥിവ്യാം ॥ ൫൯

തഥാപീതി । മേ മാന്യതമാനഭാവേ അതിമാനനീയസ്വഭാവേ തഥാപി ഏവമപി ബാഹീഷ്ടപൂർണ്ണതേഽപീത്യർത്ഥഃ സംപ്രതീദാനീം മേ മമ അനപത്യഭാവാൽ അവിദ്യമാനം അപത്യം യസ്യ സോഽനപത്യഃ തസ്യ ഭാവാൽ അപുത്രതായാ ഹേതോരിത്യർത്ഥഃ പൂർത്തിഃ പൂർണ്ണതാ ന നാസ്തീത്യർത്ഥഃ ഹി യസ്മാൽ പൃഥിവ്യാം ഭൂമൌ പ്രജയാ പുത്രേണൈവ മർത്ത്യഃ മനുഷ്യഃ പൂർണ്ണഃ സംപൂർണ്ണഃ ഇതീദൃശം

അസ്ലായവാക്യം വെദവചനം വെദത്രെയ്യാം ഇത്യമരഃ അജസ്രം സർവ്വദാ പ്രഥിതം പ്രസിദ്ധം പ്രജയാ ഹി മനുഷ്യഃ പൂർണ്ണഃ ഇതിശ്രുതിവാക്യഗതസ്യ ഹിശബ്ദസ്യൈവകാരാർത്ഥാംഗീകാരാൽ പുത്രെണൈവ വിഘ്നാധനാദിഭിഷ്ടൊഭ്യ പൂർണ്ണതാ ഹിതസ്യാ സംപ്രതി മമാപ്യപുത്രതയാൽ സംപദാദീനാം സത്വെപി പരിപൂർണ്ണതാ നാസ്തീതിഭാവഃ അർത്ഥാന്തരന്യാസൊലങ്കാരഃ ൧൯

പ്രായെണ ലൊകെ ഖലു സൽപുത്രാഃ
ഫലപ്രദസ്സന്തുമതാമിതിഡ്യാഃ ।
വദന്തി സന്തഃ ശ്രുതിവാക്യചിന്താ
സന്ദാനിതാന്തഃകരണാ മഹാന്തഃ ॥ ൨൦

പ്രായെണെതി। ലൊകെ ഇതലെ സല്പുത്രന്ത്വ്മഖഃ സല്പുത്രന്ത്വ്മഖഃ ശ്രുത ഇത്യമരഃ പ്രായെണ ബാഹുല്യെനെത്യവ്യയം തനുമതാം പുത്രവതാം തനുഃ സ്യാൽ സന്തതാ വിതി സാരെ ഫലപ്രദഃ സൽഗ്ഗാദിഫലദഃ ഇത്യെവം ശ്രുതിവാക്യചിന്താസന്ദാനിതാന്തഃകരണാഃ ശ്രുതിവാക്യാനാം വെദവചനാനാം ചിന്തയാ താൽപര്യപര്യാലൊചനയാ സന്ദാനിതം ബദ്ധം ഖലൊസന്ദാനിതമിത്യമരഃ അന്തഃകരണം മനൊ യെഷാന്തെ തഥൊക്താ മഹാന്തഃ സന്തഃ സജ്ജനാ വദന്തി അഭിദധതി ഖലുതി പ്രസിദ്ധൌ നാപുത്രസ്യ ലൊകൊസ്തീതിശ്രുതെഃ അനപത്യനാനന്തിഃശ്രേയസ്സപരെപി സൽഗ്ഗൊ നാസ്തീതി ഭാവഃ ജാതപുത്രഃ കൃഷ്ണകെശീതിശ്രുതിശ്ച ൨൦

ആദായ പാകം ധുരി മാതുരങ്ക
മാരൊപ്യ വത്സെതി തമാഹ്വയൻ യഃ ।
ആലിംഗ്യ തന്മൂർദ്ധ്നി സപ്രമൊദം
ജിഘ്രത്യസാവെവ ഹി പുണ്യരാശിഃ ॥ ൨൧

ആദായെതി। യഃ മാതുഃ ജനന്യാഃ ധുരി പുരൊഭാഗെ വത്സ തൊകെത്യാഹ്വയൻ ആഹ്വാനം കുർവ്വൻ സൻ തം താദൃശശബ്ദൈരാഹ്വാപാദിഭിഃ ക്രീഡന്തമിത്യർത്ഥഃ പാകമർഭകം പൊതഃ പാകൊർഭകഃ ഇത്യമരഃ ആദായ ഗൃഹീത്വാ അങ്കം ഉത്സംഗം ഉത്സംഗചിഹ്നയൊരങ്ക ഇത്യമരഃ ആരൊപ്യാധിരൊപ്യ സപ്രമൊദം പ്രമൊദെന തൊഷെണ സഹിതം യഥാതഥാ പ്രമൊദാമൊദസമ്മദാ ഇത്യമരഃ ആലിംഗ്യ പരിഷ്വജ്യ തന്മൂർദ്ധ്നി തസ്യ ബാലസ്യ ശിരസി ജിഘ്രതി ആഘ്രായതി അസൌ പുമാനെവെത്യർത്ഥഃ പുണ്യരാശിഃ കൃതപുണ്യപുഞ്ജഃ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ മാതുഃ പുരൊരചിതകിലം ബാലമാദായൊത്സംഗെ സംസ്ഥാപ്യാലിംഗ്യ യൊ വാ തന്മൂർദ്ധാനം ജിഘ്രതി അസാവെവ കൃതസുകൃതരാശിഃ ന ലെതിഭാവഃ ൨൧

അംഗാനുഷംഗൊത്ഥവശമ്മണൊമം
സപാംശുമിഷ്ടിലൊന്തമിമം സുധാം യഃ

സ്വാങ്കേ സമാരോപ്യ നതോത്തമാംഗോ
ഗണ്ഡസ്ഥലം ചുംബതി സോഽതിധന്യഃ॥ ൨൨

അംഗേതി॥ യഃ സ്വാംഗേ സ്വക്രോഡേ അംഗാദംഗാത്സംഭവശ്ചാസൗ അംഗാനാമവയവാനാം അശേഷതഃ സംയോജനാൽ ഉത്ഭവതീതി ഭവം യസ്യ സ്വം തേന ശബ്ദാതന്ത്യമിതി സുധാമയൂഖം അതിഹ്ലാദനം വക്ത്രമിവ സ്ഥിതം ഇമം പുത്രം സ്വാങ്കേ സ്വകീയോത്സംഗേ സമാരോപ്യ സ്ഥാപയിത്വാ നതോത്തമാംഗോ വിനതമസ്തകസ്സൻ ഉത്തമാംഗം ശിരഇത്യ മരഃ ഗണ്ഡസ്ഥലം കപോലതലം ചുംബതി സഃ പുമാനിത്യർത്ഥഃ അതിധന്യഃ അത്യന്തം കൃതാർത്ഥ ഇത്യർത്ഥഃ അവയവസ്പർശമാത്രേണ സുധാവർഷമുല്ലാസകാരിണമർക്കം യോ വാ സ്വഗണ്ഡസ്ഥലേ ചുംബതി സ ഏവാതിധന്യ ഇതിഭാവഃ.

കിഞ്ചാനപത്യത്വമസഹ്യമേതൽ
സത്യാധിപത്യേപി മമാചലായാഃ।
സൈ്ഥര്യേപി സമ്യക് സകലേന്ദ്രിയാണാ
മുത്കമ്പമത്യന്തമിവൈഷ ജന്തോഃ॥ ൨൩

കിഞ്ചേതി॥ കിഞ്ച ഏതാവദനന്തരാർത്ഥഃ മമാചലായാ ഇലാഃ അചലായാ ഇത്യർത്ഥഃ ആധിപത്യേ അധിപതിത്വേ സത്യപി ഏതദനപത്യത്വമപുത്രതാം ജന്തോഃ ശരീരിണഃ ജന്തു ജന്യു ശരീരിണ ഇത്യമരഃ സകലേന്ദ്രിയാണാം വാക്പാദപാണ്യാദിനിഖിലാക്ഷാണാം സമ്യക് സാധു സൈ്ഥര്യേ ദാർഢ്യേ സത്യപി അത്യന്തമതിക്രാന്തോ നിവൃത്തിർയസ്യ തൽ മരണശീലമാപ്യവിനാശീത്യർത്ഥഃ അമുൽക്കമ്പം ന വിദ്യതേ ഉദ്ഭേദോ യസ്യ സഃ ആളുൾ തസ്യ ഭാവമുൽക്കമ്പം തദസഹ്യമിവ യാവൽ തദിവാസഹ്യം ദുസ്സഹമിത്യർത്ഥഃ രാജ്യാധിപത്യേ സത്യപി അപുത്രകമനേന്ദ്രിയ പാടവേ സത്യപി അന്ധകമിവാസഹ്യമിതിഭാവഃ. ഉപമാലങ്കാരഃ.

മമൈതദത്യർത്ഥമൃണം പിതൄണാ
മസഹ്യമംഭോജദളായതാക്ഷി।
അതന്ദ്രമാലാനമിവാതിവേലാ
മേതാവദസ്യോദധിതമജ്ജനസ്യ॥ ൨൪

മമേതി॥ ഹേ അംഭോജദളായതാക്ഷി സരസിജപലാശവിശാലലോചനേ മമ പിതൄണാം പിതൃദേവാനാം ഏതദൃണം സന്തതിരൂപമൃണം ബ്രഹ്മചര്യേണ ഋഷിഭ്യോ യജ്ഞേന ദേവേഭ്യഃ പ്രജയാ പിതൃഭ്യഃ ഏഷ വാ അനൃണ ഇതിശ്രുതേഃ അത്യർത്ഥമതിമാത്രം ഉദധിതമജ്ജനസ്യ വ്യക്തജലാവഗാഹസ്യ മതാവദസ്യ ഗജസ്യ, ദന്തീ ദന്താവലോ ഹസ്തീത്യമരഃ അതിവേലമധികം യഥാ അതി അതിക്രാന്താ വേലാ മര്യാദാ യസ്മിൻ തൽ അതന്ദ്രമാലാനമിവ അതന്ദ്രം മൽസ്യപ്രകൾ യദാലാനം ബന്ധനസ്തംഭമേവ അതന്ദ്രമേവ മൽസ്യശിത്യമരഃ അ

സഖ്യം ശ്ലാഘിത്യർത്ഥഃ ത്യക്തമജ്ജനസ്യ ഗജസ്യാജന്മബന്ധനസ്ഥിതിരിവമരാ
പി പിതൃണാമൃണമസഖ്യമിതിഭാവഃ ഉപമാ ൨൪

കിമത്ര വാചാമതിവിസ്തരേണ
ജനോഽനപത്യഃ പിതൃഭിർവ്വിനിന്ദ്യഃ।
തദൈശ്വർയ്യധാമാധന്യജനൈർന്നികാമം
വന്ധ്യാധികസ്സന്ധ്യതോപി സാലഃ॥ ൧൯

കിമിതി അത്രാസ്മിൻ വിഷയേ വാചാമുക്തീനാം വിസ്തരേണ വിസ്താരേ ണ കിം നകിമപി പ്രയോജനമിത്യർത്ഥഃ നികാമം തദൈവ്യഃ തിലോമകസ്യാ പൃഥാരേണ ഭൃശം സന്താപയുക്തൈഃ പിതൃഭിഃ പിതൃദൈവൈഃ അനപത്യോപു ത്രോ ജനഃ മനുഷ്യഃ അധന്യജനൈഃ പഥികൈഃ അധന്യൈർന്നായകേശാ ധന്യ ഇത്യുക്തഃ അധികസ്സന്ധ്യതഃ ബഹുളശാഖാവിസ്താരവാനപി സ്സന്ധു സ്യാൽഫലരഹിതോ വംശഃ സംഫലായസഖ്യഫലയോഃ കായേ തത്പ്രകാരേണൈവ തി മേദിനീ വന്ധ്യഃ അഫലഃ വന്ധ്യാഫലാവകേശീചേത്യമരഃ സാലഃ പാദപമാ ത്രേ ന്യാഗ്രിമേദിനീ വിനിന്ദ്യഃ നിന്ദിതവ്യഃ യഥാവാ മിഥിലേഷിണേസന്താ പോത്സവിത്രവയരൈവർത്തിസ്ഥാഘക്ഷ്ഠസംരക്ഷണീയൈഃ പാന്ഥൈഃ ഫ ലജ്ഞൈഃ തഥാ നിന്ദ്യോ ഭവതി ഏവമതിമാത്രം പിതൃഭിരനപത്യഃ പുമാനപി നിന്ദ്യ ഇതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൯

അപുത്രതാസമ്പ്രസ്ഥഗ്രഹേതി രാജ്ഞോ
സമീരിതാം സാധു ഗിരം നിശമ്യ।
രാജ്ഞ്യബ്രവീദ്ഭൂതസുതേവ പാണ്ഡ്യം
പാണ്ഡ്യാധിപം പ്രാക്തനവിൽ പുരന്ധ്രീ॥ ൨൰

അപുത്രതേതിഃ ഇതി പൂർവ്വോക്തപ്രകാരേണ അപുത്രതാസമ്പ്രസ്ഥഗ്രഹാ അപുത്രതയാ അനപത്യതയാ ഹേതുനാ അസമ്പ്രസ്ഥം ഗ്രഹം ഗ്രഹണം യസ്യ തേന രാജ്ഞാ നൃപതിനാ സമീരിതാം സമുച്ചരിതാം ഗിരം വാചം സാധു സമ്യക് നിശമ്യ ശ്രുത്വാ പുരന്ധ്രീ സുചരിതാ പുരന്ധ്രീ സുചരിത്രേത്യമരഃ പ്രാ ക്തനവിൽ പുരാതനേതിഹാസാഭിജ്ഞാ രാജ്ഞീ രാജയോഷിൽ പാണ്ഡ്യാധി പം പാണ്ഡ്യരാജ മലയധ്വജമിത്യർത്ഥഃ പാണ്ഡ്യം അംബോധികാന്തനം ഇന്ദുസുതാ കന്ദീവാബ്രവീൽ ഉവാച। അനപത്യസ്യ 'പാണ്ഡ്യഃ പ്രലപിതമേവയാന്തു സാ ന്ത്വയന്തീ കന്ദീവ മലയധ്വജം കഃ ജ്ഞാനമാലാ ചൊക്കവദിത്യർത്ഥഃ ഉപ മാ ൨൰

നൃപാലമൌലേ ഭവതോ വിലാസൈ-
ർല്ലോ കലാപാനായശോപരസ്യ।
കോ വാ വിശാലേ വിപുലാതലേസ്മി-
ന്നേവം കലാരൂപോ വിലപത്യനല്പം॥ ൨൧

നൃപാലമൌലി। ഹെ നൃപാലമൌലെ നരപതിമസ്തകാലങ്കരണ കലാപാനായശെഖരസ്യ കലാപഃ ചന്ദ്രഃ തസ്യാനായഃ സന്താനഃ തസ്യ ശെഖരസ്യ ശിരൊഭൂഷണസ്യ കലാപസമ്പൊതൊ ബധൻ കാഞ്ച്യാം ഭൂഷണാഭരണയൊഃ ചന്ദ്രെ വിശെഷസ്യാകല്പമഭൈപീതിമെദിനീ ഭവതസ്തവ വിലാപൈഃ പരിദെവനൈഃ വിലാപഃ പരിദെവനമിത്യമരഃ അലം പര്യാപ്തം ഇതഃപരം വിലാപാ നകർത്തവ്യ ഇതിഭാവഃ വിശാലെ വിസ്തീർണ്ണെസ്മിൻ വിപുലാതലെ ഭൂതലെ വിപുലാ ഗഹ്വരീത്യമരഃ കൊ വാ കലാപീ കശ്ചന നകൊപീത്യർത്ഥഃ ഏവമീദൃശം അനല്പം ബഹു യഥാതഥാ വിലപതി പരിശൊചതി കൊ വാ കലാപഃ പരിശൊചതീത്യനെന ന കൊപി പരിശൊചതീത്യെവം സ്ഥിതെ കലാപാനായശെഖരതയാൽ ഭവതൊ വിലാപപ്രസക്തിർന്നാസ്തി അതൊലം വിലാപൈരിതി ഭാവഃ ൨൭

തൽ പുംഗലാദ്യ പ്രതിപദ്യ ധൈര്യം
ത്വം മംഗലാവാപ്തികരം ധരിത്ര്യാം।
വ്രതം മയാ സാർദ്ധമിതൊ വിധെഹി
ദ്വിതീയയൈതാം ശ്രവസൊശ്ച ഗാഥാം॥ ൨൮

തദിതി। ഹെ പുംഗല സുന്ദരാകാര പുംഗലസ്സുന്ദരാകാര ഇതി മെദിനീ അദ്യ ഇദാനീം ധൈര്യം ധീരതാം പ്രതിപദ്യ പ്രാപ്യ ധരിത്ര്യാം ഭൂമൌ മംഗളാവാപ്തികരം ശുഭസംപ്രാപ്തികാരി വ്രതം നിയമം ഇതഃപ്രഭൃതീത്യർത്ഥഃ ദ്വിതീയയാ പത്ന്യാ ദ്വിതീയാ സഹധർമ്മിണീത്യമരഃ മയാ സാർദ്ധം വിധെഹി കുരുഷ്വ ഏതാം വക്ഷ്യമാണാം ഗാഥാം കഥാഞ്ച ശ്രവസൊഃ ശ്രൊത്രയൊഃ ശ്രുതിഃ സ്ത്രീ ശ്രവണം ശ്രവ ഇത്യമരഃ വിധെഹീതി തദിതിചാനുഷംഗഃ തഥാച പുത്രപൌത്രാദിവ്യസനം ഭൂതഃ സകൃത്സാദ്ധ്യ സുകൃതീ സുകൃതമെവാപ്നൊതീതി ധൈര്യമാസാദ്യ മയാ സഹ മംഗലാവാപ്തികരം നിയമമാധത്സ്വ ഇമാം കഥാഞ്ച ശൃണു ചിത്യകതവതീതി ഭാവഃ ൨൮

വിശ്വാവസൊരാസമഹം പ്രസൂതിഃ
സംഗീതിരാജഃ പ്രത്നാവതാരെ।
വിദ്യാവതീത്യാഖ്യഗുരൊഃ പ്രസാദാൽ
സംജാതൊഭവൽ സാർത്ഥതമാ തദാ മെ॥ ൨൯

വിശ്വാവസൊരിതി പ്രത്നാവതാരെ പൂർവ്വജന്മനി പുരാണപ്രത്നെത്യമരഃ സംഗീതിരാജഃ സംഗീതിനാം ഗായകാനാം രാട് രാജാ തസ്യ രാജ്ഞി രാട് പാർത്ഥിവ ഇത്യമരഃ വിശ്വാവസുനാമ്നഃ ഗന്ധർവ്വരാജസ്യെത്യർത്ഥഃ അഹം പ്രസൂതിഃ ദുഹിതാ പ്രസൂതിസ്തനയെപി സ്യാത്തനയെ ദുഹിതര്യപീതി മെദിനീ ആസമഭവം തദാ തൽകാലെ കെ കെ അഖ്യഗുരൊഃ അഖ്യഃ പൂജ്യഃ അഖ്യഃ പൂജ്യഗുരുമെദിനീ അഖ്യഃ കശ്ചിൽ സ ചാസൌ ഗുരുഃ ജനകസ്യ

ഭസ്യൃത്യർത്ഥഃ അവ്യക്തി ശ്രീഗുരുസംബോധനം വാ പ്രസാദാൽ-അനുഗ്രഹാൽ വി
ശ്രാവതിവിദ്യാഅഭ്യാസസരണീതി വിദ്യാവഴീതി സാർത്ഥകാ യഥാർത്ഥാ സം
ജ്ഞാതാവൽ ബഭൂവ തഥാ ച പൂർവസ്മിൻ ജന്മനി വിശാഖവസോഃ പുത്രീ ഭൂ
വം ഭവാനീമഖിലഗായകകലാഭൃദ്ഭവനൈകചതുരസ്യ പിതുരനുഗ്രഹാൽ പ്രാ
പ്തവിദ്യാതയാൽ വിദ്യാവഴീതി യഥാർത്ഥാഭിധാസീദിതി ഭാവഃ ൨൯

തദൈവാദ്ഭുത ഭാവകലേ സ്ഥിതായാ
ഭക്തിർഭവാന്യാം മമ ശൈശവേപി ।
യാ ഭുക്തിമുക്ത്യാഖ്യഫലാനി ജഗത്യാം
സംപ്രാർത്ഥ്യതേദ്യാപി മുമുക്ഷുഭിശ്ച ॥ ൩൦

തദൈവേതി ഭാവകലേ ഭാവസ്യ പൂജ്യസ്യ ഭാവഃ പൂജ്യവിഷയതയോദിതി രിതീ കലേ ഗുണേനാ വാ സ്ഥിതായാ വർത്തമാനായാ മേ മമ തദാ താനീം ശൈശവേ ശിശുത്വേപി ശിശുത്വം ശൈശവമിത്യമരഃ ഭവാന്യാം ശിവായാം ശിവാ ഭവാനീത്യമരഃ ഭക്തിരനാസക്തിയഭേൽ സംബഭൂവ ഭുക്തിമുക്ത്യാദിഫലദാത്രീ ഭോഗമോക്ഷയോരത്ഭുതാനി ജനയിത്രീ യാ ഭവാനീഭക്തിഃ ജഗത്യാം ഭുവി മുമുക്ഷുഭിഃ മോക്ഷേച്ഛുഭിശ്ച അദ്യാപീദാനീമപി സംപ്രാർത്ഥ്യതേ സമർത്ഥ്യതേ സാ ഭക്തിരിത്യന്വയഃ യഥാചായിസ്സ്വപൂജികലായഗഃ ചലിതഭൂഷണികളെന്നുകേൾക്കുകിഃ യാ ഭക്തിഃ പ്രാർത്ഥ്യതേ താദൃശീ ചന്ദ്രചൂഡകരുണാമിതിഭക്തിഃ സർവ്വഗന്ധർവ്വക്കൂട്ടരോഃ വിശാഖവസോഃ സ്ഥിതായാ മമ ശിശുതാ ഏവാദിവ്യലഭാ ബഭൂവേതി ഭാവഃ ൩൦

ബാലപ്രഭൃത്യംഘ്രിസരോജയുഗ്മയോഃ
ബാലം തദാ വല്ലൂലമേവ ജാതം ।
തഥാ കലാപാദികലാപജാലം
മമാക്ഷമാലാവലിരേവ ഭക്തഃ ॥ ൩൧

ബാലേതി ഭോ ഭക്തഃ നാഥ തദാ തദാനീം ബാലപ്രഭൃതിയാംഘ്രിസരോജയുഗ്മയോഃ ബാലത്വേ ബാലഃ പുംസി ബാലാമേവ ഇതിമേദിനീ തസ്യ ഭിദിയാപതി ഭിദീയാസഹായിനീത്യമരഃ തസ്യാ അംഘ്രിസരോജ ഇവ ചരണൗ ശ്ലിഷ്ടയിഃ യസ്യാസ്സാ ഭഗാഭൂതായാ മമ മേ വല്ലൂലം വല്ലം വല്ലം വല്ലുലമസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ തദേവ ബാലം വാസഃ ബാലഃ പുംസീത്യാരഭ്യ ത്രിഷ്ഠ കാന്ത്യാമവസീതി മേദിനീ ജാതം സംഭൂതം അക്ഷമാലാവലിഃ അക്ഷമാലികാപങ്ക്തിരേവ കലാപാദി കലാപജാലം കലാപഃ കാഞ്ചീ ആദിഃ പ്രഥമാ യേഷാം തേ കലാപാ ഭൂഷണാനി തേഷാം ജാലം സമൂഹഃ ജാതമിത്യനുഷംഗഃ കലാപസ്സംഹതൗ ബർഹേ കാഞ്ച്യാം ഭൂഷണഗുണയോരിതി മേദിനീ ജാലം സമൂഹഃ ഇത്യമരഃ തഥാ ച ബാല്യാദി ബാലമണിചരണാരവിന്ദാനന്ദകരാ മഹാഭക്തസ്യ

മാലികമപനീയ വല്ലഭകലിതാംഗുലികാ കഞ്ചുകകേയൂരഹാരകടകാദിഭൂഷണാനി ഭൂതഭസ്മാനിരസ്യാക്ഷമാലികാകലിതാലംകൃതിരേവ ചിരതരമഭജദിതി ഭാവഃ ൩൭

ഭസ്മാംഗരാഗോതിതരാം പ്രിയോഽഭൂൽ
ഭദ്രാസലേപാന്മമ കേളിമത്യാഃ।
മൃഷ്ടാത്തധാത്ര്യാദപി കന്ദമൂലം
തത്രാജനിഷ്ടേഷ്ടതരം നരേന്ദ്രേ॥ ൩൮

ഭസ്മേതി। ഹേ നരേന്ദ്ര പ്രേയതേ തത്ര ഭവാനീജനനേ കേളിമത്യാഃ കേളിയുക്തായാഃ മമ ഭദ്രാസലേപാൽ ചന്ദനാസലേപാൽ മലശ്രീഖണ്ഡാനുലേപനാദിത്യമരഃ തസ്യ ഭസ്മനോ ഭദ്രാസലേപനാദേവ ഭസ്മാംഗരാഗഃ ഭസ്മോദ്ധൂളനമിതിയാവൽ അതിതരാമത്യന്തം പ്രിയോഽഭൂൽ ഇഷ്ടതമോഭൂൽ തഥാ മൃഷ്ടാൽ ഭക്ഷ്യാദി പൂർണ്ണാദന്നാൽ അന്നാൽ അശ്ലീലതഃ പൂതാന്നമോദനാദിതി സാരസപതഃ കന്ദമൂലമപീഷ്ടതരം അതിപ്രിയമജനിഷ്ട ഖലു മൃഷ്ടാന്നാദപീഷ്ടകന്ദമൂലമിത്യന്വയഃ അത്ര കന്ദമൂലമിതി വാ പാഠഃ തഥാ ചന്ദനാദിലിപ്തതാതിപരിമളചന്ദനപങ്കം വിഹായ ഭസ്മോദ്ധൂളിതാവയവാ മൃഷ്ടശ്ലിഷ്ടരസസമന്നമപി പരിത്യജ്യ കന്ദമൂലാദിഭിർവി രചിതാഹാരാ ചാഭവമിതി ഭാവഃ ൩൮

ഏഷാ സനാതനി സദാവനേഭ്യോ
യോഷാ സമാഹൃത്യ തനോതി പൂജാം।
രോഷാദിതിവാചിഭൂന്നാപുഷ്പാ
വക്ഷ്യതി തേഷാമപി മേ തദാനീം॥ ൩൯

ഏഷേതി। ഏഷാ യോഷാ യോഷിൽ സ്ത്രീ യോഷിദബലാ യോഷേത്യമരഃ സദാ സർവ്വദാ വനേഭ്യഃ കാനനം വനമിത്യമരഃ സനാതനി പുഷ്പമിത്യത്ര വക്ഷ്യമാണത്വാൽ തത്സമാനാനാമാനി പുഷ്പാണീത്യർത്ഥഃ സമാഹൃത്യാദായ പൂജാം സപര്യാം പാദ്യാർഘ്യാ ഇതിശേഷഃ തനോതി കരോതീത്യേവം രോഷാൽ കോപാദിവ വക്ഷ്യേ സപദ്മിനീയോഗ്യവത്സരേഷു അതീതേഷ്വപികിമാനേഷു സത്സ്വപി തദാനീം തത്സമയേ മേ മമ പുഷ്പം കുസുമം ആർത്തവമുത്സ്യാജഃ പുഷ്പമാർത്തവമിത്യമരഃ നാവിരഭൂൽ ന ഖലു ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ദിവ്യതപോജാതപ്രാർത്ഥനസ്യ പുഷ്പാഹരണമേവേതുനോൽപ്രേക്ഷണാൽ തഥാപാതിഷ്ഠേഷ്വപി വത്സരേഷു അതൽപന്നയൗവനൈവ ചിരതരമരണ്യാന്താദാഹൃത്യ പ്രസൂനാനി പ്രാപൂജയമഹം ഖാമിതിഭാവഃ ൩൯

പിത്രാഥ മദ്ഭാവവിദാ നിയുക്താ
കദംബസത്രാന്തരമേത്യ ഭക്ത്യാ।
ആരാധയന്തീശപരാർദ്ധ്യയാഹം
സാകം പുരസ്താദ്വേസം സമാനതം॥ ൪൦

പിത്രേതി അഗ്ര്യാനന്തരം മദ്ഭാവവിദാ മമ ഭാവോഽഭിപ്രായഃ സ്വഭാ വോ വാ ഭാവസ്തദാ സ്വഭാവാഭിപ്രായമിത്യമരഃ തം വേത്തി ജാനാതീതി സ്തഥാ തേന പിത്രാ ജനകേന വിശ്വാവസുനാ നിയുക്താ ആജ്ഞാപൂർവം പുരസ്താൽ പ്രഥമം ഭക്ത്യാ കദംബസത്രാന്തരം നീപാരണ്യമഭ്യേത്യ ആസാദ്യ മംഗലം സൌമനസ്യതരം ആസ്ഥായ പാർവത്യാ സാകം ആർദ്രാ ക്ഷായണീ ഗൌരീത്യമരഃ ആരാധയന്തീ പൂജയന്തീ സതീ സമാന്തം വത്സരാ വസാനപര്യന്തം അവാസമുവാസ പുരസ്താദിതി തത്സന്നിധാവിത്യർത്ഥഃ ജന കോഽപി മമാഭിപ്രായവേദീ പരിചര ചിരമിദിതാരമണസൌഭാഗ്യവരമിത്യാ ജ്ഞാപൂർവാൻ തതശ്ചാഭിഗത്വാ നീപാരണ്യമാസാദ്യ ദാക്ഷായണീകമനാമ ലലാമം വത്സരപര്യന്തമാരാധയന്തീ തത്സന്നിധൌ സ്ഥിതേത്യർത്ഥഃ ഭാവഃ ൰൬

തതശ്ച ഇഷ്ടപുരീശവാമാ

ശ്യാമാ ത്രിവത്സാ സ്വയമേവ ഭൂത്വാ ।

സംപ്രാർത്ഥിതാ ഭാവിനി ജന്മനി ത്വൽ

പുത്രീ ഭവാനീത്യവദത്തദാ മാം ॥ ൰൭

തതശ്ചേതി തദനന്തരം ശ്യാമാ ശ്യാമളാംഗീ ച ഇഷ്ടപുരീശവാമാ ഇഷ്ടമിതി മധുരാനാമാനതരം തൽപുരേശ്വരസ്യ സുന്ദരേശ്വരസ്യ വാമാ യോഷിൽ വാമാ മഹിളേത്യമരഃ മീനാക്ഷീതിയാവൽ തദാ തദാനീമിത്യർത്ഥഃ സ്വയം സൈവ ത്രിവത്സാ ത്രിവത്സരകാലീനാ കന്യാ സംവത്സരോ വത്സ ഇത്യമരഃ ഭൂത്വാവിർഭൂയ സംപ്രാർത്ഥിതാ സമ്യക് ഘടിതമാനപ്രണാ മാദിപൂർവകമിത്യർത്ഥഃ പ്രാർത്ഥിതാ ത്വമേവ പുത്രീ ഭവാഥിതി മയാ യാചിതാ സതീ ഭാവിനി ഭവിഷ്യതി ജന്മനി ജന്മാന്തരേ ത്വൽപുത്രീ ഭവത്സുതാ ഭവാനി ഭവിഷ്യാമീത്യേവം മാമവദൽ ഉക്തവതീത്യർത്ഥഃ അഥവാ അഭിനവജലധര രുചിരതരതാരകതന്മാദൃതപ്രവാഹസമഗ്രീകൃതനതജനാഭീഷ്ടസ്യാഷ്ടകത്തേസ്സ ഹവാസിനീ മീനനയനാതികമനീയത്രിവത്സരകാലീനകന്യാകൃതിഃ പ്രാദുർഭൂയ തദാനീമേവ ഘടിതമായ പ്രണാമസ്തുതിപൂർവകമിയാചിതാ താദൃശകോ മളാവയവവീക്ഷണാധിതുഷ്ടമനസാ മയാ മമ പുത്രീ ഭവേതി സാ ചാനന്തരേ ജന്മനി ത്വൽപുത്രീ ഭവാനീത്യുക്തവാനിതി ധാതിതി ഭാവഃ ൰൮

കിഞ്ചാനസൂയാത്രിസധർമ്മിണി മാം

പ്രാഹൈതിഹാസം ഭവതോഽപി കിഞ്ചിൽ।

അതോഽചിരാദേനൌ ഭവിതാ പ്രസൂതി

ർമ്മോക്ഷശ്രിയം ദാസ്യതി യാ പരസ്താൽ ॥ ൰൯

കിഞ്ചേതി കിഞ്ച ഏതാവന്ന അത്രിസധർമ്മിണീ അത്രിർനാമ ബ്രഹ്മണഃ പുത്രേഷു മാനസേഷു അന്യതമോ മുനിഃ തസ്യ സധർമ്മിണീ ഭാര്യാ ദ്വിതീയാ സഹധർമ്മിണീത്യമരഃ അനസൂയാ കർദമപ്രജാപതേഃ പുത്രീ മാം പ്രതി ഭവതസ്സു

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

വാപി ഇതിഹാസം പുരാവൃത്തം ഇതിഹാസഃ പുരാവൃത്തമിത്യമരഃ കിഞ്ചി ൽ സംക്ഷേപേണാഹ ഉവാച അതഃ കാരണാൽ ഭൈാ ആവയോരചിരാദ വിളംബേന പ്രസൂതിഃ ഭവിതാ ഭവിതാ ഭവിഷ്യതി യാ ഭവിതേത്യർത്ഥഃ പരസ്മാൽ പശ്ചാൽ ദേഹാന്തര ഇതി യാവൽ മോക്ഷശ്രിയം മോക്ഷസമ്പ ദം ദാസ്യതി വിതരിഷ്യതീത്യർത്ഥഃ തഥാച തവാപി വൃത്താന്തം അത്രിപതി നാം പ്രാഹ യസ്മാദാവയോർത്ഥിതാഭവിതാ തവ വല്ലഭായമോക്ഷമപി ദാ സ്യതി ദേഹാന്തേ അതോ ഭേഗ്ദ്ദമസാധ്യ നിയമാചരണം കല്പിതമിതി ഭാ വഃ ൩൦

ഇതീരയാ തദ്ഗുരയാ നിതാന്തം
താം ഭൂയമാനാന്തരമിന്ദിരാഭാ
ആനന്ദഭദ്രാവപരീതരംഗം
കാദംബിനീ ശംബരധാരയേവ ॥ ൩൧

ഇതീതി ഇന്ദിരാഭാ ഇന്ദിരായാ ലക്ഷ്മ്യാ ഇന്ദിരാ ലോകമാതേത്യമരഃ ആ ഭാ ശോഭേവാഭാ യസ്യാഃ സാ ലക്ഷ്മീതുല്യേത്യർത്ഥഃ തദ്ഗുരയാ നവീഭൂതേന തസ്യ സ്തനശിഖരസ്യ സൌന്ദര്യസ്യ ഭാവസ്തയാ തയാ വചനേനേത്യർത്ഥഃ ഭാവിനീ തിയാവൽ തസ്യാഃ സ്വാന്തഃ സ്വാന്തമിതി സാരസ്വതഃ നിതാന്തമത്യന്തം ഭൂയമാനാ നന്ദം ഭൂയമാനം ചിന്തം അന്തരം ഹൃദയം യസ്യാസ്താം തഥോക്തമിത്യർത്ഥഃ ഇതി പൂർവോക്തരീത്യാ ഈരയാ വാചാ ഈരാ സരസ്വതീ ഇത്യാദിതി ഹലായുധഃ കാ ദംബിനീ മേഘപങ്ക്തിഃ കാദംബിനീ മേഘമാലേത്യമരഃ ശംബപരീതരംഗം ശം ബരനാമന്യാസിനാ ശംബരേണ തതാസിമാലേത്യമരഃ പരിതോന്യൂനേ സമാ സസ്വരംഗഃ മൃഗഃ കൃഷ്ണസാരമൃഗന്യംഗരംഗരിത്യമരഃ ശംബരധാരയാ അഭിഷിഞ്ചി താം വൃഷ്ടി ഇവാനന്ദയൽ സന്തോഷയാമാസേത്യർത്ഥഃ യഥാചാ ചിത്തി ദ്ധോചനതാനാമിപരീതം കരംഗം മേഘപങ്ക്തിരഭിഷിഞ്ചന്താനന്ദം ന്തയൽ തഥാനയാപ്യാനന്ദിതമാനസം മഹാരാജമിതിഹാസകഥനേനാ നന്ദയൽ ഇതിഭാവഃ ൩൧

ഇത്യൂചിഷീം സ്വാം മഹിഷീം പ്രഹൃഷ്ടാൽ
സപശ്രേണീനിർജ്ജിതമാദയോഷാം ।
പുഷ്യൽപ്രതാപോപചിതോഷരാജതിം
പൃഥ്വീശ്വരഃ ദോഷാകരകീർത്തിഹാരീ ॥ ൩൨

ഇതീതി ദോഷാകരകീർത്തിഹാരീ ദോഷാണാം ദൂഷണാനാം പാ പാനാം ദോഷസ്തു ദൂഷണേ പാപേ ഇതി മേദിനീ ആകരഃ ഖനിരുക്താഃ ഖനിസ്ത്രിയാമാകര ഇത്യമരഃ തേഷാം ദുഷ്ടാനാമിത്യർത്ഥഃ കീർത്തിം യശഃ ഹരതീ തി അന്യത്ര ദോഷാം രാത്രിം കരോതീതി ദോഷാകരശ്ചന്ദ്രഃ ദോഷാരാത്രൗ ഉജഃ ചിതി മേദിനീ തസ്യ കീർത്തിം പ്രസന്നതാം കീർത്തിഃ പ്രസാദയശസോരി

ത്യർത്ഥഃ ഹൃത്തും ശീലമന്യേതി യഥാ പുത്ര്യർപ്രതാപഃ പുഷ്പവൈഭവശോഭാന്വി ത പ്രകാശിതാതപ ഇത്യർത്ഥഃ പ്രതാപൈ വൈഭവശോഭാവിശേഷത്യാദ്യർത്ഥഃ ഏഷ ഭാവജ്ഞേത്യർത്ഥഃ സ്വാഭിപ്രേതംപിത്തരാമയോപാം ആത്മീയബുദ്ധിവി ജിതജാനകീം ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ ഊർജ്ജിതം ഉക്തവതീം സ്വാമമഹിഷീം പത്നീം കൃതാഭിഷേകാമഹിഷീത്യർത്ഥഃ രാജ്ഞീം രാജപ്രിയം അന്യത്ര സംജ്ഞാ ദേവീമിത്യർത്ഥഃ രാജ്ഞീ രാജപ്രിയായാഞ്ച ഭാര്യായാം ശബ്ദാന്തരേചതിമേദിനീ പൂഷാ സൂര്യഇവ പ്രഹർഷാൽ സന്തോഷാൽ അവദൽ ഉക്തവാൻ യഥാച ഉഷാഭാര്യ യശോദായകഃ പുഷ്പവൈഭവഃ പുത്രപ്രദഃ മതിവിജിതജനകതനയാം ആ ത്മീയമഹിഷീം സംജ്ഞാദേവീം ഉമണിരിവ പ്രഹർഷാൽ അവോചദിതിഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരം. ൩൮

പ്രിയേ! പുരാവൃത്തമിദം ത്വദുക്തം
സാത്ഥം ഭവിഷ്യത്യചിരേണ നൂനം।
യദദ്യ മദ്ദക്ഷിണദൃഷ്ടിബാഹോ
രത്രാപൂർവ്വം സ്ഫുരണം ഹി ഭദ്രേ॥ ൩൯

പ്രിയേതി। പ്രിയേ ഇഷ്ടേ ത്വദുക്തം ത്വയാഭിഹിതമിദം പുരാവൃത്തമൈതി ഹ്യം ഇതിഹാസഃ പുരാവൃത്തമിത്യമരഃ അചിരേണാവിളംബേന സാർത്ഥം യഥാർത്ഥം ഭവിഷ്യതി ഭവിതാ നൂനം നിശ്ചയം യദ്യസ്മാൽ ദിദാനീം മേ മമ ദ ക്ഷിണദൃഷ്ടിബാഹോഃ ദക്ഷിണയോസ്സവ്യേതരയോഃ ദൃഷ്ടിബാഹോരന്ത്ര ബ്ദയോഃ അത്രാപൂർവ്വം പൂർവ്വം ഭൂതം ഭൂതപൂർവ്വം യഥാഭവതീത്യഭൂത പൂർവ്വം സ്ഫുരണം ശുഭസൂചകം ബഭൂവാസീത് യസ്മാദിദാനീം ദക്ഷിണാക്ഷിഭുജ യോഃ സ്പന്ദശുഭസൂചകമഭവൽ തസ്മാത്ത്വദുക്തം സത്യമേവ ഭവിഷ്യതീതിഭാവഃ

അതോ സിതാഷ്ടമ്യമൃതാംശുവാര
വ്രതാനി ഫാലാസ്യപതിപ്രിയാണി।
ത്വയാ ചരിഷ്യാമി സഹാതിമാത്രം
യാന്യാചരൻ പൂർവ്വതനാഃ പ്രജാനി॥ ൪൦

അതഇതി। അതഃ കാരണാൽ അതിമാത്രമധികം ഫാലാസ്യപതിപ്രിയാണി ശിവസ്യ പ്രിയാണി അസിതാഷ്ടമ്യമൃതാംശുവാരവ്രതാനി കൃഷ്ണാഷ്ടമീസോമവാര മിതിയമാൻ ത്വയാസഹ ചരിഷ്യാമി അനുഷ്ഠാസ്യേ ആദ്യാഃ പൂർവ്വേ യാനി വ്രതാ നീത്യർത്ഥഃ തനയപ്രദാനി പുത്രഫലദായകാനീത്യാദ്യഃ കഥയന്തി താനീതിസം ബന്ധഃ ദൈവസ്യാനുകൂലതയാ തനയപ്രദാനി കൃഷ്ണാഷ്ടമീസോമവാരാദിവ്ര താനി ചരിഷ്യാമീതിഭാവഃ ൪൧

കിഞ്ചാശയേ യേന ശതേന യജ്ഞൈ
കഞ്ജായതാക്ഷ്യന്വയവൃദ്ധയേ ഹം।
പഞ്ചാനനം പാതകകഞ്ജരാണാം
യം ജഗ്മിവാൻ മഹിജാനനാപി॥ ൪൨

കിമഞ്ചതി കിന്തു ഏതാവതേനേത്യത്ഥഃ ഹേ കണ്ഠായതാക്ഷി സരസിജ ജൂടീർഘലോചനേ അഹം അനേപായവൃദ്ധയെ വംശാഭിവൃദ്ധയെ ശതൈന ശ തസംഖ്യാകൈനാശ പമേരയന ഇതരഗമേയനാപ്ലാ ക്രൂരേണേത്യത്ഥഃ അപിശബ്ദസ്യ യോജനാവസരോക്തി അപിശബ്ദഃ അനേകതാസഹൃശ്ച്യത്ഥകഃ യഥാ പാരപൂത ണാത്ഥകഃ യകൈത്യ യജിത്വാ ഇഹ ഉക്തേ തൃഗകാപിൾ വൊദേങ്കൊ ശാസ്ത്രവി ചോ സഃ ആഗമൊ വേദശാസ്ത്രയോരിതി സാരസ്വതഃ ജനഃ കന്ദേഃ യം ഇതം ഗമെയക്രൂരിത്യത്ഥഃ പാതകകണ്ടാണാം പാതകാന്യേവ കണ്ടാ ഭേദി നഃ തെഷാമിഭിരൂപകം പഞ്ചാനനം ദൃഗേന്ദ്രം ദൃഗേന്ദ്രഃ പഞ്ചാസ്യ ഇത്യ മരഃ ജല്പതി കഥയതി കിഞ്ച പ്രാകതാറ്റിതകന്ദയപോതാ സന്താനവൃദ്ധയെ ശതാശപമെയെനാപി യകൈത്യ യമശപമെയം ദ്രിതകളക്ഷരിപ്പോതകം വദ ന്തി ജനാ ഇതിഭാവഃ സർവ്വം പാപ്മനാം തരതി ബ്രഹ്മഹത്യാം യോശ്വ മെധെന യജത ഇതി ശ്രുതിഃ ൪൫

നാഹം സ്പൃഹാമി പ്രാഗ് ജനിസഞ്ചിതൈസ്സ്യാ
ദിഷ്ടാപ്തിരിഷ്ടൈപ്രാ ദയിതേ ധ്രുവമ്മേ ।
ആചാര്യവാചാ പരിപൂതേ കരേപ
മാത്രാസ്യ ദീക്ഷാമൃതദായിനീ വാ ॥ ൪൨

നാഹമിതി ഹേ ദയിതേ പ്രിയേ മേ പ്രാഗ്ജനിസഞ്ചിതൈ പൂർവ്വജ ന്മനി സഞ്ചിതൈ അനേകവിധവൈ ഇഷ്ടൈഃ യാഗൈഃ ഇഷ്ടിഭ്ദീഗേക്രയോ രിത്യമരഃ നാഹം സ്പൃഹാമി സതി ഇഷ്ടാപ്തിഃ സന്താനലക്ഷണാഭിമത പ്രാപ്തിസ്സ്യാൽ ഭവിഷ്യതി ധ്രുവന്നിശ്ചയെ ആചാര്യവാചാ ഗുരുപരിഷ്കാ രേണ മമൈതാഷമിത്യഭിമാനേ അപഹൃതേ നിരസ്തേ സതി മാത്രാസ്യ ദി ക്ഷാസ്യ മാത്രാദേവാഭിനേ ഭിക്ഷു ഇത്യമരഃ അമൃതദായിനീ മൊക്ഷദാ ത്രീ യഥാ ശ്രേയപ്രദായിനീ വിദ്യേവ ആചാര്യവാൻ പുരുഷോ വേദേതി ശ്രുതെഃ ഗുരുവചനചാതുരീഭിനിസ്സ്വാഭിമാനസ്യാനെവാഭിനോരൂതകാരിണീ വി ദ്യേവാജയപരോഗ്രാനേതാ നരസ്യ പുരാതനജനിചരിതെ സന്തതിരൂപെഷ്ടാ പ്തിസ്സ്യാദസംശയമിതിഭാവഃ ൪൨.

ഇത്ഥം നിഗദ്യാത്ഥപതി സ്സ്വദാരാ
നാസ്ഥാനമാസ്ഥായ സ്വതോദയാദ്രിം ।
തിരസ്കൃതാമിത്യാദ്യപരമേശപമേധം
കർത്തും ധിയായം ധിയമാതതാന ॥ ൪൩

ഇത്ഥമിതി അത്ഥപതിഃ നരപതിഃ അയമലയധ്വജ ഇത്യത്ഥഃ സ്വ ദാരാൻ സംപ്രാപ്തമനോരഥാൻ ജായാമിത്യത്ഥഃ ജായാ ച പും ഭൂമ്നിദാരാ ഇ ത്യമരഃ ഇത്ഥം ഏവന്നിഗദ്യ ഉക്ത്വാ സ്വതോദയാദ്രീ സ്വതോയാ ഉദയാ ദ്രിഃ അത്ഥിജനശീലമന്ദ്യേതി ചോളതസ്സൻ ധിയാ മന്ത്രിണാ സഹിതി യാസ്യം മന്ത്രീ ധീസ്സചിവ ഇത്യമരഃ ആസ്ഥാനം ആസ്ഥാനീ മധികരമണ്ഡ പമിതി യാവൽ ആസ്ഥാനീ സ്ത്രീയ ആസ്ഥാനമിത്യമരഃ ആസ്ഥായാധിഷ്ഠാ

യാസാഭ്യൈതിവാ ദീക്ഷിതാകതരിത്വാ ആഗമമാകതസമ്പ്രദായേന യഥാ ഗുരുകതരിത്യൈത്യർത്ഥഃ നിരാനാഗമയോസ്പീതിമുഷിഇത്ഥ്യലെ ഗുരാവിത്യമരഃ അശ്വമേധം അശ്വമേധാഭിധാനം അദ്ധ്വരം യാഗം കർത്തും ധിയജ്ഞതിം ആഗതാനാകരൊൽ യഥാച കാഞ്ചനമാലാകെവകഭിധായാനന്തരമെവാശ്വാനാജ്ഞാനായ മന്ത്രിണാ സാർദ്ധമാസാദ്യയാസ്ഥാനമാഗമൊകതരിത്വാശ്വമേധവിധാനായ നിശ്ചിതവാനിതിഭാവഃ ൪൬

ആജ്ഞാപ്യ യാജ്ഞികയതുരംഗമൈശ്ചൈ
പ്രാജ്ഞസ്സ്വരാജന്യകമാത്തചാപഃ।
ചക്രേശ്വമേധാനാം നവതിം യഥാവ
ന്നവോത്തരാം മന്ത്രിണമൂർദ്ധ്വധീശഃ ॥ ൪൭

ആജ്ഞാപ്യേതി। പ്രാജ്ഞഃ പണ്ഡിതഃ ഉർവ്വീശഃ നൃപതിഃ യാജ്ഞികൈശ്ച തുരംഗമൈശ്ച ആജ്ഞാപ്യാദിശ്യ രക്ഷണായ സ്വരാജന്യകം രാജന്യകന്ദ ക്ഷത്രിയനൃപതിസംഘാതമിതി രാജന്യകഞ്ചനൃപതിക്ഷത്രിയാണാം ഗണേ ക്രമാദിത്യമരഃ ആത്തചാപം സ്വീകൃതകോദണ്ഡം മന്ത്രിണം സ്വകീയമിത്യർത്ഥഃ ആജ്ഞാപ്യനിയുജ്യാശ്വമേധാണാം അശ്വമേധക്രതൂനാം നവോത്തരാം നവസംഖ്യയാ ഉത്തരാമധികാമിത്യർത്ഥഃ നവതിം ഏകോനശതകമിത്യർത്ഥഃ യഥാവത് യഥാവിധി ചക്രേ കൃതവാൻ അഥാപ്യശ്വമേധരക്ഷണാർത്ഥം സ്വകീയമാത്തചാപം അനേകാനീകക്ഷത്രിയപരിവൃതം ആജ്ഞാപ്യ ഏകോനശതാശ്വമേധാനാജഹാരേതി ഭാവഃ ൪൭

അഥാമുനാ മുക്തമനിശ്ചലം പ്രാക്
ഗന്ധർവ്വമിശ്രൈഃ വൃതമന്ത്രിനാഗൈഃ।
അപശ്ചിമോഷ്ട്രം ശതമാഗതാജ്ഞാം
വൃദ്ധശ്രവാസ്സോനുചരോ ഹരത്സ॥ ൪൮

അഥേതി। അഥാനന്തരം ഏകോനശതക്രതുസമാപ്ത്യനന്തരമിത്യർത്ഥഃ അമുനാ രാജ്ഞാ മുക്തം വിസൃഷ്ടം അനിശ്ചലം അനവരതം മന്ത്രിസംഘൈഃ മന്ത്രിണാം ശസ്ത്രപാണിനാം സംഘൈഃ വൃതം പരിവൃതം ഗന്ധർവ്വം അശ്വം വാജിവാഹാർവ്വഗന്ധർവ്വാ ഇത്യമരഃ അശ്വമേധാഗതാജ്ഞാം അശ്വമേധയാഗയോഗ്യാം ശുദ്ധം ഷോഡശീതി ലക്ഷണം വാജിഗന്ധാദീനാമിത്യർത്ഥഃ അപശ്ചിമഃ പുരസ്സരോപി വൃദ്ധശ്രവാ ഇന്ദ്രഃ വൃദ്ധശ്രവാശ്ശുനാസീര ഇത്യമരഃ സാനുചരസ്സാനുഗസ്സൻ പ്രാക് ശീഘ്രം പ്രാഗ്ഗംക്ഷു സപദീത്യമരഃ അഹരൽ ജഹാര ഹാ കഷ്ടം യഥാ ചെന്ദ്രാഗ്നീഷോമീയാദിയാഗഹവിഷ്പാംശരാജഃ പുരന്ദരോപി നിർജ്ജരാഃ തേന ച ഖലു പുരന്ദരാംശരാൽ സഹവാസഗതസ്തുരംഗമധ്യപ്രഹൃതയാശ്വമേധഹരൽ കില തൽകഷ്ടമിതിഭാവഃ ൪൮

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

തതസ്സ ധീരോദ്ധതധീരമാത്യ
ശ്ശത്രുസ്സുരദ്വേഷപരോപി മന്ദം ।
തുരംഗമൌഘം ഹരന്തമിന്ദ്രം
നതിർഹി ഭദ്രായ ഗുരൗ ജനസ്യ ॥ ൪൫

തത ഇതി തദനന്തരം ധീരോദ്ധതധീഃ ധീരാഃ ധൈര്യശാലിനഃ ഉദ്ധതാഃ ഗർവിതാഃ ശ്ലാഘിതാ ധീഃ പ്രജ്ഞാ യസ്യ യദ്വാ ധീരോദ്ധതധീരിതി വാ പാഠഃ തദാനീം ധീരാ ധൈര്യശാലിനീ ഉദ്ധതാ ഉദ്രിക്താ ച ധീഃ പ്രജ്ഞാ യസ്യ സഃ അമാത്യസ്സചിവഃ സുമതിരിത്യർത്ഥഃ ശത്രുസ്സുരദ്വേഷപരോപി ശത്രൂണാ മേവ പര ശത്രൂണാമേകാപവാദ്യയോഃ ഇതിമേദിനീ സുരൻ ദ്വേഷപരായണം യസ്യ സ താദൃശോപി തുരംഗമൌഘം അശ്വാ പ്രത്യക്ഷമേവ ഹരന്തമപ ഹർത്താരം ഇന്ദ്രം പുരന്ദരം മന്ദം ശനൈഃ തുഷ്ടാ ഉക്തവാൻ ഗുരൗ പൂജ്യേ യദ്വാ മഹത്തരേ ഗുരുഃ പിതരി പൂജ്യേ ച ശീഘ്രതരേ ച മഹത്തരേ ഇതി സാര സ്വതഃ ജനസ്യ മാനുഷസ്യ നതിഃ വിനയഃ ഭദ്രായ ക്ഷേമായ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ യഥാ ച പ്രത്യക്ഷമേവാശ്വാപഹർത്താരം ഇന്ദ്രം ദൃഷ്ട്വാപി സമീക്ഷ്യാക്ഷീണധൈര്യഃ ക്രോധതരളാശയോപി തിതിക്ഷയാ ക്ഷമയാ ഹിതമേവാൽ ശനൈരുക്തവാനി തിഭാവഃ അത്ര ഗുരൗ നതിഃ ജനസ്യ ഭദ്രായ ഹീതി സാമാന്യേനാതിധീരസ്യ ക്രോധതരളാശയസ്യാപി സുമതേർവിനയലക്ഷണവിശേഷവർണ്ണനാൽ അർത്ഥാ ന്തരന്യാസഃ ൪൫

സതസ്സുപ്രീതികൃദിത്യജസ്രം
സതല്ലസദ്വ്യൂഢതല പ്രസിദ്ധഃ ।
സ്വയം വൃഷാരൈവ്യമിഹാന്തരായം
സമുത്പ്രദേ കർമ്മണി ഹാ കരോഷി ॥ ൪൬

സതഇതി. ഹേ സതല്ലസദ്വ്യൂഢതല സതതം വക്ഷസ്തല സതഃ പൃഥാൻ സ്വപക്ഷമേവ ഹിതമേവ്യോഷാരേ ശരേ ഇതിമേദിനീ ഉല്ലസൽ ശോഭമാനം ബാ ഹുതലം കരതലം യസ്യ തസ്യ സംബുദ്ധിഃ ഇഹാത്മനാം സതതം അജസ്രം സ ദാ സുരപ്രീതികൃൽ ഇന്ദ്രശങ്കരഃ ഇത്യേവം പ്രസിദ്ധഃ ഖ്യാതസ്സ ചായം വൃ ഷാപി ഇന്ദ്രോപി സ്വയമേവ സമുത്പ്രദേ സന്ന്യാസനാമുത്സവതോഷം പ്രക ർഷേണ ദദാതി വിതരതീതി തഥാ കർമ്മണി അശ്വമേധവിധാനേ ഏവം ഈദൃശം തുരഗഹരണരൂപമിതിയാവൽ അന്തരായം വിഘ്നം വിഘ്നാന്തരായഃ പ്രത്യൂഹ ഇത്യമരഃ കരോഷി കരോഷി ഹാ കഷ്ടം തഥാ ച അശ്വമേധസ്യാവിഘ്നാനന്തരം തസ്മിൻ ഇന്ദ്ര ഏവ തം പ്രത്യൂഹം കരോഷി കഷ്ടമിതി ഭാവഃ ൪൭

അജ്ഞതോപി സൻ ആജ്ഞ ന കോപി ലോകേ
യജ്ഞസ്യ വിഘ്നം പ്രതനോതി നൂനം ।
പ്രജ്ഞാവതാമഗ്രസരോ ഭവാൻ കിം
യജ്ഞീയമേനം ഹയമാഹരേത ॥ ൪൮

അഥേതി. ഹേ രാജ്ഞ് പൂജ്യ ... ഇതി ... ന്നപി ... ഇത്യുക്താഃ ... യശസ്യ വിഘ്നം ... പ്രകൃതമർത്ഥം ... യശസ്യമിത്യർത്ഥഃ ... പ്രതമെന്നിവിധം ... വിഘ്നം ന പ്രതമെന്നിതി ... നിശ്ചയം ... താനാം അഗ്രസരഃ പൂരസ്സരഃ ഭവാൻ തം കിം ... കിണ ... കാരണാനാം കഥമേവ ... തസ്മിൻ ... പ്രത്യൂഹം ... ഏവമിതി ... കാരണമിത്യർത്ഥഃ ൪൭

തദർഥമേതസ്യ തുരംഗമേധം
ത്യാജ്യഃ ശ്രദ്ധാ സാധയിതൃപ്രയാസ്തു |
നതേഷ്വിധാ ധർമ്മവിദോ ധരണ്യാം
വൃദ്ധം കദാപ്യാദരതേ മഹാന്തഃ || ൪൮

തദിതി. ഹേ രാജ്ഞ് പൂജ്യ തസ്മാൽ ഇമം തസ്മിൻ വിഘ്നം ... ശ്രദ്ധാ ... സാധ്യം ... തുരംഗമേധഃ ... ധരണ്യാം ... ധർമ്മവിദോ ധർമ്മജ്ഞാഃ ... കദാപി ... ഇത്യർത്ഥഃ ... നാംഗീകുർവ്വന്തീതി ഭാവഃ ൪൮

ഇതീരിതോ മന്ത്രിവരേണ വഹ്നി
താമേതദേവോചിതമാഹ തത്ര |
നിവർത്തയാമാസ ഹിമാലയാദപി
സ്വയം സസൈന്യഃ സഹസാ പുരസ്താൽ || ൪൯

ഇതീതി. മന്ത്രിവരേണ ... ഇതി പൂർവ്വോക്തപ്രകാരേണ ... തസ്മിൻ ... ഇതി ... വൃത്താന്താപി ... സ്വയം ... സപ്ത

ഇവ നിവൎത്തമാനഃ അധിഷ്ഠാപ്യവിരിരവതി ഭഗവാൻ തത്ര സമൈന്യഃ സെനാസഹിതഃ വജ്രീ വജ്രധരസ്സൻ പുരസ്താൽ പുരതൊരഭൈശ സമഗ്രൽ ബലവസുമതിവാക്യശ്രവണാനന്തരം ഇന്ദ്രൊപി സാനഗഃ പ്രതിനിവൎത്തമാനൊ വജ്രപാണിസ്സൻ പ്രാദുൎബ്ഭവതി ഭാവഃ ൧൮

അഥൊചിവാൻ ഗീഷ്പതിരിത്ഥമേതാ
സവിസ്മയസ്സം സചിവം ശചീശഃ ।
കപാലഭൃദ്ഭാസ്ഥ ഇവാസുരേന്ദ്രഃ
ശൈനേയമാപ്യാതശിരാ ഹരൌ ച ॥ ൧൯

അഥേതി അനന്തരം ഗീഷ്പതിരിത്ഥമേതാ ഗീഷ്പതിൎബൃഹസ്പതിഃ ഗീഷ്പതിരിഷണ ഇത്യമരഃ തിത്ഥം ഗുരു യെഷാമെത ഏവാ ഇത്യൎത്ഥഃ നിമനാഗമയൊസ്മിൻമുഖ്യൈ പൂജ്യൈ ഗുരവിത്യമരഃ തെഷാം നെയാ പ്രതിന്ദ്രഃ ശത്യൎത്ഥഃ നായകാ നെതാ പ്രവൎത്ത്യമരഃ ശചീശഃ ഇന്ദ്രഃ സവിസ്മയഃ സുമതിവിനയവചനശ്രവണാദെവാ വിഭക്തവ്യ ഇത്യാദിധീരൊദാത്തവചനശ്രവണാദ്ഭുതാ വിസ്മയസഹിതസ്സൻ ആത്യാതശിരാ ഉക്തവാക്യം സചിവം മന്ത്രിണം തം സുമതിമിത്യൎത്ഥഃ ഹരൌ അശനിമിതരം തസ്യൈവ കെശവനിമിത്തമിത്യൎത്ഥഃ ഹരിഃ കെശവവാജിനൊരിതി വചനാൽ കപാലഭൃദ്ഭാസ്ഥഃ കപാലഭൃന്മഹാദേവഃ പുരതഃ പുരതഃ പാലകഃ യസ്യാസഃ ബാണാസുരഃ ശൈനേയം ശിനെൎന്നപ്താ പുമാൻ ശൈനേയസ്സാത്യകിഃ തമിവാതിമാത്രം അധികം യഥാ തഥാ സൎവ്വതരം യഥാ തഥാ ഉക്തവാൻ ഉവാച പുരാ കിലാനിരുദ്ധാപഹാരെ ബാണാദീനാം സാത്യകിമുഖയാദവാനാഞ്ച സമരമഭൂൽ തത്ര ബാണസ്സാത്യകിവിക്രാമശൌനിമിത്തമിന്ദ്രൊപി സുമതിമുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൧൯

ത്വയാ യദുക്തം തദനന്യഥാ തെ
തഥാപ്യമാത്യാഗ്ര്യ മഹിഷ്ഠമാനാം ।
ഗിരം ശ്രുതിം തെ നയ തത് തഥാ ച
തദാ സ്വയം വെത്സി സുധീന്ദ്ര താം ॥ ൨൦

ത്വയേതി ഹെ അമാത്യശ്രെഷ്ഠ സചിവ അദ്യ ഇദാനീം ത്വയാ യദുക്തമഭിഹിതം തൽ ഇത്യൎത്ഥഃ അനന്യഥാ തഥൈവെത്യൎത്ഥഃ തഥാപി ഏവം യദ്യപി മഹിഷ്ഠമാനാം മഹാ ഇത്യമാനാം ഗിരം വാചം തെ തവ ശ്രുതിം കൎണ്ണം ശ്രുതിഃ സ്ത്രീശ്രവണം ശ്രവമിത്യമരഃ നയ പ്രാപയ ചികൎമ്മകൊ ധാതുഃ തൎഹി തദാ തത്കാലം പരമാൎത്ഥം വെത്സി ജാനാസി താം സുധീഃ സുമതിന്ദ്ര കെവിദൊ ബുധഃ വിദ്വാൻ സുധീഃ കോവിദൊ ബുധ ഇത്യമരഃ ത്വയാ യദുക്തം തൽ സത്യമെവ തഥാപി മഹതാം ഗിരം ശ്രുത്വാ തദനന്തരം ആലോചനമിദം വെത്സി തദാഗ്രഹിതവ്യമിതി ഭാവഃ ൨൦

അമാത്യ നൗപാത്തവതാം ജനാനാം
യശഃ പരം ജന്മഫലം ജഗത്യാം ।
തദേഷ രാജാ മലയധ്വജോ മേ
തദിജ്യയാ നാശയിതും പ്രവൃത്തഃ ॥ ൩൨

അമാത്യേതി। ഹേ അമാത്യ സചിവ ജഗത്യാം ഭൂമൗ ആത്തവതാം ഗൃഹീതവതാം ആത്മാ യേന താ ധൃതിർവ്വധിരിത്യമരഃ ജനാനാം മനുജാനാം യശഃ പരം കീർത്തിരേവ ജന്മഫലം ജനനപ്രയോജനം നാന്യദിതി വിതർക്കഃ മലയധ്വജഃ മലയധ്വജ ഇതി പ്രസിദ്ധഃ ഏഷ ഏവ രാജാ നൃപഃ മേ തത് യശ ഇത്യർത്ഥഃ ഇജ്യയാ അധ്വരേണ ഇജ്യാധ്വരേ ഇതി മേദിനീ നാശയിതും ക്ഷപയിതും പ്രവൃത്തഃ ഉദ്യുക്തഃ യഥാ ച ശതക്രതുരൂപം മദ്യശഃ ക്ഷപയിതും ഏഷ നൃപതിഃ പ്രവൃത്തഃ ഇദമേവാശ്വഹരണകാരണമിതി ഭാവഃ ൩൨

താദൃശം യശഃ കിമിതി ചേദാഹ.

ഹരേര്യഥാ വാ പുരുഷോത്തമത്വം
മഹേശ്വരത്വഞ്ച യഥാ പുരാരേഃ ।
തഥൈവ മയ്യപ്യതദവേഹി മന്ത്രിൻ
ശതക്രതുത്വം സ്ഥിരമിത്യജസ്രം ॥ ൩൩

ഹരേരിതി। ഹേ മന്ത്രിൻ അമാത്യ ഹരേഃ വിഷ്ണോഃ പുരുഷോത്തമത്വം പുരുഷശ്രേഷ്ഠത്വം യഥാ പുരാരേഃ പരമേശ്വരസ്യ മഹേശ്വരത്വം സർവ്വേശ്വരത്വഞ്ച യഥാ വാ തഥൈവ മയി ശതക്രതുത്വം ശതാശ്വമേധകാരിത്വം അജസ്രം സർവ്വദാ സ്ഥിരം നിശ്ചലമിത്യവേഹി ജാനീഹി യഥാ വാ ദുസ്സഹതരസംസൃതിവനവിഹാരപരിശ്രമപരിഖിന്നാന്തരൈഃ കൈശ്ചിദപി ശരണമലഭമാനൈഃ കൈരപി സുകൃതപരിപാകേന സതാമേവ ത്യക്തപുത്രകളത്രബാന്ധവാദിഭിഃ ഹൃദി ധ്യാത ഏവ നിഖിലമലമലീമസം മനോ വിമലീകൃത്യ പാപജാലമനില ഇവ തൂലരാശിം ദൂരതോ നിരാകരോതീതി ഹരിഃ തസ്മിൻ യഥാ വാ പുരുഷോത്തമത്വം സ്ഥിരം യഥാ വാ മഹേന്ദ്രാദിഭിരപ്യവിരതം വന്ദ്യമാനചരണാരവിന്ദേ പുരാരൗ മഹേശ്വരത്വഞ്ച സ്ഥിരം തഥാ മയി ശതക്രതുത്വം സ്ഥിരമിതി ഭാവഃ ൩൩

അതോ മയാപ്യപഹൃതസ്തവായം
തുരംഗമോ നൈവ വിസൃജ്യതേ സഃ
കൃത്യാത്ര തേ ധീരതമാഭവേവം
കോ വാപരാധോഽസ്തി കൃതീ മദന്യഃ ॥ ൩൪

അത ഇതി। അതഃ കാരണാൽ മയാ ഹൃതഃ തവ തുരംഗമഃ പ്രേയസഃ

[illegible] ൧൭

നിശമ്യ സാനന്ദോപനതാം സ കൃഷ്ണി
ഋദ്ധസ്യ വൈടാധിപതേസ്സമസ്തൽ ।
പ്രശസ്യ [illegible] പടീയാൻ
ജഗാദ [illegible] ॥ ൧൮

[illegible]

അന്ദാരി [illegible] ധുരി കൌശികേന
[illegible] ।
[illegible]
പ്രതാപവാ[illegible] സമസ്തമേവ ൧൯

[illegible]

അഹാരീതി യൽ ഗൃഹീത ഇതി യത് തൽ യുക്തമുപപന്നം ശതക്രതോരന്യാശ്ച മഘീയ ഉരഗാഹരണം ഉലൂകസ്യ നിസർഗ്ഗവൈരിതയാൽ കാകഗ്രഹണഞ്ച സർപ്പവൈലകസ്യ സൈന്ധാരതപൂരണായ സർപ്പഗ്രഹണഞ്ച തസ്യ ച ഭക്ഷണാർത്ഥം മണ്ഡൂകഗ്രഹണം ച യുക്തമിത്യർത്ഥഃ ഇഹാശചാരിമോചനവിഷയേ അസ്മാകം ചാപരഃ സംശയോ ന നാസ്തീത്യർത്ഥഃ സന്ദേഹചാപരാവിത്യമരഃ കഥമിതിചേൽ അസ്മാകമിത്യന്വയഃ രാജാ നൃപഃ പ്രതാപവാൻ പ്രകൃഷ്ടപൗരുഷവാൻ ബലീയസൈന്യാചാരോ ബലവാന ഇതി ഭാവഃ സദാ അസ്മാ ദാനശീല ഏവ കാകമോചനാപേക്ഷ അസ്മാകം ഏഷഃ നൃപ ഇത്യർത്ഥഃ രാജാ ന ചണ്ഡോ ന കിന്തു പ്രതാപവാൻ തുകപവാൻ അസ്മാ നൃപ ഏവ അസ്മാകമിതരാന്യതോരിത്യയേത്ര സാരസചരഃ പ്രതാപേ പൗരുഷാതപാവിത്യയേത്യാപ്യമരഃ പ്രത്യോതനസ്യാത്പ്രോതമാരൈ കൗശികാനാം ലോചനോദ്വീലനാദാവാൽ കോവാ സന്ദേഹ ഇതി ഭാവഃ സർപ്പമണ്ഡൂകവിമോചനേപി രാജാ നൃപഃ പ്രതാപവാൻകിഞ്ച സർവ്വദാ അസ്മാ ദാനശീല ഏവേതി പരദുഃഖാസഹിഷ്ണുതയാൽ കിഞ്ചിൽ ഭയാ സർപ്പമോചനം കരിഷ്യത്യേവേതി ഭാവഃ കിഞ്ച ഹേ കൗശിക ഇനപ്രഭോ യസ്മാൽകാരണാൽ നഃ അസ്മാകം ധുരി പുരോഭാഗേ അനുചരയുതേന ചയാ ഹരിഃ ഇന്ദ്രാരികിന്നരംഗഃ അഹാരി അപഹൃതഃ തതയോനിത്യസംബന്ധാൽ തദിത്യദ്ധ്യാഹാര്യം യുക്തമുപപന്നമേവേത്യർത്ഥഃ ദിവ്യതയാൽ അന്യരേണ ഇപാനതരേണ വാ അപഹരണേ സംബന്ധാഭാവം ന ഭവേത്തദസ്മാകം പ്രത്യക്ഷമപഹരണമുചിതമിതി ഭാവഃ അസ്മാകമപിഹാശചരമോചനേ ന ചാപരസ്സംശയോ ന പ്രത്യക്ഷതഃ ക്രിയമാണത്വാദേവ സുകര ഇതിഭാവഃ അഹം മഹേന്ദ്രഃ തത്രാപി സാനുചരഃ കഥമിവാശചരമോചനകർത്ത ഇതി ചേൽ ഏഷ രാജാ മലയധ്വജഃ പ്രതാപവാൻ നിഖിലജഗൽ പ്രകാശകഃ പരാക്രമയുതഃ അസ്മാദേവ അർക്ക ഏവ ത്വം താവൽ കൗശികഃ ഉലൂകപക്ഷീ അതസ്സുരനേചരാണാം നഃ കൗശികം തമാമുത്സാദ്ധ്യാശചരമോചനേ കോവാ സംശയ ഇതി ഭാവഃ കിഞ്ച യസ്മാൽ കൗശികേനേന്ദ്രേണ തത്രാപി സാനുചരേണ സാനുഗേനാപി ത്വയാ നഃ ധുരി പുരഃ പ്രദേശേ ഹരിരശ്വ ഏവാഹാരി അപഹൃതഃ അസ്മാകം തു അസ്മാ തുഷ്ടസ്യ പുണ്യസ്യ നൃപസ്യേതി യാവൽ മാ ജയലക്ഷ്മീരപി നാഹാരി അപഹൃതൈവ ന യതയോനിത്യസംബന്ധാതദിത്യദ്ധ്യാഹാരഃ തസ്മാദിഹാശചരമോചനേ ചാപരസ്സംശയോ നേത്യത്രാപ്യന്വയഃ കഥമേവ രാജാ പ്രതാപവാൻ മഹാപൗരുഷശാലീത്യർത്ഥഃ നനു അന്യഥാഖ്യേയം ഹി വിജയേ യുദ്ധേ ജയപരാജയാവിതി വചനാൽ കഥമേവ ന ചാപര ഇത്യുക്തമിതി ചേൽ അഹ യുക്തം വിഹിതകർമ്മേത്യർത്ഥഃ സൽ ശ്രേഷ്ഠം തു ഭവതി തദു ഏതി പക്ഷാന്തരാവകഃ യസ്മാദിന്ദ്രേണാപി ത്വയാ പശ്യതോഹരേണാന്യചോരാപഹൃതഃ കിഞ്ചാസ്മാകമതിപൂജനീയനരപതിലക്ഷ്മീസ്തു നാപഹൃതാ ഹിതലോകേ വിഷ്ണും കരോത്വ ശ്രേഷ്ഠഃ ഭവതി അതോഽവിഹിതകാരിണം ത്വാം വിജിത്യാശചരമോക്ഷണേ കോവാ സന്ദേഹ ഇതി ഭാവഃ അസ്മദേവാദി പാത്രേ സ്തുത്യ ഇവാസ്യ പ്രതാപോ നൃപ ഇതി ഭാവഃ

ഉക്തേന കിം വാ ബഹുനേന്ദ്ര സജ്ജ-
സ്സ്യാ യദ്യയം ശസ്ത്രമിതോ ഗൃഹാണ ।
ഇത്യര്‍ത്ഥപത്യാശ്രയസത്തമോമും
ബ്രുവന്‍ ധനുസ്സാശുഗമാദദേ സഃ ॥ ൫൮

ഉക്തേനേതി। ബഹുനാനേകേനോക്തേന ഭാഷിതേന കിം വാ ന കിഞ്ചിത് പ്രയോജനമിത്യര്‍ത്ഥഃ ഉക്തം ഭാഷിതമിത്യമരഃ ഹേ ഇന്ദ്ര പുരന്ദര ത്വമയം സജ്ജോ നിശ്ചയോ യദി സജ്ജസ്വഭാവനിഷ്ഠോഽത്രാദ്യുദ്യമസ്യ ഷ്ഠിഷ്ഠിതിത്യമരഃ ഇതഃ അത്രേത്യര്‍ത്ഥഃ സാര്‍വ്വവിഭക്തികസ്തസില് ശസ്ത്രമായുധം ഗൃഹാണ ഗൃഹ്ണീഷ്വ ശസ്ത്രമായുധലോഹയോരിത്യമരഃ അര്‍ത്ഥപത്യാശ്രയസത്തമഃ അര്‍ത്ഥപതിര്‍ന്നരാധിപഃ അര്‍ത്ഥപതിഃ പുംലിംഗേ ധനാധിനാഥേ ച നരനാഥേ ഇതി മേദിനീ സഃ ആശ്രയോ ഭജനീയോ യസ്യ സഃ സത്തമഃ ശ്രേഷ്ഠസ്തഥോക്തഃ അര്‍ത്ഥപത്യാശ്രയാണാം സത്തമ ഇതി വാ സഃ സുമതിഃ ഇത്യേവമമുമിന്ദ്രം ബ്രുവന്‍ സന്‍ സാശുഗം ബാണയുക്തം ധനുശ്ചാപം ആദദേ ഗൃഹീതവാന്‍ ഏവമിന്ദ്രമധിയായാഹവായ സന്നദ്ധഃ ചാപം ഗൃഹീതവാനിതി ഭാവഃ ൫൮

ശക്രോപി ജഗ്രാഹ ശരാസനാഗ്ര്യം
പ്രത്യഗ്രവാരിപ്രദവാരശോഭി ।
ശരേണ വൃത്രാസ്രവിദൂഷിതേന
പ്രധ്വംസനായാസ്യ സമം ക്രുധാ ച ॥ ൫൯

ശക്ര ഇതി। ശക്രഃ ഇന്ദ്രോപി ജിഷ്ണുര്‍ല്ലേഖര്‍ഷഭശ്ശക്ര ഇത്യമരഃ ക്രുധാ കോപേന സഹ ക്രുധാവിത്യമരഃ അസ്യ സുമതേരിത്യര്‍ത്ഥഃ പ്രധ്വംസനായ വിനാശായ പ്രത്യഗ്രവാരിപ്രദവാരശോഭി അഭിനവജലധരനികരശോഭമാനം ശരാസനാഗ്ര്യം ധനുഃശ്രേഷ്ഠം വൃത്രാസ്രവിദൂഷിതേന വൃത്രസ്യ വൃത്രാസുരസ്യ വൃത്രാണാം ശത്രൂണാം വാ അസ്രേണ രുധിരേണ വിദൂഷിതേന ലിപ്തേന ശരേണ ബാണേന ച സാര്‍ദ്ധം ജഗ്രാഹ ഗൃഹീതവാന്‍ ഇന്ദ്രോപി യുദ്ധായ ശരാസനം ജഗ്രാഹേതി ഭാവഃ ൫൯

അഥോഭയേപ്യാത്തരഥാംഗശൂല
പ്രാസാശുഗാസിപ്രഹരാങ്കുശാഢ്യാ ।
സൈന്യാ ബഭൂവുര്‍ധൃതബദ്ധചര്‍മ്മ
ഖട്വാംഗപാശദ്രുഘണാ രണായ ॥ ൬൦

അഥേതി। അഥാനന്തരം ഉഭയേ ദ്വിവിധാഃ സൈന്യാ അപി രണായാഹവായ ധൃതായുധാ ബഭൂവുരിത്യന്വയഃ രഥാംഗശ്ചക്രം ആശുഗാ ബാണാ അന്യൈഃ പ്രക്ഷിപ്യന്ത ഇതി പ്രാസാഃ ആശുഗാസം ധാരാഃ പ്രഹരോ ബാണഃ ചര്‍മ്മ ഖഡ്ഗപിക്ഷിപ്രത്യുപവാരണായ മണ്ഡലാകാരം ഫലകമിത്യന്യായുധനാമാനി ൬൦

അഥോ ബിഡൗജസ്സുമതിപ്രണേത്രോ
സ്സ്വർല്ലോകസന്മർത്ത്യപൃതന്യോരഭൂൽ ।
ഉത്ഥാനമിന്ദ്രാഹിതഭൂതചമ്വോ
ർജ്ജലന്ധരേശാധിപയോരിവോഗ്രം ॥ ൩൧

അഥോ ഇതി। അഥോ അനന്തരം അഥോ അഥേത്യമരഃ ബിഡൗജസ്സുമതിപ്രണേത്രോഃ ബിഡൗജാഃ ഇന്ദ്രഃ ബിഡൗജാഃ പാകശാസനഃ ഇത്യമരഃ സുമതിശ്ച പ്രണേതാരൗ നായകൗ യയോസ്തയോഃ പ്രണേതാ നായകേ സേനാന്യാം കേ ച ഇതി മേദിനീ സ്വർല്ലോകസന്മർത്ത്യപൃതന്യോഃ സ്വർല്ലോകസദാം ദേവാനാം സതാം മർത്ത്യാനാം മനുജാനാം ച പൃതനയോസ്സേനയോഃ ജലന്ധരേശാധിപയോഃ ജലന്ധരോ നാമ കശ്ചനാസുരഃ ഈശഃ പരമേശ്വരശ്ച അധിപൗ നായകൗ യയോസ്തയോഃ ഇന്ദ്രാഹിതഭൂതചമ്വോഃ ഇന്ദ്രാഹിതാ ദൈത്യാ ഭൂതാനി പ്രമഥഗണാസ്തേഷാം ചമ്വോസ്സേനയോരിവോഗ്രം ഘോരം ഉത്ഥാനം യുദ്ധം ഉത്ഥാനമുദ്യമേ തന്ത്രേ യുദ്ധേ ഇതി മേദിനീ അഭൂൽ പരസ്പരമേവം ബഭൂവ സുരപതി സുമതിസൈന്യയോർജ്ജലന്ധരാസുരത്രിപുരാരിസേനയോരിവാതി ഘോരസ്സമരസ്സമാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ ൩൧

കിഞ്ചോദഭൂന്മാനവദാനവചിട്
ച്ഛ്രായാഹതോദ്യൽപടഹാനകൗഘൈഃ
ബിഭേദ സദ്യോ ഗഗനം യഥാദ്രേ
ർഘനാഘനോ ഗ്രീഷ്മവസാനകാലേ ॥ ൩൨

കിഞ്ചേതി। കിഞ്ച അപ്യാഹോസ്വിദിത്യവ്യയം ഭണിതൃത്വാ? മാനവദാനവചിട്ഛ്രായാഹതൈഃ മാനവദാനവാധിപൈരാഹതൈസ്സന്താഡിതൈഃ ആനകൈഃ പടഹാദ്യൈസ്സംഘൈഃ സേനാസ്സകീയൈഃ സ്വനൈഃ ശബ്ദൈഃ ഗഗനം ആകാശം ബിഭേദ യഥൈവ സൻ ഗ്രീഷ്മവസാനകാലേ ഗ്രീഷ്മാവസാനസമയേ വർഷാസമയേ ഇതി യാവൽ ഘനാഘനോ മേഘ ഇവ വർഷുകാബ്ദോ ഘനാഘനഃ ഇത്യമരഃ ഉദ്ഭവത്സ്വനിതസ്സ്വശബ്ദൈഃ പർവ്വതാ അപ്യുദ്ഭിന്നതാമഗമൻ ൩൨

രഥീ രഥസ്ഥേന യുധം വിതേനേ
നിഷാദിനാ തീവ്രതരം നിഷാദീ
അസ്സാദിനാ സാദ്യപി സാവലേപം
പത്തിശ്ച പത്ത്യാ സമരാത്തരോഷഃ ॥ ൩൩

രഥീതി। രഥീ രഥികഃ രഥസ്ഥേന സ്യന്ദനസ്ഥിതേന യുധം യുദ്ധം വിതേനേ ചകാര നിഷാദീ ഗജാരൂഢഃ നിഷാദിനാ തീവ്രതരം അതിരൂക്ഷമായഥാതഥാ യുധം വിതേനേത്യന്വയഃ സാദീ അശ്വാരോഹഃ സാദിനാപി തഥാ ക്രമേണ

സാവലേപം സഗർവ്വം, യഥാതഥാ ഊധമിത്യനുഷംഗഃ പത്തിശ്ച പദാതിശ്ച പ ത്ത്യാ സമം തുരഗാരോഹം ധൃതകോപം യഥാതഥാ ഊധം വിതേനേ ഗജഗത ന ഗജസ്ഥഃ രഥികാ രഥികേന പദഗഃ പദഗേന തുരംഗികേന തുരം ഗികശ്ച ഏവം ക്രമേണ യുദ്ധം ചകാരേതി ഭാവഃ ൨൮

ധന്വീ ച ധന്വഷ്മുപേത്യ ചക്രേ
പ്രാസായുധഃ പ്രാസഭൃതം സമീകം।
നൈസ്ത്രിംശികോസ്ത്യായുധമാത്തഗർവ്വം
ചക്രീ മിഥശ്ചക്രകരം പ്രവീരഃ॥ ൨൯

ധന്വീതി। ധന്വീ ധനുഷ്മാൻ ധന്വീ ധനുഷ്മാനിത്യമരഃ ധനുഷ്മന്തം ധന്വിനം ഉപേത്യ സമീപമേത്യ സമീകം യുദ്ധം സമീകം സാംപരായികമിത്യമരഃ ചക്രേ കൃതവാൻ പ്രാസായുധഃ പ്രാസധരഃ പ്രാസഭൃതം പ്രാസായുധധരഞ്ചോപേത്യ സമീകം ചക്രേതി സർവ്വത്രാനുഷംഗഃ നൈസ്ത്രിംശികഃ ഖഡ്ഗീ അസ്ത്യായുധം അസിഃ ഖഡ്ഗഃ ആയുധം യസ്യേതി സഃ തഥാ ഖഡ്ഗിനഞ്ച പ്രവീരഃ ശൂരഃ ചക്രീ ചക്രായുധധരഃ ചക്രകരം ചക്രം കരേ യസ്യേതി തഞ്ചോപേത്യ ആത്തഗർവ്വം ധൃതാവലേപം യഥാ തഥാ സമീകം ചക്രേ തഥാച ധന്വിനാ ധന്വീ പ്രാസധ രേണ പ്രാസധരഃ ഖഡ്ഗിനാ ഖഡ്ഗീ ചക്രിണാ ചക്രീചാപേത്യ സമരഞ്ച കാരേതി ഭാവഃ ൩൦

അഥാസ്തമയം വർണ്ണയതി।

താവദ്വിഹായസ്സരണേസ്സമീക
പ്രദേശമാഗന്തുമിമം യമസ്യ।
ത്രസ്താ ലുലായാദിവ നീലകാന്തേ
ർദ്ദിവാകരാശ്വാസ്തമവാപ ശൈലം॥ ൩൧

താവദിതി। താവദത്രാന്തരേപി യുദ്ധം വിതതമേവാസീദിത്യർത്ഥഃ വിഹായസ്സ രണേരാകാശമാർഗ്ഗാൽ ഇമം സമീകപ്രദേശം യുദ്ധസ്ഥലം ആഗന്തും ആഗമിഷ്യ തഃ മൃതജനാനയനാർത്ഥമിതി ഭാവഃ യമസ്യ ധർമ്മരാജസ്യ ലുലായാന്മഹിഷാൽ ലു ലായോ മഹിഷ ഇത്യമരഃ ത്രസ്താ ഭീതാ ഇവ നീലകാന്തേഃ ശ്യാമപ്രഭാൽ ദിവാക രാശ്വാ ദിനകരതുരംഗാഃ വാജിവാഹാർവ്വഗന്ധർവ്വ ഇത്യമരഃ അസ്തം ശൈലം അസ്ത മനാചലം അവാപ പ്രാപ സൂര്യോപ്യസ്തമവാപേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാല ങ്കാരഃ ൩൨

സന്ധ്യാ തതഃ പ്രാദുരഭൂത് സഭാസാ
പിംഗീകൃതാംഭോധരസന്തതിശ്ച।
സീമ്നീവ വസ്ത്രക്ഷതപയോനിയത്യാ
ക്ഷിപ്താ ഭൃശമാ കുങ്കുമവിന്ദുസംയുതാ॥ ൩൩

സന്ധ്യേതി। തദനന്തരം സപദ്മാ സാ ആതാമ്രകാന്ത്യാ പിംഗീകൃതാം ബരാധരസന്തതിഃ പിശംഗീകൃതജലധരസമൂഹാ ച സന്ധ്യാ നിയന്ത്യാ ദൈവേന ബാഹുക്ഷേപയോഃ ദിനരാത്ര്യോഃ ബന്ദ്യോ ദിനാവസാനിത്യുമതഃ ക്ഷണദാ കേ ചെതിചാകരഃ സീമ്നി അവധിയുക്തേ കല്പിച്ചാ നിക്ഷിപ്താകതയിവസംജ്ഞാ ക ശവിന്ദ ഇതി സംജ്ഞാദിപാ യസ്യാഃ സാ കവിന്ദ പുഷ്യരാഗ ഇത്യമരശേഷഃ ഉക്തൽ ശിലെവ പ്രാഗ്രഗൽ ബന്ധവൈതൃത്വഃ ഹാ ഹന്ത ഏതാവദ്ദിനേന ദിവപയാ ച സ്ഥാതവ്യമിതിദൈവേനികല്പിച്ചാ പുഷ്യരാഗമയാ ശിലെവ സമന്തത് പ്രദ്യു മരകാന്തിഃ സന്ധ്യാ സമഗ്ഗതിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലംകൃതിഃ ൬൬

അസൌ മഹാസേനനിശാം ശരാച്ഛി
സ്സന്ദശദ്ധാവളരോ യുധി യോധപാരഃ
ഛിന്നാന്ന മെ ബിംബാധരീവ പൂണ്ണാ
ത്യക്താ ശ്ചുവി വ്യോമനി ഗൃദ്ധയാത്രാ ॥ ൬൭

അസാവിതി। അസൌ സന്ധ്യാ യുധി യുദ്ധേ ശരാച്ഛിസ്സന്ദശദ്ധവളരോ ബാ ണാഗ്നിസമുജ്ജ്വലമാനശരീരഃ ക്ഷേവാർ കളേബരാത്മി മെദിനീ യോധപാരഃ ഭ സമൂഹഃ മെ ബിംബാ മാംസലം ന ഛിന്നാൽ ന ഭിന്ദത്യേവ ഇത്യമരതപരേ ഷ്ഠഃ ഗൃദ്ധയാത്രാ ഗൃദ്ധഃ മന്നം യഥാ തഥാ യാത്രാ ഗത്ത്വാ പൂണ്ണാ തവിണ്ടാ വ്യോമനിത്യക്താ ഉത്സൃഷ്ടാ ഛവിഃ കാന്തിരിവ ബാണാസേ തദ്ദ പ്രകാശമാ തെപന ശമന സപക്ഷബലൈരേകാന്ത്യ നിഗ്ഗമം ഗത്ത്വാ ഭാനനാ ത്യക്ത കാന്തിരിവസന്ധ്യാ ബാണാസേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൬൭

വിയൽപയോരാശിനവപ്രവാള
ദ്യുതിഃ ക്രമാൽ സാ ച കൃശാജനിഷ്ട।
സൈന്യസ്സരോഷൈരഭയൈസ്സപദ്മഷ്ടി
ച്ഛിന്ന്യാ നിരെവ യഥാംശമെഷാ॥ ൬൮

വിയദിതി। വിയൽ ആകാശമേവ പയോരാശിസ്സമുദ്രഃ തസ്യ നവപ്രവാ ളദ്യുതിഃ പ്രത്യഗ്രവിദ്രുമകാന്തിരിവ കാന്തിരത്തിസ്യാഃ സാ യഥാ സൈഷാ സ ന്ധ്യാത്യൎഥഃ സരോഷൈഃ രോഷേണ സഹ സഹിതൈരഭയൈഃ ഭീതിര ഹിതൈസ്സൈന്യൈഃ സേനാസമവായപുരുഷൈഃ സേനായാം സമവേതാ യെ സൈന്യാസ്തു സൈനികാസ്തതെ ഇത്യമരഃ യഥാംശം യഥാ ഭാഗം വിഭജ്യ വി ഭാഗം കൃത്വാ സപദ്മഷ്ടിരാശ്രിതലോചനാനി നീതാ പ്രാപിതേവ ക്രമാൽ പ ശ്ചാദേവ കൃശാ സൂക്ഷ്മാ ചാജനിഷ്ട ജാതാ യഥാ ചാതരികത്താഃ ബഹുവിധിവിദ്രുമല താകാന്തിഃ ഇയം സന്ധ്യാരോഷാരുണനയനൈഃ സമഭീതസൈന്യൈഃ പ്ര ത്യേകം കിഞ്ചിൽ കിഞ്ചിൽ വിഭജ്യ ലോചനാനി പ്രാപിതേവ പശ്ചാദേവ കൃശാ ജാതേതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൬൮

തജ്ജ്ഞാന്ധകാരേ ഘനജ്ഞിനീഭവേസ്മിൻ
ദ്രുജത്യഥാനക്ഷ്ണുമാഷിതംഗോ ।
തദേഷ്യയേവാഗമദന്ധകാര
ന്യൂത്രാതിവേഗേന യഥാർത്ഥനാമാ ॥ ൩൯

ഭജ്ഞൂവിഃ ഘടകിനീഭവേ സേനാവികർത്തൽപനെ അസ്മിൻ തജ്ജ്ഞാന്ധകാരേ തഃ ധൂളിഭവാന്ധകാരസ്തിമിരം തസ്മിൻ ദക്ഷിതംഗം തുകിഭവ രംഗം സ നേസ്ഥലം അനേക്ഷ്ണം അഭിതശ്ച യഥാ തഥാ ദ്രുജതി പ്രാപ്യ സതി അഥാന ന്തരം തദാ തസമയേ ഈർഷ്യയാ അസൂയയാ ഇവ യഥാർത്ഥനാമാ സാർത്ഥാഭി ധാനഃ അന്ധകാരസ്സുരഃ തത്രാഭിതംഗമമ്പ്രത്യ അതിവേഗേന അഭിശീഘ്രമാ ഗമൽ ആയയൌ യഥാ അദീഷ്യയേവാഗമദന്ധകാരസ്സുരൈവ വേഗേന സമം യഥാർത്ഥഃ ഇതിവാ പാഠഃ തദാനീം തസ്മിൻ തജ്ജ്ഞാന്ധകാരേ വിദ്യമാനയാ ഈ ർഷ്യയാ തൽ ദ്ധ്യമംഗമേവ യഥാർത്ഥഃ സത്യനാമാന്ധകാരഃ വേഗേന സമമാഗ മൽ ആവിവർത്യത്ഥഃ സപദ്യ യഥാർത്ഥാഭിധാനതയാൽ ഇതരാന്ധകാരാഗമനാ സഹിഷ്ണുരിവാതിശീഘ്രം അന്ധകാരേശമിതിഭാവഃ ൩൯

തതഃ സപക്ഷൈർഭൃഗുമസ്തമസ്ത
സമസ്തമാജൌ ശമയാഞ്ചകാര ।
വൃന്ദാരകാനീകമുദാത്തലക്ഷ്മീ
ർവ്വിധുർദ്ധ്വജാപ്പുഷിതപാന്തതാരഃ ॥ ൪൦

തത ഇതി । തദനന്തരം വൃന്ദാരകാനീകമുൽ വൃന്ദാരകം ശ്രേഷ്ഠം അനീ കം സൈന്യം യസ്മിൻ തഥാ വൃന്ദാരകൈരേകസ്സൈസ്സഹാനീകം യസ്മി ന്വാ തഥാ വൃന്ദാരകഃ അധികമനോജ്ഞാകൃതിഃ അനീകമൽ സൈന്യപാലക ശ്ച അന്യത്ര ചന്ദ്രപക്ഷേ വൃന്ദാരകാണാം ദേവാനാം അനീകം സൈന്യം അ ത്രാഭാനേന യസ്മിന്നിതി അന്യത്ര വിഷ്ണുപക്ഷേ വൃന്ദാരകാനീകം ദേവസൈ ന്യംടൂപചേന്ദ്രവേണ യസ്മിന്നിതി തഥാ വൃന്ദാരകസ്സുരേ പുംസി മനോജ്ഞേ ശ്രേഷ്ഠയോസ്ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ അനീകം ഇ രണേ സൈന്യ ഇത്യമരഃ ഉ ദാത്തലക്ഷ്മീഃ ഉദാത്താ പ്രാപ്താ ലക്ഷ്മീസ്സമ്പൽ അന്യത്രോന്നതാ ധൃതാ ലക്ഷ്മീശ്ശോഭാ അന്യത്ര ഉദാത്താ ധൃതാ ലക്ഷ്മീഃ പദ്മാ യേന സ തഥാ ലക്ഷ്മീസ്സമ്പത്തിശ്ശോ ഭയോരിത്യമരഃ ഉപാന്തതാരഃ ഉപാന്തേ സമീപേ താരഃ ഇതഃ യസ്യ അന്യ ത്ര ഉപാന്തേ താരാണി നക്ഷത്രാണി യസ്യേതി അന്യത്ര ഉപാന്തേ താരഃ താരോ നാമ കശ്ചന കപിഃ ശ്രീരാമാവതാരേ സമീപസ്ഥിതഃ യസ്യേതി താരൌ വാനരഭേദേ ശുക്തിമധ്യനക്ഷത്രയോസ്തു നാ വിഷ്ണുചന്ദ്രയോരിതി സാരസ്വതഃ ശമഥഃ സചിവഃ സുമതിരിത്യർത്ഥഃ ശമഥശ്ശാന്തിമന്ത്രിണോരിതി മേദിനീ വിധുർബ്ബുധഃ ചന്ദ്രഃ വിഷ്ണുശ്ച സ ഇവ വിധുർവിഷ്ണൌ ചന്ദ്രമസീത്യമരഃ അ ങ്ക്വൈഃ പ്രകാശൈസ്സുദർശനൈഃ സപക്ഷ ശോഭിഷ്ഠാണൈഃ അന്യത്ര കിരണൈഃ

അന്യത്ര സൈന്യാകതാവാദത്രുപവാചനൈരിത്യൎത്ഥഃ സാംഗ്ഗ്ര്യപച്ഛവാഗപങ്ങളിൽ നെത്രംഘ്യണിത്യമരഃ തുരഗൈ യുദ്ധന്ദ്രമൈ അന്യത്ര കാമക്രോധാദീനാം വിവേകാദീനാഞ്ച പരസ്പരകലഹാസ്ഥലതയാൽ കേതമനസീത്യൎത്ഥഃ യഥാ പതിതാ പകാരിതയാൽ മനസ ഏവാജിതാപം തുകാരന്ദ്ര ഘടൈ ഭാവെ പരിതാപെ പിതാമഹ ഇത്യേകാക്ഷരമാലായാം സമസ്തം അഖിലം തൽ പ്രസിദ്ധം തമഃ തിമിരം അന്യത്രാജ്ഞാനാം ശമയാഞ്ചകാര ശാന്തമകരോൽ തതസ്സ്വാഭാവാണഗണൈരതിപ്രകാരൈശ്ശസ്ത്രമതിരതിന്ദ്രഃ താരാധിപ ഇവ രാധാരമണ ഇവ ചരണങ്ങളംഗതന്മിമിരാ ശമയാമാസേതി ഭാവഃ ശ്ലിഷ്ടോപമാ ൧൦

സൈന്യാ ജന്യാമുഭയേ വിതേനു
ജ്ജന്യാം യദന്യോന്യമഥാവിശേഷം।
അസാപ്നതൈകേഷ്വ നിദാനമന്യ
ച്ചാതെമശക്തതാമിതിഹ മന്യേ ॥ ൧൧

സൈന്യാ ഇതി അഥാനന്തരം ഉഭയേ സൈന്യാഃ സ്വമതീന്ദ്രസേനാഃ ജന്യാം രാത്രൌ അന്യോന്യം പരസ്പരം അവിശേഷം നിർവ്വിശേഷം സമാനമിതി യാവൽ ജന്യം യുദ്ധം വിതേനുരകുർവ്വന്നിതി യൽ ഇഹ ജന്യാം മിഥസ്സമാനായുധകരണവിഷയേ ഏകൈകസ്യ പൈംവഷാമിത്യൎത്ഥഃ അസാപ്നതാ സ്വാപരഹിതതാം നിദാനം ഹേതുഃ അന്യോന്യ ഇതരസ്യ സ്വമതിസൈന്യസ്യചാമിത്യൎത്ഥഃ തദേവ ശക്തതാം സ്വാസ്ഥാമികേതതാം നിദാനം കാരണമിതി മന്യേ ജാനാമി അസാപ്നതൈകേഷ്വ നിദാനമന്യേഷാമിത്യേ കതയാം ധ്രുവമഹ മന്യേ ഇതി പാരെഇ ഇത്യേ സ്വാമിനി ഇത്യ തുഷ്ടഃ സ്വാമീത്യമരഃ കതയാം ശക്തതാം കതൃപാതരെ ശക്ത ഇതി മേദിനീ ധ്രുവം നിശ്ചയം പരസ്പരമനാലക്ഷിതായുധപ്രക്ഷേപണാന്ധകാരജന്യാം ജന്യാമുഭയേപി സമാനം യുദ്ധം ചക്രുഃ അത്രാസാപ്നതയാദ്ദേവാനാം സ്വാമികേതിമതയാൽ സ്വമതിസൈന്യേനാഞ്ച രാത്രിരിത്യവിചിന്ത്യ സ്വകരസ്സമരോദ്ദിതി ഭാവഃ ൧൧

മൎത്ത്യപ്രയുക്താസ്ത്രനികൃത്തഗാത്ര
സ്രുതാസ്രപൂരാൎദ്രതരത്രപൊത്രം।
അമൎത്ത്യചക്രം പ്രബഭൌ സരാഗ്രം
സത്രം യഥാ പുഷ്പിതപൎണ്ണപൂൎണ്ണം ൧൨

മൎത്ത്യേതി മൎത്ത്യപ്രയുക്താസ്ത്രനികൃത്തഗാത്രസ്രുതാസ്രപൂരാൽ താരതപൊത്രം സ്വമതിവിസൃഷ്ടായുധനിർഭിന്നാംഗനിൎഗ്ഗതരുധിരപ്രവാഹത്തിനവൎദ്ദാംഗ്ഗുകം താരതം വൎദ്ധമാനമിത്യമരഃ പൊത്രം വസ്ത്രമിതി മേദിനീതതഏവ സരാഗ്രം സെരാപദ്ദവം രാഗ്യംന്യാദ്യപവൎത്തനേ ഉപദ്രവെസ്ത്രീബാപുംസെരാതിമേദിനീ അമൎത്ത്യചക്രം ദേവസൈന്യം ചക്രീസൈന്യഘോംഗയോരിത്യമരഃ പുഷ്പിതപ

ള്ളുപുഷ്പം കസുമിതപലാശസമൂഹം പലാശെ കിംശുകപല്ലവ ഇത്യമരഃ സത്ര യഥാ വനമിവ സത്രം ദൈവാ ദായ ഇത്യമരഃ പ്രബലൈഃ ശരാജ കസുമിതപലാശ നിധിധിതകരണ്യേഷിവ സ്വമതിശരനിഭിന്നാംഗനിഷ്ഠർദ്ധിരധാരാഭ്യ കവചാങ്കു കം ദൈവസൈന്യം ബഭാവിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൧൮.

> വൃഷാ തദാലോക്യ രുഷാതിവേലം
> കഷായിതാക്ഷസ്സപൃഷൽകജാലൈഃ ।
> വിഷാദയാമാസ നിഷാദനാഥോ
> ദ്വിഷോ വനാന്തെ പൃഷതാനിവൈഷഃ ॥ ൧൯

വൃഷേതി ഏഷ വൃഷാ ഇന്ദ്രഃ വൃത്രഹാ വൃഷേത്യമരഃ തൽ സ്വബലപരാജയം സ്വമതികൎമ്മം ആലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ രുഷാ കോപേനാതിവേലം ഭൃശം കഷായിതാക്ഷഃ കലുഷിതവിലോചനസ്സൻ സപൃഷൽകജാലൈഃ സപ്രാന്തനൊ ബാണസമൂഹൈഃ പൃഷൽകബാണവിശിഖേത്യമരഃ ജാലം സമൂഹസ്തുനായ ഇത്യമരഃ ദ്വിഷശ്ശത്രൂൻ നിഷാദനാഥോ വ്യാധാധിപഃ വനാന്തെ കാനനസമീപദേശെ പൃഷതാൻ മൃഗവിശേഷാനിവ ശോകഗ്ലുപൃഷതൈണർശ്യേത്യമരഃ വിഷാദയാമാസ സവിഷാദവേദ്യകാരമിത്യൎത്ഥഃ ഇന്ദ്രോപ്യധികപീതഃ സ്വമതിഭ്രമരിപൂൻ ബാണഗണൈർജാലം വ്യാധ ഇവ വിഷാദയാമാസേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൧൯.

> പ്രത്യർത്ഥിനിസ്ത്രിംശശരാഭിക്ലൃപ്ത
> സ്വാങ്ഗൈർന്നിരുധിരസ്രവന്ത്യാം ।
> ചചാര ചാപ്രാപ്തകമണ്ഡലാന്ത
> ർഗ്ഗതിർദ്ദ്യുനദ്യാസ്സ്നപനാന്യപൌഘഃ ൨൰

പ്രത്യർത്ഥീതി സുരപൌരവൊ ദേവസംഘഃ പ്രത്യർത്ഥിനാം ശത്രൂണാം നിസ്ത്രിംശാഃ ഖഡ്ഗാഃ ശരാ ബാണാ അരയശ്ചക്രാണി ച തൈഃ കൃതായാ ഭിന്നായാ സ്സ്വാങ്ഗൈർന്നിജദേഹൈർന്നിഷ്ഠ്യൂതാംഗനിഷ്ക്രാന്താം രുധിരസ്രവന്ത്യാം രക്തനദ്യാം സ്നപനാൽ സ്നാനാൽ ധൂതൈനാഃ ധൌതസ്വപാപസ്സൻ കലുഷം ദുരിതമേനോഘമിത്യമരഃ അപ്രാപ്തകമണ്ഡലാന്തർഗ്ഗതിഃ അപ്രാപ്താ ന പ്രാപ്താ കസ്യ സൂൎയ്യസ്യ മണ്ഡലം ബിംബഃ തസ്യാന്തരന്തർഭാഗെ ഗതിർഗ്ഗമനം യേന സ യോദ്ധസ്സൻ ദ്യൈ ആകാശെ ചചാര ചരതി യഥാ പ്രഥമം ബാണവിഭിന്നാംഗാഃ ശത്രവഃ സ്വകളേബരനിഷ്ക്രമൽക്ഷിരസരിതി സ്നാത്വാ തതൊ നിരസ്തപാപാസ്സന്തഃ സൂൎയ്യമണ്ഡലാന്തൎഗ്ഗതിമാപ്താഃ പരിവ്രാട് യോഗയുക്തശ്ച രണെ ചാഭിമുഖോ ഹത ഇതി വചനാത്തഥാ ദേവാഃ സൂൎയ്യമണ്ഡലാന്തൎഗ്ഗത്യനവാപ്ത്യാ ആകാശ ഏവ ചചാരേതി ഭാവഃ ൨൰

> ദോഷാസ്സുരാണാമപി മാന്യദോഷാ
> ദോഷാകരാസ്യാം തമപീന്ദ്രവേഷം ।

സ്പൃഷ്ടായനാലാമഹതാഖിലാഷ്ടം
വിശേഷമിക്ഷ്യേവ നരം സരോഷം ॥ ൧൬

സ്പൃഷ്ടേതി സൂരാണാം ദേവാനാം യോഷാഃ സ്ത്രിയഃ സ്ത്രീയോഷിദബലെത്യമരഃ മാല്യമേഷാം മാല്യാനി മാലാഃ മാല്യം മാലാ സ്രജ ഇത്യമരഃ ഏഷാമപ്സരസാം യാസാം താസാമപ്സരസാം താസ്സത്യഃ ഏഷാം താദൃശ ഗുണൈരപി ചന്ദ്രഭ്യരതഃ ഏതാദൃശാകരാസ്യം ഇദൃശാനാം അപി ദൃശ്യവേഷം സുന്ദരാകാരമപി പൃഷ്ടായനാലാമഹതാഖിലാഷ്ടം പൃഷ്ടഃ സൃഷ്ടസ്യായനസ്യ ഭണ്ഡലാന്തരമാര്ഗ്ഗസ്യാലാമനൈഃ പ്രാപ്യ മഹതൊ നിരസ്യഃ അഖിലാഷ്ടഃ സർവ്വപൂർവാദികണ്ണാദിലക്ഷണഃ കാമൊയസ്യ തൽ പൂർവാകതം രാജസമൂഹമിത്യർത്ഥഃ സരോഷം രോഷേണ ക്രോധേന സഹിതം നരം മനുജമിവ ഈക്ഷ്യ അവലോക്യ വിശേഷഃ വിഷാദം പ്രാപുഃ തഥാ ച ഞാനകലമിശൃഖനേന ദാതൃതപതിനികരവരണാർത്ഥം അപ്സരയൊഷിതൊ തദിദക്ഷ കല്പ്യതമദാരമാല്യാസ്സുന്ദരാകാരം നൃപസമൂഹം സരോഷം നരമിവ വീക്ഷ്യ വിഷേദുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൧൬

പഞ്ചാസ്യരാജന്യധിയൌ തദാനീ
മന്യോന്യമാതേനതുരാത്തമന്യൂ ।
കാനീനജിഷ്ണൂ ഇവ ജന്യമുഗ്രം
യന്നാരദോദ്വീക്ഷ്യ പരം തതർപ്പ ॥ ൧൭

പഞ്ചാസ്യേതി പഞ്ചാസ്യരാജന്യധിയൌ പഞ്ചാസ്യഃ പുത്രനരഃ രാജന്യധീഃ നൃപതിസചിവഃ ച തൌ കാനീനജിഷ്ണൂ ഇവ കാനീനഃ കന്യകാപുത്രഃ കർണ്ണ ഇത്യർത്ഥഃ കാനീനഃ കന്യകാജാതഃ സുതോയം സകർണ്ണയോരിതി മേദിനീ ജിഷ്ണുരർജ്ജുനഃ ച താവിവ തദാ തദാനീം ആത്തമന്യൂ ധൃതരോഷൗ സന്തൌ അന്യോന്യം പരസ്പരം ഉഗ്രം ഭീഷ്മം ജന്യം യുദ്ധം ആതേനതുഃ ചക്രതുഃ യജ്ജന്യമിത്യർത്ഥഃ അവന്യാം ഭുവി നാരദോദ്വീക്ഷ്യ കലഹപ്രിയേണാപി നാരദമുനിനാ ദുർല്ലക്ഷ്യം അദൃഷ്ടമേവ ഇത്യർത്ഥഃ തദിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ തഥാ ചാർജ്ജുനകർണ്ണാവിവാതിഘോരം നാരദമുനിനാപ്യദൃഷ്ടപൂർവം യുദ്ധമകൃതാമിതി ഭാവഃ ൧൭

തയോഃ കലിം വീക്ഷ്യ കലിപ്രിയത്വാൽ
കർണ്ണക്ഷതാദപി വല്ലകീതഃ ।
പ്രസാദം പിതൃണാമപി സംഗതായാം
സ്ഥാതുന്നതൊ ഗന്തുമലന്ന കല്പ്യോഃ ॥ ൧൮

തയോരിതി വല്ലകീതഃ വല്ലകീ വീണാ വീണാതു വല്ലകീത്യമരഃ താം ബിഭർത്തീതി വല്ലകീതഃ നാരദമുനിരിത്യർത്ഥഃ കല്പ്യോഃ ഉഭയോഃ തയോഃ കലിസ്സ്യാൽ കലഹൈ ഭൂരെ കലിരിത്യമരഃ പിശാചകീവിശേഷഃ തയോസ്സുകീർത്തയോഃ കലിം കലഹം

വീക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ പിതൄണാം പിതൃദേവാനാം പ്രസൂം ജനനീം സായന്തനസ
ന്ധ്യാമിതി യാവൽ സായംസന്ധ്യാ പിതൃപ്രസൂരിത്യമരഃ സംഗതായാം
സംപ്രാപ്തായാം സത്യാമപി കലിപ്രിയതയാ കലഹപ്രിയതയാ തയോരേ
ശാരിത്യർത്ഥഃ ഗന്തും കർമ്മക്ഷമതയാ കർമ്മാതയാ തദൈവ സ്ഥാതുമലം
സമർത്ഥഃ നാരദ ഇത്യർത്ഥഃ തഥാപാതിഗുരുതയാ കലഹവീക്ഷണംകൌതുകി
നാരദഃ സന്ധ്യാനുഷ്ഠാനസമയേപി കലഹവീക്ഷണകൌതുകാൽ തദൈവ
സ്ഥിതഃ ന്യൂനം തദഹോ സമീപിൽ കർമ്മാനുഷ്ഠാനജാഗരൂകതയാ തയോ ഗമിഷ്യാ
മി വാ ഇതി സംശയാവിഷ്ടചേതാഃ ഉഭയമപി ന സമ്പൂർണ്ണമകരോദിതി
ഭാവഃ ൭൮

ആഗ്നേയവായവ്യമുഖാസ്ത്രജാതൈ
ർമ്മർത്ത്യാനമർത്ത്യാധിപതിർജ്ജ്വലാന ।
താന്യർദ്ദയൻ വാരുണപാർവ്വതാദ്യൈ
പ്രസാപനൈർന്നൈഷധരിം തഥാന്യൈഃ ॥ ൭൯

ആഗ്നേയേതി അമർത്ത്യാധിപതിഃ ദേവനായകഃ മർത്ത്യാന്മനുജാൻ ആ
ഗ്നേയവായവ്യമുഖാസ്ത്രജാതൈഃ ആഗ്നേയവായവ്യപ്രമുഖാസ്ത്രസമൂഹൈഃ
ജ്വലാന താപിതവാൻ ഏഷഃ താന്യാഗ്നേയാദ്യസ്ത്രജാലാനീത്യർത്ഥഃ വാരുണപാ
ർവ്വതാദ്യൈരന്യൈഃ തഥാ അർദ്ദയൻ അപീഡയൻ സൻ ഹരിരിന്ദ്രഃ ജയതീതിശേഷഃ
ത്യാരത്യഹരിരിത്യമരഃ പ്രസാപനൈഃ മോഹനാസ്ത്രൈഃ ജ്വലാനേത്യനുഷം
ഗഃ പ്രഥമമാഗ്നേയാദ്യസ്ത്രാണി പ്രയുക്തവാൻ അമർത്ത്യാധിപതിഃ മർത്ത്യാധിപ
സചിവോപി തഥാതാനി പ്രത്യസ്ത്രൈർജ്ജയൻ സൻ ഇന്ദ്രം മോഹനാസ്ത്രേണ
ജ്വലാനേതി ഭാവഃ ൭൯

ധൃഷ്ണുർമ്മഹാമാത്യസ്യ പുരോ വലാരി
ന്ന ജിഷ്ണുതാം കേവലമാത്മനോധാ ।
പ്രസാപനാസ്ത്രാതിശയേന സംയ
ത്യസപ്നതാമപ്യഹഹാത്യജത്സഃ ॥ ൮൦

ധൃഷ്ണുരിതി ധൃഷ്ണുഃ ധൃഷ്ണുഃ ധീരസ്യാപി യാവൽ ധൃഷ്ടധൃഷ്ണുരിത്യമ
രഃ അമാത്യസ്യ സചിവസ്യ നളസ്യേത്യർത്ഥഃ പുരഃ പുരതോ ദേശേ പ്രസാപനാ
സ്ത്രാതിശയേന മോഹനാസ്ത്രബന്ധവിശേഷേണായനാഃ ജിഷ്ണുതാം കേവലം
ജയത്വം പരംയശോ ഇന്ദ്രത്വം പരംനാത്യജൽ ന തത്യാജ കിന്തു സംയതി
യുദ്ധരംഗേ അഥാ സാക്ഷാൽ അസപ്നതാം സ്വാപരഹിതത്വം ദേവതാമപി
അത്യജൽ അഹഹേത്യാശ്ചര്യേ ഖേദേ വാ തഥാച നളപ്രയുക്തമോഹനാ
സ്ത്രേണ പുരന്ദരഃ കരചരണാദിചലനേപ്യപ്രവീണഃ സന് ജയശീലതാമ

ഇന്ദ്രതാം സ്വാതന്ത്ര്യം ദൈവതുമപി ത്യക്തവാൻ കഷ്ടമിത്യനേന നിരൂഢ ഇ ഷ ശോഷിതൊമിതി ഭാവഃ ൪൯

യത്ര സേനാം സ്മരതിപ്രണേത്രീം
സ്വകാമുകൈരജിതൻ ശശാങ്ക ജേത്രും।
പുരന്ദരോപി സ്വതലിന്നിതാന്തം
തദസ്യ പാകാരഹിതതൈവ യുക്താ॥ ൫൦

യദിതി। യസ്മാൽ കാരണാൽ അത്ര യുധി പുരന്ദരഃ ശത്രൂണാം പുരം ദാ രയതീതി പുരന്ദരസ്സമാസന്നപീത്യർത്ഥഃ സ്മരതിപ്രണേത്രീം സ്മരതിഃ പ്രണേതാ നായകോ യസ്യ സ്സം സേനാം സ്വകാർമ്മുകൈരജിതഃ നിജധനുർന്നിർജ്ജിതഃ സ്വതലിപ്പോലെ സ്വതഃ പുരാൻ യുദ്ധത്തെ നിരൈശ്വര്യരുക്തരായി കെ ളിനി ജേതുന്നശശാങ്ക ശങ്കിതനായാൽ തസ്മാൽ അസ്യ ഇന്ദ്രസ്യ പാകരഹിത തൈവ പാകാരഹിതമാകവ പാകനാമകനാം അരിഹിതാ ശത്രുതൈവ യോതു പാകകാർക്കൊടിംഹേതുകരു നിതാന്തം ദൃഢം യുക്താ സമ്യഗ്യോ ഗ്യേത്യർത്ഥഃ യസ്മാൽ കസ്യചിദന്യസ്യ സൈന്യം സ്വയം പുരന്ദരോ ഭവന്നപി വിശിരൈരജിതത്വ അസ്യ ഇതഃ പരം പുരന്ദരതാ ന യുക്താ കിന്തു പാകാരിതതൈവ യുക്തമെന്നാർത്ഥമെകവ യൊഗവ്യത്ഥ ത്വമിതമിതി ഭാവഃ ൫൧

നരാസ്സുരാശ്ചാപ്സരസസ്സുരേന്ദ്ര
ണാങ്കണേ താദൃശി തത്ര പശ്യാം।
മുദാ ഭിയാ സ്മാരതിം ഹ്രിയാധോ
നെദൃശ്ചിഷേദൃശ്ചിജഹുശ്ചിധാതും॥ ൫൨

നരാശ്ചേതി। രണാങ്കണേ യുദ്ധത്തിലെ സുരേന്ദ്ര ദേവരാജ താദൃശി തഥാ ഭൂതേ വിജിതേസതീത്യർത്ഥഃ തത്ര പശ്യാം തസ്യ സ്മരതഃ പൂജാം സ്വപശ്യാശ്ച ത്ഥനാസ്സുരാശ്ചാപ്സരസഃ വിധാതും കർത്തും നരാ മാനജാ പ്രീത്യാ ഹർഷേണ നെദുഃ സിംഹനാദകൾ സുരാ ദേവാശ്ച ഭിയാ ഭീത്യാ വിഷേദുഃ വിഷാദമേറ്റെൻ അ പ്സരസശ്ച സ്വർവേശ്യാശ്ച ഹ്രിയാ കിഞ്ചില്ലജ്ജയാ അധഃ അധോഭാഗേ സ്മാരത തിം പുഷ്പവൃഷ്ടിം വിജഹുഃ ഉത്സൃഷ്ടവത്യ ഇത്യർത്ഥഃ നരാസ്സ സ്മരതിപരാക്രമമാല ക്ഷ്യ സന്തോഷേണ വിനെദുഃ ദേവാശ്ച വിഷേദുഃ അപ്സരസശ്ച ദേവരാജമ തിക്രമ്യ കഥം തസ്യ പുഷ്പവൃഷ്ടിരിതി ലജ്ജയാധഃ പുഷ്പവർഷമകൾന്നിതി ഭാവഃ ശ്ലേഷികാലങ്കാരഃ ൫൩

ക്രമസ്സുരാനനദ്ധമൂർദ്ധാശ്രു താരാ
കലോഗ്രജന്മാശ്രുസമസ്തമൊന്നൽ।

ഗവാം പ്രചാരാദ്വ്യധിതൈരതിത്വം
തം ഗ്ലൗരിവാസ്ഥാനമയൈത്യ താവൽ ॥ വൃ.

ഗ്ലൗരിതി താവത്തദാനീമേവാശു ശീഘ്രം സുരാനന്ദകൾ ദേവാനാമാനന്ദകരഃ താരാകളൂഃ താരാനാമ ബൃഹസ്പതിപത്നീ താരാ ബാലിസുഗ്രീവപത്ന്യോഃ നക്ഷത്രേ ചേതി മേദിനീ തസ്യാഃ കളൂഃ കാമുകഃ അന്യത്ര താരാണാം നക്ഷത്രാണാം കളൂരിതി അഗ്രജന്മാഗ്രസരഃ അഗ്രജന്മനാം ദ്വിജാനാമഗ്രസരഃ പുരോഗാമീ അന്യത്ര ദ്വിജാധിപ ഇതി സോമോ വൈ ബ്രാഹ്മണാനാം രാജേതി ശ്രുതേഃ തമോനാൽ പാപഹരഃ അന്യത്രാന്ധകാരനാശകഃ തമഃ പാപാന്ധകാരയോരിതി മേദിനീ ഗുരുർബൃഹസ്പതിഃ ശീഘ്രമിധിഷണോ ഗുരുരിത്യമരഃ ഗ്ലൗരിവ ചന്ദ്ര ഇവ ഏത്യ യുധി യുദ്ധേ ഹേതിതപ്തം മോഹനാസ്ത്രതേജസ്സന്തപ്തം അന്യത്ര സൂര്യാതപതപ്തമിതി ഹേതിസ്സ്യാദായുധജ്വാലാ സൂര്യതേജസ്സ്വയോഷിതീതി മേദിനീ തമിന്ദ്രം സപദ്യ ഗവാം വാചാം അന്യത്രാമൃതശീതളാനാം രശ്മീനാമിത്യർത്ഥഃ പ്രചാരാദ്വൃത്ത്യാ അന്യത്ര സഞ്ചാരാൽ ഉപാസ്ഥാപയൽ അതോഷയൽ തഥാ ച സഹസ്രാ സ്രാംശുഭിഃ ഘനസ്ത്രസന്തപ്തം തം കരിണാ രാജം ദ്വിജരാജസ്സ്വകിരണൈസ്സം പർക്കാദിവ സുരതിമോഹനാസ്ത്രസന്തപ്തമിന്ദ്രം ബൃഹസ്പതിഃ സ്വവാക്പ്രചാരേണോപാസ്ഥാപയാമാസേതി ഭാവഃ വൃ.

അലം വലാരേ കലിനാ നിയത്യാ
ബലം ബലീയാനപി കോ രുണദ്ധി ।
ഫലന്ത്വമസ്യാ ഋചിരാത്തതസ്സ്യാൽ
കലത്രം സന്താനയുതം ക്രിയായാഃ ॥ വൃ൩.

അലമിതിഃ വലാരേ ഇന്ദ്ര കലിനാ കലഹേനാലം പര്യാപ്തം കലിസ്സ്യാൽ കലഹേ ശൂരഭേദ ഇതി വിശ്വഃ ബലീയാൻ ബലവാനപി കഃ കോവാ നിയത്യാഃ ദൈവസ്യേത്യർത്ഥഃ ഭാഗ്യം സ്ത്രീ നിയതി വിധിരിത്യമരഃ ബലം ശക്തിം രുണദ്ധി നിവാരയതി നകോപീത്യർത്ഥഃ തവ ഋത്വികൃതം രാജനീതിന്യായാൽ ക്രിയായാഃ അശ്വമേധാശ്വഹരണമോചനനിമിത്തകലിരൂപായാ കർമ്മണഃ ഫലം പ്രയോജനം അചിരാൽ ശീഘ്രം ഭവേൽ തവാസ്യാപി കലത്രം ഗൃഹം വംശജ സന്താനയുതം സന്താനാദിനാകല്പവൃക്ഷാദിനാന്യത്ര സന്തത്യാ ച യുതം യുക്തം സ്യാൽ ഭവേൽ കലത്രം ഗൃഹേ ച സന്താന ഇതി വിശ്വഃ സന്താനഃ കല്പവൃക്ഷ ഇതി വംശേനാപ്യായ ഇതി ചാമരഃ ഇന്ദ്രോപ്യഹം ജിത ഇതി മാ വിഷീദസ്വ ദൈവഗതിരലംഘനീയാ തവ കലഹേനാലം രാജ്ഞോശ്വാപഹാരസ്യാപേക്ഷിതത്വ കലത്രസ ന്താനരഹിതനാഭവേൽ അശ്വാപഹരണേന സന്തതിഫലലാഭേപ്യാശ്വാപഹരണാന്തരം യന്ന രാജ്ഞോപി വംശഃ സന്തതിശ്ചന്ദ്രഃ കദാപി ന ഭയാദിതി ഭാവഃ വൃ൪.

ഏവം ഗുരാസാദമൃദ്ധീർഷ്ഷ പശ്ചാ
ദേഹാന്തയാത്രാമതരാമാത്യം।

പ്രാഗംശമാസാദ്യ സമഞ്ചിതസ്സൻ
പ്രഹർഷയൻ പാർത്ഥിവമാഹ ജീവഃ ൫൭

ഏവമിതി। ജീവോ ബൃഹസ്പതിഃ ജീവ ആംഗിരസജൈത്രകൃതഃ ഏവമുക്തപ്രകാരേണ ഉദാസാദിനിഗമം ഉദാത്താരോഹാവരോഹണാനുസൃതഃ ഉദിതോദിതാ അഥാനന്തരം അർത്ഥപരതഃ സരൂപതഃ അമാത്യം സചിവം നൃമതിമിത്യർത്ഥഃ അനവീയ സാന്തയിത്വാ പശ്ചാദനന്തരം പ്രാഗംശം ഭവിഷ്യദ്ഭാഗ് പ്രാഗ്ഭാഗം പ്രാഗംശഃ പ്രാഗ്ഭവിഷ്യദ്ഭാഗിത്യർത്ഥഃ ആസാദ്യ ഗത്വാ സമഞ്ചിതസ്സന്പൂജിതസ്സൻ പാർത്ഥിവം നൃപതിം പ്രഹർഷയൻ സന്തോഷയൻ സൻ പ്രാഹ ഉക്തവാൻ ഏവമിതി സുമതിസ്സമ്പാദ്യാനന്തരം കഥയാമാസേത്യ പ്രാഗേവോ ക്താഃ ൫൮

ഫലോദയസ്സ്യാച്ചിരാൽ പ്രസൂതേഃ
ഫലോദയാപ്തിശ്ച തവായുഷോന്തേ।
ഫലോദിതസ്യൈവ ശുഭാ ഹിയാത്ര
സപല്ലവശ്രീവ യയും പ്രശസ്യാ ॥ ൫൯

ഫലോദയ ഇതി। തവാചിരാൽ ശീഘ്രം പ്രസൂതേഃ പ്രസൂതിതഃ വൈചിത്ര്യാത്മനാ ഉദിതശ്ചിത്തവിശഃ ഫലോദയോ ഫലഃ ഫലോദയഃ പുത്രാൻ ഫലേ ത്രിവിധഫലയുക്തേ ഭവിഷ്യൽ ഭാവേൽ ആയുഷഃ ജീവനകാലസ്യാന്തേ ഫലോദയാപ്തിഃ സമ്പത്ത്യ കൈവല്യസ്യ വാ പ്രാപ്തിഃ സ്യാദിത്യർത്ഥഃ ഏതദേവാഹ അന്തിമേ ശരീരേ അസ്യ സ്ഥ ഇവാപി യയുക്തകഥിയസ്തഃ യയുശേഷാകഥിയ ഇതികരം പ്രശസ്യാ ശ്ലാഘ്യാ അത്യൈവാത്ര ഇഷ്ടാ സപല്ലവശ്രീ സഫലിയായു ഗച്ഛതു അവ സാന്തികാലേ ശീഘ്രം ഭവിഷ്യതി ഇഹാപി യയുകാര്യ സമ്പത്ത് ഗച്ഛതു കിമന്യേനാക്തേനേത്യുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൫൯

കിഞ്ചാശു ലേഖാർത്ഥമിഹാശ്ലിതേന
തേ പുത്രകാമേഷ്ടിമിതഃ സ്യാൽ।
അത്ഥേന സാർത്ഥേന സമസ്തവിജ്ഞാ
ഭവേത്കൃതാനാം ഫലദാ ക്രതൂനാം ॥ ൬൦

കിഞ്ചേതി। കിഞ്ച ഇഹാശുലേഖാർത്ഥം അശേഷലേഖക്രതൂനാമിതി അദ്ഭുതേനാപാദിതേന അത്ഥേന ധനേന ഋത്വിജാം യാജകാനാം ഋത്വിക്‌സമ്പൂജ്യതഃ സാർത്ഥേന സമ്പൂർണ്ണേന സഹ ഇതഃ ഇതഃ പരമിത്യർത്ഥഃ പുത്രകാമേഷ്ടിം പുത്രകാമസ്യ വിഹിതാ ഇഷ്ടിർയാഗഃ പുത്രകാമേഷ്ടിഃ തേ തവ ഭവേൽ സാ പുത്രകാമേഷ്ടിരിത്യർത്ഥഃ കൃതാനാം ക്രതൂനാം പ്രദാ

ശരചാപമയാനാം ഫലദാ ഫലദായിനി സ്യാൽ കവേൾ ഏളിതമൈത്ര്യ യജ്ഞകൈഃ ച്യുതകാമകൈഃ സ്ഥിതം കൃതം തന്വി ശതാശാ പാമയാനാമപി സന്തതിഫലദാ ശ്രേയാൻ സന്തതിരൂപഫലാപ്തിസ്സ്യാദിതി ഭാവഃ ൬൯

ഇതി നൃപമതിധായ പ്രസ്ഥിതേ ശീഘ്രമേതൗ സ്വഃ
സുരപതിമുഖലേഖൈരർപ്പിതേ സപ്രമോദം।
നരപതിരപി പൗരൈസ്സാകമുത്തുംഗശീലൈഃ
പ്രകൃതിഗ്രഹപതിഷ്ഠഃ പ്രാപ ഹൃഷ്ടഃ പുരീം സ്വാം॥ ൭൦

ഇതീതി. ഇതിപൂർവ്വോക്തപ്രകാരേണ ശീഘ്രമേതൗ ശ്യമാശ്രമൗ ശീഘ്രമിതി ക്രിയാവിശേഷണം ഇത്യർത്ഥഃ നൃപം രാജാനമഭിധായ ഉക്ത്വാ സുരപതിമുഖലേഖൈരർപ്പിത പ്രമോദമുപസ്ഥിതൈർഭാഷിതേ യുക്തേ സതി സഹർഷം പ്രതി പ്രസ്ഥിതേ ഗതേ സതി പ്രകൃതിഗ്രഹപതിഷു പ്രകൃതിഭിഃ പ്രധാനസചിവൈഃ ഗ്രഹപതിഭിഃ മന്ത്രിഭിഃ ഇഷ്ടഃ അന്വിതഃ ഇഷ്ടതൃപ്തേത്യുക്തമിത്യർത്ഥഃ ഹൃഷ്ടഃ ഉക്തവചനശ്രവണാദുദിതഃ നരപതിഃ ദശരഥോപി ഉത്തുംഗഃ പൂജ്യൈഃ ഉത്തുംഗശീലൈഃ പൗരൈഃ പുരവാസിഭിസ്സാകം സഹ സപ്രമോദം സന്തോഷം യഥാ തഥാ സ്വാം പുരീം നഗരീം പ്രാപ പ്രാപ്തവാൻ അഥാഗ്ര്യ ഋഷിശ്രേഷ്ഠൗ വിശ്വാമിത്രായ ഇന്ദ്രാദിദേവാനുഗൃഹീതൗ സഹർഷം പ്രസ്ഥിതൗ സതി ദശരഥോപി നിഖിലപുരവാസിഭിഃ ആഭരണഭൂഷിതൈഃ നിജപുരമവാപേതി ഭാവഃ മാലിനീ വൃത്തമായം നനമയയയുതേയം മാലിനീ ഭോഗിലോകൈരിതി ലക്ഷണാൽ ൭൧

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികലകണ്ഠമോഹനസ്യ വർണ്ണനീയകാമാത്യ
വകതാ ശൈലികപാരകരശയനാശ്രയാവാപൂനിഖിലസമ്പൽക്കര
ഗുരുശ്രീകണ്ഠശർമ്മണഃ കൃതൗ താടകാപരിണയേ
ചിദംബരസ്വപ്രകാശികയാ സമാപ്താ നാമ
പഞ്ചമോച്ഛ്വാസോ നാരായണ
ശേഷാദ്രിശർമ്മണഃ
ഭൂയാൽ
ശുഭമസ്തു നമഃ

ഓം തത് സത്

ശുഭം ഭൂയാൽ

ചിദംബരസ്വാമിനഃ സമാപ്തഃ

താരകാപരിണയം.

തൃതീയസ്സർഗ്ഗഃ

സുരപതിപ്രഹിതസ്യ ഗുരോർഗ്ഗിരാ
നരപതിസ്സുതയോശ്ശിഥിലാദരാൽ ।
വിധിഗതിം ച വിധാതുമയം മതിം
സമുദിതസ്സുമതിപ്രവരോ ദധൌ ॥ ൧

സുരപതീതി। അഥ പുത്രപ്രാപ്ത്യനന്തരം വിധിഗതിഃ [illegible] ഇതി കേചിത് [illegible] അയം നരപതിഃ മലയധ്വജഃ സുരപതിപ്രഹിതസ്യ സുരപതിനാ ഇന്ദ്രേണ പ്രഹിതസ്യ നിയുക്തസ്യ ഗുരോഃ ധിഷണസ്യ ധിഷണോ ഗുരുരിത്യമരഃ ഗിരാ വാചാ സമുദിതഃ [illegible] സുതയോസ്സുതൻ തനയേഷ്ചിം പുത്രകാമേഷ്ടിം ഇഷ്ടിഃ [illegible] വിധാതും ക [illegible] മതിം ധിയം ദധൌ ധൃതവാൻ [illegible] വിധാതൻ [illegible] പ്രകടിതഃ [illegible] 'സുരപതിനാ സഹ ക [illegible] നരപതേഃ പുനഃ [illegible]' ഇത്യേവ [illegible] മലയധ്വജഃ സുമതിനാ [illegible] 'പുത്രകാമേഷ്ടി [illegible] വിധാനായാ [illegible] തസ്മിൻ സർഗ്ഗേ [illegible] വൃത്തം [illegible] ദ്രുതവിളംബിതം [illegible] വിലക്ഷണാൽ ൨

ഭരതജപൈ തനയേഷ്ടിചികീർഷയാ
വ്രജതി വേഗവതി തടമാചിതം ।
ശരധരൈരവൻ പ്രമദോൽകടാഃ
പ്രസൃതയഃ [illegible] ॥

ഭാജനേ ഇതി അലങ്കൃത്യത്വം കൃതയജ്ഞശതൈരപി അനാസ്ഥിതശതക്രതുപദവിഭാജനൈ അപരൈഃ തനയേഷ്ടിചികീർഷയാ തനയേഷ്ട്യാഃ പുത്രകാമേഷ്ട്യാഃ ചികീർഷയാ കർത്തുമിച്ഛയാ ശരധനൈഃ ശരകോദണ്ഡാന്തർ ത്രിയനിധ്രരഃ സ ഏവ ധനം സമ്പദ്യേഷാം തൈസ്തപസ്വിഭിരിത്യർത്ഥഃ [illegible] വേഗവതീതടം കൃതകായനിർവിതം കൃതമാലാ വേഗവതി, പ്രതിതേജഃ [illegible] ഭാജനഃ ഭജതി ശച്ചി സതി പ്രകൃതയഃ പ്രധാനസചിവാഃ പ്രകർഷാൽകടാഃ പ്രമദേന സന്തോഷേണ ഉത്കടാ അധികാ, മൽ പ്രീതിഃ പ്രമദൈഃ [illegible] ഇത്യർത്ഥഃ അഭവൻ ബഭൂവുഃ [illegible] വാണ്യൂപതി [illegible] മുനിജനനിഷേവിതം വേഗവതീതീരം ഗമനീ [illegible] പ്രകൃതയഃ പ്രമോദമേദുരാന്തരംഗാ ബഭൂവുരിത്യാശയഃ ൧

ധൃതിവരഃ കലശേഖരനന്ദനഃ
പതിരിവോത്തരകോസലിനീവൃതാം ।
സ്ഥപതിനിർമ്മിതമാപ സരിത്തടേ
പ്രകൃതിഭിഃ കൃതിഭിശ്ച സമം സഭാം ॥ ൨

ധൃതിവര ഇതി. ധൃതിനാമ നിയമവിശേഷഃ [illegible] ശ്രേഷ്ഠഃ [illegible] ഇതി സാരസ്വതഃ കലശേഖരനന്ദനഃ [illegible] ഇത്യർത്ഥഃ [illegible] കോസലിനീവൃതാം [illegible] പതിഃ പ്രഭുഃ [illegible] ഇതി യാവത് സ ഇവ പ്രകൃതിഭിഃ പ്രധാനസചിവൈഃ പ്രധാനാഗ്ര പ്രകൃതയ ഇത്യമരഃ കൃതിഭിഃ [illegible] ഇത്യമരഃ സരിത്തടേ സരിതോ നദ്യാഃ വേഗവത്യാ ഇത്യർത്ഥഃ [illegible] ഇത്യമരഃ [illegible] ഇത്യർത്ഥഃ തടേ തീരേ സ്ഥപതി നിർമ്മിതം സ്ഥപതിനാ ശില്പിനാ രചിതം സഭാം [illegible] സമ്യക് [illegible] പ്രാപ [illegible] പുത്രകാമേഷ്ടിവിധാനായ [illegible] വേഗവതീതീരവിരചിതം [illegible] ഉപകാര്യാ [illegible] ൩

ശതധൃതിപ്രതിമേന സുതസ്യ തൌ
സ്ഥിരചിതേഥ യഥാവദുപക്രമേ ।
നൃപതിനാ സരിതസ്തടമാവൃതം
സ്വജനൈരജനൈകപരായണൈഃ ॥ ൪

ശതധൃതീതി. ശതധൃതിപ്രതിമേന [illegible] [illegible] സിദ്ധ്യർത്ഥം ച പരമേഷ്ഠിനീതി [illegible] നൃപതിനാ [illegible] യഥാവിധി [illegible] സുതായ പുത്രജന്മനേ [illegible] [illegible] ഇതി [illegible] ഉപക്രമേ [illegible] ഇത്യർത്ഥഃ വിരചിതാ [illegible]

തടാതകാപരിണയേ

ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗഃ

അഥ തേ ഹരിദർശനോത്സുകാസ്സൽ-
പഥസന്ന്യസ്തദൃശോ വിരിഞ്ചമുഖ്യാഃ ।
അമരാ അഭവന്നരാ ഇവോദ്യ-
ച്ഛിശിരാംശുവീക്ഷണതൽപരാസ്സഭാന്തേ ॥ ൧

അഥേതി ॥ അഥേത്യാരംഭകാർത്ഥമവ്യയം ഹരിദർശനോത്സുകാഃ ഹരേഃ വിഷ്ണോഃ ദർശനേ ആലോകനേ ഉത്സുകാസ്സതൃഷ്ണാഃ ദർശനാലോകനേക്ഷണമിത്യമരഃ വിരിഞ്ചമുഖ്യാഃ വിരിഞ്ചോ ബ്രഹ്മാ മുഖ്യഃ ശ്രേഷ്ഠോ യേഷാന്തേ മുഖ്യവര്യവരേണ്യാ ഇത്യമരഃ തേ അമരാ ദേവാസ്സഭാന്തേ സഭാമദ്ധ്യേ അന്യത്ര ഭാനി നക്ഷത്രാണി നക്ഷത്രമൃക്ഷം ഭമിത്യമരഃ തൈസ്സഹ വർത്തതേ ഇതി സഭമാകാശം തസ്യാന്തേ ഉദ്യച്ഛിശിരാംശുവീക്ഷണതൽപരാഃ ഉദ്യൻ ഉദയോന്മുഖഃ ശുക്ലപക്ഷാദാവിതി യാവൽ ശിശിരാംശോശ്ചന്ദ്രസ്യ ഈക്ഷണേ ദർശനേ തൽപരാ ജാഗരൂകാഃ നൂതനചന്ദ്രദിദൃക്ഷവ ഇത്യർത്ഥഃ നരാഃ മനുഷ്യാ ഇത്യുപമാ അത ഏവ തൽപഥസന്ന്യസ്തദൃശഃ തസ്യ ഹരേശ്ചന്ദ്രസ്യ ച പന്ഥാസ്തൽപഥം തത്ര ന്യസ്താ ദൃശോ യൈസ്തഥാഭൂതാഃ സന്തഃ അഭവൻ ബഭൂവുഃ യഥാ ച ഹരിദർശനതൽപരാ ബ്രഹ്മാദയോ ദേവാസ്സഭാന്തേ ആകാശേ നൂതനചന്ദ്രദിദൃക്ഷവോ നരാ ഇവ തന്മാർഗ്ഗേ ദത്തചക്ഷുഷോ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ വസന്തമാലികാവൃത്തം ലക്ഷണമുക്തമേവ. ൧

വിധുരാവിരഭൂച്ഛ്രിയാ സമേതോ
മധുരാധീശസുതാപുരോധരണ്യാം ।
വിധുതാഖിലലോകതാപഭാരോ
മധുകാലീയനിശീവ ചാരുരൂപഃ ॥ ൨

വിധുരിതി ॥ വിധുതാഖിലലോകതാപഭാരഃ വിധുതോ നിരസ്തഃ അഖിലലോകാനാം സമസ്തജനാനാം താപഭാരസ്താപാനാമാധ്യാത്മികാദീനാം ഭാരോതിശ

യോ യേനാന്യത്ര കൃഷ്ണാതിശയ ഇത്യർത്ഥഃ ചാരുരൂപം യസ്യേതി വിധുഃ വിഷ്ണുഃ ചന്ദ്രശ്ച വിധുർവ്വിഷ്ണൌ ചന്ദ്രമസീത്യഭയത്രാമരഃ ശ്രീയാ ലക്ഷ്മ്യൈവാന്യത്ര ശോഭയാ ഇന്ദിരാലോകയോഃ ശ്രീസ്സ്യാദിതി സാരസ്വതഃ സമേതോ യുക്തസ്സൻ മധുരാധീശസുതാപുരോധരണ്യാം മലയദ്ധ്വജപുത്രീപുരോധരിത്ര്യാം മധുകാലീയനിശി മധുകാലേ ചൈത്രമാസസമയേ ഭവാ മധുകാലീയാ താദൃശ്യാം നിശി രാത്ര്യാമിവാവിരഭൂൽ ആവിർഭൂതവ യഥാച ലക്ഷ്മീസമേതോ വിഷ്ണുശ്ചന്ദ്രോ മായുക്തശ്ചന്ദ്ര ഇവാവിരഭൂത്തടാതകാപുരതോദശേ ഇതി ഭാവഃ ചന്ദ്രോപ്യാഗച്ഛതീതി ധ്വനിഃ ൫

അഥ വിഷ്ണും വർണ്ണയതി പഞ്ചപഞ്ചാശകേന

ധരണീചരണൌ നഭശ്ചനാഭി
സ്തരണീന്ദു പരീക്ഷണേ ച യസ്യ।
ശ്രവണേ ഹരിതോസവസ്സമീരോ
ലപനം ഹവ്യവഹഃ സ്വരുത്തമാംഗം॥

ധരണീതി। ധരണിഃ ഭൂമിഃ യസ്യ ചരണൌ പാദൌ നഭഃ ഖഞ്ച യസ്യ നാഭിഃ തരണീന്ദു രവിചന്ദ്രൌ ച യസ്യ പരം പരേ ഇത്യർത്ഥഃ അവിഭക്തികനിർദ്ദേശഃ പരേ അചിരേ ഈക്ഷണേ നേത്രേ ഹരിതോ ദിശശ്ച ആശാശ്ച ഹരിതശ്ച താ ഇത്യമരഃ യസ്യ ശ്രവണേ ശ്രോത്രേ സമീരോ വായുശ്ച യസ്യാസവഃ പ്രാണാഃ ഹവ്യവഹോഗ്നിശ്ച യസ്യ ലപനം മുഖം ആനനം ലപനം മുഖമിത്യമരഃ സ്വർദ്ദിവ്യവ്യയം സ്വർഗ്ഗലോകശ്ച യസ്യ ഉത്തമാംഗം ശിരഃ തം ദദർശ ഇത്യുത്തരത്രസംബന്ധഃ ൬

അധരീകൃതകൃത്സ്നലോകകീർത്തിഃ
ബഹുധാ സ്തൌതി യശോ യദീയമേവ।
നിഗമസ്സ്വരവാനിവാഥ വന്ദി
നഗാധിശസുതാ ദദർശ ദേവം॥ ൭

അധരീകൃതേതി। അഥാവിർഭാവാനന്തരം സ്വരവാൻ ഉദാത്താദിസ്വരയുക്തഃ അന്യത്ര ഗംഭീരനാദവാൻ നിഗമോ വേദശ്ച അധരീകൃതകൃത്സ്നലോകകീർത്തിഃ അധരീകൃതാധഃകൃതാ കൃത്സ്നലോകാനാം സമസ്തലോകപാലാനാം കീർത്തിർ്യശോ യേന തഥാഭൂതസ്സൻ വന്ദീ സ്തുതിപാഠക ഇവ യദീയം യസ്യ വിഷ്ണോരിദം യശഃ കീർത്തിമേവ ബഹുധാനേകധാ സ്തൌതി വർണ്ണയതി തം ദേവം വിഷ്ണും അഗാധീശസുതാ അഗാ ഭൂമിഃ തസ്യാഃ അധീശോ രാജാ തസ്യ സുതാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ അഗാധീശോ ഹിമവാൻ തസ്യ സുതാ പാർവ്വതീതി ഇതരാർത്ഥഃ അഗൌ നാ ഭൂമിശൈലയോഃ സ്ത്രീയാം ഭൂമാവിതി മകരഃ ദദർശ പശ്യൽ തടാതകാ വിഷ്ണുനാ ദർശി ഭാവഃ ഉപമാ— ൮

തപനീയവിഭൂഷണോജ്ജ്വലാംഗം
മഹനീയം തിലകാസിതം പുമാംസം।
പ്രതനാം ചപലാലതാഭിരാമം
സഘനാമ്മേഘമിവാതിഹൃദ്യരൂപം॥ ൪

തപനീയേതി॥ തപനീയവിഭൂഷണോജ്ജ്വലാംഗം തപനീയവിഭൂഷണൈഃ സ്വർണ്ണാഭരണൈഃ ഉജ്ജ്വലം ശോഭായമാനം അംഗം വപുര്യസ്യ തം മഹനീയം ശ്രേഷ്ഠം തിലകാസിതം തിലകസുമാലവൃക്ഷ ഇവാസിതം ശ്യാമം തിലകോ നാ വൃക്ഷഭേദേ ന പുംസി സ്യാച്ചിത്രകേ ഇതി നാനാർത്ഥരത്നമാലായാം പ്രതനം പുമാംസം പുരാണപുരുഷമിതി യാവൽ ചപലാലതാഭിരാമം വിദ്യുല്ലതാഭിസ്സുന്ദരം സഘനം ഘനേന ജലേന സഹിതം ഘനേ സലിലകാനന ഇത്യമരഃ മേഘമിവാതിഹൃദ്യരൂപം അതിമനോഹരസ്വരൂപം തമിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ഉപമാ— ൪

സനകാദിഭിരപ്യനേകവാചം
യമമൂര്യൈഃ പ്രവിന്രതം സുപർണ്ണവാഹം।
കനകാദ്രിശരാസനാജ്ഞയാ സ്വം
സമവാപ്യായതനം സ്ഥിതം മുകുന്ദം॥ ൫

സനകാദിഭിരിതി॥ സനകാദിഭിഃ സനകപ്രഭൃതിഭിരപി അനേകവാചംയമമൂര്യൈഃ അസംഖ്യേയമുനിവര്യൈരപി തപസ്വീ താപസഃ പാരികാംക്ഷീ വാചംയമോ മുനിരിത്യമരഃ വിനതം സ്തുതം സുപർണ്ണവാഹം ഗരുഡാധിരൂഢം കനകാദ്രിശരാസനാജ്ഞയാ മേരുകാർമ്മുകനിയോഗേന നിജമായതനം ഗേഹം സമവാപ്യ പ്രാപ്യ സ്ഥിതം മുകുന്ദം വിഷ്ണുമദ്രാക്ഷീതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ൫

രമയാ പരിശോഭിതൈകപാർശ്വം
ക്ഷമയാ ചോല്ലസിതാന്യഭാഗമേകം।
സജലം ജലദം സുനിർമ്മലാഭ്യാം
ചപലാഭ്യാമിവ ശോഭിതോഭയാന്തം॥ ൬

രമയേതി॥ രമയാ ലക്ഷ്മ്യാ പരിശോഭിതൈകപാർശ്വം ശോഭിതൈകപാർശ്വഭാഗം ക്ഷമയാ ഭൂമ്യാ ച ഗോത്രിളാ കംഭിനീ ക്ഷമേത്യമരഃ ഉല്ലസിതാന്യഭാഗം ശോഭിതേതരഭാഗം ഏകമദ്വിതീയം സജലം ജലേന സഹിതമിതി ജലദവിശേഷണം സുനിർമ്മലാഭ്യാം സുതരാം വിമലാഭ്യാം ചപലാഭ്യാം സൌദാമിനീഭ്യാം ചഞ്ചലാ ചപലേത്യമരഃ ഭാസിതോഭയാന്തം ഭാസിതാവുഭാവുഭയോരന്തൌ യുഗപാർശ്വൌ യസ്യ തം ജലദം മേഘമിവ സ്ഥിതം മുകുന്ദമദ്രാക്ഷീതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ ഉപമാ— ൬

ശിരസാ പ്രണനാമ സാദരം സാ
സരസാ സാരസലോചനം വരാംഗീ ।
തരസാ ഭഗിനീമിഹാർയ്യ മാന്ത്വം
വരസാൽ കുർവ്വിതി സമ്യഗർത്ഥിനീവ ॥ ൮

ശിരസേതി। സരസാ രസേന സ്നേഹേന യുക്താ ഗുണേ താദൃശ ഗുണേ ത്യസ ഇത്യർത്ഥഃ വരാംഗീ സുന്ദരീ സാ തടാതകാ കർത്രീ ഇഹാസ്മിന്വിവാഹകർമ്മണി ഹേ ആർയ്യ ഹേ ജ്യേഷ്ഠ ത്വം ഭഗിനീം സോദരീം മാം തരസാ ശീഘ്രം സാദരം സബഹുമാനം യഥാ തഥാ വരസാദിത്യവ്യയം വരാധീനാം കുരു കുരുഷ്വ ഇതി സമ്യക് അർത്ഥിനീ പ്രാർത്ഥയന്തീവ സാരസലോചനം സരസിജനയനം സാരസം സരസീരുഹമിത്യമരഃ മുകുന്ദം വിഷ്ണും ശിരസാ ശീർഷ്ണാ പ്രണനാമ നമശ്ചക്രേ യഥാച സുന്ദരീ തടാതകാ ഹേ ആർയ്യ ത്വം സോദരീം മാം തരസാ വരസാൽ കുരുഷ്വേതി പ്രാർത്ഥയമാനേവ നമസ്കാരമിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൮

ഇരയേന്ദിരയാ ച താമഥാർയ്യാ
മിരയാ ച പ്രസമീക്ഷ്യ സംവിനീതാം ।
മുമുദേ സദസീന്ദ്രവന്ദ്യമാനാം
ന മുദേ സ്യാദ്വിനയാന്വിതാ പ്രഭോഃ കിം ॥ ൯

ഇരയേതി। അഥാനന്തരം ആർയ്യാം പൂജ്യാം ഇന്ദ്രവന്ദ്യമാനാം ഇന്ദ്രഇത്യുപലക്ഷണം ദിഗീശാനാമപി ഇന്ദ്രാദിദിക്പാലകവന്ദിതാമപി സംവിനീതാം സമ്യഗ്വിനയസംപന്നാം താം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ സദസി സഭായാം പ്രസമീക്ഷ്യാവലോക്യ ഇരയാ വാണ്യാ ഇന്ദിരയാ ലക്ഷ്മ്യാ ച ഇരയാ ഭൂമ്യാ ച ഇതാ സരസ്വതീഭൂമ്യോരിതി ശബ്ദാർണ്ണവം മുമുദേ മുദിതമിതി ഭാവഃ കിഞ്ച പ്രഭോഃ അധിപതേഃ വിനയാന്വിതാ വിനയസമ്പന്നാ മുദേ സന്തോഷായ ന സ്യാൽ കിം അപിതു തോഷായ ഭവേദേവേത്യർത്ഥഃ യഥാച പാകാരിമുഖലോകപാലവന്ദ്യമാനാമപി സംവിനീതാമേനാമാലോക്യ സരസ്വതീ ഹരിപ്രിയാ ധരാ ചാമുമുദുരന്ത വരിഷ്ഠസ്യ വിനീതതാ തോഷകാരിണീതി ഭാവഃ ൯

ഹരിണാവനിഭൃത്സുതാ കൃതാശീ
ർഗ്ഗുരുണാസൌ ഹിമവത്സുതേവ സാക്ഷാൽ ।
ധരണാവസഥാൻ ഗൃഹാണി നേതും
ഹരിണാക്ഷീ സമശാദമാത്യവർഗ്ഗം ॥ ൰

ഹരിണേതി। ഹരിണാക്ഷീ ഹരിണസ്യ മൃഗസ്യ അക്ഷിണീവ ലോചനേ യസ്യാസ്സാ യഥാ ഗുരുണാ പിത്രാ ഗുരുസ്സ്യാൽ ഗീഷ്പതൌ താതേ പൂജ്യേ

മഹതീതി ശബ്ദമഞ്ജൂഷാം സാക്ഷാൽ ഹിമവത്സുതാ പാർവ്വതീവ ഹരിണാ വിഷ്ണുനാ കൃതാശീഃ ദത്താശീരാശംസനാ അസ്യ അവനീശസ്യ രാജപുത്രീ ധർമ്മാവസഥാൻ ധർമ്മഃ സ്വർഗ്ഗലോകഃ തദാവസഥോ ഗൃഹം യേഷാം താൻ ധർമ്മഃ സത്കൃതേ നിരേ സ്വർഗ്ഗലോകേ പരമേഷ്ഠിനീതി മേദിനീ ഗൃഹാണി ഭവനാനി നേതും പ്രാപയിതും അമാത്യവർഗ്ഗം സചിവവരം സമഭിമിത്യർത്ഥഃ സമരോരാജ്ഞാപയാമാസ യഥാ ച പാർവ്വതീ പത്യുതരാജ്ഞാനാവതിതാശീഃ മാതരാതരണ്ണാദസ്യ തദപവിസ്യതാ സുമനസസ്സുരാനപി നേതും സമതി മാജ്ഞാപയാമാസേതി ഭാവഃ ൧൦

വലവൈരിമുഖാസ്സുരാസ്തദാനീം
നിലയാനാപ്പരമാത്യദർശിതാംസ്സ്വേ ।
അലമാചരിതാലയാ മഹാന്തഃ
കലയാഞ്ചക്രുരിവ രാജമാനാൻ ॥ ൧൧

വലവൈരീതി തദാനീം വലവൈരിമുഖാഃ ശക്രമുഖപ്രമുഖാസ്സുരാ ദേവാഃ അമാത്യദർശിതാൻ സചിവനിർദ്ദിഷ്ടാൻ അലമധികം രാജമാനാൻ ഭാസമാനാൻ നിലയാൻ ഗൃഹാണി ആചരിതാലയാഃ കൃതനിവാസാഃ കലയാ വിദ്യയാ ആഢ്യാ യുക്താഃ കലാ ശില്പാദിചതുഷ്ഷഷ്ടിവിദ്യാ ചകാരോ വാ സമുച്ചയേ മഹാന്തഃ ദിവി ഭവാ ജനാ ഇത്യർത്ഥഃ ദിവി സ്വർഗ്ഗേ നിലയാനീത്യന്വയഃ ഗൃഹാണി വാസ്തു പ്രാഹുഃ യഥാ ച ജ്യോതിഷ്ഠോമാദികർമ്മകർത്താരഃ മഹാന്തഃ സ്വർഗ്ഗലോകേ ഭവനേഷു രാജമാനാനി സന്താനി വാസഭവനാനി ദിവി സ്വർഗ്ഗേ ലഭന്തേ ഇതി ഭാവഃ ൧൧

അചലാധിപനന്ദനാ തദാനീ
മഖിലാണ്ഡപ്രസവിത്ര്യപി സ്വതോസ്യ ।
കമലാവിപുലേ ച സാധു മേനേ
കമലാക്ഷപ്രണയാസ്പദേ വിനീതാ ॥ ൧൨

അചലേതി തദാനീം തസ്മിൻ സമയേ അചലാധിപനന്ദനാ അചലാധിപസ്യ ഹിമവതഃ നന്ദനാ പുത്രീ അചലാധിപഃ ഹിമവാൻ തസ്യ നന്ദനാ പാർവ്വതീ ഗുണൈസ്തഥാ അസ്യ തദാതനകൃത്യേഷു സ്വയം സ്വയം അഖിലാണ്ഡപ്രസവിത്രീ അഖിലാണ്ഡാനാം അനേകകോടിബ്രഹ്മാണ്ഡാനാം പ്രസവിത്രീ മാതാപി വിനീതാ വിനയവതീ സതീ കമലാക്ഷപ്രണയാസ്പദേ കമലാക്ഷസ്യ വിഷ്ണോഃ പ്രണയാസ്പദേ സ്നേഹപാത്രഭൂതേ കമലാവിപുലേ ലക്ഷ്മീ ച കമലാ ശ്രീർവിഷ്ണുപ്രിയാ വിപുലാ മഹതീ ലക്ഷ്മീരിതി സാധു സമ്യക് മേനേ ബഹുമാനിതവതീത്യർത്ഥഃ യഥാ തദാതനാ സ്വാജന്മനാ കേചിദ്ദൃശ്യമാനസ്വാധികാരപി ലക്ഷ്മീ തദപി ബഹുമാനിതവതീതി ഭാവഃ ൧൨

ചതുരാനനാദിപ്രഭൃതിവന്ദ്യാം
വിധാതൃരൂപാമപി വിഷ്ണുദേഹോപരാഭ്യാം ।
ശരണാഗതലോകകല്പവല്ലീ
തരുണാബ്ജപ്രതിമാങ്ഘ്രികാഞ്ചിതാ സാ ॥ ൧൩.

ചതുരാനനേതി । [illegible] വിദ്യതൊ [illegible] വിദ്യതൊ [illegible] ചതുരാനനാദിപ്രഭൃതിവന്ദ്യാം [illegible] ശരണാഗതലോകകല്പവല്ലീ ശരണം [illegible] ലോകാനാം [illegible] കല്പവല്ലീ [illegible] തരുണാബ്ജപ്രതിമാങ്ഘ്രികാ [illegible] സാ [illegible] ൧൪.

അമിതാന്തരംഗാനാം ധ്യാനവേദ്യാം
ഗോപികാമി ശരണായ മന്ദിരീ ।
പ്രസൃതാംഗതിരപി സംവിധേയാ
സുജനസ്യ പ്രിയമിച്ഛതാ ജനേന ॥ ൧൫

[illegible] ശരണായ [illegible] ശരണം [illegible] സുജനസ്യ [illegible] സംവിധേയാ [illegible]

സചിവാനാഗതാപ്യുപേത്യ വാസം
രുചിരം ബിന്ദുവരോപി പ്രാപ തൌ ।
രചിതാം കവിനന്ദനാലയേ
രചിതാന്താത്മജതാം സ്വപോഷകാം ॥ ൧൬

സചിവേതി । [illegible]

[illegible]

ഹരിവാളിമുഖാൻ ... വെക്ഷ്യ വാസവാൻ
ഹരിതാം കാന്തൗ ... വത്യയാപ്യാൻ !
പരിതസ്സമുദൈക്ഷ ... കാന്തഃ
പരിപൂർണ്ണഃ കലയാപ്യുദൈച്ചചിത്രം ॥ ൬൩

[illegible]

ജനതാപി നിരീക്ഷ്യ നിർജ്ജരാംസ്താൻ
വനജാക്ഷപ്രഭൃതീനപാസ്തവസ്ത്രാൻ
ഭുവനാനിവ സാഗരാൻ സധാരാൻ
ധ്രുവമാത്മഗതാനവൈത്സുരാംസ്താൻ ॥ ൬൪

[illegible]

നിരീക്ഷ്യാവലോക്യ ചിരം അത്യന്തമവധി അത്യന്തകാലേന്ദ്രവധി ശഠൻ ചതു വ ക്ഷമാപാലതാൻ ദ്രുപമിവ സാഗരാൻ സമരാൻ അവലിംഗനായാലിരെ വാനാവലൊക്യാൽബുതമിത്യന്യത ജനമെത്ര ഭാവഃ ൬൩

ഗിരയോപ്യഥ തോയസമൃദ്ധ്യാ
ധരണീഭൃതസംഭൃതപക്ഷ്മയവഃ
പുരമായയുരായതേക്ഷണായാ
സ്ഥവഃ സചാഗ്ര്യമിവേക്ഷിതും നൃകായാഃ ॥ ൬൪

ഗിരയ ഇതി । അഥാനന്തരം തോയസമൃദ്ധ്യാ മേഘവൃഷ്ട്യാ ഗിരയഃ പർവ്വതാ അപി ധരണീഭൃതസംഭൃതപക്ഷ്മ്യാ ധരണിഭൃതാ രൂപം ഭൂതാരൂപം യ ൽസംഭൃതം സഹിതം തസ്യ ... വിചാരണായാ ദ്രുമമിധരെ നൃപ ചർച്ചാ സംഭൃത്യാ വിചാരണേ വിചാരഃ ആയതേക്ഷണായാഃ ആയതെ ഈക്ഷ ണെ നയനെ യസ്യാസ്സുടാതകായാ ഇത്യർഥഃ പുരനഗരമായയുഃ പ്രാപുഃ ത ദൈവം വൃക്ഷാഃ നൃകായാഃ നൃണാം കായ ഇവ ദേഹാ യേഷാം താദൃശാസ്സു നഃ സചാഗ്ര്യം സപക്ഷം അഗ്ര്യം ശ്രേഷ്ഠം വൃക്ഷവദ്വിർത്താകാൽ കല്പകവൃക്ഷ മിത്യർഥഃ ഈക്ഷിതുമവലോകിതുമിവ യദ്ദിക്യാലങ്കാരഃ അഥാച ശെല്പാദ യൊപി പർവ്വതാസ്സുദ്ദാഭ്യാം വർത്തിനാനൊകമയ്യം വിവാഹമഹമവലൊ കയിതുമായയുരിതി ഭാവഃ ൬൪

പയസാനിധയസ്സമാഗമസ്ഥാം
സഹസാ ശൈവലിനീസമന്വിതാശ്ച
വരവേഷവതാപി ശംഭുനാഢ്യാം
വരഗംഗാമിവ വീക്ഷിതും സമേഘാഃ ॥ ൬൫

പയസാമിതി । പയസാന്നിധയസ്സമുദ്രാശ്ച ശൈവലിനീസമന്വിതാഃ ശൈവലിനീഭിഃ നദീഭിഃ സമന്വിതാഃ സഹിതാഃ തരംഗിണീ ശൈവലിനീ ത ടിനീ ഹ്രാദിനീ ധുനീത്യമരഃ വരവേഷവതാ വരോചിതവേഷയുക്തേനാ പി ശംഭുനാ പരമേശ്വരേണ മൂഢ്യാം ധൃതാം വരഗംഗാം ശ്രേഷ്ഠഗംഗാം ഭ സ്മാൽ പൂർവ്വം ഗംഗയാ ഉൽകൃഷ്ടതമം യഥാന്യതെ വീക്ഷിതുമവലോകിതുമിവ സഹസാ വേഗേന സമേഘാ മേഘസഹിതാസ്സം ശോഭാപൂരിതാ ഇത്യർഥഃ സമാ ഗമൻ സമാഗമ്പുർ അഥാച വാരിധയോപി തരംഗിണീമിസ്സാർദ്ധം വരവേ ഷധാരാ പരമേശ്വരേണ ധൃതാം ഗംഗാം ആലോകിതുമിവ സവിസ്മയമേഘാസ്സ ന്തഃ മധുരാമാഗമ്പുരിതി ഭാവഃ ൬൫

ക്ഷിതിഭൃത്തനയാനിവേശദേശാൻ
ക്ഷിതിഭൃൽഭൃത്സഹസാഗരാൻ സമിതമിഃ ।

സഹിതാൻ സുമതിർന്നിനായ ഭൃത്യാ
ന്വിഹിതാന്യാവസഥാനി കാമധേനാ ॥ ൨൦

ക്ഷിതിഭൃദിതി। ക്ഷിതിഭൃത്തനയാ രാജസുതാ ദമയന്തീത്യർത്ഥഃ തസ്യാ നിദേശതഃ ആജ്ഞയാ സുമതിസ്സുമതിനാമാ സചിവ ഇത്യർത്ഥഃ ഭൃത്യാൻ ഭൃത്യി തഃ സഹിതാൻ ... ക്ഷിതിഭൃത്ഭൃതസാഗരാൻ ക്ഷിതിഭൃതഃ പർവ്വതാഃ ഭൃതഹാ വൃക്ഷാസ്സാഗരാസ്സമുദ്രാശ്ച യാൻ കാമധേനാ വിഹിതാനി സമ്പാദിതാനി ആവസഥാനി ഗൃഹാണി സ്ഥാനാന്യാവസഥാന്യുച്യന്തേ നിനായ ... ഭക്ഷ്യഭോജ്യ ... ശാസ്ത്രകഥിതം തഥാന്യാന്യപി ... ഗൃഹ ... ത്യർത്ഥഃ തഥാച ദേവീനിയോഗാന്മന്ത്രീ പർവ്വതപാദപസാഗരാൻ ഭവനാനിഭൂതൈഃ ... ഭാവഃ ൨൦

അഥ ചന്ദ്രകരാഞ്ചിതാന്തരാളാ
മലതാരൌഘകരംബിതാ സമന്താൽ।
വസതിഃ പരമസ്യ മേഖലാഭൃ
ത്തനയായാ ന ബഭൂവ സാമ്യഹായാപി ॥ ൨൧

അഥേതി। അഥാനന്തരം അസ്യ മേഖലാഭൃത്തനയായാഃ മേഖലാഭൃത് രാജാ പർവ്വതഃ തസ്യ തനയാ ദമയന്തീത്യർത്ഥഃ തസ്യാഃ വസതിഃ പരം കേവലം വസതീ രാത്രിരേവ ... കാമമധികം സമന്താൽ സർവ്വത്ര ചന്ദ്രകരാഞ്ചിതാന്തരാളാ ചന്ദ്രാണാം സുവർണ്ണാനാം ചന്ദ്രഃ കർപ്പൂരകാഞ്ചി ... സുവർണ്ണവാരിഷ്വിതി മേദിനീ കരാഃ രശ്മയഃ കരാഃ കരേ ... സ്തീത്യമരഃ ... രാജിതമലംകൃതമന്തരാളമഭ്യന്തരം യസ്യാസ്സാ തഥാ അമലതാരൌഘകരംബിതാ അമലാനാം ... താരാണാം ... ഓഘേന സമൂഹേന കരംബിതാ മിശ്രിതാ ച ന ബഭൂവ ... സാമ്യഹായാപി വസതിശബ്ദസ്യ സമാനാഭിധാനാ വസതിരേവ വസതിരപി രാത്രിരപീത്യർത്ഥഃ ചന്ദ്രകരാഞ്ചിതാന്തരാളാ ചന്ദ്രസ്യ കരൈ രശ്മിഭിഃ അഞ്ചിതാന്തരാളാ അലംകൃതാഭ്യന്തരാ ച ചന്ദ്രശ്ശശിനി കർപ്പൂര ഇത്യമരഃ അമലതാരൌഘകരംബിതാ അമലാനാം വിമലാനാം താരാണാം നക്ഷത്രാണാം ഓഘേന കരംബിതാ മിശ്രിതാ ച താരാ ... മുക്താവിശുദ്ധയോഃ ... ഭൂഷണൈ ... നക്ഷത്രേക്ഷിയോശ്ച ... നപുംസകമിതി മേദിനീ ... തഥാച ... ഭവനം സുവർണ്ണ ... രാത്രിരപി ... ശുഭ്രാംശുരശ്മി ... താന്തരാ നിർമ്മലനക്ഷത്രസമൂഹ ... ചാഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൧

ഉത രാജവിരാജമാനമേതൽ
പുരമാജാനപവിത്രകീർത്തിജാതൈഃ।

പരിശോഭിതമപ്യുദീക്ഷ്യ സത്ഭിഃ
സമുദ്രേഽപി ക്ഷണാത്തഥൈവ ॥ ൨൭.

ഇതരൈഃ രാജവിരാജമാനം രാജഭിഃ നൃപതിഭിഃ അന്യൈശ്ച രാജതാ ചന്ദ്രേണ ദൃശ്യാപി ബഹിരേത ചന്ദ്ര ച രാജതി പരിഹീത്യ ഇതി ശബ്ദമര്യാദയാം വിരാജമാനം ശോഭിതം നൃജാനാപവിത്രകീര്‍ത്തിഭാരൈഃ നൃജാദനാ സപരാഗാഭൂത പവിത്രാണാം കീര്‍ത്തീനാം യശസാമനാഗസ്സൂര്യോ യേഷാമതൈഃ അന്യത്രാജാനാ സപത്ന്യാ പവിത്രയാ പരിശുദ്ധയാ കീര്‍ത്ത്യാ ജാരതൈരതത്പരൈഃ സപരാഗസ്സപത്നീഭിഃ സ്വാരാജാനാം പ്രകീര്‍ത്തിതകിരി ഫലേനുധ സത്ഭിഃ സജ്ജനൈരന്യത്ര നക്ഷത്രൈഃ സനക്ഷത്രൈ ച വിട്ടഹീതി നാനാര്‍ത്ഥരത്നമാലികായാം പരിശോഭിതം ലസമാനം ഉദ്യത്പുരമപ്യുദീക്ഷ്യ വിലോക്യ ക്ഷണാത് ശോഭനാലങ്കാരമപി തഥൈവ യഥാ പുരം തഥൈവ സമുദ്രം അഭൂത് കിം യഥാ നഗരനിരീക്ഷ്യ സമാതിക്രമമപി ക്ഷിപ്രതത്പ്രതികാശമഭൂദിതി ഭാവഃ ഉത്പ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൨൭.

രജനാവപരാഃ പരന്തപസ്യാ
മഗ്രേസപത്നതയാതിമാന്യഭാവം ।
മനുജാ യഥാ വൃഷൈകലഭ്യാമിവ
നിഃശ്രേയസലാഭമാപദീഷാം ॥ ൨൮.

രജനാദിഭിഃ തസ്യാം രജന്യാം താസ്യാം അസപത്നതയാ ന വിദ്യതേ സപത്നീ ഇതി യേഷാമസപത്നാനാം ഭാവസ്തയാ തയാ ശോഭനാ അന്യാ ദേവാഃ പരം ദേവാഃ കേവലം അതിമാന്യഭാവം അതിപൂജ്യത്വം നാപ്രാപുഃ കിന്തു വൃഷൈകലഭ്യാത് വൃഷേണ സുകൃതേനൈകേന ലഭ്യാത് പ്രാപ്യാത് ശ്രേയസീ സുകൃതം വൃഷമിത്യമരഃ അമീഷാമിന്ദ്രാദിദേവാനാമിത്യര്‍ത്ഥഃ നിശ്രേയസലാഭാത് മോക്ഷലാഭാത് യഥാ ശീഘ്രം തദാഗതമഥ വൈതൃധ്യേനാത്മ അസപത്നതയാ നിര്‍ദ്ദിഷ്ടയാ ശോഭനാ മനുജാ നരാഃ യഥാ ദേവാ ഇവ ലേഭിരേ അതിമാന്യഭാവമഗ്രഭാവഃ തഥാ അസപത്നതയാ ദേവാ മനുജാ അപി മാന്യാ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ സപത്നീകസാം സത്യസ്ഥിതാസ്സപത്നാസ്ത്രീണാമദ്യ സുകൃതജനലഭ്യാത് തത്സംഗമാത് സംഗതാസപത്നാ കിം തസ്യാത് കിമതേ മാന്യാ ബഭൂവുരിത്യുത്പ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൨൮.

തരുണാതപതാമ്രസാനുദേശം
കിരണൈഃ കര്‍ബ്ബുരിതോ രോചമാനമീശഃ ।
വരണോചിതവേഷവാൻ മൃഗാക്ഷ്യാ
സ്സരണീമാവിശത് തതഃ പുരസ്യ ॥ ൨൯

തരുണാദിഭിഃ തരുണാതപം തരുണേ നൂതനേ ഉദയാദ്രിസാനുദേശം ഉദയപര്‍വ്വതകടകദേശം കിരണൈഃ കരൈഃ രോചമാനം ലസമാനം കര്‍ബ്ബുരി

തപയതി സതി ഇതഃ പരമേശ്വരഃ ഗൃഹാങ്കണാത് കുരംഗലോചനായാഃ സ്വതോ കായാ ഇത്യർത്ഥഃ വരണോചിതവേഷധാരാൻ വരണസ്യ വിവാഹസ്യ ഉചിതോ യോഗ്യോ വേഷോ ഭൂഷാവേഷോ യസ്യാസ്തീതി താദൃശസ്സൻ ആകല്പവേഷൌ നെപഥ്യമിത്യമരഃ പുരസ്യ നഗരസ്യ സരണൌ മാർഗ്ഗേ സരണിഃ പദ്ധതിരിത്യമരഃ ആവിരഭൂത് ആവിർബ്ബഭൂവ തഥാ ഉമയാ സാകം ഭാവമപി ഭാവപിതേ സയതി ഉമയാ ശോഭിതശോഭനാകൃതിഃ ഉപാഗതോ പാണിപീഡനാർത്ഥം മധുരാനഗരസ്യ അഭ്യന്തരമാവിരഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൮

വചസാമപി ഭൂമി സ്ഥിതോപി ദേവോ
മനസാമപ്യതിദർശനീയരൂപഃ ।
സ്വദൃശ്യയസംഗ്രഹാത്മനസ്യാ
ന ദൃശാം പദവ്യഭവൽ കിമത്ര ചിത്രം ॥ ൨൯

വചസാമിതി। ദേവഃ പരമേശ്വരഃ വചസാം വാചാം മനസാമപി അഭൂമി അപദേ സ്ഥിതോപി വാങ്മനസാമഗോചരോപീതി യാവൽ യതോ വാചോ നിവർത്തന്തേ അപ്രാപ്യ മനസാ സഹേതി ശ്രുതേഃ 'ഗിരാമഭൂമാവപി സ്ഥിതാ യേ' ഇതി കൃഷ്ണവിലാസേ സ്വദൃശ്യസംഗ്രഹാത്മനസ്യാ ശയസംഗ്രഹാർത്ഥം പാണിഗ്രഹണാർത്ഥം ഭക്തജനാനുഗ്രഹാർത്ഥം പാണിരിത്യമരഃ അതിദർശനീയരൂപഃ അതി അത്യന്തം ദർശനീയം ദ്രഷ്ടവ്യം രൂപം ആകൃതിഃ യസ്യ തഥാ ഭൂതസ്സൻ ദൃശാം നയനാനാം ദൃഷ്ടീനാം പദവീ മാർഗ്ഗം നാഭവദിതി ന കിന്തു നേത്രഗോചരോ ബഭൂവേത്യർത്ഥഃ ചിത്രമത്ര കിം തഥാ വാങ്മനസാമഗോചരസ്യ രൂപസ്യാസ്യ സ്വീകരണാർത്ഥം ദർശനീയരൂപഗ്രഹണം മാനവനയനഗോചരതാപ്രാപ്തിരിതി ഭാവഃ ൩൦

പരിതപ്തസുവർണ്ണവർണ്ണകല്പം
തഡിദാസേചനകം വപുർദ്ദധാനഃ ।
സശരീര ഇവാവഭൌ ജനാനാം
അപരിക്ഷീണതരാത്മനാം വൃഷൌഘഃ ॥ ൩൧

പരിതപ്തേതി। പരിതപ്തസുവർണ്ണവർണ്ണം പരിതപ്തസുവർണ്ണസ്യ ഉത്തപ്ത കാഞ്ചനസ്യ വർണ്ണ ഇവ വർണ്ണോ യസ്യ തൽ അകനിഷ്ഠാനാം തഡിദാസേചനകം അനവരതാവലോകനേപ്യതൃപ്തിപ്രദം തദാസേചനകം തൃപ്തേർന്നാസ്ത്യന്തോ യസ്യ ദർശനാദിത്യമരഃ വപുഃ വിഗ്രഹം ദധാനസ്സൻ മോക്ഷദാതാ ശിവഃ അഭിനവ മോക്ഷദാതേതി സാരേ ഹാരിണി വാ പാഠഃ ഹരിദ്വിജേന്ദ്ര കൃപ ഉപാന്തേ യതേ ശര്യേ സുരേശ്വര ഇതി ശബ്ദകണ്ഠസ്യാം അപരിക്ഷീണതരാത്മനാം അപരിക്ഷീണതരഃ പരിപൂർണ്ണഃ ആത്മാ ബുദ്ധിർ യേഷാം തേഷാം ജനാനാം സശരീരോ മൂർത്തിമാൻ വൃഷൌഘസ്സുകൃതസഞ്ചയ ഇവാവഭൌ ഭാജ ദീപ്തൌ ദ്യോതകാദിഷു സർവ്വലോകഹിതമംഗളാദ്ധ്യാനൊ

ഭഗവാൻ ജ്ഞാനിജനാനാം സുകൃതസഞ്ചയോ മൂർത്തിമാനിവ രരാജേതി ഭാവഃ ൮൩

വൃഷമുച്ഛ്രിതശൃംഗശോഭമാനം
വൃഷകൃത്ത്വധിഷ്ഠിതോ രരാജ ।
ശ്രിതഹംസകഭാസമാനപാദം
ബത കൈലാസമിവാവദാതമുച്ചൈഃ ॥ ൮൪

വൃഷമിതി। ഉച്ഛ്രിതശൃംഗശോഭമാനം ഉച്ഛ്രിതാഭ്യാമുന്നതാഭ്യാം ശൃംഗാഭ്യാം വിഷാണാഭ്യാമന്യത്ര ശിഖരാഭ്യാം ശൃംഗം വിഷാണേ സാനൌ പ്രാധാന്യേ ചേതി ശബ്ദാർണ്ണവേ ശോഭമാനം ലസമാനം വൃഷകൃത്ത്വം സുകൃതിസന്ദർശനീയം ഉഭയത്ര സാധാരണമേതത് ശ്രിതഹംസകഭാസമാനപാദം ശ്രിതാഭ്യാം ധൃതാഭ്യാം ഹംസകാഭ്യാം പാദകടകാഭ്യാം ഭാസമാനചരണം യസ്യ തമന്യത്ര ശ്രിതൈരാശ്രിതൈഃ ഹംസകൈഃ യതിഭിഃ ഹംസൈരിതി വാ ഹംസോ യത്യൎക്കശ്വേതഗരുതാരിതി ഹലായുധഃ ഭാസമാനാഃ പാദാഃ പ്രത്യന്തപർവ്വതാ യസ്യ തം പാദാഃ പ്രത്യന്തപർവ്വതാ ഇത്യമരഃ അവദാതം സിതം അത ഏവ കൈലാസമിവ സ്ഥിതം വൃഷം വൃഷമധിഷ്ഠിതഃ ആരൂഢസ്സന്നുച്ചൈരത്യന്തം രരാജ രേജേ ബതാശ്ചര്യം ബതേതി ഖേദേ ചിത്രേ ചേതി സാരേ തഥാ ച കൈലാസമിവ ധവളമുക്ഷമധിരൂഢ്യ വിരൂപാക്ഷോ ബഭാസേതി ഭാവഃ ൮൪

ശുഭ്രേ ശുചിമൌക്തികസ്രഗാഢ്യം
പശുപസ്യോപരി ശുഭ്രമാതപത്രം ।
അമൃതാംശുരിവോഡുസംപരീതഃ
സ്വസുതാപ്രീതിചികീർഷയോപയാതഃ ॥ ൮൫

ശുശുഭ ഇതി। പശൂൻ ആബ്രഹ്മസ്തംബപര്യന്തജന്തൂൻ പാതി രക്ഷതീതി പശുപഃ തസ്യ ബ്രഹ്മാദ്യാ സ്ഥാവരാന്താശ്ച പശവഃ പരികീർത്തിതാ ഇതി തസ്യ ഭാഷ്യേ ഉപരി ഊർദ്ധ്വഭാഗേ ശുചിമൌക്തികസ്രഗാഢ്യം വിമലമൌക്തികമാലാശാലി ശുഭ്രം സിതം ആതപത്രം ആസമന്താദാതപാത്ത്രായതേ രക്ഷതീത്യാതപത്രം ഛത്രം കർത്തൃ സ്വസുതാപ്രീതിചികീർഷയാ സ്വസ്യ ബന്ധോസ്സുതായാഃ പുത്ര്യാഃ പ്രീതിചികീർഷയാ സന്തോഷം കർത്തുമിച്ഛയാ ഉപയാത ആഗതഃ ഉഡുസംപരീതഃ നക്ഷത്രപരിവൃതഃ അമൃതാംശുശ്ചന്ദ്ര ഇവ ശുശുഭേ രരാജ തഥാ ചാമലമൌക്തികമാലികാശാലിനിതാതപത്രം ഗിരിശസ്യോപരി നക്ഷത്രസംപരീതഃ ക്ഷപാകരഃ ബന്ധുസന്തോഷചികീർഷയാഗത ഇവ രരാജേതി ഭാവഃ ൮൫

സ്വജനാഗ്രകരാവധൂതബാലവ്യജന
ദ്വന്ദ്വവിരാജമാനപാർശ്വഃ ।
കനകാദ്രിരിവാമരസ്രവന്തീവന
പ്രദ്വയശോഭിതോതിഗൌരഃ ॥ ൮൬

സ്വജനേതി। സ്വജനാഗ്രേത്യേകം പദം സ്വജനയോഃ പ്രമഥയോരിത്യർത്ഥഃ അഗ്രകരാഭ്യാം ഹസ്തകരാഗ്രാഭ്യാം അവധൂതയോശ്ചലിതയോഃ ബാലവ്യജനയോശ്ചാമരയോഃ മധ്യേന വിരാജമാനൌ പാർശ്വൌ പാർശ്വഭാഗൌ യസ്യ സ തഥാ അതിഗൌരഃ അതിപീതവർണ്ണഃ പീതൊ ഗൌര ഇത്യമരഃ സ ഇത്യധ്യാഹാര്യം അമരസ്രവന്തീവനപൂരമധ്യശോഭിതഃ അമരസ്രവന്ത്യാ ഗംഗായാ വനസ്യ ജലസ്യ വനേ സലിലകാനനേ ഇത്യമരഃ പൂരമധ്യേന പ്രവാഹയുഗളേന ശോഭിതഃ പ്രകാശമാനഃ കനകാദ്രിഃ മേരുഗിരി രിവ ഇതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ തഥാച പ്രമഥഗണഹസ്താഗ്രസംവീജിതചാമരയുഗളലസമാനപാർശ്വഃ കാശ്യപീശതാംഗൊഽപി പീതൊ നിർജ്ജരതരംഗിണീനീരപൂരമധ്യരാജമാനസ്സുരാചല ഇവ വിലലാസേതി ഭാവഃ ൨൯

സമഭൂത് സമയേ ജടാകലാപഃ
പ്രമഥേശസ്യ വരോചിതം കിരീടം ।
സുമനസ്സടിനീസുധാമയൂഖൌ
സമഭൂതാന്തദലംകൃതീ മണീ ച ॥ ൩൦

സമഭൂദിതി। പ്രമഥേശസ്യ നന്ദ്യാദിഗണനായകസ്യ ഭഗവത ഇത്യർത്ഥഃ ജടാകലാപഃ കപർദ്ദസമൂഹഃ വരോചിതം ജാമാതൃയോചിതം യോഗ്യം കിരീടം മകുടം സമഭൂൽ ബഭൂവ സുമനസ്സടിനീസുധാമയൂഖൌ സുമനസ്സടിനീ ദേവനദീ സുധാമയൂഖശ്ചന്ദ്രകിരണശ്ച ഇത്യർത്ഥഃ തൌ തദലംകൃതീ തസ്യ കിരീടസ്യാലങ്കാരഭൂതേ മണീ രത്നേ ച രത്നം മണിർദ്ദ്വയോരിത്യമരഃ സമഭൂതാം സംബഭൂവതുഃ തഥാച വിവാഹസമയേ ഭഗവതോ ജടാകലാപഃ കിരീടമഭൂൽ ജടാവർത്തിഗംഗാഗംഗാധരാവപി കിരീടാലങ്കാരരത്നേ ച ബഭൂവതുരിതി ഭാവഃ ൩൦

കപിതസ്യ പുരാ യദക്ഷി സാക്ഷാ-
ദപി മാരം ത്രിതയം പുരാമധാക്ഷീൽ ।
കപിലസ്യ വിശേഷകം തദാസീ-
ദപി ലാലാടികമീശ്വരസ്യ ചിത്രം ॥ ൩൧

കപിതസ്യേതി। പുരാ പൂർവ്വം കപിതസ്യ ക്രുദ്ധസ്യ ഈശ്വരസ്യ ഭഗവതോ ലാലാടികം ലലാടവിഭൂഷണം യദക്ഷി നയനം സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷം മാരം കാമം പുരാം ത്രിപുരനഗരാണാം ത്രിതയം അധാക്ഷീൽ ദദാഹ തദപി നയനമിത്യർത്ഥഃ കപിലസ്യാലംകൃതസ്യ ഈശ്വരസ്യ ത്ര്യംബകസ്യ കപിലൊ ... കഥാരൈ ച പ്രസാധിത ഇതി ശാശ്വതഃ വിശേഷകം തിലകമപി ചിത്രകാണി വിശേഷകമിത്യമരഃ ആസീൽ ബഭൂവ ചിത്രമാശ്ചര്യം ചിത്രമിതി വിശേഷകവിശേഷണം തഥാച പൂർവ്വം ക്രുദ്ധസ്യ ഭഗവതോ യൽ ... മന്മഥം ത്രിപുരമപി നിശ്ശേഷം ദദാഹ ... ഇദാനീമലംകൃതസ്യാസ്യ തദേവ ചിത്രകമഭൂൽ കപിതസ്യ ഇ

താരനാഥമലംകൃത്യ വരവേഷേണ യാത്രായാം ചിത്രകേതോരിവ നേത്രസ്യ ചിത്രമി
തി ഭാവഃ ൩൭

ഉസിതാന്യഥവാംശു ശുദ്ധപങ്കാഃ
ഇഭചർമ്മാഥവാഽസ്യ പട്ടവാസഃ ।
ഗുണിനോക്ഷഗുണാ മഹാർഘഹാരാഃ
ഫണിനസ്സ്വർണ്ണവിഭൂഷണാനി ചാസൻ ॥ ൩൮

ഉസിതാനീതി। ഗുണിനഃ സൌന്ദര്യാദിഗുണവതഃ അസ്യ ഭഗവത ഇത്യർത്ഥഃ
ഉസിതാനി ഭസ്മാനി ച ശുദ്ധപങ്കാശ്ചന്ദനപങ്കാ അഭൂവൻ ആസൻ ഇഭചർമ്മ ഗജ
ചർമ്മ ച പട്ടവാസഃ ക്ഷൌമമഭവൽ ശുഭ്രവാസ ഇതിവാ പാഠഃ അക്ഷഗുണാ രുദ്രാ
ക്ഷമാലികാശ്ച മഹാർഘഹാരാഃ മഹാൻ അധികഃ അർഘഃ മൂല്യം യേഷാം തേ താ
ദൃശാ ഹാരാ മുക്താവല്ല്യശ്ച ആസൻ ഫണിനസ്സർപ്പാശ്ച സ്വർണ്ണവിഭൂഷണാനി ക
നകാലങ്കരണാനി ചാസൻ ബഭൂവുഃ യഥാപൂർവ്വമിത്യർത്ഥഃ അസ്യ ഭസ്മം ചന്ദനം ഗജ
ചർമ്മ ശുക്ലവസ്ത്രം രുദ്രാക്ഷമാലികാഃ ഹാരാദ്യഹാരാഃ സർപ്പാ സ്വർണ്ണവിഭൂഷണാ
നി ചാസന്നിതി ഭാവഃ ൩൮

വരവേഷവതോസ്യ വർണ്ണനായാ
മുരഗേന്ദ്രോ ന കദാചന പ്രവീണഃ ।
അപിനൈകമുഖോ ബഹുശ്രുതഃ കിം
പുനരന്യൈകവയോല്പബുദ്ധയോ വാ ॥ ൩൯

വരവേഷവത ഇതി। ബഹുശ്രുതഃ ബഹു ശ്രുതം ശാസ്ത്രം യസ്യ സ തഥാ ശ്രു
തം ശാസ്ത്രാദ്യധ്യയനയോരിത്യമരഃ അനേകമുഖോ നൈകവദനഃ ഉരഗേന്ദ്രോഹി
വാഃ അനന്തോപീത്യർത്ഥഃ വരവേഷവതോ വരസ്യ ജാമാതുഃ വേഷോസ്യാ
സ്തീതി യഥാ വരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ വേഷോ യുക്തിർവ്വാ യസ്യ തഥാസ്യ ഭഗവതഃ വ
ർണ്ണനായാം വർണ്ണനേ കദാചന കദാപീത്യർത്ഥഃ പ്രവീണോ ന നിപുണോ ന അ
ഭവത് ഇത്യർത്ഥഃ അല്പാസ്സ്വിൻ കവയഃ അല്പബുദ്ധയഃ മതിശൂന്യാഃ അന്യേ ഇത
രകവയഃ പ്രവീണാഃ കിം യഥാചാലങ്കരണാലംകൃതാവയവസ്യാസ്യ സൌന്ദര്യ
വർണ്ണനേ അനന്തോപി നാലം കിം പുനഃ കവയോ മതിമന്ദാസ്താ വിചാരാസ
ഇതി ഭാവഃ ൩൯

പ്രമഥാസ്സമതാഢ്യംശു കേചിൽ
പടഹസ്സാരമമനകാംസ്സമാനിം ।
ഇതരേ ധ്വനവിനാദരതിരിഃ
തിമിരം തുഷ്ടവുരഗ്രതോമിത്രപാഃ ൪൦

പ്രമഥാ ഇതി। തദാനീം പടഹഃ സമർത്ഥാഃ കേചിൽ പ്രമഥാഃ പാർഷദാഃ ആ
നകാൻ പടഹവാദ്യാൻ ആനകഃ പടഹോ ഢക്കാ ഇത്യമരഃ സമതാഡയൻ അ
ഭിജഘ്നുഃ അഭിരൂപഃ ബുധാഃ അഭിരൂപാ ബുധാ ശ്രേഷ്ഠാഃ സ്വരേ ഇതി സ്വ

രസ്യാതഃ ഇതരെ അന്യെ പ്രമഥാ ഇത്യർത്ഥഃ തമിമം തമേനം പരമേശ്വരം അഗ്രതഃ പുരതഃ അനവീനാകാരമിതി അനവീനാഃ പുരാതനാഃ ഭാരത്യാ വാചഃ വൈദ്യോച ഇത്യർത്ഥഃ താഭിസ്സാദരം സബഹുമാനം ഇഷ്ടവൃതസ്സുവൻ തഥാച കെചിൽപാൻഥാഃ പടഹാനനാഡയൻ ഇതരെ പുരതൊ വൈദോഗ്ഭിരുക സ്തവം ചെയ്തു ഭാവഃ ൩൪

ഗണവൽക്കരാഹതാനകാനാം
രവമാകർണ്ണ്യ പുരാ പുരം പ്രവിഷ്ടൈഃ।
മുമുദേ സനഗൈസ്സ്വരെർമ്മയൂരൈ-
രിവ താരാസരണൌ പയോധരാണാം॥ ൩൫

ഗണാവൽക്കിതി। അഥാനന്തരം പയോധരാണാം മേഘാനാമിവ ഗണാവൽക്കരാഹതാനകാനാം പ്രമഥഗണസ്യ സന്താഡിതപടഹാനാം രവം ശബ്ദമാകർണ്ണ്യ താരാസരണൌ വ്യോമ്നി മയൂരൈർവ്വൃഷ്ടിഭിരിവ പുരാ പൂർവം പുരം പ്രവി ഷ്ടൈസ്സനഗൈർമ്മയൂരസദൃശൈഃ സ്വരൈർവൈഃ മുമുദേ മുദിതം ഭാവെ ലിട് യഥാംബരതലെ അംബുദനാദമാകർണ്ണ്യ ബർഹിണയോ മോദവാൻ ഭ വെൽ തഥൈവ പ്രമഥഗണസന്താഡിതാനകനാദമാകർണ്ണ്യ മധുരാവാൽപ്പിരി ഖിരൈർമ്മുദിതമിതി ഭാവഃ ൩൫

അഖിലജ്ഗുരവോ ഹ്യച്യുതാരവിന്ദ
പ്രഭവാദ്യാ ഇഭവഃ പരം ന ഹ്യാസ്താഃ।
സ്തുവതാസ്സുനാദാശ്ച തം സവിശേഷം
യദസൌ കൃത്സ്നജഗൽഗുരുർഗ്ഗിരീശഃ॥ ൩൬

അഖിലജഗദ്ഗുരവിതി। അഥാനന്തരം അച്യുതാരവിന്ദപ്രഭവാദ്യാ വിഷ്ണുബ്രഹ്മമുഖാ ഇഭവഃ പരം ദേവാഃ കേവലം ഗുരവൊ സമ്പൂജ്യാ ഇത്യർത്ഥഃ ഹ്യാസ്താ സ്തുവന്തസ്സു നഃ തം പരമേശ്വരം സവിശേഷം സാദരം യഥാ തഥാ നാഖിലജഗ്ഗുരവസ്ത്സുവ താ രാജാനശ്ച സാദരാഃ നരൈർമ്മനുഷ്യൈഃ പുരവാസിഭിരന്യൈരപി യാ വൽ സമിതാസ്സന്തഃ തം മഹാനകമിലജഗ്ഗുരു അഖിലജഗതാം ഗുരു യസ്മാദ സൌ ഗിരീശഃ പരമേശ്വരഃ കൃത്സ്നജഗൽഗുരുഃ കൃത്സ്നാനാം സമസ്താനാം ജഗ താം ഭുവനാനാം ഗുരുഃ പൂജ്യഃ യദ്വാ നിഖിലജഗതാമപി ഗുരുഃ പിതാ ഗുരു പിതരി പൂജ്യെ ചെത്യമരഃ ജഗതഃ പിതരൌ വന്ദെ പ്രാപ്തജഗതാപിതരാവി തി പ്രയോഗാൽ തഥാച നിഖിലജഗൽഗുരുതയാ സർവ്വൈരപി സംസ്തുത ഇതി ഭാവഃ ൩൬

സ്മരതിശ്ച തടാതകാന്തമത്യാ
പ്രകൃതീനാം പ്രഥമൈരുപേത്യ തം ദ്രാക്।
പ്രണതിം ഗുരുണാ വിധായ സാർദ്ധം
സമിതിം സാധു പുനാതിനീതവത്യാ॥ ൩൭

സുമതിരിതി। പ്രകൃതീനാം സചിവാനാം പ്രഥമോ മുഖ്യഃ പ്രകൃതിശ്ശബ്ദ കാരണേ സ്വഭാവജനതാമാത്യാദിഷ്വപി വൈജയന്തീ സുമതിശ്ച താരകാന്വേഷകായ നിയോജിതഃ ശീഘ്രം ഗത്വാ ആചാര്യേണ സാർദ്ധം അഭിഗമ്യാഭിമുഖ്യേന പ്രാപ്യ വിനീതവച്ച വിനീതഗാത്രസ്സൻ പ്രണതിം പ്രണാമം വിധായ തം പരമേശ്വരമിത്യർത്ഥഃ സാധുചിതേന പൂർവ്വപ്രദക്ഷിണപൂർവ്വകമിത്യവഗന്തവ്യം സമിതിം സഭാം സഭാസമിതിസംസദ ഇത്യമരഃ അനയന്നിനായ ക്രിയാസാധനം തഥാ ച സചിവോത്തമമായം സുമതിസ്സ താരകാമാനായ ഗുരുമഭിഗമ്യ ഇദ്ഗുണാ സഹ പ്രണാമം വിധായ പൂർവ്വപ്രദക്ഷിണപൂർവ്വകം സഭാമനീനയദിതി ഭാവഃ ൩൭

അവതീർണ്ണ വൃഷാദ്വൃഷാകപായീ
ധവമോഷം വൃഷഭധ്വജോ ഗൃഹീത്വാ।
സ്വയ ഇവ ഘോഷമേഷ ശൃണ്വ-
ന്നവതസ്ഥേ പരിതുഷ്ടതാം ജനാനാം ॥ ൩൮

അവതീർണ്ണേതി। വൃഷഭധ്വജഃ പരമേശ്വരഃ വൃഷാദ്വൃഷഭാദവതീർണ്ണോ അവതരണം കൃത്വാ സ്വയം ലിഖിത ഇവ സ്ഥിരധിയാ വയസ്യസ്സ്വയാ ഇത്യമരഃ വൃഷാകപായീധവമോഷം വൃഷാകപാട്യാ ലക്ഷ്മ്യാഃ ധവസ്യ പത്യുഃ വൃഷാകപായീ ശ്രീഗൌര്യോഃ ധവഃ പ്രിയഃ പതിർമ്മന്ത്രി ഗാമരഃ ഓഷം മുഖം ഗൃഹീത്വാ പരിതുഷ്ടതാം ഭഗവദ്ദർശനസംഗതിരസ്മാകം ജാതം കിമിതി പരിതുഷ്ടതാം ഹൃഷ്ടതാം ജനാനാം ഘോഷം കോലാഹലശബ്ദം ശൃണ്വൻ സൻ അവതസ്ഥേ തസ്ഥൗ തഥാ ച വൃഷഭാദവതീർണ്ണ സഖൈവ വിഷ്ണോഃ പാണിം ഗൃഹീത്വാ ജനകോലാഹലമാകർണ്ണയന്നവതസ്ഥേ സ്ഥിതവാനിതി ഭാവഃ ൩൮

അഥ മംഗളതൂര്യവാദ്യഘോഷൈഃ
പ്രഥയന്തി ദിശി ദിശ്യഥോ വിവാഹം।
ഉദഭൂത്സുപർവ്വണാം ഗണാനാം
മുദമുദ്വിഭ്രചസാം നൃണാമിവ തുല്യം ॥ ൩൯

അഥേതി। അഥാനന്തരം മംഗളതൂര്യവാദ്യഘോഷൈഃ കല്യാണതൂര്യവാദ്യനിനദൈഃ അഥോ വിവാഹം അനന്തരോദ്വിവാഹം ദിശി ദിശി സർവ്വദിക്ഷു പ്രഥയന്തി പ്രസിദ്ധയന്തി വചസാം വാചാമഗോചരാ മുത് പ്രീതിഃ മുത്പ്രീതിഃ പ്രമദോ ഹർഷ ഇത്യമരഃ സുപർവ്വണാം ദേവാനാം നൃണാം മനുഷ്യാണാം ച ഗണാനാം പ്രമഥാനാം ച തുല്യം സമാനം യഥാ തഥാ ഉദഭൂത് സംജാതാ തഥാ ച സ്വസ്ഥതാരകാപരിണയം സർവ്വദിക്ഷു തൂര്യനാദപൂർവ്വകം വിജ്ഞാപയന്തോ നഗരവാസിനഃ പ്രമഥാശ്ച തുല്യമേവ മോദമാപുരിതി ഭാവഃ ൩൯

ഗൃഹമാഗതമീശപരം തദാനീം
സഹസാഭ്യേത്യ സമർച്യ രത്നജാലൈഃ ।
പരിണീയ മമാത്മജാം മഹാത്മൻ
പരിപാഹീത്യവൃണോന്മഹീശപത്നീ ॥ ൪൦

ഗൃഹമാഗതമിതി। തദാനീം മഹീശപത്നീ രാജപത്നീ കാഞ്ചനമാലേത്യർത്ഥഃ ഗൃഹം ഭവനമാഗതം ഈശപരം സുന്ദരം സഹസാ ദ്രുതമഭ്യേത്യാഭിഗമ്യ രത്നജാലൈഃ രത്നസമൂഹൈഃ സമർച്യ സംപൂജ്യ ച ഹേ മഹാത്മൻ മമാത്മജാം പുത്രീം പരിണീയ ഉദ്വാഹ്യ പരിപാഹി പാലയ ഇത്യവൃണോൽ വരയാമാസ തഥാച കാഞ്ചനമാലാ ഭവനമാഗതം തമഭിഗമ്യ രത്നാദിഭിസ്സംപൂജ്യ മത്സുതാമുദ്വാഹ്യ പാലയേത്യഭ്യർത്ഥയാമാസേതി ഭാവഃ ൪൦

യുവതീമുപനീയ താമസിക്ന്യോ
മഹതീം മണ്ഡനമണ്ഡപസ്ഥലീകാം ।
സമമിന്ദിരയാ ഗിരാപി താവൽ
സമലഞ്ചക്രുരിമാം കലാപജാലൈഃ ॥ ൪൧

യുവതീമിതി। താവത്തദാനീമസിക്ന്യോന്തഃപുരചാരിണ്യഃ പ്രൗഢാംഗനാഃ അസിക്നീ സ്യാദവൃദ്ധാ യാ പ്രേഷ്യാന്തഃപുരചാരിണീത്യമരഃ താമിമാം യുവതീം തരുണീമേനാം തദാനീം മഹതീം വിസ്തൃതാം മണ്ഡനമണ്ഡപസ്ഥലീകാം അലങ്കാരമണ്ഡപദേശമുപനീയ നീത്വാ ഇന്ദിരയാ ലക്ഷ്മ്യാ ഗിരാ സരസ്വത്യാ ച സമം കലാപജാലൈഃ ഭൂഷണസമൂഹൈഃ കലാപോ ഭൂഷണേ ബർഹേ ഇത്യമരഃ സമലഞ്ചക്രുഃ സമ്യഗലഞ്ചക്രുഃ താവത്തദാനീമേനാം അലങ്കാരമണ്ഡപസ്ഥലീം നീത്വാന്തഃപുരചാരിണ്യോംഗനാഃ ലക്ഷ്മീസരസ്വതീഭ്യാം സാകം അലഞ്ചക്രുരലങ്കാരജാലൈരിതി ഭാവഃ ൪൧

അചലേന്ദ്രതനൂജവത്തദാനീം
കചഭാരം വ്യഭജത്സഖീ തദാളിഃ ।
ലിപിമന്തകവൈരിവല്ലഭായാഃ
കിമു സീമന്തമിഷേണ ബോധകാമാ ॥ ൪൨

അചലേന്ദ്രേതി। തദാനീമാളിഃ വയസ്യാ ആളിസ്സഖീ വയസ്യേത്യമരഃ അസിക്നീനാമപി വയസ്യാതയാനന്വിതത്വാത് സഖീതാ കാചന കേശവിന്യാസസാധനാദിരക്ഷണാർത്ഥം കേളിപുത്രികാ ഉതകന്യകാമിത്യനന്തരം ഉതകന്യകാസഹിതാ സതീ അചലേന്ദ്രതനൂജവൽ ഉപമിതസുതായാഃ പാർവ്വത്യാ ഇതിച അപൂർവ്വതേ കചഭാരമിതരേഷാം അന്തകവൈരിവല്ലഭായാഃ കാലകാലനായികായാഃ ലിപിം ലേഖാം സീമന്തമിഷേണ കേശരാശ്യസംവിഭാഗവ്യാജേന ബോധകാമാ ലിഖിതുമുദ്യതേവ കിമു വിഭക്തവതീ കിമിത്യർത്ഥഃ യഥാ ച കാചിദ്വനകന്യകാ തദാകാരായാഃ ലിഖിതായാം സത്യഗൃഹേ ലിഖിതി ഭാവഃ ൪൨

മൃഗനാഭിവിശേഷകേണ ഭേജേ
മദിരാക്ഷീ വദനാബ്ജലക്ഷ്മണേവ ।
അധിശീർഷമലംകൃതാശ്ച ഹാരാഃ
ഘനസൃഷ്ടാ ഇവ താരകാ അമുഷ്യാഃ ॥ ൫൮

മൃഗേതി। മദിരാക്ഷീ തടാതകേത്യർത്ഥഃ വദനാബ്ജലക്ഷ്മണാ വദനം മുഖമേവാബ്ജം ഇതി രൂപകം അബ്ജശബ്ദഃ അബ്ജോ ജൈവാതൃക ഇത്യമരഃ തസ്യ ലക്ഷ്മണാ ചിഹ്നേന ഇവ സ്ഥിതേന മൃഗനാഭിവിശേഷകേണ കസ്തൂരീപത്രതിലകേന ഭേജേ ശുശുഭേ അമുഷ്യാസ്തടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ അധിശീർഷം ശീർഷോപരി ശിരഃ ശീർഷമിത്യമരഃ അലംകൃതാഃ ഹാരാ മുക്താവലയഃ ച ഘനസൃഷ്ടാ ഘനേ മേഘേ സൃഷ്ടാഃ രചിതാഃ താരകാഃ നക്ഷത്രാണീവ ഭേജിരേ ഇതി ക്രിയാ യോജ്യാ ബുധൈരിത്യർത്ഥഃ യഥാ ച തടാതകാ മുഖചന്ദ്രകളങ്കേനേവ കസ്തൂരീതിലകേന ഭേജേ ഹാരാലംകൃതാസ്തൽകേശാശ്ച നക്ഷത്രശോഭിതാ മേഘാ ഇവ രേജുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ.... ൫൮

പ്രകൃതേരപി രത്നതാലപത്രേ
ശുശുഭാതേ നികടാധൃതേ ശ്രവോഭ്യാം ।
വിനിവേദയിതും സമാഗതേനാം
രജനീനാമിവ ദൈവതേ ഗ്രഹാർത്തിം ॥ ൫൯

പ്രകൃതേരിതി। പ്രകൃതേഃ രാജയോഷിതഃ പ്രകൃതിസ്തു പ്രധാനേ സ്യാൽ സചിവേ രാജയോഷിതീതി ശബ്ദാർണ്ണവേ ശ്രവോഭ്യാം കർണ്ണാഭ്യാം ധൃതേ വിധൃതേ രത്നതാലപത്രേ മണിഖചിതതാടങ്കേ ഗ്രഹാർത്തിം ഗ്രഹണോപരാഗേണ ഉപരാഗോ ഗ്രഹ ഇത്യമരഃ കൃതാം ആർത്തിം പീഡാം വിനിവേദയിതും വിജ്ഞാപയിതും സമാഗതേ പ്രാപ്തേ അഹരാദിവസാനാം രജനീനാം രാത്രീണാഞ്ച ദൈവതേ ദൈവേ രവിചന്ദ്രാവിവേത്യർത്ഥഃ നികടാമത്യന്തം ശുശുഭാതേ രേജാതേ ഇത്യർത്ഥഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ....യഥാ ച താടങ്കാ ദ്യാമലങ്കൃതിരിതി ഭാവഃ ൫൯

പൃഥു മൗക്തികമാബഭൗ സുകീർത്തേ-
രധിനാസാഗ്രമഥാർപ്പിതം കൃശാംഗ്യാഃ ।
ലപനാംബുരുഹാന്തരാളഖേല-
ത്സിതഹംസീജനിതാണ്ഡതുല്യശോഭം ॥ ൬൦

പൃഥ്വിതി। അഥാനന്തരം സുകീർത്തേഃ ശോഭനാ കീർത്തിര്യസ്യാസ്സാ തഥാ കൃശാംഗ്യാഃ സുതന്വ്യാ ഇത്യർത്ഥഃ അധിനാസാഗ്രം നാസികാഗ്രേ അർപ്പിതം വിന്യസ്തം പൃഥു പൃഥുളം മൗക്തികം ലപനാംബുരുഹേത്യാദ്യേകം പദം ലപനം മുഖമേവാംബുരുഹം പത്മം തസ്യാന്തരാളേ മദ്ധ്യേ ഖേലന്ത്യാഃ സ്മിതഹം

സ്യാഃ സ്ഥിതമേവ ഹംസീ വരടാ തയാ ജനിതം പ്രസൂതഞ്ച തൽ അണ്ഡം തേ
ന തുല്യാ സദൃശീ ശോഭാ യസ്യ തത്തഥാ ആഖണ്ഡം തേജ പൃഥുകൗതുകി
ശോഭിനഃസാരണം മുഖാരവിന്ദവികാസിതഹാസ്യമണ്ഡമിവാശോഭതേതി ഭാ
വഃ അത്രതപൂർവ്വോപമാ രൂപകസങ്കലിതാച.... ൪൪

പ്രസധീകസ്യ നിസഗ്ഗമേചകേസ്യാ
സ്സുഭശഃ സാധു ഭ്രശൗ തദാളിരേകാ।
നിപുണാപ്യതിസന്ദിഹാനചേതാ
സ്സമളഭഞ്ജനലേഖിനീശയൈവ॥ ൪൫

പ്രസധീകേത്യതി‌। തദാ ഏകാ ആളിസ്സഖി നിപുണാ കശലാപി അസ്യാ
സ്സുഭശസ്സുടായകായാ ഇതിയാവൽ നിസഗ്ഗമേചകേ സ്വത ഏവ മേചകേ കൃ
ഷ്ണേ കാളശ്യാമളമേചകാ ഇത്യമരഃ ഭ്രശൗ നേത്രേ സാധു സമ്യക് പ്രസധീ
ക്ഷ്യാലോക്യാതിസന്ദിഹാനചേതാഃ അത്യന്തം സന്ദിഗ്ദ്ധമനാസ്സതീ അഞ്ജന
ലേഖിനീശയാ അഞ്ജനസ്യ ലേഖിനീ അഞ്ജനലേഖിനീ മഷിലേപവർത്തികാ
ശയേ ഇജ യസ്യാസ്സാ തഥൈവ സമുൽ സംബഭൂവ തഥാച സ്വത ഏവ
ശ്യാമളേ ലോചനേ സമീക്ഷ്യാഞ്ജനാങ്കിതം കിമിതി ശങ്കിതചിത്താ കാചിൽ
കരതലവിധൃതമഷിലേപവർത്തികൈവാസ്ഥിതേതി ഭാവഃ ൪൫

കചശില്പവിധായിനീ തഥാസ്യാഃ
കചതാതസ്യ ബഭൂവ തോഷപാത്രം।
പ്രകൃതാവസരക്ഷമാപ്രസാധനാ
പ്രകൃതം വ്യഥപുരോധസാം ഹി ലോകേ॥ ൪൬

കചേതി‌। തഥാ അസ്യാഃ കചശില്പവിധായിനീ കചയോഃ കുന്തളയോഃ ശില്പം
വിശേഷാലംകൃതിം വിധാതും കത്തും ശീലമസ്യാ ഇതി സാ തഥാ സൂനാലങ്കാര
കാരിണീ കാചിദിത്യർത്ഥഃ കചതാതസ്യ കചസ്യ താതോ ജനകഃ ബൃഹസ്പതിഃ
തസ്യ തോഷപാത്രം തോഷഭാജനം യോഗ്യഭാജനയോഃ പാത്രമിത്യമരഃ ബ
ഭൂവാഭൂൽ ലോകേ ജഗതി പ്രകൃതാവസരക്ഷമാപ്രസാധനാം പ്രകൃതേഷു പ്രസ്തു
തേഷു കൃത്യേഷ്വിത്യർത്ഥഃ അവസരക്ഷമസ്യ കാലോചിതസ്യ പ്രസാധനസ്യ പ്രസാ
ധനം വ്യഥപുരോധസാം സുരവിരാചാര്യാണാം പ്രകൃതം ഹി സ്വഭാവോ
ഹീത്യർത്ഥഃ പ്രകൃതം പ്രസ്തുതേ സഗ്ഗ ഇതി കേശവഃ തഥാചാതിസുന്ദരതോ
സ്സുന്ദരയോസ്സുമനോരമാലങ്കാരസ്യ കർത്തൃതയാ കചാലങ്കാരകർത്രീ ബൃഹസ്പ
തേഃ കോപഭാജനമഭൂൽ ആഗതോ മുഹൂർത്തഃ കിമിതി വിളംബസേ ഇതി പ്രകൃതേ
ഷു പുരോധസാം വാണീ സാധാരണേതി ഭാവഃ ൪൬

കടിലഗ്നകുലൈഃ കാന്ത്യാ
വസിതാംഗ്യാ വിഹിതാ തദാ വ്യധാത്രാം।

നവനീലപയോധരോപസക്തേ
പരമൈരാവതവിദ്യുതാവിഭാതേ ॥ ൪൭

കടിഭാഗേതി। തദാസിതാംശുകാഃ ശ്യാമളാംശുകാഃ വിമലേ കടിഭാഗതുല ഹേമകാഞ്ച്യാ കല്പ്യാം ലഗ്നം ശോഭമിത്യർത്ഥഃ തുല്യം ക്ഷൗമമേവ ഹേമകാഞ്ചീ സംപൃക്തമേഖലാ ച തേ നവനീലപയോധരോപസക്തേ നൂതനനീലമേഘ സമീപോപസക്തേ അതഏവ വിമലേ ഐരാവതവിദ്യുതൗ ഐരാവതഃ ഇന്ദ്രമേഘഃ വിദ്യുൽ തടിൽ തേ ഇവ പരമധികം വ്യഭാതാം തേജതു സ്യദാച കടിതടാ വലംബദുകൂലം ഹേമകാഞ്ചീ ച കാളമേഘോപരി ഐരാവതവിദ്യുതാവിവാ ശോഭേതാമിതി ഭാവഃ ൪൭

ചരണം മണിനൂപുരാഢ്യമസ്യാ
അരുണാബ്ജപ്രതിമം നിരീക്ഷ്യ ചേടീ।
രസജായതലോചനാപി ലാക്ഷാ
രസശോണീകൃതമന്വമംസ്ത നൂനം ॥ ൪൮

ചരണമിതി। ചേടീ ദാസീ അസ്യാസ്തടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ അരുണാബ്ജപ്രതിമം ശോണപങ്കജസമാനം മണിനൂപുരാഢ്യം രത്നഖചിതേന മഞ്ജീരേണാഢ്യം യുതം മഞ്ജീരോ നൂപുരോഽസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ ചരണം പാദം നിരീക്ഷ്യ രസജായതലോചനാ രസേ ജലേ ജായത ഇതി രസജം ജലജം തദ്വദായതേ ലോചനേ നേത്രേ യസ്യാസ്സാ ഏതാദൃശ്യപി രസോ രാഗേ ജലേ രസേ ഇതി കേശവഃ ലാക്ഷാരസശോണീകൃതം ലാക്ഷാരസേന ജതുമിളിതലേപനദ്രവ്യേണ ശോണീകൃതം അശോണം ശോണം സമ്പദ്യമാനം കൃതം ശോണീകൃതം അന്വമംസ്ത അനുമേനേ നൂനം നിശ്ചയഃ യഥാ ചാരുണസരോജനികാശം മണിമഞ്ജീരരഞ്ജിതം ചരണമവലോക്യ കമലനയനാപി ചേടീ പൂർവ്വമേവ ലാക്ഷാരസപാടലിതമേവേതി മേനേ സ്വത ഏവ ചരണൗ പാടലൗ പുനർവ്യർത്ഥകാര ലാക്ഷാരസേനേതി ഭാവഃ ൪൮

പിശുനീകൃതരാമണീയകാന്താം
തരുണീം സംപന്നവിഭൂഷണൈർവ്വരസ്യാ।
ധരണീധരധന്വനസ്സകാശം
രമണീ വിശദസ്യജാ നിനായ താവൽ ॥ ൪൯

പിശുനീതി। താവത്തദാനീമേവ വിശദസ്യജാ ബ്രാഹ്മണീ വിശദസ്യശാ ധിരിത്യമരഃ രമണീ നാരീ സപാതിത്യർത്ഥഃ സംപന്നവിഭൂഷണൈഃ കനകവിഭൂഷണൈഃ പിശുനീകൃതരാമണീയകാം പിശുനീകൃതം പിശുനിതം രാമണീയകം സൗന്ദര്യം യസ്യാസ്സാം തരുണീം യുവതീം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ ധരണീധരധന്വനഃ മേരുകാർമുകസ്യ പരശിവസ്യ സകാശം സമീപം സമേത്യ

ശസവിധേയത്വമതഃ നിനായാനായൽ മധികമ്മകൈ ധാതു? അഥാപാതിസ്സന്ദരിമലം കൃതാമെന്നാം സഭാസ്പതിം വരസ്യ സമീപന്നിനായേതി ഭാവഃ ൬൩

അധികന്നമഥാന്യരാജ്ഞമൌലേ
ർവ്വിധിവിജ്ഞ്വാദ്ധ്വരി പാണ്ഡ്യരാജപുത്ര്യാ ।
വരണേ സ്വയമിന്ദ്രസ്രഗാവിതേനേ
ശരണേ തത്ര സുമാവലിശ്ച ദൈവൈഃ ॥ ൬൪

അധികന്നമിതി। അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യരാജപുത്ര്യാ തദാതകയേത്യർത്ഥഃ വിധിവിജ്ഞ്വാഃ ബ്രഹ്മവിജ്ഞ്വാഃ ധ്വരി പൂരതഃ വരണേ തത്വവരണേസമയേ അന്യേ കൌലേയന്ദ്രശൈലസ്യാധികന്നം കന്ദ്യേ സ്വയമിന്ദ്രൾ മധുപകമാലികാ സ്വയമി സ്സല്ലകീ മാലൂമിഭ്യതാ ഗോപ്യ ധ്വോഷിതി മന്ദകേ ച വസന്തേ ചേതി കേളിനീ ആവിതേനേ പ്രകടിപ്പൂ തത്ര ശരണേ തസ്മിൻ ഗൃഹേ ശരണം ഗൃഹരക്ഷി ത്രോർ ത്യമതഃ ദൈവൈരമരൈസ്സുമാവലിഃ കസുമാവലിശ്ചാവിതേനേ ഇതി പൂ ർവ്വക്രിയാനുഷംഗഃ അനന്തരമനന്താധിപതന്ദ്രജയാനന്തപങ്ക്ജാസനമേയാഃ പുഷ്പ മധുപകമാലികാ നീലകണ്ഠസ്യ കണ്ഠേ സങ്കല്പിതാ തദാനീമേവ ദേവൈർ ദൈവൈഃ കസുമാവലിശ്ച തത്രാച്ഛാദിതേതി ഭാവഃ ൬൫

സ്വമഗായത യൌവതം സമന്താ
ത്രിജഗന്നേതരി കന്യയാ വൃതേസ്മിൻ ।
സ്വരഗായികലോന ഗീയമാനം
വരഗാനം കില ജേതുമാത്തലോഭം ॥ ൬൬

സമഗായതേതി। ത്രിജഗന്നേതരി ത്രിലോകനായകേസ്മിൻ പരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ കന്യയാ കന്യകയാ വൃതേ തത്വദേവേന വൃതേ സതി സമന്താധിഷ്ഠ ൻ യൌവതം യുവതിസമൂഹഃ കർത്താ സ്വരഗായികലോ സ്വരഗായിനാം ഗന്ധ ർവ്വാണാം കലേന സമൂഹേന ഗീയമാനം വരഗാനം ശ്രേഷ്ഠം ഗീതം ജേതു മാത്തലോഭം കില ജേതു ഇവാത്മകഃ സ്വീകൃതാഗ്രഹ ഇവ സമഗായത സമ്യ ക് അഗായതേത്യർത്ഥഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ അഥാച ത്രിഭുവനനായകേ ശങ്കരേ രാ ജകന്യയാ വൃതേ സതി സമ്പൂർണ്ണോ യുവതിസംഘാതഃ ത്രിലോകഗായകഗീയ മാനഗാനവിശിഷ്ടഗീതയേവാഗായതേതി ഭാവഃ ൬൭

സസൃജുർവ്വരയോഷിതോഥ ലാ
വിവൃതവ്യഞ്ജകസംപ്രദായമെഭാഃ ।
അദ്ഭുതാംഗവപ്പൂവിധീയമാനം
സുദൃശോ ലാസ്യമിവാതിലേതുകാമാഃ ॥ ൬൮

സസൃജുരിതി। സുദൃശഃ ശോഭനേ ഉദൃശൌ യാസാന്താഃ വരയോഷിതഃ ഉത്തമസ്ത്രീയ ഇത്യർത്ഥഃ തദാ വൃത്യന്തരേ അദ്ഭുതാംഗവപ്പൂവിധീയ

യമാനം അതൃതാശനാനാമവാനാം വധൂഭിസ്സ്വിഭിഃ വിധീയമാനം ക്രിയമാണം ലാസ്യനർത്തനം ലാസ്യം നൃത്തഞ്ച നർത്തനമിത്യമരഃ അതിശേളുകാമാ അതിശയിതുമതിക്രമിതുമാഗ്രഹവത്യ ഇവ വിവൃതവ്യഞ്ജകസംപ്രദായഭേദാഃ വിവൃതാഃ പ്രകാശിതാഃ വ്യഞ്ജകാനാമഭിനയാനാം വ്യഞ്ജകാഭിനയൌ സമാവിത്യമരഃ സംപ്രദായസ്യ രീത്യാഃ ഭേദാ വിശേഷാ യാഭിസ്സ്വധാളതസ്സ്യുഃ നൃത്തൃഃ നർത്തനങ്ങളുഃ തദാനീം ദേവനാരീവിധീയമാനം നർത്തനമഭിശേളുകാമാ ഇവ വാരയോഷിതോപി വിവിധാഭിനയവിശേഷാൻ പ്രകാശ്യ നർത്തനഞ്ചക്രുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൩൨

തരുണസ്സ തയാ സമം തരുണ്യാ
ശരണാന്തർമ്മണിവേദികാമവിക്ഷത് ।
ധിഷണോപി തദാ തദന്തികസ്ഥോ
ഗ്രഹണസ്യാദിമുഖം ശിരസ്സകാവ്യഃ ॥ ൩൩

തരുണ ഇതി തരുണോ യുവാ പരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ തരുണ്യാ യുവത്യാ തയാ തടാതകയാ സമം ശരണാന്തർമ്മണിവേദികാം ഗൃഹമദ്ധ്യരത്നഖചിതാലംകൃതഭൂമിം വേദിഃ പരിഷ്കൃതാ ഭൂമിരിത്യമരഃ അവിക്ഷത് പ്രവിവേശ ധിഷണോപി ബൃഹസ്പതിരപി സകാവ്യഃ കാവ്യേന ശുക്രേണ സഹിതസ്സൻ തദാ തസ്മിൻ സമയേ ശിരസ്സമേപദ്യോ രമണസ്യ ബ്രഹ്മണ ഇത്യർത്ഥഃ ആദിമുഖം യഥാ തഥാ ഗ്രാൻ ശീഘ്രം അന്തികം തസ്യ പരമേശ്വരസ്യ സമീപം അവികത്വൽ പ്രാവിശ്യ ഇത്യർത്ഥഃ യഥാ സൂര്യഃ ശുചരോപി തയാ സുന്ദര്യാ സമം ഭവനമദ്ധ്യവർത്തിരത്നഖചിതവേദികാം പ്രാവിശത് തദാനീമേവ ഗുരും ബൃഹസ്പതിരപി ശുക്രസഹിതസ്സൻ മാതരിരമണാദിമുഖം വേദികായാമുപവിവേശേതി ഭാവഃ ൩൪

വിധുരാശു തദാ രമാസമേതോ
മധുപർക്കം ഗൃഹമാഗതായ തസ്മൈ ।
അദിശദ്വിധിവദ്വരായ ലോകേ
യദിതേശാഃ പരമാത്മനാംശജാതഃ ॥ ൩൫

വിധുരിതി തദാ തദാനീം വിധുർവ്വിഷ്ണുഃ വിധുഃ ശ്രീവത്സലാഞ്ഛന ഇത്യമരഃ രമാസമേതഃ ലക്ഷ്മീസഹിതസ്സൻ ഗൃഹം ഭവനം ആഗതായ പ്രാപ്തായ തസ്മൈ വരായ ഭഗവതേ ഇത്യർത്ഥഃ ആശു ശീഘ്രം മധുപർക്കം സമർപ്പണം വിധിവൽ യഥാവൽ അദിശത്തവാൻ കന്യാദാനാചാര പൂജാം ശിവായ ദത്തവാൻ യഥാ യസ്മാൽ ലോകേ ഭവനേ ഇതരേശാഃ ഉപായഃ പരം കേവലം ആത്മനഃ സ്വസ്യ അംശജാഃ അംശം കലാം ഭജന്തീത്യംശഭാജഃ ഭവന്തി പൃഥിവീപതിരിതി സ്മൃതേഃ തസ്മാൽ വിഷ്ണുരേവാചാര സമർപ്പിതവ്യഃ യഥാ വിഷ്ണുരേവ മധുപർക്കാദിപൂജായാമുചിതവാനിതി ഭാവഃ ൩൬

അനയാ ബഹു സംഖ്യേനൊത്തു ധർമ്മാൻ
സ്സ്നായാംശ്ചൈത്യാനലശ്ചാടാൽക്രതൈഃ സൈപ്രഃ।
നിഗമൻ സ്വസ്ഥതാമദാദിവാസ്യൈ
ഭഗവാൻ വിഷ്ണുരിവ സ്വപരൈതിഹ്യൈഃ॥ ൬൨

അനയേതി। ഭഗവാൻ ഉല്പത്തിഞ്ച വിനാശഞ്ച ഭൂതാനാമാഗതിം ഗതിം। വേത്തി വിദ്യാമവിദ്യാഞ്ച സ വാച്യോ ഭഗവാനിതി। ഐശ്വര്യസ്യ സമഗ്രസ്യ വീര്യസ്യ യശസഃ ശ്രിയഃ ജ്ഞാനവൈരാഗ്യയോശ്ചൈവ ഷണ്ണാം ഭഗ ഇതീരണാ। തഥോക്തഃ ഭഗവാൻ വിഷ്ണുരിവാനഘോ വഹ്നിശ്ചാനയാ കന്യകയാ ധർമ്മാൻ സുകൃതാനി തനയാൻ പുത്രാംശ്ച ബഹു യഥാ തഥാ സംഖ്യേനൊത്തു സമ്പാദയേത്തു ഭവാനിതി സൈപ്രഃ ചതാൽക്രതൈഃ ചതാൽകാരശരൈസ്സ്യൈഃ നിഗമൻ ധ്രുവാണ ഇവ സ്വസ്ഥതാം സ്വസ്ഥാദുൽപന്നതാൽ ആത്മനഃ പുത്രീം അ സൈസ്യ ഉദശ്രാരയേത്യർത്ഥഃ സ്വപരൈതിഹ്യൈഃ സ്വസ്യ ഹൈതയഃ ശിഖാ ഏവ അച്ചിരേഷ്ഠ്യിഷ്ടിരാസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ ഹസ്താഃ കരാഃ തൈഃ അദാൽ ദദാവി ത്യൽപ്രേക്ഷാ തഥാച വിഷ്ണുരിവാനഘോപി സ്വകണ്ഠാദുൽപന്നതാൽ സ്വസ്ഥ താമസ്യൈ ധർമ്മാൻ പുത്രാംശ്ച സമ്പാദയേതി ധ്രുവാണ ഇവ പ്രക്ഷേപിണശി ഖശ്ചചതാൽകാരശബ്ദം കൃത്വാണഃ പ്രജ്വാല ദൊമസമയ ഇതി ഭാവഃ ൬൨

മലയധ്വജവല്ലഭോപ്യമുഷ്മൈ
ജലജാക്ഷ ദിശതി സ്വകീയകന്യാം।
കമലേവ ന കേവലം കരാഭ്യാം
കമലാസാരമമുഷ്യ ദീക്ഷണാഭ്യാം॥ ൬൩

മലയധ്വജേതി। ജലജാക്ഷ വിഷ്ണൊ സ്വകീയകന്യാം ആത്മീയകന്യകാം സ്വകീയയാ ബാന്ധവൈ അതാതാവാത്മിയെ ഉദ്യസ്തൂല ഇതി ശബ്ദഃ ണ്ണവ അമുഷ്മൈ സുന്ദരേശ്വരായ ദിശതി വിതരതി സതി മലയധ്വജവല്ലഭാ കാഞ്ചനമാലാപി കമലാ ലക്ഷ്മീരിവ കരാഭ്യാം ബാഹുഭ്യാം പരം കേവലം കമ ലാസാരം കമലാനാം ജലാനാം ആസാരം ധാരാം കമലഞ്ജലമിത്യമരഃ നാമ ങ്ങൾ കിന്തു ഈക്ഷണാഭ്യാം ലോചനാഭ്യാമപി കമലാസാരം ബാഷ്പവർഷമിത്യർ ഥഃ അമുഞ്ചൽ മുമോച യഥാച ശൌരിന്ദ്ര സുന്ദരേശ്വരായാത്മനന്ദിനീം സ്വ ശക്തിരിവ നരപതിവല്ലഭാ ഭൈശ്ച്യാമംബുധാരാം ലോചനാഭ്യാമാനന്ദബാഷ്പ ജലാമുമോചേതി ഭാവഃ ൬൩

പരിഗൃഹ്യ കരം മഹീശപുത്ര്യാഃ
പരിചക്രാമ സമന്തയാഗ്നിമിദ്ധഃ।
സദസി ദ്വിജദേവവൃന്ദപൂർണ്ണേ
യദസാവഗ്നിരശേഷദേവതാത്മാ॥ ൬൪

പരിഗൃഹ്യേതി। അഥാനന്തരമീശസ്സുന്ദരേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ മഹീശപുത്ര്യാഃ രാജപുത്ര്യാഃ കരം പരിഗൃഹ്യ പാണിഗ്രഹണം കൃത്വാ തയാ സമം ദ്വിജദേവവൃന്ദപൂജ്യൈഃ ബ്രാഹ്മണഗീർവ്വാണഗണസംപൂജ്യൈഃ സമം സഹായം അഗ്നിം പരിചക്രാമ പ്രദക്ഷിണീചകാര സമം ദ്വിജദേവവൃന്ദദൈവതസ്യ താമപി ഹായാഗ്നിം കഥം പരിചക്രാമേതി ചേദാഹ യജ്ഞസ്യാസ്യാവഹ്നിഃ അശേഷദേവതാത്മാ സർവ്വദേവസ്വരൂപഃ അഗ്നിസ്സർവാ ദേവതാ ഇതി ശ്രുതേഃ ബ്രാഹ്മണാ വൈ സർവാ ദേവതാ ഇതി ശ്രുതേശ്ച ദേവബ്രാഹ്മണയോരൈക്യാൽ സർവദേവതാസ്വരൂപസ്യാഗ്നേഃ പ്രദക്ഷിണേന സർവേഷാം പ്രദക്ഷിണം ഭവതീത്യഗ്നിം പ്രദക്ഷിണീചകാരേതി ഭാവഃ ൭൭

സ്തനയോഃ കഠിനത്വസമ്പദാസൌ
വനജാക്ഷീ കൃതനിർജ്ജയേവ ദൃപ്താൽ।
നിദധേ പ്രിയപാണിനാ ഗൃഹീതം
പദമശ്മാഗ്രതലേ സമന്ദഹാസം ॥ ൭൮

സ്തനയോരിതി। വനജാക്ഷീ വനജേ കമലേ ഇവാക്ഷിണീ ലോചനേ യസ്യാസ്സാ തഥാ അസൌ തടാതകാ ഇത്യർത്ഥഃ സ്തനയോഃ കുചയോഃ കഠിനത്വസമ്പദാ കാഠിന്യാതിശയേന സംപ്രാപ്തേത്യാശയഃ ദൃപ്താൽ ഗർവാൽ കൃതനിർജ്ജയാ കൃതജയേവ പതിപാണിനാ ഭർത്തൃഹസ്തേന ഗൃഹീതം ധൃതം പദം അശ്മാഗ്രതലേ ശിലായാ ഉപരിഭാഗേ സമന്ദഹാസം മന്ദഹാസസഹിതം യഥാ തഥാ നിദധേ നിക്ഷിപ്തവതീത്യർത്ഥഃ തഥാ ചാശ്മാരോഹണമകരോദിത്യനേനാശ്മാരോഹണകാര്യതാമീശ ഇതി ഭാവഃ ൭൯

ഇനപാണിഗൃഹീതയാ വിസൃഷ്ടാ
ജനപാലാത്മജയാനലേത്ര ലാജാഃ।
കരികമ്പിതയാഥ വേണുതത്യാ
പരിമുക്തൂന്യസ്മനീവ മുക്താഃ ॥ ൮൦

ഇനേതി। ഇനപാണിഗൃഹീതയാ ഇനഃ പതിഃ ഇനഃ സൂര്യേ പ്രഭൌ ഇത്യമരഃ തസ്യ പാണിനാ ഹസ്തേന പഞ്ചശാഖശ്ശയഃ പാണിരിത്യമരഃ ഗൃഹീതയാ ജനപാലാത്മജയാ ജനപാലഃ രാജാ തസ്യാത്മജയാ പുത്ര്യാ തടാതകയേത്യർത്ഥഃ വിസൃഷ്ടാ ഉപ്താഃ ലാജാഃ ലാജാഃ പുംഭൂമ്നി ചാക്ഷതാ ഇത്യമരഃ അത്രാനലേ വിവാഹവഹ്നൌ വനസീമനി വനപ്രദേശേ കരികമ്പിതയാ കരിണാ ഗജേന കമ്പിതയാ ചലിതയാ വേണുതത്യാ വേണുപങ്ക്ത്യാ വിസൃഷ്ടാ ഇത്യുത്പ്രേക്ഷാഗർഭ മുക്താ മൌക്തികാനീവ ബഭുഃ പതനാദ്യുപമാ ഉപമാ തഥാ ച ലാജഹോമം കൃതവാൻ ഭഗവാനിതി ഭാവഃ ഗജേന്ദ്രകൃതവംശദലനം മുക്താഫലോത്പത്തിഹേതുരിതി മുക്താഫലാനി പ്രസിദ്ധാനി ലോകേ തേഷാം മുക്താനാമേവ ശ്രുതിഃ ൮൧

മധുരാപുരവാസിനാന്തദാനീം
ന പരാ പ്രീതിരഭൂന്നൃണാം പരം സാ ।
സസുരാസുരരക്ഷസാന്ത്രയാണാം
പ്രതരാമപ്യചിരേണ വിഷ്ടപാനാം ॥

മധുരേതി। തദാനീം വിവാഹസമയേ മധുരാപുരവാസിനാം മധുരാനഗരനിവാസിനാം നൃണാം പരം മാനുഷാണാം കേവലം പരാ അധികാ സാനിൎവ്വചനീയാ പ്രീതിസ്സന്തോഷോ നാഭൂൽ കിന്തു സസുരാസുരരക്ഷസാം നിൎജ്ജരദാനവാശരയുതാനാം ത്രയാണാം വിഷ്ടപാനാമപി അചിരേണ ശീഘ്രമേവ പ്രീതിസ്സന്തോഷഃ പ്രതരാമത്യന്തം അഭൂൽ ഏവ തഥാച ത്രൈലോക്യവാസിനാം പ്രാണിനാമപ്യുത്സവോഭൂൽ ഇതി ഭാവഃ ൩൧

നൃപസൂനഗിരീശയോൎമ്മഹത്യാ
ഉപയാമോത്സവമീദൃശം പ്രപശ്യൻ ।
പ്രലുലോഭ സഹസ്രനേത്രഹേതു
സ്തരുണീന്താമൃഷിവല്ലഭാം പുനശ്ച ॥ ൩൨

നൃപസൂനേതി। മഹത്യാ നൃപസൂനഗിരീശയോസ്സുതാകാമസുന്ദരയോരിത്യൎത്ഥഃ ഈദൃശം ഏവം ഭൂതം ഉപയാമോത്സവം വിവാഹമഹം പ്രപശ്യൻ വിലോകയൻ സൻ സഹസ്രനേത്രഹേതും സഹസ്രം നേത്രാണി സഹസ്രനേത്രാണി തേഷാം ഹേതുനിമിത്തം തരുണീം യുവതീം തരുണഃ പവനോ ഋഷിയുവത്യാം തരുണീ മനോജ്ഞേതി മേദിനീ താമൃഷിവല്ലഭാം ഋഷിഭാൎയ്യാമഹല്യാമിതി യാവൽ പുനഃ ഭൂയശ്ച പ്രലുലോഭ ചകമേ പുരായം സുരപതിഃ സുന്ദരീജനാഗ്രഗണ്യാമഹല്യാമവലോക്യ കാംക്ഷ്യ സംക്ഷുഭിതഹൃദയോംഗീകൃതഗൌതമാംഗഃ സ്മാരാൎത്തോ ഭോഗായ തദാനീമാഗതേന ഗൌതമേന ശപ്തോ ഏവ സഹസ്രലോചന ഇതി ഭാരതീയാ കഥാത്രാനുസന്ധേയാ തഥാചാഹല്യാഗമനേനാഗതേനാക്ഷ്ണാം ശതശതേന വീക്ഷമാണോപി ധരണീശതനയാപാണിഗ്രഹണം പുനരപി വീക്ഷണസഹസ്രമാപ്തുകാമസ്സൽസംപാദനകല്യാമഹല്യാമകാമയതേതി ഭാവഃ ൩൨

പരിണീയ ഹരോചലേന്ദ്രപുത്രീം
തരുണീം സാധുപുത്രാംശ്രുവാസരേ താം ।
സ ശുഭംയുഗുണാനുപാതിതേ മുഹൂൎത്തേ
പശുപോപ്യാപ മുദം പരാമിവാന്യഃ ॥ ൩൩

പരിണീയേതി। ഹരഃ പരമേശ്വരഃ അകൃതാംശ്രുവാസരേ ഇന്ദുവാസരേ ശുഭംയുഗുണാനുപാതിതേ ശുഭാനുപാതിതേ -ഗുണൈശ്ശുഭൈൎയ്യുതോരാശിഗുണൈശ്ശുഭോനുപാതിതേ മുഹൂൎത്തേ അചലേന്ദ്രപുത്രീം ശ്രേഷ്ഠസുതാം ഹൈമവതീമിതിവാസുദേവാ

ത്ഥം താന്തരുണീം യുവതീം സാധു വിധിവൽ പരിണീയ ഉദ്വാഹ്യ പശുപഃ നിഖിലചരാചരപാലകോപി അന്യഃ ഇതരഃ പ്രാകൃതഗോപ ഇവ പരാം ഉത്തമാം പ്രീതിം തുഷ്ടിം പ്രാപ്തവാൻ യഥാച സകലചരാചരപ്രപഞ്ചപാലകോപി ഗോപാലതനയാമുദ്വാഹ്യ നീചാരവീനായകൊന്ന്യ ഇവ പരാം പ്രീതിമാപേതി ഭാവഃ ൬൫

പ്രദദാവപി ഗാ ബഹുശ്രുതേഭ്യ
സ്സ തദാ കാമദുഘാ മഹീസുരേഭ്യഃ ।
ദ്രവിണാനി വിഭൂഷണാന്യനേകാ
ന്യതുലാന്യപ്യയമംബരാണി സമ്യക് ॥ ൬൬

പ്രദദാവിതി॥ തദാ വിവാഹാവസരേ സോയം പരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ ബഹുശ്രുതേഭ്യഃ വേദശാസ്ത്രവിദ്ഭ്യഃ മഹീസുരേഭ്യോ ബ്രാഹ്മണേഭ്യഃ കാമദുഘാഃ വാഞ്ഛിതക്ഷീരദോഹിനീഃ ഗാഃ പശൂൻ ദ്രവിണാനി ധനാനി ച ഭൂഷണാനി അലങ്കാരാംശ്ച അതുലാനി പീതാന്യംബരാണി വസ്ത്രാണ്യപി പ്രദദൌ ദദാതിസ്മ യഥാച ബ്രാഹ്മണേഭ്യഃ കാമധേനൂഃ ഗാഃ ധനാന്യലങ്കാരാംശ്ച പീതാംബരാണ്യപി വിവാഹേ ദദൌ മഹേശ്വര ഇതി ഭാവഃ ൬൬

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

അമുയോരുപയാമവാസരേസ്മി
ന്നമുദന്നാംശുകവിത്തലബ്ധ്യഭാവാൽ ।
നിഖിലേഷു ജനേഷു നാഭൂ
ദഖിലേശൌ കില ദമ്പതീ ഇമൌ തൌ ॥ ൬൭

അമുയോരിതി॥ അമുയോഃ തടാതകാസുന്ദരേശ്വരയോരിത്യർത്ഥഃ അസ്മിന്ന് ഉപയാമവാസരേ വിവാഹദിവസേ നിഖിലേഷു സമസ്തേഷു സമസ്തനിഖിലാഖിലാനീത്യമരഃ ജനേഷു ലോകേഷു കോപി കശ്ചന പുരുഷോപി അന്നാംശുകവിത്തലബ്ധ്യഭാവാൽ അന്നം അംശുകാനി വസ്ത്രാണി വിത്താനി ധനാനി ഏതേഷാം ലബ്ധ്യഭാവാൽ പ്രാപ്ത്യഭാവാൽ അലാഭാദിത്യർത്ഥഃ ചേലം വസനമംശുകമിത്യമരഃ അമുദൻ ന വിദ്യതേ മുത് സന്തോഷോ യസ്യ മുത് പ്രീതിരിത്യമരഃ സ തഥാവിധഃ നാഭൂൽ ന ബഭൂവ സർവ്വോപി ലബ്ധാന്നവസ്ത്രധനോ ബഭൂവേത്യർത്ഥഃ കഥമിതി ചേത്തദാഹ താവിമൌ ദമ്പതീ ജായാപതീ തടാതകാസുന്ദരേശ്വരാവിതി യാവൽ അഖിലേശൌ കില അഖിലാണ്ഡകോടിനായകൌ നനു യഥാച തടാതകാസുന്ദരേശ്വരവിവാഹദിവസേ ജനേഷു ബ്രാഹ്മണാദയഃ സർവ്വേപി ലബ്ധാന്നവസ്ത്രധനാ ബഭൂവുരേവാസ്യ കിമശേഷലോകനായകയോർവ്വിവാഹ ഇതി ഭാവഃ ൬൭

അനുമാന്യ സുരാൻ പുരന്ദരാദീൻ
മനുജന്മാനപി സുന്ദരോഥ ലാസ്യം ।

താനതനോത്സ പതഞ്ജലിപ്രിയാർത്ഥം
വിനതഃ കിന്ന തനോതി കേതുമാല്യൈഃ ॥ ൬൬

താനാകാമന്യ ഇതി। അഥാനന്തരം സുന്ദരസ്സുന്ദരേശ്വരഃ പുരന്ദരാദീനിന്ദ്രപ്രമുഖാൻ സുരാൻ ദേവാൻ മനോജ്ഞാനനപദ്മാനപ്യാരകാന്ത്യ ബഹുമാനയിത്വാ പതഞ്ജലിപ്രിയാർത്ഥം പതഞ്ജലിനാമ്നോ ഭക്തസ്യ പ്രിയാർത്ഥം ഇഷ്ടസമ്പാദനാർത്ഥം ലാസ്യനർത്തനാനന്തരം സ്വാകരോത് കേതുമാല്യൈഃ ഭക്തേഭ്യോ ദത്തൈഃ വിനതസ്സുന്ദര ഇത്യാശങ്ക്യ കിം കിംവാ ന തനോതി സർവം കരോത്യേവേത്യർത്ഥഃ। അനന്തരം വലാരിപുരോഗമാൻ അമരാൻ നരാധിപാംശ്ച യഥോചിതം ബഹുമാനേന തദാനീം പതഞ്ജലിനാമ മുനിസന്നിധിം കൃത്വാ നിജപാദപദ്മസ്യ വിവാഹമഹോത്സവാനന്തരമിതി ലാസ്യദിദൃക്ഷുസ്സുമനസോഽപി ഭക്തമനോരഥപൂരണാർത്ഥം നനർത്ത സുന്ദര ഇതി ഭാവഃ ൬൬

അഥ ലാസ്യരയോച്ഛലാത് കപർദ്ദാ-
ച്ഛ്ലഥബന്ധാത് ഗളിതേന ഗാംഗകേന ।
ശ്രമശാന്തിരഭൂത് പരം ന തസ്യ
ശ്രമശാന്തിശ്ച മുനേഃ സ്ഥലാന്തരേഽഭൂത് ॥ ൬൭

അഥേതി। അഥാനന്തരം ലാസ്യരയോച്ഛലാത് താണ്ഡവവേഗകമ്പിതാത് അത ഏവ ശ്ലഥബന്ധാത് ഗളിതബന്ധനാത് കപർദ്ദാത് ജടായാഃ ഗളിതേന പതിതേന ഗാംഗകേന ഗാംഗേന ഗംഗാസംബന്ധിനാ കേന ജലേന കം ശിരോഽംബുനോരിത്യമരഃ തസ്യ സുന്ദരേശ്വരസ്യ ശ്രമശാന്തിഃ പരം കേവലം നാഭൂത് കിന്തു സ്ഥലാന്തരവർത്തിനോ സ്ഥലാന്തരേ ഇതരസ്ഥലേ ചിദംബരസ്ഥലേ ഇത്യർത്ഥഃ തസ്യ തസ്യ ചിദംബരസ്ഥലേ നർത്തനദൃഷ്ടികാമസ്യേത്യർത്ഥഃ മുനേഃ പതഞ്ജലിമുനേഃ ശ്രമശാന്തിഃ മധുരാ വാ ചിദംബരം വാ വഭൂവ ഇതി ശങ്കായാസ്സ്ഥാനാഭാവാത് ബഭൂവ। യഥാ ച താണ്ഡവവേഗകമ്പിതാത് ഏവ ഗളിതബന്ധാത് ജടാജൂടാത് പതിതേന ഭാഗീരഥീപാഥസാ ശ്രമഘനാഥസ്യ നർത്തനശ്രമശാന്തിസ്തഥാ ചിദംബരനൃത്തദിദൃക്ഷോഃ പാരികാംക്ഷിണശ്ച പതഞ്ജലേരേവേതി നിശ്ചയാത് സംശയനിവൃത്തിശ്ച ജാതേതി ഭാവഃ ൬൭

കളധൗതസരോജിനീതരംഗാ-
നിലസംമൃഷ്ടനിദാഘബിന്ദുജാലം ।
തമിമേഷ കൃതാഞ്ജലിസ്തവൈസ്തം
പരിതുഷ്ടാവ കരോരയം ഹി സർഗ്ഗഃ ॥ ൬൮

കളധൗതേതി। ഏഷ പതഞ്ജലിരിത്യർത്ഥഃ കളധൗതസരോജിന്യാം പദ്മം കളധൗതമയാനി സുവർണ്ണമയാനി സരോജാനി പദ്മാനി അസ്യാം സന്തീതി കളധൗതസരോജിനീ സുവർണ്ണപദ്മിനീ കളധൗതം രൂപ്യഹേമ്നോരിത്യ

മതഃ യസ്യാസ്തരംഗാണാം വീചീനാം ഭംഗസ്തരംഗോ വീചിസ്ത്രീത്യമരഃ അനിലേന വായുനാ സംക്ഷുബ്ധാനാം ശോധിതാനാം നിരാകൃതബിന്ദൂനാം സ്വേദബിന്ദൂനാം ജാലം സമൂഹോ യസ്യ തഥാ തരിം മോക്ഷദാതാരമീശ്വരമിത്യർത്ഥഃ തരിസ്ത്രിയാം ദ്രോണ്യാം പുംസി സ്യാന്മോക്ഷദാതരീതി സാരസുന്ദരീ കൃതാംജലിഃ രചിതാംജലിബന്ധസ്സൻ സ്തവൈസ്സ്തോത്രൈഃ സ്തവസ്സ്തോത്രം സ്തുതിർന്നുതിരിത്യമരഃ പരിപുഷ്ടവാനസ്യേശ്വരീൽ ഏഷ അയം പുനസ്തവഃ ക ഭക്തസ്യ കർത്തൃപാന്തരേ ഭക്ത ഇതി മേദിനീ സർഗ്ഗസ്സ്വഭാവോ ഹിതി പ്രസിദ്ധൌ സർഗ്ഗസ്വഭാവനിർമ്മോക്ഷനിശ്ചയാദ്ധ്യായസൃഷ്ടിഷ്വിത്യമരഃ തഥാച സ്വർണ്ണപത്മാകരതരംഗാനിലസംസ്പർശതോ നിരസ്തസ്വേദകണജാലം മോക്ഷദാതാരം മഹേശ്വരവാഹനം ചയംജലിഃ പുനരപി കൃതാംജലി സ്തസ്യൈശ്വരീൽ ഭക്താനാം സ്വഭാവഃ കില ഭഗവതി ഭക്തിരാതരിം പുനരാവർത്തിനി സ്തുത്യാദി സ്തവകരണമിതി ഭാവഃ ൩൨

ജഗതാമധിഭൂരപി ത്രയാണാം
ജഗതീഭൃത്തനയാകരഗ്രഹേസ്മിൻ ।
യദസാവിതി നർത്തനേന ചക്രേ
മുദമേതസ്യ കിലാർയ്യശീലമേതൽ ॥ ൩൩

ജഗതാമിതി । ത്രയാണാം ജഗതാം ത്രിലോകാനാമിത്യർത്ഥഃ അധിഭൂർന്നായകോപി അധിഭൂർന്നായകോ നേതേത്യമരഃ അസൌ സുന്ദരേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ അസ്മിൻ ജഗതീഭൃത്തനയാകരഗ്രഹേ രാജനന്ദനാവിവാഹേ ഭവാനീപാണിഗ്രഹണേ ഏതസ്യ പതഞ്ജലിമുനേഃ ചിദംബരനർത്തനദിദൃക്ഷോരിത്യർത്ഥഃ മുദം പ്രീതിം നർത്തനേന താണ്ഡവേനാപി ചക്രേ ചകാരേതി യൽ തന്നർത്തനേനാപി മുനിസന്തോഷകരണമിത്യർത്ഥഃ ആർയ്യശീലം കില ആർയ്യാണാം സ്വഭാവഃ കില ലോകേ വിവാഹാദിഷൂത്സവേഷു യേന കേന പ്രകാരേണ മഹൽപ്രീതികരണം ആർയ്യാണാം സ്വഭാവോ നനു അസ്യാസ്വഭാവം സർവ്വേശ്വരോപി മുനിപ്രീണനം നർത്തനേനാപി ചകാരേതി ഭാവഃ ൩൪

വ്യാഘ്രപാദമുഖതാപസൈസ്സ്മനാ ലാസ്യദർശനമുദുൽകടൈ
സ്സാർദ്ധമേത്യ നൃപമന്ദിരം സപദി സുന്ദരം രജതസംസദഃ ।
പ്രീണയന്നമരാന്നരാനപി യഥോചിതഞ്ച നിജപാർഷദാൻ
പാണ്ഡ്യരാജമഹിഷീ തമാത്മയദിമാമവ തുപവനീമിതി ॥ ൩൫

വ്യാഘ്രപാദേതി । തദാ നർത്തനാനന്തരം ലാസ്യദർശനമുദുൽകടൈഃ ലാസ്യദർശനമുദാ നർത്തനാവലോകനസന്തോഷേണ ഉൽകടൈരുത്കടൈഃ ഉൽകടസ്ത്വധികേ മത്ത ഇതി ശബ്ദാർണ്ണവേ വ്യാഘ്രപാദമുഖതാപസൈഃ വ്യാഘ്രപാദോ നാമകശ്ചിൽ ഭക്തഃ തൽപ്രമുഖതപസ്വിഭിസ്സാർദ്ധം രജതസംസദഃ രജതസഭായാ ഇതി പഞ്ചമീ സപദി ശീഘ്രം സുന്ദരം രമണീയം നൃപമന്ദിരം രാ

സ്വഗൃഹം ഏത്യ ഗതാ അമരാൻ ദേവാൻ നരാൻ മാനുഷാനപി യഥോചിതം യഥാർഹം പ്രീണയന്തം സന്തോഷയന്തം തം പരമേശ്വരം പാണ്ഡ്യരാജമഹിഷീ കാഞ്ചനമാലാ ഇമാം അവനീം ഭൂമിം ത്വമവ രക്ഷേതി ആത്ഥ്യർത്ഥനം പ്രാർത്ഥയാമാസ തഥാച നത്ഥനാനന്തരം വ്യാഘ്രപാദപ്രമുഖമുനിജനൈസ്സാർദ്ധം രാജസദനമേത്യ മണിപീഠമലങ്കുർവ്വൻ ഗീർവ്വാണാനിമിഷഗണാൻ മനുഷ്യാംശ്ച ഹർഷയൻ സ്ഥിതോ മഹാദേവഃ തം കാഞ്ചനമാലാചലാമികാം പാലയേതി പ്രാർത്ഥയാമാസേത്യർത്ഥഃ ൧൪

കൃതപാലനം പാണ്ഡ്യരാജം സുരാദ്യൈ
ർമ്മർത്ത്യൈസ്സാർദ്ധം പുണ്ഡരീകാക്ഷമുഖ്യാഃ ।
സ്വംസ്വം സ്ഥാനം പ്രാപുരീശോപി ദേവ്യാ
യുക്തസ്തസ്യാം സുന്ദരസ്സന്ന്യവാത്സീൽ ॥ ൧൫

കൃതേതി। അഥാനന്തരം പുണ്ഡരീകാക്ഷമുഖ്യാഃ വിഷ്ണുമുഖാഃ സുരാഃ ദേവാഃ മർത്ത്യൈഃ മധുരാപുരവാസിഭിർമ്മനുജൈസ്സാർദ്ധം ഇമം സുന്ദരേശ്വരമിത്യർത്ഥഃ പാണ്ഡ്യരാജം പാണ്ഡ്യദേശസ്യ രാജാനം കൃതപാലിതമിത്യർത്ഥഃ സ്വം സ്വം സ്ഥാനം നിജമാവസഥം പ്രാപുഃ അവാപുഃ ഈശഃ പരമേശ്വരോപി ദേവ്യാ തടാതകയാ ഇത്യർത്ഥഃ യുക്തസ്സന്നിതിസ്സൻ സുന്ദരാഖ്യസ്സുന്ദരപാണ്ഡ്യ ഇത്യാഖ്യാ യസ്യ തഥാഭൂതസ്സൻ തസ്യാം മധുരായാം ന്യവാത്സീൽ ഉവാസ തഥാ ച പങ്കജാക്ഷപ്രമുഖാസ്സുനിർജ്ജരസ്സുരാഃ മധുരായാ രാജസൌധമധിഷ്ഠായ സ്വകീയമാവാസഥമാപുഃ ശങ്കരോപി രാജപുത്ര്യാ സമം സുന്ദരപാണ്ഡ്യനാമാ വസൽ മധുരായാമിതി ഭാവഃ ൧൫

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികുലകുമുദബോധസ്യ വല്ലീനിയമാഖ്യാ
വരതോ ശ്രീകപാലികേശ്വരാശ്രയാവാപൂരിതിലബ്ധസുന്ദര
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൌ തടാതകാപരിണയേ
ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗപ്രകാശികാവ്യാഖ്യാ സമാപ്താ।
നമഃ പരബ്രഹ്മാനന്ദായ
ഗുണശേഷാദ്രിശായ
ശർമ്മണേ
ഭൂതരൂപായ നമഃ

ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാൽ

ഷഷ്ഠസ്സർഗ്ഗസ്സമാപ്തഃ

താരകാപരിണയേ

സപ്തമസ്സർഗ്ഗഃ

അഥ പാണ്ഡ്യരാജസുതയാ സമന്വയാ
രഥനാഗവാജിപദഗാന്വിതേ പുരേ ।
നിവസന്നമരേന്ദ്ര ഇവ തത്ര മേദിനീ
മവതി സ്മ സർവ്വജഗതീശ്വരോപ്യസൌ ॥ ൧

അന്വയഃ അഥ വിവാഹാനന്തരം അസൌ സുന്ദരഃ രഥനാഗവാജിപദഗാന്വിതേ സ്യന്ദനഗജതുരഗപദാതിഭിസ്സംയുക്തേ തത്ര പുരേ ഇത്യർത്ഥഃ തയാ പാണ്ഡ്യരാജസുതയാ സമന്വിതഃസൻ വാസം കുർവ്വൻ സൻ സർവ്വജഗദീശ്വരോപി സകലവിശ്വാധിപോപി അമരേന്ദ്രഃ ദേവേന്ദ്ര ഇവ മേദിനീം ഭുവം അവതിസ്മ പാലയാമാസ ശക്രവിഷ്ണുതയാ മഹാരാജപദവിന്യായ കവിഭിരന്യൈരി തിഭാവഃ അത്ര ഉപമാനസ്യൈവ സ്വന്യസ്യ ഉപമേയത്വകഥനാൽ ശ്ലിഷ്ടപദമല ങ്കാരഃ അസ്മിൻ പ്രായേണ മഞ്ജുഭാഷിണീവൃത്തം സജസാ ജഗൌ ഭവതി മഞ്ജു ഭാഷിണീതി ലക്ഷണാൽ ൧

വിപുലാദ്രിരിവ വിബുധാളിസംവൃതേ
നിഖിലാർത്ഥജാതമിളിതേ പുരോത്തമേ ।
കപിലോ വസൻ സ കമലേക്ഷണോ യഥാ
കമലാന്വിതോ ദിനമഭ്യുജ്ജ്വലൽ ॥ ൨

വിപുലാദ്രിരിതി: വിപുലാദ്രി കൈലാസഇവ വിബുധാളിസംവൃതേ ദേവ പങ്ക്തിഭിഃ വിദ്വൽസമൂഹേന ച സംവൃതേ നിഖിലാർത്ഥജാതമിളിതേ സർവ്വസമ്പ ത്തിഃ നിചയേന സർവ്വപദാർത്ഥസഞ്ചയേന ചാന്വിതേ ഇത്യർത്ഥഃ യദ്വാ നിഖിലാ ർത്ഥഃ സർവ്വപുരുഷാർത്ഥഃ അപിച ന്യൂനാഃ സർവ്വാർത്ഥദാനായ ജാതാ ഉത്പ ന്നായേ തപോവിശേഷഃ ഗന്ധർവ്വാ ഇത്യർത്ഥഃ തൈരാവൃതേ യദ്വാ ധർമ്മാദയോ പി മൂർത്തിമന്തോ ധർമ്മാദയോ യത്ര സന്തീതി പുരോത്തമേ നഗരവരേ അനവരതം നിവസൻ കമലയാ ലക്ഷ്മ്യാ അന്വിത ലക്ഷ്യാ മാന്വിതഃ കമലാ ശ്രീവത്സേതി യോഗിനി മേദിനീ സ കപിലഃ സുന്ദരഃ കമലേക്ഷണോ യഥാ വി ഷ്ണുരിവാഭ്യുദൈധത് അഭിവൃദ്ധി ലേഭേ വിഷ്ണുപക്ഷേ വിപുലാദ്രൌ വെങ്കടാ ദ്രൌ ഉപമാലങ്കാരഃ ൨

ഹരിമുഖ്യദേവസമിതൌ പരം പുരാ
ഹരിണേക്ഷണാ ന വിജയാനപീതാഽഭവൽ।
ഗിരിശേ നരേശ ഇവ സാദരന്ധരാം
പരിപാലയത്യപി ഭൃശന്തടാതകാ ॥ ൮

ഹരിമിതി। ഹരിണേക്ഷണാ മൃഗീലോചനേത്യർത്ഥഃ തടാതകാ പുരാ പൂർവ്വം ഹരിമുഖ്യദേവസമിതൌ ഇന്ദ്രമുഖദേവയുദ്ധേ പരം വിജയാനപീതാ വിജയയാ അനപീതാ വിജയേനാനപീതേതി വാ നാഭവൽ ന ബഭൂവ ഗിരിശേ പരമേശ്വരേ നരേശ ഇവ രാജനീവ ധരാം സാദരം ആദരസഹിതം പരിപാലയതി രക്ഷതി സത്യപി ഭൃശം വിജയാനപീതാ വിജയേന വിജയാഖ്യസഖ്യാ ചാനപീതാഽഭവൽ ബഭൂവേതി വിജയേതി കാചിൽ സഖീ ബഭൂവ തസ്യാ ഇതി ഭാവഃ ൮

അമരാ നരാ ഇവ തദാ ധരേശ്വര-
നിതരാമുപേത്യ പരിഭേജിരേഽന്വഹം।
അമരേവ സാപി മധുരാഽഭവൽ പുരി
സസുരേശബാഹുപരിപാലിതാ പരാ ॥ ൯

അമരേതി। തദാ പാലനസമയേ അമരാഃ ദേവാഃ നരാ ഇവാന്വഹം പ്രതിദിനമുപേത്യ സമീപമേത്യ ധരേശ്വരം ധരായാഃ ധരണ്യാ ഗിരേർവ്വാ ഈശ്വരം നിതരാം പരിഭേജിരേ അസേവന്ത ഈശബാഹുപരിപാലിതാ സുന്ദരേശ്വരസംരക്ഷിതാ അന്യത്ര ഈശസ്യ വിരാട്പുരുഷസ്യ ബാഹുഭിഃ ഭുജൈഃ പരിപാലിതാ 'അയം സമുദ്രോ ജഗതാം ഗുണജ്ഞ' ഇതി ഭാഗവതേ സമുദ്രാ പൃഥക്ഭാഗങ്ങളെന്നർത്ഥം വർമ്മാന്തരൈരശേഷൈരതാ സാ മധുരാപുര്യപി പരാ അന്യാ അമരാ അമരാവതീവാഭവൽ ബഭൂവ ശ്ലിഷ്ടോൽപ്രേക്ഷേയം ൯

ബലിദാ ന തസ്യ വിപുലേശ്വരാഃ പരം
കലിതോപചാരമഖിലാഃ പ്രശാസിതുഃ।
ബലഭിന്മുഖാശ്ച സുതരാം സ്വരാലയാ
മലയധ്വജേനസ്സുകൃതാദ്ദിവിസ്ഥിതാഃ ॥ ൧൦

ബലിദാ ഇതി। പ്രശാസിതുഃ പാലകസ്യ തസ്യ സുന്ദരസ്യ അഖിലാസ്സർവ്വേ വിപുലേശ്വരാ രാജാനഃ പരം അത്യന്തം കലിതോപചാരം കൃതസംഭാവനം യഥാ തഥാ ബലിദാഃ കരപ്രദാഃ നാഭവന്നിതി ശേഷഃ കിന്തു മലയധ്വജേന സുകൃതാദ്ദിവിസ്ഥിതാഃ മലയധ്വജനാമകസ്യ സുകൃതാൽ പുണ്യസഞ്ചയേന ദിവിസ്ഥിതാഃ ദിവസ്ഥം പ്രാപ്താഃ ബലഭിന്മുഖാഃ ഇന്ദ്രപ്രമുഖാഃ സ്വരാലയാഃ സ്വർഗ്ഗനിവാസിനോ ദേവാ അപി സുതരാം ബലിദാഃ പൂജാകാരിണഃ അഭവൻ യഥാ ത്രയീശ്വരസ്യൈവ ലിതാനാം ദേവാനാം കരപ്രദാനമപി

പ്രത്യഹം തത്തദധികാര പാലനരൂപമപ്യുപകാരമനേ കരദാനമപി ഉചിതമേവ യഥാ ച സർവ്വോപി കരപ്രദോ ബഭൂവേതി ഭാവഃ ൫

സതി പാണ്ഡ്യരാജപദഭാജി ശങ്കരേ
കൃതിഭിർജ്ജഗന്തി ബിഭരാംബഭൂവ നരൈഃ ।
സപരിവാരകൈർവ്വിജയിഭിർന്നിരാമയൈഃ
പരിഹർഷിഭിശ്ച കിമഭാവ്യമീദൃശേ ॥ ൬

സതീതി। ശങ്കരേ പാണ്ഡ്യരാജപദഭാജി പാണ്ഡ്യരാജസ്ഥാനസ്ഥിതേ സതി ജഗൽ ഭുവനം കൃതിഭിഃ വിദഗ്ദ്ധൈഃ വിജയിഭിഃ നിരാമയൈരവ്യാധിഭിഃ പരിഹർഷിഭിസ്സന്തുഷ്ടൈശ്ച നരൈഃ മനുജൈഃ അമരൈഃ സപരിവാ സാർദ്ധം ഇവ നിബിഡം നിരന്തരം സൽ ബഭൂവേ ഈദൃശേ ഏതാദൃശേ മഹാമഹിമവതി ഹിമാംശുശേഖരേ വിഷയേ കിം കിം വാ അഭാവ്യം ന സംഭൂതം സർവ്വസൌഭാഗ്യമപി സമ്പന്നമിതി ഭാവഃ ൬

വസുധാ ബഭൂവ ബഹുസസ്യശാലിനീ
ശതധാരപാണിരപി കാലവർഷ്യഭൂത് ।
ബഹുധാഭവംശ്ച തരവഃ പ്രസൂതിനോ
ഗിരിധന്വനി പാണ്ഡ്യനൃപതൌ യഥാ കൃതേ ॥ ൭

വസുധേതി। ഗിരിധന്വനി കൈലാസാലയേ സുന്ദരേ പാണ്ഡ്യനൃപതൌ സതി കൃതേ യഥാ കൃതയുഗ ഇവ വസുധാ ഭൂമിഃ ബഹുസസ്യശാലിനീ ബഹുള ധാന്യാദിസമ്പന്നാ ബഭൂവ ശതധാരപാണിരിന്ദ്രോപി കാലവർഷീ തത്തത്സമയവർഷീ അഭൂൽ ബഹുധാ അനേകവിധാസ്തരവഃ വൃക്ഷാഃ പ്രസൂതിനഃ പുഷ്പവന്തഃ അഭവൻ ൭

വിപുലേശപുരേ സതി കലാപശേഖരേ
കുടിലോ ന കശ്ചിദചലാന്തരേപി ന ।
നിഖിലോ ബഭൂവ സരിതാമലഞ്ചയഃ
കമലാകചശ്ച സുമനസ്സ്വലംകൃതഃ ॥ ൮

വിപുലേതി। കലാപശേഖരേ ചന്ദ്രശേഖരേ വിപുലേശപുരേ ഭൂപതൌ സതി അചലാന്തരേ ഭൂതലേ കശ്ചിദപി കഠിന പദാർത്ഥോപി കുടിലഃ കപടവാൻ വക്രസ്വഭാവശ്ച നൈതി ന അഭൂദിത്യർത്ഥഃ നദീനാം സരിതാം നിഖിലഃ സമസ്തഃ ചയഃ സമൂഹശ്ച കുടിലഃ സുമനസ്സ്വലംകൃതഃ പുഷ്പാലംകൃതഃ കമലാകചഃ വരസ്ത്രീകചശ്ച കുടിലോ ബഭൂവേത്യർത്ഥഃ ൮

ദ്വിജസാരഥൌ മനുജപേ മഹീതലേ
രജസാ ന കോപി ന സമാഹിതോ ജനഃ ।

വികചോധികം സുമനസാഞ്ചയോനിശം
സ കദാപി വാ സമഭവച്ച യോഷിതാം ॥

അജസാരഥാവിതി; അജസാരഥൌ പരമേശ്വരേ രാജവൈ നൃവരോ സതി മഹീതലേ കോപി കശ്ചിദപി കശ്ചിൽപരാത്മാപീത്യർത്ഥഃ ജസാ തജ്ജാത്മാണന സമനാചിതഃ നാഭവദിതി ന അധികം വികചഃ വികാസവാൻ സുമനസാം പുഷ്പാണാഞ്ചയഃ ജസാ പരാഗേണ സമന്വിതോഭവൽ കിഞ്ച സ പ്രസിദ്ധോ യോഷിതാം കചയോ അനിശം ജസാ സമന്വിതോ യുക്തഃ സമഭവൽ ബഹുവാ.... ൪൯

വസുധാതലേ ന സഗദാ നരാഃ ക്വചിത്
ബഹുധാഭവൻ പ്രഹരണാലയാളയഃ ।
ന തഥാ കഠോരഹൃദയാഃ പരസ്പരം
പ്രമദാ സ്തനാന്ത കഠിനാമരുന്ദമഃ ॥ ൫൦

വസുധാതലേതി; തദാ തസ്മിൻകാലേ ഭൂപാലനസമയേ ഇത്യർത്ഥഃ വസുധാതലേ ഭൂതലേ നരാ മനുജാ ക്വചിൽ കുത്രാപി സഗദാഃ ഗദയാ ആയുധവിശേഷേണ സഹിതാഃ ഗദാ രോഗഃ തേന സഹ വർത്തന്ത ഇതി സഗദാഃ രോഗിണയേത്യർത്ഥഃ ഗദഃ കുഷ്ഠാദൌ രോഗേ ഗദാ പ്രഹരണാന്തര ഇതി മേദിനീ നാഭവൻ ന ബഭൂവുഃ പ്രഹരണാലയാളയഃ പ്രഹരണാനാം ആയുധാനാം ആലയാ നിവേശസ്ഥാനാനി തേഷാമാളയഃ പങ്ക്തയഃ വീരഭ്യാളിരാവലിഃ പങ്ക്തിരിത്യമരഃ ബഹുധാ അനേകപ്രകാരാ സഹരാ അഭവൻ ഭവന്തിസ്മ പ്രമദാഃ പ്രഭൃഷ്ടഗർവ്വാഃ യുവതയശ്ച കഠോരഹൃദയാ കഠിനചിത്താ നാസൻ സ്തനാന്തരാണാം മദ്ധ്യഭാഗശ്ച നാഭൂൽ പരസ്പരം അധികം കഠിനാം ഗജാനാം മദേന മദാനാംശ്ച മദോദകെനാപി കസ്തൂരികാം ഗന്ധ ഹരേൾമദാനയോരിതി മേദിനീ ബഭൂവാളർ ൫൦

ന തഥാ സുധീഷു നിഖിലേഷു വിഭ്രമഃ
പ്രമദാസു കേവലമഭൂദിളാതലേ ।
ന തമോ നരേഷു രജനീഗണേഷ്വപിഹൊ
ഗുണമോദമാനജനസംഘസങ്കുലേ ॥ ൫൧

നേതി; ഗുണമോദമാനജനസംഘസങ്കുലേ സൌശീല്യാദിഗുണൈഃ മോദമാനാനാം അന്യോന്യം സന്തുഷ്യതാം ജനാനാം സംഘേന ഗണേന സങ്കുലേ വ്യാപ്തേ ഇളാതലേ ഭൂതലേ നിഖിലേഷു സമസ്തേഷു സുധീഷു സുമേധസ്സു വിഭ്രമഃ ഭ്രാന്തിഃ നാഭൂൽ പ്രമദാസു കേവലം മാനിനീഷ്വേവ വിഭ്രമഃ വിലാസഃ അഭൂൽ നരേഷു ജനേഷു തമഃ അജ്ഞാനം നാഭൂൽ തമഃ തിമിരം രജനീഗണേഷു രാത്രിസമൂഹേഷു അഭൂൽ ൫൧

സുധിയാ നൃപെണ മലയദ്ധ്വജെന തൽ
സുതയാ ച സമ്യഗനുമാനിതൊപി സൻ ।
സുമതിൎന്ന തസ്യ സമിതൌ മഹീയസ
സ്സുമതിപ്രധാനമധികാരമാതനൊൽ ॥ ൧൮

സുധിയേതി॥ സുമതിഃ സുമതിനാമ സചിവഃ സുധിയാ ശോഭനാ ധീൎമ്മതിഃ യസ്യ തെന മലയദ്ധ്വജെന നൃപെണ രാജ്ഞാ തത്സുതയാ സുധിയേത്യത്രാപി സംബന്ധഃ സമ്യക് അനുമാനിതൊ ബഹുമാനിതഃ സൻ അപി മഹീയസഃ മഹാത്മനസ്തസ്യ സുന്ദരസ്യ സമിതൌ സഭായാം അധികാരം പ്രക്രിയാം സുമതിപ്രധാനം സുബുദ്ധിരെവ പ്രധാനം മുഖ്യം യസ്മിൻ തം താദൃശന്നാതനൊൽ ന ചകാര സുന്ദരമാന്യത്വേവാധികാരഞ്ചകാരേതി ഭാവഃ ൧൮

സുമതിൎബ്ബഭാര സചിവൈസ്സമെതരൈ
സ്സമമാജ്ഞയാസ്യ ധരണീധുരം പരാം ।
അഖിലൈസ്സഹസ്രവദനൊ ദിശാഗജൈ
സ്സകലൈശ്ചരസ്യ ഭുജഗെശ്വരൊ യഥാ ॥ ൧൯

സുമതിരിതി॥ അഥ സുന്ദരസ്യ അധികാരേഷു [illegible] സുമതിഃ സുമതിനാമമന്ത്രീ സകല[illegible] ഇതരൈഃ സചിവൈസ്സമം പരാം ശ്രേഷ്ഠാം ധരണീധുരം [illegible] ബഭാര [illegible] അഖിലൈഃ ദിശാഗജൈസ്സമം യഥാ [illegible] സകലൈശ്ചരൈഃ സമസ്തനായകസ്യ [illegible] കലാനാഥചൂഡസ്യ സകലാനായകസ്യ ഇതി സുന്ദരവിശേഷണം ൧൯

സ കദാചിദെഷ സുതയാവനിഭൃതഃ
പ്രമദാവനം സമനസാ ദിരംസയാ ।
സമമാവിവെശ രമയെവ കെശവ
സ്സുമരാശിശൊഭിസുരശാഖിസംവൃതം ॥ ൨൦

സ ഇതി॥ സ ഏഷഃ സുന്ദരഃ കദാചിദെകദാ സമനസാ സമാനമനസാ അവനിഭൃതഃ രാജ്ഞസ്സുതയാ പുത്ര്യാ സമം ദിരംസയാ രന്തുമിച്ഛയാ സുമരാശിശൊഭിസുരശാഖിസംവൃതം കുസുമചയശോഭമാനദേവതരുസംവൃതം പ്രമദാവനം ഉദ്യാനവിശേഷം രമയാ സമം ലക്ഷ്മ്യാ സാകം കെശവ ഇവാവിവെശ പ്രാവിശൽ ഉപമാലങ്കാരഃ— ൨൦

കൃതമാലയാങ്ഘ്രിഗതയാ പരിഷ്കൃത
സ്വതപാപയാപി സരിതാ സമന്തതഃ ।

ഫലസ്സനപത്രരേണുപാടലൈഃ
ർവ്വലകൈരേനാപവനവിഭ്രമന്ദധൽ ॥ ൬൩

ഭൃതമാലയേതി। ധുതപാപയാ ധുതം നിരസ്തം പാപം കില്ബിഷം യയാ അഭ്രിഗതയാ സമുദ്രം പ്രാപ്തയാ കൃതമാലയാ കൃതമാലാഖ്യയാ സരിതാ നദ്യാ പി സന്തതഃ പരിഷ്കൃതം ശോഭിതം ഫലസ്സനപത്രരേണുപാടലൈഃ ഫലസ്സനാനാം രേണുഭിരതിശയേന നതൈഃ നമ്രൈഃ പാടലൈഃ വൃക്ഷൈഃ വലകൈരേനാപവനവിഭ്രമം വലകരേന്ദ്യ ഇന്ദ്രസ്യ ഉപവനം ഉദ്യാനം നന്ദനം തസ്യ വിഭ്രമം ശോഭാം ദധൽ വനം സുതാൻ സമനീനയദിതി ഉത്തരശ്ലോകേനാന്വയഃ ൬൩

കമലാകരൈസ്സകമലോൽകരൈശ്ശം
വിമലാംബുഭിശ്ച സജലാലയാളിഭിഃ ।
കമനീയമേഷ സമനീനയദ്ഗണാം
നവനീപശോഭി കമനീസഖാൻ സുതാൻ ॥ ൬൪

കമലാകരൈരിതി। ഏഷ സുന്ദരഃ കമനീസഖാൻ സുതാൻ സകമലോൽകരൈഃ കമലാനാം പത്മാനാം ഉൽകരേണ സമൂഹേന സഹിതൈഃ വിമലാംബുഭിഃ നിർമ്മലതോയൈഃ സജലാലയാളിഭിഃ ജലമാലയോ തൃവാസോ യേഷാന്തേ മകരാദയോ ജലജന്തവഃ തേഷാമാള്യാ പങ്ക്ത്യാ സഹിതൈഃ യദ്വാ ജലാലയൈശ്ചാളിഭിഃ ഭ്രമരൈശ്ച അളിപദമുപലക്ഷണമന്യേഷാഞ്ചക്രാദീനാമിതി ധ്യേയം കമലാകരൈഃ പത്മാകരൈഃ ഭൃശം കമനീയം രുചിരം നവനീപശോഭി ബാലനീപപാദപൈഃ ശോഭമാനം വനം കമനീസഖാൻ കമന്യഃ രമണ്യഃ സഖായഃ മിത്രാണി യേഷാന്താൻ സുതാൻ ദേവാൻ സമനീനയൽ പ്രാപയാമാസ ഉദ്ദിക്കർമ്മകായന്ധാതുഃ ൬൪

സകലാന്നിതാന്തമബലാസമന്വിതാൻ
സ വലാരിസൌരിസലിലാധിപാദികാൻ ।
ഹരിതാം പതീൻ സപദി താനവേക്ഷ്യ തൽ
പ്രഭുതാനുരൂപമദിതാഥ സൽക്രിയാം ॥ ൬൫

സകലാനിതി। സ സുന്ദരഃ സകലാൻ അബലാസമന്വിതാൻ വലാരിസൌരിസലിലാധിപാദികാൻ ഇന്ദ്രയമവരുണപ്രമുഖാൻ താൻ ഹരിതാം പതീൻ ദിക്പതീനവേക്ഷ്യ സപദി ശീഘ്രം തൽപ്രഭുതാനുരൂപം തസ്യ തസ്യ പ്രഭുത്വസ്യാനുഗുണം യഥാ തഥാ സൽക്രിയാം പൂജാം നിതാന്തം അദിത ഭൃശം ചകാര ൬൫

മുദിതാസ്സുരാസ്സമവാപ്യ സംഭ്രമാ
മുദിതാഖിലാഃ സമുതാംഗതാശ്ശുഭം ।

പ്രമദാഭിരാത്തകുതുകാഭിരഞ്ചിതാഃ
പ്രമദാവനം സസുഖമാവസംസ്തദാ ॥ ൫൮

മുദിതാ ഇതി। യദാ ഉദിതാഭിലാഷം ഉക്തസ്വാഭിലഷിതം അദ്ഭുതാംഗു ഭഗവന്തം ചന്ദ്രാവതംസം തം സംഭ്രമാൽ സത്വരം സത്വരം ഉദിതാഭിലാഷം ഉക്തസ്വാഭിലഷിതം യഥാ തഥേതി അഭിവാദനവിശേഷണം വാ ഗിരൌ വാ ശ്രേയസി കേന തൃപ്യത ഇതി പൃച്ഛന്തഃ സുഖിനാമപി ദേവാനാം സർവ്വേശചരണദർശനസ്യ പ്രസാദിലാഷഃ അഭിവാദ്യ മുദിതാഃ ഇഷ്ടാഃ സുരാഃ ആത്തകുതുകാഭിഃ സ്വീകൃതകൌതുകാഭിഃ പ്രമദാഭിസ്തരുണീഭിരഞ്ചിതാസ്സന്തഃ പ്രമദാവനം ഉദ്യാനം സസുഖം യഥാ തഥാ ആവസൻ ഊഷുഃ ൫൮

അതനുസ്തദീയഹൃദയം വിദന്നപി
പ്രതരാന്ന ഹൃഷ്ടഹൃദിമം സകാർമ്മുകഃ ।
പ്രയയൌ പുരാതമചലേന്ദ്രനന്ദിനീ
ശയസംഗ്രഹാർത്ഥമിവ ചിന്തയൻ ഭയം ॥ ൫൯

അതനുരിതി। അതനുഃ ന വിദ്യതേ തനുഃ ശരീരം യസ്യ സഃ അയം അനംഗഃ തദീയഹൃൽ തത്സംബന്ധിഹൃൽ ഹൃദയം വിദൻ തദഭിനിവേശസാകല്യം ജാനൻ അപി പ്രതരാം അത്യന്തം ന ഹൃഷ്ടഹൃൽ അതുഷ്ടഹൃദിതസ്സൻ ഇമം ക്രീഡം പ്രയയൌ പ്രാപ പുരാ പൂർവ്വം അചലേന്ദ്രനന്ദിനീശയസംഗ്രഹാർത്ഥം പാർവ്വതീപാണിഗ്രഹണനിമിത്തം സമുത്ഭൂതെ ഉദ്യോജനസമയെ ആത്തം സ്വാനാംഗീകൃതം ഭയം സാദ്ധ്വസം സഞ്ചിന്തയൻ സ്മരന്നിവേത്യുൽപ്രേക്ഷാ ൫൯

തദനു രഘുനാഥമകടാക്ഷയാമരാൻ
മദനോർദ്ദയത സവധൂടികാഞ്ചരൈഃ ।
സ്വകൃതസ്യ കോത്ര ഭുവി കർമ്മണഃ ഫലം
സുകൃതീ വ്യധ്യവൃത്തിരപി നാശ്നുതെ ക്രമാൽ ॥ ൬൦

തദന്വിതി। സ മദനോ കാരഃ ഉദ്ധുനാഥമകടാക്ഷയാ ചന്ദ്രമൌലിനി യോഗേന സവധൂടികാൻ സസ്ത്രീകാൻ സുരാൻ ശരൈരർദ്ദയൽ പീഡയതിസ്മ അത്ര ഭുവി സ്വകൃതസ്യ സ്വേനാചരിതസ്യ കർമ്മണഃ കൃത്യസ്യ ഫലം പ്രയോജനം ഉദ്ധ്യവൃത്തിഃ ഉദ്ധ്യാ സൂത്യാ വൃത്തിഃ വ്യാപാരോ യസ്യ തഥാ വിധോപി കഃ സുകൃതീ കഃ പുണ്യവാൻ നാശ്നുതെ ന പ്രാപ്നോതി ൬൦

യദസൌ വിഹായ വപുരാത്മഗാമിനോ
ഹൃദയേ മൃഗേശചരമേധപജന്മതാ ।
പതിരന്തരേവ ജഗതാമരുജൽ ക്ഷണാ
ദതിരക്ത ഏഷ നാഥരിതാപൃതനാദ്യന്നഃ ॥ ൬൧

യദിതി। തദാ അരസൗ മകരദ്ധ്വജഃ യസ്മാൽ വാച്യഃ ശരീരം വിഹായ അത്മഗതാൻ വിശിഖാൻ ഹൃദയേ ചിന്തിത ശരണൈഃ മുമോച അതോ ഹേതോഃ ജഗതാം പതിഃ ഏഷ സുന്ദരഃ ബാഹ്വിഃ അന്യരണോപി ക്ഷണാൽ അന്തരെവാ യിരതഃ അധികമധിരവാൻ അതിരാഗവാംശ്ച അഭൂൽ ബഭൂവ ൨൧

സുമനസ്സമൂഹഭവമനേകഹാവൃതേ
സുമനോമിരാത്തമയിതെസ്സുമനാഹിതെ ।
സമമേഷ പാണ്ഡ്യസുതയാ മനോഹരെ
തദിയേഷ രന്തുമനിശം സ്ഥലേ ഹരിഃ ॥ ൨൨

സുമന ഇതി। തൽ തസ്മാൽ ഏഷ ഹരിഃ സുന്ദരഃ പാണ്ഡ്യസുതയാ മീനലോചനയാ സമം അനിശം സുമനസ്സമൂഹഭവമനേകഹാവൃതെ പുഷ്പസമൂഹ യവർഷിഃ വൃക്ഷൈരാവൃതെ വ്യാപ്തേ ആത്തമയിതൈഃ സ്വീകൃതമാനൈഃ സുമനോഭിർദ്ദേവൈഃ സമനാഹിതെ അത എവ മനോഹരെ സ്ഥലേ ഉദ്യാന പ്രദേശേ രന്തും ക്രീഡിതും ഇയേഷ ഐച്ഛൽ ൨൨

തദനക്ഷവേശമകടാക്ഷം വിദൻ
യദസൗ വിമേദ ഹൃദയന്ദിവൗകസാം ।
വിശിഖൈഃസ്മരസ്യ ഉചിതം കിലാവനൗ
വശിനോപി കസ്യ കരുണാ കൃതാഗസി ॥ ൨൩

തദനേതി। അസൗ സ്മരഃ ക്ഷവേശമകടാക്ഷ നിരോധനായ മേരു താമിപ്രായം വിദൻ സൻ ദിവൗകസാം ഹൃദയം വിശിഖൈർവിഭേദേതി യൽ തദുചിതം യുക്തം കില അവനൗ വശിനാ ജിതേന്ദ്രിയസ്യാപി കസ്യ ജന സ്യ കൃതാഗസി കൃതാപരാധേ ജനേ കരുണാ ദയാ ജായതേ ഇതി ശേഷഃ ൨൩

ഹൃദയന്തദീയമവഗത്യ സംഭ്രമാ
ദുപവസ്ഥ്വീയുഗം തന്നിഷേവിതും ।
ഫലപുഷ്പജാലസഹിതാ നരാ യഥാ
ബലിപുഷ്പശീലമഹിതം നൃപോത്തമം ॥ ൨൪

ഹൃദയമിതി। അഥാനന്തരം ഋതവോ വസന്താദയഃ തദീയം തസ്യ സംബ ന്ധി ഹൃദയം മനഃ അവഗത്യ ജ്ഞാത്വാ സംഭ്രമാൽ ത്വരയാ തന്നിഷേവി തും സേവിതും ബലിരിവ് ഫ ശീലമഹിതം ബലേന ശക്ത്യാ ദീപ്ഫന ധനേ ന ച ശീലേന വാത്സല്യാദിനാ ച മഹിതം ശ്ലാഘ്യം നൃപോത്തമം നരം ജനാ യഥാ തഥാ സമീയുഃ സമായയുഃ ഫലപുഷ്പജാലസഹിതാ ഇതി ഉഭയോരപി സമാനവിശേഷണം ൨൪

ഭഗവാൻ പ്രഹർത്തുമബലാസഖാംസ്മൃതഃ
സ്മരസായകസ്യ സകലാൻ സഖാ ജവാൽ।
വിശിഖാൻ പ്രദാതുമിവ സാദരം മധു
ർദ്ദിശിപാധിരൂഢകസുമാളിരായയൌ ॥ ൧൫

അഭഗവാനിതി തദനന്തരം സ്മരസായകസ്യ മന്മഥസ്യ സഖാ സുഹൃൽ മധുർവ്വസന്തഃ അബലാസഖാൻ സസ്ത്രീകാൻ സകലാനമരാൻ പ്രഹർത്തും താഡി തും ജവാൽ വേഗേന വിശിഖാൻ ബാണാൻ പ്രദാതുമിവ ദ്ദിശിപാദിഭിഃ വൃക്ഷാ ഗ്രൈഃ അധിരൂഢകസുമാളിഃ ധൃതപുഷ്പസഞ്ചയസ്സൻ സാദരം ആദരസഹിതം യഥാ തഥാ ആയയൌ ആഗതഃ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൧൫

സുരഭിപ്രസൂനസുരഭിപ്രഭഞ്ജനോ
മധുരാബഭൌ സ മധുരഃ പികാരവൈഃ।
അപി കേസരദ്രുമകേസരസ്വര
ന്നൂപുരാംസ്വജാലചലിതാംസ്വലംബരാഃ ॥ ൧൬

സുരഭീതി സുരഭിപ്രസൂനൈഃ സുഗന്ധിപുഷ്പൈഃ സുരഭിഃ പരിമളവാൻ പ്ര ഭഞ്ജനോ വായുര്യസ്യ സഃ പികാനാമാരവൈഃ നാദൈഃ മധുരഃ മനോഹരഃ സഃ മധുഃ കേസരദ്രുമാണാം ബകുളവൃക്ഷാണാം സുമാനാം പുഷ്പാണാം കേസരേഷു കിഞ്ജല്കേഷു സ്ഥിതാം ലസതാം ഭൃംഗാണാം ശിഞ്ജിതാനാം പാംസൂനാം ധൂളീനാം ജാലേന സമൂഹേന പരിപാംസുലഃ സഞ്ജാതഃ മലിനം അംബരം നഭോ യസ്യ സ തഥാ ഭൂതോപി ആബഭൌ രരാജ ഗുണാധിക്യാദിതി ഭാവഃ ൧൬

വസുധേശപരായ സന്ധ്യാശനായ തം
കുസുമോപഹാരവസുകം സമാഗതം।
മധുമാശശംസുരചിരേണ ദർകാഃ
മധുരൈർവ്വചോഭിരിവ കൂജിതൈഃ പികാഃ ॥ ൧൭

വസുധേതി പികാഃ കോകിലാഃ സമാഗതം പ്രാപ്തം കുസുമോപഹാര വസുകം കുസുമോപഹാരഃ ധനം യസ്യ തം മധും വസന്തം സന്ധ്യാശനായ സദൈവായ വസുധേശപരായ പാണ്ഡ്യനൃപതയേ സൂചയാമാസുരിത്യർത്ഥഃ അചിരേ ണ ശീഘ്രം മധുരൈർമ്മനോഹരൈഃ വചോഭിഃ വാക്യൈഃ ദർകാഃ ദ്വാരസ്ഥിതാ ഇവ കൂജിതൈഃ കണ്ഠധ്വനിഭിഃ ആശശംസുഃ ഊചുഃ ൧൭

സുരയോഷിദംഘ്രിയുഗപല്ലവാഹതൈഃ
പരമൈയിവാൻ പ്രമദമാശുപുരശോകകഃ।
സ്വയമേവ കൃതജ്ഞ ഇവ പല്ലവാന്യദ
ശ്രവസാം കലാപകലനോചിതാന്യഹോ ॥ ൧൮

സുരയോഷിദിതി। സുരയോഷിതാം ദേവസ്ത്രീണാം പല്ലവേനേവ അംഘ്രിയുഗേന ചരണയുഗളേന യാ ആഹതിഃ താഡനം തസ്മാത് പരമധികം പ്രമദം സന്തോഷം ഏയിവാൻ പ്രാപ്തഃ അശോകകഃ അശോകവൃക്ഷഃ കൃതജ്ഞഃ കൃതമുപകാരം ജാനാതീതി കൃതജ്ഞഃ ഉപകാരവിദിവ ആശു ശീഘ്രം തദ്ധ്രുവം താസാം ആസാം യോഷിതാം ശ്രോത്രാണാം കലാപകലനോചിതാനി അലങ്കാരവിധാനയോഗ്യാനി പല്ലവാനി സന്തതം പ്രാസൂത അഹോ സദാചാരസ്യാപി കൃതജ്ഞതൈവോത്തമം ൧൮

പ്രമദാധരാഭദ്യുതിമതപല്ലവൈഃ
പ്രമദാവനാന്തമഥ ചൂതതല്ലജൈഃ।
നിബിഡം രരാജ നിതരാമ്മനോഭുവഃ
ശിബിരം പ്രസൃപ്തമിവ ലോഹിതാംബരൈഃ॥ ൧൯

പ്രമദേതി। അഥാനന്തരം പ്രമദാനാം സ്ത്രീണാം അധരസ്യേവാഭാ കാന്തിയുക്താനി മൃദൂനി കോമളാനി അച്ഛാനി വിമലാനി പല്ലവാനി യേഷാം തൈഃ ചൂതതല്ലജൈഃ പ്രശസ്തസഹകാരൈഃ നിബിഡം നിരന്തരം പ്രമദാവനസ്യാന്തം ലോഹിതാംബരൈഃ ശോണവസ്ത്രൈഃ പ്രസൃപ്തം വ്യാപ്തം മനോഭുവഃ മന്മഥസ്യ ശിബിരം സേനാനിവേശപ്രദേശമിവ നിതരാം രരാജ ൧൯

സഹകാരസൂനരജസാം ചയോംബരേ
സഹസാ രരാജ മലയാനിലോദ്ധുതഃ।
രചയന്വിയോഗവധൂഹൃദന്തരേ
പ്രചലന്മനോജബലരേണുസംശയം॥ ൨൦

സഹകാരേതി। സഹസാ ശീഘ്രം മലയാനിലോദ്ധുതഃ മലയവാതേന ഉദ്ധൂതഃ സഹകാരസൂനരജസാം ആമ്രകുസുമധൂളീനാം ചയഃ സമൂഹഃ അഥാപി വിയോഗവധൂനാം വിരഹിണീനാം ഹൃദന്തരേ മനസി പ്രചലന്മനോജബലരേണുസംശയം പ്രചലതാം സഞ്ചരതാം മനോജസ്യ മന്മഥസ്യ ബലാനാം സൈന്യാനാം രേണവഃ ധൂളയഃ താസാം സംശയം സന്ദേഹം രചയന് കുർവന് അംബരേ രരാജ ൨൦

വിരഹജ്വരാർത്തികൃശഗാത്രവല്ലികാ
സ്സുരഭിർന്നിതാന്തമദയന്മൃഗീദൃശഃ।
കിമു ജാതിഹീനഹൃദയേ കൃപാലവ
സ്സമുദേതി വാരിനിധിമേഖലാന്തരേ॥ ൨൧

വിരഹേതി। സുരഭിഃ വസന്തഃ കർത്താ വിരഹജ്വരേണ വിയോഗസന്താപേന യാ ആർത്തിഃ പീഡാ തയാ കൃശാ താഃ ഗാത്രവല്ലീ അംഗവല്ലീ യാസാം താഃ മൃഗീദൃശഃ സുരഭിഃ നിതാന്തം അദയനാൽ അത്യന്തം വാരിനിധിമേഖലാന്ത

തെ ശൂദ്രസ്യ ജാതിഹീനസ്യ ഹൃദയേ ജാതഃ ബ്രാഹ്മണത്വാദിജാത്യാ ഹീനഃ യഥാ ഹീനാ ജാതിഃ യസ്യ സഃ ഉഭയഥാ പതിത ഇത്യർത്ഥഃ അന്ത്യജജാത്യാ പൃഥഗ്ഗുണഹീനസ്യ ഹൃദയേ മനസി കൃപാലവഃ ദയാലേശഃ സമുദേതി ഉത്പദ്യതേ കിമു ജാതിഹീനസ്യ ദയാലവോ നോദേത്യേവ അതോ ജാതിസ്വഭാവഹീനഃ സ്വഭാവഃ സ്വജാതിജനതാപകരോഽഭിത് ഭാവഃ ൫൧

പ്രസരൽപ്രവാളരുചിരഞ്ജിതാംബരാ
വിസരാ വിരേജുരശോകശാഖിനാം ।
വിധുനന്ദനസ്യ രതയേ വിനിർമ്മിതാ
മധുനേവ രംഗശിലയാ വനാന്തരേ ॥ ൫൨

പ്രസരൽപ്രവാളേതി। പ്രസരതാം പ്രാദുർഭവതാം പ്രവാളാനാം പല്ലവാനാം രുച്യാ കാന്ത്യാ രഞ്ജിതം ശോണിതം അംബരം ആകാശം യേഷാം തേ അശോകശാഖിനാം വിസരാഃ സമൂഹാഃ വിധുനന്ദനസ്യാനംഗസ്യ രതയേ സുരതക്രീഡായൈ മധുനാ വസന്തേന വനാന്തരേ അരണ്യമധ്യേ രചിതാഃ രംഗശിലയാഃ മണിവേദികാ ഇവ കൂടൽ അധികം രേജുഃ ൫൨

കുസുമാകരസ്യ മൃഗഗോചരാദൃതാ
സസുമാൻ പ്രവാളൈരിവ സസ്യ മണ്ഡനാൻ ।
ശുചിരാസസാദ രചയംശ്ച മല്ലികാ
രുചിരാതിസൌരഭവതീരനാരതം ॥ ൫൩

കുസുമാകരസ്യേതി। കുസുമാകരസ്യ തസ്മാൽ ഋതോഃ വസന്തസ്യേതി യാവൽ മൃഗഗോചരാൻ നേത്രവിഷയാൻ സസുമാൻ കൈവെസ്സഹിതാൻ നരാൻ മണ്ഡനാൻ പ്രവാളൈരിവ രുചിരാഃ രമണീയാഃ അതിസൌരഭവതീഃ പരിമളയുതാഃ മല്ലികാഃ അനാരതം സദാ രചയൻ ശുചിർഗ്രീഷ്മർത്തുഃ ആസസാദ പ്രാപ്തവാൻ ൫൩

മധുബോധിതാതിമൃദുമാധവീഗള
ന്മധുപാനമത്തഹൃദയേന സാദരം ।
മധുലിഡ്ഗണേന പരിതോ വനാന്തരേ
മധുരസ്വരേണ സമഗായ്യ്പ്രനക്ഷരം ॥ ൫൪

മധ്വിതി। പരിതഃ സർവ്വതഃ വനാന്തരേ വനമധ്യേ സാദരം യഥാ തഥാ മധുനാ വസന്തേന ബോധിതാ വികാസിതാ അതിമൃദ്വീ അത്യന്തം മൃദ്വീ മാധവീ മല്ലികാവിശേഷഃ തസ്യാഃ ഗളതോ നിർഗ്ഗളതഃ മധുനഃ മകരന്ദസ്യ പാനേന മത്തം മദിതം ഹൃദയം യസ്യ തേന മധുരസ്വരേണ മധുനാദേന മധുലിഡ്ഗണേന ഭൃംഗവൃന്ദേന അനക്ഷരാ നവിദ്യതേ അക്ഷരാണി വർണ്ണാഃ യസ്മിൻ കർമ്മണി തദ്യഥാ തഥാ സമഗായി ഗീതം ഭാവേ ലുങ് ൫൪

ശുചിരപ്യയം ന ഇഹ ജീവനൌഷധം
രുചിരം വസന്തമപസാരയൽ കില ।
ഇതി രോഷഭാജ ഇവ കോകിലാ വനേ
ഗതിമസ്യ നാധികമഘോഷയൻ തതൈഃ ॥ ൨൪

ശുചിരിതി। അയമുഷ്ണഃ ശുചിർന്നിർമ്മലോപി ശുചിരിതി പ്രസിദ്ധോപീതി യാവൽ। നഃ ജീവനൌഷധം ജീവാതും രുചിരം വസന്തം വസന്തർത്തുമപസാരയൽ കില നിസ്സാരയാമാസ ഹി ഇതി അനേന ഹേതുനാ രോഷഭാജഃ ക്രോധവന്തഃ വനേ കോകിലാഃ അസ്യ ഗ്രീഷ്മർത്തോഃ ഗതിമാഗമനം തതൈഃ ധ്വനിഭിഃ അധികം അത്യന്തം നാഘോഷൻ നാവദൻ ൨൪

രുചിഭിർന്നിദാഘകിരണസ്യ ഭാസ്വതോ
രചിതാതിതാപമനുവർത്തിതും തദാ ।
ദിവസം സ്വകീയസമയേപി ശർവ്വരീ
ധ്രുവമക്ഷമൈവ കിമുതാപസപ്പ്ത ॥ ൨൫

രുചിഭിരിതി। തദാ ഗ്രീഷ്മസമയേ ശർവ്വരീ രാത്രിഃ നിദാഘകിരണസ്യ ഉഷ്ണാംശോഃ ഭാസ്വതഃ സൂര്യസ്യ രുചിഭിഃ കാന്തിഭിഃ രചിതാതിതാപം കൃതാധികതാപം ദിവസം ദിനം സ്വകീയസമയേ രാത്രികാലേപി അനുവർത്തിതും അനുസർത്തും അക്ഷമാ അശക്തൈവാപസപ്പ്ത ഗതാ കിമുത രാത്രികാലസ്യ ഹ്രസ്വതാ ഇതി ഭാവഃ ൨൫

അജയച്ഛിരീഷകുസുമാവലിസ്ഫുടാ
നിജമാർദ്ദവേന സുരസുഭ്രുവാമപി ।
തനുവീരുധാം സരസം മഹീതലേ
തദതേ കിമത്ര ന തപസ്ഥിതിർന്നൃണാം ॥ ൨൬

അജയദിതി। തദാ ശിരീഷകുസുമാവലിഃ നിജമാർദ്ദവേന ആത്മീയമൃദുതയാ സുരസുഭ്രുവാം ദേവസ്ത്രീണാം തനുവീരുധം അംഗലതാം സരസം സരാഗം അജയൽ ജിഗായ അത്ര മഹീതലേ ഋതൌ തപസ്ഥിതിഃ തപോസ്ഥിതാ ഗ്രീഷ്മസമയസ്ഥിതിർന്നൃണാം കിന്ന താദൃശേ സർവ്വം കരോത്യേവ തപസാ സർവ്വം സാധ്യമേവേതി ഭാവഃ ൨൬

കരഭപ്രവാളകലിതാന്തരീയകാ
വരഭദ്രപത്രപരിചർച്ചിതാംഗകാഃ ।
ജലകേളികർമ്മണി മതാ വിവൃ
ഞ്ജലഭക്ഷണാ ന മുഖ്യപുണ്യനാം ഗുരുഭിഃ ॥ ൨൭

കരപ്രവാളമിതി। കരകിസലയൈഃ കലിതം ധൃതമന്തരീയം വസ്ത്രം യാസാന്താഃ വരതനു ശ്രോണ്യശ്രുതാ ശ്രേപുതികന പരിചാപ്പിതം അനാവിദ്ധം അംശം യാസാം താഃ ജലകേളികയാ ജലക്രീഡയാ ചൈത്തനാ ആപ്ലുതാഃ കബരീഭാരാ യാസാന്താഃ ജലജാക്ഷ്യോ ജലജ പങ്കജ ഇവ ഇക്ഷണം യാസാന്താഃ സുദത്യ ഇതി യാവൽ ശ്രൂയതേ ശ്രീകൃഷ്ണസ്യ ഉദ്യാനാദ്ബഹിര്ഗമനം ഭയം അതിശയനാവിർഭാവിതൻ ശൈശവത്ത്വാപചാരാദിതി ഭാവഃ തഥാ

അഹിമാംശുശില്പികിരണാഗ്രടങ്കശം
മിഹികാദ്രിഗാ വിദളിതാ ഭയാതുരാഃ ।
വിടപാളിസാന്ദ്രതരസംശ്രയാവൃതാ
മടവീം ക്രമേണ പരിലേഭിരേ തദാ ॥ ൩൯

അഹിമാംശുരിതി। തദാ മിഹികാദ്രിഗാഃ തുഹിനാദ്രിണാഃ അഹിമാംശുഃ സൂര്യഃ സ ഏവ ശില്പീ വ്യാധഃ തസ്യ കിരണൈരേവാഗ്രടങ്കൈഃ ഖാതൈര്വിദളിതാഃ ഭിന്നാഃ അതഏവ ഭയാതുരാഃ സാദ്ധ്വസപീഡിതാസ്സന്തഃ ക്രമേണ പശ്ചാ ദതഃ വിടപാളിസാന്ദ്രതരസംശ്രയാവൃതാം ശാഖാവലിനിരന്തരതയാതിഗഹനവ്യാപ്താം അടവീമരണ്യം പരിലേഭിരേ പ്രാപുഃ രൂപകാലങ്കാരഃ തഥ്

ഘനഘോഷവാദ്യനിനദാഞ്ചിതസ്ഫുട
ദ്ഘനദീപികാളിപരിശോഭിതാംബരഃ ।
കലയാംബഭൂവ സമയഃ പയോമുചാം
കലയൻ കലാപിനികരം കളാരവം ॥ ൪൦

ഘനേതി। ഘനാനാം മേഘാനാം ഘോഷധ്വനയ ഏവ വാദ്യനിനദഃ വാദ്യഘോഷാഃ തൈരഞ്ചിതഃ സ്ഫുടതഃ വിസ്ഫുരത ഏവ ഘനാ നിരന്തരാ ദീപികാളിഃ പ്രദീപാവലയഃ താഭിഃ പരിശോഭിതം പരിതഃ പ്രകാശിതം അംബരമാകാശം യസ്യ സഃ പയോമുചാം മേഘാനാം സമയഃ വർഷാകാല ഇത്യർത്ഥഃ കലാപിനികരം മയൂരസഞ്ചയം കളാരവം മഞ്ജുനാദവന്തം കലയൻ കുർവ്വൻ സൻ കലയാംബഭൂവ സംഭാവയാമാസേത്യർത്ഥഃ തഥ

അതിവാരിപാനജവജാഡ്യശാന്തയേ
പ്രതിസംവിധാനമചിരാദ്വിധിത്സവഃ ।
മുദിരാഃ പിധാനമിഷതോ ദിനേശിതു
ർമ്മുദിതാ മയൂഖനികരം പപുർദ്ധ്രുവം ॥ ൪൧

അതീതി। മുദിരാ മേഘാഃ അതിവാരിപാനജവജാഡ്യശാന്തയേ അധികജലപാനസംഭൂതമാന്ദ്യനിവൃത്തയേ അചിരാൽ ശീഘ്രം പ്രതിസംവിധാനം പ്രതിക്രിയാം വിധിത്സവഃ ചികീർഷവസ്സംവിധാനമാസാദ്യ മുദിതാസ്സന്തഃ

ദിനേശിതുഃ സൂര്യസ്യ പിധാനമിഷതഃ അന്തർദ്ധ്യാനേന മണ്ഡലനികരം രശ്മി പുഞ്ജം ചചുഃ മാന്ദ്യനിവൃത്തികരമുഷ്ണാപചാരമിതിവേഃ ധ്രുവമിത്യുൽപ്രേക്ഷാ

നവവാരിവാഹനിവഹൈസ്തമൈരെഞ്ജവാ
ദവകമ്പിതൈരതനുസൈന്ധവൈരിലേ ।
ദിവസേപ്യവാസ ശിഖിനീവ ഭാസ്കരോ
നവലോക്യമാനകിരണഃ കദാചന ॥ ൪൨

നവേതി നവവാരിവാഹനിവഹൈരതൈഃ നൂതനജലധരനികരസംഘൈഃ അവതമസൈന്ധകാരൈഃ ജവാൽ അഖിലേ സർവ്വേ നിഖിലേ പ്രദേശേ അവകമ്പിതേ തിരോഹിതേ സതി ഭാസ്കരോ രവിഃ കദാചന കദാചി ദനവലോക്യമാനകിരണഃ അദൃശ്യമാനമയൂഖസ്സൻ ദിവസേ ദിനേപി ശിഖിനി ഭവനോ ഇവാസ ൪൨

പ്രമദാവനം പ്രവിതതൈഃ പയോമുചഃ
പ്രമദാജനസ്യ സുഭഗം വിതേനിരേ ।
പൃഷതൈസ്തുഷാരമ്മയുഭിരിവോത്തമൈര്‍ജ്ജനാ
വൃഷമുഖ്യദേവനിചയാനപീതം പുരഃ ॥ ൪൩

പ്രമദേതി പയോമുചോ മേഘാഃ പുരോഗ്രേ വൃഷമുഖ്യദേവനിചയാനപീതം ഇന്ദ്രമുഖദിവ്യജനസമൂഹം പ്രമദാവനമുദ്യാനം പ്രവിതതൈഃ വിസ്തൃതൈഃ പൃഷതൈഃ ജലകണൈഃ ജനാഃ ഉത്തമൈര്യൽകൃതൈഃ തുഷാരമ്മയുഭിഃ സുരഭിമധുമജ്ജനൈരിവ പ്രമദാജനസ്യ സ്ത്രീജനസ്യ സുഭഗം സുഖസംഭോഗയോഗ്യം വിതേനിരേ ചക്രുഃ ൪൩

ഹരിതാലകാന്തി വനാചലചാരാരൈ
പരിതോലമത്ര സലിലം നവം ബഭൌ ।
പരിപീയ മുക്തമിവ മേഘപങ്ക്തിഭി
ര്‍ഹരിദശ്വരശ്മിനികരം പിപാസുഭിഃ ॥ ൪൪

ഹരിതേതി അത്ര വനേ വനാചലചാരാരൈ സമന്തപലാശമന്ത്യ നവം നൂതനം ഹരിതാലകാന്തി ഹരിതാലശോഭം സലിലം പിപാസുഭിഃ പാതുമി ച്ഛാവതിഭിഃ അതഃ കിരണാനാമേവ കർമ്മതാം മേഘപങ്ക്തിഭിഃ പയോദാവ ലിഭിഃ പരിപീയ പീത്വാ മുക്തം ഹരിദശ്വരശ്മിനികരം സൂര്യകിരണസമൂ ഹ ഇവാലം ബഭൌ വിരരാജ ഉൽപ്രേക്ഷാ ൪൪

പ്രമദാവനോപിനവകേതകാവലി
ര്‍മ്മദാഭിലീനശിഖാരാ നഭസ്തതാം ।

പ്രിയയാതിലഘൂകൃതാസ്യ പ്രചോദിതാ
പ്രിയപത്രികേവ ജതുമുദ്രണാഞ്ചിതാ ॥ ൪൭

പ്രകരേതി। പ്രകരോരസൈ ഭ്രമരാവലീനലികാ ഭൃംഗഗണാഞ്ചിതാഗ്രഭാഗാ അലിനാമകേതകാവലിഃ നവകേതകീകുസുമപങ്ക്തിഃ അതിലഘൂകൃതാസ്യ അതിസാരപൂരിതയാ പ്രിയയാ ഇഷ്ടനായക്യാ പ്രചോദിതാ പ്രേഷിതാ ജതുമുദ്രണാഞ്ചിതാ ജതുമുദ്രയാ യുക്താ പ്രിയപത്രികാ പ്രിയായൈ യോചിതാ പത്രികാ ഇവ ചമൽകൃതാം അത്യന്തം വിരരാജ ൪൭

ഗിരിമല്ലികാസുമനസാമഥാവലിഃ
പരിതോ രരാജ വിപിനേഽധികം സ്ഫുടാ ।
ഭൃശപാസ്യവാരിധരസങ്കടാൽ ഭിയാ
ധരണീം ഗതാ കിമുത താരകാവലിഃ ॥ ൪൮

ഗിരീതി। അഥാനന്തരം വിപിനേ ഉദ്യാനേ അധികം സ്ഫുടാ വികസിതാ ഗിരിമല്ലികാസുമനസാമാവലിഃ കുടജകുസുമാനാം ശ്രേണിഃ താരകാവലിഃ നക്ഷത്രപങ്ക്തിഃ വാരിധരസങ്കടാൽ മേഘനാശനിതഭയാൽ ഭിയാ ഭയേന ഭൃശം അപാസ്യ ത്യക്ത്വാ ധരണീം ഭുവം ഗതാ പ്രാപ്താ കിമുത കിമിതി പരിതഃ സർവ്വതോ രരാജ। ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ। ൪൮

കുസുമാളിരുശേന ജാഗൃമാനിതാശുതാഃ
കുസുമാകരാദപി ജലാഗമൈവോദിതാഃ ।
ഇതി ലോകവാദമപരസ്യ ജാതിജോ
മഹിമാ ജഹാര കില സൌരഭലോത്തരഃ ॥ ൪൯

കുസുമേതി। അസ്യ വർഷർത്തോഃ ജാതിജഃ ജാതിഭിഃ ജാതികുസുമൈഃ ഉൽപന്നഃ ജാത്യാ ച ഉൽപന്നഃ ഇത്യർത്ഥഃ ശ്ലാഘനീയശ്ചാപി മഹിമാ പ്രഭാവഃ കുസുമാളിരുശേന കുസുമസമൂഹേന ഭ്രമരാഭിമാനിതാഃ ഭ്രമരൈഃ കുസുമാകരാൽ വസന്താൽ ഇതി പ്രസിദ്ധാൽ ഋതോഃ ജലാഗമഃ വർഷാഗമഃ അധികഃ അപകൃഷ്ടഃ ഇതി ലോകവാദമപരം അത്യന്തജനവാദമപഹരൽ ജഹാര കിംതൽ ഖിലമിതിവചനസ്യ സഃ ജാതിജഃ പ്രഭാവഃ ഇത്യർത്ഥഃ അപി ലോകവാദം ബഹുഗുണതയാ കില ജാതിമാഹാത്മ്യമേവ വരമിതി ഭാവഃ। ൪൯

വികചാരവിന്ദവദനാ ശരൽ പുനോ
ലികചാതിചാതകചകോരസങ്ഗമാൽ ।
ഗതനീരവാരിധരവാണമാംബരാ
ശ്രിതഹംസകേവ വാരാങ്കനാഗമി ॥ ൫൦

ബിന്ദുഃ ഏക ഏവ പാരായണകാഗ്രതയാ യേഷാംതേഷാം സ്വജനാനാം ദേവസ്യ രക്ഷാ സഹിതാ വൈരാഗ്യസ്തനിതം ആവൃതം വ്യാപ്തമിത്യൎത്ഥഃ തഥാച ലോകപാലനിരോധസമസ്തസഖ്യാധിപതിർവ്വിധിവരതായാ തനയസവിതാപക്രമം തൽക്ഷണമേവ ശാൎങ്ഗപാണിചരണാഗ്രഭൂതിയേഗ്ഗീർവ്വാണഗണാനാം മനുജപതി ഭൈക്ഷ്യം ത്യാഗാദിപാലകസ്വാമിനായകസ്യ കൌതുകാനാദികമാശ്ചൎയ്യമിതി ഭാവഃ

ദ്വിജകലനാ ച കേവലമാതനോ
ദ്വിരദ വരാന്യതയാ കദളീകലം ।
അലമപൎണ്ണമജാതമനോരജ
സ്സുമനോജാതമനോജാധിപതീനാപി ॥ ൨

ദ്വിജകലമിതി സകലയശോജ്ജ്വലത്വൎത്ഥഃ ഇഹ പുത്രകാമേഷ്ട്യാം വരാന്യതയാ ദാനശൌണ്ഡതയാ ദ്വിജകലം കേവലം ഭുക്തൈരാഗമനം പരം അപൎണ്ണമപഗതമൂലമപൎണ്ണതാം അസ്പൃതമാത്രം നാതനോന്നചകാര കിന്തു കദളീകലം രംഭാകാണ്ഡമപി കരേഃ കദളീത്യമരഃ അലമത്യന്തമപൎണ്ണം അവിദ്യമാനാനി പൎണ്ണാനി ദളാനി യസ്യതിഥാദ്യതം ദളം പൎണ്ണം ഛദഃ പുമാനിത്യമരഃ ആതതാനാചകാര സത്വസ്വഭാവഃ ഉദാരതയാ ചാവാലിതാനാ ദ്വിജാനാ വരാന്യാ ദാനശീലസ്യ സ്വാദ്ധ്യായവാൎദ്ധിവാദ്യവാദിതി മേദിനീ മനോജാധരമാൎത്ഥകാന്താൻ മനുഷ്യാൻ കേവലം അജാതമനോരജഃ അജാതാ നൽപനാ മനോരജ മനസ്താപോ യേഷാം താദൃശാനാകരോൽ കിന്തു മനോജാധിപതീനപി അജാതമനോരജഃ അനൽപനാമനസ്താപനാകരോച്ചകാര തഥാച ദത്ത്വാദത്ത്വാ ദാനശൌണ്ഡ്യാൽ പ്രതിഗ്രഹ്യ വസുസമ്പത്സമുദായമപാകൃത്യ സ്വഭിതേ ബന്ധുവൎഗ്ഗേ ദ്വിജാതയഃ, അനവരതമന്നദാനേന ധനസമ്പന്നതായാശ്ച ജനിതയാപി കദളീകാണ്ഡായാസെൻ അവിദ്യമാനദളാഃ കിഞ്ച ദേവാനാമസ്വാദ്യാ സഹചാരതീതിതയാ ഗിരാ സ്പൃഷ്ട്വാ വാസനാതാപം പരിത്യജ്യ സമ്മുഖാ മനുജാഃ, മനുജപതയഃ പുരാതനാ വിധിനാ അപി അനതിനാനമസ്സുനാപാദികം ദ്രവതാ നിരസ്യൈതാഭി അധിഗതിയസാ വാസസാ മുദിതാ ഇതി ഭാവഃ

സുതസവിതാസവദൎശനസംഭ്രമാ
ദ്രുപനതോ ദിഗന്തരതോധികഃ ।
സമുദയനാനാം ലസിതനതോ
വിഹരതാ ഹരതാത്ര സരിത്തതഃ ॥ ൩

സുതതിതി തദാ തദാനീം സുതസവിതാസവദൎശനസംഭ്രമാൽ സുതസവിതുരുദയാൽ ഉഭയാഃ മഹേ ഉത്സവേ ഉഭയം ഉത്സവഃ അന്യേ ദർ
ശനേന ലോകാനാം സ്വസംഭ്രമസ്യ ഭാവാദിശയസ്യസ്യാദിത്യൎത്ഥഃ ദിഗന്തരേ സുതാ

വികാരാൽ അധികം ബഹുശഃ അത്ര വൈഭവവിധിമിതി ഉപനതേന പ്രാവൃത വി
ഹിതാ ക്രീഡാ സഹിതാഃ വൈഭവവിതംഹഃ സംഹസ്യേതി ഇതി ഇത്യർഥഃ
ഹിതാപഹിതാ നൃണാം മാനവാനാം സകലേന സകലേന സമുദായേന സ്വർഗ
ഇത്യുക്തഃ ലസിതം ശോഭിതമിതി ഭാവഃ അഥവാ തദാ സംവിധാനാക
ശോപയോ ഹരാനന്തരാഗതേന വൈഭവവിതംഹോപഹിതാ ക്രീഡാ ഭവ
ജാതൃത്വം പ്രകാശിതമിതി ഭാവഃ ൩

മധുപയോദധിചന്ദനസർപ്പിഷാം
കനകവിദ്രുമമൗക്തികവാസസാം ।
പ്രകൃതയോഽത്ര യഥാർഹവിസർജ്ജനേ
നൃപതയഃ പതയഃ പ്രഗുണാഃ കൃതാഃ ॥ ൧

മധ്വിതി । അത്രാസ്മിൻ തദാ സംവാഹേ യാവൽ പ്രഗുണാ നൃപേണ മധുപ
യോദധിചന്ദനസർപ്പിഷാം മധു ക്ഷൗദ്രം പയഃ ക്ഷീരം ദധി പ്രസിദ്ധം ചന്ദ
നം ഗന്ധഃ സർപ്പിരാജ്യം ഏതേഷാം യഥാർഹവിസർജ്ജനേ യഥായോഗ്യദാ
നേ പ്രകൃതയഃ പ്രധാനസചിവാഃ പതയോ നായകാഃ കൃതാഃ കനകവിദ്രുമമൗ
ക്തികവാസസാം കനകാനി സുവർണ്ണാനി വിദ്രുമാഃ പ്രവാളാനി മൗക്തികാ
നി മുക്താഃ വാസാംസി വസ്ത്രാണി ഏതേഷാം യഥാർഹവിസർജ്ജനേ യഥാർഹ
ത്നപരിമാണം വിതരണേ നൃപതയഃ നരപതയഃ പതയോ യോഗ്യാഃ കൃ
താഃ കല്പിതാഃ യഥാർഹപരിമാണം ദാനേ മധ്വാദീനാം പ്രധാനാഃ കനകാദീ
നാം നരപതയശ്ചാധ്യക്ഷാഃ കൃതാഃ ഇത്യന്വയഃ തത്രേതി ഭാവഃ ൧

ശ്രുതിവിദാന്നികരേണ സമന്ത്രിണാം
പതിരദാരജനാഗ്രസരോ നൃണാം ।
സുതസവം വിധിവൽ ഗുരുശാസനാ
ദതനുതാതനുതാതപരാക്രമഃ ॥ ൨

ശ്രുതിവിദാമിതി । അതനുതാതനുതാതപരാക്രമഃ ന വിദ്യതേ തനുരല്പോ യസ്യ
സഃ അതനുഃ അതനുതാതഃ പിതാ വിഷ്ണുസ്തസ്യ പരാക്രമ ഇവ പരാക്രമോ ബലം
യസ്യ സഃ കാമസ്യ താതസ്യ ദശരഥസ്യ പ്രാഗുക്തേന ഹേതുനാ ദശരഥോപപതേ
രിതി ശ്രീരാഘവതേ ഇതി ജനാഗ്രസരഃ ഇതരേ
ജനാനാമാദ്യജനാനാമഗ്രസരഃ പുരോഗാമീ ഇതരോ ലോകഹിതേതി കർമ്മകൃത്
നൃണാം മാനവാനാം പതിഃ പ്രഭുഃ കർത്താ ശ്രുതിവിദാം വേദവിദാം ഋത്വിജാം
ഋത്വിജാം ഋത്വിജാം യാജകാനാം ഋത്വിജോ യാജകാ ഇത്യമരഃ നികരേണ ഗ
ണേന സഹ ഗുരുശാസനാൽ ആചാര്യനിയോഗാൽ സുതസവം പുത്രകാമേഷ്ടിം
വിധിവച്ഛാസ്ത്രോക്തപ്രകാരേണ അഥവാ വേദവേദാംഗപാരഗൈഃ ഋത്വിഗ്ഭിഃ
സഹ ഗുരോർനിയോഗാദ്യഥാവിധി ചകാര തദാ സംവാദമിതി പ്രതിപാദിതം ൨

വിധിവദാചരിതേന സാംപ്രതം
സ്മൃതിഗതേന മഹാധ്വരേണ ചേ।
പ്രചുരജീവനദേന യഥാശ്രമം
മുമുദിരേ മുദിരേണ കലാപിനഃ॥ ൯

വിധിവദിതി. തദനന്തരം മഹാക്ഷേത്രേ തന്ത്രിണാ സാംപ്രതം ഇതി ദ്വിതീയാ ഷഷ്ഠി ... വിധിവദാ ചരിതേന കൃതേനാസ്മിൻ സാംപ്രതം ... മഹാധ്വരേണ ... പ്രചുരജീവനദേന പ്രചുരമധികം ജീവനം ... യഥാശ്രമം ... മുമുദിരേ ... കലാപിനോ മയൂരാ യഥാ യഥാശ്രമം ... ഇത്യർത്ഥഃ ... പ്രകാരേണ ... ഇതി പ്രായികം നാമ കം വിവൃതം ൯

വൈതാനാദഗ്നിമുഖ്യാസ്സ്വജഗതാം മാതാപി വൈശ്വാനരാ
ജ്ജാതാഗ്രേ ഗുരുവായുമന്ദിരഗതാത് കാന്താ ത്രിവർഷാംബികാ।
പിത്രോഃ പ്രാദുരഭൂത് ... സ്തോത്രി ...
ഭൂത്വാ പാർഷതനന്ദനേവ കരവിഖ്യാതാതിരമ്യപ്രഭാ॥ ൧൦

വൈതാനാദിതി. അനന്തരം ... ജഗതാം ലോകാനാം മാതാ ജനന്യപി അംബികാ പാർവ്വതീ ... പിത്രോഃ ... ത്രിവർഷാ ... ഭൂത്വാ ... വൈതാനാദഗ്നേഃ ... ഗുരുവായുമന്ദിരഗതാൽ ... അന്യത്ര ... പാഞ്ചാലപുത്രികാ ... ഗുരുവായുമന്ദിരാൽ ... കരവിഖ്യാതാതിരമ്യപ്രഭാ ... ഇതി ... അന്യത്ര ... ഇതി ...

അതി അധികം ഹര്ഷപ്രദാ സന്തോഷദായിനീ അസ്തു ഭവതു തഥാച ജഗജ്ജനന്യപി പാര്വ്വതീ മലയധ്വജസ്യ ഭക്തകലധ്വജസ്യ മനോരഥപൂരണാര്ത്ഥം അവതാരാദേഃ കോമളാകൃതിഃ ത്രിസ്തനീ ത്രിവത്സരകാലീനകന്യാ പ്രാഗല്ഭ്യ ദ്രൌപദീവ ദ്രുപദരാജസ്യ തോഷകാരിണ്യഭൂദിതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരഃ സൂര്യ്യാശ്വൈർമ്മസജസ്തതാസ്സഗുരവശ്ശാര്ദ്ദൂലവിക്രീഡിതമിതി ലക്ഷണാൽ ശാര്ദ്ദൂലവിക്രീഡിതം വൃത്തം ൪൦

വെണീനിര്ജ്ജിതചിത്രഭാനുതനയാവെണീ ലലന്തിസ്ഫുരൽ
ഭ്രൂണീഭൂതവിധൂപമാളികലസച്ഛോണീഭവച്ചിത്രകാ।
വാണീശാനജസായകാസ്ത്രരുചിശ്രേണീവിലാസത്രപാ
വാണീതന്ത്രകലോപദേശകലനാക്ഷീണീ ഭവേൽഭൂപ്രഭോ॥ ൪൧

വെണീതി॰ അഥാശീർവ്വദതി താടാതകാം വെണീനിര്ജ്ജിതചിത്രഭാനുതനയാവെണീ വെണ്യാ കൈശ്യേന നിര്ജ്ജിതാ വിജിതാ ചിത്രഭാനുതനയായാഃ കാളിന്ദ്യാഃ വെണീ പ്രവാഹോ യയാ സാ തഥാ കൈശ്യപ്രവാഹജയാ ശ്രേണീത്യര്ത്ഥഃ യത്ര മെദിനീ ലലന്തീത്യാദൌ ഏകം പദം ലലന്തീ ലലന്തികാ സാ ച ഫാലാലങ്കാരപട്ടികാ ലലാടിസ്സ്യാല്ലലന്തികേത്യമരഃ തയാ സ്ഫുരൽ പ്രകാശമാനം ഭ്രൂണീഭൂതൊൽകര്ഷസമ്പദ്യമാനോ യോ വിധുഃ തസ്യ ഉപമാ സാദൃശ്യം യസ്യ തൽ തഥാഭൂതഞ്ച യൽ അളികം ലലാടം ലലാടമളികമിത്യമരഃ തസ്മിൻ ലസൽപ്രകാശിശോണീഭവൽ ശോണം സമ്പദ്യമാനം ചിത്രകം യസ്യാസ്സാ തഥാ ചിത്രകാണി വിശേഷകമിത്യമരഃ വാണീശേത്യാദൌ ഏകം പദം വാണ്യാസ്സരസ്വത്യാഃ ഈശാഃ പതിർബ്രഹ്മാ തസ്യാനജോ നാമ്നാ ത്രിഷണഃ പരമപുരുഷനാഭീകമലാൽ പുനരപി പുത്രതാ ജാതാ കില മന്മഥസ്യ വാസുദേവാംശതയാ പ്രദ്യുമ്നാവതാരത്വേന ച സ്വയമ്ഭൂകന്യാത്മജം ആയാതമിത്യവഗന്തവ്യം തസ്യ സായകാസ്സായകാഃ തസ്യ രുചിശ്രേണ്യാഃ കാന്ത്യാവല്യാ വിലാസസ്യ ലീലയാ ത്രപാ ലജ്ജാ വാണീതന്ത്രം വാക്ശാസ്ത്രം തന്ത്രം ശാസ്ത്രമിതി സ്മൃതേ തദ്രൂപാ കലാ വിദ്യാ തസ്യാ ഉപദേശകലനായാം ഉപദേശാചരണായാം അക്ഷീണീ ഭവേൽ സമര്ത്ഥാ ഭവതി ഭോ ഭൂപ്രഭോ ശോഭാ യസ്യാസ്സാ തഥാ ഇയമാശ്ചര്യ്യ തരത്ന സംഘടനാ ... കചഭരവിജിതയമുനാപ്രവാഹാ ലലാടപട്ട വിലസദ്ധിന്ദുസദൃശനിടിലതടഘടിതശോണവിശേഷകാ പഞ്ചശരശരസന്തതിശ്രേണീവിലാസസ്യ ലജ്ജാവ്യാകരണവിദ്യോപദേശകരണപടുതരഭ്രൂവല്ലികാ ചേതി ഭാവഃ ൪൧

നാളീകപ്ലവമഞ്ജുളായതദൃശാ ദോളീകൃതാപാംഗദൃ
ക്കേളീലാളിതയാജകാവളിരിയം കാളീ യഥാ പഞ്ചമീ।
വാളീകോട്ട്യവലംബിമൌക്തികലസത്താളീമ്ലോദ്ധ്യശ്രുതിഃ
കാളീയാഹിമദാന്തദായിസഹജന്നാളീകമൌളിസ്തുതിഃ॥ ൪൨.

നാളീകകതിഃ പങ്ക്തിഃ പാളിരിതി യഥാ യഥാശബ്ദ ഇവാൎത്ഥകഃ പങ്ക്തി, ഭാജനവാനായ പത്ന്യാം സ്ത്രീപങ്ക്താനാം പൂരണേ ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ കാളീ ശ്യാമളാ നാളീകസ്യാരവിന്ദസ്യ ച്ഛദേതി ദളാനീവ മഞ്ജുളയോഃ മനോഹരയോഃ ആയതയോഃ ദീൎഘയോഃ ദയയാ കരുണയാ ആൎദ്രാളിതേ ചഞ്ചലേ അപാംഗേ നേത്രാന്തേ യയോസ്തയോഃ ഉദഗ്രാൎന്ത്രയോഃ കേളീഭിഃ ലീലാഭിഃ ലാളിതാ തോഷിതാ യാജകാനാമൃത്വിജാമാവളിഃ പങ്ക്തിൎയ്യയാ സാ തഥാ കൎണ്ണാഗ്രാലംകൃതിവിശേഷയോഃ കൎണ്ണയോഃ അഗ്രയോരവലംബിതില്ലംബമാനൈൎമ്മൗക്തികൈൎമ്മുക്താഭിഃ ലസന്തേ ശോഭമാനേ താളീദളാഭ്യാം താളീപത്രാഭ്യാമാഢ്യേ രുചിരേ ശ്രുതീ ശ്രോത്രേ യസ്യാസ്സാ തഥാ ഏതദ്വിശേഷണമപി സാധാരണമത്ര കാളിയാഹിമദാന്തരായിസഖ്യാന്നാളീകഹേളിസ്ത്വിഭിഃ കാളിയോനാമ കാളിന്ദീഹ്രദവൎത്തീ കശ്ചന കാദ്രവേയഃ തസ്യ മദോ ദൎപ്പഃ മദോ രേതസി ദൎപ്പേ ചേത്യമരഃ തസ്യാന്തം നാശം ദദാതി ശീലമസ്യേതി അന്തദായീ കൃഷ്ണഃ തസ്യ സഖാ മിത്രം പരമേശ്വരഇത്യൎത്ഥഃ സഖായം തസ്യാഹ്വസ്യേതി പ്രാഞ്ചഃ അന്യത്ര കൃഷ്ണസഖഃ പാൎത്ഥ ഇത്യൎത്ഥഃ തസ്യാഹ്വയമേവ നാളീകം പത്മം തസ്യ ഹേളിത്വിതിസ്സന്ധ്യാകാന്തിരിവ സഖിതാ ഹേളിരാലിംഗനേ രവാവിത്യമരഃ സേയമാഹേത്യുത്തരേണാന്വയഃ യേയമകരന്ദിനീവ ശ്യാമളവൎണ്ണാ സരസിജപലാശരുചിരദീൎഘകാരുണ്യചഞ്ചലാപാംഗനയനാലീലാതോഷിതയാജകപങ്ക്തിഃ മൗക്തികാലംകൃതതാളീകതാളീപത്രവിശിഷ്ടശ്രുതിഃ കാളിയഭുജംഗഗൎവ്വനിവൃത്തപകമിത്രചിഹ്നനാളിനാഹേസകാന്തിരിതിരിവേതി ഭാവഃ ൧൮

വ്യാകോശാബ്ജതിലപ്രസൂനസുഷമാസങ്കോചദോഃക്ഷമാ
ലോകോദ്രേകമനോജ്ഞമൗക്തികമണിശ്രീകോല്ലസന്നാസികാ
പാകോദ്ഭേദകബിംബനിന്ദിതചലത്കൎണ്ണോജ്ജ്വലദ്ഗണ്ഡഭൂ
ൎന്യക്കോൽഫുല്ലപലക്ഷകന്ദരമനോജ്ഞശ്രീകോമളാ ശ്യാമളാ॥ ൧൯

വ്യാകോശേതി॥ വ്യാകോശേത്യാരഭ്യ യാവൽപൂൎവ്വാൎദ്ധമേകം പദം വ്യാകോശസ്യ വികചസ്യാബ്ജസ്യ വിമലസ്യ ച തിലപ്രസൂനസ്യ തിലകുസുമസ്യ സുഷമായാശ്ശോഭായാസ്സങ്കോചദോഃ മുകുളതാവിധായിനീ ക്ഷമാഃ പടവഃ ആലോകോദ്രേകഃ പ്രകാശാതിശയോ യസ്യാഃ ആലോകഃ ദൎശനോദ്ദ്യോതാവിത്യമരഃ മനോജ്ഞോ രുചിരശ്ച യോ മൗക്തികമണിഃ മുക്താരത്നം തസ്യ ശ്രീശ്ശോഭാ യസ്യാസ്സാ സ്വപാദൎത്ഥകഃ ഉല്ലസന്തീ അതിപ്രകാശമാനാ ച നാസികാ ഘ്രാണാ യസ്യാസ്സാ തഥാ പാകോദ്ഭേദകബിംബനിന്ദിതചലൽകൎണ്ണോജ്ജ്വലദ്ഗണ്ഡഭൂഃ പാകസ്യ പാകാനുഗുണസ്യ ഉദ്ഭേദക ഉദ്രേകഃ തം ബിഭൎത്തീതി ബിൽ ഇന്ദ്ര ഇതി യാവൽ തസ്യാശ്മനാ ശിലയാ ഇന്ദ്രനീലമണിനേത്യൎത്ഥഃ നിൎമ്മിതഃ കൃതഃ ചലൽ ചഞ്ചലശ്ച യഃ കൎണ്ണാ കൎണ്ണഃ കൎണ്ണ് തിലക വലയോ ഇന്ദ്രാശോപ്പണോ ലമ ഇതി കമിനീ സ ഇവ ഉജ്ജ്വലന്തീ പ്രകാശമാനാ ഗണ്ഡഭൂഃ കപോലഭാഗോ യസ്യാസ്സാ തഥാ ന്യക്കോൽഫുല്ലപലക്ഷകന്ദരമനോജ്ഞശ്രീഃ ന്യക

ദീപ്തൽ ഉൽഫുല്ലാനി സൂനാനി വലക്ഷാണി ധവളാനി ച കമ്രാനി കനകശലാ റീവ രമ്യാനി ദന്താഃ ശേഷാം ശ്രീരങ്ഗോഭാ യസ്യാസ്സാ കോമളാ മൃദുപേശീ മനോഹരാ വാ ഗാത്രകളായസ്യാം കാമഹേതൂത്തരണേനാപായ്ത് തഥാ ച ഫല്ലവിമല വിലസദുമസ്ഥകാസതജോച കാഞ്ചീകലാരുകതദശോഭിതനാനികാ ഇന്ദ്രനീലരചിതമണ്ഡനവിലസൽകപോലശോഭാ കിഞ്ചിന്നിമ്നകനകശലാ സ്വച്ഛതന്ത്രശോഭായതി തി ഭാവഃ ൫൩

പ്രത്യഗ്രാഗ്രിമവിദ്രുമോപമരദാവൃത്ത്യാഢ്യവക്ത്രാംബുജാ
കാത്യായന്യമലാബ്ജമഞ്ജുളഗളപ്രത്യുപ്തിതസ്രക് ശുഭാ ।
വാത്യാശാഗ്രസരാതിദീർഘഭുജയുക് സത്യങ്കരിഭ്രൂതസ
ഭോത്തുംഗസ്തനപയോധരത്രിതയഭാക് പത്യാ നിയുക്താ തദാ ॥

പ്രത്യഗ്രേതി: പ്രത്യഗ്രാഗ്രിമവിദ്രുമോപമരദാവൃത്ത്യാഢ്യവക്ത്രാംബുജാ- പ്രത്യഗ്രം നവം പ്രത്യഗ്രേഷു നവേഷു അഗ്രിമം ശ്രേഷ്ഠം യദ്വിദ്രുമം പ്രവാളം തസ്യ ഉപമാ സാദൃശ്യം യസ്യാസ്തയാ രദാവൃത്ത്യാ രദാവരണേനാധരേണ ഇത്യർത്ഥഃ ആഢ്യം സമ്പന്നം വക്ത്രാംബുജം അംബുജം പദ്മമിവ വക്ത്രം യസ്യാസ്സാ തഥാ അമലാബ്ജമഞ്ജുളഗളപ്രത്യുപ്തിതസ്രക് അമലാബ്ജോ വിമലശംഖ ഇവ മഞ്ജുളേ ശംഖാകാരശോഭാഭിയുക്തേ മനോജ്ഞേ രുചിരേ ഗളേ ഗ്രീവായാം പ്രത്യുപ്തിതാ കല്പിതാ സ്രക് മാലാ യസ്യാസ്സാ ശുഭാ മംഗളകാരിണീ വാത്യാശാഗ്രസരാതിദീർഘഭുജയുക് വാത്യാം വാതസംഘാതം അശ്നന്തി ഭക്ഷയന്തീതി വാത്യാശാഃ സർപ്പാഃ തേഷാമഗ്രസരഃ പുരോഗാമീ ശേഷഃ വാസുകിർവാ തദ്വദതിദീർഘാഭ്യാം തൽസന്നിഭാഭ്യാം ദീർഘാഭ്യാം ആയതാഭ്യാം ഭുജാഭ്യാം ബാഹുഭ്യാം യുങ്ക്തേ ഇതി യുക് യുക്തേത്യർത്ഥഃ സത്യം കരീന്ദ്രകുംഭസഭോത്തുംഗസ്തനപയോധരത്രിതയഭാക് കരീന്ദ്രാണാം കിഞ്ചിന്നതാനാമിതി യാവൽ സതാം ഉത്തമലക്ഷണാനാം വാതത്ത്യവദ്ധ്രുതനപീനസ്തനാനാം മനോഹരാണാം പയോധരാണാം സ്തനാനാം ത്രിതയം ഭജതീതി ഭാക് തദാ തദാനീം പത്യാ ഭർത്രാ പരമേശ്വരേണ ഇത്യർത്ഥഃ നിയുക്താ പ്രേരിതാ ഇയമാഹൈത്യന്തരേണാന്വയഃ തഥാച നവപ്രവാളോപമാധരശോഭിതാ ശംഖ ഇവ രേഖാത്രിതയമഞ്ജുതരകണ്ഠേ പ്രകടിതപുഷ്പമാലികാ വാസുകിനാഗപതിഭോഗായതബാഹുയുഗളാ കിഞ്ചിന്നമ്രിതവൃത്തതുംഗരുചിരകുചത്രയഭാക് ഭർത്രാ സപാദജ്ഞഃ പുത്രീ ഭവേതി പ്രേരിതാ സാക്ഷാൽ കാത്യായനീതി ഭാവഃ ൫൪

വല്ലീകോഗ്രതനീലവർണ്ണരുചിരവ്യാളൈവ കാര്യാധികം
ലോമാള്യാ ലളിതാ വലിത്രയമഹാസോപാനമാരൂഢയാ ।
ദുഷ്പ്രാപൈകമഹാപല്ലവാഭജാദാന്തനാഭികുലോദരയാ
പാലാശാംബരഭാസമാനവിപുലശ്രോണീർവിയന്മധ്യമാ ॥ ൫൫

വല്ഗീകേതി. വല്ഗീകാൽ ഉൽഗതാ ബഹിർന്നിർഗ്ഗതാ നീലവല്ലീ കൃഷ്ണവല്ലീ ഇവ രുചിരാ ദർശനീയാ ച യാ വ്യാളീ ഭുജഗീ തദ്വൽ കാന്ത്യാ ശ്യാമളയാ വലിത്രയക ഹാരസോപാനം വലീനാം ത്രയമേവ മഹാരസോപാനം നിശ്രേണികാ ആരൂഢ യാ ആലീഢയേതി വാ പാഠഃ തയാ നീകാശ്രിതയേത്യർത്ഥഃ വൃക്ഷാനോകഹപല്ല വാഭജാതാന്തർന്നാഭികൂലോത്ഥയാ വൃക്ഷാനോകഹസ്യ ന്യഗ്രോധസ്യ പല്ലവാഭം കിസലയാകാരം യദുദരം ജാതം തസ്മിൻ അന്തർന്നാഭേഃ നാഭിദേശാന്തരസ്യ കൂലാതടാൽ ഉത്ഥയാ ഉൽപന്നയാ ലോമാള്യാ രോമരാജ്യാ അധികമത്യന്തം ല ളിതാ മനോജ്ഞാ പാലാശാംബരഭാസമാനാ വിപുലശ്രോണിഃ പാലാശാംബരേ ണ പീതാംബരേണ ഭാസമാനാ വിരാജന്തീ വിപുലാ വിസ്താരവതീ ച പാലാ ശാ ഹരിതോ ഹരിൽ ഇത്യമരഃ വിയന്മധ്യമാ വിയദാകാശമിവാവിദ്യമാ നം മധ്യമവലഗ്നം യസ്യാസ്സാ മധ്യമഞ്ചാവലഗ്നമിത്യമരഃ ഇയമാരോഹത്യന്വയഃ അഥോചാരമപി രോമരാജിലസിതമദ്ധ്യഭാഗമുദരം കടിതടമപി പീതാം ബരഭാസമാനം മദ്ധ്യമദേശോപി ആകാശമിവ നയനാഗോചര ഇതി ഭാവഃ ॥

ഹേമാകല്പിതമേഖലാ കദളികാസ്തംഭാതിജിത്സക്ഥികാ
ശ്യാമാദർശമനോജ്ഞജാനുയുഗളാ മനോഹാരിണീ।
കാമാപീച്യനിഷംഗമഞ്ജുളതരായാമാള്പജംഘാധികം
ഗുല്ഫാധോംബരജിത്പദാഗ്രരുചിരാ രാമാതനോമ്ലാംഘ്രികാ ॥

ഹേമേതി. ഹേമാകല്പിതമേഖലാ ഹേമ്നാ കനകേന ആകല്പിതാ രചിതാ മേഖലാ കാഞ്ചീ യസ്യാസ്സാ സ്ത്രീകട്യാം മേഖലാ കാഞ്ചീത്യമരഃ കദളികാസ്തം ഭാതിജിത്സക്ഥികാ കദള്യാ ഏവ കദളികായാ സ്തംഭായാഃ കദളീ സ്തംഭൗ ഇത്യമരഃ ഉപമാനമാധിക്യമതി അത്യന്തം ജയതീതി ജിൽ സക്ഥി ഊരൂ യസ്യാസ്സാ സ ക്ഥി ക്ലീബേ പുമാനൂരുരിത്യമരഃ ശ്യാമാ ശ്യാമളവർണ്ണാ ആദർശമനോജ്ഞജാ നുയുഗളേ ആദർശേ ദർപ്പണേ ഇവ മനോജ്ഞയോഃ രുചിരയോഃ ജാ ന്വോർഗ്ഗുളസ്യ പിതയസ്യ ഉൽ അധികം ധാമ കാന്തിര്യസ്യാസ്സാ ദർപ്പണേ മുകു രാദർശാവിതി ഗ്രന്ഥാന്തരേ പ്രഭാവാ ധാമന്യേതി ചാമരഃ മനോഹാരി ണീ ചിത്തഹാരിണീ കാമാപീച്യനിഷംഗമഞ്ജുളതരായാമാള്പജംഘാ കാമസ്യ മന്മഥസ്യാപീച്യൗ സുന്ദരൗ നിഷംഗൗ തൂണീരാവിവ ഇണേഷ്വസംഗസ്തൂ ണീരനിഷംഗാ ഇത്യമരഃ മഞ്ജുളതരേ അതിമനോജ്ഞേ ആയാമേ ദീർഘേ അ ല്പേ വിമലേ ച ജംഘേ ഗുല്ഫൗ യസ്യാസ്സാ അധികമത്യന്തം ഗുൽഫാധോംബ രജിത്പദാഗ്രരുചിരാ ഗുല്ഫസ്യ കമഠപൃഷ്ഠസ്യ അധോംബരം തലം ഗർവ്വം വാ അധോംബരാ രുചിഗർവ്വയോരിതി സാരേ ജയതി ഇതി ജിത് പദാഗ്രേ പാദാ ഗ്രേ താഭ്യാം രുചിരാ മനോജ്ഞാ രാമാതനോമ്ലാംഘ്രികാ രാമേ സുന്ദരേ അതനേ അതനാവല്ലേ അഹ്ലേ പദ്മേ ഇവ അംഘ്രീ പാദൗ യസ്യാസ്സാ ഇയമാരോഹത്യന്വയഃ അഥാ ച കാഞ്ചനകാഞ്ചീഭൂഷണാ കദളീക ണ്ഡാധികൃതമിയോരൂമകാണ്ഡാ ദർപ്പണരുചിരജാനുയുഗളാതികാന്തിമതീ പഞ്ച

ഖാണ്ഡഗുണിതമംഗളദീപ്തജംഘാ കമലപുഷ്പഗർവ്വനിർവ്വാപകപദസുന്ദരാ ഭഗവതീ
ങ്ങണാപാദ് കചരണാരചെയിതാവഃ ൬൩

ഗോപാലൈരഭിവന്ദിതാംഘ്രിയുഗളാ ഗോപാണിമുഖ്യൈസ്സ്തുതാ
പാപാരാതിവിനാശിനീ വിനമതാമാപാദയന്തീ മുദം ।
നീപാരണ്യപതിപ്രിയാസ്യ മഹിതൊ ഭൂപാലചൂഡാമണെ
സ്താപാപായവിധൌ സുധാകരരുചിഃ ശാപായുധാഭിഷ്ടുതാ ॥ ൬൪

ഗോപാലൈരിതി ഗോപാണിമുഖ്യൈഃ ഗൌർവ്വാണം പാണൌ യസ്യ സ ഗോപാണിരിന്ദ്രഃ മുഖ്യഃ പ്രധാനഃ യെഷാംതൈഃ ഗോപാലൈഃ ദിക്പാലൈഃ അഭിവന്ദിതാംഘ്രിയുഗളാ പ്രണതപാദയുഗാ സതാം സജ്ജനാനാം പാപാരാതിവിനാശിനീ പാപാഃ പാപകാരിണഃ അരാതയശ്ശത്രവശ്ച കാമക്രോധാദയ ഇതി യാവൽ താൻ വിനാശയതീതി തഥാ വിനമതാം പ്രണമതാം മുദം തോഷം ആപാദയന്തീ സമ്പാദയന്തീ നീപാരണ്യപതിപ്രിയാ കദംബാടവീനാഥപ്രിയാ ഭൂപാലചൂഡാമണെഃ ഭൂപാലശെഖരസ്യ മഹിതഃ മഹ്യം കവ്യ തഃ അസ്യ മലയദ്ധ്വജസ്യെത്യർത്ഥഃ താപാപായവിധൌ താപസ്സന്താപ എവ താപ മജ്ഞം തസ്യാപായവിധൌ സുധാകരരുചിഃ ചന്ദ്രകാന്തിഃ ശാപായുധാഭിഷ്ടു താ ശാപയുധൈർബ്രാഹ്മണൈരഭിഷ്ടുതാ ഭവതാമഭൌത്തരത്ര സംബന്ധഃ സമഗ്രൈശ്വര്യപ്രദാ ഭഗവതി അത്യുജ്ജ്വല ലക്ഷ്മീപ്രദായിനി പ്രാർത്ഥിതാം ദ്വേ ഷി ഗൌരീത്യർത്ഥഃ തഥാച സുരപതിമുഖദിക്പാലവന്ദിതപാദയുഗാ പ്രണത ജനാനാം കാമാദിഷഡ്വർഗ്ഗപൊഹ്യാനന്ദവിധായിനീ സകലാദീനാരക്ഷ്യ വക്ഷാണിപകൈഃ സന്താനവിരഹസന്താപാപായശീതകിരണരുചിഃ ചിരമെ നമസ്മാൻ പരിപാലയതി സ്തുതാഭവതി ഭാവഃ ൬൫

ഭീമാമോദവിധായിനീയമനിശം പ്രേമാർദ്രചിത്താ തത
ശ്ശ്യാമാ കാഞ്ചനമാലികാം പ്രണയിനീം സോമാന്വവായപ്രഭോഃ ।
വാമാക്ഷീവ സമേത്യ സോമകസുതാ താമാഹ ജന്മാന്തരെ
യന്മാമാത്ഥ സുതാ ഭവേതി സദയം തന്മാതരാസന്തഥാ ॥ ൬൬

ഭീമേതി ഭീമാമോദവിധായിനീ അനിശം ഭീമസ്യ ശിവസ്യാന്യത്ര ഭീമസേനസ്യാമോദം ഹർഷം വിധാതും ശീലമസ്യാ ഇതി തഥാ പ്രേമാർദ്രചിത്താ പ്രേമ്ണാസ്നേഹേനാർദ്രം ചിത്തംയസ്യാസ്സാ വാമാക്ഷീ വാമെ സുന്ദരെ അക്ഷിണീ ലൊചനെ യസ്യാസ്സാ വാമെ വല്ഗു പ്രതീപാവിത്യമരഃ ഇയമംബികെത്യർത്ഥഃ ശ്യാമാ ശ്യാമളാകൃതിസ്സതീ സോമാന്വവായപ്രഭോഃ ചന്ദ്രവംശനാഥസ്യ മലയ ദ്ധ്വജസ്യെത്യർത്ഥഃ പ്രണയിനീം പത്നീം കാഞ്ചനമാലികാം കാഞ്ചനമാലാമിതി യാവൽ സമേത്യ സോമകസുതെവ പാഞ്ചാലപുത്രീവ ദ്രൌപദീവ താം പ്രാഹ ജന്മാന്തരെ പൂർവ്വജന്മനി യസ്മാൽ കാരണാൽ സുതാ പുത്രീ ഭവേതി മാമാത്ഥ ഉക്തവതി

തനയസ്യാൽ അഥാം യഥാ താദൃശീ ഭവ പുത്രീ ഭവതു ഏവം ഇതി സംശയം സ കരണം യഥാ തഥാ ഉദാരചരിതഃ യഥാ ച കാഞ്ചനമാലാമഹേശ്യ പുത്രീ സന്താനീയരൂപതാമനസ്യാമിവ ഭവതി ഭാവഃ ഇതി ദ്വിതീയനാവകം വിവൃതം ൫൭

സ്തനാങ്കുരത്രയാഞ്ചിതാം വിലോക്യ താം നൃണാം പ്രഭോ
മനാഗഥാകലേന്ദ്രിയേ ശരീരിണീ സരസ്വതി ।
അനന്തതോഷവന്മഹീപതേ തവാത്മജാ ഇയം
സ്തനന്ധയീ തടാതകാഖ്യയോദഭൂച്ഛിവാ സ്വയം ॥ ൫൮

സ്തനാങ്കുരേതി, അഥാനന്തരം സ്തനാങ്കുരത്രയാഞ്ചിതാം സ്തനൗ അങ്കുരാ ഇവ സ്തനാങ്കുരാഃ ഇത്യുപമിതസമാസഃ തേഷാം ത്രയേണാഞ്ചിതാം യുക്താം താം പുത്രികാമിത്യൎത്ഥഃ വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ നൃണാം മനുജാനാം പ്രഭോ അധിപ മലയധ്വജ ഇത്യൎത്ഥഃ മനാക് കിഞ്ചിൽ ആകലേന്ദ്രിയേ അസ്വാസ്ഥ്യചേതസി സതി ഹേ മഹീപതേ ഭൂപതേ തവ ഭൂതയേ ഐശ്വൎയ്യായ ശിവാ പാൎവ്വതീ സ്വയമേവ തടാതകാഖ്യയാ തടാതകേതി നാമ്നാ അദ്യൈവേയം സ്തനന്ധയീ പുത്രീ ഉദഭൂൽ ബഭൂവ ഇതി, അനന്തരം ഗഗനാൽ സാത്വികീകൃതസ്വരൈഃ അനന്തം ഗൂഢോക്തിം ശരീരിണീ അശരീരിണീ അദൃശ്യരൂപേണൈവ സരസ്വതീ വാണീ ഗീൎവ്വാക് വാണീ സരസ്വതീത്യമരഃ അഭവദിതി കസ്യാശ്ചിദ്ദേവ്യാഃ ഉക്തിപൂൎവ്വം സ്തനത്രയസ്യാവലോകനാൽ കിഞ്ചിദ് വിഷാദിതമിത്യൎത്ഥഃ രാജാനം മാ വിശങ്കസ്വ സ്വയമേവ ശൎവ്വാണീ പുത്രീ സമഭൂദിത്യാകാശവാണീ സമജായതേതി ഭാവഃ പഞ്ചചാമരവൃത്തമിദം ലഘുഗുരുനിരന്തരോ യദാ സ പഞ്ചചാമരമിതി ലക്ഷണാൽ ൫൯

സ്തനാങ്കുരസ്തൃതീയ ഏഷ കാമനാവലോകനേ
തിരോഭവിഷ്യതി സ്ഫുടം ത്വദഗ്രജന്മഭിസ്സമം ।
തദത്ര ഭവസ്തനോസ്തു ജാതകൎമ്മ നാമകൎമ്മ ച
ദ്വിതീയയാനയാ യഥാവദിത്യമന്ത്രി സാ ഗിരാം ॥ ൬൦

സ്തനാങ്കുരേതി തൃതീയ ഏഷ സ്തനാങ്കുരഃ തൃതീയസ്തന ഇത്യൎത്ഥഃ കാമനാവലോകനേ ഭൎത്തുദൎശനേ തിരോഭവിഷ്യതി അന്തൎദ്ധാനമേഷ്യതി സ്ഫുടമിതി നിശ്ചയേ തദനന്തരം അനയാ ദ്വിതീയയാ ഭാൎയ്യയാ സമം ദ്വിതീയയാ സഹധൎമ്മിണീത്യമരഃ അഗ്രജന്മഭിഃ ബ്രാഹ്മണൈഃ തദത്ര ഭവഃ പുത്ര്യാഃ ജാതകൎമ്മ ജനനസംസ്കരണം നാമകൎമ്മ നാമകരണം ച യഥാവൽ യഥാവിധി കൎത്തവ്യ കാൎയ്യസ്യ ഇത്യുക്ത്വാ നിസ്വനം കൃത്വാ യഥാ തഥാ അനന്തരം സരസ്വതീ അഭവദിതി പുനൎജ്ജനാനാം തൃതീയസ്തനസ്യാദൃശ്യതാ ഭവിതാ പതിദൎശനേ സഹാൎത്ഥാ ദ്വിജാതിഭിഃ ജാതകൎമ്മ നാമകൎമ്മ ച യഥാവിധി വിധാതവ്യമിതി ഗഗനാദ്വചനമഭൂദിതി ഭാവഃ ൬൦

നിശമ്യ താം ഗിരം നരേശപൌരൊഭൃദുത്തമാം
നിശാമ്യ കന്യകാഞ്ച താത ലാളയേത്യഥോചിഷീം ।
കളേശയസ്ഥിതാമശേഷലോകമാതരം ശിവാ
മിയാദ്രിരാഡനന്തരത്നവാസശുദ്ധമാലയഃ ॥ ൨൧

നിശമ്യേതി। നരേശപരഃ രാജപതിഃ താം ഗിരം വാചനിശമ്യ ഹേ താത പിതഃ ലാളയ പൊഷയേത്യുചിഷീമുക്തവതീം കന്യകാം ബാലികാഞ്ച നിശമ്യ ദൃഷ്ട്വാ കളേശയസ്ഥിതാം അരവിന്ദസംസ്ഥിതാം അശേഷലോകമാതരം നിഖിലജഗജ്ജനനീം ശിവാം പാർവ്വതീം അനന്തരത്നവാസശുദ്ധനിഖിലരത്നനിവാസസ്ഥാനമിത്യത്രാപി വിശേഷണം ഹിമാലയഃ ഇയാദ്രിവാസപ്രദേശഃ ഹിമാദ്രിരാട് പർവ്വതരാജഃ ഹിമവാനിത്യർത്ഥഃ സ ഇവ അദ്യ ഇത്ഥം ക്ഷതാം അതിശയേന നന്ദ പുരാ കില ജലജസംസ്ഥിതാം പാർവ്വതീം പർവ്വതരാജോ വിലോക്യ ഹൃഷ്ട ഇതി പ്രമാണപുരാണേ കഥാചിരിവാൻ സ കന്യാമീശപതീം പദ്മസംസ്ഥിതാം അപശ്യദിതി ആദൃത്യയഥാജന്മഭൂതകഥാ വലോക്യാനന്ദിതവാനിതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൧

കേരളസാഹിത്യ അക്കാദമി

അഥാധിരോപ്യ ഭൂപതെസ്സുതാം സ്വമങ്കമാദരാ
ന്നിവാതപത്മനിശ്ചലേന ചക്ഷുഷാ തദാനനം।
പ്രപശ്യതസ്തനൌ മമൌ ന മോദസമ്പദാധികം
പയോനിധേരിവാംബുസാരയോ ഹിമാംശുദർശനാൽ ॥ ൨൨

അഥേതി। അഥാനന്തരം സുതാം പുത്രീം സ്വം നിജമങ്കമുത്സംഗം ആദരാൽ സാദരമധിരോപ്യാരോപ്യ നിവാതപത്മനിശ്ചലേന നിവാതേ ശാന്തവാതേ പ്രദേശേ വിദ്യമാനം പത്മമിവ നിശ്ചലേനാചഞ്ചലേന ചക്ഷുഷാ നയനേന നേത്രേണേത്യർത്ഥഃ യാവൽ നിവാതപത്മമസ്തിമിതേന ചക്ഷുഷേതി തദ്യുവംശേ തദാനനം തസ്യാ മുഖം പ്രപശ്യതോവലോകയതോ ഭൂപതേഃ ക്ഷിതിശപതേസ്തനൌ ശരീരേ സ്ത്രിയാം മൂർത്തിസ്തനസ്തനുരിത്യമരഃ മോദസമ്പദസ്സന്തോഷ നിചയഃ ഹിമാംശുദർശനാദിന്ദുദർശനാൽ പയോനിധേസ്സമുദ്രസ്യാംബസാം പയസാം രയോ വേഗ ഇവ ന മമൌ ന പര്യാപ്ത ഇത്യർത്ഥഃ പുത്രീമുഖമവലോക്യ ധാത്രീപതിഃ കുമുദബാന്ധവമിലോകനേന്ദുനിധിരിവാനന്ദവൃദ്ധിമജനിഷ്ട ഭാവഃ ഉപമാ ൨൨

മഹീയസാ ദിവൌകസാം പുരോധസാ തപസ്വിനാ
വൃഷാജ്ഞയാ യഥാശ്രുതം കൃതേ തു ജാതകർമ്മണി ।
ധരാഭൃതസ്സുതാ ബഭൌ തദാ യഥാകരോത്ഭവാ
മണിഃ പ്രവൃത്തസംസ്ക്രിയാ വരാ മഹാർഘപാത്രികാ ॥ ൨൩

മഹീയസേതി. വൃഷാജ്ഞയാ വൃഷ്ണഃ ഇന്ദ്രസ്യ വൃത്രഹാ വൃഷാ ത്യുരേഃ

അനുജ്ഞയാ ശാസനേന മഹീയസാ മഹതാ തപസ്വിനാ തപോവതാ ദിവൌകസാം ദേവാനാം പുരോധസാ പുരോഹിതേന ബൃഹസ്പതിനേതി യാവൽ യഥാശ്രുതം യഥാശാസ്ത്രം ജാതകൎമ്മണി ജാതകൎമ്മസംസ്കാരേ കൃതേ രചിതേ സതി ധരാഭൃതസ്സുതാ പൃഥിവീനാഥസ്യ പുത്രീ തടാതകേത്യൎത്ഥഃ തടാതകേതി തടാതകാഖ്യയാ ഉൽപന്നത്വാത്സ്വാ ഖനിസ്ത്രീയാകാരസ്യേതിശ്രുതഃ പ്രവൃത്തസംസ്ക്രിയാ ഉത്തമജനലക്ഷണസംസ്കാരയുക്താ മഹാൎഘപാത്രികാ മഹാൎഘഃ സഹസ്രായുതാദിസംഖ്യാവാൻ അൎഘസ്യ മൂല്യസ്യ പാത്രികാ പാത്രമിവ പാത്രികാ യോഗ്യേത്യൎത്ഥഃ അന്യത്ര മഹാൻ അൎഘസ്യ പൂജായാഃ പാത്രികാ പൂജ്യേ പൂജാവിധാവൎഹേത്യൎത്ഥഃ വരാ ശ്രേഷ്ഠാ മണിഃ രത്നമിവ ബഭൌ ഭാതിസ്മ അത്രിശ ഭേന രാജക്ഷത്രിയാണാം ജാതകൎമ്മ ബ്രാഹ്മണൈരിതി സൂചിതം ബ്രാഹ്മണേ കൃ ഷ്ണത്വം കില തസ്യ ദേവീ കുമാരകല്പം സുഷുവേ കുമാരം। അതഃ പിതാ ബ്രാഹ്മ ണഋത്വിജാ നാമ്നാ തമഗ്ര്യജന്മാനമജം ചകാരേതി കാളിദാസകവിപ്രയോഗാത് നാമകരണേ വിധായകാഭാവാത് ജാതകൎമ്മ നാമകൎമ്മ ച കൎത്തവ്യമിത്യുക്തിരിവ പഠന്ത്യാവിരോധ ഇത്യവഗന്തവ്യം തഥാ ച പുരന്ദരനിയോഗേന ദേവഗുരുണാ ജാതകൎമ്മണി രചിതേ സതി ശാണകൎമ്മണാ വിമലപ്രകാശാ ദിവ്യാ മണിരിവ രാജ ഇവബഭൌ ൨൩.

സുതോദയേന ത്രുഷ്യതോ മഹീപതെൎന്നികേതനേ
ന കേവലം സുഖശ്രവോ ബഭൂവ ദുന്ദുഭിസ്വനഃ ।
സമം പ്രമോദനൎത്തനേന വാരയോഷിതാം തദാ
സുപൎവ്വണാം സുതാവപി പ്രഥിതഭാഗ്യശാലിനാം ॥ ൨൪

സുതോദയേനേതി। തദാ തസ്മിൻകാലേ സുതോദയേന സുതായാഃ പുത്ര്യാഃ ഉദയേനോൽപത്ത്യാ തുഷ്യതഃ മഹീപതേഃ നൃപതേഃ നികേതനേ കേവലം സദ്മനി പരം ഏവ്വ സദ്മ നികേതനമിത്യമരഃ സുഖശ്രവഃ സുഖ ജനകശ്രവഃ ശ്രവണം യസ്യ സഃ ദുന്ദുഭിസ്വനഃ ദുന്ദുഭിനാദഃ ന ബഭൂവ കി ന്തു പ്രഥിതഭാഗ്യശാലിനാം അധികമാഹാത്മ്യവതാം സുപൎവ്വണാം ദേവാനാം സുതാവപി പദവ്യാമപി അന്തരിക്ഷ ഇതിയാവൽ വാരയോഷിതാം ദേവ വേശ്യാനാം പ്രമോദനൎത്തനേന സന്തോഷനടനേന സാൎദ്ധം ദുന്ദുഭിസ്വ നോ ദുന്ദുഭിഘോഷോ ബഭൂവ ഉൽ തനയോൽപത്തിഹൎഷേണ രാജമന്ദിരേ ദിവ്യേ യോഷാന്തരിക്ഷേ പുഷ്പവൎഷം നൎത്തനേന സമം ദുന്ദുഭിഘോഷോ ഭവതി സ്മ ൨൪

അഥാദ്യശിക്ഷോപദിഷ്ടയാ ശരീരിണാ ഹരേണ താം
തടാതകാം വിധായ പാണ്ഡ്യപാനാ(?)യാജ്ഞിചന്ദ്രമാഃ ।
സ കാഞ്ചനസ്രജാ നിതാന്തയാ മുദിതഃ സമാധികം
നനന്ദ മേനയാ ഗിരീശ്വരോ യഥാ സുതാഗമാത് ॥ ൨൫

അഥേതി॥ അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യപാദാന്വയാബ്ധിചന്ദ്രമാഃ പാണ്ഡ്യപാദാൻ പാണ്ഡ്യാധിപാനാം അന്വയഃ കുലം തദേവാബ്ധിഃ സമുദ്രഃ തസ്യ ചന്ദ്രമാഃ ഇന്ദുരിവാഭിവൃദ്ധികര ഇതി യാവൽ സഃ മലയധ്വജഃ ശരീരമസ്യാസ്തീതി ശരീരീ തഥാ ന ഭവതീത്യശരീരീ തേന ശിരോഹിതാവയവേനേതി യാവൽ ഹരേണ പരമേശ്വരേണ ഉപദിഷ്ടയാ ഉക്തയാ ആജ്ഞയാ താം സുതാം പുത്രീമിത്യർത്ഥഃ താരകാം താരകാഭിധാനാം വിധായ കൃത്വാ ഗിരീശ്വരോ ഗിരീണാം പർവ്വതാനാം ഈശ്വരോ രാജാ ഹിമവാനിതി യാവൽ മേനയാ മേനകയാ അനപിതസ്സന്നിത്യർത്ഥഃ ഉമാം പാർവ്വതീമിവ ജായയാ പത്ന്യാ അനയാ കാഞ്ചനസ്രജാ കാഞ്ചനമാലയാ നന്ദനാനന്ദിതവാനിത്യർത്ഥഃ യഥാ വാ ഹിമാചലഃ ഉമാം മേനകയാ സാർദ്ധം പാർവ്വതീനാമവതീം കൃതവാനിതി വാൻ തഥായമപി കാഞ്ചനമാലയാന്വിതോ നരപതിഃ സുതാം താരകാഭിധാനാം വിധായ നനന്ദേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൧

പിതുഃ പ്രയത്നതസ്സ്ഫുടാ താരകേയമനാരതം ശുഭൈ-
സ്സമഗ്രസമ്പദാംഗണൈരവാപ വൃദ്ധിമുജ്ജ്വലാ ।
നിശാധിദൈവതേവ ശുക്ലപക്ഷകേ ദിവസൈസ്തതഃ
ക്രമാദതിപ്രവേശതസ്തമഃ പ്രണാശിനീ ശിവാ ॥ ൨൨

പിതുരിതി॥ സമഗ്രസമ്പദസ്സമ്പൂർണ്ണസമ്പത്തേഃ പിതുർജ്ജനകസ്യ പ്രയത്നാൽ ലാളനപോഷണാദിപ്രയാസേന ശുഭൈഃ ശ്രേഷ്ഠൈഃ അംഗൈരവയവൈഃ ഉജ്ജ്വലാ പ്രകാശമാനാ ഇയം താരകാ ശുക്ലപക്ഷകേ സിതപക്ഷേ ദിവസൈസ്തതഃ ദൃഷ്ട്യാ അന്തഃപ്രവേശതഃ ബിംബപ്രതിഫലനാൽ തമഃപ്രണാശിനീ അന്ധകാരവിധ്വംസിനീ അന്യത്ര പാപപ്രണാശിനീത്യർത്ഥഃ തമഃ പാപാന്ധകാരയോരിതി സാരസ്വതഃ നിശാധിദൈവതാ ചന്ദ്ര ഇവ പുംസി വാ ദൈവതാസ്ത്രിയാമിത്യമരഃ അനാരതം പ്രതിദിനം ക്രമാൽ പക്ഷ്മാതേണ വൃദ്ധിമുദയം അവാപ പ്രാപ്തവതീ യഥാവാ ശുക്ലപക്ഷപ്രതിപദമാരഭ്യാധസ്ഥിതസ്യ തരണിമണ്ഡലസ്യ പ്രകാശാതിശയേന ക്രമാൽ പ്രതിബിംബതഃ വൃദ്ധിമേത്യതി തുഷാരദീധിതിരിന്ദുര്യഥേയമപി ക്രമാദഭ്യുദയമവിന്ദതേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൨൨

അമന്യതാവനീശ്വരോതിധന്യമാത്മനസ്സദാ
തയാനപായമേതയാ സ സീതയേവ മൈഥിലഃ ।
ധനാധിപോപമോ യഥോമയാ ഹിമാചലാ
ധിഭൂർവ്വിദർഭനീവൃതാം തനൂജയേവ സച്ചരിത്രയാ ॥ ൨൩

അമന്യതേതി॥ ധനാധിപോപമഃ കുബേരസദൃശഃ രാജരാജോ ധനാധിപ ഇത്യമരഃ അവനീശ്വരോ ഭൂപതിഃ തയൈതയാ ആത്മജയാ താരകയേത്യർത്ഥഃ ആത്മനഃ സ്വസ്യ അനപായമവ്യയം വംശം അതിധന്യം കൃതാർത്ഥം അമന്യത മേ

തഥാ മൈഥിലോ ജനകഃ സീതയാ ജാനക്യാ ആത്മജനാനപവായഷിവാ ഹിമാചലോ ഹിമവാൻ ഉമയാ പാർവ്വത്യാ ആത്മജനാനപവായഷിവ ച വിദർഭനൃപോ വിദർഭജനപദാനാം അധിപഃ നായകഃ ഭീഷ്മകഇതി യാവൽ സച്ചരിതയാ സൽഭൃത്യജനൈരുപാസ്യാനാം യസ്യാസ്സ്യാ തയാ തനുഭവാ പുത്ര്യാ രുക്മിണ്യാ ഇത്യർത്ഥഃ ആത്മജനാനപവായം കലിതവത്യുപമാലങ്കാരഃ ഇതിശ്ലോകത്രയേണവകം വിസ്തൃതം ൨൩

കദാചിദിയമേകയാ ഗൃഹമുപേത്യ സഖ്യാ സമം
വിധാതുമനസാ രഹഃ കരജകേളിമീശേഷ്വപി।
നിരീക്ഷ്യ നികടസ്ഥയോഃ പ്രതികൃതീർവ്വിഷണ്ണാന്തരാ
ബഭൂവ മണികുഡ്യയോഃ കഥമിമാഃ പ്രവിഷ്ടാ ഇതി॥ ൨൪

കദാചിദിതി। അഥ ശിശുക്രീഡാം വർണ്ണയതി കദാചിൽ ഏകദാ ഇയമേഷാ രുക്മിണീ സർവ്വജ്ഞാപി കരജകേളിം കരജൈഃ കരാംബുജകലികൈഃ കരജായ കരംജകാ ഇത്യുക്താം കേളിം ക്രീഡാം രഹഃ രഹസി വിധാതുമനസാ വിധാതും കർത്തും മനസ്വിതാം യസ്യാസ്സ്യാ തയാ ഏകയാ അദ്വിതീയയാ സഖ്യാ വയസ്യയാ സമം ആളിസ്സഖീ ഗൃഹമുപേത്യ പ്രാപ്യ നികടസ്ഥയോസ്സമീപസ്ഥയോഃ മണികുഡ്യയോരിതി സമുച്ചിതോപമിത്യാഃ പ്രതികൃതീഃ പ്രതിച്ഛായാഃ പ്രതിച്ഛായാ പ്രതികൃതിരിത്യമരഃ നിരീക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ ഇമാഃ ഏതാഃ കഥം കഥം പ്രവിഷ്ടാഃ ഇതി വിഷണ്ണാന്തരാ വിഷാദയുക്തചിത്താ ബഭൂവാസ്തേ കരംജകേളിവിധാതുമനസാ സഖ്യാ സമം ഗൃഹമുപേത്യ തത്ര തത്ര പ്രതിഫലിതസ്വപ്രതികൃതിർന്നിരീക്ഷ്യ സർവ്വജ്ഞാപി ലോകദൃഷ്ട്യാ കഥമേതാഃ പ്രവിഷ്ടാ ഇതി വിഷാദവത്യഭൂദിതി ഭാവഃ ഭ്രാന്തിമദലങ്കാരഃ ഭ്രാന്തിമാനന്യസംവിദിത്യലക്ഷണാൽ ൨൪

രണൽകനകനൂപുരാ രയവശാൽ സ്ഫുടാരാവണാ
കരേണുരിവ രണിതപ്പുരന്ധ്യസിന്ധുലഃ।
അനിന്ദ്യദിയം മുഹുർന്നവശിശുത്വലീലാവിധൌ
സഖീജനസമന്വിതാ മലിനിമാനമേണേക്ഷണാ॥ ൨൫

രണദിതി। രയവശാൽ വേഗിതഗമനാധീനതയാ രണൽകനകനൂപുരാ ശിഞ്ജൽകാഞ്ചനമഞ്ജീരാ സ്ഫുടാരാവണാ സ്ഫുടം വിശദം ആരാവണം യസ്യാസ്സാ ഇതി സാ തഥാ ഏണേക്ഷണാ ഏണസ്യ മൃഗസ്യ ഈക്ഷണേ നയനേ ഇവ ഈക്ഷണേ യസ്യാസ്സാ ഇയമേഷാ രുക്മിണീ സഖീജനസമന്വിതാ സഖീജനൈരന്വിതാ സഖീ സമേതാ നവശിശുത്വലീലാവിധൌ അഭിനവബാല്യക്രീഡാവിധാനേ അരണ്യസീമനി വിപിനദേശേ കരേണുഃ കരിണീവ കരേണുരിഭ്യാം സ്ത്രീ നേഭേ ഇത്യമരഃ അധികം മുഹുഃ പുനഃ പുനഃ മൈനാകിഃ മുളിശിഃ വാപ്യന്തീരം കഠിനിമാനം മാലിന്യമദിനാഞ്ഛ് പ്രാപയതാം ചേകത്രകഥ്യാതഃ അഥാച;കിംവ

ഗന്ധയോരേ പ്രതിപദവിന്യാസശിംജാനകനകമംജീരാ പരസ്പരാഹ്വാനപ്രിയ കാക്ഷണാദ്യവസരേഷു അതിവിശദവചനാ വയസ്യാഭിരനുചിതാ ശൈശവകേളി വിധാനേ പൃഥ്വീരജോഭിഃ കരിണീവാരണ്യഭുവി മുഹുർമ്മുഹുഃ വർദ്ധമാനതാമന യതേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൮൯

വലാഗ്രചലമേചകാം വലയിതാളിസന്ദോഹകാം
ചലാഗ്രകരവല്ലികാം കലയ മാതരാന്ദോളികാം ।
വിലാപമിതി മാതൃകാം കലയതീം വിലോക്യ സ്ഥികാം
വിലാസഭരമേധിതാം കലയതി സ്മ താം പുത്രികാം ॥ ൯൦

വലാദിതി । അഥാനന്തരം വിലാസ് ലക്ഷ്യാരമൈരാൽ വിരാട് രാജ്ഞ്യേത്യർഥഃ വലാഗ്രചലമേചകാം വലാഗ്രചലാ വാസവാഗ്ര്യാ മേചകം ശ്യാമളം വലയിതാളിസന്ദോഹകാം വലയിതഃ പരിവൃതഃ ആളീനാം സഖീനാം സന്ദോഹസ്സമൂഹ എവ സന്ദോഹകഃ യസ്യാസ്സാം ഹേ മാതഃ ഏവ ആന്ദോളികാം ഡോലാം കലയ കുർവിതി വിലാപം പരിദേവനം കലയതീം ചലാഗ്രകരവല്ലികാം വല്ല്യാവിവ ചലൌ ചഞ്ചലൌ അഗ്രകരൌ കരാഗ്രൌ യസ്യാസ്സാം സ്ഥികാം നിജാം താം പുത്രികാം സുതാം വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ അധികാമപരിമിതാം മുദം പ്രീതിം കലയതിസ്മാകരോൽ മാതരം പ്രതി ആന്ദോളികാം കുരു ചേതി വിലപന്തീം തരുണീജനസ്സാധനാനി പ്രയച്ഛാമീതി ലോകാനപി മാസ്മ തദിതി കഥയന്തീം ചാലയന്തീം സുതാം വിലോക്യാനന്ദമകരോദിതി ഭാവഃ ൯൦

പിതഃ പൃഥുകസൽകൃതിഃ പ്രതിദിനം വിധേയാ മയേ
ത്യഹം മനസി ചിന്തയേ തവ കൃപാ തഥൈവാസ്തി ചേൽ ।
പ്രയച്ഛതു ഭവാൻ വസൂന്യഭിനവാനി വാസാംസി ചേ
ത്യുദീര്യ പുരതഃ സ്ഥിതാമഭിനനന്ദ മാതാ സുതാം ॥ ൯൧

പിതരിതി । ഹേ പിതർജ്ജനക പ്രതിദിനം ദിനേ ദിനേ മയാ പൃഥുകസൽകൃതിഃ പൃഥുകാനാം ബാലികാനാം സൽകൃതിഃ സൽകാരഃ വിധേയാ കർത്തവ്യാ ഇത്യേവം അഹം മനസി ചിത്തേ ചിന്തയേ വിചാരയേ തവ കൃപാ ദയാ ച തഥൈവ പൃഥുകസൽകൃതിഃ കർത്തവ്യേത്യേവേത്യർഥഃ അസ്തി വർത്തതേ ചേൽ ഭവാൻ ത്വം വസൂനി ധനാനി അഭിനവാനി നൂതനാനി വാസാംസി വസ്ത്രാണി ച പ്രയച്ഛതു ദേഹി ഇത്യേവമുദീര്യോക്ത്വാ പുരതഃ സ്ഥിതാം പുരോഭാഗേ നിഷണ്ണാം സുതാം കന്യകാം മാതാ ജനനീ കാഞ്ചനമാലേതി യാവൽ അഭിനനന്ദ ഇതൊന്ന പിതരം പ്രതി ബാലികാരാധനാത്മകതിവിനയേന വചസാ ഭിനി യാചിതവാ നിഷണ്ണാം സുതാം വിലോക്യ കാഞ്ചനമാലാ [illegible] ഇതി ഭാവഃ ൯൧

അശേഷജഗതാം പ്രസൂരപി സുതാത്വമസ്യായുഷി
ശിരീഷമൃദുലാകൃതിർന്ന ച തുതോഷ നായം ഭൃശം ।
യദേഷ മലയധ്വജഃ കൃതവൃഷേഷു സർവ്വേഷ്വപി
പ്രകൃഷ്ടമഹിമാഭവൽ ഭൃഗുരിവേശമഖേഷ്വപി ॥ ൩൨

അശേഷേതി। യസ്മാൽ ഇഹ ഏകോ ഏഷ മലയധ്വജഃ സർവ്വേഷു നിഖിലേഷു കൃതവൃഷേഷു രചിതസുകൃതേഷു ഈശമഖേഷു ശിവമഖേഷു സുകൃതം വൃഷ ഇത്യമരഃ ഭൃഗുരിവ ഭൃഗുർന്നാമ കശ്ചനമുനിഃ സ ഇവ പ്രകൃഷ്ടമഹിമാ ഉൽകൃഷ്ടമാഹാത്മ്യവാനഭൂൽ അതഃ കാരണാൽ ശിരീഷമൃദുലാകൃതിഃ ശിരീഷകുസുമകോമളാകാരാ ഇയമംഗനേത്യർത്ഥഃ അശേഷജഗതാം നിഖിലജനാനാം പ്രസൂർമ്മാതാപി പ്രസൂർമ്മാതേത്യമരഃ അസ്യ മലയധ്വജസ്യേത്യർത്ഥഃ സുതാത്വം പുത്രീഭാവമേയുഷി പ്രാപുഷി സതി ഭൃശമത്യന്തം ന ച തുതോഷേതി ന ചൈവ നയോഃ പ്രകൃതാർത്ഥം സൂചയതി ഇതി അതോ മോദമപരനൈ ഭവത്യർത്ഥഃ യസ്മാൽ സുകൃതിഷു ശിവമഖേഷ്വതിമാഹാത്മ്യവാൻ ഭൃഗുരിവ മലയധ്വജഃ തസ്മാല്ലോകമാതാപ്യസ്യ പുത്രീഭാവമേയുഷീ തോഷമാപേതി ഭാവഃ ൩൨

നനന്ദതുരവേക്ഷ്യ താശ്ശിശുതയാ ദുഹിത്രാ കൃതാ
ന കേവലമിയം പ്രസൂർജ്ജനയിതാ ച ലീലാ രഹഃ ।
അശേഷജനതാജിരേഷ്വവസഥേഷു ചേടീജനൈ-
സ്സമം കനകവപ്രിണീതടതലേ ച ലേഖാവലിഃ ॥ ൩൩

നനന്ദതുരിതി। ദുഹിത്രാ പുത്ര്യാ ശിശുതയാ ബാല്യേന ശിശുത്വം ശൈശവം ബാല്യമിത്യമരഃ രഹഃ രഹസ്യസ്ഥലേ ഗൃഹാദാവിതി യാവൽ കൃതാ രചിതാ ലീലാഃ ക്രീഡാഃ ക്രീഡാ ലീലാ ച കൂർദ്ദനമിത്യമരഃ അവേക്ഷ്യ ഇയം പ്രസൂർജ്ജനയിതാ ച കേവലം മാതാപിതരൗ പരം ചേടീജനൈർദ്ദാസീജനൈസ്സമം നനന്ദതുഃ ന സന്തുഷ്ടൗ കിന്തു അജിരേഷു അങ്കണേഷു അവസഥേഷു ഗൃഹേഷു കനകവപ്രിണീതടതലേ സുവർണ്ണവപ്രാകരതീരദേശേ ച ദുഹിത്രാ ശിശുതയാ കൃതാ ലീലാ ഇത്യനുഷംഗഃ അശേഷജനതാ നിഖിലജനസംഹതിഃ ലേഖാവലിർദ്ദേവപങ്ക്തിശ്ച ലേഖാ അദിതിനന്ദനാ ഇത്യമരഃ അവേക്ഷ്യ നനന്ദതുരിത്യർത്ഥഃ നിശാന്താദിഷു സർവ്വത്ര ദുഹിത്രാ രചിതാ ലീലാ വിലോക്യ ബാലികാപാലനലാലനാർത്ഥമാദിഷ്ടചേടീഗണൈസ്സമം മാതാപിതരൗ നിഖിലജനസ്ത്രീദേവാളിശ്ച സന്തുഷ്ടാ ഇതി ഭാവഃ ൩൩

ഇമാം സഹ വയസ്യയാ പയസി കേളിമാതന്വതീം
ഉമാമിവ ഹിമാലയോ വിജയയാ വിശാലേക്ഷണാം ।
വിലോക്യ മുദമേയിവാനുപരിവൃഷ്ടകല്പദ്രുമ-
പ്രസൂനതതിമൽപുരസ്സമദയേന പാണ്ഡ്യാധിപഃ ॥ ൩൪

ഇമാമിതി । പാണ്ഡ്യാധിപഃ പാണ്ഡ്യദേശാധിപതിർമ്മലയധ്വജഃ വിജയ യാ വിജയാ നാമാഗമാഗമവതീ കാചിൽ തയാ സഹ യഥാഹ വിശാലമതേഃ കഥ യതു വിജയാ ന പ്രമാണ മിത്യാദി വിജയഃ സ്വാജ്ഞയാ പാരത്ര്യ ഗ്രിയാം തി ഷ്ഠന്തതെ സുതാ ഉമാസദൃശ്യാരൂമായാമേതി മേദിനീ പശ്യതി ഗംഗാജലേ കേ ളിം ജലതനാതിം രചയന്താം ക്രീഡന്തീമിത്യർത്ഥഃ ഉമാം പാർവ്വതീം ഹിമാല യോ ഹിമവാനിവ ഹിമാലയോഽദ്രിരാജ ഇത്യമരഃ പശ്യതീത്യന്വയഃ കൃതമാലാ ജലേ കനകപദ്മാകരതീരേ വാ വയസ്യയാ സഖ്യാ സഹ ആളിസ്സഖീവയസ്യേ ത്യമരഃ കേളിം ക്രീഡാം ജലതനാതിം രചയന്തീം വിശാലേക്ഷണാം വിശാല ലോചനാം ഉപരി ഊൎദ്ധ്വഭാഗേ അപ്സരസ്സമൂഹേന അപ്സരസ്ത്രീഗണേന വൃഷ്ട കല്പദ്രുമപ്രസൂനാനാം കല്പതരുകുസുമാനാം തതിസ്സംഗതിർന്യസ്താം ഇമാം ത ടാതകാം വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ മുദം പ്രീതിം മുൾ പ്രീതിരിത്യമരഃ ഏതിവാൻ പ്രാ പ്തവാനിത്യർത്ഥഃ യഥാ ചാമരധുനീനീരപൂരേ വിജയയാ സഹ ക്രീഡന്തീം പാ ർവ്വതീം പർവ്വതാധിപ സഹ വയസ്യയാ വേഗവതീജലേ കേളിനീമവിവി ശാലലോചനാമുപര്യപ്സരസ്സമൂഹവൃഷ്ടകല്പദ്രുമകുസുമസംഹതിം തടാതകാമാലോ ക്യ മലയധ്വജസ്സന്തോഷമവാപേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൭

സുതാമമൃതദീധിതിപ്രവരവംശമുക്താമണി-
സ്സുതഃ കുവലയസ്ഥിതിപ്രഘടിതാസിതാളാന്തതഃ ।
രമാമിവ ധിയാന്വിതാം ധനചയേന വിദ്യാപ്രഭാ-
മിനായ മഹതാ സമം ഗുരുസമീപമേതാം സുധീഃ ॥ ൩൮

സുതാമിതി । തതഃ അനന്തരം അമൃതദീധിതിപ്രവരവംശമുക്താമണിഃ അമൃതദീധിതേഃ ചന്ദ്രസ്യ പ്രവരോ വംശഃ അമൃതദീധിതിപ്രവരവംശഃ തസ്യ പ്ര വരോ വരിഷ്ഠോ വംശോ ഗോത്രമേവ വംശോ വേണുസ്തസ്യ മുക്താമണിർമ്മൗ ക്തികരത്നം സുധീർവ്വിദ്വാനോ ധീമാനിത്യർത്ഥഃ സ തഥാ സുതഃ പാർത്ഥിവഃ പാർത്ഥി വേ തനയേ സുത ഇത്യമരഃ കുവലയസ്ഥിതിപ്രഘടിതാസിതാളാന്തഃ കുവലയേ ഭൂവലയേ സ്ഥിത്യാ നിത്യവാസേന പ്രഘടിതാ സംഘടിതാ അസിതാളാ ശ്യാ മളരുചിഃ യസ്യാസ്സാം രമാം ലക്ഷ്മീമിവ ധിയാ മേധയാ അന്വിതാം യുക്താം സുതാം പുത്രീം വിദ്യാപ്രഭാം ചതുഷ്ഷഷ്ടികലാപ്രഭാം മഹതാ അധികേന ധനചയേന വസുനിചയേന സമം ഗുരോഃ ബൃഹസ്പതെസ്സമീപമുപാന്തം നി നായ പ്രാപയാമാസേത്യർത്ഥഃ ചന്ദ്രവംശമൗക്തികമണിഗോത്രമു ക്താമണിർമ്മലയധ്വജഃ പുത്രീം വിദ്യാപ്രഭാം ഗുരുസമീപം പ്രാപയാ മാസേതി ഭാവഃ ൩൮

അഥൈകദിവസേ ക്ഷണാ കതിപയൈഃ പ്രസാദാദ്ഗുരോ-
രവിന്ദത തടാതകാഖിലകലാസു നിഷ്ണാതതാം ।
സുരാസുരനമസ്കൃതാ ഭഗവതി ഋദ്ധിമുഖ്യാ യഥാ
ചരാചരജഗൽപ്രസൂഃ പ്രകൃതിരീശ്വരസ്യേക്ഷണാൽ ॥ ൩൯

അക്ഷരാണീതി। തദനന്തരം അസിതേക്ഷണാ നീലലോചനാ തനൂജാ കതിപയൈരേവാഹോഭിഃ കൈശ്ചിദ്ദിനൈഃ ഗുരോൎദ്ദിക്ഷണസ്യ പ്രസാദാദനുഗ്രഹാൽ അഖിലകലാസു നിഖിലവിദ്യാസു വിജ്ഞാതതാം ശിക്ഷിതത്വം വിജ്ഞാനിജ്ഞാതശിക്ഷിതാ ഇത്യൎത്ഥഃ സുരാസുരനമസ്കൃതാ ദേവദാനവവന്ദിതാ പ്രകൃതിൎമ്മായാശക്തിരീശ്വരസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ഈക്ഷണാൽ ഈക്ഷണശക്ത്യാ കടാക്ഷാ ലക്ഷ്യതേ തേന ചരാചരജഗതിദൃശ്യമാനേ സ്ഥാവരജംഗമാത്മകേ സൃഷ്ടികൎമ്മണി വിജ്ഞാതതാം നിപുണതാം യഥാ യഥാവിധമേവ പ്രാപ്നുവതി തഥൈവ വിശേഷണം ഏകത്ര കൃതമേവാന്യത്ര യോജനീയമിതി ദ്യോതയതി ചരാചരപ്രപഞ്ചനിൎമ്മാണകൎമ്മണി ബ്രഹ്മണഃ കടാക്ഷമാത്രേണ പ്രവീണതാമാപന്നാ പ്രകൃതിഃ തഥൈയമപി ഗുരുനുഗ്രഹമാത്രേണാഖിലകലാകുശലതാം പ്രാപേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൦

ഇതി തുരീയനവകം വിവൃതം

തദനു നിജതനൂജാം പ്രാജ്യവിദ്യോപപന്നാം
നരപതിരവെക്ഷ്യ പ്രശ്രയപ്രഹ്വമൂൎത്തിം ।
തരുണമപി വയസാ സംഗതാം ശ്രേയസാ സാധുജുഷ്ടാം
മമനുത ജരസാ താം സേവനാ യോഗ്യാം യോഗ്യാം ॥ ൩൧

തദന്വിതി। തദനു വിദ്യാഭ്യാസാനന്തരം നരപതിൎന്നൃപതിഃ പ്രാജ്യവിദ്യോപപന്നാം പ്രഭൂതവിദ്യാസംപന്നാം പ്രഭൂതം പ്രചുരം പ്രാജ്യമിത്യമരഃ പ്രശ്രയപ്രഹ്വമൂൎത്തിം വിനയവിനീതഗാത്രാം നിജതനൂജാമാത്മതനയാം ശ്രേയസാധികേന വയസാ കാലേന ജരസാ വാൎദ്ധക്യേന ച ജീൎണ്ണാം ജൎജ്ജരിതാം സ്വാന്നിജാന്തരം ശരീരമപി സാധു സമ്യഗവെക്ഷ്യ നിരീക്ഷ്യ സേവന രാജ്യേന രാജ്യപരിത്യാഗേന യോഗ്യാം യോജയിതും അമനുത ഏനം അനേകകാലാതിപാതാൽ ജരയാ ച അശക്താം ആത്മതനാമവെക്ഷ്യ നിഖിലവിദ്യാസമ്പന്നാമപി വിനയഗുണവതീം ആത്മപുത്രീം ആധിരാജ്യേന യോക്തും ഐച്ഛദിതി ഭാവഃ ൩൧

അഥ സുമതിമുഖൈസ്സ്വൈരാത്യ ഗോഷ്ഠീമുദാരൊ
ഗൃഹപതിരിതരൈശ്ച പൗരവൃദ്ധൈശ്ച സാൎദ്ധം ।
തദനു ഉപരിഷത്കം ഉദ്ഗതാനൗദ്ധത്യാ
മപി വിനയഗുണാഢ്യാം മന്ത്രയാമാസ രാജ്ഞീ ॥ ൩൨

അഥേതി। അഥാനന്തരമുദാരോ മഹാൻ ഉദാർ രാജാ സുമതിമുഖൈസ്സുമതിപ്രഭൃതിഭിഃ സൈ്വരാത്മീയൈഃ ഗൃഹപതിഭിഃ മന്ത്രിഭിഃ കൈവൽ ഗൃഹപതിഃ പൂംസി ഗൃഹസ്ഥേപി ച മന്ത്രിണീതി മേദിനീ അനേകൈൎവ്വൃദ്ധൈഃ പൗരവൃദ്ധൈഃ പുരവാസിഷു വൃദ്ധജനൈശ്ച സാൎദ്ധം ഗോഷ്ഠീം സഭാമേത്യപ്രാപ്യ സഭ്യാ പരിഷത് ഗോഷ്ഠീത്യമരഃ അദ്ഗാനമൌദ്ധത്യാം അദ്ഗാനതമൌദ്ധത്യം അനാപഗതാ ഔദ്ധത്യമിതി യാവൽ യദ്വാ അദ്ഗാനമജ്ഞാനം മൌദ്ധ്യം സൌന്ദൎയ്യം സ്യാ യസ്യ

ഖ്യാതാമപീത്യർത്ഥഃ മുഗ്ധഃസുന്ദരമുഖൈയോരിത്യമരഃ വിനയഗുണാഢ്യാം വിനയേന ഗുണൈഃ പ്രജാരഞ്ജകാദിഭിശ്ചാഢ്യാം ശ്രേഷ്ഠാം തനൂഭവം പുത്രീം രാജ്യേ രാജ്യാധിപത്യേഽഭിഷേക്തും അഭിഷേചയിതും മന്ത്രയാമാസ ആലോചയാമാസേത്യർത്ഥഃ സഹോദര്യഃ പുത്രീമഭിഷേക്തും മന്ത്രിഭിർവ്വിചാരയാമാസേതി ഭാവഃ മാലിനീവൃത്തം നനമയയയുതേയം മാലിനീ ഭോഗിലോകൈരിതി ലക്ഷണാൽ ൩൮

അവഗതനൃപഭാവാസ്തത്രസഭ്യാസ്സമസ്താ
മുനയ ഇവ നനന്ദുർജ്ജാതതത്ത്വാഃ പ്രകാമം ।
പ്രമദഭരവശാജ്ജന്യാണാം ബർഹിണാനാം
കളകള ഇവ മേഘധ്വാനഹൃഷ്ടാശയാനാം ॥ ൩൯

അവഗതേതി തത്ര സഭായാം സമസ്താസ്സർവ്വേ സഭ്യാസ്സഭാസദഃ സഭ്യാസ്സഭാജികാശ്ച തേ ഇത്യമരഃ ജാതതത്ത്വാഃ വിദിതപരമാർത്ഥാഃ മുനയ ഇവ ഗൗതമാദിമുനിശ്രേഷ്ഠാ ഇവ അവഗതനൃപഭാവാഃ അവഗതോ ജ്ഞാതോ നൃപസ്യ രാജ്ഞോ ഭാവോഽഭിപ്രായോ യൈസ്തേ തഥാഭൂതാസ്സന്തഃ പ്രകാമമത്യന്തം നനന്ദുഃ ആനന്ദിതവന്തഃ ജന്യാനാം പൗരജനാനാം പ്രമദഭരവശാത് പ്രമോദാതിശയജന്യാ കളകളാഃ കോലാഹലശ്ച കോലാഹലഃ കളകള ഇത്യമരഃ മേഘധ്വാനഹൃഷ്ടാശയാനാം പയോദനാദസന്തുഷ്ടചേതസാം ബർഹിണാനാം മയൂരാണാമിവ മയൂരോ ബർഹിണോ ബർഹീത്യമരഃ അഭൂൽ ബഭൂവ സഭാസദഃ പാർത്ഥിവസ്യാഭിപ്രായം വിദിത്വാ നനന്ദുഃ അനന്തരമേവാംഭോധരഗംഭീരധ്വാനമുദിതചേതസാം മയൂരാണാമിവ നഗരവാസിജനാനാം കോലാഹലോഽഭൂദിതി ഭാവഃ ൩൯

നരപതിരനുമത്യാ നാഗരാണാം ജനാനാ
മഥ ജനപദഭാജാമഭ്യഷിഞ്ചത്സ്വകന്യാം ।
സ്വധിഷണഗുരുവിപ്രസ്പഷ്ടം ശുഭംയൗ മുഹൂർത്തേ
ഛായ ഇവ ലളിതാംബാമാധിരാജ്യേമരാണാം ॥ ൪൦

നരപതിരിതി। അഥാനന്തരം നരപതിഃ മലയധ്വജഃ നാഗരാണാം നഗരവാസിനാം ജനപദഭാജാം രാജ്യവർത്തിനാഞ്ച ജനാനാം മനുജാനാം അനുമത്യാ നിയോഗേന താം സ്വകന്യാം ആത്മനഃ പുത്രീം ശുഭംയൗ ശുഭാന്വിതേ ശുഭംയുസ്തു ശുഭാന്വിത ഇത്യമരഃ മുഹൂർത്തേ സമയേ സ്വധിഷണഗുരുവിപ്രഃ ധിഷണോ ബൃഹസ്പതിഃ ഗുരുഃ ശുക്രഃ വിപ്രാഃ ഇതരേ ബ്രാഹ്മണാശ്ച ഏതൈസ്സഹിതസ്സൻ അമരാണാം ദേവാനാഞ്ച യോ ഗണഃ ലളിതാംബാം ലളിതാദേവീമിവാധിരാജ്യേ അധിപതിത്വേ അഭ്യഷിഞ്ചൽ അഭിഷേചയതിത്യർത്ഥഃ നിഖിലജനാനുമത്യാ പുത്രീം മന്ത്രദരാദിയുക്തേ മുഹൂർത്തേ ബൃഹസ്പതിപ്രമുഖവിപ്രകൃതാനാഥിതഃ ലളിതാദേവീം ദേവാഃ ഇവാധിരാജ്യേഽഭ്യഷേചയദിതിഭാവഃ ൪൦

അഥ നൃപവരജാധിഷ്ഠിതം ഭദ്രപീഠ
മഭിനവഘനഭാസാ ഹാടകാഗ്ര്യപ്രക്ലിപ്തം ।
വിടപനിബിഡജംബൂവൃക്ഷശോഭീവ ശൃംഗം
വികടവിമലസാനോരാബഭൗ തത്സനാഥം ॥ ൫൧

അഥേതി। അഥ രാജ്യാഭിഷേകാനന്തരം നൃപവരജാ നൃപസ്യ രാജ്ഞഃ വരം സ്ഥാനം ഭജതീതി ജാത് തയാ വരം വ്യവസിതത്രാണസ്ഥാനലക്ഷ്മ്യാം ശ്രീവത്സലക്ഷ്മ്യേത്യർഥഃ അഭിനവഘനഭാസാ അഭിനവഘനസ്യ നൂതനജലധരസ്യേവ ഭാ യസ്യാസ്സാ തയാ അനേനയേതിശേഷഃ അധിഷ്ഠിതം ആരൂഢം ഹാടകാഗ്ര്യപ്രക്ലിപ്തം ഹാടകാഗ്ര്യേണ അഗ്ര്യം പുടപാകതഃ ശ്രേഷ്ഠം യത് ഹാടകം കനകം തേന പ്രക്ലിപ്തം രചിതം ഭദ്രപീഠം സിംഹാസനം ഭദ്രാസനം സിംഹാസനമിത്യർഥഃ വികടവിമലസാനോഃ വികടഃ വിശാലഃ വിമലഃ പ്രകാശമാനഃ കനകമയത്വാത് സാനുഃ പ്രസ്ഥോ യസ്യ തഥാഭൂതസ്യ തത്സാനോർമ്മേരോഃ തത്സനാഥസ്സൂരാലയ ഇത്യർഥഃ വിടപനിബിഡജംബൂവൃക്ഷശോഭി വിടപൈശ്ശാഖാഭിർവിസ്തൃതൈരിതി നിബിഡസ്സാന്ദ്രോ യോ ജംബൂവൃക്ഷസ്തേന ശോഭിതും ശീലമസ്യേതി ശൃംഗം ശിഖരമിവാബഭൗ രരാജ അഥ ശ്യാമജലധരമേചകയാ അനേനാധിഷ്ഠിതം പുടപാകശോധിതപുടരചിതം സിംഹാസനം ജംബൂനഗവിരാജിതജാംബൂനദഗിരിശിഖരമിവ ബഭൗ ഇതി ഭാവഃ ഉപമാ ൫൧

അഥമഗമമമുഷ്യാഃ പൂർവ്വമീശസ്യ ഉകതാം
സദസി നിഖിലദൃശ്യതാംബ യാമീതി മത്വാ ।
പൃഥുലവിപുലമുക്താഢ്യാതപത്രാപദേശാ
ദിവ ഭഗണപരിതോജ്ജ്വലോ വിധുസ്താവദുച്ചൈഃ ॥ ൫൨

അഥമിതി। അഗമം പൂർവ്വം പുരാ അമുഷ്യാഃ ശ്രീശസ്യ ലക്ഷ്മ്യാഃ ഉകതാം നേത്രതാമഗമം പ്രാപ ഇദാനീമസ്യാസ്സദസ്യാം നിഖിലദൃശ്യതാമഖിലജന ദൃഷ്ടിവിഷയതാം യാമി പ്രാപ്സ്യാമീത്യേവം മത്വാ വിചാര്യേവ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ വിധുസ്സുധാംശുരിത്യർഥഃ ഭഗണപരിതഃ ഭാനാം നക്ഷത്രാണാം ഗണസ്സമൂഹഃ തേന പരിതഃ പരിവൃതസ്സൻ നക്ഷത്രമുക്താവലീതാരകിതിത്യർഥഃ പൃഥുലവിപുലമുക്താഢ്യാതപത്രാപദേശാൽ പൃഥുലാഭിസ്സ്ഥൂലാഭിഃ വിമലാഭിർന്നിർമ്മലാഭിശ്ച മുക്താഭിർമ്മൗക്തികൈരാഢ്യം ശ്രേഷ്ഠം ആതപത്രം ഛത്രം തസ്യാപദേശാത് വ്യാജാത് വ്യാജോപദേശൗ ലക്ഷ്യശ്ചേത്യമരഃ ഉച്ചൈഃ ഉപരി അഭൂത് ബഭൂവ താവച്ഛബ്ദസ്സൽകാലവാചീ അഥോ വാക്യാലങ്കാരഃ പുരാഹില പുരാതനന്ന്നേത്രതാമവാപ്യ ഇദാനീമസ്യ ഛത്രതാംഗതോയാം ദൃശ്യതാംഗമയേയമിതി മത്വൈവാതപത്രവ്യാജാൽ വിധുരാജസ്സംബന്ധവോച്ചൈരിത്യനേന ഛത്രമസ്യാഭ്യുദയവന്തമിതി ഭാവഃ അപഹ്നുത്യുൽപ്രേക്ഷാസങ്കരഃ ൫൨

മനുജപതനുജാസീദ്വേശയോഷിദ്ഭ്യാമഗ്ര
പ്രചലിതരുചിരാജച്ചാമരദ്വന്ദ്വരമ്യാ ।
ഗ്രഹപതിതനയേവ വ്യോമഗംഗാപ്രവാഹ
ദ്വയവിരചിതശോഭാ ഭാരതീഭാസമാനാസ്യാ ॥ ൪൨

മനുജപതീതി വേശയോഷിദ്ഭ്യാമഗ്രപ്രചലിതരുചിരാജച്ചാമരദ്വന്ദ്വരമ്യാ വേശയോഷിതോർവ്വാരസ്ത്രിയോഃ വാരസ്ത്രീ ഗണികാ വേശ്യേത്യമരഃ ശയാഗ്രാഭ്യാം കരാഗ്രാഭ്യാം പഞ്ചശാഖശ്ശയഃ പാണിരിത്യമരഃ പ്രചലിതയോഃ വീജിതയോഃ ചാമരയോഃ ചാമരവാലഹസ്തകയോഃ ദ്വന്ദ്വേന രമ്യാ മനോജ്ഞാ മനുജപതനുജാ നരപതിപുത്രീ താടാതകേതി യാവൽ വ്യോമഗംഗാപ്രവാഹദ്വയവിരചിതശോഭാ വ്യോമഗംഗായാ മന്ദാകിന്യാഃ പ്രവാഹയോഃ പൂരയോഃ ദ്വയേന വിരചിതാ കൃതാ ശോഭാ കാന്തിര്യസ്യാസ്സാ ഗ്രഹപതിതനയാ ഗ്രഹപതേഃ സൂര്യസ്യ തനയാ കാളിന്ദീവേത്യർത്ഥഃ വിഭാവസുർഗ്ഗ്രഹപതിരിത്യമരഃ ഭാരതീഭാസമാനാസ്യാ ഭാരത്യാ സരസ്വത്യാ ഭാസമാനം ശോഭി ആസ്യം വക്ത്രം യസ്യാസ്സാ അന്യത്ര ഭാരത്യാ നദീരൂപയാ സരസ്വത്യാ ഭാസമാനാ വിരാജന്തീ ആസ്യസ്ഥലിര്യസ്യാസ്സാ ആസ്യം മുഖേ ച തന്മധ്യേ തൽസ്ഥലേ ച സ്ത്രിയാം സ്ഥലീ വിതിസാരേ ഗംഗായമുനയോർമ്മദ്ധ്യേ സരസ്വത്യപ്യന്തർഭൂമൌ പ്രവഹതീതി കാശീഖണ്ഡേ ആസീൽ ബഭൂവ തഥാ ച പാർശ്വഭാഗയോർവ്വേശ്യയോഷിതോന്നാസമവീജയതാമിതി ഭാവഃ കിഞ്ചാത്രധവളചാമരയുഗളസ്യ ഭാഗീരഥീപ്രവാഹേതിശ്യാമളാംഗ്യാഃ കാളിന്ദ്യാശ്ചോപമാനസ്യ ശുഭ്രതാനതാൽ ഉപമാലങ്കാരഃ

രുചിരമകുടമുക്താഹാരകേയൂരകാഞ്ചീ
ചരണകടകതാളീപത്രമുഖ്യൈഃ കലാപൈഃ ।
സദസി കലിതബാല്യാപ്യലം ഭൂഷിതാന്താ
മജളിവ തദാ ശ്രീശ്രീമൂലാൽപ്രശ്രയാഢ്യാം ॥ ൪൩

രുചിരേതി। കലിതബാല്യാപി അപഗതശൈശവാപീത്യർത്ഥഃ തഥാപി പ്രശ്രയാഢ്യാം വിനയവതീം താം രുചിരം മനോഹരം മകുടം കിരീടം മുക്താഹാരോ മൌക്തികസ്രക് കരികളഭവൽപ്രയോഗഃ കേയൂരേ അംഗദേ കേയൂരമംഗദം തുല്യേ ഇത്യമരഃ കാഞ്ചീ മേഖലാ ചരണകടകഃ പാദകടകഃ ഹംസകഃ പാദകടകമിത്യമരഃ താളീപത്രേ താളീദളേ ച ഏതാനി മുഖ്യാനി യേഷാം തൈഃ കലാപൈർഭൂഷണൈഃ കലാപോ ഭൂഷണേ ബർഹേ ഇത്യമരഃ ഭൂഷിതാമലംകൃതാം താം താടാതകാമിത്യർത്ഥഃ തദാ തസ്മിൻ സമയേ സദസി സഭായാം ശ്രീഃ ലക്ഷ്മീഃ ശ്രീമൂലാൽ ശോഭാവ്യാജാൽ അജളിവാസേവതൈവ ശോഭതേപി പ്രത്യന്തെ ലക്ഷ്മീശ്രീകാന്തിവിഭ്രമാ ഇതി ഹലായുധഃ ചിത്രതൈനപാകൃതേപി പ്രശ്രയസമ്പന്നാം മകുടാദിഭൂഷണൈർഭൂഷിതാം താം രാജലക്ഷ്മീമജളിതി ഭാവഃ അപമാനതിപൂർവ്വോൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ

അഥ ശരധൃതിപതി പ്രാപ്യ രാജ്യശ്രിയം താ
മഭിനവപതനൈഃ സപ്തഗത്യാശിരാർത്ഥാം।
നതിലിതഭജിതകാലേ ക്ലിപ്തസാന്നിധ്യസാരാ
വിമലമതിഷു വാദിഷ്വേവ വാചാലകേഷു ॥ ൪൭

അഥേതി। അഥാനന്തരം ശരധൃതിപതിഃ [illegible] ക്ലിപ്തസാന്നിധ്യസാരാ [illegible] ൪൭

ഉച്ചൈഃസ്താവൽ മലയജമിവ പരം താം
സമ്പ്രാപ്യ ക്ഷിതിപതിലക്ഷണാം സമാർത്ഥഃ।
ആരബ്ധാനാം ന ഭ്രമമവിന്ദത പ്രമോദം
പ്രായേണാഖിലജ്ഞാതാ ച ചാരുശീലാം ॥ ൪൮

ഉച്ചൈരിതി। അഥാനന്തരം [illegible] സമ്പ്രാപ്യ ക്ഷിതിപതിലക്ഷണാം [illegible] പ്രമോദം [illegible] ചാരുശീലാം [illegible] ൪൮

സൂത്രാമാപ്യുരുവനിതാമാതൃപുത്ര്യാം
സ്വന്യൂനാർത്ഥിധുരമചിരാത് സ ധാമ നേതുഃ।
സത്രാ സാന്നിധ്യപദാനാം പുരോഹിതാനാം
ഭാവ്യം കിം ക്രതുസുരാസ്യ പുംസഃ ॥ ൪൯

സ്വത്മനകപി ആത്മപുത്ര്യാം നിജതനയായാം ന്യസ്യ ഭൂഭാരം വിവിക്ത ലോകം അഭ്യുദയാർഥം രാജാ സ്വധാമ സ്വപുരം പൂർവമേവ പ്രവേശിതവാൻ ആസ്മാനിതി യാവൽ സ്വർലോകമിതി യാവൽ അചിരാൽ വേഗേന തേജഃ പ്രാപ യിതും സ്വത്മാ ഇതരോപി പുരാമപിതന സന്ത്യ ഭുജൗ സാകം സാകം സ ത്യാ സമമിത്യർഥഃ ദ്രുപസദനം രാജഭവനം ആഗാൽ പ്രാപ കിമിമേപൂർവം ഉ ദിതോതി പുനരാഗമനം ഉപാനയനാർഥമിതി ചേൽ പൂതസ്കൃതജന്യ ത ചിതപുണ്യസഞ്ചയസ്യ പുംസഃ പുത്രസ്യ അഭാവ്യമസംഭവിഷ്ണു കിം കിം വാ കിന്തു സർവ്വം സംഭവിഷ്യത്യേവേതി ഭാവഃ അർഥാന്തരന്യാസഃ ൪൭

ഹാലാസ്യശൈലമനിശം ഭജതാപി ദൃഷ്ട്വാ
ഉത്തുംഗസൌധവിശദപ്രഭയാ വപുഷ്മാൻ സമ്രാട്।
ഭാവ്യുജ്ജ്വലപ്രസവമനഃസ്ഥഗുണവല്ലഭായാ
ശ്രേയസ്സ്ഥലാൽ സഹ സുതയാ ശിവയാപിതീവ ॥ ൪൮

ഹാലാസ്യേതി। സമ്രാട് രാജസൂയയജ്ഞ ഭാഗ് രാജന്യ മലയധ്വജ ഹാലാസ്യശൈലസ്യ യഃ ശൌര്യേ പ്രഭാവയ രാജാ സ സമ്രാഡിത്യർഥഃ കനകഭിക്ഷോ മലയധ്വജ ഇത്യർഥഃ അനിശം സർവദാ ഹാലാസ്യശൈലം സുന്ദരേശ്വരം ഭജൻ സേവമാ നോപി ഉത്സുകഃ ഉത്തുംഗ പുണ്യകർമ്മണാ ഉത്തമസ്ഥലേ ഉത്തമൻ വ പുഷ്മാൻ ദേഹം ശരീരം വപുഷ്ട വിഗ്രഹമിത്യർഥഃ അപഹായ ത്യക്ത്വാ ഭാവ്യുജ്ജ്വ പ്രസവമനസ്ഥഭാവിനി കാലാന്തരേ ഭവിഷ്യതി ഉജ്ജ്വലപ്രസവേ സമുദ്ഭവസ്ഥാനേ മനഃ ചിത്തം യസ്യാഃ തസ്യാഃ സ്വവല്ലഭായാഃ സ്വപ്രിയതമായാഃ കാഞ്ചനമാലായാ ഇതി യാവൽ കാഞ്ചനമാലായാ ഇതി ത്വർഥഃ ശിവസ്യ പരമേശ്വര ഏവ സുതയാ സഹ പുത്ര്യാ സഹ ശ്രേയഃ ശരീരസ്ഥലാൽ ഭവേൽ ഇതീവ ഏവം മ ത്വൈവ സ്വഃ സ്വർഗ്ഗം സ്വരാജ്യം സ്വർഗ്ഗനായകത്വമിതി അവിശൽ വിവേശ പ്രാപേത്യർഥഃ കൈലാസമാപന്നാനാം പുനരാവൃത്തേരഭാവാൽ സുന്ദരേശ്വര മനിശം ഭജന്നപി കൈലാസമഗത്വാ കാലാന്തരഭാവിസ്വവല്ലഭാസമുദ്ഭവ സ്ഥാനമേവ സ്വസ്യ പ്രാഗന്തവ്യതയാ ജ്ഞാത്വാ സ്വസുതയാ സഹ സുന്ദരേശ്വര ഏവ ശ്രേയസ്ഥലമിതി മത്വൈവ സ്വർഗ്ഗമവാപേതി ഭാവഃ രാജന്യ മലയധ്വജസ്യ സ്വർഗ്ഗവാസസ്യ കാലാന്തരഭാവി കാഞ്ചനമാലാസമുദ്ഭവനേ ഹേതുത്വേന ഉത്പ്രേക്ഷണാൽ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൪൮

സ്വർഗ്ഗാതേ പിതരി യഥാശ്രുതം കുമാരീ
ശൌര്യാദ്യൈരവതരതി സാദരം ജനന്യാ।
ആചാരൈസ്തദവഗതൈരശേഷഭൂതൈ-
രാശിഷ്ടാ ഗൃഹപതിരിന്ദിരാപകൃത്യം ॥ ൪൯

സ്വരിതി। ശൌര്യാദ്യൈഃ പരാക്രമാദിഭിഃ പിതരി ജനകേ സ്വഃ സ്വ ർഗ്ഗം യാതേ ഗതേ സതി കുമാരീ പുത്രീ തടാതകേത്യർഥഃ അവഗതൈരശേ

സ്യതരൊതപഃ വിദിതനിഗമാഗമസ്യരൈക്യഃ ആചാരൈൎവ്വൃദ്ധൈഃ ഗൃഹപതിഭിൎദ്ദ്വിജൈരധിഷ്ഠിതൈരിവ ഗൃഹപതിഃ പുംസി ഗൃഹസ്ഥാപിച മന്ത്രിണിതി മേദിനീ ജനന്യാ മാതൃാച ആദിഷ്ടാജ്ഞാപ്താ നിവാപകൃത്യം ഔൎദ്ധ്വദേഹികം കൎമ്മ യഥാശ്രുതം യഥാശാസ്ത്രം സാദരം ആദരസഹിതം യഥാവൽ അനന്തരാഗ്രജനൊൽ പിതൃപരതയ യഥാശ്രുതമാചാൎയ്യമന്ത്രിമാതൃനിയൊഗാപുരസ്സരം പാരലൌകികം കൎമ്മാകരൊദിതി ഭാവഃ ൪൯

യാന്നിത്യം ഭജതി സചാമരാഗ്ര്യപാണി
ൎവ്വാണ്യാപീദ്ധഗുണയാ സമം ഭവാന്യാ ।
സാധാരൊ തന്നൃപതനയാപി പിതൃകൎമ്മ
ണ്യൎത്ഥാഢ്യാൻ ധരണിസുരാൻ സതൊ വിതെനെ ॥ ൫൦

യാമിതി । മാ ലക്ഷ്മീഃ സചാമരാഗ്ര്യപാണിഃ സചാമരാഗ്ര്യഃ ചാമരശ്രേഷ്ഠസഹിതഃ പാണിഃ കരൊ യസ്യാസ്സാ ഇദ്ധഗുണയാ ഇദ്ധഃ ശുഭ്രധാരണനിരുപഃ ഗുണസ്ത്രീയം യസ്യാസ്സാ തയാ വാണ്യാ സരസ്വത്യാപി സമം ഭവാനീം ഗൌരീം നിത്യം സൎവ്വദാ ഭജതി സെവതെ സാ താദൃശീ ദേവീ നൃപതനയാപി രാജപുത്രീത്വെന സ്ഥിതാപി പിതൃകൎമ്മണി പിതൃനിവാപകൃത്യെ സതഃ സൽകവിവിദാൻ സൻ സുധീഃ കൊവിദൊ ബുധ ഇത്യമരഃ ധരണിസുരാൻ ബ്രാഹ്മണാൻ അൎത്ഥാഢ്യാൻ അൎത്ഥൈൎദ്ധനൈരാഢ്യാൻ സമ്പന്നാൻ വിതെനെ ചകാരെതി യൽ തൽകൎമ്മ സാധാരൊ യുക്തമിത്യൎത്ഥഃ ഭവാനീസഹിതായാ ലക്ഷ്മ്യാ സൎവ്വദാ സമെസവിതായാസ്സമീചീനം കെ. വിദാനാലക്ഷ്യ ധനാഢ്യകരണം യുക്തമിതി ഭാവഃ ൫൦

പിത്രാസൌ പ്രണിഹിതരാജ്യധൂൎവ്വിരെജെ
ഗൊത്രാധീശ്വരതനയാഥ ശൈശവെപി ।
നെത്രാഹ്ലാദമുപഹിതദീധിതിൎദ്ദിനാന്തെ
സാ പ്രാവൃഷ്യനലശിഖെവ താവദഗ്നൈഃ ॥ ൫൧

പിത്രെതി । അഥാനന്തരം പിത്രാ ജനകെന ശൈശവെ ശിശുത്വാവസ്ഥായാമെവ പ്രണിഹിതരാജ്യധൂഃ സമൎപ്പിതരാജ്യഭാരാ ഗൊത്രാധീശ്വരതനയാ ഗൊത്രായാഃ ഭുവഃ അധീശ്വരൊ നായകഃ ക്ഷ്മാഭൃദ്രാജ ഇതി യാവൽ തസ്യ തനയാ പുത്രീ സാ താദൃശീ അസൌ തതാതകൃത്യതഃ താവത്താവതൈവ പ്രാവൃഷി വൎഷകാലെ ദിനാന്തെ സന്ധ്യാകാലെ അഹ്നാം ദിനാനാം നെത്രാ നായകെനാൎക്കെണ ഇതിയാവൽ ഉപഹിതദീധിതിഃ നിഹിതകരാതിഃ അഗ്നിം വാവാദിത്യസ്സായം പ്രവിശതീതി ശ്രുതെഃ അനലശിഖാഗ്നിജ്വാലെവ ഉജ്ജ്വലന്ത്യാം വിരെജെ രാജ ശിശുത്വ എവാപ്തരാജ്യലക്ഷ്മീഃ കരിതിപതിതനയാ ജഗച്ചക്ഷുഷാ ദിനാന്തെ നിക്ഷിപ്തകാന്തിൎവ്വഹ്നിശിഖെവാധികം രരാജെതി ഭാവഃ ഉപമാ ൫൧

ഏണാക്ഷ്യാമധിഗതപാണ്ഡ്യരാജലക്ഷ്മ്യാം
ക്ഷോണ്യാസീന്നവവിധധാന്യരാശിപൂർണ്ണാ।
പർജ്ജന്യോപ്യഭവദതീവ കാലവർഷീ
നീരോഗാ നിഖിലജനാശ്ച താവദാസൻ॥ ൧൨

ഏണാക്ഷ്യാമിതി। ഏണസ്യ മൃഗസ്യാക്ഷിണീ ലോചനേ ഇവാക്ഷിണീ യസ്യാസ്തസ്യാം തടാതകായാമിതി യാവൽ അധിഗതപാണ്ഡ്യരാജലക്ഷ്മ്യാം പ്രാപ്തരാജ്യസമ്പത്ത്യാം സത്യാം താവദേവ ക്ഷോണീ ഭൂമിഃ നവവിധധാന്യരാശിപൂർണ്ണാ നവപ്രകാരധാന്യനിചയസമ്പൂർണ്ണാ ആസീൽ അഭവൽ പർജ്ജന്യ ഇന്ദ്രോപി പർജ്ജന്യഃ പൂർവ്വോക്തപതിവ്രതാഃ അതീവാത്യന്തം കാലവർഷീ യഥാസമയവൃഷ്ടികരഃ അഭവൽ ആസീൽ നിഖിലജനാസ്സകലമനുജാശ്ച നീരോഗാ രോഗശൂന്യാ ആസൻ അഭവൻ. തടാതകായാം പ്രാപ്തരാജ്യലക്ഷ്മ്യാം സത്യാം ഭൂമിർന്നവവിധധാന്യപൂർണ്ണാ അഭവൽ ഇന്ദ്രോപി കാലവൃഷ്ടികരസ്സമഭവൽ സർവ്വേ ജനാശ്ച രോഗരഹിതാ അഭവന്നിതി ഭാവഃ ൧൨.

സാന്ദ്രാസീത് കതിപയവാസരേഷു യാതേ-
ഷ്വപ്യുത്തിർവ്വിനയവിദാ മന്ദുരാസ്യാഃ।
ഹസ്ത്യൈരുദിതമദൈശ്ച ദന്തിശാലാ
സന്ദോഹൈർഹരിഭിരലം തഥാ ധനാനാം ൧൩.

സാന്ദ്രേതി। കതിപയവാസരേഷു കേഷുചിദ്ദിവസേഷു യാതേഷു ഗതേഷു സത്സു വിനയവിദഃ വിനീതികുശലാഃ അസ്യാസ്തടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ മന്ദുരാ വാജിശാലാ വാജിശാലാ തു മന്ദുരേത്യമരഃ അർവ്വദ്ഭിരശ്വൈഃ വാജിവാഹാർവ്വഗന്ധർവ്വേത്യമരഃ സാന്ദ്രാ നിബിഡാ ആസീൽ അഭവൽ ഉദിതാ ഉൽപന്നാഃ മദാ ദാനം യേഷാം തൈഃ മദോ ദാനമിത്യമരഃ ഹസ്തിഭിർഗ്ഗജൈശ്ച ദന്തിശാലാ ഗജശാലാ സാന്ദ്രാ ആസീദിത്യനുഷംഗഃ ധനാനാം സമ്പദാം സന്ദോഹൈസ്സമൂഹൈശ്ച വസതിഃ വേശ്മ സാന്ദ്രാസീദിതി ചാനുഷംഗഃ കസ്മിംശ്ചിൽകാലേ കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം വിനയമനോവാദിലാൻ വശീകൃത്യ വിപുലാം പാലയന്ത്യാ ഭൂപാലതനയായാ മന്ദുരാ വാജിഭിഃ കരടകൈരിതൎപ്പുമിഞ്ഞൂരനാംബു ഭിരിഭൈർദ്ദന്തിശാലാ ച വസതിർദ്ധനസമൂഹൈശ്ച പൂരിതാഭൂദിതി ഭാവഃ ൧൩.

രാജന്യാഃ കതിചന താന്നിശമ്യ താതാൽ
കന്യാമപ്യധിഗതമേദിനീശചിഹ്നാം
സന്ന്യസ്താഖിലബലവാഹനാഃ പ്രണമ്യ
ജ്ഞാനാഢ്യാസ്സുവിനയമേത്യ സോപഹാരാഃ॥ ൧൪

രാജന്യാ ഇതി। ജ്ഞാനാഢ്യാഃ ജ്ഞാനിനഃ കതിചന രാജന്യാഃ കേചിൽ ക്ഷത്രിയാ രാജാന ഇതി യാവൽ കന്യകാമപി താതാൽ ജനകാൽ താതസ്യ

ജനകഃ പിതൃത്വമഗാത് അധിഗതമേദിനീശപദാം അധിഗതാനി പ്രാപ്താനി മേദിനീശസ്യ രൂപകാണി ചിഹ്നാനി ഛത്രചാമരാദിലക്ഷണാനി യയാ താം തഥാവിധാമിത്യർത്ഥഃ നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സന്ന്യസ്താഖിലബലവാഹനാ സ്വയമേവ വിന്യസ്തനിഖിലസൈന്യവാഹനാസ്സന്തഃ സവിനയം സപ്രശ്രയം യഥാ തഥാ ഏത്യാഗത്യ സൌമ്യാകാരാഃ ഉപഹാരമർപ്പയിത്വാ ഉപഹാരസ്യ [illegible] പ്രണേമുഃ പ്രണാമം ചക്രുഃ കേചിൽ [illegible] മേദിനീനാഥാഃ കന്യകായാ ... ജനകാൽ പ്രാപ്തരാജലക്ഷണേയം ... നിശമ്യ ... ഏവ ... പുനരപി ക്ഷിതിപാലാൻ പ്രണേമുരിതി ഭാവഃ ൩൭

ഇതി ഷട്പദാദികം വിവൃതം.

അന്യേ ന മന്യന്ത ഇതി മാനമഹീനകന്യാം
മാനോന്നതാ നൃപതയോ ... താം ।
... വനതലേഷു ... കരീന്ദ്രാഃ
പഞ്ചാസ്യ ... കണ്ഠനേമാം ॥ ൩൮

അന്യേ ഇതി മാനോന്നതാഃ ... ഉന്നതാഃ ഉച്ചൈർവ്വാഃ അന്യേ നൃപതയോ രാജാനഃ ... കന്യാം രാജപുത്രീം ... ൩൮

കന്യാപി ജന്യേഷ്വപി ... സ്വപതാ
... ।
കേകിന്യരണ്യേഷ്വപി തീക്ഷ്ണവിഷോൽബണാന്ത്രാ
കണ്ഠീവ ... ॥ ൩൯

കന്യേതി അവനീന്ദ്രപുത്രീ ... ഇത്ഥം കന്യാപി ജന്യേഷ്വപി ... ജന്യേഷു ...

പതാൻ ശത്രൂൻ ജനന്യമവി കാനനകലെ വികസ്വരവിശാലമാണാൻ ശ്ലൂരാവിഷാധികാൻ ഭീഷ്മതരപനാഗസ്യഘനാധാൻ അതിദീർഘപനാഗപത്തിൻ ന്താപി കൃശാംഗ്യപി കേകിനീ മയൂരീവ ദ്രാക് ശീഘ്രം ജഘാന ജഘന അജന്യ ത യഥാ വാരണ്യദ്രവി വിഷാധികാൻ ഉജംഗപ്രവരാൻ സുകസ്ഥവിഷഗ്രഹവത്യ പി കേകിനീ ജഘ്നും ശക്നോതി തഥൈവമപി ശസ്ത്രീതാൻ സപതാൻ ജഘ ഇം മേനജ്ഞാനി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൭

ജന്യേഷ്വഥാ മലയധ്വജകന്യകായാം
സൈന്യേന സാർദ്ധമഖിലേന വിനിർഗ്ഗതായാം ।
വിന്നാംഗകമ്പ്രബാഹുലാഃ കതിചിന്നരേന്ദ്രാ
വന്യാരയപ്രചലിതാ ഇവ ബാലരസാലാഃ ॥ ൩൮

ജന്യേഷ്വിതി അഥാനന്തരം മലയധ്വജസ്യ കന്യകായാം തടാതകായാമി ത്യർത്ഥഃ അഖിലേന നിഖിലേന സൈന്യനാനീകേന സാർദ്ധം ജന്യേഷ്വാ ത്ആയോധനേഷ്വാ വിനിർഗ്ഗതായാം നിർഗ്ഗതായാം സത്യാം കതിചിന്നരേന്ദ്രാഃ കേചിന്നൃപതയഃ വന്യാരയപ്രചലിതാഃ വന്യാ വാരിപ്രവാഹഃ വന്യാ വ നാനാം വാരാണാം സമൂഹോ വന്യേതി ബുധൈരുദിതി സാരെ തസ്യ വേഗേന പ്രചലിതാഃ കമ്പിതാഃ ബാലരസാലാഃ ശത്രൂണാമിവ ശത്രൂണാം ബാലത്ര ണം രസാല ഇത്യമരഃ വിന്നാംഗകമ്പ്രബാഹുലാഃ വിന്നം പ്രാപ്തം ലബ്ധം പ്രാ പ്തം വിന്നമിത്യമരഃ അംഗേഷു യത് കമ്പ്രം ചലനം തേന ബാഹുലാ ബാഹുല്യാഃ ചലനം കമ്പനം കമ്പ്രമിത്യമരഃ അഭവന്നിതി ശേഷഃ യഥാ ച തടാതകായാ നിർഗ്ഗമനേനൈവ ജലപ്രവാഹചലിതാനി ബാലതൃണാനീവ പൃഥിവീപതയഃ പ്രകമ്പിതാ ഇതി ഭാവഃ രസാലശബ്ദേനൈവ ബാലതൃണഭവേ സിദ്ധേ പൃ ണഃ പിടവൽ ബാലശബ്ദോപാദാനമിതി ചേൽ കരികളഭപ്രയോഗവൽ ഗൃപ തികൾപ്രയോഗവച്ച ജ്ഞേയം ഉപമാ ൩൯

ചോളസ്തദീയശരപാതനിതാന്തഭിന്ന
നിഷ്ക്രൂരൊരഗനിപീതമഹാനിലോപി ।
ബാലശ്ചചാല കലിരംഗതലേ യഥാ വാ
വാത്യാസമുദ്ധതചലദ്ദലവാൻ രസാലഃ ॥ ൪൦

ചോള ഇതി ബാലശ്ചോളോ ബാലോ നാ കന്തലശ്ചന്യ കമിണ്ടോപി ബാലയോ നാരികേളഷ്ഠ ഫലിദ്രായാം മല്ലികാമിത്യപി സ്ത്രീയാം വാത്യൃമിംശൈത്യ കേ മൂലേ ഇതി മേദിനീ ചോളശ്ചോളഭൂപതിഃ കലിരംഗതലേ യുദ്ധരംഗമ ധ്യീയശരപാതനിതാന്തഭിന്നനിഷ്ക്രൂരൊരഗനിപീതമഹാനിലഃ തദീയസ്യ തടാ തകായാസ്സംബന്ധീ ശരഃ പാണിരേവ പതനം യോ നിഭൃക്ഷഃ തസ്യ ഉണം ഇതി രമൈവ നിധഃ കലായഃ കലാഭയാനീയമസ്ത്രിയാം മിശ്രകഃ ഭസ്യനിർമ്മൽ നി

ജ്യേഷ്ഠൻ ശരഃ ബാണ ഏവ വാരണഃ പനസഃ തൈന നിപീതഃ പീതഃ മൌഗ്ധ്യ ഏവാനിലോ വായുൎയസ്യ തഥാഭൂതോപി വായ്വാസ്യപ്രചലഞ്ചലവാൻ വാത്യായാ വായുസംഘാത്യാസ്സ്യ്ര മേന വെഗേന യസ്സ്യ്രഃ ഇത്യുക്തഃ പ്രചലച്ച ഞ്ചലം അഞ്ചലമഗ്രമസ്യാസ്തീതി സ തഥാ സന്നാമാ ചൊള ഇത്യുക്തത്വാൽ തസ്യ സമാനനാമൈവ ചൊള ഇവ കാല്പാസപട ഇവേത്യൎത്ഥഃ ചൊളഃ കാല്പാസവാസസീതി മേദിനീ ചഞ്ചല ചഞ്ചല ചൊളമുപമാനംതൽസ്ഥാനീയനിശ്ശങ്കഗൎവ്വം പരിത്യജ്യ വായുവേഗപ്രകമ്പിതഃ പട ഇവ ചചാലേതി ഭാവഃ ശ്രുപ കാപമയൊസ്സങ്കരഃ ൫൭

അംഗാനവാംഗീന്നയനാംഗലതൊ വിതേനെ
വ്യംഗാനിയം സപദി രാജിതലെ ച വംഗാൻ ।
ശ്രിംഗാനഭിതൈരവനിഭൃന്നായാ കലിംഗാ
നൊഗേശ്വരാതഥിനൈന്നരവരാനപി നഷ്ടശൃംഗാൻ ॥ ൫൮

അംഗാനിതി ഇയം അവനിഭൃൽനായാ രാജപുത്രീ തൂഷിതലെ രണഭൂമി ശാ ങ്ഗ്ദ്യാതഭിരഥെ ശാങ്ഗ്യാൽ കാൎമ്മകാൽ ഉത്ഥിതൈശ്ശരൈരിത്യൎത്ഥഃ ശാങ്ഗഃ കാൎമ്മ കമാത്രെപി വിഷ്ണുചാപേ ശരാസനേ ഇതി മേദിനീ ശിതൈസ്തീക്ഷ്ണൈസ്സായ കൈൎബ്ബാണൈഃ സപദി തൂൎണ്ണാൻ ഛുപമാൻ ശീഘ്രമേവ പരാജിതൻ ശര ഇതി മേദി നീ അംഗാനംഗദേശാധിപാൻ അവാംഗീന്നയനാംഗവതഃ വാചാരുകന്നാം വിഷയായ ശോഭഃ നയനാംഗഭാവഃ സ ശോഭാ ഭംഗഃ പരാജയഃ തൈയഥാ വിതേനെ ചകാരേതി സംസ്കൃതാൎത്ഥഃ തേനെ ഭംഗഃ പരാജയ ഇ ത്യുക്തഃ വംഗാൻ വംഗദേശാധിപാനിത്യൎത്ഥഃ വ്യംഗാൻ ഹീനാംഗവാൻ വിതനെ വ്യംഗൊ ഭെകെ ച ഹീനാംഗ ഇതി മേദിനീ ഭംഗാൻ ഖിൻഗാൻ ക ലിംഗാൻ കലിംഗദേശാധിപാൻ ഭംഗോ യുദ്ധാദ്വിൾഗമനയോരിതി മേദിനീ നഷ്ട ശൃംഗാൻ നഷ്ടപ്രഭുതാൻ ഗതാൽകന്ദാനിതനെ ശൃംഗം പ്രഭുതാ ശിഖ രെ ചിഹ്നേ ക്രീഡാംബുയന്ത്രകേ വിഷാണോൽകൎഷയോരപീതി മേദിനീ ത ഥാച കോദണ്ഡമുക്തൈഃ കാണ്ഡൈഃ അംഗവംഗകലിംഗാധിപാൻ വിജിതവ തീതി ഭാവഃ ൫൮

ഇത്ഥം സമസ്തമഹീതലരാജപുത്രാ
പ്രത്യൎത്ഥിസംഘസകലൈരനഘ്യമാനാ ।
നാരേശവംശേശ്വരചിത്രകഥിമണിഃ പുരീം സാ
മപ്രാപ ദൌവനാദശാമിവ ലോകനീയാം ॥ ൫൯

[illegible]

ജിതാ വിജിത്യ പൃത്ഥ്വീന്ദ്രസന്തതികളെല്ലാം ഉപവിചല്ലഭികളെന്നാനഗത്ത്വാ നാനഗതാ സതി സ്വാം ലോകനീയാം സ്വ ഫണിനീയാം യൌവനാശ്രയാം താരുണ്യാവസ്ഥാം ഇവ സ്വാം പുരീം നഗരീമപ്യാപ പ്രാപ ഉക്തപ്രകാരേണ തൃക്തായാസം വിജിത്യ ഭുവനതലം നരപതിശൈഖരൈരാനുഗമ്യമാനാ നിജനഗരീം പ്രാപ തത്പൂർവ്വമേവ താരുണ്യാവസ്ഥാഞ്ചേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൦

സീമാ ഭ്രുവോഃ ശ്രുതിയുഗം സ്തനയോർമ്മുഷ്യാ
ബാഹ്വോഃ പാർശ്വഭുവ നിതംബമപി ജാനുയുഗം ।
ജംഘാദ്വയസ്യ പാർഷ്ണിയുഗളന്നവയൌവനോത്ഥാ
നൌയായ കാപി സുഷമാ വദനാദിയത്താം ॥ ൩൧

സീമേതി॥ സ്തനയോഃ ശോഭനാ ഭവത്വേതി തഥാ അഴുപ്യാസ്യഭാതകായാ ഇതിയാവത് ശ്രുതിയുഗം ശ്രവണയുഗളം ശ്രുതിഃ സ്ത്രീ ശ്രവണം ശ്രവ ഇത്യമരഃ ഭ്രുവോരന്തരയോഃ ഭ്രൂ ഭ്രൂകുടിരിത്യമരഃ സീമാ അവധിസ്ഥാനം ബാഹുവാൽ ജാനുയുഗം ജാനുയുഗളമപി നിതംബാധികം ബാഹ്വൊപ്പമെന്നുസ്സീമാ ബഹുവ പാർഷ്ണിയുഗളം ഗുല്ഫയോരധോഭാഗമപി കൈകൂടസ്യ കേശസഞ്ചയസ്യ സീമാ ബഹുവാദിത്യാദയഃ നവയൌവനോത്ഥാ അഭിനവതാരുണ്യജനിതാ കാപി നിർവ്വചനീയാ സുഷമാ ശോഭാ സുഷമാ പരമാ ശോഭേത്യമരഃ വദനം വാഗ്മിനാമിയത്താം ഇയതീതി പ്രമാണാവിഷയതാം നൌയായ നപ്രാപ തഥാച കണ്ഠ്യാദാരഭ്യ കേശാന്തം ബാഹ്വോഃ പാർഷ്ണിപര്യന്തമപി ശരീരാവയവേ ചേതി താരുണ്യശോഭിത്വാൽ ഈദൃശീ താദൃശീതി വാഗ്മിനാമപി വാചാമവിഷയതാം നാഗമദിത്യഭിപ്രായഃ അതിശയോക്തിരലങ്കാരഃ ൩൧

കാമം നരേന്ദ്രതനയാ കമനീയരൂപാ
നാനാകലാസു നിപുണാ നവയൌവനാപി ।
ആസീദനമ്രാവിനയേവ തടാതകേയം
പ്രായേണ ഗോത്രജനുഷാം പ്രകൃതിഃ കിലൈഷാ ॥ ൩൨

കാമമിതി॥ ഇയം തടാതകാ നരേന്ദ്രതനയാ നരേന്ദ്രസ്യ മലയധ്വജനൃപസ്യ തനയാ പുത്ര്യപി കമനീയരൂപാ കമനീയം രൂപം സൌന്ദര്യമസ്യാസ്സൈഥാപി നാനാകലാസു വിവിധവിദ്യാസു കാമം നിതരാം നിപുണാ ദക്ഷാപി നവയൌവനാ അഭിനവതാരുണ്യാപ്യപി അനുനവിനയാ സമ്പൂർണ്ണവിനയഗുണാസീൽ ബഹുവ ഗോത്രജന്മനാം ഗോത്രപിതൃണാം ഇതി ഗോത്രാ രാജാനഃ തേഷാം തജ്ജാതാനാം സത്കുലജാനാമേഷാ പ്രായേണ ബാഹുല്യേന പ്രകൃതിഃ സ്വഭാവഃ കില ഉത്തമാനാം ശോഭനാനാം നരേന്ദ്രതനയാദീനാം സതാമപി വിനയവതീ സകലായത രൂപവിഭൂതാ സത്കുലജാതാദിതി ഭാവഃ അർത്ഥാന്തരന്യാസോഽലങ്കാരഃ ൩൨

വാണീമിവോപചിതതന്ത്രമയാം തദാനീം
ക്ഷോണീമിവാഗസി യുതാം ക്ഷമയാ മഹത്യാ ।
ഏണീദൃശം സമവലോക്യ സമം സവിത്രീ
ശ്രേണീഭിരാപ സുഹൃദാമമിതാം പ്രമോദം ॥ ൩൨

വാണീമിതി। വാണീം സരസ്വതീമിവ ഉപചിതതന്ത്രമയാം ഉപചിതാനാം സാകല്യജ്ഞാനേന വർദ്ധിതാനാം തന്ത്രാണാം ശാസ്ത്രാണാം മയോ യസ്യാസ്താം തന്ത്രം കുടുംബകൃത്യേ സ്യാത് സിദ്ധാന്തേ ചൗഷധോത്തമേ പ്രധാനേ തന്തുവായേ ച ശാസ്ത്രേ ചാപി പരിച്ഛദ ഇതി മേദിനീ ആഗസി അപരാധേ കൃതേ സത്യപീതി ശേഷഃ ക്ഷോണീം ഭൂമിമിവ മഹത്യാ അധികയാ ക്ഷമയാ തിതിക്ഷയാ യുതാം യുക്താം ഏണീദൃശം മൃഗീലോചനാം തനയാമിതി യാവൽ സവിത്രീ ജനനീ കാഞ്ചനമാലേതി യാവൽ സമമവലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ സുഹൃദാം ബന്ധൂനാം ശ്രേണീഭിഃ പങ്ക്തിഭിഃ സമമമിതം അധികം പ്രമോദം തോഷം ആപ പ്രാപ സരസ്വതീമിവ വിദിതനിഖിലാഗമാം ക്ഷമാമിവ ക്ഷമാവതീം തനയാമവലോക്യ സുഹൃദ്ഭിസ്സമം പ്രമോദമാപ കാഞ്ചനമാലേതി ഭാവഃ ൩൨

ഇതി സപ്തമം നവകം വിവൃതം

സുമതിമുഖാസ്സചിവാസ്താം
സമിതിമുപേത്യാപി തോഷിതായസ്താം ।
ആസൻ പ്രീതാസ്സ്വസ്ഥാ
മേതാമാലോക്യ ചാലിതവ്യസ്താം ॥ ൩൪

സുമതിമുഖാ ഇതി। സുമതിമുഖാസ്സുമതിപുരസ്സരാസ്സചിവാ മന്ത്രിണഃ സമിതിം യുദ്ധമുപേത്യ തോഷിതായസ്താം തോഷിതാ ഭൂമികാഃ ആയസ്താഃ കുപിതജനാഃ യയാ താമിതി വിരോധഃ സമിതിം സഭാമുപേത്യ തോഷിതാ ഭൂമിതാ ആയസ്താഃ സഭാനവലോകനക്ലേശിതജനാഃ യയേത്യവിരോധഃ സമിതിസ്സംഗരസഭയോരിതി സാരസ്വതഃ ആയസ്തശബ്ദസ്തു ക്ലേശിതേ കുപിതേ ഹതേ ഇതി മേദിനീ ശസ്താം സർവപ്രശസ്താം ചാലിതവ്യസ്താം ഭക്ഷിതവ്യാകുലിതജനാം വ്യസ്തരു വ്യാകുലേ വ്യാപ്തേ ഇതി മേദിനീ താമേതാം ആലോക്യ വീക്ഷ്യ പ്രീതാസ്സ്വസ്ഥാ ആസൻ ബഭൂവുഃ സുമതിമുഖാസ്സഭാമേത്യ താനവിതാഭിജനാമേതാമാലോക്യ പ്രീയന്തേതി ഭാവഃ ആര്യാവൃത്തമേതൽ യഥാഹ കാളിദാസഃ "യസ്യാഃ പാദേ പ്രഥമേ ദ്വാദശമാത്രാസ്തഥാ തൃതീയേപി അഷ്ടാദശ ദ്വിതീയേ ചതുർത്ഥകേ പഞ്ചദശ സാര്യാ"ഇതി ശ്രുതബോധഃ. ൩൪

ആശാവശവധൂടീ
വിശദപടീരുതകീർത്തിനിചയായാഃ ।

സൌഭാഗ്യവരാദർശനാത
സ്സൌഭാഗ്യസ്യാഃ പ്രസൂർഭൃശം ഖിന്നാ ॥ ൩൧

ആശേതി। പ്രസൂർമ്മാതാ അംബാ സവിത്രീ ജനനീ പ്രസൂർമ്മാതേതി ഹലായുധഃ ആശാ ദിശ ഏവ വൈശദ്യവസ്യൂഃ വാരയോഷിതസ്താസാം വിശദൈർവിമലൈഃ പടീരൈഃ പടസ്സമ്പൃത്യമാനാഃ കീർത്തീനാം യശസാം നിചയസ്സമുദയോ യസ്യാസ്സാ സൌഭാഗ്യഃ ഏതല്ലവീവരമല്ലെ ഇവ ശോഭനൌ ഭഗൌ യസ്യാസ്സാ തഥാ തസ്യാസ്സുടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ സൌഭാഗ്യവരാദർശനാത് സൌഭാഗ്യസ്യ അനുരൂപസ്യ വരസ്യ ജാമാതുഃ അനവലോകനാത് അനുപലബ്ധേരിതി യാവത് വരോ ജാമാതരി ശ്രേഷ്ഠ ഇതി സാരസ്വതകോശഃ അധികം ഖിന്നാ ഖേദം പ്രാപ്തവതീ ആശാന്തരവ്യാപ്തയശസോ സ്വസ്യാസ്സുടാതകായാ അനുരൂപവരാനിരീക്ഷണാദാവാത് കാഞ്ചനമാലാ വിഷാദമാപന്നേതി ഭാവഃ ൩൨

അവലേ കാഞ്ചനമാലാ
സചിവമഥാനീയ ഗേഹമിതി ലോലാ ।
പ്രായഃ പ്രമദാജനതായാഃ
പ്രകൃതിസ്സ കൃത്സ്നകർമ്മനിർവ്വോഢാ ॥ ൩൩

അവലേതി। അഥാനന്തരം ലോലാ പുത്ര്യാഃ സൌഭാഗ്യവരാദർശനാദാവാത് തരളസ്വഭാവാ കാഞ്ചനമാലാ സചിവം മന്ത്രിണം ഗേഹം ഗൃഹമാനീയ പ്രാപയ്യ ഹേ സുമതേ പ്രായഃ പ്രാണേണ പ്രമദാജനതായാഃ പൃഥിവീപതിവർഗ്ഗസ്യ പ്രകൃതിഃ മന്ത്രീ പ്രകൃതിർഗ്ഗുണസാമ്യേ സ്യാദമാത്യാദിസ്വഭാവയോരിതി മേദിനീ കൃത്സ്നകർമ്മനിർവ്വോഢാ കൃത്സ്നാനാം സമസ്താനാം കർമ്മണാം കൃത്യാനാം നിർവ്വോഢാ ധുരം ധരഃ ഇത്യേവമവദത് ഉക്തവതീത്യർത്ഥഃ നനു ഇതി ഖലപരതയാ സുമതിമാഹൂയ സചിവഃ ഖലു ഭൂപാലാനാം നിഖിലകർമ്മധൌരേയഃ തസ്മാദേവം പൃച്ഛതീതി ഭാവഃ

സുമതേ മമ ന കിമവനീ
ധുരമുപധായ സ്വപരാവിശത് കമിതാ ।
തനയാമപ്യനലോത്ഥാം
ത്വയി ജരഠോ മഞ്ചേ സാധു വിശ്വസ്യ ॥ ൩൪

സുമതേ ഇതി। ഹേ സുമതേ ജരഠഃ വൃദ്ധഃ മമ കമിതാ ഭർത്താ മലയധ്വജ ഇതി യാവത് വിശ്വസ്യ ജാതവിശ്വാസഃ ത്വയി അവനീധുരം ഭാരം അനലോത്ഥാമഗ്നിസംഭൂതാം തനയാം പുത്രീമപി മഞ്ചേ ഉപധായ സന്നിധായ സ്വഃ സ്വർഗ്ഗം നാവിശത് കിം അപി തു പ്രാവിക്ഷദേവേത്യർത്ഥഃ സാധു വിശ്വാസയോഗ്യേ ത്വയി ഭാരം പുത്രീം മഞ്ചേ നിക്ഷിപ്യ സ്വർഗ്ഗമവാപ മലയധ്വജഃ തസ്മാത്തവൈവാസ്യാഃ പരിണയനാർത്ഥം യത്നം കർത്തവ്യതമമിത്യഭിപ്രായഃ ൩൫

തഥാ മമ വിശ്വസ്തായാ
സ്സസുതായാ ദൈവജ്ഞഃ പ്രമാണം ഹി ।
സൎവ്വേഷ്വപി കൎമ്മസു ത
ത്തനയോദ്വാഹാൎത്ഥമദ്യ ചോദ്യുങ്ക്ഷ്വ ॥ ൬൮

തഥേതി । ഹി യസ്മാൽ സസുതായാഃ പുത്രീസഹിതായാ വിശ്വസ്തായാ വിധവായാഃ വിശ്വസ്താ ജാതവിശ്വാസേ വിശ്വസ്താ വിധവാസ്ത്രിയാമിതി മേദിനീ മമ സൎവ്വേഷ്വപി ലൌകികകൎമ്മസു കൃത്യേഷ്വപി ദൈവജ്ഞഃ ധാൎമ്മികഃ ദൈവജ്ഞൎവാച്യലിംഗസ്തു ധാൎമ്മികേ ലോകയാത്രിക ഇതി മേദിനീ ത്വം ഭവാൻ പ്രമാണം കൎത്താ തത്താദൃശാദിത്യൎത്ഥഃ അദ്യേദാനീം തനയോദ്വാഹാൎത്ഥം പുത്രീപരിണയനനിമിത്തം ഉദ്യുങ്ക്ഷ്വ ച ഉദ്യോഗം കുരുഷ്വേത്യൎത്ഥഃ ത്വമേവ സമസ്തകൃത്യകൎത്താ തസ്മാൽ പുത്രീപാണിഗ്രഹണനിമിത്തം കോ വാ യോഗ്യ ഇതി വിചാൎയ്യ കൎത്തവ്യേപി പ്രയതസ്വേതി ഭാവഃ ൬൮

രാജ്ഞ്യേത്യാജ്ഞപ്തോയം
പ്രാജ്ഞോ വ്യജ്ഞാപയൽ പുരാണജ്ഞഃ ।
രാജ്ഞാ പ്രാചാ പ്രാപ്തം
സൎവ്വജ്ഞാദീശ്വരാദ്വരം തസ്യൈ ॥ ൬൯

രാജ്ഞ്യേതി । രാജ്ഞ്യാ രാജയോഷിതാ ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ ആജ്ഞപ്തോ നിയുക്തഃ പ്രാജ്ഞഃ പണ്ഡിതഃ പുരാണജ്ഞഃ പ്രാക്തനോദന്തവേദീ അയം സുമതിരിത്യൎത്ഥഃ പ്രാചാ പൂൎവ്വികേണ രാജ്ഞാ കുലശേഖരേണേത്യവഗന്തവ്യം സൎവ്വജ്ഞാൽ കരതലാമലകവൽ അഖിലജ്ഞാൽ ഈശ്വരാൽ പരമേശ്വരാൽ പ്രാപ്തമവാപ്തം വരം അഭീഷ്ടം മമ പുത്രീ ഇത്യഭിപ്രായഗൎഭമിതി യാവൽ തസ്യൈ രാജ്ഞ്യൈ വ്യജ്ഞാപയൽ വിജ്ഞാപയാമാസേത്യൎത്ഥഃ പ്രഥമസൎഗ്ഗേ കുലശേഖരസ്യ തപസാ തോഷിതോ വൃഷാങ്കഃ തസ്യൈ സുതസ്യൈ ഭവിതാ പുത്രീ ഇത്യുക്തവാൻ താദൃശവാക്യസ്യ താത്വികാഭിപ്രായമപ്രമേയപ്രജ്ഞഃ പ്രാക്തനവാൻ മൂൎദ്ധാഭിഷിക്തവല്ലഭായാ ഇതി ഭാവഃ ൬൯

സാപി പ്രാക്തനവേത്രീ
താം സാവിത്രീമിവാനശ്വരാൽ പുത്രീം ।
ഗോത്രജിഗീഷാവ്യാജാ
ന്മാൎഗ്ഗിതുമിവ സത്യവന്തമീശം ദ്രാക് ॥ ൭൦

സാപീതി । പ്രാക്തനവേത്രീ പൂൎവ്വതനവൃത്താന്താഭിജ്ഞാ സാ കാഞ്ചനമാലാപീത്യൎത്ഥഃ ഗോത്രജിഗീഷാവ്യാജാൽ ഗാവോ ദിശഃ ത്രായന്തേ ഏഭിരിതി ഗോത്രാഃ ദിക്പതയഃ സപൎവ്വതചലവാഗാദ്രിഗിരിത്യമരഃ തേഷാം ജേതുമിച്ഛാ ജിഗീഷാ തസ്യാ വ്യാജാൽ കപടാൽ സാവിത്രീം സാവിത്ര്യഭിധാനാം

കന്യകാമിവ താം പുത്രീം സ്വതനയാന്താരകാം സത്യവന്തം സത്യവാന്നാമ കശ്ചന രാജകുമാരഃ തമിവ ഭാൎ‌യ്യാ ഈശം സ്വപതിം പരമശിവം ഈശൽ പതിമപേക്ഷയേതി സാദരം കാങ്ക്ഷിതുമനോപസ്ഥമനാഗതാൽ ശശാസ അഥ ച സത്യവന്തമനൊപസ്ഥം സാവിത്രീമിവ സ്വപതിമനൊപസ്ഥം താരകാം ദിൿപാലജയവ്യാജാൽ പ്രേഷയാമാസേതി ഭാവഃ ൧൦

സാൎത്ഥാപ്ത്യാൎത്ഥാധിഭവം
ഹാരിദ്രാരണ്യധിഷ്ണ്യപ്രമാനഞ്ച ।
പ്രസൂഃ ഹരിതോ ജേതും
പ്രഹിതാ വിജയാപ്ത്യൈ ധ്രുവം ദെവധാ ॥ ൧൧

സേതി। തുഷ്ട്വാ പൂജ്യാ സാ താരകാപി യഥാ സാ സ്വയമാൎത്ത്വാ പാൎത്ഥ്യംശജാതാപി പ്രസൂ മാതാ ജനയിത്രീ പ്രസൂൎമ്മാതേത്യമരഃ ഹരിതഃ ദിൿപതീനിത്യൎത്ഥഃ ജേതും പ്രഹിതാ നിയുക്താ സതീ ഭിയാ വിജയാപ്ത്യൈ വിജയോ ജയോ ജയഃ വിജയാനാമാഗമനാസഖീ കാചിൽ തയോഃ പരയോരാപ്ത്യൈ പ്രാപ്ത്യൈ ഹാരിദ്രാരണ്യധിഷ്ണ്യം ഹാരിദ്രാരണ്യം കദംബവനം മധുരേതി യാവൽ ധിഷ്ണ്യം സ്ഥാനം യസ്യേതി ഹാരിദ്രാരണ്യനായകിയിവ പാദഃ ഹാലാസ്യപതിം തുഷ്ട്യധിഭവം പാൎവ്വതീരമണം ഭജന്തീ പൂജയാമാസ ധ്രുവമിത്യുൽപ്രേക്ഷാ. ൧൧

താമാത്തദശതാംഗാ
മഥ ധൃതകോദണ്ഡസായകനിഷംഗാം ।
ജഗൃഹുഃ കമനീയാംഗാം
നരാജാസ്സംവീക്ഷ്യ ചഞ്ചലാപാംഗാം ॥ ൧൨

താമിതി। അഥാനന്തരം ആത്തദശതാംഗാം ആരൂഢരഥാം ശതാംഗസ്സ്യന്ദനോ രഥ ഇത്യമരഃ ധൃതകോദണ്ഡസായകനിഷംഗാം ധൃതചാപബാണതൂണീരാം കമനീയാംഗാം മനോഹരാവയവാം ചഞ്ചലാപാംഗാം ചഞ്ചലനേത്രാന്താം അപാംഗൌ നേത്രയോരന്ത ഇത്യമരഃ താം താരകാമിത്യൎത്ഥഃ നരാജാസ്സംവീക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ ജഗൃഹുഃ മൊദമജനിത്യൎത്ഥഃ ദിൿപാലവിജയായ രഥമാരുഹ്യ പ്രസ്ഥിതാം കരധൃതചാപബാണതൂണീരാമതിമനോഹരാവയവാം ചലനേത്രാന്താന്താരകാമാലോക്യ മുദിതാ ജനാ ഇതി ഭാവഃ ൧൨

ഇത്യുപമാനകം വിവൃതം.

തതോ മാതുരാജ്ഞാം വഹന്തീ സ്വപുഷ്ണാ
നരേന്ദ്രാത്മജാ ചാതമാലാമിവൈഷാ ।
പ്രഹാരൈൎമ്മഹേന്ദ്രാദിജേതും പ്രതസ്ഥേ
ധനുൎഭിന്നചേതാ ശരാസാഗ്ര്യപാണിഃ ॥ ൧൩

തത ഇതി। തദനന്തരം കാത്ത്യൻസ്യാ തജ്ജാനിയോഗം ചാതക ഖാം മനോഹരസ്രജമിവ സമൂശ്യാ നിജമസ്തകേന വഹന്തീ ധാരയന്തീ വത്സ്യേ ന്ദ്രഷേതാ സൈന്യസംയുതാ ശരാസാഗ്ര്യപാണിഃ ചാപാഗ്ര്യം പാണൌ യസ്യാ സ്സാ തഥാ ഏഷാ നരേന്ദ്രാത്മജാ ഭൂപതിപുത്രീ പ്രഹാരേ യുദ്ധേ യുയോ ത്സ്യാഃ പ്രഹാര ഇതി സാരസപദഃ അമരേന്ദ്രാൻ ദേവേന്ദ്രാൻ ജേതും പ്രത സ്ഥേ പ്രസ്ഥിതാ മാല്യകതകാരേണ മാലാമിവ മസ്തകേ ധാരയന്തീ ഗജതുര ഗാദിസൈന്യപരിവൃതാ ധനുസ്ശരപാണിരേഷാ സംയതി ത്രിദശപതീൻ ജേതും പ്രതസ്ഥേ ഇതി ഭാവഃ ഉപമാലങ്കാരയോഃ സംസൃഷ്ടിഃ പരം തൈശ്ചതുർഭിഃ കുലകം ൨൬

ഗംഗാ വേഗവത്യാപഗാകൂലനാനാ
നഗോൽഫുല്ലപ്രസൂനൌഘഗന്ധാ വൃഷ്ടാഃ ।
കണ്ഠോപചാരസ്ഥാനാംബുപൂരൈരനേകാഃ
കൃതജ്ഞാ ഇവാതേനുരസ്യാ വയസ്യാഃ । ൨൭

ഗംഗാ ഇതി। ഗംഗാ ഗംഗാ വേഗവത്യാപഗാകൂലനാനാനഗോൽഫുല്ലപ്ര സൂനൌഘഗന്ധാ വേഗവത്യാപഗായാ വേഗവതീനദ്യാഃ കൂലയോസ്തീരയോ ര്വിസ്തൃതാനാം നാനാവിധാനാം നഗാനാം വൃക്ഷാണാം ഉൽഫുല്ലാനാം വികസിതാനാം പ്രസൂനാനാം കുസുമാനാം ഓഘേന പൂരേണ ഗന്ധ ചൈത്യമിതഃ കാവേര്യാ സമുദ്രസ്യ ഗംഗായാ നദ്യാഃ വഹന്തിഭിഃ ഗംഗാദി കൃതജ്ഞാ ഉപകാരവിദ ഇവ കണ്ഠോപചാരസ്ഥാനാംബുപൂരൈഃ കണ്ഠേ ഗംഗാ സമ്ബന്ധിഭിഃ കണ്ഠവീതൃതിഃ ഉപചാരസ്ഥാനീയാനാം ജലാംബൂനാം ജ ലാനാം പൂരൈഃ പ്രവാഹൈഃ അസ്യാ വേഗവത്യാ ഇതി യാവൽ വയസ്യാ സ്സഖീഃ ആലിസ്സഖീ വയസ്യേത്യമരഃ നദീതി യാവൽ ആതേനുരിത്യർത്ഥഃ വേഗ വതീകൃതസ്യ തീരജാതതരുകുസുമഗന്ധസ്യ ഗംഗാദിജലപ്രവാഹേണ സ്യാ ബഹ്വീസ്സഖീഃ കൃതോപകാരജ്ഞാ ഇവ ഗംഗാദ്യാ ഇതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേ ക്ഷാലങ്കാരഃ ൨൭

ഇമേ സിന്ധവസ്സ്വസ്യ നോ ...
സ്സുഖതാം വഹന്ത്യാത്മയതി പ്ര...ന്ത്യാഃ ।
...ളിഃ പുരോൽപാടിതൈസ്സ്ഥ... പാദ...
...ശേഷമാനേതുകാമാ ഇവാസൻ ॥ ൨൮

ഇമേ ഇതി। സപൂ സപൂർവ്വസംഖ്യാകാ ഇമേ സിന്ധവസ്സപ്ത ഉദധയോ ... സ്സിന്ധുരിത്യമരഃ നൌസ്ഥാകം ... സിന്ധുഭേദസ്യ ... സുഖതാം സമന്താം വഹന്തി യദി ഇതിക്രിയാ ... ന്ധവഃ സിന്ധുരാജാഃ ... ഇത്യർത്ഥഃ പുരോൽപാടിതൈഃ പൂർവ്വ മുൽപാടിതൈരവിദീരകൈഃ ...

ശോഷണമാനെളുകാമാ ആനെളുമിച്ചുവ ഇവ ആസൻ അഭവൻ സിന്ധുരശേ ജാതാസ്തുരംഗമാഃ ഖുരവിന്യാസവിശ്ലിഷ്ടധൂളിഭിസ്സപ്തസിന്ധൂനപി ശോഷമാനെളുകാമാ ഇവ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൧൫

ജഘന്യഗ്രഹസ്യാഭിധാനേന സാമ്യ
ന സൌഖ്യം ന തുംഗത്വമസ്യാഭിരേതൽ ।
ന സഹ്യന്ത ഏതീവ തസ്യാസ്തദാസ
ന്നഭഗ്രാഃ പരം കേതവസ്സ്യന്ദനസ്ഥാഃ ॥ ൧൬

ജഘന്യേതി। അസ്യാഭിഃ ജഘന്യഗ്രഹസ്യാന്ത്യഗ്രഹസ്യ അന്ത്യം ജഘന്യം ചരമമിത്യമരഃ അഭിധാനേന നാമ്നാ സാമ്യം സമാനത്വം നസൌഖ്യംന, നക്ഷാന്തം ന, കിന്തു ക്ഷാന്തമേവേത്യർത്ഥഃ ഏതത്തുംഗത്വമുന്നതത്വം തഥാ യഥാ നാമസാമ്യം സൌഖ്യം തഥേത്യർത്ഥഃ ന സഹ്യം സൌഢുമശക്യം ഇതീവ ഏവം മത്വേവ സ്യന്ദനസ്ഥാ രഥസ്ഥാഃ കേതവഃ ധ്വജാഃ പരമധികം ഉഗ്രാഃ ഉന്നതാ ആസൻ ബഭൂവുഃ ചരമഗ്രഹസ്യ കേതോരഭിധാനേന സാമ്യമസ്യാഭിഃ ക്ഷാന്തമേവ കിന്തു തുംഗത്വമപി തഥാ സഹ്യമിതി കേതവോധികമുച്ഛ്രിതാ ഇതി ഭാവഃ അതിശയോക്ത്യുൽപ്രേക്ഷയോസ്സങ്കരഃ ൧൬

ഭടാ രിഷ്ടിഖേടായുധാഃ കേചിദന്യേ
തദാരിഷ്ടിപത്രാസിശാർങ്ഗാഗ്രഭാജഃ ।
പരേ പട്ടസപ്രാസഖട്വാംഗഹസ്താ
സ്തടേ വേഗവത്യാ വിരേജുഃ പടിഷ്ഠാഃ ॥ ൧൭

ഭടാ ഇതി। തദാ പ്രയാണകാലേ വേഗവത്യാഃ കൃതമാലായാസ്തടേ തീരേ പടിഷ്ഠാഃ ദക്ഷാഃ കേചിൽ ഭടാ യോധാഃ രിഷ്ടിഖേടായുധാഃ രിഷ്ടിഃ ഖഡ്ഗഃ രിഷ്ടം ക്ഷേമശുഭാഭാവേ പുംസി ഖഡ്ഗേ ച ഖേടില ഇതി മേദിനീ ഖേടായുധാനി യേഷാന്തേ തഥോക്താഃ ഖേടഃ കഥേ ഗ്രാമഭേദേ ചർമ്മണ്യപ്യധമേ ത്രിഷു ഇതി മേദിനീ പരേ അന്യേ ഭടാ ഇത്യർത്ഥഃ പട്ടസപ്രാസഖട്വാംഗഹസ്താഃ പട്ടസോ ലോഹദണ്ഡഃ പ്രാസഖട്വാംഗാവായുധഭേദൌ ച ഹസ്തേഷു യേഷാന്തേ തഥോക്താ വിരേജുഃ അന്യേ ഇതരേ ഭടാഃ അരിഷ്ടിപത്രാസിശാർങ്ഗാഗ്രഭാജഃ അരിഷ്ടാനാം കങ്കാനാം അരിഷ്ടഃ ഫേനിലേ നിംബേ ലശുനേ കാകകങ്കയോരിതി മേദിനീ പത്രാണി പക്ഷാ യേഷാന്തഥാ പത്രം വാഹനപക്ഷയോരിതി ഹലായുധഃ അസയഃ അസ്യന്തേ ക്ഷിപ്യന്തേ ഇത്യസയഃ ശരാഃ ഖഡ്ഗാനി ച ശാർങ്ഗാണ്യാപാഃ ശാർങ്ഗസ്സ്യാച്ചാപമാത്രേപീതി മേദിനീ അഗ്രഭാഗേഷു ഭുജാഗ്രേഷു യേഷാന്തഥോക്താ വിരേജുഃ ഭുജയോരഗ്രപ്രദേശേഷു തേ ഭൃത്യാഃ കേചിൽ ഭടാഃ ഖഡ്ഗചർമ്മധാരിണഃ പരേ തു ശരാസനധാരിണഃ അന്യേ പട്ടസപ്രാസാദിപ്രഹരണാഗ്രഹസ്താഃ വിരേജുരിതി ഭാവഃ ൧൭

പൃതാ പാണ്ഡ്യഭൂഭൃത്തനൂജോപപന്നാ
ക്രമേണാഥ രാഷ്ട്രാണ്യനേകാന്യതീത്യ ।
ഗിരീശം സുരാണാം ശരണ്യം സതീവാ
ഗമദ്വല്ഗ്നീയാഭിമാനം മഹാന്തം ॥ ൨൬

പൃതേതി॥ അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യഭൂഭൃത്തനൂജാ പാണ്ഡ്യരാജപുത്രീ പൃതാ സൈന്യസാമന്ത്രജനൈരിത്യൎത്ഥഃ പൃതനാ ജനാനാം സൈന്യരൂപേണേതി സാ തു ഉപപന്നാ യുക്താ സതീ ക്രമേണ പൎയ്യായതഃ അനേകാനി ബഹൂനി രാഷ്ട്രാണി രാജ്യാനി അതീത്യ രാഗാദീനാമുപദ്രവകരത്വാൽ രാഗാദ്യുപദ്രവാണീത്യൎത്ഥഃ രാഷ്ട്രം സ്യാദുപപാതാനി ഉപദ്രവേ ക്ലീബപുംസോരിതി മേദിനീ അതീത്യാതിക്രമ്യ അന്യത്രാപാസ്യേതി യാവൽ സുരാണാം ദേവാനാം ശരണ്യമാവാസം അന്യത്ര രക്ഷിതാരം ശരണം ഗൃഹരക്ഷിത്രോരിത്യമരഃ വല്ഗ്നീയാഭിമാനം വല്ഗ്നീയോധികരണേ വാച്യാഭിമാനോൎത്ഥാഭിലിപ്സാ യസ്യ തം അന്യത്ര വല്ഗ്നീയഃ ശ്ലാഘനീയോഭിമാനോ ജ്ഞാനം യസ്യേതി അഭിമാനോൎത്ഥാഭിലിപ്സ ജ്ഞാനേ പ്രണയഹിംസയോരിതി മേദിനീ ഗിരീശം മഹാന്തമേതം അന്യത്ര പരമേശ്വരം സതീ പാൎവ്വതീവ യദ്വാ പതിവ്രതാ യാ കാചിൽ സ്ത്രീരിവ ആഗമൽ പ്രാപ സതീ സാധ്വീ പതിവ്രതയോരിതി മേദിനീ ക്രമേണാനീകസംവൃതാനേകരാജ്യാന്യതിക്രമ്യ വിബുധാലയം കനകമയതയാ കല്പിതം നിയതയോജനാനന്താത്വാൽ മഹാന്തം ഏതം രാഗാദ്യുപദ്രവാണി നിരസ്യ ജ്ഞാനസമ്പന്നാ മഹാന്തം ശ്രേഷ്ഠം നിജരക്ഷിതാരം മഹാദേവമാരാധനം ഭക്ത്യാ യന്തീവാഗമദിതി ഭാവഃ കിഞ്ച പതിവ്രതാനാമപി ജന്മധരാധരപ്രാപ്തിരംഗീകൃതാ കില യസ്മാൽ കാചന യോഷിൽ പതിവ്രതൈവേത്യുക്തമിത്യവഗന്തവ്യം ഉപമാലങ്കാരഃ ൨൭

മഹാന്ത്യത്ര ദാനാനി കുൎവ്വന്ത്യനേകാൻ
ജനാസ്സപ്തതന്തൂനുദാരാംശ്ച സന്തഃ ।
യദന്താധിവാസേഷ്വവഗ്ലാനപാപാ
സ്തപാംസ്യപ്യലം തന്ത്രവിൽകല്പിതാനി ॥ ൨൮

മഹാന്തീതി॥ അത്ര ഗിരൌ ജനാ മനുജാഃ യദന്താധിവാസേഷ്വിതി യസ്യ ഗിരേരന്തഃ ഉപരി അധിവാസമിച്ഛവസ്സന്തഃ മഹാന്തി ശ്രേഷ്ഠാനി ഷോഡശമഹാദാനാനീതി യാവൽ അനേകാൻ ബഹൂൻ ഉദാരാൻ മഹതസ്സപ്തതന്തൂൻ മഖാംശ്ച തന്ത്രവിൽകല്പിതാനി തന്ത്രം ശാസ്ത്രം വിദന്തീതി തന്ത്രവിദഃ തന്ത്രം കുടുംബകൃത്യേസ്യാൽ സിദ്ധാന്തൌഷധോത്തമേ പ്രധാനേ തന്ത്രവായേ ച ശാസ്ത്രഭേദേ പരിച്ഛദേ ശ്രുതിശാഖാന്തരേ ഇതി മേദിനീ തൈഃ കല്പിതാനി പ്രോക്താനി തപാംസി നിയമാന്യപ്യലം അധികം കുൎവ്വന്തി കുൎവ്വതേ തം ഗിരീശമിതി പൂൎവ്വേണ സംബന്ധഃ ശാന്തപാപാ നിരസ്തകല്മഷാസ്സന്തോ

ജനാദിന ഇതി ജനവിശേഷണം തഥാച മൈത്ര്യംഗനിവാസകാമാഃ സവൃത്തത്ത്വമഹാമന്ത്രാണി തപാംസി കുർവന്തി സന്ത ഇതി ഭാവഃ ൮൪,

മഹാവീരജൂസൈനികാസ്തത്ര ഗോത്രേ
മഹാവീരഗുപ്താ വിരേചുസ്സസൌഖ്യം।
പ്രസൂഭിഃ പരീതാഗമേ മാലതീനാം
പ്രസൂഭിഃ പ്രസൂനാനപീതാളിസംഘൈഃ ॥ വൃ ൭

മഹാവീരേതി। തത്ര ഗോത്രേ പർവ്വതേ അദ്രിഗോത്രശിഖിഗ്രാവേത്യമരഃ മഹാവീരജസൈനികാഃ മഹാവീരജാഃ മഹാവീരാൽ മലയാനലാൽ ഭവന്തീതി ഭൂഃ തസ്യാസ്തടാതകായാ ഇത്യർത്ഥഃ സൈനികാസ്സേനാസ്ഥാഃ മഹാവീരഗുപ്താഃ അതിശൂരസേനാപതിനാ സംരക്ഷിതാസ്സന്തഃ മഹാവീരസ്യ ഗതേ ശൂരേ സിംഹേ മലയാനലേ ഇതി മേദിനീ സസൌഖ്യം സുഖസഹിതം യഥാ തഥാ വിരേചുരിത്യന്വയഃ പ്രസൂഭിഃ കദളീഭിഃ രമ്യേ മനോഹരേ പ്രസൂനാനപീതാളിഃ പുഷ്പമകരന്ദപാനതൃപ്തൈഃ മാലതീനാം ജാതീനാം സുമനാ മാലതീ ജാതിരിത്യമരഃ പ്രസൂഭിഃ വീരുദ്ഭിഃ പ്രസൂനഭാജനരഞ്ജിത കദളീവീരുധോഃ സ്ത്രിയാമിതി മേദിനീ പരീതാഗമേ പരീതാഃ വ്യാപ്താഃ അഗമാ വൃക്ഷാ യസ്മിന്നിതി ഗോത്രവിശേഷണം തഥാ ച കദളീകാണ്ഡമണ്ഡിതേ കുസുമിതമാലതീലതാലിംഗിതേ തരുനിബിഡേ തത്ര ജാതരൂപഗോത്രേ ഗോത്രജാസൈനികാഃ സുഖമാചരന്നിതി ഭാവഃ വൃ൦

സുധാസന്നിഭം ഗാംഗമംഭഃ പിബന്തോ
ന യോധാസ്തരന്തി സ്മ വേഗാപഗേയം।
തൃഷാ സാർദ്ധമേഷാം ശ്രമഃ ശാന്തിമാഗാ
ദ്രുഷാ തത്ര ശക്രസ്യ പോഷം വിഷാദഃ ॥ വൃ൫

സുധേതി। തത്ര മേരൌ യോധാ ഭടാഃ ഭടാ യോധാശ്ച യോദ്ധാര ഇത്യമരഃ സുധാസന്നിഭം അമൃതതുല്യം ഗാംഗം ഗംഗാസംബന്ധി അംഭഃ ജലം പിബന്തസ്സന്തഃ വേഗാപഗേയം വേഗാ വേഗവതീ സാ ചാസാവാപഗാ നദീ തസ്യാസ്സംബന്ധി അംഭഃ പയഃ ന സ്മരന്തി സ്മ വിസ്മൃതവന്തഃ ഏഷാം യോധാനാം ശ്രമഃ ക്ലമഃ തൃഷാ പിപാസയാ [illegible] ശാന്തിമുപശമമാഗാത് പ്രാപ ശക്രസ്യേന്ദ്രസ്യ. വിഷാദഃ [illegible] സാർദ്ധം പോഷം പുഷ്ടിമാഗാൽ പ്രാപ അമൃതതുല്യ [illegible] വേഗവതീജലം വിസ്മൃതവന്തോ ഭടാ [illegible] ശ്രമഭടാഃ ശാന്താ ഗതാ [illegible] വിഷാദോ ഭൃശം പുഷ്ടിമാപദിതി ഭാവഃ വൃ൬

പ്രസ്ഥോദഗ്രാഗമാഗ്രപ്രവികചസുമനോവ്രാതനിഷ്ഠ്യൂതജാലൈഃ
ഭ്രസ്ഥോല്ല്യാസൈകതാനൈരമിതപരിമളൈസ്സാന്ദ്രപച്ഛന്നരാഗൈ
തസ്ഥൗ പൃഥ്വീന്ദ്രപുത്രീ പ്രമദമകരേ തത്രകാന്തസ്സമാരാദ്രൗ
തീരൈസ്തർമ്മിത്രൈഃ പൃഥാ ച പ്രഥരണമധരയാസൗ ച സത്രാ
സപധാത്ര്യാ ॥ ൭൨

പ്രസ്ഥേതി। അസൗ പൃഥ്വീന്ദ്രപുത്രീ ഭൂപതികന്യകാ അമിതപരിമളൈഃ അമിതോപരിമിതഃ പരിമളോ ഗന്ധോ യേഷാം തൈഃ പരിമളോ ഗന്ധജനമനോഹരത്വ്യമതഃ അത ഏവ ഭ്രസ്ഥോല്ല്യാസൈകതാനൈഃ ഭ്രസ്ഥാനാം ഭ്രമിതാനാമപി ഭ്രസ്ഥഃ സ്വാദ്ഗ്രതെ മൂലഃ ഭ്രമയുക്തജനോ ത്രിഷ്ടിതി മേദിനീ ഉല്ലാസസ്യ സന്തോഷണസ്യ ഏകതാനൈരേകായനൈഃ ഏകതാനോ നന്യവൃത്തിരേകാഗ്രൈകായനാവപി ത്വ്യമരഃ പ്രസ്ഥോദഗ്രാഗമാഗ്രപ്രവികചസുമനോവ്രാതനിഷ്ഠ്യൂതജാലൈഃ പ്രസ്ഥേഷു സാനുഷു സ്നഃ പ്രസ്ഥസ്സാനതന്ത്രിയാമി ത്യമരഃ വിസൃമാനാനാമുദഗ്രാണാമുന്നതാനാമഗമാനാം വൃക്ഷാണാം ഉദ്ഗമാഗമാ ഇത്യമരഃ അഗ്രേഷു ശിഖാസു പ്രവികചേഭ്യഃ ഫുല്ലേഭ്യഃ സുമനോവ്രാതേഭ്യഃ കുസുമസഞ്ചയേഭ്യഃ നിഷ്ഠ്യൂതൈഃ നിർഗ്ഗതൈരജോഭിഃ പരാഗൈസ്സാന്ദ്രപച്ഛന്നരാഗൈർന്നിബിഡിതപരിസരൈരൈഃ പ്രമദരേകരൈ തോഷാതിശയകാരിണി തത്ര കാന്തസമാരാദ്രൗ തസ്മിൻ ചാമീകരധരാധരേ തീരൈസ്തസ്ഥൗ സ്ഥിതവതീ ത്യഥം ശാസ്ത്രോപരക്ഷാത്രോപായനാമീരജസ്സല। താവതാരത്വിമുഗ്ദ്ധാംബുപാതാത്രാപായമന്ത്രീഷ്ടിതി മേദിനീ മിതൈസ്സഖിഭിഃ പ്രഥരണമധരയാ പ്രഥരണേ താഡ്യമധഃ മധരയാ കഠിനയാ പൃഥാ ക്ഷമയാ ച സപധാത്ര്യാ സപാദപമാത്രാ ച സത്രാ സമം ഉപമാതൃമധാത്രീതി സാമസ്ഥഃ സാകം സത്രാ സമം സമേത്യമരഃ തസ്ഥൗ സ്ഥിതാവൽ യഥാചായിപാദിമളിമിതൈഃ ഭ്രമിതാനാമപ്യാനന്ദൈകായതനൈഃ കനകമാതസമുന്നതശിഖരസമുദ്ഭവൽ പുഷ്പസഞ്ചയനിഷ്ഠ്യൂതപരാഗൈരതിഗൂഢപരിസരൈരൈ അത ഏവ തോഷാതിശയകാരിണി തസ്മിൻ സുരാലയേ നരപതിതനുജാ സഖീഭിഃ ക്ഷമയാ സപാദപമാത്രാ ച സാർദ്ധം തസ്ഥാവിത്യനേനാതിരമണീയേ കനകാചലേ സഖീഭിഃ സേവിതാവസഥിതി ഭാവഃ സ്രഗ്ദ്ധരാവൃത്തമേതൽ മ്രഭ്നൈര്യാനാം ത്രയാണാം ത്രിമുനിയതിയുതാ സ്രഗ്ദ്ധരാ കീർത്തിതേയമിതി ലക്ഷണാൽ.

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികുലകുമുദോദയസ്യ വാസുദേവസ്യ ഭട്ടാതിരിവാചാ ദേശികപദകമലശരണാഗതരാമപാണിവാദവിരചിതേ വസുഹൃദഃ സുമ്പഷണ്ണൈഃ കൃതേ തന്ത്രകാരിണ്യാ തൃതീയസർഗ്ഗപ്രകാശികയാം സമാപ്താ നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരായണശേഷാവീശ്വരേഭ്യോ ഗുരുഭ്യോ നമഃ

ഓം തത് സത്

ശുഭം ഭൂയാൽ

തൃതീയസ്സർഗ്ഗസ്സമാപ്തഃ

തടാതകാപരിണയം.

ചതുർത്ഥസ്സർഗ്ഗഃ

അഥോ മഹാവീരകരം സുരേശ്വരം
രണേ മഹാവീരഭവാ തടാതകാ ।
മതിം മഹാവീരജനാവൃതാകരോ-
ദ്വിജേതുമോജസ്വിജയോ ഹി ശസ്യതേ ॥ ൧

അഥോ ഇതി. അഥോ ഇത്യാരംഭാർത്ഥകമവ്യയം മംഗളാനന്തരാരംഭപ്രശ്നകാർത്സ്ന്യേഷ്വഥോ അഥേത്യമരഃ. മഹാവീരഭവാ മഹാവീരരാജാപരനാമ്നഃ മഹാവീരസ്തു ഗരുഡേ ശൂരേ സിംഹേ മഖാനലേ വജ്രേ ശ്വേതതുരംഗേ ചേതി മേദിനീ തസ്യാത്മഭവാ യസ്യാസ്സാ മഹാവീരജനാവൃതാ മഹാവീരാ അതിശൂരാ യേ ജനാസ്സചിവാസ്സചിവാ ഇതി യാവൽ തൈരാവൃതാഽന്വിതാ തടാതകാ കർത്രീ മഹാവീരകരം മഹാവീരോ വജ്രം കരേ പാണൌ യസ്യ തം സുരേശ്വരം ഇന്ദ്രം രണേ യുദ്ധേ വിജേതും മതിം ബുദ്ധിമകരോൽ ചകാര ഓജസ്വിജയഃ ഓജസ്വിനോ ബലിനോ ജയഃ വിജയഃ ഓജോദീപ്തൌ ബലേ ചേത്യമരഃ ശസ്യതേ ശ്ലാഘ്യതേ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ തഥാ ച പരാക്രമിസമാക്രമണസ്യ പ്രാശസ്ത്യം തദുപാദാനേ ഏവ ദംഭോളിധരസ്യ ജംഭവൈരിണസ്സംഗ്രാമായ സംരംഭസാകാംക്ഷിണീ ശതനയാ മതിമതനുതേതി ഭാവഃ സർഗ്ഗേസ്മിന്നാപഞ്ചാശം വൃത്തം ജതൌ തു വംശസ്ഥമുദീരിതം ജരാവിതി ലക്ഷണാൽ അലങ്കാരശ്ചാർത്ഥാന്തരന്യാസഃ ൧

അധിജ്യകോദണ്ഡമനീകരക്ഷണേ
നിയുജ്യ സാ മന്ത്രിണമാവിശദ്രഥം ।
അജയ്യമഭ്യർക്കമദാപിതാ പുരാ
ജയശ്രിയസ്ത്രാണവിധൌ യമാദിമം ॥ ൨

അധിജ്യേതി. സാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ അധിജ്യകോദണ്ഡം അധിരോപിതാ ജ്യാ മൌർവ്വീ യസ്മിൻ തദധിജ്യം മൌർവ്വീ ജ്യാ ശിഞ്ജിനീ ഗുണ ഇത്യമരഃ താദൃശ

ഭകാരണസം ധാരയിത്വാ തം മന്ത്രിണം സചിവം സുമതിമിത്യർത്ഥഃ അനീകരക്ഷണെ സൈന്യപാലനെ നിയുജ്യ പ്രേരയിത്വാ തഥാ നൃപനാം അവിശൽ പ്രാവിശൽ നൃപമന്ദിരമിത്യർത്ഥഃ കീദൃശോയം സചിവ ഇതിചെദാഹ അഭഃ പിതൃത്വൈകം പദം അമുഷ്യാഃ പിതാ ജനകഃ മലയധ്വജ ഇതി യാവൽ പുരാ പൂർവ്വഹേമാദ്രിവിധാനസമയ ഇതിയാവൽ യസ്യത്രാണവിധൌ യയോരശ്വമേധീയഹയസ്യ ത്രാണവിധിഃ പാലനവിധാനം തസ്മിൻ യജ്ഞാശ്വപാശ്വമേധീയ ഇത്യമരഃ ആർദ്രിമം മുഖ്യം യം സുമതിമിത്യർത്ഥഃ നിയുജ്യ ത്രാപ്യനക്ഷംഗഃ അജയ്യം ജെതുമശക്യമപി ജയ്യോദ്യശ്ശക്യതെ ജെതുമിത്യമരഃ അക്രമിന്നും അക്രൊശപെണ്ണുസ്സ്നികെ ഭവെ താദൃശ്ശിവസ്സതാവിതിമെദിനീ അജയൽ ജിതവാൻ ഇതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ പുരാ കില മലയധ്വജോ യജ്ഞാശ്വമേധീയഹയപാലനായാദിശ്യ സുമതിമജിതമപി ശത്രുഘ്നം ജിതവാൻ തദാനീം സൈന്യാവനായ നിയുജ്യ സ്വയമന്തഃപുരമഗമദിതി ഭാവഃ ൭

തദാ മഹാവീരസദൃക്ഷവിക്രമാ
സ്വദാശയജ്ഞാ ജഗൃഹുശ്ചാരചാരാഃ ।
മഹേന്ദ്രമപ്യാഭിമുഖം യയോഃ പുനഃ
പ്രഹർത്തുകാമാ ഇവ ശസ്ത്രപാണയഃ ॥ ൮

തദേതി। മഹാവീരസദൃക്ഷവിക്രമാഃ മഹാവീരേണ സിംഹേന സദൃക്ഷസ്സമാനഃ സദൃക്ഷസ്സദൃശസ്സമാന ഇത്യമരഃ വിക്രമോ ബലം യേഷാന്തേ തഥാ ചാരചാരാഃ ചരാഃ ചാരനീതി ചാരചാരാഃ സേനാസമവായജനാ ഇത്യർത്ഥഃ തദാശയജ്ഞാസ്സ്വസ്വാമ്യഭിപ്രായം ജാനന്തീതി തഥോക്താസ്സന്തഃ ജഗൃഹുഃ യത്ര ഹേതുമൽപ്രക്ഷ്യതെ യയോരശ്വമേധീയാശ്വസ്യ യജ്ഞാശ്വാശ്വമേധീയ ഇത്യമരഃ ആഭിമുഖ്യം അപഹർത്താരം ഭവേദാഭിമുഖ്യോ ഇതിമെദിനീ മഹേന്ദ്രമപി വൃത്രഹന്താരമപി തം പുനഃ പ്രഹർത്തുകാമ ഇവ പ്രഹർത്തും താഡയിതും കാമോഭിലാഷോ യേഷാന്തഥോക്താ ഇവേത്യുൽപ്രേക്ഷാ ശസ്ത്രം പാണൌ യേഷാം തഥോക്താ ഇതി യോധവിശേഷണം തഥാച പൂർവ്വമേവാശ്വപരിഗ്രഹാർത്ഥമാഗതസ്യ പാകരിപോസ്സന്താഡനേ പുനരപി സകാമാ ഇവ ധൃതായുധാഃ പദാതയഃ സ്വാശയാനുരൂപമാലക്ഷ്യാഭിനിവേശമദൃക്ഷ്യാഃ പ്രമോദമാസന്നിതി ഭാവഃ ൮

പ്രസൃതവൃന്ദാരകവൃന്ദചോദിതാ
ബഭൌ തദാ സ്യന്ദനപങ്ക്തിരുച്ചകൈഃ ।
തദാനകൂലാനിലലോലകേതനാ
വലംബിഹാരൈരിവ കാലയന്ത്രിണഃ ॥ ൯

പ്രസൃതേതി। തദാ പ്രസൃതവൃന്ദാരകവൃന്ദചോദിതാ പ്രസൃതാസ്സാരഥയഃ പ്രസൃതം കന്ദരെ സ്ത്രീണാം ത്രിഷു സംജാതന്യസ്തമയോരിതിമെദിനീ തേഷാം

ബൃന്ദാരകാ ശ്രേഷ്ഠാഃ ബൃന്ദാരകൈരൂപിമുഖ്യാവിത്യമരഃ തേഷാം ബൃന്ദേന സമൂഹേന ചോദിതാ പ്രേരിതാ സ്യന്ദനപങ്ക്തിഃ ശതാംഗാവലിഃ അധ്വനി മാര്‍ഗ്ഗേ അനാകുലാനിലലോലകേതനാവലംബിപതാകൈഃ അനാകുലേന സമഗത്യനഗരതനാനിലേന വായുനാ ലോലാനി ചഞ്ചലാനി ചലം ലോലം ചലാചലമിത്യമരഃ കേതനേഷു കേതുഷു അവലംബീനി അവലംബിതാനി പതാനി പടാഃ യേഷു പതാഃ പുംസി മഹാനെവ ത്രിഷു കാര്‍പ്പാസവാസസീതി മേദിനീ തൈരരീന്‍ ശത്രൂന്‍ കാലയന്തീ അപസാരയന്തീവ ബഭൌ തതാം അധിശയെന ബഭൌ ഇതാ ഇത്ഥം ച സാരഥിസഞ്ചോദിതാ ശതാംഗരാജിരാകുലവാതസഞ്ചലിതകേതനാംശുകൈരാജിതലാത് സപത്നാനപദ്രാവയന്തീവ ബഭാവിതി ഭാവഃ ഉല്‍പ്രേക്ഷാ ൮

കടാന്തരോദ്ഗതമദാംബുവിപ്രുഷാം
ഘടാ വിരേജേ കരിണാം ധരാഭൃതഃ ।
തടാന്തരേ തസ്യ തദാ ശുചിച്യുതാ
വടന്ത്യനന്തംബുമുചാമിവാവലിഃ ॥ ൯

കടാന്തരേതി। കടാന്തരോദ്ഗതമദാംബുവിപ്രുഷാം കടയോര്‍ഗ്ഗണ്ഡയോഃ ഗണ്ഡഃ കടോ ഇത്യമരഃ അന്തരാന്മധ്യാദുദ്ഗതാനാം നിര്‍ഗ്ഗതാനാം മദാംബൂനാം മദജലാനാം വിപ്രുഷഃ ബിന്ദവഃ യേഷാം തേഷാം പൃഷന്തിബിന്ദുപൃഷതാഃ പുമാംസോ വിപ്രുഷഃ സ്ത്രിയ ഇത്യമരഃ കരിണാം ഗജാനാം ഘടാ സമൂഹഃ ഘടാ സ്യാത് കരിവൃന്ദേപീത്യനേന ഘടാശബ്ദസ്യ കരിവൃന്ദാര്‍ത്ഥകത്വേപി കരികളഭാദിപ്രയോഗവത് വൃന്ദമാത്രാര്‍ത്ഥതയാവഗന്തവ്യം തസ്യ പ്രസിദ്ധസ്യ ധരാഭൃതഃ പര്‍വ്വതസ്യ സുമേരോരിതി യാവത് തടാന്തരേ തടസ്യ കാനനസ്യാന്തരേ മധ്യേ തടൌ നികഞ്ജേ കാന്താര ഇതി മേദിനീ ശുചിച്യുതൌ ശുചേരാഷാഢമാസസ്യ ച്യുതൌ ഗമനകാലേ വര്‍ഷകാലേ ഇതി യാവത് ശുചിസ്ത്വാഷാഢ ഇത്യമരഃ അനാകനന്ദേ അനന്താം സുരവര്‍ത്മ മിത്യമരഃ അനന്തേ സഞ്ചരന്തി അംബുമുചാം മേഘാനാമാവലിഃ പങ്ക്തിരിവ വിരേജേ ശുശുഭേ യഥാ വര്‍ഷാസമയേ ഗഗനമംബുദാവലിരേതി വിലസതി തഥാ ഗണ്ഡനിര്‍ഗ്ഗളന്മദജലബിന്ദൂനാം മദാവളാനാമാളിരാലീഢഗഗനസ്യ കനകഗിരേഃ കാനനേ രരാജേതി ഭാവഃ ൯

പ്രയാഗവൈശാഖനരേന്ദ്രപാലിതാ
പ്രയാഗപങ്ക്തിഃ പ്രണതൈര്‍ധരാങ്കണേ ।
പ്രയാഗയോഗ്യാം സമവേക്ഷിതും പുരാ
പ്രയാഗനീതം കുതുകിന്യതിത്വരാ ॥ ൧൦

പ്രയാഗേതി। പ്രയാഗവൈശാഖനരേന്ദ്രപാലിതാ പ്രയാഗവൈശാഖനരോ മഹാപതിഃ പ്രയാഗസ്ത്വീര്‍ത്ഥഭേദേ സ്യാദ്യജ്ഞേ ശക്രേപി ഹയേ ഇതി മേദി

നീ തസ്മാൽ ഭവതീതി ഭഃ തയാ ഉപലാളിതാ സന്തോഷിതാ പ്രയാഗപങ്ക്തിഃ പ്രയാഗാനാമശ്വാനാം പങ്ക്തിരാവലിഃ ധരാങ്കണെ ധരസ്യ പൎവ്വതസ്യാങ്കണെ അങ്ങിരെ അത്യായ്ധരപൎവ്വതാ ...

പ്രയാഗയോഗ്യം പ്രയാഗസ്യാശ്വമേധാദ്ധ്വര
ന്ധും ബന്ധുസ്വസ്വജനാ ഇത്യമരഃ ംരംക്ഷിതുമവ
തുകവതീ അതഏവാതിത്വരാതിവെഗവതീ പ്ര
ത്യാഖണ്ഡലനീതമശ്വമേധസൈന്ധവം ദ്രഷ്ടുമിവാ
ജിവാ രരാജെതി ഭാവഃ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ന്ന

രാംഗതുരംഗപത്തയൊ
സംഗദ്ദഗിംഗവീക്ഷണാൽ।
പാംഗസുരാംഗയെഭവൻ
ാംഗവിഹംഗസത്വരാഃ ॥ ൬)

സാരംഗതുരംഗപത്തയഃ ശതാംഗാ രഥാഃ സാരം
ാരിണെ ചാതകെപി മതംഗജ ഇതി മെദിനീ തു
തയശ്ച നൃപാംഗജാസംഗദ്ദഗിംഗവീക്ഷണാൽ
ഃ തസ്യാ അസംഗമനിൎഗ്ഗളം ദൃശൊൎന്നേത്രയൊഃ
ത ഇതി മെദിനീ വീക്ഷണമവലൊകനം തസ്മാ
ാസുരാംഗയെ ദിശാഃ കാഷ്ഠാ ഏവാംഗനാ യൊ
ാഃ അപാംഗസ്ത്വംഗഹീനെ സ്യാൽ നെത്രാന്തെ
ലകാ ഇവാലങ്കാരഭൂതാഃ യെ സുരാസ്സുരനാഥാഃ
തെഷാം യഃ നിയമനം യൊ നാ വായൌ റിയ
ൿപാലജയ ഇത്യൎത്ഥഃ പതംഗപാനംഗവിഹംഗ
ഃ അനാംഗം മനഃ അനംഗൊ മദനെ നംഗമാകാ
ിഹംഗൌ വായുബാണൌ വിഹംഗൌ വായുവി
ത്വരാ വെഗവന്തൊഭവൻ ബഭൂവുഃ തഥാച രഥ
ിസുതാത്തുരാവലൊകനെനാനവലംബെപ്യംബെ
ൎമാനാദിൿപാലനിയമനായ ഗരുഡമാനസഗന്ധ
ന്തൊ ബഭൂവുരിതി ഭാവഃ ൭

ഥ സാധനെന സാ
ിയത്സ്വരാസദൽ
ിസാഗരം സതീ
സുഖാത്മകം യഥാ ॥ ൮

ന്തരം സാ തടാതകെത്യൎത്ഥഃ ചതുൎവ്വിധെന രഥാ
പ്രകാരാഃ യസ്യ തെന സാധനെന സൈന്യെന

ണെന്ദ്രെണ നീതം അപഹൃതം
സ്യ യൊഗ്യമഹം സ്വം സ്വ
ലൊകിതുമിവ കുതുകിനീ കൌ
ബഭൌ രരാജ അശ്വാവലിരപ്
തികൌതുകവതീ അതഏവാതി

ശതാംഗസാ
നൃപാംഗജാ
ദിശാംഗനാ
പതംഗപാ

ശതാംഗെതി। ശതാംഗ
ഗാ ഗജാഃ സാരംഗഃ പുംസി വ
രംഗാസ്തുരഗാഃ പത്തയഃ പദാ
നൃപാംഗജാ തടാതകെത്യൎത്ഥ
ങ്ഗംഗമത്തുതം ങ്ഗംഗഃ സ്യാദത്ഭു
ദ്ധെതൊഃ ദിശാംഗനാപാംഗ
ഷിതഃ താസാമപാംഗാസ്തിലക
തിലകെപിചെതി മെദിനീ തി
തെഷാമംഗാനി രാജ്യാദീനി
മന ഇതിമെദിനീ തസ്മിൻ ദിക
സത്വരാഃ പതംഗപൊ ഗരുഡ
ശമനസൊരപീതി മെദിനീ വി
ശിഖാവിത്യമരഃ ത ഇവ സത
ഗജതുരഗപദാതയൊ നരപത
രതലെ ദിങ്മഹിളാതിലകായ
വഹബാണാ ഇവാതിവെഗവ

ചതുൎവ്വിധെനാവ്യ
സമന്വിതാതീത്യ
സുദുസ്തരം സംസൃത
തപസ്വിനീ ബ്രഹ്മ

ചതുൎവ്വിധെനെതി। അഥാന
ദിഭെദെന ചതസ്രൊ വിധാഃ

സമന്വിതാ യുക്താ സതീ വിയൽ അംബരപഥമതീത്യാതിക്രമ്യ സ്വഃ സ്വൎഗ്ഗം ചതുൎവ്വിധേന സാധനേന സാധനാനി ച നിത്യാനിത്യവസ്തുവിവേകഃ ഇഹാമുത്ര ച ഫലഭോഗവിരാഗഃ ശമാദിഷട്കം മുമുക്ഷുത്വഞ്ചേതി തേന സമന്വിതാ തപസ്വിനീ തപഃ കൎത്ത്രീ സതീ പതിവ്രതാ സുദുസ്തരം ശുകശൌനകസന ന്ദനാദിഭിരപി ദുസ്തരം ദ്രുഹിണേനാപി ദുൎഗ്ഗമശക്യം സംസൃതിസാഗരം സംസൃതിസ്സംസാരഃ സാഗരമിവ അപാരത്വാദിസാമ്യാൽ തം അതീത്യാതിക്രമ്യ സ്വാത്മകം സുഖമാനന്ദ എവാത്മാ സ്വരൂപം യസ്യ തൽ "ആനന്ദം ബ്രഹ്മേതി" ശ്രുതേഃ ബ്രഹ്മ സച്ചിദാനന്ദലക്ഷണം യഥാശ്രുത ഇവാൎത്ഥകഃ ബ്രഹ്മൈവേത്യൎത്ഥഃ സമാസദേ ആസസാദ യഥാ വാ സാധനചതുഷ്ടയസമ്പന്നാ തപസ്വിനീ സതീ സാഗരമിവാപാരം സംസാരമുല്ലംഘ്യ ബ്രഹ്മസ്വരൂപമാപ്നോതി തഥൈയമപി രഥഗജതുരഗപദാതിസൈന്യസമന്വിതാ ഗഗനപഥമതിക്രമ്യ ത്രിവിഷ്ടപമാസസാദേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൯

സുരാസുരവ്രാതനമസ്കൃതസ്യ യ
ച്ഛതക്രതോൎദ്ധാമ സമഗ്രസമ്പദഃ ।
നികേതനം സൎവ്വസുപൎവ്വണാമിദം
ഖനിൎമ്മണീനാമണീയസാമപി ॥ ൧൦

സുരാസുരേതി। അഥ ത്രിവിഷ്ടപം സ്തൌതി സുരാസുരവ്രാതനമസ്കൃതസ്യ സുരാണാം ദേവാനാം അസുരാണാം ദൈത്യാനാം ച വ്രാതേന സമൂഹേന നമസ്കൃതസ്യ വന്ദിതസ്യ സമഗ്രസമ്പദഃ സമഗ്രാ പൂൎണ്ണാ സമ്പൽ ശ്രീൎയ്യസ്യ ശതക്രതോരിന്ദ്രസ്യ യദ്ധാമ ഗൃഹം കൎത്തൃ സൎവ്വസുപൎവ്വണാം നിഖിലദേവാനാമപി നികേതനം ഗൃഹഭൂതം അണീയസാമതിശ്രേഷ്ഠാനാം മണീനാം ചിന്താമണ്യാദിരത്നാനാം ഖനിഃ ആകരശ്ച ഭവതീതി യാവൽ ഖനിസ്ത്രിയാമാകരസ്സ്യാദിത്യമരഃ തദ്ധാമ ആസസാദേതി പൂൎവ്വേണാന്വയഃ യദിന്ദ്രസ്യ നിഖിലനിലിമ്പാനാമപി നികേതനം ചിന്താമണ്യാദിരത്നാനാമപി ആകരശ്ച തൽ സമാസദേതി ഭാവഃ ൧൧

മഹീതലേപി ന തേന ദാതൃതാ
മതാ മഹീദേവവരൌ ന യേധികം ।
വദാന്യഭാവേന ദധീചിഭാസ്കരീ
പ്രതിദ്രുമാ യത്ര വനസ്യ കല്പകാഃ ॥ ൧൨

മഹീതി। യത്ര സ്വൎഗ്ഗേ യേ കല്പാദിവൃക്ഷാഃ ആരാമാണാം കല്പകാനാം മഹീതലേപി ഭൂതലേപി സത്യപി മഹീദേവവരൌ മഹീദേവാനാം ഭൂസുരാണാം ഭൂപതീനാഞ്ച ദേവോ മേഘേ സുരേ രാജ്ഞി നാഥേ സ്യാദിന്ദ്രിയേപി ചേതി മേദിനീ വരൌ ശ്രേഷ്ഠൌ ദധീചിഭാസ്കരീ ദധീചിൎന്നാമ കശ്ചന്മുനിഃ ഭാസ്കരിഃ ഭാസ്കരസ്യാപത്യം പുമാൻ കൎണ്ണ ഇത്യൎത്ഥഃ തൌ വദാന്യഭാവേന ദാതൃതയാ

അഥ അധഃപ്രദേശേ തിരസ്കാരവിഷയേ നഗരാന്തശ്ചക്രമരൈരിത്യർത്ഥഃ ഖ ഇത്യധ്യാഹാർയ്യം തേ കല്പകാഃ മന്ദാരാദിവൃക്ഷാഃ വനസ്യ നഗരസ്യ വൃതിസ്ഥകാഃ വൃതികരാ ദൃഢാ വൃതിസ്ഥാ ഗുപ്തിവൃക്ഷാ ആവരണകരവൃക്ഷാ വാ വൃതിരാവരണേ ഗുപ്തൗ ചേത്യമരഃ തദാസമേതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ തഥാച വൃത്രാസുരവിത്രാസിതസുത്രാമാദിസ്ത്രാണനേച്ഛുഃ സ്വകീയമപി പ്രാണനമഗണയൻ ദധീചിർദ്ദീണാദനസം തേഭ്യോ ചണ്ഡരോഹനദന്യോപി വിദിതതത്വ ഏവാമണ്ഡലായ ഖണ്ഡയൻ കവചകണ്ഡലേ വിതയാര തദധഃകാരിണോ മന്ദാരാദിതരവോ യത്ര ഗുപ്തിവൃക്ഷാഃ കൃതാ ഇതി ഭാവഃ ൧൨

വഹത്യതിസ്വച്ഛസുഗന്ധിശീതളാ
ഘനാധികസ്വാദുജലാ സരിദ്വരാ ।
തമാലജംബീലരസാലമാതുലാ
ദ്യനേകകൂലോത്ഥിതസാലശോഭിതാ ॥ ൧൩

വഹതീതി യത്ര യസ്മിൻ സ്വച്ഛം അതിസ്വച്ഛം സുനിർമ്മലം സുഗന്ധി പരിമളയുതം ശീതളം ശീതം അധികം ഘനം അധികസ്വാദു അതിമധുരഞ്ച ജലം യസ്യാസ്സാ സരിദ്വരാ നദീശ്രേഷ്ഠാ ഗംഗേത്യർത്ഥഃ വഹതി പ്രവഹതി തദാ ലേതി ഗംഗാവിശേഷണം തമാലാഃ തിലകവൃക്ഷാഃ തമാലസ്തിലക ഇത്യമരഃ ജംബീലാ നാരംഗവൃക്ഷാഃ ജംബലജംബീരജംഭളാ ഇത്യമരഃ രസാലസ്സഹകാരതരുഃ രസാലസ്സഹകാര ഇത്യമരഃ മാതുലാ മാതുലുംഗകാ മാതുലോ മദന ഇത്യമരഃ ഏതേ ആദയോ ദ്യേഷാം അനേകാ ബഹവഃ കൂലോത്ഥിതാസ്തീരോത്പന്നാശ്ച സാലാ വൃക്ഷാഃ കജസ്സാല ഇത്യമരഃ തൈശ്ശോഭിതാ ഉജ്ജ്വലേത്യർത്ഥഃ തദാ സമേതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ തഥാ ചാതിവിമലപരിമളമിളിതസ്വാദുമധുരനീരാ കൂലോത്ഥിതതമാലാദിസാലവിലസിതാ മന്ദാകിനീ ച പ്രവഹതീതി ഭാവഃ ൧൩

അധീതവേദാ വിദധത്യനേകശോ
ധ്വരാനുദാരാൻ യദവാപ്തയേ ദ്വിജാഃ ।
ന ദുസ്സഹാ ക്ഷുന്നച തൃട് ന വ്യഥാ
ന യത്ര ഭീന്നാപി ച തക്കദോചന ൧൪

അധീതേതി അധീതവേദാഃ അധീതാഃ അഭ്യസ്താഃ വേദാ നിഗമാ യൈസ്തേ ദ്വിജാഃ ബ്രാഹ്മണാഃ യദവാപ്തയേ യസ്യ സ്വർഗ്ഗസ്യാവാപ്തയേ പ്രാപ്തയേ ഉദാരാൻ ശ്രേഷ്ഠാൻ അദ്ധ്വരാൻ യാഗാൻ അനേകശോ ബഹുധാ വിദധതി കുർവ്വന്തി യത്ര സ്വർഗ്ഗ ഇത്യർത്ഥഃ ദുസ്സഹാ ദുഃഖേനാപ്യസഹ്യാ ക്ഷുൽ ക്ഷുത്ബാധാ നാസ്തി തൃട് പിപാസാ ച ന വ്യഥാ വ്യസനം ന ഭീഃ ഭയഞ്ച ന കദാചന കദാചിദപി തൽ രോഗശ്ച ന നാസ്തി തദിതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ ക്ഷുത്ബാധാദിരഹിതസ്ഥാനമേവ യദവാപ്തയേ ദ്വിജാ യജന്തീതി ഭാവഃ ൧൪

ഗതാഗതാഭ്യാമലമാതനോതി ഗൌ
സ്സദാഞ്ചിതാഭ്യാമപി യത്ര കാമധുക് ।
സ്ഥിതിം സ്രുതപ്രസ്നവസമ്പദാപ്ലുതാം
സ്വപീവരാപീനഭരാൽ സകൌതുകം ॥ ൬൩

ഗതാഗതാഭ്യാമിതി। യത്ര സഭൌമ്യ കാമധുക് കാമധേനുരിതി പ്രസിദ്ധാ ഗൌഃ പശുരപി സ്വപീവരാപീനഭരാൽ സ്വസ്യാത്മീയസ്യ പീവരസ്യ സ്ഥൂലസ്യ ആപീനസ്യ ഊധസോ ഭരാൽ ഭാരാതിശയതഃ സദാ സർവ്വദാ അഞ്ചിതാഭ്യാം മന്ദാഭ്യാം അലസാഭ്യാമിതി യാവൽ ഗതാഗതാഭ്യാം ഗമനാഗമനാഭ്യാം സ്രുതപ്രസ്നവസമ്പദാപ്ലുതാം സ്രുതയാ നിഃസൃതയാ ഗളന്ത്യാ പ്രസ്നവസമ്പദാ പ്രസ്നവസ്യ പയഃപ്രവാഹസ്യ പ്രസ്നവഃ സ്യാൽ പയസ്രുതാവിത്യമരഃ സമ്പദാ സമൃദ്ധ്യാ ആപ്ലുതാമാർദ്രാം സ്ഥിതിം സഞ്ചരണിം പദവീം സ്ഥിതിരിത്യമരഃ സകൌതുകം സകുതൂഹലം യഥാ തഥാ അലമാതനോതീതി ന കിന്തു അലങ്കാരമ ഭവത്യർത്ഥഃ കാമധേനുരപി മന്ദഗമനാതിഗൌരവാൽ മന്ദാഭ്യാം ഗമനാഗമനാഭ്യാം നിഃസ്രവദ്ഭിർദുഗ്ദ്ധപയഃപ്രവാഹൈരാർദ്ര്ം സഞ്ചരണിമലങ്കാരതി ഭാവഃ ൬൩

ഉപേയുഷീം കൂലമസേവതാംബികാം
കനീയസീമപ്യമരൌകസാം നദീ ।
കരൈശ്ച ധാരാസനമർഘ്യമാദരാ
ദധൌ മരൈയഃ പാദ്യമഘൌഘനാശിനീ ॥ ൬൪

ഉപേയുഷീമിതി। അഥാനന്തരം അമരൌകസാം അമരാ അമരാവതീ ഓകോ ധിഷ്ണ്യം യേഷാം തേഷാം ദേവാനാമിത്യർത്ഥഃ അമരസ്ത്രിയശ്ചൈവ്യസ്ഥി സംഹാരേ കഥിതേ ഉമേ സപ ഉദ്ധൃതരാവത്യോസ്സൂനാ മുദ്ധാ അരായത്വ ഇത്യമരഃ നദീ ഗംഗേതി യാവൽ കൂലതീരം കൂലനീരം തടം കച്ഛമിതി ഹലായുധഃ ഉപേയുഷീം പ്രാപ്താം അംബികാം തടാതകാമിതി യാവൽ അംബികാ രൂപകന്യാകാ ഇതി ശബ്ദാർണ്ണവേ കനീയസീം അല്പാമതോഞാമതിയുവതീമപി കനീയാനത്യുനി സ്യാദത്ര പ്രാജയോസ്ത്രിഷ്വിതി മേദിനീ ഉർമ്മയഃ ചിവിയോഃ കരൈഃ മൈക്ഷേണമയോ നാ മർ സ്ത്രീകരം ജലമിതി മേദിനീ ആസനം പാദ്യം പാദപ്രക്ഷാളനോപയോഗ്യം ജലഞ്ച ആദരാൽ സാദരം അർഘ്യം പൂജാം വിധായ കൃതപാദസേവതാമജത അഘൌഘനാശിനീ പാപസഞ്ചയനാശിനീതി ഗംഗാവിശേഷണം തഥാചാഘൌഘവിധ്വംസിനീ ത്രിദശ കടിന്യപി യാതിത്ഥിരുപേണാഗതാമംബാമുപേത്യ യഥാവിധി പൂജാം വിധായ സേവതേതി ഭാവഃ അത്രാല്പാമഘൌഘനാശിനീതി അനാജാമസേവതേത്യനേന വിരോധാഭാസാലങ്കാരഃ ൬൪

സ്ഫുടാരവിന്ദാഗ്രപുടാന്തരസ്രവ-
ന്മധുപ്ലുടാസാന്ദ്രതരേണ സാദരം ।
വിയത്തടിന്യൂർമ്മിഭരേണ സേവിതാ
തടാന്തികാപശ്യദഥാമരാവതീം ॥ ൧൭

സ്ഫുടേതി। അഥാനന്തരം സ്ഫുടാരവിന്ദാഗ്രപുടാന്തരസ്രവന്മധുപ്ലുടാസാന്ദ്രതരേണ സ്ഫുടാനാം വികസിതാനാം അരവിന്ദാനാം പദ്മാനാം [illegible] വിയത്തടിന്യൂർമ്മിഭരേണ [illegible] തടാന്തികാ [illegible] ൧൭

മഹാർഹമാണിക്യനികായ്യജന്മനാ
മപി പ്രരോഹൈർമ്മഹസാമനാരതം ।
ദിശത്യഹർദ്ദീപദശാന്തരേ മുദം
മഹൌജസാം യാ വസതിർദ്ദിവൌജസഃ ॥ ൧൮

മഹാർഹേതി। [illegible] മാണിക്യ [illegible] ൧൮

സുനീലതാമ്രാശ്മശിലാഗ്രസഞ്ചയൈ-
ർദ്ദ്രുമപ്രവാളപ്രസവശ്രിയം ക്രമാൽ ।

ഉപേയുഷോ യദ്വരണസ്യ സാലതാം
നന്വുചിതൈവാതിതരാം മഹീയസഃ ॥ ൫൧

സുനീലേതി । സുനീലതാരാച്ഛശിലാംശുസംഘയൈഃ സുഷ്ഠു നീലാഃ ശ്യാമളാ വല്ലയഃ താരാഃ പീതവല്ലയഃ അച്ഛാഃ ശുഭ്രവല്ലയഃ തഥാവിധാശ്ച താശ്ശിലാസ്താസാം മരതകമാണിക്യവജ്രമണീനാം അംശവഃ കിരണാസ്തേഷാം സംഘൈ സ്സമൂഹൈഃ ഛദപ്രവാളപ്രസവശ്രിയം ഛദാനി പത്രാണി പ്രവാളാനി പല്ലവാനി പ്രസവാനി പുഷ്പാണി തേഷാം ശ്രിയം ശോഭാം ക്രമാൽ പശ്ചാദെന ഉപെയുഷഃ പ്രാപ്തവതഃ മഹീയസോതിമഹതഃ യദ്വരണസ്യ യസ്യാ അമരാവത്യാ വരണസ്യ സാലസ്യ പ്രാകാരസ്യ വരണസ്സാല ഇത്യമരഃ സാലതാ പ്രാകാരത്വം വൃക്ഷത്വഞ്ച വൃക്ഷോ മഹീരുഹസ്സാല ഇത്യമരഃ അതിതരാം അതിശയേന ഉചിതൈവ നാമ യുക്തൈവ കില മരതകമാണിക്യവജ്രഖചിതസ്യ യത്സാലസ്യ ഛദകിസലയകുസുമശോഭാമാവഹതോനേകസ്യ സാദൃശ്യസംഭവേന സാല ഇതി നാമ്നസ്സമീചീനതാ സംഭവതീതി ഭാവഃ ൫൧

കരോതി യദ്വാസപരായണോ ജന
സ്തപാംസി ഘോരാണി വസുന്ധരാതലെ ।
വൃഷശ്ച യദ്ദ്വാരകവാടികായുഗ
പ്രപാടനായാലമലൌകികോ മഹാൻ ॥ ൫൨

കരോതീതി । ജനോ ലോകഃ യദ്വാസപരായണഃ യസ്യാമമരാവത്യാം വാസഃ സ്ഥിതിരേവ പരമയനമാശ്രയോ യസ്യ തഥാഭൂതസ്സൻ വസുന്ധരാതലെ ഭൂതലെ ഘോരാണി ഭയങ്കരാണി തപാംസി നിയമാനി കരോതി കിഞ്ച മഹാൻ അത്യന്തമഹാഫലകത്വാൽ ശ്രേഷ്ഠഃ അലൌകികോ വൈദികോ വൃഷോ യാഗാദിധർമ്മഃ യദ്ദ്വാരകവാടികായുഗപ്രപാടനായ യസ്യാ നഗര്യാ ദ്വാരെ വിദ്യമാനസ്യ കവാടികയോഃ കവാടയോര്യുഗസ്യ യുഗളസ്യ പ്രപാടനായ വിഘടനായ അലം സമർത്ഥോ ഭവതീതി യോജ്യം 'സ്വർഗ്ഗദ്വാരകവാടപാടനപടുർദ്ധർമ്മ' ഇതി ഭർത്തൃഹരിഃ തഥാച നിഗമോക്തയാഗാദിധർമ്മ ഏവ യൽകവാടവിഘടനപടുഃ യത്ര നിവാസായായാസപൂർവ്വകം തപഃ കരോതി ജന ഇതി ഭാവഃ ൫൨

പയോമുഗ്ഭിർന്നിഷ്കുടപാലികാനന
ദ്വിജാധിപാലോകഗളജ്ജലോർമ്മിഭിഃ ।
വിധൂപലാവാലതലേഷു സങ്കുലെ
ഷ്വനോകഹാസേകഫലാ ന യത്ര വാ ॥ ൫൩

പയോമുഗ്ഭിരിതി । യത്രാമരാവത്യാം നിഷ്കുടപാലികാനാം ഉദ്യാനപാലികാനാം ആനനാനി മുഖാന്യേവ ദ്വിജാധിപാ ചന്ദ്രാസ്തേഷാം ആലോകേന പ്രകാശേന ദർശനേന വാ ഗളദ്ഭിഃ ശ്ചന്ദ്രോപലാവിത്യർഥഃ

ഗളതാം സ്രവതാം ജലാനാമൂർമ്മിഭിസ്സന്തതംഭൈഃ സങ്കുലേഷു യുക്തേഷു വിധൂപലാ-
ലവാലകേഷു വിധൂപലൈശ്ചന്ദ്രകാന്തശിലാഭിരാരചിതാലവാലദേശേഷു പയോ-
ഗ്രഹിണ്യജലാധാരണം അനോകഹാസേകഫലാ അനോകഹാനാം വൃക്ഷാണാം
ആസേകസ്സേചനമേവ ഫലം പ്രയോജനം യസ്യാസ്സാ തഥാ നൈവേത്യർത്ഥഃ
വൈയർത്ഥ്യാവധാരണാർത്ഥകം തഥാച ചന്ദ്രകാന്തമണിരചിതാലവാലതലതയാ ത-
രുണീയവനപാലികാനാമനുകരസമ്പർക്കനിഷ്പ്രയോജനജലതയാ ച തൽക-
രാന്തരംഭിതസംഭൃതകംഭാംഭസാം ദ്രുമാസേചനാഫലകതാ നാളദ്ദൈവതിഭാവഃ

സുരാസ്സുധാപാ അപി യദ്വിലാസിനീ-
മുഖാരവിന്ദാസവപാനലോലുപാഃ ।
ഭവന്തി തച്ഛീലവിശേഷവർണ്ണനാ-
വിധൌ കവേഃ കസ്യ വചഃ പ്രഗല്ഭതേ ॥ ൨൦

സുരാ ഇതി। സുരാ ദേവാസ്സുധാപാ അമൃതപാ അപി യസ്യാമമരാവത്യാം
വിഭൃതാനാനാം വിലാസിനീനാം സുന്ദരീണാം മുഖാനാമേവാരവിന്ദാനാം പ
ദ്മാനാം ആസവസ്യ മധുനഃ പാനേ ലോലുപാസ്സസ്പൃഹാ ഭവന്തി തച്ഛീലവിശേ
ഷവർണ്ണനാവിധൌ തസ്യാ അമരാവത്യാ ശ്ശീലം സ്വഭാവം തസ്യ വിശേഷ
ഉൽകർഷസ്തസ്യ വർണ്ണനാവിധൌ സ്തുതിവിധാനേ കസ്യ കവേഃ കസ്യ പണ്ഡിതസ്യ
വചഃ വാൿ പ്രഗല്ഭതേ നിപുണാ ഭവതി ന കസ്യാപീത്യർത്ഥഃ യത്ര സുന്ദരീ
ണാം അമൃതാദതിമധുരം അധരാമൃതമാസ്വാദയന്തി സുധാശനാഃ തസ്യാ വർണ്ണ
നായാം പണ്ഡിതസ്യ കസ്യ വാ വാണീ പ്രവീണേതി ഭാവഃ ൨൦

നിരീക്ഷ്യ താമീക്ഷണശർമ്മദായിനീം
സതക്ഷകാര്യ്യക്ഷകലാതികൌശലാം ।
അവിക്ഷതാരക്ഷകസംവൃതാമിയം
മുദം ക്ഷണം പക്ഷചരാനപായയുഃ ॥ ൨൧

നിരീക്ഷ്യേതി। പക്ഷചരാനപായയുഃ പക്ഷചരസ്യ ചന്ദ്രസ്യ അഥ പ
ക്ഷചരശ്ചന്ദ്ര ഇതി മേദിനീ അനപായയാ ഭംശാൽ വംശേനാപായേ ഇത്യക
ർഥഃ ഭവതീതിദ്രുഃ ഇയന്തരാതകേത്യർത്ഥഃ സതക്ഷകാര്യ്യക്ഷകലാതികൌശലാം
തക്ഷകാനാം വർദ്ധകിനാമധിപസ്യ വിശ്വകർമ്മണ ഇഷ്ടി യാവൽ കലായാ വി
ദ്യായാ വിദ്യാചാതുര്യ്യസ്യ കലേതി ഹേമചന്ദ്രഃ അതികൌശലേന നൈ
പുണ്യേന സഹിതാം ആരക്ഷകസംവൃതാം രക്ഷകജനാവൃതാം ഈക്ഷണശ
ർമ്മദായിനീം ഈക്ഷണയോർന്നയനയോശ്ശർമ്മ സുഖം ദാതും ശീലമസ്യാ ഇതി
തഥോക്താന്താമമരാവതീമിത്യർത്ഥഃ വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ ക്ഷണമല്പകാലം മുദം
സന്തോഷമവിക്ഷൽ പ്രാപ വിദ്യാമവിക്ഷൽ ഇത്യമരഃ വിവിധ നയനാനന്ദകാരി
ണീമപ്യമരാവതീമാലോക്യ യദി കലഹോ ഭവേദ്വിഘ്നോ സമ്മോദനാമരാ
വിധാനം സ്യാദിതി ശങ്കയാ കിഞ്ചിൽകാലമാപ്താനന്ദമഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൧

നരാഃ സുരാസാർദ്ധ്യ സ്വർണ്ണവർണ്ണാം പുരം
നിരീക്ഷമാണാ മണിതോരണോജ്ജ്വലാം
ന തൈരാശ്വസ്തരംഗിണീപതിം
വിരിഞ്ചിവിഷ്ണുവിഹായസൌഖ്യതഃ ॥ ൮൪

നരാ ഇതി॥ നരാ മനുഷ്യാഃ [illegible] സുരഃ സാർദ്ധമാസാദ്ധ്യ മണിതോരണോജ്ജ്വലാം മണിഖചിതൈസ്തോരണൈരുജ്ജ്വലാം [illegible] സ്വർണ്ണാം [illegible] പുരീമിതി [illegible] നിരീക്ഷമാണാസ്സമീക്ഷമാണാസ്സന്തഃ വിരിഞ്ചിവിഷ്ണുവിഹായസഃ [illegible] വിരിഞ്ചിം വിലംഘിതം വിഷ്ണും വിസ്മൃതം വിഹായ [illegible] ആശ്വസ്തരംഗിണീപതിം ആശ്വസ്തമേവ [illegible] ന തൈഃ ന ലംഘയാമാസുരിഹാ ആശ്വസ്തം [illegible] അപി മണിഖചിതതോരണശോഭിതാം നിർജ്ജര[illegible] ഗിണീനാഥപാരം ന പ്രാപുരിത്യൈവാശ്വസ്തമിതി ഭാവഃ ൮൪

ന മന്ദവാതിന്ദ്രിയദർശിനഃ പരം
തപോധന സിന്ധുരസൈന്ധവാ അപി ।
നിതാന്തമാത്മാശ്രയണം തദീയസാം
തനോതി പുംസാമപി സമ്പദം നരഃ ॥ ൮൫

നേതി॥ [illegible] മന്ദവാതാ മന്ദാഃ പരം കേവലം [illegible] പ്രജാപതാവിതി [illegible] അതീന്ദ്രിയദർശിനഃ [illegible] സിന്ധുര സൈന്ധവാഃ സിന്ധുരാ ഗജാഃ [illegible] അപി [illegible] അതീന്ദ്രിയദർശിനഃ അപ്രത്യക്ഷാമരാവതിദ്രഷ്ടാരഃ [illegible] പുണ്യാനാം [illegible] ന്ദ്രിയാം പുണ്യൈരിതി [illegible] ആശ്രയണമാശ്രയഃ [illegible] പുംസാം ജനാനാം നിതാന്തമധികം [illegible] ശ്രിയമതനോദിതി [illegible] പ്രത്യക്ഷസ്യ സഹസ്രാക്ഷപത്തനസ്യ [illegible] പരം പ്രവിണാ ന കിന്തു [illegible] പുണ്യമാപുരിതി ഭാവഃ അർത്ഥാന്തരന്യാസഃ ൮൫

തതസ്സ നാസീരമുപേത്യ നിർജ്ജരാ
നിഷേദുഷാമാസുരമാനവിക്രമം ।

അനീകിനീം ശൈവലിനീസമീപഗാം
കനീയസീന്താന്നൃപകന്യകാമപി ॥ ൨൪

തത ഇതി॥ തതോനന്തരം നിൎജ്ജരാ ദേവാഃ അമാനവിക്രമം ന വിദ്യതേ മാനം പ്രമാണം യസ്യ സോമാനഃ അതുല ഇതി യാവൽ വിക്രമോ ബലം യസ്യ തം ശുനാസീരമിന്ദ്രമുപേത്യ ഉപാഗമ്യ ശൈവലിനീസമീപഗാം ശൈവലിന്യാ മന്ദാകിന്യാസ്സമീപം ഗച്ഛതീതി തഥോക്താം അനീകിനീം സേനാം കനീയസീമതിയുവതിം അതിശയിതി ഇയസുൻ കനീയാനതിയൂനി സ്യാദേത്യല്പാനുജയോസ്ത്രിഷ്വപി ഇതി മേദിനീ താം നൃപകന്യകാം നൃപസ്യ ഭഗീരഥസ്യ കന്യകാം കുമാരീമപി നിരവദയാമാസുഃ വിജ്ഞാപയാമാസുഃ സുരപതിമുപഗമ്യ നിൎജ്ജരാ സ്സൈന്യസമീപവൎത്തിനീം സേനാം രമണീയരൂപാം യുവതീം രാജസുതാഞ്ച വ്യജിജ്ഞപന്നിതി ഭാവഃ ൨൪

അധിഷ്ഠിതാമന്ദതലഃ പുലോമജാ
തിലോത്തമാഭ്യാം സഹ ലേഖരാഡപി ।
നിശമ്യ സാടോപമുപാഗതാമഥ
ബലം തടിന്യാസ്തടമാകുലോഭവൽ ॥ ൨൫

അധീതി॥ പുലോമജാതിലോത്തമാഭ്യാം പുലോമജാ പൌലോമീ തിലോത്തമാ സ്വൎസ്ത്രീ താഭ്യാം സഹാധിഷ്ഠിതാമന്ദതലഃ അധിഷ്ഠിതമധിരോപിതം ആമന്ദസ്യ പൎയ്യങ്കസ്യ തലമുപരിഭാഗോ യേന സഃ ആമന്ദോ വാ പൎയ്യങ്ക ഏവ സ്യാൽ ഖട്വാമഞ്ചേപീതി മേദിനീ ലേഖരാട് ദേവാനാം രാജാപി സാടോപം സഗൎവ്വം യഥാ തഥാ തടിന്യാ മന്ദാകിന്യാസ്തടം തീരമുപാഗതാം പ്രാപ്താം ബലം സൈന്യം നിശമ്യാകൎണ്യാകുലസ്സംഭ്രാന്തോഭവൽ ബഭൂവ ഇന്ദ്രാണ്യാദിസുന്ദരീഭിസ്സഹ പൎയ്യങ്കനിവിഷ്ടസ്യ ത്രിദിവേശസ്യ നദീസമീപമാഗതാ ശത്രുസേനേതി ശ്രവണേന സംഭ്രമസ്സമഭൂദിതി ഭാവഃ ൨൫

സ വൈജയന്താഗ്രമഥാധിരുഹ്യ താം
വരൂഥിനീം വീക്ഷ്യ ജയന്തദേശികഃ ।
സഹസ്രതാമപ്യനിമേഷതാന്നിജാം
സഹസ്രകൃത്വഃ പ്രശശംസ ചക്ഷുഷാം ॥ ൨൬

സ ഇതി॥ അഥാനന്തരം ജയന്തദേശികഃ ജയന്തസ്യ ജനകഃ സ ഇന്ദ്രഃ വൈജയന്താഗ്രം വൈജയന്തസ്യ പ്രാസാദസ്യാഗ്രം കോടിം പ്രാസാദോ വൈജയന്ത ഇത്യമരഃ അധിരുഹ്യാരുഹ്യ താന്താദൃശീം വരൂഥിനീം സേനാമപി വീക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ നിജാമാത്മീയാം ചക്ഷുഷാം നേത്രാണാം സഹസ്രസംഖ്യാകതാം അനിമേഷതാന്നിമീലനശൂന്യതാഞ്ച സഹസ്രകൃത്വസ്സഹസ്രശ ഇതി യാവൽ പ്രശശംസ ശ്ലാഘിതവാൻ പ്രാസാദമാരുഹ്യ ഭയാനകാം സേനാമവലോക്യ

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

യാവൽ സൈന്യൈർന്നിരന്തരാവലോകനോപയോഗിതയാ സ്വനയനാനാം സഹസ്രതാം നിമേഷശൂന്യതാഞ്ച പ്രശശംസേതി ഭാവഃ ൨൩

സ സാധു ജാനന്നപി താമമാനുഷീ
മുപേയുഷീം യോദ്ധുമനീകസംവൃതാം ।
സ്വധാമ മേനേ ന തഥാ വൃഷാപ്യസൌ
യദേഷ സങ്ഗഃ കില മാനശാലിനാം ॥ ൨൪

സ ഇതി। സോഽസൌ വൃഷാ താളശോഭമിന്ദ്രോഽപി അനീകസംവൃതാം സൈന്യൈഃ പരിവൃതാം അത ഏവ യോദ്ധും യുദ്ധം കർത്തും സ്വധാമ സ്വഗൃഹമുപേയുഷീം പ്രാപ്തവതീം തടാതകാം അമാനുഷീം മർത്ത്യേതരാം ദേവീമിതി യാവൽ സാധു നിതരാം ജാനൻ വിദന്നപി തഥാ ജ്ഞാനാനുരൂപമിത്യർത്ഥഃ ന മേനേ ബഹുമാനം ന ചകാരേതി യൽ ഏഷ ബഹുമതിവിധാനാഭാവ ഇത്യർത്ഥഃ മാനശാലിനാം അഭിമാനവതാം സങ്ഗഃ സ്വഭാവഃ കിലേത്യൈതിഹ്യേ കിഞ്ച സ പ്രസിദ്ധഃ അസൌ വൃഷാ ഇന്ദ്രോഽപി അനീകസംവൃതാമുപേയുഷീം പ്രാപ്താമമാനുഷീം ജാനന്നപി യോദ്ധും യുദ്ധം കർത്തും മേനേ സ്വധാമ സ്വസ്യ ധാമാപി ഗൃഹം ഗേഹപ്രഭാവാ ധാമാനീത്യമരഃ തഥാ ഇയം യഥാ സൈന്യപരിവൃതാ തഥാ സൈന്യപരിവൃതം മേനേ തസ്യാസ്ത്രീതപാദിതി ഭാവഃ ഏഷ മാനശാലിനാം സങ്ഗഃ കിലേതി അന്യച്ച ജാനൻ ജ്ഞാതാ സഃ പ്രസിദ്ധഃ അസൌ വൃഷാ ഇന്ദ്രഃ അനീകസംവൃതാന്താമമാനുഷീം മേനേ ജ്ഞാതവാൻ യൽ യസ്മാൽകാരണാൽ താം ദേവീം മേനേ തൽ തസ്മാൽ യോദ്ധുന്ന മേനേ കിന്തു സ്വധാമ സ്വഗൃഹം സാധു സമീചീനം കൃതാർത്ഥം മേനേ ഏഷ സങ്ഗഃ യുദ്ധാഭിലാഷനിരോധഃ മാനശാലിനാം കില ന ജ്ഞാനിനാമിതി ഭാവഃ ഇന്ദ്രോഽപീയം ദേവീ സംപ്രാപ്തേതി ജാനന്നപി യുദ്ധോദ്യോഗമവലോക്യ ബഹുമതിന്നചകാര കലഹാർത്ഥമാഗതേ കാ വാർത്താ ബഹുമതിരിത്യയമേവ മാനിനാം സ്വഭാവഃ കിലേതി പ്രഥമഃ ജ്ഞാതാപ്യജ്ഞാതേവ യോദ്ധും മേനേ തത്രാപി സസൈന്യതാമപി നൈച്ഛൽ ഏഷ പരിഭവരൂപോയം സ്വഭാവഃ മാനിനാമപി ഭവതി കിലേതി ദ്വിതീയഃ ജ്ഞാതായമിന്ദ്രസ്സമാഗതേയം ദേവീ ന മാനുഷീതി യസ്മാന്മേനേ തസ്മാത്തഥാ യോദ്ധുന്നമേനേ കിന്തു സ്വഗൃഹമപി ഉൽകമന്യത ഏഷ യുദ്ധോദ്യോഗരൂപനിരോധഃ മാനിനാം കില ന ജ്ഞാനിനാമിതി തൃതീയോയമാശയഃ ൨൪

ന യാവദൈരാവണമഗ്ര്യവാരണം
സ്വരാട് സമാരുഹ്യ രണാഭിഷേണനം ।
ചകാര രോഷേണ തമേത്യ കർമ്മഠാ
വരത്താഥവൃണീരഗ്രണീസ്സുതാം ॥ ൨൫

തെനേതി। ഭൊരഷണ കൊപെന (ഭീഷണെന ഭയങ്കരഃ) സ്വരാഡിന്ദ്രഃ ഐരാവണം ഐരാവതനാമാനം അഗ്ര്യവാരണം അഗ്ര്യം വരിഷ്ഠം വാരണം കുഞ്ജരം സമാരുഹ്യ രണാഭിഷെണനം യുദ്ധായാഭിമുഖ്യേന ഗമനം യൽ സെനയാഭിഗമനമരെഃ താഭിഷെണനമിത്യമരഃ യാവന്ന ചകാര തദാ താവദിത്യർത്ഥഃ സതാം സുധിയാം സൻ സുധീരിത്യമരഃ അഗ്രണീഃ പുരസ്സരഃ അഥർവ്വണിഃ ഭൈശികൊ ബൃഹസ്പതിരിതി യാവൽ അഥർവ്വണിന്നാഥർവ്വജ്ഞബ്രാഹ്മണെ ച പുരൊധസീതി മെദിനീ തമിന്ദ്രമെത്യ പ്രാപ്യാവദൽ കഥിതവാൻ കർമ്മഠഃ ബൃഹസ്പതിവിശെഷണം യാവദ്യുദ്ധായ ഗജമാരുഹ്യ നാഭിനിര്യാതശ്ശക്രഃ താവൽ ഗുരുസ്സമെത്യാബ്രവീദിതി ഭാവഃ ൪൮

തണൊദ്യമെനാലമനെന തെധുനാ
കൃണൊതി കിം കർമ്മ വിശാരദൊഫലം।
അണീയസീ നെയമുമാ മഹീയസി
വൃണീഷ്വ ദാസ്യം യദി ഭദ്രമിച്ഛസി॥ ൪൯

തണെതി। അധുനെദാനീം തെ തവ അനെന തണൊദ്യമെന യുദ്ധൊദ്യൊഗെന അലം പര്യാപ്തം അലം ഭൂഷണപര്യാപ്തിവിത്യമരഃ വിശാരദൊ നിപുണഃ അഫലം നിഷ്പ്രയോജനം കർമ്മ കൃത്യം കൃണൊതി കിം 'പ്രയോജനമനുദ്ദിശ്യ ന മന്ദൊപി പ്രവർത്തതെ' ഇതി വചനാന്നകരൊത്യെവെത്യർത്ഥഃ ഇയം രാജസുതാ അണീയസീ അല്പതരാ ന കിന്തു മഹീയസീ ശ്രെഷ്ഠാ ഉമാ പാർവ്വതീ ഭദ്രം മംഗളമിച്ഛസി അഭിലഷസി യദി ദാസ്യന്ദാസത്വം വൃണീഷ്വ യാചസ്വ കിമനയൊൎന്ന സമരാരംഭെണ കൊപി നിഷ്ഫലം കർമ്മ ന കരണീയമല്പാ ന കിന്തു പാർവ്വത്യൈവ മംഗളമഭിലഷസി യദി പാദയൊരഭിവാദ്യ 'ഭദ്രാ ഭവെയമംബെ ഭവെ'തി വരയെത്യുക്തവാൻ ഗുരുരിതി ഭാവഃ ൪൯

പുരാശ്വമെധീയകലാവദാപിതു
സ്ത്വയാ മദുക്താമരനാഥ ഭാരതീ।
ന വിസ്മൃതാ സാമ്പ്രതമപ്യലം യദി
ശ്രയാംബികാമാശ്രിതവത്സലാം ഭവാൻ। ൫൦

പുരെതി। ഹെ അമരനാഥ പുരാ പൂർവമദാപി ഇദമദ്യാപി വിളംബയതാ ജനെത്യർത്ഥഃ അശ്വമെധീയകലൌ അശ്വമെധസംബന്ധികലഹെ കലിസ്ത്രീസ്യാൽ കലഹ ഇതി മെദിനീ മദുക്താ മയാ ഈരിതാ ഭാരതീ വാണീ ത്വയാ സാമ്പ്രതമിദാനീമപി ന വിസ്മൃതാ സ്മൃതാ യദീത്യർത്ഥഃ അലമത്യന്തമാശ്രിതവത്സലാം ആശ്രിതജനെഷു വത്സലാം സ്നെഹയുതാമംബികാം ദെവീം ഭവാൻ ശ്രയാശ്രയസ്വ പൂർവമശ്വമെധാവ്വരണജനിതെ കലഹെ മദീരിതെതാ 'അലം വലാരെ കലിനാ നിയത്യാ ബലം ബലീയാനപീ'ത്യാദി ന വിസ്മൃതാ ചെൽ ശ്രിതജനവത്സലാംദെവീമാശ്രയെത്യുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൫൦

സ ചാരുവാചാ ശതമന്യുരപ്യു-
ദപേതമന്യുസ്തു ചിത്രമാശു യൽ ।
വിചിത്രമുത്സാരിതകർബ്ബുരോപി സൻ
ബഭൂവ മൌലീകൃതകർബ്ബുരീപദഃ ॥ ൩൭

സ ഇതി। സ ഇന്ദ്രഃ ശതമന്യുഃ ശതം മന്യവോ രോഷാ യജ്ഞാ വാ യസ്യ സ തഥോക്തഃ മന്യുഃ ക്രോധേ ച യജ്ഞേ ചേതി സാരസ്വതഃ ചാരുവാചാ ചാരുർവ്വിഗ്രഹസ്തേത്യാചാ ചാർവ്വ്യാ മനോജ്ഞയാ വാചാ ഗിരാ ചാരുർവ്വിഗ്രഹസ്തേതി പുംസി ശോഭനേപ്യഭിധേയവദിതി മേദിനീ ആശു ശീഘ്രം അപേതമന്യുഃ അപേതഃ മന്യുഃ ക്രോധോ യസ്യ തഥോക്തഃ അഭൂൽ ബഭൂവേതി യൽ തച്ചിത്ര്യാശ്ചര്യം ചിത്രമദ്ഭുതമിതി കിഞ്ച ഉത്സാരിതകർബ്ബുരഃ ഉത്സാരിതാ വിദ്രാവിതാഃ കർബ്ബുരാ രാക്ഷസാ യേന തഥോക്തോപി കർബ്ബുരഃ കീകസാശഃ ഇത്യമരഃ മൌലീകൃതകർബ്ബുരീപദഃ മൌലീകൃതേ ശിരോഭൂഷണതയാ ധാരിതേ കർബ്ബുര്യ്യാ രാക്ഷസ്യാഃ പദേ യേനേതി വിരോധഃ കർബ്ബുര്യ്യാ ഉമായാഃ പദേ പാദൌ യേന തഥോക്തോ ബഭൂവേതി യൽ കർബ്ബുർമ്മായാം നാ രക്ഷഃപാപയോശ്ച ജാതൌ ഇതി മേദിനീ തൽ വിചിത്രമാശ്ചര്യമിത്യർത്ഥഃ അതികോപനസ്യാപി ശോഭനവചനശ്രവണാൽ അകസ്മാൽ കോപശമനേന ശ്രുതവചനഗൌരവേണ വാ താടാതകാപാദസംഭവാദ്ഭയാദ്വേതി കിഞ്ച വിദ്രാവിതരാക്ഷസസ്യ രാക്ഷസീപാദയോഃ സമൂർദ്ധ്നി ഭൂഷണതയാ ധാരണമേവ വിചിത്രമിതി യഥാച ശ്രുതവചനമധ്യാത്മ പാർവ്വത്യാഃ പാദയോഃ പ്രണനാമേതി ഭാവഃ ൩൭

സഗൌരവോ കാമദുഘാമഭീഷ്ടദാ
നഗാനനർഘാംശ്ച മണീന്മൃഗീദൃശേ ।
സ്രജഞ്ച ചിന്താമണിനിർമ്മിതാന്തരാ
സപ്രശ്രയമസ്യാസ്സ്വമനസ്സമന്വിവ ॥ ൩൮

സ ഇതി। സ ഇന്ദ്രഃ താം താനീം മൃഗീദൃശേ താടാതകായൈ ഇത്യർത്ഥഃ കാമദുഘാമഭീഷ്ടദോഗ്ധ്രീം ഗാം ധേനും കാമധേനുമിത്യർത്ഥഃ അഭീഷ്ടദാൻ വാഞ്ഛിതാർത്ഥദാതൄൻ നഗാൻ കല്പകാദീനിതി യാവൽ അനർഘാൻ ന വിദ്യതേ അർഘ്യം മൂല്യം യേഷാം തേനർഘ്യാഃ താൻ മണീൻ രത്നാനി ചിന്താമണിനിർമ്മിതാം ചിന്താമണിരചിതാം രചിതാം സ്രജം മാലാം ചാസ്യൈ താടാതകായൈ സപ്രശ്രയം തഥാ ച ഹരിവംശേ അദിതിവാക്യം 'യോഷയിഷ്യാമി താം ദേവീം സർവ്വലോകനമസ്കൃതാം, മനോജ്ഞവിഷ്ണുഭഗിനീനാമാഹ്യാത്മശാലിനീം ദേവി' ഇതി സമാനസ്തൽ സമ്യൿ സ്മൃതേനിവ ദൈവ ദേവയാൻ യഥാച കാമധേനുകല്പകാദീൻ ഭഗിനീതയാസ്മൈ ദേവാൻ ലോകേ സമുദ്രമാഗതായാം ഭഗിന്യാം ദേവ്യൈ ധനാദിമണിനലങ്കാരാംശ്ച വിതരതീതി പ്രസിദ്ധഃ ഉൽപ്രേ

സ വാതരൂഷസ്യ ന വാവദൂകതാം
യദാനനേന വചസാമധീശ്വരഃ ।
തദാ തദുദ്ധൂതചലാചലാംചലാം
ദിവൗകസാമാപതതാം കിലാവലിഃ ॥ ൨൬

സഇതി । വചസാം വാചാം അധീശ്വരഃ പതിഃ സ ബൃഹസ്പതിരിത്യൎത്ഥഃ വാതരൂഷസ്യ ശക്രസ്യ വാതരൂഷസ്യ വാണീവിലാസകരെയസ്സുഖകാരക ഇതി മേദിനീ വാവദൂകതാം വാഗ്മിതാം ബൃഹസ്പതേരിത്യൎത്ഥഃ വാവദൂകസ്യ വക്തരിത്യമരഃ യദാ നാനേന നാദേനൈവ തദാ ദിവൌകസാം ദേവാനാം ആവലിഃ പങ്ക്തിഃ തദുദ്ധൂതചലാചലാംചലാം തദ്ധൂതേന വാതരൂഷേ പതാകയാ തേന വാതരൂഷേണ ചഞ്ചലായമാനാ ഉദ്ധൂതാനാം കമ്പിതാനാം ചലാചലാനാം ചലിതാനാം ചലാഞ്ചലം പാൎശ്വാഞ്ചലം തദ്വതീം അതിശയേന പ്രാപ കിലേത്യൈതിഹ്യേ യദാ ബൃഹസ്പതിസ്സുരപതിവാചസ്പതിലോചനാനന്ദനാ തൽക്ഷണമേവ ദേവപങ്ക്തിഃ ദൂരാദായാന്തീയമാനാ ചഞ്ചലായമാനാ ചലൽപതാകമിവ വിഗതാ ദിശിദിശീത്യൎത്ഥഃ ൨൭

അമൎത്ത്യവൎത്മാപ്തിതവിത്തസംഗതി
ന്നിവൎത്ത്യ മൎത്ത്യസ്സുതാ വരൂഥിനീം ।
നിവൎത്തമാനാ ഗിരിശീൎഷയാഗമ
ന്യൂഹത്തമാത്രേണ തദീയപത്തനം ॥ ൨൮

അമൎത്ത്യേതി । അമൎത്ത്യവൎത്മാപ്തിതവിത്തസംഗതിഃ അമൎത്ത്യാനാം ദേവാനാം വൎത്മനാ മാൎഗ്ഗേണ ഇതി ആപ്തിതാനാം പ്രാപ്താനാം വിത്താനാം സംഗതിസ്സമൂഹോ യസ്യ സ്സാ മൎത്ത്യസ്സുതാ നരദേവപുത്രീ വരൂഥിനീം സേനാം നിവൎത്ത്യ സ്വയമപ്യഗിരിശീൎഷയാ അനേനൈവ ശിഖരേണ ഗിരിശീൎഷയാ നിവൎത്തമാനാ നിവൃത്താ സതീ ഭൃത്യമാത്രേണ പരിവാരിക യൈവ സൈ ഇ നാരദ്യൎദ്ധമാത്രസ്ത്രീതി യാദവഃ തദീയപത്തനം തസ്യാ നഗരീം തദീയം പത്തനം പുരം പത്തനം പുടഭേദനമിത്യമരഃ അഗമത് പ്രാപ തഥാ ച സുരപതിനാ വിത്തമാദായാഗമിതൃത്യ സേനാം നിവൃത്താ ഗിരിശയായാ തദീയം പുരമാപേതി ഭാവഃ ൨൯

നിശമ്യ ചമൂം സമാഗതാമിമാം
മല്ലിന്ദസീമാനമുപേത്യവേത്യ ച ।
സമേത്യ നൃപേണാപി നനാമ കേവലാം
സ്വനാമ കല്പ്യന്നിവ സാൎത്ഥമാദരാൽ ॥ ൩൦

നിശമ്യേതി । നൃപേന്ദ്രാഗമിതേപി നൃപസ്യ സ്യാൽ കൈകയോഃ യാദവഃ പും സ്യേവസ്ത്രിയ ചാമൂക ഇതി മേദിനീ ചമൂം സേനായാം സമാഗതാമിമാം

ബഹിർദ്വാരദേശം പ്രഘാണപ്രഘണാളിന്ദാ ബഹിർദ്വാരപ്രകോഷ്ഠകേത്യമരഃ ആഗതാം പ്രാപ്താമിമാം രാജപുത്രീം നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സമേത്യ സമീപമാഗത്യ ഉമാ പാർവതീത്യവേത്യ ജ്ഞാത്വാ ച കേവലം ഭൃശം ആദരാൽ ആദരേണ സ്വാനാമ സ്വാന്യ നാമ അല്പാർത്ഥകന്യൂനസ്വരൂപാഭിധാനം സാർത്ഥം സപ്രയോജനം കരിനിവേത്യുൽപ്രേക്ഷാ നനാമ പ്രണാമമകരോൽ അംഗിരസ്യാഗതാമേനാമുമേതി ജ്ഞാത്വാ സ്വകൃഷ്ടാഹാരംബേ ദേവ തകേഷമി സ്വല്പാർത്ഥകയാം പ്രകരയേനിവ സാദരം പ്രണനാമേതി ഭാവഃ ഉത്പ്രേക്ഷാ ൩൫

യദഗ്രഹീദഗ്രസരാദ്ദിവൌകസാ
മുദഗ്രമർഗ്ഘ്യാഗ്രമസൌ ച വാസസാം।
സമഗ്രസമ്പത്തിരപി പ്രസഹ്യ സാ
തദഗ്രധർമ്മാ ഹി സുതാവലേർഗ്ഗശം॥ ൩൬

യദിതി: ആഢ്യാ പൂജ്യാ അസൌ താടാതകാ സമഗ്രസമ്പത്തിഃ സമ്പൂർണ്ണസമ്പദപി ദിവൌകസാം ദേവാനാമഗ്രസരാൽ പ്രഥമാദഗ്നേരിത്യർത്ഥഃ 'അഗ്നിരഗ്രേ പ്രഥമോ ദേവതാനാ'മിതി ശ്രുതേഃ ഉദഗ്രമുൽകൃഷ്ടം വാസസാം വസ്ത്രാണാം അഗ്ര്യം സകൂഹം അഗ്ര്യം പുരസ്സാദുപരി പരിമാണേ ചലസ്യ ച ആലംബേ നെ സകൂഹെ ചേഷി മേദിനീ അഗ്രഹീൽ സ്വീകൃതവതീതി യൽ തത്സ്വീകാരം ഇത്യർത്ഥഃ സുതാവലേഃ സുതാനാം പുത്രാണാം പുത്രീണാഞ്ച ആവലേഃ പങ്ക്തേഃ അഗ്രധർമ്മാ ഹി അഗ്രഃ പ്രധാനാഃ ധർമ്മാ ന്യായഃ ഖലിത്യർത്ഥഃ ധർമ്മാഃ പുണ്യയമന്യായാ ഇത്യമരഃ സാ പൂർണ്ണധനാപ്യഗ്നേർവസ്ത്രാണി പ്രസഹ്യാഗ്രഹീൽ സ്വാന്യാഗ്നിസംഭൃതത്വാൽ പിതൃസ്ഥാനീയാദഗ്നേർജ്ജാതാനാം സമഗ്രസമ്പദാമപി വസ്ത്രാദിഗ്രഹണസ്യ ന്യായ്യതാദിവേത്യുൽപ്രേക്ഷാർത്ഥാന്തരന്യാസയോസ്സങ്കരഃ ൩൬

തതസ്സ്വധാമാസാദ്യ വലത്ഭിരാലയം
ബലൈർവൃതാം വീക്ഷ്യ നൃപാലകന്യകാം।
ക്രുധാതിവേലം കലുഷീഭവന്മുദഃ
പരേതരാജഃ ഖലു കാലതോചിതാ॥ ൩൭

തത ഇതി: തതഃ തദനന്തരം സ്വാന്നിജം ആലയം നിലയം ആസാദ്യ പ്രാപ്യ വലദ്ഭിഃ പരിതോ ഗിരദ്ഭിഃ ഭടൈഃ ബലൈസ്സൈന്യൈഃ വൃതാം യുക്താം നൃപാലകന്യകാം രാജപുത്രീം താടാതകാമിതി യാവൽ വീക്ഷ്യാലോക്യ ക്രുധാ കോപേന തട് ക്രുധൌ സ്ത്രിയാമിത്യമരഃ അതിവേലം ഭൃശം കലുഷീഭവന്മുദഃ കലുഷം ക്ഷുബ്ധം സമ്പദ്യത ഇതി കലുഷീഭവൽ ഉൽ മനോ യസ്യ പരേതരാജഃ യമസ്യ സമവർത്തീ പരേതരാഡിത്യമരഃ കാലതാ ലളിതയാ തയോൽ കാളതാ കൃഷ്ണവർണ്ണതാ കാലതാഞ്ച ഉചിതാ യുക്താ ഖലിത്യർത്ഥഃ പുരംനിതധർമ്മിതൈസ്സൈന്യൈസ്സമാഗതാമിമാമാലോക്യ ക്രുദ്ധമനസഃ കീനാശസ്യ കൃഷ്ണവർണ്ണതാജായതേതി ഭാവഃ ൩൭

നവാംബുദാളീവ തയോപലാളിതേ
തലേ ധരിത്ര്യാ ഇവ സൈന്യകേതനൈഃ ।
സ സീരജാലൈരിവ സായകൈസ്സ്വകൈഃ
കലാം സ്വകീനാശതയാനുശീലിതാം ॥ ൩൮

നവേതി। സ ശക്ര ഇത്യർത്ഥഃ നവാംബുദാള്യാ നവാനാനൂതനാനാമംബുദാനാം മേഘാനാം ആള്യാ പങ്ക്ത്യാ ഇവ തയാ ദേവ്യാ ഉപലാളിതേ സന്തോഷിതേ അന്യത്ര വാപിതതാപയാപാദിതി ഭാവഃ ധരിത്ര്യാഃ തലേ ഭൂതല ഇവേത്യർത്ഥഃ സൈന്യകേ ബലേ ബലം സൈന്യമിത്യമരഃ സീരജാലൈഃ ലാംഗലഗണൈരിവ സ്വകൈർന്നിജൈസ്സായകൈർബ്ബാണൈഃ സായകഃ പൃഷൽക്കാണ്ഡ ഇത്യമരഃ സ്വകീനാശതയാ സ്വസ്യ കീനാശതാ കർഷ്ഷകതാ യമതാ ച തയാ കീനാശഃ കർഷ്ഷകേ യമ ഇത്യമരഃ അനുശീലിതാം അഭ്യസ്താം കലാം വൈനോപാദിശ്ച വിദ്യാപാദിശ്ചയോഃ കലേതി ഹേമചന്ദ്രഃ അതനോദ്ദ്യൂകാര കീനാശാഭിധാനവതൈക ധർമ്മരാജോഭിനവജലധരാവള്യേവ ദേവ്യാ തോഷിതേ ഭൂതല ഇവ ബലേ ലാംഗലഗണൈരിവ ബാണജാലൈസ്സ്വകീനാശതാപാദിശ്ചാഭ്യസ്താമിതെണ്ണ പ്രകാശിതവാനിത്യനേന കർഷ്ഷക ഇവ ഭൂവിദാരണേ പ്രയാസമേവാപ്പുഗജാലകൈഃ നികൃന്തനപാദപാണിശിരോംസോരുമർമ്മാണംചകാര സൈനികാനിതി ഭാവഃ ൩൮

കടാക്ഷനിഷ്യന്ദികൃപാപ്യസൌ സദാ
തടാതകാദ്ഭുതതികോപനാ തദാ ।
നദീവ സംക്രാന്തരസാന്തരാ സഖീ
ത്യുപാഗതാ സംസ്തുതഗാത്രയഷ്ടികാ ॥ ൩൯

കടാക്ഷേതി। അസൌ തടാതകാ സദാ സർവ്വദാ കടാക്ഷനിഷ്യന്ദികൃപാ കടാക്ഷയോരന്തരാന്തയോർന്നിഷ്യന്ദിനീ സ്രവന്തീ കൃപാ കരുണാ യസ്യാസ്സാ തഥാപി തദാ സൈന്യകന്ദനസമയേ ഇത്യർത്ഥഃ അതിരകോപനാഭിദ്യോപേവത്യുൽബണവ സദാ ദേവാപത്യാത് സപദി കോപനാതാം കഥമിത്യത ആഹ സംക്രാന്തരസാന്തരാ സംക്രാന്തോ രസാന്തരോന്തരസോ യയാ താദൃശീ നദീവ നദീമിവേത്യുപമാ സഖീത്യുപാഗതാ സഖിത്വം യുദ്ധം സഭാമുപാഗതാ പ്രാപ്യാ സംഖ്യേ സമരയോം സമിതിരിത്യമരഃ സംസ്തുതഗാത്രയഷ്ടികാ അലങ്കൃതപ്രശസ്തശരീരാ വിശേഷണദ്വയം ദ്വയോരപി സാധാരണം സർവ്വദാ കരുണാവരുണാലയാപി സ്വജനദൈന്യമാകർണ്യ തൽക്ഷണമേവ യഥാതംഗരണപംപാംഗീകൃതശൃംഗാരരസാ യഥിതി തദിതരമവലംബതേ രസം ലാസികാ തടാതകാതികോപനാ ബഭൂവേതി ഭാവഃ ൩൯

അതീവ രോഷാതിശയസ്സമുദ്ഭവ
ഗദാമവേക്ഷ്യാഥ ഗദാങ്കണോംബികാം ।

യമാദിഭിസ്സംയമിനീനിവാസിഭി-
ർന്നിസുംഭമുഖ്യൈർമ്മുമുഹേ സുരൈരിവ ॥ ൪൦

അതീവേതി। അഥാനന്തരം മൃധാങ്കണേ രണാജിരേ അതീവ രോഷാതിശയസ്ഫുരൽഭ്രൂലതാം അതീവരോഷാതിശയേന കോപാതിരേകേണ സ്ഫുരൽ സഞ്ചലൽ ഭ്രൂലതാ യസ്യാസ്താം അംബികാം ദേവീമവേക്ഷ്യ ദൃഷ്ട്വാ നിസുംഭമുഖ്യൈഃ നിസുംഭോ മുഖ്യഃ യേഷാം തൈഃ അസുരൈഃ ദൈത്യൈരിവ സംയമിനീനിവാസിഭിഃ സംയമിന്യാമന്തകപുര്യ്യാം വാസശീലൈര്യമാദിഭിഃ യമരാജപ്രഭൃതിഭിഃ മുമുഹേ മോഹിതം ഭാവേ ലിട് "യശോദാനന്ദിനീം സാക്ഷാദ്വീക്ഷ്യ രോഷാവിലേക്ഷണാം । നിസുംഭമുഖ്യാ മുമുഹുർദ്ദാനവാഃ" ഇതി ദേവീഭാഗവതേ കഥാ ക്രോധാതിശയകലുഷാന്താമപ്യേതാമവേക്ഷ്യ നിസുംഭാദയോ ദിതിതനയാ ഇവ യമാദയോ മുമുഹുരിതി ഭാവഃ॥

സ ചിത്രഗുപ്തോ യമരാഡുപേത്യ താം
ന ചിത്രമംഘ്ര്യോഃ പ്രണനാമ യത്തദാ।
ജഗത്ത്രയോൽപത്തിവിപത്തിസംസ്ഥിതി-
പ്രവർത്തകാ യച്ഛരണാ അജാ അപി ॥ ൪൧

സചിത്രേതി। യമരാട് യമഃ സചിത്രഗുപ്തഃ ചിത്രഗുപ്തേന സഹിതസ്സൻ താം താടകാമിത്യർത്ഥഃ ഉപേത്യ സമീപമാഗത്യ അംഘ്ര്യോശ്ചരണയോഃ പ്രണനാമ നമശ്ചക്രേ ഇതി യൽ തൽ ചിത്രമത്ഭുതം ന യസ്മാൽ ജഗത്ത്രയാണാമുൽപത്തിർജ്ജന്മ സൃഷ്ടിരിതി യാവൽ വിപത്തിസ്സംഹാരഃ സംസ്ഥിതീ രക്ഷാ താഃ പ്രവർത്തയന്തി കുർവ്വന്തീതി തഥോക്താഃ അജാഃ ബ്രഹ്മേശകേശവാ അപി യച്ഛരണാഃ യേ ദേവീപാദാവിതി യഥാ യാ ദേവ്യേവ ശരണമാശ്രയോ യേഷാം തഥോക്താഃ ശരണം ഗൃഹരക്ഷിത്രോരിത്യമരഃ അജാ ബ്രഹ്മേശകേശവാ ഇതി സാരസ്വതഃ സൃഷ്ട്യാദിപ്രവർത്തകാ ബ്രഹ്മാദയോപി യാമേവ യാമേവ വാ ചാശ്രിതാഃ തസ്യാശ്ചരണയോര്യമഃ പ്രണനാമേത്യത്ഭുതം കിമത്രേതി ഭാവഃ ൪൧

സ്ഫുടാഗമസ്സോപ്യസ്യ താടകോപമാം
പടാസനാമന്ദകടാദികാന്തദാ।
സ്ഫുടം പ്രജഗ്രാഹ പടല്ലമാദരീ
നടേശഭർത്തൃൽകടതാന്യതേരിവ ॥ ൪൨

സ്ഫുടേതി। തദാ അതിവാസനാസമയേ പടല്ലമാദരീ പടല്ലാദ പടപേത്രീവ ഉദരം ജഠരം യസ്യാസ്സാ അസൌ താടകാ സ്ഫുടാഗസഃ സ്ഫുടം തത്ര നാസാ കവാടകരണാൽ വ്യക്തം ആഗഃ അപരാധോ യസ്യ തഥാ അന്യേ തസ്യ പടാസനാമന്ദകടാദികം പടാഃ വസ്ത്രാണി ആസനാനി സിംഹാസനാനി

ആകന്നാഃ ഖഡ്ഗാദികഃ തൃമരയാ വാസുദേവ ന്യാൽ ബലോദരദൈവി തെ മിനീ കരാസ്കണാമിരപിതാസ്കരണാഃ ഏതെ ആരോഃ യസ്യ സ്യാദ്ഉപരാദുപഹാ രം ഉപഹാരസ്യമൊചരതൃമരഃ നദൈശസ്യ പരമെശപരസ്യ മകെതു ഉൽക ടഃ അധിക ശ്രേഷ്ഠ ഇത്യർത്ഥഃ തസ്യ ഭാവസ്തതാ തസ്യസ്സതിഃ സ്മരണം യസ്യാം തെ പ്രജ്ഞാന സമീചകാരസ്സ ടന്നിശ്ചയെ അപരാധവിധായിനൊപ്യന്യ ഖഡ്ഗ മുഖരകതവസ്തപാദൈവ പരാഭൃപഹാരമംഗീചകാരതേ ഭാവഃ ; ഉൽപ്രെ ക്ഷാ ൫൧.

പൃതാ വൃതാം കർബ്ബുരചക്രവർത്ത്യപി
പ്രഹാരലിപ്തോപനതാമശാംണികാം।
പ്രസാദയാമാസ തുരീയദിക്പതി
ധ്രുവം കരൈരാശരളതപബോധവാൽ ॥ ൫൨.

പൃതെതി। തുരീയദിക്പതിഃ നൈരൃതാദിക്കരണെ തുരീയദിശഃ പതിന്നാ ഥഃ കർബ്ബുരചക്രവർത്തീ രാക്ഷസസാർവ്വഭൌമൊ നിരൃതിസ്സോപി പ്രഹാരലി പ്തോപനതാം പ്രഹാരായ ഋഷായ ലിപ്താ വാസരാ തയാ ഉപനതാം പ്രാപ്താ മത ഏവ പൃതാ സെനയാ വൃതാം ആതാം ആവൃതാമിതി വാ പരസ്യൈ ഭഃ അംബി കാമെവിമികാം ആശരളതപബോധവാൽ ആശരാൽ അരനൊ രാക്ഷസസാർവ്വ ഭൌമിയി ഭഃ തസ്യ ഭാവസ്തപം ആശരസ്യ പൃഷാൻ ദൈവശപാനമെ ച രജ നീചര ഇതി മെദിനീ തദ്രൂപം യൽ ബോധവം ബന്ധുതപം തസ്മാദിവേത്യുൽ പ്രെക്ഷാ കരൈർബ്ബലിദ്രവ്യൈഃ ബലിഹസ്താംശവഃ കരാ ഇത്യമരഃ പ്രസാദ യാമാസ പ്രസന്നകരൊൽ ധ്രുവമിത്യുൽപ്രെക്ഷാബീജം സപത്ന്യ രാക്ഷസ ത്വാൽ ദൈവ്യാശ്വാശരതപബന്ധുതാമാലക്ഷ്യേവ കരാൻ ദത്വാ പ്രസന്നാമകാ രെമി ഭാവഃ ഉൽപ്രെക്ഷാലങ്കാരഃ ൫൨.

ജലാധികൃത്പത്തനവർത്തിനാന്തതൊ
ബലീയസാം കാർമ്മുകബാണശാലിനാം
ഖിലൊമമാസതപമവശ്യയഗുണെ
ശരൈർദ്ദ്വിഷാപൃലമുത്തമം ഹി തൽ ॥ ൫൩

ജലാധികൃദിതി। തതൊനന്തരം ബലീയസാം ബലവതാം കാർമ്മുകബാണ ശാലിനാം കാർമ്മുകൈർദ്ധനുർഭിർബ്ബാണൈശ്ശരൈശ്ച ശാലിനാം ശൊഭിനാം ജ ലാധികൃത്പത്തനവർത്തിനാം ജലാധികൃതൊ വരുണസ്യ പത്തനെ നഗരെ പ ത്തനം പുടഭേദനമിത്യമരഃ വർത്തിനാം സതാം ശീലമെഷാമസ്തീതി വരു ണഭടാനാമിതി യാവൽ വിലൊമമാസതപം വരുണഭടാനാം തണ്ടെ ശ്ര മെ എത്രാപി ശരൈർദ്ദ്വിഷാ ശരൈർദ്ദ്വേഷണൈരവശ്യമിതി യൽ ഖലി ലൊമമാസതപവശ്യമിത്യർത്ഥഃ തദ്ദുതം ആശ്ചര്യം ഹിയി വിരോധം ധ്വനി

കഥം വാ വിലോമസ്യ പ്രതിലോമസ്യ ഉജ്ജംഗേ വരുണേ ഘ്രൂണീതി മേദിനീ പ്രതിലോമ ഭാസഃശസ്തു സാര ഇതി ദേവി തസ്യ ഭാവസ്തത്വം സനാതാമിത്യ ർത്ഥഃ സാരസ്സ്വനേ ച തജോദി ഇതി സാരെ തഥാർച്ച സത്വം ഏവ വരുണഭാസ പരാവനാനാം ഇയമപി ഭണേ ശരൈരുദ്ധരണഭാസത്വമേവാവഗമ്യതി ഇതി തദാദിരാഗ്യമിതി ഭാവഃ പരമാത്മനസ്തു വരുണാനാം സന്നതാ ജാതേ ത്യർത്ഥഃ ൪൧

തതഃ പ്രചേതഃപ്രതിപാദിതാന്യസൌ
വസൂന്യുപാദായ മുദാ സമാഗതൈഃ ।
പുരം സരംഹസ്സമമാപ്യണോദ്ഗണോ
തടാതകാംബികാ സാകമനീകസഞ്ചയൈഃ ॥ ൪൨

തത ഇതി। തടാതകാംബികാ ദേവീ പ്രചേതഃപ്രതിപാദിതാനി പ്രചേത സാ വരുണേന പ്രചേതാ വരുണ ഇത്യമരഃ പ്രതിപാദിതാനി ദത്താനി വസൂ നി ധനാനി ധനം വസു ഇത്യമരഃ മുദാ സന്തോഷേണ ഉപാദായ സ്വീകൃത്യ ര ണോത്സുകാ യുദ്ധോത്സാഹവതീ സതീ അനീകസഞ്ചയൈസ്സേനാനിചയൈ സ്സാകം സമാഗതൈസ്സ്വാഭിസ്സാകം സമാഗതൈരിത്യമരഃ പുരം പത്തനം സരംഹസ്സമതിവേഗം യഥാ തഥാ ആപ്യമാനാൽ വാരയാമാസ വരുണമതം ദ്വാരിനജാതമംഗീകൃത്യാനീകനിചയൈസ്സഹാശുഗസ്യ നഗരം സംഗരോത്സാ ഹാനിവാരയാമാസേതി ഭാവഃ ൪൨

അഥാശുഗസ്സംയതി തയോദ്യതൈ-
സ്സനാമഭിസ്സംശിതകോടിഭിർഭൃശം ।
നിരസ്തസാരോ ഭുജഗൈരിവായതൈ-
സ്സമീരണത്വം സഹസാ സമാചരൽ ॥ ൪൩

അഥേതി। അഥാനന്തരമാശുഗോ വായുഃ ആശുഗോ വായുവിശിഖാവിത്യ മരഃ സംയതി യുദ്ധേ തയോദ്യതൈസ്തസ്യാ ദേവ്യാ ധനുഷശ്ചാപാൽ മു ക്തൈർനിർഗ്ഗതൈഃ സംശിതകോടിഭിഃ സുതീക്ഷ്ണാഗ്രൈഃ ഭുജഗൈസ്സർപ്പൈ രിവായതൈഃ ദീർഘൈസ്സനാമഭിസ്സമാനനാമഭിരാശുഗശബ്ദവാച്യൈർബാണൈ രിത്യർത്ഥഃ ഭൃശം സഹസാ ശീഘ്രം നിരസ്തസാരഃ നിരസ്തോപ സാരിതസ്സാരോ ബലം യസ്യ സഃ അപാകൃതസ്സൻ സാരോ ബലേ സ്ഥിരാംശേ ഇത്യമരഃ സമീരണത്വം പഥികത്വം ഉദ്വേഗത്വാദിവേതി സമീരണഃ സ്യാൽ പഥികേ പഥികേ ചേതി മേദിനീ ഭ്രമത്വാന്തം സമാചരൽ ആചരിത വാൻ തഥാ ച സമീരണോപി ഭുജഗാസനവിഭൂതൈസ്സുതീക്ഷ്ണാഗ്രൈഃ ബാണൈരഭിവായതൈരാശുഗൈർഗ്ഗിതോ ഭവൻ പഥികത്വം തൽസ്ഥാ നാപഗമനം ചകാര ഇതി ഭുജംഗൈർഗിരിവിശിഷ്ടത്വഞ്ച സത്യാഗാപതിതവാ നിതി ഭാവഃ ൪൩

തതസ്സ യുഞ്ജാനഗിരാഭിവാദ്യ താം
പ്രഭഞ്ജനോശിശ്രിയദാത്മനഃ പദം ।
പരം ജനാനാമനിശം മഹീയസാ
മിയം ജയാമോദവിധായിനീ നനു ॥ ൪൧

തത ഇതി। തതോനന്തരം പ്രഭഞ്ജനോ വായുഃ യുഞ്ജാനഗിരാ യുഞ്ജാനസ്യ സാരഥേർഗ്ഗിരാ വാചാ യുഞ്ജാനസ്സാരഥൌ വിപ്ര ഇതി മേദിനീ താമഭിവാദ്യ നമസ്കൃത്യാത്മനഃ സ്വസ്യ പദം സ്ഥാനം പത്തനമിതി യാവൽ അശിശ്രിയൽ ആശ്രിതവാൻ ഇയമിതി യുഞ്ജാനഗീഃ പരാമൃശ്യതെ ബ്രാഹ്മണവാഗിത്യർത്ഥഃ മഹീയസാം മഹതാം ജനാനാം അനിശം സർവ്വദാ പരമധികം ജയാമോദവിധായിനീ നനു ജയം വിജയം ആമോദം തോഷഞ്ച ആമോദോ ഗന്ധഹർഷയോരിത്യമരഃ വിധായിനീ വിധാതും കർത്തും ശീലമസ്യാ ഇതി തഥാ നന്വിതി പ്രശ്നേ 'ബ്രാഹ്മണോ വൈ സർവ്വാ ദേവതാ' ഇതി ശ്രുതേഃ യുഞ്ജാനവചനസ്യ ജയാമോദവിധായിത്വാൽ അയമപി യുഞ്ജാനഗിരമാകർണ്ണ്യ താമഭിവാദ്യ സ്വപദമാശ്രിതവാനിതി ഭാവഃ ൪൧

നരേശനന്ദിന്യഥ കിന്നരേശ്വരം
വിജേതുമാജൌ സബലാ ബലോൽകടാ ।
പുരീം ഗിരീശാങ്കഗതാമഗാദസാ
വമുഷ്യ യക്ഷ്യജനസംവൃതാന്തരാം ॥ ൪൨

നരേശേതി। അഥ ബലോൽകടാ ബലാധികാ അസൌ നരേശനന്ദിനീ രാജകന്യാ കിന്നരേശ്വരം കുബേരം കിന്നരേശോ വൈശ്രവണ ഇത്യമരഃ ആജൌ യുദ്ധേ വിജേതും ജേതും സബലാ ബലൈസ്സൈന്യൈസ്സഹിതാ സതീ ഗിരീശാങ്കഗതാം ഗിരീശസ്യ പർവ്വതരാജസ്യാങ്കമുത്സംഗം ഗതാം പ്രാപ്താം യക്ഷ്യജനസംവൃതാന്തരാം യക്ഷീഭിഃ ഹർഷിതൈർജ്ജനൈസ്സംവൃതമാച്ഛാദിതം അന്തരം മദ്ധ്യദേശോ യസ്യാസ്താം അമുഷ്യ കുബേരസ്യ പുരീം നഗരീം അളകാഭിധാനാമഗാൽ പ്രാപ പ്രഭഞ്ജനജയാനന്തരം കിന്നരേശ്വരം ജേതും സൈന്യസമന്വിതാ തദീയാമളകാപുരീമാസസാദേതി ഭാവഃ ൪൨

തതസ്സമഭ്യേത്യ സമർപ്പ്യ ചോപദാം
സമം സമഭ്യർച്ച്യ സനാഭിഭിർജ്ജവാൽ ।
സഹസ്രകൃത്വഃ പ്രണതസ്യ പാദയോ
ർവ്വിനീതതാസ്യാഭിമതാ മൃഗീദൃശഃ ॥ ൪൩

തത ഇതി। തതോനന്തരം സനാഭിഭിസ്സഗോത്രൈസ്സമം സപിണ്ഡാസ്തു സനാഭയ ഇത്യമരഃ സമഭ്യേത്യ സമ്യഗഭിമുഖമാഗത്യ ഉപദാമുപഹാരം സമർപ്പ്യ

ജവാൽ സമഭ്യേത്യ ഭക്തിപൂൎവ്വസ്സരമഭ്യൎത്ഥിതാ പാദയോശ്ചരണയോസ്സമസ്തൃതാഃ അനേകകിരീടത്ഥാഃ പ്രണതസ്യാനതസ്യാസ്യ കവിവരസ്യ വിനീതതാ വിനയവതാ ഗൃഹീതശാ ഹരിണാങ്കസ്യാസ്യതാരകായാ ഇതി യാവൽ അഭിഷേകാ സഞ്ജാതാഞ്ജലിരിതി ശേഷഃ അത്ര ദ്വിതീയാധികരിച്ച തൽക്ഷണമേവാഭിമുഖമാഗത്യ സപാദകൎണ്ണസ്സമുപാഹാരമഭ്യൎത്ഥിതാ സഹസ്രശശ്ചരണയോഃ പ്രണതസ്യ വൈശ്രവണസ്യ വിനയവതോപകാരാപേക്ഷയാ മേനാ യാ ഭവതി ഭാവഃ ൪൯

അഥാചലാധീശസുതാ സമാസദ
ദ്ദദൎശ കൈലാസമഗന്ന വിസ്മയഃ ।
യതാക്ഷജാലൈരപി പാരികാംക്ഷിഭി
ൎന്നിരൈക്ഷി നോ യസ്യമഹശ്ചരാചരാഃ ॥ ൫൦

അഥേതി । അഥാനന്തരമചലാധീശസുതാ അചലാനാം ഗിരീണാം അധീശോ നാഥഃ തസ്യ സുതാ അന്യത്രാചലാനാം പൎവ്വതാനാമധീശോ ഹിമവാൻ തസ്യ സുതാ പാൎവ്വതീതി അചലഃ പൎവ്വതേ ദ്രുമേതി കേശവഃ കൈലാസം കൈലാസമിതി പ്രസിദ്ധം അഗം പൎവ്വതം സമാസദൽ പ്രാപേതി തൽ അത്ര കൈലാസപ്രാപ്തൗ വിസ്മയോത്ഭുതം നാസ്തി യഃ കൈലാസഃ യതാക്ഷജാലൈഃ യതാനി നിഗൃഹീതാക്ഷാണാം ജാലം സമൂഹോ യൈസ്തൈസ്സമുദായൈരപി പാരികാംക്ഷിഭി സ്തപസ്വിഭിഃ തപസ്വീ താപസഃ പാരികാംക്ഷീത്യമരഃ നൊ നിരൈക്ഷി അദൃഷ്ടം തം കൈലാസം അവേക്ഷ്യ ചരാ അദൃശ്യാസ്ത്രതാരകായാ ഇതി യാവൽ ചരാചരാസ്ത്രീലിംഗാഃ സേനാസമവേതജനാഃ ഇത്യൎത്ഥഃ സമാസസന്നിധി വചനാനാമൌന്നത്യമംഗീകരണീയം അത്ര വിസ്മയാഭാവമിതി നിയതേന്ദ്രിയാണാമപി തപസ്വിനാമദൃശ്യം കൈലാസമാപുരശ്ചരാചരാ ഇത്യത്യൈശ്വൎയാത്ഭുതം കിന്തു ഹിമാചലസുതായാസ്ത്വതദുപരി ഗിരിശേന സഹ വിഹരന്ത്യാഃ പ്രാപ്തൌ കിം വാത്ഭുതമിതി ഭാവഃ ൫൦

പദം സദാഹ്ലാദ്യമുദാരസമ്പദാം
വിമൃശ്യ ശശ്വദ്ദ്വിപദാന്തഥാപദം ।
മുദാന്വിതാനാഞ്ച വിശാരദാസ്ത്വയി
വിദന്തു സദൃഗ്വിദുരാ വദന്ത്യലം ॥ ൫൧

പദമിതി ത്രയീവിദഃ ത്രയീം വേദം വിദന്തി ജാനന്തീതി തഥാ സാംഗോപാംഗവേദവിദഃ യാവൽ സമ്യൿ ശാസ്ത്രാവലോകനാത്മകോപതി യാവൽ വിദ്വാംസഃ അഭ്യാസേന ഉ വിദ്വത്തേ വിദ്വത്തമാഃ വിശാരദാ നിപുണാഃ ... സമാസേന ഉദാരസമ്പദാം ഉദാരാണാം മഹതാം മഹതീനാം വാ സമ്പദാമൈശ്വൎയ്യാണാം പദം സ്ഥാനമാഹ്ലാദം വദന്തി തഥാ ശശ്വദ്വിപദാമാപദാമാപദാനാശ്രയമപി വിദുഃ തുല്യത്വേന ... ...

ന്തിമാനം കാരണങ്ങൾ വഹന്തി ശംസന്തി കഥിതി പൂൎണ്ണ സംബന്ധഃ യഥാ വിശാരദാഃ കൎമ്മശതകൎമ്മശാസ്ത്രപ്രവീണാഃ യം വിപശ്ചാം ദ്ധ്യാനാനുരൂപം അനാശ്രയം വഹന്തി ത്രയീവിദഃ വേദവിദഃ വേദവിദാമേവ മീമാംസായാമധികാരാൽ തത്ര വിചുന്ന ഇത്യവഗന്തവ്യം യം ഉദാസീനമാം വിവിക്ഷുജ്ഞാനമേവ സമ്പദഃ താസാം പദമാശ്രയം ആദ്യൽ സമ്യഗ്ദിതാ ഇത്യനേന വേദാന്ത ജ്ഞാ ഇതി യം മുമുക്ഷവോ വഹന്തി തത്ത്വമുപദേശം പൂൎവ്വാൽ യഥായഥ മനായാഃ യഥാച കൈലാസമാപന്നാനാം പന്നഗപതിരക്ഷണമിതീക്ഷണമവ്യ ഖിതാനാം കഥാ വാ ജായതേ ദ്ധ്യേതി കഥം വാ നൎമ്മദേപരിക്രമതേ തപോധനാം സനകസനന്ദനാദിയോഗിവൎഗ്ഗാണാം മദ്ധ്യേ തത്സഭാസ്യ വാസ ഭ്രമയഃ കഥിത വിന്താരകൂതാംശവൃദ്ധസാക്ഷാൽകാരാണാദീയതേനേതി

ഉദൂഢതാ യസ്യ തലേ ദ്രുമാലവൽ
സ്ഫുരത്തലേ മേഖലശ്ലിഷ്ടാഃ സ്ഥിതാഃ ।
അലൗകികം ഹാലചരിത്രമാദരാൽ
സമാലപന്ത്യദ്ഭുതവല്ലകീലതാഃ ॥ ൩൭

ഉദൂഢതേതി। യസ്യ ഉദൂഢതാ പൎവ്വതസ്യ കൈലാസസ്യേത്യൎത്ഥഃ ഉദൂഢൽ പൎവ്വതേ തലത്തിൽ സമാസഃ ദ്രുമവൽ ലതാമതിവ സ്ഫുരിതലേ സ്ഥിതാം വിതലേ തന്മദ്ധ്യഭിത്യർത്ഥഃ തലേ അധോഭാഗേ സ്ഥിതാഃ മേഖലശ്ലിഷ്ടാഃ ഭവഗായകാഃ മേഖലസ്ഥിതിനാ ഇത്യൎത്ഥഃ ഗായകാസ്യ കരീലതാ ഇതി ചാമരഃ അദ്ഭുതവല്ലകീലതാഃ അദ്ഭുതാ ആശ്ചൎയ്യഭൂതാ വല്ലക്യോ വിപ ഞ്ച്യഃ ലതാ ഇവ യേഷാം തേ അലൗകികം ലോകാതിപ്രസിദ്ധ മിത്യൎത്ഥഃ ഹാലചരിതം ഹാലസ്യ ബലഭദ്രസ്യ ഹാലേ ഹലി ബലഭദ്ര ഇതി മേദിനി ചരിത്രമപദാനം സമാലപന്തി സമ്യഗാലപന്തി ഗായന്തിത്യൎത്ഥഃ പൂൎവ്വോക്ത സംബന്ധഃ യസ്യ തലേ ദ്രുമവൽ സ്ഥിതാസ്സന്തോ ഭവഗായകാഃ പരിവാദ്യ വീണാമദ്ഭുതം ചരിതം ഗായന്തി ഭാവഃ ൩൭

സമേത്യ ബാലിസ്ഥസഖേദയേസ്സമം
ചതുൎമ്മുഖസ്ത്രീക്രമുഖേന്ദ്രമാദരാൽ ।
പ്രപഞ്ചിതസ്വാദ്ധ്യായമുഖക്രമോ ഹര
ത്രിസന്ധ്യമാനമ്രമുഖോന്നസേവതേ ॥ ൩൮

സമേത്യേതി। ചതുൎമ്മുഖോ ബ്രഹ്മാ ശക്രമുഖൈരിന്ദ്രാദിഭിഃ ബാലി സ്ഥസഖേദയേഃ ദേവഗണൈഃ സമം യം കൈലാസമിത്യൎത്ഥഃ ആദരാത് സമേത്യ പ്രാപ്യ ത്രിസന്ധ്യം തിസൃഷു സന്ധ്യാസു പ്രപഞ്ചിതസ്വാദ്ധ്യായക്രമഃ പ്ര പഞ്ചിതഃ പ്രകടിതഃ സ്വാദ്ധ്യായാനാം വേദാനാം ക്രമഃ സമ്പ്രദായോ യേന യഥാൎത്ഥസ്സൻ ദേവൻ സ്വാദ്ധ്യായമോ ലേഖേ ബ്രാഹ്മണോ വധിനീ ത്രിഷ്വിതി

ജൈമിനീ നളമുഖഃ അവനതവദനസ്സൻ ഹരം പരമേശ്വരമാരാധയതേ ജഗതീ-
തളിതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ യഥാ ചന്ദ്രാദിത്യതാരകസമൂഹൈരൈശ്വര്യകരൈവിശേ-
ഷംഭവോപി ത്രിസന്ധ്യമംഗീകൃതസ്തുതിപാഠകാധികാരോ ഭൈരവകാലേശമാ-
നതാന്തരനാമജപീതി ഭാവഃ ൩൬

സനൽകുമാരപ്രമുഖാശ്ച യോഗിനോ
യദഗ്രസീമന്യനിശം സമാസതേ ।
സ്മരാദിനിർദ്ധ്യാനനിരസ്തകില്ബിഷാ-
സ്സമം മുനീന്ദ്രൈർന്നാരദാദിഭിഃ ॥ ൩൭

സനൽകുമാര ഇതി। സനൽകുമാരപ്രമുഖാഃ സനൽകുമാരോ നാമ ബ്രഹ്മണഃ മാനസഃപുത്രഃ സ്വരാജ്യമപ്യത്യജതോ യോഗീ സ പ്രമുഖോ മുഖ്യോ യേഷാം തേ യോഗിനോ യോഗാഭ്യാസരതാശ്ച ഭൂനാരദാദിഭിഃ ഭൂനാരദപ്രമുഖൈഃ (ശ്ലോകം) യൽകേതോ ഭൂലിവിതാപതിതസ്യ ശാപസ്യ ലക്ഷ്യം ഭൃശം കൃപാ സദാം ദയിതാം ഭൂയാം സ്മരാദിജ്ജീവിച്ചകാരാസ്മി" ഇതി വചനാൽ ഭക്തേഷു മുഖ്യതമോ ഭൂഃ തദുക്തൈഃ മുനീന്ദ്രൈഃ മുനിവരൈസ്സമം അനിശം സർവ്വദാ സ്മരാദിനിർദ്ധ്യാനനിരസ്തകിൽബിഷാഃ സ്മരാദേഃ കാമാദിഷഡ്വർഗ്ഗസ്യ നിർദ്ധ്യാനേനാവലോകനേന നിർവ്വിണ്ണമനസ്സു നിർദ്ധ്യാനം ശുദ്ധാലോകനമിത്യമരഃ നിരസ്തം ത്യക്തം കിൽബിഷം യൈസ്സ്വഭാവതസ്സന്തഃ പാപം കിൽബിഷകല്മഷമിത്യമരഃ യദഗ്രസീമനി യസ്യ കൈലാസസ്യാഗ്രതലേ സമാസതേ നിവസന്തി തളിതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ സനൽകുമാരാദിയോഗിവര്യാ അപി നാരദാദിമുനിവരപരിവൃതാഃ സതതമംഗജാരിപ്രസാദസന്നിരസ്തകല്മഷാസ്സന്തോ യത്ര നിവസന്തീതി ഭാവഃ ൩൭

യഥാചലാംഗോ ബഹുസാലഭൃത്പരോ
പൃഥൂഗ്രശൃംഗോ വിബുധാളിസേവിതഃ ।
വിശാലരാജത്കടകോ വിഭാതി യഃ
പ്രവാളമുക്താപടലോജ്ജ്വലാനനഃ ॥ ൩൮

യഥേതി। ബഹുസാലഭൃത്പരഃ ബഹൂൻ അനേകാൻ സാലാൻ പാദപാൻ പ്രാകാരാംശ്ച ബിഭർത്തീതി ഭൃൽ പരം പർവ്വതശിരഃസ്ഥാനഞ്ച യസ്യേതി സ തഥാ പൃഥൂഗ്രശൃംഗഃ പൃഥൂനി ഉന്നതാനി ഉൽകൃഷ്ടാനി ശൃംഗാണി ശിഖരാണി പ്രഭൃതയശ്ച യസ്യ സ തഥാ ശൃംഗം പ്രഭുതേ ശിഖര ഇതി മേദിനീ വിശാലരാജൽകടകഃ വിശാലം വിസ്തൃതം രാജൽ ശോഭമാനം കടകം നിതംബഭൂസാനുർവ്വാ വലയഞ്ച യസ്യേതി സ തഥാ കടകം വലയേ സാനൌ രാജധാനീനിതംബയോരിതി വൈജയന്തീ വിബുധാളിസേവിതഃ വിബുധാനാം ദേവാനാമാവല്യാ വിദുഷാഞ്ചാവല്യാ സേവിതഃ ആശ്രിതഃ പ്രവാളമുക്താപടല-

വിദ്രുമമൌക്തികാനാം പടലം സമൂഹോ യസ്മിൻ യസ്യ വാ സ തഥോക്തമാനസാഖ്യം മാനസം മാനസാഖ്യം സരഃ മനോജ്ഞ യസ്മിൻ യസ്യ ചേതി "യത്രൈവ മാനസം സരഃ" ഇതി ഹരിവംശേ യഃ കൈലാസഃ അചലാംഗോ രാജവർഗ്ഗഃ യഥാ ശക്ര ഇവാത്മകഃ വിഭാതി രാജതേ അചലാംഗോ വൈഡൂര്യമുക്താരാജന്യവർഗ്ഗയോരിതി ഹേമചന്ദ്രഃ യഥാവാനേകപ്രാകാരപരിവൃതനികേതനഃ ഉൽകൃഷ്ടപ്രഭൂതചവിശിഷ്ടഃ ബലചിശാലവാലയഃ വിദ്വജ്ജനാവല്യാചാനസേവിതഃ വിദ്രുമമൌക്തികാദിമണിഭിരലംകൃതഃ വിമലസ്വരയോ രാജവർഗ്ഗോ വിഭാതി തഥായമപി വിഭാതീതി ഭാവഃ ൫൩

ഇനോ ഗണാനാമഥ സേനയാന്വിതാം
മണോത്സുകാം പ്രേക്ഷ്യ തടാതകാം ജവാൽ ।
അരണ്യസിംഹീവ മൃഗേന്ദ്രകന്യകാം
സമാജഹ്നൌ സൈഷ പുണ്ഡരീകപഃ ॥ ൫൪

ഇന ഇതി। അഥാനന്തരം ഗണാനാം പ്രമഥാനാമിനഃ പ്രഭുഃ നന്ദീത്യർത്ഥഃ സേനയാന്വിതാം യുക്താം രണോത്സുകാം യുദ്ധായോത്സുകതാം തടാതകാം പ്രേക്ഷ്യാലോക്യ ജവാച്ഛീഘ്രം സൈഷ സൈന്യസഹിതോരണ്യസിംഹി വിപിനവി പുണ്ഡരീകപോ വ്യാഘ്രവരഃ പുണ്ഡരീകഃ പഞ്ചനഖ ഇത്യമരഃ മൃഗേന്ദ്രകന്യകാം കേസരിശിശുകാമിവ സമാജഹ്നൌ നിവാരിതവാൻ സിംഹോ മൃഗേന്ദ്ര ഇത്യമരഃ യുദ്ധായാഗതാമേനാമവലോക്യ നന്ദീശഃ സപ്രഗണയുതോ വിപിനസിംഹി വ്യാഘ്രാധിപോ മൃഗാധിപകന്യാമിവ നിവാരയാമാസേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൫൪

തതസ്തയോരുത്തമരാക്ഷസേനയോ
രഭൂതപൂർവ്വസ്സമഭൂന്മിഥോ രണഃ ।
വിപഞ്ചികാപാണിമുനിർമുദഞ്ചിരാ
ദൃദീക്ഷണാദാപ പരാഞ്ചലച്ഛിരാഃ ॥ ൫൫

തത ഇതി। തതോനന്തരം ഉത്തമരാക്ഷസേനയോഃ ഉത്താനാം പ്രമഥാനാം മനുഷ്യാണാഞ്ച സേനയോരഭൂതപൂർവ്വഃ പൂർവ്വമിതോ ന സംജാതഃ രണഃ കലഹഃ അസ്ത്രിയാം സമരാനീകരണാ ഇത്യമരഃ മിഥഃ പരസ്പരം സമഭൂൽ സംബഭൂവ യദീക്ഷണാൽ യസ്യ രണസ്യാവലോകനാൽ വിപഞ്ചികാപാണിമുനിഃ വിപഞ്ചീ വീണൈവ വിപഞ്ചികാ പാണൌ യസ്യ സ മുനിഃ നാരദ ഇത്യർത്ഥഃ ചലച്ഛിരാശ്ചലിതമൌലിസ്സൻ പരാമനിർവ്വചനീയാം മുദമാനന്ദം ചിരാൽ ദീർഘകാലം ആപ പ്രാപ താദൃശോ വിഗ്രഹസ്സമഭൂദിതി സംബന്ധഃ കലഹപ്രിയസ്യ മുനേരതിതോഷകരഃ കലഹസ്സംബഭൂവ സൈന്യയോസ്തയോരിതി ഭാവഃ ൫൫

ന നാരികേരശാഖിമൂലം നൃണാമ്പതേഃ
ക്ഷമാ ക്ഷണം സ്ഥാതുമിയം സ്വയം തതേ ।
ജിതാമരാപ്യദ്രിഭിദാപടീയസീ
കഥന്നു വാത്യാ ദ്രുകുലാന്തകാരിണീ ॥ ൪൮

നേതി ॥ നൃണാം രാജ്ഞാമധിപതേരസ്യ സ്വയം ജിതാമരാപി നിർജ്ജിതാമരാവത്യപി യദ്വാ നിർജ്ജിതമരവോപി തയാ ഏഷ നാരികേരശാഖിമൂലം നാരികേരശാഖിമൂലതോപി ക്ഷണം ക്ഷണകാലമപി സ്ഥാതും വർത്തിതും ക്ഷമാ ശക്താ ന ഭാരവൽ വാത്യാ വാതസംഹതിഃ ദ്രുകുലാന്തകാരിണ്യപി വൃക്ഷഗണോന്മൂലനകരണശീലാപി കഥന്നു കഥം വാ അദ്രിഭിദാപടീയസീ അദ്രേഃ പർവ്വതസ്യ ഭിദായാം ഭേദനേ പടീയസീ സമർത്ഥാ അസമർത്ഥൈവേത്യർത്ഥഃ രാജപുരിയം വിജിതനിർജ്ജരാപി പുരതോ നാരികേരസ്യാല്പമപി സ്ഥാതുന്ന പ്രാഭവൽ പാടിതാദ്രിപടലികാപി വാതസംഹതിഃ കഥം വാ പൂതരാപാദനേ കരകവതാമിതി ഭാവഃ ॥ ൪൮

ധരാധിനാഥപ്രഭവാപ്യസൗ ദ്രുതം
തരാം പ്രചണ്ഡാ പ്രമഥാധിപേ തദാ ।
ശിലാമയേനൗ പ്രഭവസ്സഹന്തി കിം
മയാലവസ്സംയതി ഭാസവൈശസം ॥ ൪൯

ധരേതി ॥ തദാ തദാനീം ധരാധിനാഥപ്രഭവാ ധരായാ ഭൂമേഃ പർവ്വതാനാം വാ അധിനാഥഃ രാജാന്യത്ര ഹിമവാൻ തസ്മാൽ പ്രഭവതീതി യഥാ താടാതകാപി പാർവ്വത്യപീത്യർത്ഥഃ പ്രമഥാധിപേ പ്രമഥനായകേ ശിലാമയേനൗ ശിലാമയോ നാമ കശ്ചന മുനിതനുജന്മനാ പക്ഷനാഭിപതിരഭൂത അസ്യ നൃഗാന്തരീ തസ്മിൻ പ്രചണ്ഡാതികോപനാ ചണ്ഡസ്യ പത്ന്യന്തികോപനാ ഇത്യർത്ഥഃ അതിതരാം ഭീഷണമെന ബഭൂവ പ്രഭവഃ നായകഃ ഭവേയുഃ കന്ദനികാ അപി സംയതി യുദ്ധേ ഭാസവൈശസം ഭാസാനാം ഗ്രന്ഥാനാം വൈശസം വ്യസനം സഹന്തി കിം ന സഹന്ത്യേവേത്യർത്ഥഃ കന്യാവഥി താടാതകാപി സർവ്വേശസ്യ പരാജയമാലകന്യാതികോപനാഭീ ബഭൂവ അതികന്യാശാലിനോപി സംഗരേ ഭാസവ്യസനം കഥം വാ സഹന്തീതി ഭാവഃ ॥ ൪൯

തതസ്സ ഗോത്രപ്രഭവാസ്ത്രസംഹതി
പ്രകൃത്തഗാത്രഃ പ്രമഥാധികൃന്മൃധേ ।
നിവൃത്യ സത്രാനുചരൈരതോർത്ഥിഭി-
ശ്ശിരീശമാപ പ്രകൃതിഘൃണീവസാം ॥ ൫൦

തത ഇതി ॥ തതോ മൃധേ യുദ്ധേ ഗോത്രപ്രഭവാസ്ത്രസംഹതിപ്രകൃത്ത

ഗാത്രഃ ശൈലേന്ദ്രസ്യായതേ രക്ഷിതേ മനസി ഗാത്രാ രാജാ തസ്മാൽ പ്രഭവോ ജന്മ യസ്യാസ്സാ തനൂജാ തസ്യാഃ അന്യസംഗതിരിതായുധഗണൈഃ പ്രഭൃതം ഭിന്നം ഗാത്രം ശരീരം യസ്യ സ തഥാ പ്രമഥാധിപൻ ഗണാധികാരീ നന്ദികേശ്വരഃ ഉദാത്തിഭിഃ ഉൽ ആൎത്തിഭിശ്ശിഷ്ടാന്തൈഃ ആൎത്തിഃ പീഡാ യാസാമേതാ ഭൃത്യാദിഭൃതഃ അനുചരൈരനുഗാമിഭിസ്സഹാ സാകം സാകം സഹാ സമം സമേതൃകഃ ഈശം പരമേശ്വരമാപ പ്രാപ ഇതി യൽ സേത്ഥമഭ്യാഗാൎത്ഥം അന്വയസാമല്പാനാം പ്രകൃതിസ്സ്വഭാവഃ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ അനന്തരമനന്തരാധിപ തനുജാന്ന്യഗണനിധിന്നതനന്ദീ സമാനശൈലതിപീഡിതൈതാപൃവാൻ ച ന്ദ്രമൃഡസന്നിധിം അല്പാനാം പ്രകൃതിഃ പരാജിതാനാമാശ്രയണമിതി ഭാവഃ ൬൦

സ പാൎശ്വദേശഃ പ്രണിപത്യ ശങ്കരം
സ്വപൎവ്വമൈശ്വൎയ്യമാത്മരക്ഷകം ।
നയാനതാസ്യ്യായമദ്രുദപാരയ
ന്നിവ ത്രപൌഘാദിമുഖം പ്രവൎത്തിതും ॥ ൬൧

സ ഇതി। പാൎശ്വദേശഃ പ്രമഥാധിപഃ സ നന്ദീശ്വരഃ സ്വപൎവ്വമൈശ്വൎയ്യ മൈശ്വൎയ്യം യുക്തം ആത്മരക്ഷകം ദിനപാലകം ശങ്കരമീശ്വരം പ്രണിപത്യാഭിവാദ്യ ത്രപൌഘാദിമുഖം ത്രപാ ലജ്ജാ സൈവൌഘഃ പ്രവാഹഃ തസ്യ ആദിമുഖം ആരംഭം തം ഇതൃകഃ യസ്യ ആദിമുഖം ആദിമുഖതയാ പ്രവൎത്തിതും സമുദ്രപാരയൻ അശക്ത ഇവ നയാനതാസ്യഃ നയാദിനയാദാനതമാസ്യം യേന തഥോക്തഃ ബഭൂവ ഭഗവാനഭിവാദ്യ വിനയാവനതമുഖസ്യ നന്ദിനോ ലജ്ജയാ കിമവനതവദനതയാഭിവ്യക്തം പ്രൈക്ഷത ൬൧

അഥാനയുഞ്ജാനനികസംഭവാം
കഥാമയം ജല്പതി തം സ്വസത്വപം।
പരാഭവാത്സംയതി മാനിനീഭവാൽ
പരം കിമാലീനവതാത്ര മാനിനാം ॥ ൬൨

അഥേതി। അഥാനന്തരമയം നന്ദീ അനീകസംഭവാം രണസംഭൂതാം കഥാം ഭാരതമായുഞ്ജാനാം പൃഷ്ടനന്തമീശ്വരം സത്വപം സലജ്ജം യഥാ തഥാ ജല്പതി സ്മ അവലേ അത്ര ലോകേ മാനിനാം മാനശാലിനാം സംയതി രണേ മാനിനീഭവാൽ മാനിന്യാ യോഷിതോ ഭവതീതി തസ്മാൽ പരാഭവാൽ അവമാനാൽ പരമധികം ആലീനവതാ ക്ലേശതാം കിം ന വിവചീകൃതഃ ആലീനവാന്ത്രമ്പൈഃ ക്ലേശ ഇതൃകഃ യദ്വാ മാനിനാം ബലവൽപരാഭവോപി ക്ലേശകരഃ കിമു വക്തവ്യം മാനിനീഭവാൽ പരാഭവാൽ കിം വാന്യൈസ്സ്വസനാമിതി തസ്മാദയം സലജ്ജമഭവൽ രണവൃത്താന്തമവല്ലഭ്യതീതി ഭാവഃ ൬൨

വ്യഥാം വിദന്നപ്യവിദന്നിവാധുനാ
ത്വമീശ മാം പൃച്ഛസി ഭൊ രണോത്ഥിതാം ।
തഥാപി സൎവ്വജ്ഞ ന മെസ്തി സംശയൊ
വിസൃജ്യ ലജ്ജാം കഥയാമി താമഹം ॥ ൩൨

വ്യഥാമിതി। ഭൊ ഈശ ഹെ പരമെശ്വര ത്വം ഭവാൻ രണോത്ഥിതാം യുദ്ധസംജാതാം വ്യഥാം വിദന്നപി ജാനന്നപി അവിദന്നജാനന്നിവ മാം പൃച്ഛസി അധുനാ പ്രശ്നം കരോഷി ഹെ സൎവ്വജ്ഞ തഥാപി ഏവം പൃച്ഛത്യപ്യഹം ലജ്ജാം സ്വയംകഥനവ്രീളാം വിസൃജ്യ ത്യക്ത്വാ താം മനോജാതാം വ്യഥാം കഥയാമി വദാമി മെ മമ സംശയോ നാസ്തി ന സന്ദെഹ ഇത്യൎത്ഥഃ സൎവ്വജ്ഞത്വെന നിഖിലവെദി ത്വം അജ്ഞ ഇവ പൃച്ഛസി തഥാപ്യഹം സ്വയമെവ സ്വാവമാനകഥനലജ്ജാം പരിത്യജ്യ കഥയാമീതി ഭാവഃ ൩൨

സുവൎണ്ണകുംഭോരുകചദ്വയാന്വിതാ
ഹ്യപൎണ്ണദക്കാപി നരെന്ദ്രകന്യകാ ।
സ്വപൎവ്വനാഗാന്ന പരം വൃതാ വൃതാ
സഗൎവ്വമസ്യാംശ്ച നിയന്തുമാഗതാ ॥ ൩൩

സുവൎണ്ണെതി। സുവൎണ്ണാനാം കനകനിൎമ്മിതാനാം കുംഭാനാം കലശാനാമ ഭെവാഭാ യെഷാം തെഷാം കചാനാം ദ്വയെനാന്വിതാ യുക്താ അപൎണ്ണകെ അപൎണ്ണെ താമരസെ ഇവ ഉഭെ നെത്രെ യസ്യാഃ സാ കാപി നരെന്ദ്രകന്യകാ കാചന രാജപുത്രീ പൃതാ സെനയാ വൃതാ സതീ സ്വപൎവ്വനാഗാൻ സ്വപൎവ്വസ്യ ദൈവെശ്വ നാഗാ ദെവത്വാൽ സിംഹശാൎദ്ദൂലനാഗാദ്യാഃ പുംസി ശ്രെഷ്ഠാൎത്ഥഗൊചരാ ഇത്യമരഃ താൻ പരം കെവലം നിയന്തും ശാസിതുമാഗതാ പ്രാപ്താ ന കിന്തു അസ്യാംശ്ച സൎവ്വം സഗൎവ്വം യഥാ തഥാ നിയന്തുമിത്യന്വയഃ ആഗതാ പ്രാപ്താ നരെന്ദ്രനാഗപരമൊൎഗ്ഗ്വെദികന്യൿപ്രത്യക്ഷകൌൽ അത്ഥന്തര പ്രതീതിഃ തഥാച കനകകലശസമാനകുചദ്വയസമന്വിതാ പത്മപലാശവിശാലലൊചനാ കാപി ശ്രെഷ്ഠതമാ ശീലമെവ ഹിമകരവദനാനിൎജ്ജിത്യാസ്മാനപി ജെതുമാഗതെതി ഭാവഃ ൩൩

ശിരീഷമൃദ്വീ വപുഷാ പരം രുഷാ
ന മാനുഷീയം രണഭൂമിമെയുഷീ ।
വൃഷാകപായീവ സ്വശെമുഷീ യതോ
വിഷീദതി കാപി ന ഭാഷതെ മൃഷ ॥ ൩൪

ശിരീഷെതി। ഇയം ദെവീ വപുഷാ ശരീരെണ പരം കെവലം ശിരീഷമൃദ്വീ ശിരീഷകുസുമമിവ മൃദുലാ കിന്തു രുഷാ രണഭൂമിം യുദ്ധരംഗമെയുഷീ ഗ്

ന്താ ചേൽ നകാരാഷീ ദൈവ്യവേത്യർത്ഥഃ യതോ യസ്മാൽ കദാപി കസ്യാപി ന വിക്രിയതി ഉൾ യഥാ തഥാ ഭാഷതേ വക്തി അതഃ വൃഷാകപായീ ഗൌരീവ വൃഷാകപായീ ശ്രീഗൌര്യോരിത്യമരഃ സുഭേരുഷീ ശോഭനോ ഭേരുഷി മദിഷ്ട സ്യാസ്സാ മഹാംബുധിമതീത്യർത്ഥഃ തഥാച ശിരീഷകസ്യമവതിഉൾ ലകളുമാരാധീയം തണാതലമുപേയുഷീ ചേൽ കഠിനൈവാതിസങ്കടേപി ന വിക്രിയേത്യനം ഉൾ ഭാഷതേ ചേതി ഭാവഃ ഉപമാ ൩൨

ഗിരാം പ്രപഞ്ചേന കിമത്ര പഞ്ചതാ
ന ഷട്സു പഞ്ചാനന തേ കൃപാബലാൽ।
അജായതാസ്മാസു ധരേശകന്യയാ
ദ്വിതീയയാ തേ സമിതൌ സ്ഥിതിഃ ക്ഷമാ॥ ൩൩

ഗിരാമിതി॥ ഹേ പഞ്ചാനന പരമേശ്വരാത്രാസ്മിൻ വിഷയേ ഗിരാം വാചാം പ്രപഞ്ചേന വിസ്തരേണ കിം ന കിമപീത്യർത്ഥഃ തേ കൃപാബലാൽ കരുണായാ ബലാൽ നാസ്മാകം ബലാദിതി ഭാവഃ ഷട്സു ഷട്സംഖ്യാകേഷു "ചണ്ഡേശ്വരോ മഹാകാളോ ഭൃംഗീ ഭൃംഗിരിടിസ്തഥാ നന്ദികേശശ്ച നന്ദശ്ച ഷഡൈതേ പ്രമഥാധിപാഃ" ഇത്യസ്മാസു പഞ്ചതാ പഞ്ചസംഖ്യാ മരണഞ്ച സ്യാൽ പഞ്ചതാ കാലധർമ്മ ഇത്യമരഃ നാജായത നാഭൂൽ അദ്വിതീയയാസമാനയാ ധരേശകന്യയാ രാജകന്യകയാ സഹ സമിതൌ യുദ്ധേ തവ സ്ഥിതിഃ ക്ഷമാ യുക്താ ഇതഃ പരം ത്വാദൃശേ തയാ സഹ യുദ്ധേ സ്ഥിതിർന്ന കസ്യാപി ക്ഷമേതി ഭാവഃ കിഞ്ച ഹേ പഞ്ചാനന ഗിരാം വയം പരാജിതാ ഇതി വചനാനാം പ്രപഞ്ചേന കിം അസ്മാകം കിഞ്ചിദപി നേത്യർത്ഥഃ അത്ര യുദ്ധേ തേ തവ കൃപാബലാൽ പഞ്ചതാ മൃതിഃ ഷട്സു അസ്മാസു നാജായത തവ കൃപയാ മൃതിർന്നാഭൂൽ കില ദ്വിതീയയാ പത്ന്യാ ദ്വിതീയാ സഹധർമ്മിണീത്യമരഃ ധരേശകന്യയാ പാർവ്വത്യാ അഹാർയ്യധരപാർവ്വതാ ഇത്യമരഃ തയാ സഹ തേ തവ സമിതൌ സഭായാം സംഘേ സഭായാം സമിതിരിത്യമരഃ സ്ഥിതിഃ ക്ഷമാ യുക്താ ന തു കലഹേ ഇതി ഭാവഃ ൩൩

നിശമ്യ നന്ദീരിതമീശ്വരോ വച
സ്സമന്ദഹാസം തമുവാച ഹർഷയൻ।
കൃശോദരീയം ന പരാ നരേശജാ
ഗിരീശകന്യേവ ന ശിക്ഷ്യാ തവ॥ ൩൪

നിശമ്യേതി॥ ഈശ്വരഃ പരമേശ്വരഃ നന്ദീരിതം നന്ദിനാ ഈരിതം ഉക്തം വചഃ നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സമന്ദഹാസം മന്ദസ്മിതസഹിതം യഥാ തഥാ മന്ദഹാസമീഷദ്ധസിതം സ്യാൽ സ്മിതമിതി സ്മിതമേവേതി തന്നന്ദിനം പ്രഹർഷയൻ സന്തോഷയൻ ഉവാച ഉക്തവാൻ കൃശോദരീ കൃശോദരം യസ്യാസ്സാ സുദ

ന്തി യാവൽ ഇയം നരേന്ദ്രനന്ദിനീ ... കിന്തു ഗിരീശകന്യൈവ പാർവ്വത്യേവ തവ ഗീഃ വാക് ... അസത്യാ ... മൈത്ര്യേവേത്യർത്ഥഃ ഇയം ന രാജപുത്രീ കിന്തു പാർവ്വത്യേവേത്യുക്തവാനിതി ഭാവഃ ൩൬

ഉദീക്ഷ്യ തന്നന്ദിനമിത്ഥമിന്ദിരാ
പതിസ്ത്രിമൂർത്ത്യൈരമരൈർവ്വൃതഃ പുരഃ।
സമാവിരാസീത്പുരുഷസ്സ സുന്ദരഃ
പ്രിയോഹ്യപീച്യഃ പ്രമദാം മൃഗീദൃശാം॥ ൩൭

ഉദീക്ഷ്യേതി। സഃ പരമേശ്വരഃ ഇത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ തന്നന്ദിനമുദീക്ഷ്യാലോക്യ ഇന്ദിരാപതിസ്ത്രിമൂർത്ത്യൈർവ്വിഷ്ണുപ്രഭൃതിഭിരമരൈർദ്ദേവൈർവ്വൃതഃ യുക്തസ്സൻ സ്വഗുണഃ സുലോചനായാസ്താരകായാ ഇതി യാവൽ പുരഃ പുരതോഗ്രേ സുന്ദരസ്സുന്ദരാകാരോ ഭൂത്വേത്യർത്ഥഃ സമാവിരാസീൽ ആവിർബ്ബഭൂവ അപീച്യസ്സുന്ദരപുരുഷഃ മൃഗീദൃശാം മൃഗസ്യേവ ദൃശൌ ലോചനേ യാസാന്താസാം സ്ത്രീണാമിത്യർത്ഥഃ പ്രിയോ ഹ്യഭീഷ്ടോ ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ "പ്രിയഃ സ്ത്രീണാമപീച്യ" ഇതിശ്രുതേഃ നന്ദിനം പ്രത്യുക്ത്വാ വിഷ്ണ്വാദിദേവവൃതസ്താരകായാഃ പുരസ്സുന്ദരാകാര ഏവാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ൩൭

സ പഞ്ചവക്ത്രോപി യദേകവക്ത്രതാം
സമാദദേ ചഞ്ചലദൃഗ്വിലോകനേ।
സദാജിതോപ്യത്ര ജിതോഭവദ്ധ്രുവം
പുരാ ജിതേനാത്മഭുവാത്മനാപ്യഹോ॥ ൩൮

സ ഇതി। സ പരമേശ്വരഃ പഞ്ചവക്ത്രഃ പഞ്ചമുഖോപി ചഞ്ചലദൃഗ്വിലോകനേ ചഞ്ചലാക്ഷ്യാ ദർശനേ ഏകവക്ത്രതാമേകമുഖത്വം സമാദദേ സ്വീകൃതവാൻ ഇതി യൽ തതസ്മാൽ സദാ സർവ്വദാ അജിതോപി കൈരപി ... ജിതോപി അത്ര ചഞ്ചലലോചനാവിലോകനവിഷയേ പുരാ പൂർവ്വമാത്മനാ സ്വേന ജിതേന പരാജിതേനാപി ആത്മഭുവാ കന്ദർപ്പേണ ജിതഃ നിർജ്ജിതഃ അഭവൽ ധ്രുവ അഹോ ആശ്ചര്യം ധ്രുവമിത്യേവ പഞ്ചവക്ത്രോപി താരകാവിലോകനാർത്ഥമേകാനനം രൂപമാശ്രിത്യ പുരതഃ സ്ഥിതഃ താരാലോകനേ സ്മരജിതസ്തത്രാപി നിർജ്ജിതകാമസ്യാപി കന്ദർപ്പേണ ... ഭാവഃ ൩൮

പ്രസാധിതഃ ഷോഡശവത്സരാകൃതി
സ്സദാശ്രയശ്ചാപഭൃദീശ്വരോ യഥാ।
മൃഗീദൃശാശിശ്രിയദക്ഷിവർത്തിനീം
തദാ തിരോഭൂദചികൃതഃ സ്മരാങ്കുരഃ॥ ൩൯

പ്രസാധിത ഇതി। സമാശ്രയഃ സതാമാശ്രയഃ ശരണമീശ്വരഃ പരമേശ്വരഃ യദാ യസ്മിൻ കാലേ പ്രസാധിതഃ അലംകൃതഃ പ്രസാധിതൊലംകൃതശ്ചേത്യമരഃ ഷൊഡശവത്സരാകൃതിഃ ഷട് ച ദശ ച ഷൊഡശ വത്സരാസ്സംവത്സരാഃ യസ്യ തഥാ ച ഷൊഡശവത്സരകാലീനസ്യാകൃതിരിവാകാരൊ യസ്യ സ തഥാ ഭൂതൊ യുവേത്യർത്ഥഃ ചാപമുൽ ധാരയൻ സ്സൻ ഭൂശീഘ്രഃ ഭൂത്വാ ഉമേശഃ ഗൊചരൊ ഇവാലൊചനൊ യസ്യാസ്സ്യാ അക്ഷിവർത്തനീ അക്ഷ്ണൊർഗ്ഗൊചരത്തനീം പദവീം വർത്തന്യേകപദീത്യമരഃ അധിശ്രയമാശ്രിതവാൻ തദാ തസ്മിൻ കാലേ വികൃതഃ ഭാവിയതൊപി വികൃതിമാപന്നഃ സ്മരഃ ശരഃ ഇവ കിഞ്ചിന്നിശ്ചിതഃ സ്മരഃ കഥഃ തിരൊഭൂൽ വിരരാമേവ തഥാ ച ഭഗവൽദർശനസമയേ ഭൃശീയഃ സ്മരാസ്ത്രിതൊഭൂൽ യഥാഭാവലീവിർണീതി ഭാവഃ ൨൰

കിമേതദിത്യാകുലമശ്രുമുഖീം ക്ഷണാ
ക്ഷിതീശകന്യാം സ്മരതിസ്സഹാളിഭിഃ।
പ്രസാദയാമാസ ഗവാ സ്വജാതയാ
പുരൈവ താന്താം വ്രതതിം യഥാംബുദഃ ॥ ൨൰൧

കിമേതദിതി। ഏതൽ ഭൂതിയസ്മരവികാരധാനമിത്യർത്ഥഃ കിം കേന ഹേതുനേതി ക്ഷണമല്പകാലം ആളിഭിസ്സഖീഭിസ്സഹ ആളിസ്സഖീ വയസ്യേത്യമരഃ ആകുലമശ്രുമുഖീം ആകുലാ സംഭ്രാന്താ മുഖീ യസ്യാസ്താം ക്ഷിതീശകന്യാം രാജപുത്രീം സ്മരതിഃ മന്ദി പുരമരാതിസ്സ്യ ഭഗവാനീശ്വര ഏവേതി യാവാൽ സ്വജാതയാ സ്വജന്മയാ ഗവാ വാചാ സ്വജന്മ ഇവാ സ്വജന്യാൽ ഭവതീതി തയാ ഗവാ ജലധാരയാ സഹജ്ഞ്യപൂർവ്വാസഹചരീതിച്ഛന്ദൊഭ്യേതിത്ഥമവേ വ ക്ത്രമഷ്ട്രാന്ത്രിയാം പുംസി ഗൌരിത്യമരഃ താന്താമതപ്താന്താം ഗ്രതതിം ല താം അംബുദഃ യഥാ മേഘ ഇവ പ്രസാദയാമാസാനന്ദയാമാസ കിമേതദിത്യാകുലസമാശ്വാസയാമാസ സ്മരതിഃ ഭഗിനി തജ്ജനകാലീനമേതദ്വചസ്സ്വീകൃതം വിലപ്യാംബുജ്യേതാം ലതാമിവാനന്ദയാമാസേതി ഭാവഃ ൨൰൧

വിസൃജ്യ സജ്യം സശരം ശരാസനം
പ്രമൃജ്യ ച ജ്യാം സ്വപദാംഗുലീനഖൈഃ।
അഘൊഷ്മവാൽജ്ഝപ്രതിമം സ്വമാനനം
സലജ്ജമിജ്യാ നമയന്ത്യതിഷ്ഠത ॥ ൨൰൨

വിസൃജ്യേതി। അഥാനന്തരമിജ്യാ പൂജ്യാ ഭവാനി കവി യാവൽ സജ്യം സമൌർവ്വീകം സശരം ബാണസഹിതം ശരാസനം ചാപം വിസൃജ്യ ത്യക്ത്വാ സ്വപദാംഗുലീനഖൈഃ സ്വപാദാംഗുലീനഖൈർ ജ്യാം ഭൂമിം കൊണീ ജ്യാ കാശ്യപീത്യമരഃ പ്രമൃജ്യ വിലിഖ്യ ഉഷ്മവാൽജ്ഝപ്രതിമം ഉൽജ്ഝിതം കാന്തികിരണ്യ ബാഷ്പബൊജ്ഝ കാന്തികിരവിത്യമരഃ വല്ജന്യ ചന്ദ്രസ്യ പ്രതിമം സമാനം സ്വം നിജം ആനനം മുഖം സലജ്ജം സവ്രീളം യഥാ തഥാ നമയന്തി

വിനയന്തീ സഖീ ഇതിഗൂഢം തദൈവ സഖീവചനമാകർണ്ണ്യ പതിദേവതൈവേ-
തി നിശ്ചിത്യ ചാപാദികം വിസൃജ്യാധോമുഖീ മുകുളീകൃതനയനൈവാതിലജ്ജ്യ സ-
വ്രീളം തസ്ഥാവിതി ഭാവഃ ൭൨.

വിലോക്യ ലാവണ്യസുധാർണ്ണവന്ദിരാം
ധരേന്ദ്രകന്യാന്തുഹിനാംശുശേഖരഃ।
സ്മരാരിരപ്യാപ സസംഭ്രമസ്തദാ
ഘൃണാം പുനഃ കിം വരവർണ്ണിനീക്ഷണേ ॥ ൭൩.

വിലോക്യേതി തദാ താദൃശീം തുഹിനാംശുശേഖരസ്തുഹിനാംശുശേഖരഃ ലാവ-
ണ്യസുധാർണ്ണവന്ദിരാം. ലാവണ്യം സൌന്ദര്യമേവ സുധാർണ്ണവഃ ക്ഷീരസമുദ്രഃ
തസ്യേന്ദിരാം ലക്ഷ്മീമിവ ശോഭമാനാം ധരേന്ദ്രകന്യാം ഉപമിതനായകം പർവ്വ-
തരാജസുതാം ധരാ ഭൂത്വാം തഥീശ്വരൈതന്നിശാമനമാത്രം വിലോക്യ ദൃഷ്ട്വാ സ്മ-
രാരിഃ മദനദ്വേഷ്യപി സസംഭ്രമസ്സാദരസ്സൻ സംഭ്രമസ്സ്വയംപതിരപി ദൃഷ്ട്വാ സ-
വേഗാന്തരാനന്ദാദിവി ഭവതി തദനുബാധക ഘൃണാം പുനഃ മാനസാനാം വര-
വർണ്ണിനീക്ഷണേ വരവർണ്ണിനീനാം സ്ത്രീണാം ഈക്ഷണേ വിലോകനേ ഉത്തമാ വ-
ർണ്ണിനീക്ഷണേ കിം കിം വാ ഘൃണാമുകിത്വാത് ആപദിപുനരപി ഭാഗാവിലോ-
കനേ സാദരഃ പ്രാപ്ത ഇതി ഭാവഃ തദ്രക്ഷണേ അപി സ്ത്രീണാം പുംസാം കിമു വ-
ക്തവ്യമന്യേഷാം സ്വാഭാവികത്വാദി ഭാവഃ ൭൩.

അഥ ചലാധീശ്വരപുത്ര്യാ ഹരേണയാ
കരഗ്രഹാസക്തധിയാ സഹാഗതഃ।
തഥാപി നൂനം സമയാപി തേ ഋധാ
ജയാപ്തയേ യോഗ്യതമോയമുത്തമഃ ॥ ൭൪

അഥ ഇതി। അഥ അചലാധിരാജപുത്രി ഹേ ഉപാലപുത്രി പർവ്വതരാ-
ജപുത്രി ച കരഗ്രഹാസക്തധിയാ കന്യേ ബാലേ ബലിഹന്തൃവംശേ ക-
രഗ്രഹേ ഹരേണ കാലേന കാലയതാ കരഗ്രഹാവാപി ധീർമതിർ യസ്യ സ്സോ യഥാ
അസ്ത്വു കരഗ്രഹേ പാണിഗ്രഹണേ ആസക്തധിയേവ ഹിമാദ്രിണാ സഹാ-
ഗതഃ മധുരാപുരമാഗതഃ അതഃ യഥാ കരഗ്രഹാസക്തധീഃ ബാല്യാരംഭാദ്ഗ്രഹ-
വാൻ പാണിഗ്രഹണാഗ്രഹവാംശ്ചാസ്തി നൂനം അത്ര സംശയോ നൈതൽഃ
ഹേ ഉത്തമേ ഋദ്ധ്യാ തവ ഋധാ തേ ഋധാ ജയാപ്തയേ ജയസ്യ വിജയസ്യാപ്ത്യൈ
ത്വ ജയായ ജയാഭിധായാസ്സഖ്യാഃ ജയാ ജയന്തീ വിജയ് പരമ്യാമാ
തൽസഖീ ച ലോകികനാമ്നാ ജയന്താം വിജയാം ച ധ്വജിനീ ഇതി ഭേദി
വി ജയം സമരേ കാലേ യോഗ്യതമഃ അതിശയിതോ യഥാ മധുരായാഃ ക-
ന്യേന്ദ്രായാ വിദ്വാനാ തേ യഥാ താടാതകേയമേവ കദാചനാപി സ്വയം
ഭവതാ സമാഗമേനാപ്തിരസ്ത്വിതി വിജയപ്രാപ്തയേ യോഗ്യതമഃ സ
മയ ഇതി പാണിഗ്രഹണാശയാ പുരാണീതി ആഗമഹേതുമപി തദാശയൈവ

തയാ സമഹോദയാംഗതോപ്പി വിജയാനാമ സഖീ തേ വരസതൃത പാണിഗ്രഹണമംഗളം നിർവർത്ത്യ സഖീമനോരഥാപ്തിഃ ഉദയതോ സമയോ യോഗ്യതമ ഇതി സാവഹിത്ഥമുക്തവാനതിവിലാസഗ്രസതോ ഹര ഇതി ഭാവഃ ൧൪

ബ്രുവന്തമിത്ഥം പുരതഃ സഖീം പുരാ
മരാതിമത്യാം പൃഥിവീധ്രാത്മജാ ।
കൃതാവഹിത്ഥാകൃതിരപ്യ സത്രപം
സമീഹിതസ്വാർത്ഥസമർത്ഥനോത്സുകാ ॥ ൧൫

ബ്രുവന്തമിതി പൃഥിവീധ്രാത്മജാ ഉപരിതനയാ പർവ്വതരാജതനയാ ചൈത്യർത്ഥഃ ഇത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ ബ്രുവാണം വാദിനം പുരതഃ അഗ്രേ സ്ഥിതം വർത്തമാനം അതിമൃം പ്രാർത്ഥിതും യോഗ്യം സമീഹിതസ്വാർത്ഥസമർത്ഥനോത്സുകം സമീഹിതസ്യ വാഞ്ഛിതസ്യ സ്വാർത്ഥസ്യ സ്വപ്രയോജനസ്യ പാണിഗ്രഹണരൂപസ്യേതി യാവത് സമർത്ഥനേ സമ്പാദനേ ഉത്സുകമുത്സുകതാം പുരാമരാതിം ത്രിപുരരിപും കൃതാവഹിത്ഥാ കൃതാകാരഗുപ്തിസ്സതി അവഹിത്ഥാകാരഗുപ്തിരിത്യമരഃ സത്രപം സലജ്ജം യഥാ തഥാ അധോമുഖ്യേവാവ തൽക്ഷണമേവ പാണിപീഡനോത്സുകമാലക്ഷ്യ സപാരമേവ തസ്ഥൗ ബ്രുവതേ സഖീമുവാചേതി ഭാവഃ ൧൬

മനോരഥാനാം സതതം ജയാപ്തയേ
ജയേത്യജയ്യാപ്തിരഭൂദപി ക്വചിത് ।
അനന്യസാധ്യാപി ദിവാനിശം വിധേ
ധ്രുവം ജയാപ്തിർവശവർത്തിനാമതഃ ॥ ൧൭

മനോരഥ സതതം സർവദാ ജയാപ്തയേ വിജയപ്രാപ്തയേ ഉദ്യതായാഃ ഉദ്യുക്തായാഃ മമ ക്വചിത് കദാചിത് ജയാപജയാപ്തിഃ ജയയോഃ വിജയാപരാജിതയോഃ ഉഭയോഃ ഭോഗസ്യാപ്തിഃ പ്രാപ്തിഃ ജയാ ജയന്തി വിധിതൽപ്പരത്വാദ് തൽസഖീഷു ച അംഗീകരണമനാ ജയന്ത വിജയ ചേതി മേ ദിനീ ഭവേദപി ഭവിഷ്യതി ദിവാനിശമഹർന്നിശം അനന്യസാധ്യേവിനൈവ പ്രാർത്ഥം ജയപ്രാപ്തിയോഗസ്യ വിധേർന്നിയമസ്യ ഭവതസ്തവ ജയാപ്തിഃ ജയായാഃ പാർവത്യാ ആപ്തിഃ പ്രാപ്തിഃ ഭവേത് അധുനാ ഭവിഷ്യത്യേവേത്യർത്ഥഃ ജയാപ്തിഃ പുണ്യതപാനന്ദ തപാദ്യനുഷ്ഠാനമപി ഭവിഷ്യത്യേവ തേ മമ ഇ ജയാപ്തയേഹർന്നിശമുദ്യതായാഃ ക്വചിത് ഭവേദിത്യനേന മഹോദാരസ്യ മേപി സർവം സംപത്സ്യത ഇതി ഭാവഃ ൧൮

ജരാതുരാപ്യാനനമാദ്രതേജ
പ്രവൃദ്ധവാദംയമയോഗിസഞ്ചയാ ।

ദിദൃക്ഷതേ മാം വിജയാനപായിതാം സദാ
ജനന്യനന്യാത്മഭവാ മമാദരാൽ ॥ ൬൬

ജരേതി। ജരാതുരാ ജരയാ വാർദ്ധക്യേനാതുരാ പീഡിതാപി അനേഹസം പ്രതിദിനം ആഗതാഃ ആഗമജ്ഞാസ്താഃ ഋഷിജാഃ ബ്രാഹ്മണാഃ പ്രവൃദ്ധാ വിശേഷേണ വൃദ്ധാഃ വൃദ്ധപ്രവൃദ്ധയോഃ മേധാവിത്യമരഃ വാചംയമാ മുനയഃ വാചംയമമൌനിഭിരിത്യമരഃ യോഗിനശ്ച തേഷാം സഞ്ചയസ്സമൂഹോ യയാ സാ തഥോക്താ അന്യാത്മഭവാ ന വിദ്യതേ അന്യാ ഇതരാ ആത്മഭവാ പുത്രീ യസ്യാസ്സാ മമ ജനനീ മാതാ സദാ സർവ്വദാ ആദരാൽ സ്നേഹേന മാം വിജയാനപായിതാം വിജയയാ സഖ്യാ വിജയേന ചാനപായിതാം ദിദൃക്ഷതേ ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി ജനന്യാ വാർദ്ധക്യേന മദേകപുത്രീകത്വാച്ച ത്വമേവാഗത്യ പാണിം ഗൃഹാണേതി ഭാവഃ ൭൭

കലാപചൂഡാമണിരീദൃശീം തദാ
ചലാധിരാജപ്രഭവോക്തിചാതുരീം ।
നിശമ്യ താം സ്മേരമുഖാംബുജോഽബ്രവീൽ
ഉമാം പുനഃ ശ്രോതുമിവാത്തകൗതുകഃ ॥ ൬൭

കലാപേതി। കലാപചൂഡാമണിഃ കലാപശ്ചന്ദ്രഃ ചൂഡാമണിശ്ശിരോരത്നം യസ്യ സഃ പരമേശ്വരഃ താദൃശീം ഏതാദൃശീം അചലാധിരാജപ്രഭവോക്തിചാതുരീം ഉപതിതനയാവാക്സാമർത്ഥ്യം നിശമ്യ ശ്രുത്വാ ഉമാമധികം സ്മേരമുഖാംബുജഃ സ്മിതയുക്തവദനാരവിന്ദസ്സൻ പുനരപി ശ്രോതുമിവ ഇത്യുത്പ്രേക്ഷ്യതേ ആത്തകൗതുകഃ ധൃതകൗതുക ഇവാബ്രവീൽ ഉവാച തദീയവചനചാതുര്യാകർണ്ണനേ പുനരപി ജാതകുതൂഹലേന സംജാതകൗതുക ഇവ ഉവാചേതി ഭാവഃ ൬൮

ഇതോഽഷ്ടമേഽഹ്ന്യാഗമപുണ്യവാസരേ
സഹായഭൂതൈർദ്ദിക്പതിഭിസ്സനിർജ്ജരൈഃ ।
പുരം ഭവത്യാ ധുരി മാമുപേത്യ തേ
കരം ഗ്രഹീഷ്യാമി സമിത്യവസ്ഥിതഃ ॥ ൬൮

ഇതേതി। ഇത അസ്മാദ്ദിനാൽ അഷ്ടമേ അഷ്ടമതയാ സംഖ്യാതേ അഹനി ദിനേ ആഗമപുണ്യവാസരേ ഇപ്രവാസരേ ശംഖശബ്ദാദി ത്യമരഃ സനിർജ്ജരൈഃ സാമരൈഃ ദിക്പതിഭിഃ ദിക്പാലൈസ്സഹായഭൂതൈഃ അഷ്ടഭിർദ്ദിക്പതിഭിസ്സഹ തേ തവ പുരം പത്തനം ഉപാഗത്യ ഭവത്യാസ്തവ മാതുഃ ധുരി പുരോഭാഗേ അവസ്ഥിതഃ സ്ഥിതസ്സൻ സമിതി യുദ്ധേ ഭവത്യാ ഇതി പരാജിതാനാം താദൃശകാശാൽ കരം ബലിം ദ്രവ്യം ഗ്രഹീഷ്യാമി കരം പാണിം ഗ്രഹീഷ്യാമി ഗ്രഹീതാസ്മീത്യർത്ഥഃ തഥാ ദിക്പതിഭിസ്സഹാഷ്ടമേഹന്യാഗത്യ കരഗ്രഹണം കർത്താസ്മീത്യുക്തവാനിതി ഭാ

ഷഃ ഗിരിപതിര്യുതോഽഹം കൌതുകനാദിസമക്ഷമേവ കന്യാപാണിം ഗൃഹീത്വാ മിത്യുക്തവാംശ്ചേതി ഭാവഃ ൫൯

ഇത്ഥന്നിശമ്യ ഗിരിശോഽഥ കൃതാവഹിത്ഥഃ
പൃത്ഥ്വീഭൃതസ്തനുഭവാം സ്വപദം പ്രതസ്ഥേ।
തീർത്ഥേന സാധ്വീയമപ്യചലാൽ കൃതാർത്ഥാ
സാർത്ഥേന ഹൃഷ്ടമനസാഞ്ച നൃണാം യഥാർത്ഥാൽ ॥

ഇത്ഥമിതി. അഥാനന്തരം ഗിരിശഃ പരമേശ്വരഃ കൃതാവഹിത്ഥഃ രചിതാകാരഗോപനസ്സൻ അവഹിത്ഥാകാരഗുപ്തിരിത്യമരഃ പൃത്ഥ്വീഭൃതഃ ശൈലേന്ദ്രസ്യ ഹിമവതസ്തനുഭവാം പുത്രീമിത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ നിശമ്യ ശ്രുത്വാ സ്വപദം നിജാവാസം പ്രതി പ്രതസ്ഥേ പ്രസ്ഥിതവാൻ അഥ തദ്വാക്യശ്രവണാനന്തരം ഇയം ഭട്ടാരികാപി കൃതാർത്ഥാ കൃതാഗമനപ്രയോജനാ സതീ അർത്ഥോഽഭി ഷയേ മോക്ഷേ ശബ്ദാർത്ഥേ ച പ്രയോജനേ ഇതി വൈജയന്തീ. തീർത്ഥേന മന്ത്രിണാ ച തീർത്ഥം ശാസ്ത്രാധ്വരക്ഷേത്രോപായനാരീരജസ്സു ച അവതാരർഷി ജുഷ്ടാംബു പാത്രോപാദ്ധ്യായമന്ത്രിഷു ഇതി കേശവഃ ഹൃഷ്ടമനസാം ഹൃഷ്ടചിത്താനാം നൃണാം മനുഷ്യാണാം സാർത്ഥേന സമൂഹേന ച സംഘസാർത്ഥൌ തു ജന്തുഭിരിത്യമരഃ സാകം സമം യഥാർത്ഥാൽ പ്രഭൃത്യാദിമതോപി ചലനരഹിതാൽ അചലാൽ കൈലാസപർവ്വതാൽ സ്വപുരം സ്വസ്ഥാനം പ്രതി പ്രതസ്ഥേ ഭഗവാനപ്യവാപ്തിം ജഗാമ ഇയമപി മന്ത്രിണാ മനുഷ്യാണാം സമൂഹേന സമം ഭഗവദ്വചനമാകർണ്യ വിഹിതാഗമനപ്രയോജനാ സ്വപുരം പ്രതി പ്രതസ്ഥേ ഇതി ഭാവഃ വസന്തതിലകം വൃത്തം ഉക്തം വസന്തതിലകം തഭജാജഗൌ ഗ ഇതി ലക്ഷണാൽ ൬൦

ഇതി ശ്രീ വാസുദേവകവിതിലകസ്യ ശാകല്യബ്രാഹ്മണസ്യ കൃതൌ
ശൈലതനയാപരിണയേ പ്രകാശികാഖ്യായാം
വ്യാഖ്യായാം ചതുർത്ഥസ്സർഗ്ഗഃ

താരകാപരിണയം.

പഞ്ചമസർഗ്ഗഃ

തതോഡുപശേഖരാമാത്യാ
സുതനൂം താം സ്വപുരം പ്രതി പ്രയാന്തീം ।
അനംഗശത്രുരിന്ദിരേശജിഷ്ണു
ർന്നോജാരി ഭഗിനീത്വചിന്തയേവ ॥ ൧

തതോപി തദാ ഉഡുപശേഖരാമാത്യാഗമനാനന്തരമിത്യർത്ഥഃ ഭോജാരി അനംഗരിപുഃ ഇന്ദിരേശജിഷ്ണു ഇന്ദിരേശോ ലക്ഷ്മീപതിഃ ജിഷ്ണുരിന്ദ്രശ്ച ഉഡുപശേഖരാമാത്യാ ഉഡുപശേഖരസ്യ ചന്ദ്രചൂഡസ്യാമാത്യാ നിയോഗേന അധോ ക്ഷിതൌ പൂർണ്ണിമാസമയേ ആരഭ്യേതി മേദിനീനഗരം സ്വപുരം പ്രതി പ്രയാന്തീം ഗച്ഛന്തീം സുതനൂം ശോഭനാംഗീം താരാംഗനാകാമിതി യാവത് ഭഗിനീത്വചിന്തയേവ സഹോദരീബുദ്ധ്യേവ "ഭഗിനീതിവിഷ്ണുഭഗിനീ" ഇതി ഹരിവചനേ അനംഗശത്രുരാഗച്ഛന്തം അഥാ ച ദ്വാരകാപ്രാപണസ്വപതനാദൃതമാദാഗച്ഛതമിത്യാദിഷു ലക്ഷണം ലക്ഷണപദശ്രുതിയോഗമംഗീകൃത്യ പുണ്ഡരീകനയനാവലംബനേ ഭഗിനീത്വാനുസന്ധാനാദിവാനാഗച്ഛതാമിതി ഭാവഃ ഭഗവദാജ്ഞയാ കൃതസ്യാനാഗമനസ്യ ഭഗിനീത്വസങ്കല്പിതത്വോൽപ്രേക്ഷണാൽ ഉൽപ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ അസ്മിൻ സർഗ്ഗേ വസന്തമാലികാവൃത്തം സസജാവിഷമേ ഗുരുസമേ ചേൽ സഭരായശ്ച വസന്തമാലികാ സേതി ലക്ഷണാൽ ൧

മലയധ്വജകന്യകാ ന താവത്
പരമപ്രീയത സൈനികേന സാകം ।
അലമധ്വരഭുഗ്ഭിരഗ്ര്യജന്മാ
സഹ ഗന്ധർവ്വകലൈശ്ച സിദ്ധസംഘൈഃ ॥ ൨

മലയധ്വജേതി । താവത് തൽസമയമിത്യർത്ഥഃ മലയധ്വജകന്യകാ മലയധ്വജസ്യ പുത്രീ പരം സൈനികേന സേനാസമവേതജനേന സാകം നാപ്രീയത നാതുഷ്യൽ അഗ്ര്യജന്മാ അഗ്ര്യാൽ പദ്മാൽ ജന്മ സംഭവോ യസ്യ സ ബ്രഹ്മാ ച അധ്വരഭുഗ്ഭിഃ അധ്വരാൻ ഭുഞ്ജന്തീതി ഹവിർഭുജ ഇതി യാവൽ ഇന്ദ്രാദി

ഇതി കുമുദളാ ദേവാനാമസ്വര്‍ഗ്ഗന്ധര്‍വ്വകലൈര്‍ദ്ദേവഗായകവരൈശ്ച സിദ്ധസംഘൈഃ സിദ്ധാനാം ദേവയോനിവിശേഷാണാം സംഘൈഃ സമൂഹൈഃ സഹ ചാലമത്യന്തമപ്രീയത പ്രീതിമാപേത്യര്‍ത്ഥഃ തഥാ ച പിംഗളാംബരപുരന്ദരാനുഗമനസമയേ ന കേവലം സദൈന്യസ്യായാസ്യൂദാതകായാഃ കിന്തു നിഖിലനിഖിലസിദ്ധസംഘസ്യ ഗന്ധര്‍വ്വകലസ്യ ച ജലജസംഭവസ്യാപി പ്രീതിജനയിതി ഭാവഃ ൨

തനയാ മലയധ്വജസ്യ നാനാ
കനകാഢ്യാന്ധരണീധരാനനേകാന്‍ ।
തരണിദ്യുതിഭാസുരാംശ്ച മാര്‍ഗ്ഗേ
പ്രതരാം വീക്ഷ്യ തരംഗിണീന്നനന്ദ ॥ ൩

തനയേതി മലയധ്വജസ്യ തനയാ കമാരീ മാര്‍ഗ്ഗേധ്വനി നാനാകനകാനാഢ്യാന്‍ നാനാവിധൈഃ കനകൈര്‍ദ്ധനൈശ്ചാഢ്യാന്‍ സംയുതാന്‍ കനകന്യൂനസ വൃക്ഷ കുപായാം കനകമിതി മേദിനീ അനേകാന്‍ ബഹൂന്‍ ധരണീധരാന്‍ പര്‍വ്വതാന്‍ തരണിദ്യുതിഭാസുരാന്‍ തരണീനാം നൌകാനാം ശതേന ശതമിത്യുപലക്ഷിതഗണനാപരം ബഹുഭിസ്സമിതിഃ ഭാസുരാ ഖസമാനാസ്തരംഗിണീന്നദീശ്ച വീക്ഷ്യാവലോക്യ പ്രതരാമധികം നനന്ദാനുഷ്യത തഥാച പഥി ഗച്ഛന്തീ നാനാനൌകസമൂഹസംയുതാന്‍ പര്‍വ്വതാന്‍ അനേകനൌകാസഞ്ചാരരമണീയാഃ തരംഗിണീശ്ചാവലോക്യാപ്രീയതേതി ഭാവഃ ൩

പൃതനാപി മതങ്ഗജാതയാതാ
പ്രഥനാ ചാധ്വനി സാ ത്രിവിക്രമേണ ।
നിതരാമുദഗ്രതരസ്വിനീയം
സമതാമാപ്തുമിവാനയോരനീകാ ॥ ൪

പൃതനേതി അധ്വനി പഥി പ്രഥനാ നാമ്നൈക ചേയോരപി സാധാരണം വിശേഷണമേതത് മതങ്ഗതാ ഇന്ദ്രേണ ത്രിവിക്രമേണ ത്രയോ വിക്രമാഃ ക്രമണാനി യസ്യ തേന വിഷ്ണുനാ ചാനയാതാനാഗതാ നേതാ ഏവാനീകാ നിയ്യാ സേയം പൃതനാ സേനാപി അനയോരിന്ദ്രവിഷ്ണ്വോസ്സമതാം സാമ്യമാപ്തും പ്രാപ്തുമിവ നിതരാമത്യന്തം തരസ്വിനീ വേഗവതീ ഉദ്രേക് ബഭൂവ തഥാ ച നിരാലംബാംബരപഥാ സഞ്ചരണാതിവേഗവതോ മഘവതഃ ത്രിവിക്രമാക്രാന്തനിഖിലവിഷ്ടപസ്യ വിഷ്ണുശ്രവസശ്ച സാമ്യകാമനയേവ സേനായാ അപ്യതിവേഗവതി ഗതിരഭൂദിതി ഭാവഃ ഉല്‍പ്രേക്ഷാലങ്കാരഃ ൪

അഥ പാണ്ഡ്യമഹീശവംശമുക്താ
മധുരാഖണ്ഡലസാദരാനുയാതാ ।

ബലകാണ്ഡയുതാപ്യസൌ ക്ഷണാൽ സ്വം
പുരമാഹിണ്ഡത യന്ന തദ്വിചിത്രം ॥ ൭

അഥേതി॥ അഥാനന്തരം പാണ്ഡ്യമഹീശവംശമുക്താ പാണ്ഡ്യമഹീശസ്യ പാണ്ഡ്യനൃപസ്യ വംശ ഏവ വംശഃ വേണുസ്തസ്യ മുക്താ മൌക്തികമണിരിത്യർത്ഥഃ മധുഹാഖണ്ഡലസാദരാനതാ മധും മധുനാമാസുരം ഹന്തീതി മധുഹാ വിഷ്ണുഃ ആഖണ്ഡലഃ പുരന്ദരഃ താഭ്യാം സാദരം ആദരസഹിതം യഥാതഥാ നതാ അസൌ തടാതകാ ബലകാണ്ഡയുതാ ബലാനാം സൈന്യാനാം കാണ്ഡേന സമൂഹേന യുതാ യുക്താപി ക്ഷണാൽ ക്ഷണകാലേന നിജം പുരം നഗരമാഹിണ്ഡതാപേതി യൽ തൽ അതിവേഗാന്നഗരപ്രാപ്തിരിത്യർത്ഥഃ വിചിത്രമദ്ഭുതം ന തഥാ ച സ്വതഏവ പാണ്ഡ്യവംശമുക്തായാഃ കിന്തു പിംഗള്ളാം ബലപുരന്ദരാനതായാശ്ച സാർദ്ധം നിഖിലസൈന്യേന പുരപ്രാപ്തൌ കിം വാദ്ഭുതമിതി ഭാവഃ ൮

മുരവൃത്രരിപൂ വിരാട്പുരസ്യാ
പ്യുപശല്യാന്തമഥാനുജഗ്മതുസ്താം ।
പരികല്പിതസൌവിദല്ലഭാവാ
വിവ സമ്മോദഭരസ്പൃശദ്ധ്യദല്ലാം ॥ ൯

മുരേതി॥ അഥാനന്തരം മുരവൃത്രരിപൂ മുരരിപുർവിഷ്ണുഃ വൃത്രരിപുരിന്ദ്രഃ തൌ സമ്മോദഭരസ്പൃശദ്ധ്യദല്ലാം സമ്മോദസ്യ ഹർഷസ്യ ഭരാതിശയമോദസമ്മോദ ഇത്യമരഃ ഭരേണാതിശയേന അതിശയേ ഭര ഇത്യമരഃ സ്പൃശൽ വികസൽ ഹൃൽ ഹൃദയമേവാബ്ജം യസ്യാസ്താം തടാതകാമിത്യർത്ഥഃ വിരാട്പുരസ്യ മധുരാപുരസ്യ വിരാട്പുരമിതി നാമ തസ്യ ഉപശല്യാന്തം സമീപപര്യന്തം പരികല്പിതസൌവിദല്ലഭാവൌ പരികല്പിതഃ രചിതസ്സൌവിദല്ലയോർഭാവശ്ചേഷ്ടായാഭ്യാന്തഥാഭൂതാവിവ അനുജഗ്മതുരനുഗച്ഛതാം യഥാ ച ആത്മാനുഗമനായി മുദിതഹൃദയാന്തടാതകാം മധുരാപുരപരിസരപര്യന്തമനുഗച്ഛതാം കഞ്ചുകിനാവിവ പണ്ഡിതജനകാവിതി ഭാവഃ ൯

വിനിവൃത്യ ജനാർദ്ദനാമരേന്ദ്രൌ
ശ്രിതപാർശ്വൌ ധരണീഭൃതസ്തനൂജാ ।
ഇതരാനധരാണൌകസോപി സസ്രൿ
ധരണാനാപ പുരം പരിഷ്കൃതാം സാ ॥ ൰

വിനിവൃത്യേതി॥ ധരണീഭൃതഃ പാർത്ഥിവസ്യ തനൂജാ പുത്രീ സാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ ശ്രിതപാർശ്വൌ ആശ്രിതപാർശ്വഭാഗൌ ജനാർദ്ദനാമരേന്ദ്രൌ വിഷ്ണുമഹേന്ദ്രൌ ഇതരാനന്യാൻ ധരണാൻ സമ്മതാൻ ധരണസ്സമ്മതേ നിദേ സപ്ലോകേ പരമേഷ്ഠിനീതി മേദിനീ ധരാണൌകസഃ ധരണീ സപ്തലോകാ ഹാകാ ആ

ഗുരവോ യേഷാം താൻ ദേവാനപി ലോകസ്സ്വാശ്രയശോകാ ഇത്യേവം സമ്യൿ സാധുവാദപൂർവകമിതി യാവൽ വിനിവൃത്യ പരിഷ്കൃതമലംകൃതം പുരനഗരമാപ പ്രാപ കേശവവാസവാദിവന്ദ്യാനപി സുമനസസ്സമ്മതാന്നിവൃത്യാത്മനഃ പുരമാപ ഉപാലഭ്യതേതി ഭാവഃ ൭

ഹരിദീശജയാനന്ദിതാപി ജന്യാഃ
പുരതോഽവന്ദത രാജകന്യകാ സാ ।
ജനനീന്തദനന്തരം മുദാ യൽ
പരിതോഷായ ന ഹി കേവലം തദസ്യാഃ ॥ ൮

ഹരിദീശേതി। സാ രാജകന്യകാ നൃപതിതനയാ ഹരിദീശജയാനന്ദിതാ ഹരിദീശാനാം ദിൿപതീനാം ജയേന വിജയേന ആനന്ദിതാ യുക്താപി പുരതഃ പ്രഥമം ജന്യാഃ മാതൃവയസ്യാഃ ജന്യാ മാതൃവയസ്യായാമിതി മേദിനീ അവന്ദത തദാ അനന്തരം മുദാ തോഷേണ ജനനീം മാതരം അവന്ദത പ്രണനാമേതി യൽ തൽ പുരതോ മാതൃവയസ്യാനാമഭിവാദനം കൃതമിതി തൽ അസ്യാ മാതുഃ കേവലമധികം പരിതോഷായ സന്തോഷായ നഹീതി പ്രതിഭാതി ജനനീമനന്തരമേവ തസ്യാഃ പുരസ്താൽ പ്രണനാമേതി ഭാവഃ ൮

പ്രണതാം പ്രിയതാപരിപ്ലവാഭ്യാം
ദ്രുതമുത്ഥാപ്യ സുതാമിയം കരാഭ്യാം ।
അധിരോപ്യ നിജാങ്കമുത്തമാംഗേ
മുഹുരാഘ്രായ ഭൃശം തുതോഷ മാതാ ॥ ൯

പ്രണതേതി। ഇയം മാതാ ജനനീ പ്രണതാം നമന്തീം സുതാം പുത്രീം പ്രിയതാപരിപ്ലവാഭ്യാം പ്രിയതയാ സ്നേഹേന പരിപ്ലവാഭ്യാം ചഞ്ചലാഭ്യാം പ്രേമാ നാ പ്രിയതാ ഹാർദമിത്യമരഃ കരാഭ്യാം ബാഹുഭ്യാം ദ്രുതം ശീഘ്രം നിജാങ്കം സ്വകീയോത്സംഗം അധിരോപ്യ മുഹുരനേകവാരം ഉത്തമാംഗേ ശിരസി ആഘ്രായ ഭൃശം അധികം തുതോഷ തുഷ്ടാഭൂൽ യഥാ ച പ്രണമന്തീമിമാം ആദായാങ്കമാരോപ്യ മൂർധ്നി മുഹുരാഘ്രായ തുതോഷ തഥാനന്ദമാലേതി ഭാവഃ ൯

അഥ കാഞ്ചനമാലയാനുയുക്താ
കഥയേത്യാദരപൂർവകം സമാത്രാ ।
പ്രധനാങ്കണജൃംഭിതചരിത്രം
കഥയാമാസ തടാതകാ സമസ്തം ॥ ൧൦

അഥേതി। അഥാനന്തരം തടാതകാ സമാത്രാ മാത്രാ സഹ ജനന്യാ കാഞ്ചനമാലയാ പ്രധനാങ്കണജൃംഭിതം പ്രധനാങ്കണേഷു യുദ്ധസ്ഥലേഷു ജൃംഭിത

ഭൂഭൃതാം ചരിത്രം കഥയ വദേതി സാദരപൂർവ്വകം സാദരം യഥാ തഥാ അ നയൈവം പൃഷ്ടാ സതീ സമസ്തമഖിലം കഥയാമാസാകഥയൽ യഥാ ച പൃഷ്ടാ ഏഷ്യയാ ജനന്യാ അനുവൃത്താന്തകഥയേതി ഭാവഃ ൧൦

കരദാഃ കകുഭാമധീശ്വരാ മേ
പരമാവാവലിദാവസന്നിഭാ യേ ।
വലഭേദനവസ്തുശാത്രവാദ്യാ
ധനദാന്താഃ പ്രഥനേ ജനന്യഭൂവൻ ॥ ൧൧

കരദാ ഇതി। ഹേ ജനനി മാതഃ യേ കകുഭാം ദിശാമധീശ്വരാഃ നായകാഃ പരമാവാവലിദാവസന്നിഭാഃ പരാഃ ശത്രവഃ അരിയായിഃ പരാഭാതി ദിത്യർത്ഥഃ ത ഏവ ഭാവാവലയഃ താസാം ദാവസന്നിഭാഃ അരണ്യാഗ്നിസദൃശാഃ ഭവന്തോ വനാരണ്യവഹ്നിതുല്യാഃ വലഭേദനവസ്തുശാത്രവാദ്യാഃ വല ഇതി യോ ദാനവാഖ്യഃ ഭഞ്ജകസ്യ തസ്യ ശാത്രവഃ ശത്രുരിന്ദ്ര ഇതി യാവൽ സ ആദ്യഃ പ്രഥമോ യേഷാം തേ ധനദാന്താഃ കുബേരോ അന്തേ അവസാനേ യേഷാം തേ ഇത്യർത്ഥഃ യത്തദോർന്നിത്യസംബന്ധാൽ പ്രഥനേ യുദ്ധേ മമ കരദാഃ കരം ബലിം ദദതീതി ബലിദായകാ ഇതി യാവൽ ബലി ഹസ്താംശവഃ കരാ ഇത്യമരഃ അഭൂവൻ അഭവൻ തഥാ ച ദിഗ്വിജയാവസര കാലേ പാകശാസനാദികിന്നരേശപര്യന്താഃ ദിക്പതയഃ സമരേ മമ കരദാസ്സംവൃത്താ ഇതി ഭാവഃ ൧൧

അപി ചാഷ്ടമ ഏവ ദിക്പതീനാം
പ്രഭുരഷ്ടാപദശൈലസായകാസ്സഃ ।
സമയേഷ്ടമവാസരേ മമൈത
സ്സ്മിതവക്ത്രഃ കരം ഗ്രഹീതാ ॥ ൧൨

അപി ചേതി। അപി ച ഏതാവാനന്തരം അഷ്ടമഃ അഷ്ടാനാം പൂരണഃ പൃഥ്വീപൂർവ്വാസ്സകാശയജമാനചന്ദ്രസൂര്യാത്മാ ഇതി യസ്യ സഃ അഷ്ടാപദശൈലസായകാസ്സഃ അഷ്ടാപദശൈലഃ കനകാചലഃ സായകാ ബാണാ അസ്ത്രാണി യസ്യ അഷ്ടാപദശൈലസായകാസനഃ സ തഥാ ദിക്പതീനാം ദിക്പാലാനാം പ്രഭുഃ നാഥഃ അഷ്ടമഃ അഷ്ടമൂർത്തിഃ പരമശിവ ഇത്യർത്ഥഃ സ ഏവൈതഃ അസ്മാദ്ദിനാദിത്യർത്ഥഃ അഷ്ടമവാസരേ അഷ്ടമദിനേ സമിതൗ യുദ്ധേ സമയാമിതി സമരേ സമിതിരിത്യമരഃ മമ കരം ബലിം പാണിം വാ ഗ്രഹീതാ ഗ്രഹിഷ്യതി ലുട് തഥാ ച ദിക്പതിഷ്വഷ്ടമ ഏവ അഷ്ടമദിനേ സമയമേവാഗത്യ മത്കരഗ്രഹം കരിഷ്യതീതി സാഭിപ്രായമാഹേതി ഭാവഃ ൧൨

ഇത്യുദിതാ കില മഹേശിതേന മാത
ർവ്വിധുനാഽഹം ശതമന്യുനാ ച മാന്യേ ।

തുഹിനാംശുകലാധരാനുമത്യാ
സ്വജനാഢ്യാമിവ കന്യകാമയാതാ ॥ ൫൩

ബാഹുനേതി। ഇഹാസ്മിൻ കരഗ്രഹണ ഇത്യർത്ഥഃ ബാഹുനാ ഏകേന ഉദിതേന ഉക്തേന ഉക്തം ഭാഷിതമുദിതമിത്യർത്ഥഃ കിം ന കിമപീത്യർത്ഥഃ തുഹിനാംശുകലാധരാനുമത്യാ ചന്ദ്രശേഖരനിയോഗേന അഥവാ മാർഗ്ഗണാപനി വിധുനാ വിഷ്ണുനാ വിധുഃ ശ്രീവത്സലാഞ്ഛന ഇത്യമരഃ ശതമന്യുനാ ഇന്ദ്രേണ ച സ്വജനാഢ്യാം ബന്ധുജനാഢ്യാം കന്യകാ കന്യകേവ അനയാതാ അനാഗതാ അഭവമിതി ശേഷഃ യഥാ ച ചന്ദ്രചൂഡനിയോഗേനാപി വിധുശതാലങ്കൃതൈ യാത്രോന്മുഖീം സ്വജനൈഃ കന്യകാമിവാനാഗതൈഃ കിം കരഗ്രഹപ്രകരണേനേതി ഭാവഃ ൫൩

ഇതി സാദരമുക്തവാചി തസ്യാം
ഗതിസമ്പന്നജനാർച്ചിതാപി രാജ്ഞീ ।
പതിമസ്മരദാശ്രിതേന്ദ്രലോകം
സ്മൃതിരേഷാ പ്രകൃതിർഹി മാനിനീനാം ॥ ൫൪

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ തസ്യാം തടാതകായാമിത്യർത്ഥഃ ഉക്തവാചി ഉക്താ വാക് വചനം യയാ തഥാഭൂതായാം സത്യാം രാജ്ഞീ കാഞ്ചനമാലാ ഗതിസമ്പന്നാ ജ്ഞാനവിശിഷ്ടൈഃ ഗതിഃസ്ത്രീ മാർഗ്ഗദശയോർജ്ഞാനേ ഇതി മേദിനീ തൈർജ്ജനൈർജ്ജനൈരർച്ചിതാ പൂജിതാപി സാദരം ആശ്രിതേന്ദ്രലോകം ആശ്രിതഃ പ്രാപ്തഃ ഇന്ദ്രസ്യ ലോകഃ ഭുവനം യേന തം പതിം ഭർത്താരം അസ്മരദചിന്തയത് ഏഷാ അത്ര സമയേ ലോകാന്തരഗതപതിവിഷയസ്മൃതിരിത്യർത്ഥഃ മാനിനീനാം സ്ത്രീണാം പ്രകൃതിസ്സ്വഭാവോ ഹീതി പ്രസിദ്ധൗ പ്രകൃതിസ്സ്വകാരണേ സ്വഭാവേ ഇതി വൈജയന്തീ തഥാ ച കാഞ്ചനമാലാ സുതാവിവാഹോത്സവകാലേ സ്വർന്നായകലോകമുപേത്യ ഗതം പിതരം തസ്യാ ഇതി രമണീയമപി പ്രാകൃതസ്ത്രീജനസാധാരണം സ്വരമണസ്മരണമവാപേതി ഭാവഃ ൫൪

ജനതാപി നിശമ്യ ജന്യമസ്യാ
നമുചിദ്വിട്പ്രമുഖൈർദിഗീശ്വരാണാം ।
അപി ഭാവിനമംജസോപയാമേ
ധ്രുവമാശ്ചര്യപയോനിധൗ മമജ്ജ ॥ ൫൫

ജനതേതി। ജനതാ ജനസമൂഹോപി നമുചിദ്വിട്പ്രമുഖൈഃ നമുചിനാമ്നോസുരസ്യ ദ്വിട് ശത്രുരിന്ദ്ര ഇതി യാവത് പ്രമുഖോ മുഖ്യോ യേഷാം തൈർദിഗീശാനാം ദിശാമീശൈഃ പ്രഭുഭിഃ സഹാർത്ഥേ തൃതീയാ അസ്യാഃ തടാതകായാഃ ജന്യം യുദ്ധം യുദ്ധമായോധനം ജന്യമിത്യമരഃ അംജസാ അചിരേ

ണ ഉൾ ഘടിത്വംജനയത്യമരഃ ഭാവിനം ഭവിഷ്യന്തം ഉപായാമയോഖവം വിവാഹോത്സവഞ്ചനിശമ്യ ആശ്വസ്തചേതാനിദ്ധ്യൌ അത്യുത്തമമാദൌ മമ ജനിമന്ദിരാത് യഥാ ച പരിജനനിവഹോപി വൃത്തിപ്രേമാധ്യാത്മസ്ഥാനമിത്യാ സമീകരണചിരരണ്ണാഗാമിനാം വിവാഹോത്സവഞ്ചാകണ്ണ്യ പ്രാഗ്രേശ്ശാനി തിനിധൌ മമ്ഗാളിതി ഭാവഃ ൫൨

വസതിമുഖന്യൂചകേഥ ശംഖേ
ധ്വനതി പ്രേംഖതി സാന്ധ്യമാരുതേ ച ।
സുമതിപ്രമുഖാനമാത്യമുഖ്യാൻ
സമിതി പ്രസ്ഖലിതപ്രതീകസൌഖ്യാൻ ॥ ൫൩
ബഹുമാനപുരസ്സരം തഥാന്യാ
നപി സൈന്യാന്നൃപകന്യകാ വദാന്യാ ।
സദനായ നിയുജ്യ കേതനം സ്വം
സവയസ്യാപ നഗരം മന്ദരസ്ഥം ॥ ൫൪

അന്വയനം പ്രദസ്യേതി വസതീത്യാദിശ്ലോകയുഗളേന അഥാനന്തരം വസതിമുഖന്യൂചകേ വസത്യാ രാത്ര്യാ മുഖം പ്രാരംഭം സൂചയതി പിശുനയതീതി സൂചകേ വസതി രാത്രിവേശ്മനൊരിത്യമരഃ ശംഖേ കംബൌ ധ്വനതി നാദം കുർവ്വതി സതി സാന്ധ്യമാരുതേ സന്ധ്യാസംബന്ധിവായൌ ച ചഞ്ചലേ പ്രേംഖതി ചലതി സതി വദാന്യാ ദാനശൌണ്ഡാ നൃപകന്യകാ രാജപുത്രീ കർത്രീ സമിതി യുദ്ധേ സമിത്യാജിസമിദ്യുധ ഇത്യമരഃ യദ്വാ സമിതിപ്രസ്ഖലിതപ്രതീകസൌഖ്യാനിത്യേകം പദം സമിത്യാം പ്രസ്ഖലിതം ഗളിതം പ്രതീകസൌഖ്യം ശത്രുസുഖം യേഷാം താൻ സുമതിപ്രമുഖാൻ സുമതിനാമാ സചിവഃ പ്രമുഖോ യേഷാം താൻ അമാത്യമുഖ്യാൻ മന്ത്രിവര്യാൻ യഥാ യഥാ സചിവാൻ തഥൈത്യർത്ഥഃ അന്യാൻ സൈന്യാനപി സദനായ ഗൃഹായ സദനം ഗന്തുമിത്യർത്ഥഃ ബഹുമാനപുരസ്സരം ബഹുമതിപൂർവ്വകം യഥാ തഥാ നിയുജ്യ പ്രേഷയിത്വാ സ്വം സ്വകീയം കേതനം സദനം ഗൃഹം ഇതി യാവത് സവയസ്യാ വയസ്യയാ സഖ്യാ സഹിതാ സതീ ആപ പ്രാപ ഭാവാസ്പദമേവ്യോസ്തും അന്വയനാമാനം നഗരം ആപ പ്രാപ അന്യസ്യ ചരിത്രസൂചനമിത്യർത്ഥഃ തഥാ നന്ദ്യാസംബന്ധിനി നാദമേദുരേ ശംഖേ ധ്വനതി ച സതി ചലതി വാതേ സൈന്യജനാനുരക്ത്യാ സഹ പതി മനുജാധിപുരസ്സരമിവ സ്ഖലിതസൌരഭ്യാൻ സുമതിമുഖാമാത്യമുഖ്യാൻ അന്യാനപി സൈന്യാൻ തത്തദ്ഗൃഹമനുമതിദാനപൂർവ്വകം നിയുജ്യ സ്വയമപി സഖീസഹിതാ ഭവനമാത്മീയമാപ തപനോപി ചരമഗിരിമാപേതി ഭാവഃ ൫൩, ൫൪

തദാതാമഗന്ധമദനൊല്ലലാമാ
മനുജസ്യാഗവതഃ കഥലമ്പ കാമം ।

ഭ്രമരാളിരിവ ദീനമാവം
ഗുണശാലീവ വിദേശഗന്ധദാനിം ॥ ൧൭

താരകരിതി। തദാനീം സന്ധ്യാസമയേ മന്ദാല്പമന്ദാ മന്ദാല്പമാനാം ലക്ഷ്മണാമാഗാ ... അതവിതം മന്ദാല്പമം ... താരകേത്യൂകരഃ അജാതാഃ വ്യസനാവതഃ ... വ്യസനോപേതമിത്യർത്ഥഃ ... കഥാ വിലസ്യ കഥാ വ്യാപാരവിലയോരിതി ... താരകാഃ കാര്യഗമകൽ പ്രാപ ഭ്രമരാളിഃ ... വിദേശഃ ദേശാന്തരം ഗതഃ ഗുണശാലീ ഗുണവാനിവാത്യന്തം ദീനമാവം ... ശിഷ്ടജനാക്രാന്തജനപദം ... ഗുണവാനിവ ... ൧൭

തമസാം നിചയോഽഖിലം ജഗദ്യേ
തരസാ ലോകമിദം യഥാതിധൂർത്തഃ।
നയനാന്യജനാപഥക്ഷമാവം
ദ്രവിണാനീവ കരസ്ഥമാനുഷാണാം ॥ ൧൮

തമസാമിതി। അഥാനന്തരം തമസാം അന്ധകാരാണാം നിചയോ നികരഃ തരസാ ശീഘ്രം അഖിലം സമസ്തം ലോകം ... യഥാ ... അതിധൂർത്തഃ ... കരസ്ഥമാനുഷാണാം ... ദ്രവിണാനി ധനാനി ഇവ ... നിരർത്ഥകതാമിത്യർത്ഥഃ ... നിരർത്ഥകതാമകരോദിതി ഭാവഃ ൧൮

ഭഗണോഽഥ നഭസ്യതീവ രേജേ
സഗുണസ്സ്വസതി ധീമതാമിവാർത്ഥഃ।
ഗുണിനോഽതിതരാം തു താരകാണാം
സുജനാനാം നികരോ യഥാതിപുണ്യഃ ॥ ൧൯

ഭഗണ ഇതി। അഥാനന്തരം നക്ഷത്രാണാം ഗണഃ ... ഗണോ ... ഗുണവാൻ ... ധീമതാം ... സുജനാനാം ... താരകാണാം ... ഗണഃ ...

ണഃ ചന്ദ്രചന്ദ്രികാദിഃ നാകതലെ സ്വർഗ്ഗതലെ സംപൂർണ്ണൈഃ പൂർണ്ണയാ സഹിതൈഃ ഭോഗൈരിത്യർത്ഥഃ അതിപുണ്യഃ അതി അധികം പുണ്യം സുകൃതം യസ്യ തഥാ ഭൂതോ ഭവേദിത്യർത്ഥഃ അതിതരാമതിശയേന രരാജ രരാജ തഥാ ചാന്തരിക്ഷ നക്ഷത്രാണ്യേവ സരസി വിസ്തൃതാം മണിദ്രൂണവാഹിവ രരാജ നക്ഷത്രശോഭ പൃഥ്വാമപരെ യോവനാതിസ്പൃഷ്ടീവാകിതരാമശോഭതെതി ഭാവഃ ൨൦

മദനോപി ധൃതാഗ്രശാസനസ്സൻ
പ്രമദാനാമഹരദ്ധൃതിഞ്ച യൂനാം ।
സദനെ ധനിനാം ശ്രിയം സമൃദ്ധാം
സദനെന്ദ്വന ഇവാസ്തതന്ദ്രികൊദ്ധാ ॥ ൨൧

മദന ഇതിഃ മദനഃ കന്ദർപ്പോപി ധൃതാഗ്രശാസനഃ ധൃതചാപസ്സൻ പ്രമദാനാം പ്രകൃഷ്ടാ മദോ ഗർവ്വോ യാസാന്താസാം തരുണീനാം സ്ത്രീണാം യൂനാം കാന്താകലഹവതാം പുരുഷാണാഞ്ച യുവാ യൌവനയുക്തഃ സ്യാൽ കാന്താകലഹവത്യപീതി സാരസ്വതഃ ധൃതിം ധൈര്യം ധൃതിർദ്ധാരണധൈര്യയോരിതി ത്യമരഃ ധനിനാം ധനവതാം സദനെ ഗൃഹെ സമൃദ്ധാം പൂർണ്ണാം ശ്രിയം സമ്പദം സദനെ സമർണ്ണായുധെന സഹിതഃ ചന്ദ്രികയാം ശംഖമയതാളസ്പൃഹായുധോത്ക്ഷേപീതി സാരസ്വതഃ അസ്തതന്ദ്രികഃ നിരസ്താലസ്യഃ സ്യേനചോര ഇവാദ്ധാ പ്രത്യക്ഷതഃ അഹരൽ അപഹൃതവാൻ തഥാ ച ശ്രീമതാം സദ്മസു പ്രവിശ്യ പൂർണ്ണാം ധനസമ്പത്തിം ചോര ഇവ കാമോപി സശരാസനസ്സാവലേപാബലാനാം മധിളൂകലഹവതാനാന്തരുണാനാഞ്ച ധൃതിമഹരദിത്യനേന കാന്താനികരൂപസമാധ വയമേവാതി ഭോഗിനഃ ത്യക്താ കലഹകലാവിലാസിനീയോഗാദിതി ഭാവഃ ൨൧

നിശി ചോന്നതസൌധശൃംഗമദ്ധ്യേ
ത്തമപര്യങ്കതലസ്ഥിതാഥ സാസ്യാം ।
അനുചിന്ത്യ ഭൃശം ബഭൂവ വീക്ഷാ
ജിതമാരം ഹരമപ്യഹൊ സ്മരാർത്താ ॥ ൨൨

നിശേതി അഥാനന്തരം അന്യാമാമഹിതസ്യാം നിശി രാത്രൌ ഉന്നതസ്യോത്തുംഗസ്യ സൌധശൃംഗസ്യ രാജഭവനശിഖരസ്യ സൌധശ്രീസ്സുധയാധവളിതേതി ഹലായുധഃ മദ്ധ്യേ മദ്ധ്യസ്ഥലെ ഉത്തമഃ ശ്രേഷ്ഠഃ പര്യ്യങ്കഃ തസ്യ തലെ ഉപരിഭാഗെ സ്ഥിതാ ഉപവിഷ്ടാ സാ തടാതകാ ച വീക്ഷാജിതമാരം വീക്ഷയാവലോകനേന ജിതോ വിജിതോ മാരോ മാരോ യേന തഥാഭൂതമപി ഹരമീശാനം അനുചിന്ത്യ സ്മൃത്വാ ഭൃശമധികം സ്മരാർത്താ മദനപീഡിതാ ബഭൂവാസീൽ അഹോ ആശ്ചര്യം അഥവാ സ്മരമാത്രേണ നിഖിലകശ്മലനാശകസ്യ വീക്ഷയൈവാക്ഷിലോകകല്പാവസ്യ വിരൂപാക്ഷസ്യ സ്മരണം ക

ദിമഹനീയമലശാന്തികാരണമപി വിശേഷതഃ കന്ദർപ്പായുധപീഡാകാർശ്യമിതി ഭക്തൈവായശ്ശും വസ്തുതസ്തു സുഭൂവലയോകഗീലയൈവ വിജിതമദനവിലാസം മ ദനാവതാരാംഗം ഗിരിശമവചിന്ത്യ അതിവിയോഗമിന്നാഭൂദിതി ഭാവഃ ൫൨

അപി നിർജ്ജിതനിർജ്ജരേശ്വരാന്താ
മതനോജ്ജർജ്ജരിതാം സ്മരസ്സുരൈർഗ്ഗൽ ।
ഉചിതാം ഖലു തസ്യ കർമ്മ കാമം
തദുപേന്ദ്രപ്രഭവസ്യ മീനകേതോഃ ॥ ൫൩

അപീതി। സ്മരോ മന്മഥഃ നിർജ്ജിതനിർജ്ജരേശ്വരാന്താം നിർജ്ജിതാഃ വിജിതാഃ നിർജ്ജരേശ്വരാ ദേവേന്ദ്രാ യയാ താം താദൃശാമപി ശരൈസ്സ്വൈഃ ജർജ്ജരിതാം ശകലിതാം അതനോദ്വ്യകാരയദിതി യൽ തൽ കർമ്മകൃത്യം ഉപേന്ദ്രപ്ര ഭവസ്യ ഉപേന്ദ്രാദിന്ദ്രാനുജാൽ പ്രഭവോ ജന്മ യസ്യ തസ്യ മീനകേതോഃ മന്മഥ സ്യ കാമം നിതരാമുചിതം യുക്തം ഖലു യഥാച പൂർവ്വമീശ്വരായീശതനയേയം സർവ്വസ്വവിനാശകഗർവ്വനിർവ്വാപണജ്ഞഃ കാര ഇദാനീന്താമപി തത്സന്താനോ നിതാന്തം ശതാന്തരാം ശരൈരചീകരൽ ഏതച്ച പ്രതികർത്തവ്യമിതിന്യായാത്സു തമേവേതി ഭാവഃ ൫൩

തരതാ സുതനോഃ പരന്തപാ
വചനസ്യാപ്യതനുജ്ഞപരാമഘോസീൽ ।
ശ്രുതാ പരമാസ്ത്രവസ്യ നാസ്യാഃ
സ്ഫുരദശ്രുദൂഷിതസ്യ ചായതസ്യ ॥ ൫൪

തരതേതി। അഥാനന്തരം സുതനോസ്സുന്ദരാംഗ്യാഃ തസ്യാഃ കായാ ഇതി യാവൽ തനോശ്ശരീരസ്യ പരം അതനുജ്ഞപരാൽ നവിഭൃതേ വരാംഗം യസ്യ ഭാസ്വാനനംഗഃ തൽകൃതാജ്ജ്വരാൽ താപാതിശയതഃ തരയാ കാർശ്യം നാ സീൽ വചനസ്യ വചസോപി തരതാ സപല്ലതാപമാസീൽ സ്ഫുരഃ സുലോചനാ യാഃ തസ്യാഃ ആസ്യസ്യ ശ്രുതേസ്സ്യ പരം ആദീനസാന്ദ്രസ്യ കേശ ഇത്യർത്ഥഃ ശ്രുതാ ആധിക്യന്നാളൽ കിന്തു തായതസ്യ ദീർഘസ്യ ചേഷ്ടിതസ്യ നിശ്വാസ സ്യാപി ശ്രുതാളൽ യഥാ വ നമകവലകനംഗയാപാൽ തനോംഗ്യാഃ കാർശ്യം ഗിരകാരാംഗം കിന്തു വചസോപി നീരൈചരൈ ശ്രുതാ സമ്പന്നാ ന പരം ശ്രുതസ്യാധിക്യം കിന്തു ദീർഘനിശ്വാസസ്യാധികതാഭൂദിതി ഭാവഃ ൫൪

നിതരാമുദശ്രുതതാ തദാസ്യം
മധുചിത്തം സ്മിതലേശചിന്തനാപി ।
വികലശ്ച തദക്ഷിപങ്കജദ്ദിടോ
രചിതാപാംഗനിജാജ്ഞിതാടനോപി ॥ ൫൫

കേരളസാഹിത്യ അക്കാദമി

നിതരാമിതി। തദാ വിവാഹാവസരേ ഭവാന്യാഃ താടാതകായാഃ ആസ്യം മുഖം സ്മിതലേശപിധാനേƒപി സ്മിതസ്യ ഹാസസ്യ ലേശസ്യ പിധാനേ വിധാരണേƒപി നിതരാം മധുരിതം മധുരതയുള്ളതായി ബഭൂവ തരക്ഷിതാക്ഷിഃ ഖഞ്ജനാപക്ഷി ഖഞ്ജരീടസ്യ ഖഞ്ജനാ ഇത്യമരഃ ചകിതാപാംഗനിരീക്ഷിതാനി അപി ചകിതസ്യ കാന്തസ്യ അപാംഗസ്യ നേത്രാന്തസ്യ അപാംഗൌ നേത്രയോരന്താ ഇത്യമരഃ നിരീക്ഷിതസ്യ ആലോകിതസ്യ സംചാരാദപി വികലാ അശക്താ ഉദ്വേലിതാനംഗാഃ അതിതരാം സകമ്പാദി മധുരതയിതി ശ്രീഹർഷഃ തഥാ ച മന്ദതാപാദസ്യാ വദനം സ്മിതാദിവിലാസരഹിതങ്ങൾ നയനമപ്രവൃത്തിയില്ലാതെയുമിരുന്നുവെന്നു ഭാവഃ ൨൪

മണിതോരണഭാസുരം സ ധിഷ്ണ്യം
സ്വദരോരണ്യമിവോദഗ്രദേശ്യം।
അലമാളിഗണാർപ്പിതഞ്ച മാല്യം
തദസൃഗ്ദൃഗ്രമിവാതിതീക്ഷ്ണധാരം ॥ ൨൫

മണീതി। സ ധിഷ്ണ്യം ഗൃഹം തസ്യാ താടാതകായാ ഇതി യാവൽ മണിതോരണഭാസുരം രത്നമയതോരണങ്ങളാൽ ശോഭിതം സ ധിഷ്ണ്യം ഗൃഹം ധിഷ്ണ്യം മന്ദിരം നികേതനമിത്യമരഃ അരണ്യം വനമിവാരണ്യം ചകിതയായുള്ള ആളിഗണാർപ്പിതം സഖീഗണാർപ്പിതം മാല്യം മാലാ ച മാല്യം മാലാസ്രജൌ മൂർദ്ധ്നി ഇത്യമരഃ അലം അധികം അതിതീക്ഷ്ണധാരം അതിനിശിതാ ധാരാ മുഖം യസ്യ തത് തദസൃഗ്ദൃശ്യം തദസൃഗ്വീനാം സ്വകശ്യസ്വചിനാമഗ്രം സമൂഹമിവ അഗ്രം പുരസ്താദുപരി പരികാരണേ പലസ്യ ച തുല്യം മനോ സമ്മതേ ചേതി മേദിനീ ഉദ്വേലിതാനംഗോ തഥാ ച കണ്ഠപ്പുകളുമായിപ്പിതാശയാൾബാധയാഃ താടാതകായാഃ രത്നാഭരണംകൃതമനിങ്ങൾ വനം വനമിവ അരണ്യമായും കിങ്കരാപകാരതയെ സഖീജനാർപ്പിതം മാല്യം തീക്ഷ്ണസ്വചിസമൂഹയ ഇവ ദുസ്സഹമായിയെന്നു ഭാവഃ ൨൫

അപി ശുകശിഖാംഘ്രിസംപ്രവിഷ്ടാ
ന ഭിദേത്യാസ്രവമഞ്ജസാ കിയന്തം।
ന തമാശയഗഃ കഥം ഗിരീശോ
മൃദുളാംഘ്ര്യാ ഭിദതാൽ മഹീശപുത്ര്യാഃ ॥ ൨൬

അപീതി। അംഘ്രിസംപ്രവിഷ്ടാ പാദപ്രവിഷ്ടാ ശുകശിഖാ നീവാരപുച്ഛാഗ്രഭാഗഃ അഞ്ജസാ ശീഘ്രം കിയന്തം അസ്രവം ദുഃഖം ആദീനവാസ്രവൌ ക്ലേശേ ഇത്യമരഃ ന ഭിദേതി ന വിതരതി മഹാപ്രയത്നം കരോതീത്യർത്ഥഃ മൃദുളം കോമളം അംഘ്രിര്യസ്യാഃ തഥാ മൃദുളാംഘ്ര്യാ മഹീശപുത്ര്യാഃ മലയധ്വജപുത്ര്യാഃ താടാതകായാഃ ആശയഗഃ ഹൃദയഗതഃ ഗിരീശഃ പരമേശ്വരഃ കഥം

സന്താപ ഇതി വാസ്തവോൎത്ഥഃ തം ക്ലേശമിത്യൎത്ഥഃ കഥം ന ലിഖതാൽ ദാ സ്യതെത്യവെത്യൎത്ഥഃ തഥാ ച പാമരവയസംഖ്യങ്ങളുകരിഷ്യായാ ഏതാവദ്വ്യസനകാൎയ്യതെ നിഖില ഭൂഷണാംശ്യാഃ മനസ്യെവ പ്രവിഷ്ടസ്യ ശിരീഷസ്യ സ്നേഹക്ലേശകാൎയ്യതെ കിം വാ വാച്യമിതി ഭാവഃ ൯൬

സഖിയം സ്മരതാപഭാരഭാരൈത്യ
ദയിതോദന്തധരാപ്പ്രവാഹം വ്യതാനീൽ ।
രഭസാ തദുപക്രമേ ച തസ്യാഃ
പരിതാപായ പരം തദാജനിഷ്ട ॥ ൯൭

സഖീതി। ഇയം ഭൈമീ കാ സ്മരതാപഭാരഭാരൈൎയ്യ കാരണഭൂതൈഃ കരണീയം യം ദയിതോദന്തധരാപ്രവാഹം ദയിതസ്യ ഉദന്താഃ പ്രവൃത്തിരേവ ധരഃ പ്രവാഹഃ പ്രവാഹരൂപോ നിൎബ്ബന്ധോ യസ്യ ഉത്കടഃ തസ്മിൻ തദ്വ്യൂഹം മജ്ജനം വ്യതാനീച്ഛകാര തദുപക്രമസ്യ മജ്ജനാരംഭോപക്രമ ആരംഭേ തദാ വിരഹവശതയാ രഭസാ ശീഘ്രം തസ്യാസ്സ്മരാതുരായാഃ പരിതാപായ സന്താപായ പരം കേവലം സന്താപമേവാജനിഷ്ടാജനി തഥാ ച സന്താപ സന്താപശാന്തയെ കൃതാന്തികോപചാരാദ്യുപചാരോ ഉപക്രമ ഏവ താപകാരായാഭവ ദുവിധാനങ്ങളായോ ഇതി ഭാവഃ ൯൭

വിരഹജ്വരവേദനാപരൈസ്തൈ
സ്സുതനോരാളികൃതാസ്തദോപചാരാഃ ।
അപി ചന്ദനപങ്കപങ്കജാദ്യാ
ദ്വിശിരാസ്സങ്കലിതവ്യഥാ ബഭൂവുഃ ॥ ൯൮

വിരഹേതി। സുതനോസ്സുന്ദരാംഗ്യാസ്സ്മരാതുരായാ ഇത്യൎത്ഥഃ വിരഹജ്വരവേദനാപരൈസ്തൈ വിരഹജ്വരേണ വിയോഗതാപേന യാ വേദനാ ദുഃഖം തസ്യാപഹൎത്തൃഭിഃ താഭിഃ ആളിഭിസ്സഖീഭിഃ കൃതാസ്സമ്പാദിതാഃ ചന്ദനപങ്കപങ്കജാദ്യാഃ ചന്ദനപങ്കഃ മലയജപങ്കഃ പങ്കജം കമലം ച തെ ആദ്യെ യേഷാന്തെ തഥോക്താ ഉപചാരാഃ ക്രിയാശ്ശൈത്യോപശമനോപായാഃ അപി സങ്കലിതവ്യഥാഃ സങ്കലിതാ വിരചിതാ വ്യഥാ മനഃപീഡാ യൈസ്തെ തഥോക്താഃ മനഃപീഡാകാരിണോ ബഭൂവുരഭവൻ തഥാ ച ഭാരതോപശാന്തയെ സഖീജനകല്പിതചന്ദനപങ്കലേപനാദ്യുപചാരാ ദ്വിഗുണീകൃതസന്താപാ ബഭൂവുഃ ഉപചാരാഃ പീഡാകാരിണ ഏവാഭവന്നിതി ഭാവഃ ൯൮

അവദത് സവിധസ്ഥിതാം വയസ്യാം
പ്രവദന്തീമഥ സാ തദൈത്യഗാനം ।
പ്രമദോച്ചൈസ്തനുതാപവേഗാൽ
പ്രവദൽ പ്രവിലപ്യ സഗദ്ഗദം സാ ॥ ൱

അഥേതി। അഥാനന്തരം സാ തടാതകേത്യർത്ഥഃ സവിധസ്ഥിതാം സമീപവർത്തമാനാം കാ അപി കാ തൊദിരിത്യന്തരഭികം പ്രിയംവദാം മാലമാണാം വയസ്യാം സഖീം പ്രമദാ പ്രത്യുക്തപ്പാപിത്യർത്ഥഃ മദനാതുരസി മല്പ്പചലി റിഷഭസ്യ അതനുപതാപതാപാനാമാംശസന്താപരയാൽ പ്രിയതാ സ്രാവിപൂൽ പ്രിയതാ ശബ്ദതാ തന്ത്രേണ ബോദ്ധ്യനാവില കല്മഷ ഉദര യന്ത്രസ്ഥാന്തതാ സഖീ കല്മഷാനച്ഛ തനുവില ഇത്യർത്ഥഃ സംശയ്ശരം ശബ്ദസേവിതം യഥാ തഥാവാദ്യവാച തഥാ ചാതികസ്ഥിതി സ്ഥിതാം കാ തൊദിരിതി കഥയന്തീം സഖീനാംശബ്ദരവൈശാന്തിസ്സതർത്ഥോത്ഥ കല്മഷനായനാ സഖീ സംശശരശരീതി ഭാവഃ ൩൦

സഖി മാം മനോസ്സുമാ പ്രമത്തം
ധൃതചാപഃ പരിമൃശ്യതേനകാന്തം।
പ്രഥമാദ്ധ്യുവാമിതേന മെ പ്രാ
കൃതമാഗസ്സമനസ്മരനോഽവാലം ॥ ൩൧

സഖീതി। ഹെ സഖി! വയസ്യേ! മമ മമ അധിരകന കമനനന കളിത കാമയിതാമികഃ കമനഃ കാമനൊാമിക ഇത്യർത്ഥഃ പ്രഥമാധിഭുവാ പ്രഥമനാഥേന അധിരുന്ധാനകഃ നെതന്ത്യർത്ഥഃ പ്രാൿ പൂർവ്വകാലെ കൃതം രചിതം ആശഃ മനോരൂപമപരാധം അനങ്ഗാപരാധ ഇത്യർത്ഥഃ അലം നിതരാം സമസ്മരൻ സഞ്ചിന്തയന്നിവ മദനഃ കന്ദർപ്പഃ ധൃതാശുശരാസനഃ ധൃതചാപസ്സന്മാം പ്രമത്തം താഡയിതും സദാ സർവ്വദാ അനേകാന്തമിത്യവ്യയം ഭിശി ഭിശീത്യർത്ഥഃ പരിമൃശ്യതേ അഥ ച പൂർവ്വജന്മനാഥചരിതമപരാധമനുചിന്തയന്നിവ ഭക്ത്യകാമം തൽപരായണാം മാം കന്ദർപ്പകാമരണേഥ ഭേദയിതും ഭിശി ഭിശി സർവ്വദാ പരിമൃശ്യത ഇതി ഭാവഃ ൩൧

സ മനോജവസതഃ പുമർപ്പകാമഃ
കിമു യദോർത്ഥയതീഹ മാഞ്ച കാമഃ।
ഹിമശൈലതനയാനിലൌ കിമത്ഥം
ത്വജതോ ഹന്ത ഗുണാനിസർഗ്ഗസിദ്ധാൻ ॥ ൩൨

സ ഇതി। ഇമാ പിതാകരണെ യഥാ പൂർവ്വാകതമീമനോരഥചരിത്യർത്ഥഃ സ കാമനാംശഃ മനോജവാസതഃ പിതൃതുല്യതാം മനോജവസഃ പിതൃസന്നിഭ ഇത്യർത്ഥഃ തപ്ത്ഥുകാമഃ കിമു പ്രാപ്തുമഭിലാഷീ കിമിത്യർത്ഥഃ മാം അർദ്ദയതി പീഡയതി ഹിമശൈലതനയാനിലൌ ഹിമകർ ചന്ദ്രമലയാനിലൌ തനകാന്തൌ മൌ ച നിസർഗ്ഗസിദ്ധാൻ നിസർഗ്ഗേണ സ്വഭാവേന സിദ്ധാൻ പ്രസിദ്ധാൻ സ്വരൂപതഃ സ്വഭാവേ നിസർഗ്ഗമിത്യർത്ഥഃ ഗുണാൻ ശീതസ്പർശാദിഗുണാൻ കിമത്ഥം കിന്നിമിത്തം ത്യജതഃ വിസൃജത ഇതി പരിചിന്തനാം ഹന്ത ഖേദേ തഥാ ച മമ പൂർവ്വാമീകമാതാമിത്യർത്ഥഃ തൽപ

താരകാണാം പീഡയതി നോ ചേൽ ഭാസ്വജ്ജനനീമാജ്ഞയാന മേഘവാഹനാജ്ഞ
ത്സ്യപുത്രഃ കിലായമംഗജന്മാ പിതൃതുല്യതാമാലിപ്സുഃ കിമു മാമർദ്ദയതി പ്രാ
ണേയരോചിഷ്മയമാതതയോക്ഷ്യാ മൽകമനേന വാ കദാപി നാപരാദ്ധം
ഏവം സ്ഥിതേ കിന്നിമിത്തമേകതഃ പീഡയതഃ കഷ്ടമിതി ഭാവഃ ൩൨

വിധുരേഷ കരോതി മേ കരൈരൈ
രധുനാ ദ്വിഷതാം വ്യഥാം മയൂഖൈഃ ।
വിധുതാലയശർമ്മണാം ചകോരാൻ
മധുമാസസ്യ പ്രഗതോ യഥാളിഭാഗാനാം ॥ ൩൩

കിം കൃതമേതാദൃശമിതി ചേദാഹ വിധുരിതി। ഏഷ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ കരൈഃ കരൈഃ കിരണൈഃ കമലൈരംശുഭിരധുനാ ഇദാനീം മേ മമ മധുമാസി ചൈത്രമാസേ സ്യാദൈത്യതേ ചൈത്രികോ മധുരിത്യമരഃ ഉച്ചഗതഃ ഉച്ചസ്ഥഃ ചകോരാംശ്ച സൂര്യഃ വിധുതാലയശർമ്മണാം വിധുതം ത്യക്തം ആലയശർമ്മ ഗൃഹസൗഖ്യം യൈരെന്യേഷാം ശർമ്മാതസ്യലാനി ചേത്യമരഃ അലിഭാഗാനാം ചാതകാനാം യഥാശക്യ ഇവാത്മകം ദ്വിഷതാമസഹ്യാം വ്യഥാം പീഡാം കരോതി കരൈതേ യഥാപി സാമ്പ്രതം അദ്യതാംശുഭിസ്സഹാമൃതൈസ്സഹസ്രാംശു ത്ച്ചസ്ഥഃ സന്നേസ്യമഹിതാനാം ചാതകാനാമിവ ബാധാമാതനോതീതി ഭാവഃ ൩൪

അയമദ്യ മതന്ദ്രോവലോ മേ
മദനാദേശധാരണശാസനാത്മദോഷഃ ।
ഹൃദയേ കുരുതേ ച വപ്രലീലാം
മലയോർവ്വീധരപാർശ്വസഞ്ചരിഷ്ണുഃ ॥ ൩൫

അയമിതി। മലയോർവ്വീധരപാർശ്വസഞ്ചരിഷ്ണുഃ മലയ ഇത്യുർവ്വീധരസ്യാ ചലസ്യ പാർശ്വേ സാനൂനി സഞ്ചരിഷ്ണും ശീലം യസ്യ സ തഥാ മന്ദാനിലഃ മന്ദേന ദർപ്പേണ മദേനൈവ ചാപലേന മൂഢഃ അയം മതമവാവള്ളി മതൽ മാതൃത ഏവ മദാവള്ളോ മത്തഗജശ്ച അദ്യേദാനീം മദനാദേശധാരണശാസനാൽ മദനാ ജ്ഞയാ ഏവാദേശധാരണോ ഹസ്തിപകഃ ആധോരണോ ഹസ്തിപക ഇത്യമരഃ ത സ്യ ശാസനാൽ നിയോഗാൽ മേ ഹൃദയേ മനസി വപ്രലീലാം തടാഘാതോ ത്ഥക്രീഡാം കുരുതേ കരോതി യഥാ ച മത്തമാതംഗോ മാതംഗാധോ രണനിയോഗാൽ കാഞ്ചനാദിതടാഘാതക്രീഡാമാതനോതീതി ഭാവഃ

അപഹായ ച മാം ഗതാദ്യ നിദ്രാ
ദയിതേവാവമതാ കൃപാ വാ സപത്ന്യാ ।
രജനീയമയേ ന ഹീയതേ മേ
സഖി സമ്പത്തിരിവാപ്തിതാ സുപാത്രേ ॥ ൩൬

അപഹായേതി। അത്ര ദിശാ സാപ്തമ്യന്തസ്യാന്നിശാ സാപ്ത ഇത്യമരഃ താമപഹായ ത്യക്ത്വാ സാർദ്ധരാത്രനായകനായമതാ അവമാനിതാ ദയിതാ ഇക്ഷ്വാകുപാവാ കത്ര വാ ഗതാ യാതാ അയേ ഇത്യവ്യയം അയേ സഖി ഹേ വയസ്യേ ഏക ഏക ഇയം രജനീ രാത്രിശ്ച സ്വപാത്ര അതിദയാർഹജനേ ശോകജനേ രാജകേ വാ ദയാർഹാജനരയോഃ പാത്രമിത്യമരഃ അർപ്പിതാ ഉത്താ നിക്ഷിപ്യാ വാ സമ്പത്തിഃ സമ്പദ്വിശ ന ഹീയതേ ന ക്ഷീയതേ യഥാ ച പ്രണയകലഹകലുഷാ ദയാജയ മാം വിഹായ കത്ര വാ ദിശാ ദിശ്യതാ ഇയം രാത്രിശ്ച സൽപാത്രദത്തസംപത്തിരിവ ന ക്ഷീയതേ ഇതി ഭാവഃ ൩൮

ദയിതോപി ദയാം വിഹായ മഹ്യാം
സമയം യം കൃതവാനിഹോപയാമേ ।
കഥമാസ്സഖി ദുസ്തരം തമേയം
പയസാം രാശിമിവാപ്തവാസരാന്തം ॥ ൩൯

ദയിതോപീതി। ഹേ സഖി! ദയിതഃ പതിരപി മഹ്യം ദയാം കൃപാം വിഹായ ഇഹ ഉപയാമേ അസ്മിൻ വിവാഹേ യം സമയം കാലം അതേന ഹാപി സമയോപിത്യമരഃ കൃതവാൻ ചകാര പയസാം രാശിം സമുദ്രമിവ ദുസ്തരം ദുഃഖേനാപി തരിതുമശക്യം തം അഷ്ടവാസരാന്തം അഷ്ടദിനാവധി യഥാ അഷ്ടൗ വാസരാ യസ്മിന്നിതി ബഹുവ്രീഹിഃ കഥം കേനോപായേന തരേയം ലംഘയേയം ആദ്യ കഷ്ടം യഥാ ചാസ്മിൻ വിവാഹേപഹായ കൃപാം യം കാലമകല്പയത് കല്പിതഃ തം ദിവസാഷ്ടകം സമുദ്രമിവ ദുസ്തരം കഥം ക്ഷപയിഷ്യാമീതി ഭാവഃ ൩൯

അയി മാമമരാപഗാതരംഗ
പ്രകരാലിംഗിതഭാസുരോത്തമാംഗഃ ।
അപി ന സ്മരതാത് സ്വകോമളാംഗ
സ്മരദീനാം ക്ഷിതിഭൃത്സുതാം വൃഷാങ്കഃ ॥ ൪൦

അയീതി। അയി ഹേ സഖി സ്വകോമളാംഗഃ ശോഭനം കോമളം അംഗം യസ്യ സ തഥാ സ്വകരാംഗ്രി കോമളേ ഇതി വൈജയന്തി വൃഷാങ്കഃ വൃഷോ വൃഷഭഃ അങ്കോ ധ്വജചിഹ്നം യസ്യ സ പരമേശ്വരഃ അമരാപഗാതരംഗപ്രകരാലിംഗിതഭാസുരോത്തമാംഗഃ അമരാപഗായാ മന്ദാകിന്യാസ്തരംഗാണാം ഭംഗാനാം പ്രകരേണ സമൂഹേനാലിംഗിതം പരിഷ്വക്തം ഭാസുരം പ്രകാശമാനം ഉത്തമാംഗം ശിരോ യസ്യ സ തഥോക്തോപി അമരാപഗായാസ്തരംഗാവിവ പ്രകരാ പ്രകൃഷ്ടാ ഉരജാ താഭ്യാം ആലിംഗിതം ഭാസുരം ഉത്തമാംഗം യസ്യ തഥോക്തോപി ഇഹാത്ര സ്മരദീനാം മാരസന്താപ്യം ക്ഷിതിഭൃത്സുതാം രാജകന്യകാം പർവ്വതസുതാം പാർവ്വതീമേതി യാവൽ ന സ്മരേൽ കിം കിം

വിഭോ രത്നാധികായാം ന സ്മരതാത് ന സ്മരിഷ്യതി കിമിത്യൎത്ഥഃ അത്ര കിം ശബ്ദസ്യാപ്രയോഗേഽപി കാകുഃ യഥാഹ ശ്രീഹൎഷഃ, "മരണാതകമസ്മൃതി നിൎമ്മിതശ്ലിഷ്ടമൽകുചകുംഭയുഗം തദാ അനാലംഗിതാപദൈപെയ്യ നോ കസുമചാപകലാലാലിലാസജ" ഇതി തഥാ ച മന്ദാക്രിനീതരംഗാശ്ലിഷ്ടസ്തകോപി കൃതിവാസാഃ പാൎത്ഥംശേളതാം മാം ന സ്മരിഷ്യതി കിമിതി ഭാവഃ ൮൭

അപി ചാദരിവാധുനാതിവേലം
വിധുജന്മാ സ്മരതാ പുരാണവൈരം ।
ഉത സീദതി സോഽപി ബാധ്യമാനോ
ജയിനസ്സ്രാന്ത പരാജയോ ജിതാത്മ ॥ ൮൭

അപി ചേതി॥ അപിശബ്ദോ ... പുരാണവൈരം പുരാണം പ്രാക്തനം വൈരം ... സ്മരതാ ... വിധുജന്മാ ... ഇതി വിധുജന്മനഃ "കാമസ്യ ...ഃ" ഇതി ശ്രീഭാഗവതേ ... ഇദാനീം അതിവേലം സോഽപി പ... അതിവേലമധികം ബാധ്യമാനഃ ... സീദത്യ ... കിമിത്യൎത്ഥഃ ജയിനാ ജയശാലിനാ ... യോ ... ഇകാരോപ്യൎത്ഥകഃ ... പരാജയോ ... ന ഭവിഷ്യതി കിമിത്യൎത്ഥഃ ... ശങ്ക ഇതി ചേൽ ... ഭവിഷ്യത്യേവേതി ... ഇതി ഭാവഃ ൮൮

അഥവാ മയി ദിഗ്ജയാപദേശാ
ദതിതാരികപാടാഭിമാൎഗ്ഗണായാം ।
ഘൃണയാ കരുണാൎദ്രവോഽപി ദേവഃ
ഭജതേ വാ ഗുണപൂഗശാല്യപേക്ഷാം ॥ ൮൯

അഥവേതി॥ അഥവാ യഥാ ... ഗുണപൂഗശാലീ ഗുണാനാം ... ഗുണാനാം പൂഗേന ... ശാലീ വിശിഷ്ടഃ ... ദേവഃ പരമേശ്വരഃ ... ദിഗ്ജയവ്യാജേന ... അതിതരാം ... ഘൃണയാ ... മയി ...

ദുരിതേന ശരൈരുപാദാനോപേക്ഷണം കരോതീതി ഇച്ഛയാ പുണ്യാ ഇച്ഛയാ ഭയമയോതിതി മേദിനീ ഉപേക്ഷാം ഔദാസീന്യം കഥമേവാ കരോതി കി മിത്യർത്ഥഃ തഥാ ച കരുണാസാഗരോപി ദൈവഃ മയി ധാർഷ്ട്യമാശ്രിത്യ ഉപേ ക്ഷാം കരോതി കിമിതി ഭാവഃ ൪൨

ഇതി സാസ്രവമുക്തവാചമേതാം
ധൃതിമുത്സൃജ്യ തതശ്ചിരം രുദന്തീം।
സ്മൃതമാതൃകഥാമുവാച കാചി-
ദ്രുതമൈച്ചൈവ സദാനുഗാ വയസ്യാ॥ ൪൩

ഇതീതി। തതോനന്തരം ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ സാസ്രവം സബാഷ്പം യ ഥാ തഥാ ഉക്തവാചം ഉക്താ വാക് യയാ തഥാ ചിരം സ്മൃതമാതൃകഥാം ചി ന്തിതപൂർവ്വചരിതാം ധൃതിം ധൈര്യം ധൃതിർദ്ധാരണധൈര്യയോരിത്യമരഃ ഉ ത്സൃജ്യ ത്യക്ത്വാ രുദന്തീം ശോചന്തീം ഏതാം താടാതകാമിത്യർത്ഥഃ അച്ഛാ പ്ര തിച്ഛായേവ സദാ സർവ്വദാ അനുഗാ അനുഗച്ഛന്തീ കാചിദ്വയസ്യാ സഖീ ദ്രു തം ത്വരയാ ഉവാച പ്രാഹ തദേവ ഏവം പൂർവ്വവൃത്താന്തമാചിന്ത്യ ശോ ചന്തീമേതാം സഖീ സമാശ്വാസയാമാസേതി ഭാവഃ ൪൩

കിമിദം വ്യസനം തവാത്ര ഭദ്രേ
നിതരാമ്മോദകരേ വിവാഹകാലേ।
വദ കാ പ്രമദാ വിഷീദതീത്ഥം
ഭവോ മാ ഭവ മാദൃശാം സഖീനാം॥ ൪൪

കിമിതി। ഹേ ഭദ്രേ! കല്യാണി! നിതരാമധികം മോദകരേ സന്തോഷ കാരിണി അത്ര വിവാഹകാലേ അസ്മിൻ പാണിപീഡനാവസരവിഷയേ ത വ ഇദം വ്യസനം ദുഃഖം കിം കസ്മാദിത്യർത്ഥഃ കിം വിതർക്കേ പരിപ്ര ശ്നേ ക്ഷേപനിന്ദാപൃച്ഛാസ്വിത്യമരഃ കാ പ്രമദാ കാ വാ യോഷിൽ ഇത്ഥ മേവം വിഷീദതി ശോചതി ന കാപീത്യർത്ഥഃ വദ ബ്രൂഹി മാദൃശാം മത്സദൃശീ നാം സഖീനാം വയസ്യാനാം ഇത്ഥമേവം ഭയാ ഭയാ ദൈന്യമിത്യർത്ഥഃ ഭ യേ ശോകേ ഇത്യമരഃ മാ ഭവ മാ ഭൂഃ ഹേ ഭദ്രേ നിതരാം മോദകരേസ്മിൻ ക ല്യാണാവസരേ തവൈവം വ്യസനകാരണം കാ വാ യോഷിൽ വിഷീ ദതി ബ്രൂഹി ഏവം മാദൃശീനാം സഖീനാം ഭീതിദായിനീ മാ ഭൂരിത്യുപദേശാഭി പ്രായ ഇതി ഭാവഃ ൪൪

ത്രിദശാമൃഗശോ രണേ വിധാത്ര്യാ
വിവശാനാക്രമദൃപ്യദൃപ്യവിഷ്ണോൻ।
സദൃശോ ന തവൈദൃശോ വിഷാദോ
ദിഗധീശാക്ഷി സ കാര്യവിഘ്നകാരീ॥ ൪൫

ത്രിലോനിതി। ഹേ മൃഗശാബാക്ഷി! ഹരിണബാലകവിലോചനേ അ ഗ്രസ്യവിത്താൻ അഗ്രസ്യം അപ്രസഹ്യം വിത്തം ശൌൎയ്യം യേഷാംതാൻ തഥാപി ത്രിലോകാൻ ദേവാൻ ശതശോ ബഹുധാ യഃ പാ ബദ്ധനിതി വാ രണേ യുദ്ധേ അശ്രമമനായാസം അഥാ തദൈവ വിവാദാൻ വിധാത്രൂഃ കൎത്തൂഃ തവ തെ ഈദൃശഃ ഏവം സപത്നമൌ മത്സംഗമാകാംക്ഷാശ്രുപഃ വിഷാദോ വ്യസനാം സദൃശോ ന യുക്തോ നൈത്യൎത്ഥഃ കത ഇതി ചേദാഹ സ ഇതി സഃ വിഷാദ ഇത്യൎത്ഥഃ കാൎയ്യവിഘ്നകാരീ അന്തരായകാരീതി ഹീതി പ്രസിദ്ധൌ തഥാ ചാതിപരാക്രമനപി ശത്രുമാദിസത്ത്വാശനാനായാസമൌ സംഗമേ നിത്രാസയന്ത്യാസ്സ്വഭാവം വിഷാദോ ദോഷകാരീ കൎണ്ണാമയുക്ത ഇതി ഭാവഃ ൪൦.

ജനനീ ജരയാതുരാ പുരൈവ
പ്രതരാന്തേ പരിതാപതശ്ച ഭദ്രേ।
വിപിനേ കരിണീവ ദഹ്യമാനാ
ദവരോചിഃപ്രകരേണ മൃതാ പാപാൽ ॥ ൪൧

ജനനീതി। ഹേ ഭദ്രേ കല്യാണി ജനനീ മാതാ പുരാ ഇതഃ പൂൎവ്വമേവ ജരയാ വാൎദ്ധക്യേനാതുരാ പീഡിതാ തേ പരിതാപതസ്സന്താപാച്ച നിതരാം ദുഃഖം വിപിനേരണ്യേ ദവരോചിഃപ്രകരേണാരണ്യാഗ്നിരോചിഷാം തേജസാം പ്രകരേണ സമൂഹേന ദഹ്യമാനാ ദഗ്ദ്ധമാനാ കരീ കരിണീതി കാചിൽ പതത്രി കയാഷിൽ മൃതാപാൽ മൃതന്യ ന്യൂനതാ ദേവ്യാം യാപാൽ സന്താപാദിവാ തുരാ ഭവിഷ്യതീതി ശേഷഃ അഥവാ പൂൎവ്വമേവ മാതാ ജരയാതുരാ ഇദാനീ ന്തവാപി പരിതാപാൽ വനവഹ്നിസന്തപ്തമാനാ കരീ പുനഃ ന്യൂനതാമാ ദിവ ലോകമേവ ഭവിഷ്യതീതി ഭാവഃ ൪൧

ന ഗിരീശഗിരി ത്വയാഗമേഷു കാ
വിവ കാൎയ്യാ കദാചിദാസ്ഥയാ വിശങ്കാ।
ഗ്രഹരാജ ഇവാഗമിഷ്യതീശ
സ്സ്ഫുടമഭ്യോദയാൽ പ്രത്യൂഷകാലേ ॥ ൪൨

നേതി। ഗിരീശഗിരി ഗിരീശസ്യ ഈശ്വരസ്യ ഗിരി വാക്യേ കദാചിൽ കദാപി ആഗമകാലേ തേ ലോചനേ തുല്യയാ പൂജ്യയാ ത്വയാ വിശങ്കാ വിചികിത്സാ ന കാൎയ്യാ ന കൎത്തവ്യാ അഭ്യുദയാൽ അഭ്യുദയസ്യ ശങ്കാസ്യ പ തമാനാം അസ്മാകം രക്ഷാം കരോതീതി തഥാ അഭ്യുദയാത് ശങ്കേ ന്യാ ന പുംസി സരസീരുഹ ഇതി വാമനഃ ഈശഃ പശുപതിഃ ഗ്രഹരാജോ രവി രിവ വിഭാവസുൎഗ്രഹപതിരിത്യമരഃ പ്രത്യൂഷകാലേ നിശ്ചിതേ സമയേ അ ന്യത്ര ഉദയകാല ഇത്യൎത്ഥഃ ത്വയാപി നിശ്ചിതകാലാൽ ആഗമിഷ്യതി ആഗ ന്താ ഭവേൽ സ്ഫുടമിതി സ്ഫുടമിത്യൎത്ഥഃ തഥാ ച പരമേശ്വരവചനസ്യ കത്ര

ഷി വേദവാക്യേഷ്വപി വാ സംശയോ ന കർത്തവ്യഃ യഥാ വാഗർത്ഥൌ മന്ത്ര-
മാഷി യഥാ ജഗദ്ഭ്യോഗമിഷ്യതി ശീഘ്രമേവായിതരദോഷാകര ഇതി ഭാവഃ ൪൮

വ്യസനം ജഹിഹി കഞ്ജനേത്രേ
തദിദം ജന്യജനൈസ്സമം ഗിരിത്രം ।
സരസാ ജനനീ തവേക്ഷിതാ സാ
ധൃതി ജാമാതരമാത്ത മേനകേവ ॥ ൪൯

വ്യസനമിതി। ഹേ കഞ്ജനേത്രേ പങ്കജലോചനേ ഇദാനീന്തനിഷയം തദിദം തദേതദ്വ്യസനം ദുഃഖം ജഹിഹി ത്യജ തവ സാ ജനനീ മാതാ മേനകേവ ജാമാതരം ദുഹിതൃഭർത്താരം ഗിരിത്രം പരമേശ്വരം സരസാ സാനുരാഗാ സതീ ജന്യജനൈർവ്വരസ്യ സ്നിഗ്ദ്ധജനൈഃ ജന്യാഃ സ്നിഗ്ദ്ധാ വരസ്യ യ ഇത്യമരഃ തൈസ്സമം ശീഘ്രം ഈക്ഷിതാ ദ്രക്ഷ്യതീത്യർത്ഥഃ യഥാ ച വ്യസനം വിസൃജ്യ യ മേനകേവ പിനാകിനം ജനനീ ഭവാനേവ ജാമാതരം സാനുരാഗാ ദ്രക്ഷ്യതീതി ഭാവഃ ൪൯

ഇതി സാ വചസാധികം വയസ്യാ
സഹസാശ്വാസയദാതുരാം നൃപേണ !
വസുധേശസുതാം യഥാബ്ദപങ്ക്തിഃ
പയസാ ചാതകസംഹതിം തൃഷാർത്താം ॥ ൫൦

ഇതീതി। സാ വയസ്യാ സഖീ നൃപേണ ആതുരാം ആർത്താം പീഡിതാം വസുധേശസുതാം നൃപതിസുതാം ഇതി പൂർവ്വോക്തേന വചസാ വചനേന സഹസാ ശീഘ്രം അബ്ദപങ്ക്തിഃ മേഘമാലാ തൃഷാ പിപാസയാർത്താം ചാതകസംഹതിം ചാതകപക്ഷിണാം സമൂഹം യഥാ പയസാ ഇവാർത്ഥകഃ സമാശ്വാസയദാശ്വാസയാമാസ തഥാ ച പങ്കജാനനാം വിരഹിണീമാശ്വാസയത്തേനാം വയസ്യാ തൃഷാർത്താം ചാതകതതിമിവ മുദിരാവലിഃ വചസാ സമാശ്വാസയാമാസേതി ഭാവഃ ൫൦

വിരരാമ തദാ പരം ന രാമാ
വിരഹാർത്തിരസാച്ച സാ ത്രിയാമാ ।
നരരാജസുതാസഖീ പരം സാ
ന രരാജാക്ഷിദിശാപി ലബ്ധവർണ്ണാ ॥ ൫൧

വിരരാമേതി। തദാ യാമിനീ രാമാവിരഹാർത്തിഃ രാമായാഃ സ്ത്രിയസ്സുതായാഃ ഇതി യാവൽ വിരഹാർത്തിഃ പരം വിയോഗജാതപീഡാ കേവലം ന വിരരാമ കിന്തു സാ യാമിനീ ത്രിയാമാ രാത്രിശ്ച വിരരാമോപശാന്താഭൂൽ സാ നരരാജസുതാസഖീ നരപതിതനൂജായാസ്സഖീ പരം വയസ്യാ കേവലം ന രരാജ ന രേജേ കിന്തു അക്ഷിദിശാപി അക്ഷ്ണോഃ പ്രാച്യാ ദിശാ ദിശാപി ര

ഇദം തദേവ ലബ്ധവത്ത്വമിത്യത്രാപി യോജ്യം ലബ്ധവത്ത്വാ വിചക്ഷണേതി സംബന്ധ്യം. ലബ്ധാ വത്ത്വസ്തുതിവത്ത്വഃ യയാ സാ തഥേതി പ്രാപ്യം. യഥാ ച താ ത്രിയാമ ഗതാ രാജസുതായാ വിയോഗാത്തിരസ്ത തഥാ ഉപശാന്തമോദാമോദകത്വ ഏനാം വിചക്ഷണാ സഖീ ച തദേവ പ്രാപ്യചാരശോഭതേതി ഭാവഃ ൪൭

അഗമദ്വിധുരഥ തദാസ്തമദ്രിം
കുമുദാമോദകരഃ കലങ്കിതാംശഃ।
അദസീയമുഖം മൃഗാങ്കമുഗ്ധം
പ്രസമീക്ഷ്യേവ സതാരകം സതാരഃ॥ ൪൮

അഗമദിതി. തദാ തദാനീം കുമുദാമോദകരഃ കുമുദാനാം കന്ദിതത്വ ഭൂത്വേൽ ശോഭാ യേഷാന്തേഷാം പദ്മതാണാമിതി യാവൽ ആമോദകരഃ സന്തോഷകരഃ പ്രമോദാമോദസ്മഭാ ഇത്യർത്ഥഃ കുമുദാനാമൈശ്വര്യാണാമാമോദം ഗന്ധം കരോതീതി തഥാ ആമോദോ ഗന്ധഹർഷയോരിത്യമരഃ കളങ്കിതാംശഃ കളങ്കിതം സഞ്ജാതകളങ്കം അംശം യസ്യ സ തഥാ ഭൈരവപി പ്രകാശിതാപവാദ ഇതി ചാർത്ഥഃ കളങ്കാങ്കാപവാദയോരിത്യമരഃ സതാരഃ താരാ നാമ ഗുരുപത്നീ തയാ സഹചിതൃതെ ഇത്യർത്ഥഃ നക്ഷത്രസഹിത ഇതി ചാർത്ഥഃ വിധുഃ ചന്ദ്രഃ മൃഗാങ്കമുഗ്ധം മൃഗൈഃ ശോഭനസ്യാപി മിഗ്ദ്ധം തേന മുഗ്ദ്ധം സുന്ദരം തത്തഥാ സതാരകം ശോഭനാ താരകാ കനീനികാ യസ്മിൻ തത്തഥാ താരകാക്ഷ്ണഃ കനീനികേത്യമരഃ അദസീയമുഖം അമുഷ്യാ ഇദം അദസീയം മുഖം വദനം പ്രസമീക്ഷ്യേവാലോക്യേവ അസ്യം അസ്യാഃ ആനനം അസ്യാസ്യ ച കളങ്കാഭാവാദിത്യമരഃ അദ്രിം പർവ്വതം അഗമൽ പ്രാപൽ ഇത്യുൽപ്രേക്ഷാ തഥാ ച ശീതാംശുസ്സ്യാദ് അസ്യാഃ ചന്ദ്രാപാദസീയമുഖപ്രേക്ഷണാദിവേത്യുൽപ്രേക്ഷി തവാനിതി ഭാവഃ ൪൮

ബിസിനീകമനോപി സ്തനിതം
രഥമാസ്ഥായ തദോദയാഗമാഗാൽ।
വിധുനാ മദനപ്രിയേണ ദൂനാം
വദനാബ്ജം പരിതോഷയന്നിവാസ്യാഃ॥ ൪൯

ബിസിനീതി. തദാ തസ്മിൻ കാലേ ഇത്യർത്ഥഃ ബിസിനീകമനഃ ബിസിന്യാഃ പദ്മിന്യാഃ കമനഃ വല്ലഭഃ സൂര്യോപീത്യർത്ഥഃ സ്വതോന്തരമേ ധാമനിധിഃ പദ്മിനീവല്ലഭോ ഹരിരിത്യമരഃ മദനപ്രിയേണ മദനസ്യ മന്മഥസ്യ പ്രിയേണ സഖ്യാ വിധുനാ ചന്ദ്രേണ ദൂനം ക്ലാന്തം അസ്യാ വദനാബ്ജം മുഖപദ്മമിദം പരിതോഷയിഷ്യൻ മോദയിഷ്യന്നിവ സ്തനിതം സ്തനിതേന സാരഥിനാ നിതം രഥം സ്യന്ദനം ആസ്ഥായാരുഹ്യ ഉദയാഗം ഉദയഗിരിശൃംഗം പർവ്വതം അത ഏവോദയാചലഗാമിത്യമരഃ ഉദയാൽ പ്രാദുർവാൻ തഥാ ച കമലിനീവല്ലഭ

പി തനെവസ്യനാ സ്വയാഞ്ജനാ ദ്ധനമാനനാരവിന്ദമായകൃഷ്യ തൊരയിഷ്യന്തി
തമാളയാചലമാപൂവാനിതി ഭാവഃ ൩൯

പടലാനി പരം തമാംസി തസ്യ
പ്രചലാഭ്യാമനിളൽഉദ്വെപി ഹാരാഃ ।
കമലാനി ന കെവലം വിരെജുഃ
കമലായാശ്ച സഖീമുഖാനി തസ്യാഃ ॥ ൪൦

പടലാനീതി॥ അഥ തസ്യ സൂര്യസ്യ തപാനെജസാം പടലാനി പരം
സമൂഹാഃ കെവലം ന വിരെജുഃ ന ശെജുഃ അവനിറ്റൽധ്രാഃ ഉപതിസ്ഥായാഃ
പ്രചലാസ്ഥളാ ഹാരാശ്ച വിരെജുഃ കമലാനി പത്മാനി കെവലന്ന വിരെജുഃ
കിന്തു കമലായാ യൊഷിദ്രൂപായാഃ കമലാ ശ്രീ വനസ്ഥിയൊതിത്യമരഃ തസ്യാ
സ്സഖീമുഖാനി വയസ്യാവദനാനി ച വിരെജുഃ വിലസുഃ യഥാ ച ഭാസ്വതൊ
മിതഃ പ്രകാശയനത്പ്രപാത തൽകിരണസംഹൃതാനി പുണ്ഡരീകാനി ദിവസ
ശ്രിയമാവഹന്ത്യ ഭൂതലൊ ദ്ധനാതാനിതസ്യ പ്രസന്നാനനാ ഹാരാദികമലങ്കരണ
മാദൃതൊപചാരചവശകന്യാ തദ്വാശിരായെശ്ച തത്സഖീനാം മുഖാനി ച പ്രസന്നാ
നി നിതരാം വിരെജുരിതി ഭാവഃ ൪൦

അഥ കാഞ്ചനമാലയാ നിയുക്താഃ
പ്രഥമാനാഭരണൊ നൃപാനമാത്യഃ ।
ഉപയാമമഹോത്സവാമിദെശ
ത്വരയാ നൊത്സുമതിത്വരാംശ്ച ഭൂതാൻ ॥ ൪൧

അഥേതി॥ അഥ സൂര്യോദയാനന്തരം അമാത്യസ്സചിവസ്സചിരിതി യാവൽ
ചന്ദ്രാതെത്ഥ കാഞ്ചനമാലയാ മലയധ്വജപത്ന്യാ നിയുക്തഃ പ്രെരിത
സ്സൻ ഉപയാമമഹോത്സവം ഉപയാമഃ കല്യാണം സ എവ മഹഃ ഉത്സവഃ മ
ഹഃ ഉദ്ധവ ഉത്സവ ഇത്യമരഃ തദത്ഥം തത്സംബന്ധിപരിത്യാജ്യം ശതശൊ
നെകാൻ പ്രഥമാനാൻ പ്രസിദ്ധാൻ നൃപാൻ രാജ്ഞഃ ത്വരയാ വെഗെനാനെ
ഹം അതിതരാൻ അതി അധികാ ത്വരാ യെഷാന്താൻ ഭൂതാൻ ചാരാൻ ആ
ദിദെശാജ്ഞാപയൽ യഥാച സൃക്തിസ്ഥ ഉപതിഷ്ഠിതാ നിയുക്തഃ ശീഘ്ര
മിതിദിദി വിവാഹമഹോത്സവായ ലൊകനാഥംമത്ഥയിനാനെനുമിതിവെഗവ
തൊ ഭൂതാൻ പ്രെഷയാമാസെതി ഭാവഃ ൪൧

നൃപവൈശ്യപി താവദാത്മസെവ്യ
സ്സ്വയമാത്മാമനൊചിതാ താമവൈശ്യഃ ।
അഭിവാദ്യമവാപ മൊഹമവ്യാക
ഹൃദയസ്യാം ധൃതിമാൻ പ്രിയാസ്മൃതൊ കഃ ॥ ൪൨

സ്മരവൈരീതി। താവത്തദാനീം തത്ത്വസെവ്യഃ തദൈശ്വര്യഃ പൂർണ്ണൈശ്വര്യസ്സു വ്യസനസ്സവനീയഃ സ്മരവൈരീ മന്മഥരിപുരപി തസ്യാം പൂജ്യാം വസ്തുതഃ പാർവ്വതീനാം സ്വാത്മമേവാനുചിന്ത്യ സ്മരതാ അനൈശ്വര്യഃ അപ്രാപ്തൈശ്വര്യസ്സൻ അനിവാര്യം നിവാരയിതുമശക്യം മോഹനസ്മരം മൂർച്ഛാം കശ്മലം മോഹ ഇത്യമരഃ അവാപ ഉദ്യാം ഗതഃ അവാങ് അവകൃഷ്ടഃ കഃ പുനഃ കോ വാ പ്രിയാസ്മരതേ ഇഷ്ടനായികാസ്മരണവിഷയേ പ്രതിമാനൈശ്വര്യശാലീ ഭവതീതി ശേഷഃ തഥാ ച മന്മഥരിപോരപി പ്രമഥനായകസ്യ മഹിമ്നസ്സതോ ഏതാദൃശകശ്മലപ്രാപ്തൌ സത്യാം കോ വാ യുവാ വാമലോചനാനാം വിരഹം സഹേത മർത്ത്യാദിതി ഭാവഃ ൩൧

ഹരമന്യുകൃശാനുദഗ്ദ്ധവപുഷ്ട്വാ
പുരമന്യൂനമദഃ പ്രസൂനധന്വാ ।
ശരകോടിഭിരർദ്ദയത്തദാ താം
ഉരചിന്താ ന യതോ പുരേണ കാർശ്യാ ॥ ൩൨

ഹരേതി। തദാ തസ്മിൻ സമയേ പ്രസൂനധന്വാ പുഷ്പചാപഃ പുഷ്പധന്വാ രതിപതിരിത്യമരഃ ഹരമന്യുകൃശാനുദഗ്ദ്ധവപുഷ്ട്വാ ഹരസ്യ ശങ്കരസ്യ മന്യുനാ കോപേന യഃ കൃശാനുരഗ്നിഃ തേന ദഗ്ദ്ധം ഭസ്മിതം വപുഃ ദേഹോ യസ്യ സ തഥാപി അമർത്ത്യാനാം അന്യൂനമദഃ അന്യൂനോന്നതസ്യാ മദോ ദർപ്പോ യസ്യ സ തഥാ സൻ മദോ ദർപ്പേ മത്തേ ചേത്യമരഃ തഥാ ച സമ്പൂർണ്ണഗർവ്വ ഏവേത്യർത്ഥഃ താം ഈശ്വരീം ശരകോടിഭിഃ ബാണാനാം ശിഖാഭിഃ അർദ്ദയത് പീഡയാമാസ യതഃ യസ്മാത് കാരണാത് അപുരേണ ന വിദ്യതേ പുരം ദേഹോ യസ്യ സോപുരഃ ത്യക്തദേഹ ഇത്യർത്ഥഃ തേന മദനേന യഥാ അപുരേണ ന വിദ്യതേ പുരം ഗൃഹം യസ്യ തേന ത്യക്തഗൃഹേണേത്യർത്ഥഃ പുരം ശരീരേ നഗരേ ഗൃഹേ ചേതി മേദിനീ ഉരചിന്താ ഉരസ്യ ഉരസ്യ ചിന്താ വിചാരണാ ഉരോസ്ഥിയാം ഉരേ ശാലേ, ചിന്താ സംജ്ഞാ വിചാരണേതി ചാമരഃ ന കാര്യാ ന കർത്തവ്യേത്യർത്ഥഃ തസ്മാത് ദേവനമപീഡയദിത്യർത്ഥഃ തഥാ ച ദേവദ്രോഷാനിർദ്ദഗ്ദ്ധകളേബരോപി മദനഃ സമ്പൂർണ്ണഗർവ്വ ഏവ ദേവീം വിശിഖശിഖാഭിരപീഡയത് ദേഹോവാദേഃ കിലയമായകശനാ ത്യക്തഗേഹസ്യാസ്യ മനസ്യൂദനീം സാധ്വസാഭാവാദിതി ഭാവഃ ൩൨

ശിരസാ വിധൃതോപി ശംഭുനോന്ദുഃ
മഹസാ ചണ്ഡകരായതേ സ്മ തസ്യാഃ ।
സഹസാ വിതനോതി കിം ജഡാത്മാ
ന രസായാമപരാധമാത്മഗോത്രേ ॥ ൩൩

ശിരസേതി। ശംഭുനാ പരമേശ്വരേണ ശിരസാ മൂർദ്ധ്നാ വിധൃതോ വിധൃതോപി ഇന്ദുശ്ചന്ദ്രഃ മഹസാ തേജസാ കാന്ത്യാ തസ്യാ ദേവ്യാ

ന ഇത്യർത്ഥഃ ചണ്ഡകരായതേ സ്മ ചണ്ഡകരവൽ ഉഷ്ണാംശുവദാചരതി സ്മ ന സായം ക്രമേണ ജലധാരാ മുഗ്ധമുഖീ തത്സമാഗമസ്യ നിജരക്ഷകായ ന പരായണായാ സഹസാ ശീഘ്രം ന വിതേനേ കിം കരോത്വിത്യർത്ഥഃ അ ഥാപ്യ പ്രകടനായകേന കൃഷ്ണാ പ്രസാധനേന പുരതോപി സുധാംശുസ്സുഖയാതനവൽ തുഷാര രക്ഷിതാരമപ്യാത്മനഃ പ്രജാധീനഃ സന്താപയ തീതി ഭാവഃ ൫൪

മലയാചലസംഭവോപി വായു-
ർബലമുൽഫുല്ലമനോഹരൈ സുമാഗ്രൈഃ।
കലയന്നചലാധിരാട് ച നിന്ദാം
കലധൗതാചലകാർമുകോപ്യവാത്സീൽ ॥ ൫൫

മലയേതി। കലധൗതാചലകാർമുകഃ കലധൗതസ്യ ധ്വനഃ കനകസ്യ ധാനാചലഃ ചാപം യസ്യേത്യർത്ഥഃ കാർമുകം യസ്യ സ ദേവോപീത്യർത്ഥഃ കലധൗതം രൂപ്യഹേമ്നോരിത്യമരഃ മലയാചലസംഭവഃ മലയ ഇത്യചലഃ പർവ്വതസ്തസ്മാൽ സംഭവതീതി തഥാ താദൃശോപി വായുഃ മാരുതഃ ഉൽഫുല്ലമനോഹരൈഃ ഉൽഫുല്ലം വികസൽ മനോഹരം മനോജ്ഞം തസ്മിൻ സുമാഗ്രൈ സുമാനാം കുസുമാനാം അഗ്രൈ സമൂഹൈ ച അഗ്രം പുരസ്താദുപരിഷ്ടാത്ത സമൂഹേ ചേതി വിശ്വഃ അചലാധിരാൾ നിന്ദാം ഇത്യുക്താം കലയൻ കുർവ്വൻ സൻ അവാത്സീൽ ഉവാസ അചലാധിരാഡിതി വിശേഷ്യം കൈലാസനാഥ ഇത്യർത്ഥഃ അഥവാ ചന്ദനാചലസമുത്ഭവനാകാരേണാപ്യവിഷഹ്യ മേരോസ്തുരവിന്ദാദികസുമനികരൈഃ തിരസ്ക്രിയാം പ്രകുർവ്വൻ സൻ ഉവാസ ദിശ്വാസാ അപീതി ഭാവഃ

വചസാമിഹ വിസ്തരേണ കിന്നോ
സരസാവർത്ഥപതേസ്സുതാ സുതാ ച।
ദിവസാന്നയതഃ സ്മ വത്സരാഭാ
നലസാവംഗജബാധയൈവ കാംശ്ചിൽ ॥ ൫൬

വചസാമിതി। ഇഹ വിരഹേ വചസാം വാചാം വിസ്തരേണ പ്രപഞ്ചേന കിം ന കിഞ്ചിദിത്യർത്ഥഃ സങ്കല്പേനാപി അല്പേന കഥിതം ശ്രുത ഇത്യാശയഃ സരസൗ രസേന പരസ്പരം സ്നേഹേന സഹിതൗ ശൃംഗാ രാഗേ ദ്രവേ രസ ഇത്യമരഃ തൗ അർത്ഥപതേഃ ധനാധിപസ്യ സഖാ ശിവം പരമേശ്വര ഇത്യർത്ഥഃ അർത്ഥപതേഃ നരാധിനാഥസ്യ സുതാ പുത്രീ തടാതകാ ചേത്യർത്ഥഃ അർത്ഥപതിഃ പുല്ലിംഗേ ധനാധിനാഥേ ച നരനാഥ ഇതി മേദിനീ തൗ ഉഭൗ സ്വയംപതി ചേതിവൽ പ്രയോഗഃ അംഗജബാധയാ മദനപീഡയൈവ അലസൗ അശക്തൗ സന്തൗ കാംശ്ചിദ്ദിവസാൻ കാനിചിദ്ദിനാനി വത്സരാഭാൻ സംവത്സരസമാനാൻ സംവത്സരാ വത്സരാശ്ച ഇത്യമരഃ

നയതഃ സ്വാനയതാമിത്യർത്ഥഃ തഥാപ്യേവം പരസ്പരമനുരാഗയുക്തേ ഗിരീശേ ഗിരിജയാ ചാനംഗപീഡയാവശ്യകർത്തവ്യക്രിയാസ്വപൃഹതേ കാമദോഹാസവാൻ വത്സതുല്യാനാനയതാമിതി ഭാവഃ ൬൬

അഥ കാമദുഘാ ച ഗൌരഗാത്ര്യാ
മുനയഃ പ്രാർത്ഥിതമാപ്പിരേ മൃഗാക്ഷ്യാഃ।
വചസോപയമോചിതാർത്ഥജാതം
രചയാമാസുരമുഷ്യ ശ്രിതാ വിവാഹേ॥ ൬൭

അഥേതി വിവാഹമഹോത്സവാദികഥാന്തരസ്യ പ്രക്രമാർത്ഥഃ കാമദുഘാഃ പ്രാക് പൂർവ്വം വിജയസമയ ഇത്യർത്ഥഃ കല്പിതാപ്തിരേ ലബ്ധാനാം ഇതൃണാപ്തിരേ മുനയഃ കാമദുഘാ കാമാന്ദുഗ്ധ ഇതി കാമദുഘാ ധേനുഃ കാമധേനുരിത്യർഥഃ ധേനുഃ യഥാ യഥാഭിലഷിതി മുനയോ മുനയഃ അഥ ഗൗര്യാഃ പാർവത്യാഃ കല്പതരവോ ഇത്യർത്ഥഃ മൃഗാക്ഷ്യാ ഹരിണലോചനായാഃ സ്വീകാരായ ഇത്യർത്ഥഃ വചസാ വാചാ ആശ്രിതാഃ ആശ്രിതജനാദിവ തസ്യ ശീഘ്രം ഉപയമോചിതാർത്ഥജാതം ഉപയമസ്യ വിവാഹസ്യ വിവാഹേ ഉപയമേ സമാവിഷ്ടമതി ഉചിതാനാം യുക്താനാം അർത്ഥാനാം വസ്തൂനാം വസ്തൂനാം ജാതം സമൂഹം രചയാമാസുരാശ്രിതാഃ യഥാ ച പൂർവ്വം ധേനുരാജ്യേ ബഹുതാ കാമധേനവഃ കല്പപാദപാശ്ച ഉചിതസ്വാമിനാം വചസാശ്രിതമനോജ്ഞ വിവാഹോചിതവസ്തുജാതാദികമരചയതാമിതി ഭാവഃ ൬൭

മതതാം സമതപ്രതാനിവാസാം
സ്മൃതമൈന്ദ്രാകതതാതിശസ്യഭോഗാൻ।
ഗതഡംബര ജപതമഭ്രമുഖാനാം
കതവിന്ദാകലിതാ വിവാഹേ തേഷാം॥ ൬൮

മതതാമിതി സിംഹാവലോകനന്യായേന വിവാഹാലങ്കരണാദിസാമഗ്രീം വിധിച്ഛായാ ഐന്ദ്രഃ ഇന്ദ്രസ്യായം ഐന്ദ്രീ യേ കല്പകസ്യേത്യർത്ഥഃ സമതാനാം മതതാമൈന്ദ്രേണ സഹിതാനാം ഗതഡംബരജപതമഭ്രമുഖാനാം ഗതഡംബരോ വിഷ്ണുഃ പതഗശ്രേഷ്ഠോ ച തേ മുഖേ പൂർവോഭോഗേ തേഷാം തഥാ മതതാം ദേവാനാം അതിശസ്യഭോഗാൻ അതി പ്രശസ്താ ഭോഗാസ്തേഷാമതി യേ ഷു താൻ ഭോഗസ്യ ഭൈക്ഷ്യാദിഭൂതാവിത്യർത്ഥഃ വിവാഹാൻ ശ്രമാൻ തസ്യ ഏക യതാകമതാൽ കതവിന്ദാകലിതാൻ കതവിന്ദൈഃ പഞ്ചാംഗമണിഭിഃ കലിതാൻ രചിതാൻ തേഷാം വിഷ്ണ്വാദിദേവാനാമിത്യർത്ഥഃ വിവാഹാനിവേശ്യതാംശ്ച തഥാപ തേഷാമേതാവിവാഹനാദിലിതാനാം പഞ്ചാംഗമണിഭിഃ രചിതാൻ ശുഭാൻ ശ്രമാൻ വിവാഹനാനാരചയാമാസുരിതി ഭാവഃ ൬൮

സുരഭി രചയാംബഭൂവ രാജ്ഞാം
സുരഭീണാന്നിലയാംശ്ച സാനുഗാനാം ।
സുരഭിപ്രമുഖൈർവൃതാനി ദിവ്യാ
സുരഭീസ്സന്നിലയാനിവ ദ്രുമാഗ്ര്യൈഃ ॥ ൪൮

സുരഭിരിതി ദിവ്യാ ദിവി ഭവാ സുരഭിഃ ഗൗഃ കാമധേനുരിത്യർത്ഥഃ സാനുഗാനാം അനുചരൈസ്സഹിതാനാം രാജ്ഞാം നരപതീനാം സുരഭീണാം ശ്രീമതാം സുരഭിപ്രമുഖൈർവസന്തപ്രമുഖൈർദ്ദ്രുമാഗ്ര്യൈർവൃക്ഷശ്രേഷ്ഠൈഃ സുരഭീൻ പരിമളവതഃ യഥാ മനോജ്ഞാൻ തന്നിലയാൻ ഗൃഹാൻ സുപരിവൃതാനിവ നിലയാൻ സദനാനി രചയാംബഭൂവ ചകാര സുരഭിസ്സല്ലകീമാതൃഭിയുതാശോകേഷു ഗയോഷിതി ചമ്പകേ ച വസന്തേചാ തഥാ ജാതീഫലേ പുമാൻ സുഗന്ധൗ ഗന്ധോൽപലേ ക്ലീബം സുഗന്ധികാന്തയോസ്ത്രിഷു ദിവ്യാമാതൃ സുഗന്ധിവൃക്ഷേഷു ധീരേ രുചിരേഽപി ച പുമാനയമിതി മേദിനീ സുരഭിസ്സൂര്യഗന്ധനാമതാമപി ശ്രേഷ്ഠേഷ്വപീതി വൈജയന്തീ തഥാ ച പാണ്ഡ്യഭൂപതിനൃപാവിവാഹമഹോത്സവായ ലോകനാഥേനാഹൂതാനാം രാജ്ഞാം സചിവാനാം ചമ്പകാദിദ്രുമൈശ്ശോഭമാനാനി രമണീയാനി പാണ്ഡ്യപകല്പയാംബഭൂവ കാമധേനുരിതിഭാവഃ

അപി താദൃശയാഽഽദ്ധൃപാഗ്ര്യാ
ക്ഷപിതാമർത്ത്യസഭാപ്രഭാ സഭാസാ ।
ഭുവനം പ്രകൃതിശ്ശരാവിവാദ്യം
കമനീയകൂട്ടമേകവാസം ॥ ൪൯

അപീതി താ സാ ച സ ച താവിതി വിഗ്രഹേണ ദ്വന്ദ്വേന കാമധേനുവിശ്വകർമ്മാണൗ ദിവ്യശില്പിനൗ ക്ഷപിതാമർത്ത്യസഭാപ്രഭം ക്ഷപിതാ നാശിതാ അമർത്ത്യാനാം സുധർമ്മായാഃ പ്രഭാ യേന തം ന്യത്കൃതസുധർമ്മാവൈഭവമിത്യർത്ഥഃ ഉപയാമമണ്ഡപാഗ്ര്യം വിവാഹമണ്ഡപശ്രേഷ്ഠം കൽ അണ്ഡകവാസം ത്രൈലോക്യാനാമേകവാസം കൃത്യാധിവാസം തത ഏവ കമനീയം രമണീയം ഭുവനം ലോകം പ്രകൃതിശ്ശരാവിവ പ്രകൃതിർമ്മായാ ഈശ്വരോ മഹാദേവസ്താവിവ രചയാമാസതുരിത്യർത്ഥഃ യഥാ പ്രകൃതിപുരുഷൗ സുരനരകിന്നരസരീസൃപതുരഗമീനവിഹംഗമാദ്യഖിലജന്തുജാലവിവിധചരിതരൂപവിസ്മയനിധാനം ലോകമാകലയാമാസതുസ്തഥൈവ കാമധേനുകല്പകാവപി സഭയാസാ നിർമ്മിതനിർജ്ജരസഭാപ്രഭം വിവാഹമണ്ഡപമകൃതാമിതി ഭാവഃ

വസുധാധിഭുവോഽഥ സോപഹാരാ
ബഹുധാ മാഗധസംസ്തുതാപദാനാഃ ।
ശതധാരകരാദ്ധ്യമർത്ത്യയുക്തം
ശതധാ ദ്രഷ്ടുമിവേശമായയുസ്തം ॥ ൫൦

വസുമതീതി॥ അഥാനന്തരം ബഹുധാ നാനാപ്രകാരേണ മാഗധസംസ്തുതാപദാനാഃ മാഗധൈസ്സ്തുതിവാദകൈസ്സംസ്തുതം വർണ്ണിതം പ്രശസ്തകർമ്മയേഷാന്തേ തഥാ അപദാനം കർമ്മവൃത്തമിത്യമരഃ വസുധാധിപാഃ രാജാനഃ ശതധാ കരാഗ്രമർത്ത്യയുക്തം വജ്രപാണിമുഖദേവസഹിതം ഐംശം പരമൈശ്വരം ഭുഷ്ടിമിവ ശതധാ അനേകധാ സോപഹാരാഃ ഉപഹാരൈരുപലക്ഷിതാസ്സന്തഃ ഉപഹാരസ്തുപദാപശ്ചേത്യമരഃ താം പുരീമിത്യർത്ഥഃ ആയയുഃ പ്രാപുഃ തഥാചാനേകധാ മാഗധവർണ്ണിതകർമ്മാണോ രാജാനഃ സുത്രാമാദിദേവതാസഹിതം ഭഗവന്തം ഭുഷ്ടിമിവ ബഹുശഃ സംഭൃതപ്രാഭൃതസ്സന്തസ്താം പ്രാപുഃ പുരീമിതി ഭാവഃ ൩൧

സുമതിസ്സ്വയമേവ സംപ്രക്ലൃപ്താൻ
പ്രകൃതിപ്രാഗ്രസരോ ഗൃഹാനുപാംസ്താൻ।
അനയദ്വിനയാന്വിതോ നിയോഗാ
ത്തനയായാ മലയധ്വജസ്യ രാജ്ഞഃ ൩൨

സുമതിരിതി॥ പ്രകൃതിപ്രാഗ്രസരഃ പ്രകൃതീനാം സചിവാനാം പ്രകൃതിർമ്മൂലകാരണേ സ്വഭാവാമാത്യപൗരേഷ്വിതി വൈജയന്തീ പ്രാഗ്രസരഃ ശ്രേഷ്ഠഃ പരാർദ്ധ്യാഗ്ര്യപ്രാഗ്രസര ഇത്യമരഃ സുമതിഃ സുമതിനാമാ സചിവ ഇത്യർത്ഥഃ വിനയാന്വിതോ വിനീതസ്സൻ മലയധ്വജസ്യ മലയധ്വജ ഇതി പ്രസിദ്ധസ്യ രാജ്ഞഃ തനയായാഃ പുത്ര്യാഃ തടാതകായാ ഇതി യാവൽ നിയോഗാദാജ്ഞയാ താനുപാഗതാനവനീപതീനിത്യർത്ഥഃ സ്വയമേവ സംപ്രക്ലൃപ്താൻ കാമധേനുവിരചിതാൻ ഗൃഹാൻ ഭവനാനി ഗൃഹാഃ പുംസി ച ഭൂമ്ന്യേവേത്യമരഃ അനയൽ പ്രാപയാമാസ ദ്വികർമ്മകോ ധാതുഃ തഥാച സുമതിർവിനീതസ്സൻ നരപതീൻ തടാതകാനിയോഗാദാഗതാൻ ഗൃഹാൻ സുരഭിവിരചിതാൻ സന്നിവേശയാമാസേതി ഭാവഃ ൩൨

ജഗതീപതയോഽപി തത്രലോകഃ
പ്രകൃതിപ്രേരിതവേത്രിദർശിതന്തേ।
പ്രതിപദ്യ നനന്ദുരാത്മധാമ
പ്രതിമം ഭൃത്യജനേന സാർദ്ധമുച്ചൈഃ ॥ ൩൩

ജഗതീപതയ ഇതി॥ തേ ജഗതീപതയഃ നൃപതയോഽപി പ്രകൃതിപ്രേരിതവേത്രിദർശിതം പ്രകൃത്യാ മന്ത്രിണാ പ്രേരിതൈർന്നിയുക്തൈഃ വേത്രിഭിഃ വേത്രപാണിഭിഃ കഞ്ചുകിഭിരിത്യർത്ഥഃ ദർശിതം ഇമേ ഭവത്സ്വഗൃഹാ ഇതി നിർദ്ദിഷ്ടം ആത്മധാമപ്രതിമം ആത്മധാമ്നാം നിജഗൃഹാണാം സമാനം ഗൃഹം ദേഹത്വിട്പ്രഭാവാ ധാമാനീത്യമരഃ തത്രലോകേ ഗൃഹം ധിഷ്ണ്യമോകോ നിവസനമിത്യമരഃ ഭൃത്യജനേന സാർദ്ധം ഭൃത്യവർഗ്ഗൈസ്സഹ പ്രതിപദ്യ പ്രാപ്യ ഉച്ചൈരധികം നനന്ദുഃ ജഹൃഷുഃ തഥാ സുമതിനിയുക്തകഞ്ചുകിദർശിതം രാജാലയം ഭൃത്യൈസ്സഹ പ്രതിപദ്യാധികമുത്ത്യാനന്ദമാപുരിതി ഭാവഃ ൩൩

അഥ വല്ലഭദായയൌ സചാത്ര
രഥമാസ്ഥ്യ പുരീമിമാം സതാക്ഷ്യം ।
സഹ സർവ്വസ്വപർവ്വഭിശ്ച പത്ന്യാ
മഹസേവാഹിമതഗചിരാജമാനാഃ ॥ ൩൮

അഥേതി॥ അഥാനന്തരം വല്ലഭദിന്ദ്രഃ സചാത്രഃ ചാത്രേണ ബൃഹസ്പതിനാ സഹിതസ്സൻ അന്യത്ര ബാലഖില്യയുക്ത ഇത്യർത്ഥഃ ചാതൃശ്ചഹസ്പത്യൌ പുംസി ശോഭനേ കപിലധ്യയവദിതി മേദിനീ ചാത്രശ്ചാ ബാലഖില്യേന്ദ്ര സ്വന്ദരേഷ്വ ച സാധുഷചിതി സാരസചതേ സതാക്ഷ്യം താക്ഷ്യൈരശ്വൈരുപസ്സഹിതം അന്യത്രാത്മജേന യുക്തം താക്ഷ്യാശ്വപസൂര്യയോഃ ഗരുഡാഗ്രജസ്വപർണ്ണേഷ്വിതി മേദിനീ രഥം സ്യന്ദനമാസ്ഥ്യ പത്ന്യാ ഇന്ദ്രാണ്യാന്യത്ര ഛായയാ സംജ്ഞയാ വാ സർവ്വസ്വപർവ്വഭിഃ നിഖിലനിലിംപൈഃ സഹ ച മഹസാ കാന്ത്യാ വിരാജമാനഃ അഹിമതഗുഃ സൂര്യ ഇവ ഇമാം പുരീമായയൌ പ്രാപ തഥാ ച ബാലഖില്യമുനിഭിസ്സഹിതാത്മജേന ച ഛായയാ ചാസ്ഥ്യ രഥം വിരാജമാനോ ഭാനുമാനിവായയൌ ശതമന്യുസ്സുരരിന്ദ്രാണ്യാ ചാഖിലനിലിംപൈശ്ചാധികം രോചമാനോതിവേഗതുരഗയോജിതം ശതാംഗമാസ്ഥ്യ മധുരമായയാവിതി ഭാവഃ ൩൮

സചിവോപി ശചീശപാരദികാന്യാ
നചിരാദച്ചിതവാന്നൃദാ ദിഗീശാൻ ।
രചിതാപചിതൈരനഷ്ഠിതിദ്ദ്രാ
ഗ്രചിതേ സഞ്ചിന്തതേ മുദം ഹി കർത്തുഃ ॥ ൩൯

സചിവോപീതി॥ തദാ തദാനീം സചിവസ്സുമതിരപി ശചീശപാരദികാനിന്ദ്രമുഖാൻ താൻ ദിഗീശാൻ ദിക്പതീൻ അന്യത്രാപി വിവിച്യ ദിക്പതീനാമാഗമനേ സഹ സർവ്വപർവ്വഭിരിതി പൂർവ്വശ്ലോകസൂചിതത്വാൽ ശചീപതിനാ സമമാഗതാ ദിക്പതയ ഇത്യവഗന്തവ്യം അചിരാൽ ശീഘ്രം അർച്ചിതവാൻ പൂജയാമാസ ജവാദേവ പൂജനേ ബീജമാഹ ഉചിതേ പൂജ്യജനേ രചിതാ കൃതാ അപചിതിഃ പൂജായയാ പൂജാ നമസ്യാപചിതിരിത്യമരഃ അനുഷ്ഠിതിരനുഷ്ഠാനം കർത്തുഃ പൂജകസ്യേത്യർത്ഥഃ മുദമാനന്ദം സഞ്ചിന്തതേ സമ്പാദയതി ഹി പൂജ്യജനേഷു രചിതാപചിതേഃ അനുഷ്ഠിതിഃ പൂജകതോഷകാരിത്വാൽ ശീഘ്രമേവ ദിഗ്പാലലോകപാലാനാം പൂജനമകരോത്സുമതിരിതി ഭാവഃ ൩൯

ഹരിതാം പതയോപി തേതിമാത്രം
ഹരിതാശപ്രമുഖാ വിനീതഗാത്രാഃ ।

ധുരി താമധിഗോഷ്ഠി മാത്രനതാ
ശ്ചരിതാർത്ഥാ നൃവരാ ഇവ പ്രണേമുഃ ॥ ൩൩

ഹരിതാമിതി । ഹരിതാംപതിപ്രമുഖാഃ ഹരിതാംപാഃ ശക്രഃ പ്രമുഖോ യേഷാന്തേ ഹരിതാംപാശ്ചാഗ്നിശക്രയോരിതി കേശവഃ ഹരിതാം ദിശാം പതയോ ദിക്പതയോ ദിക്പാലാ ഇത്യർത്ഥഃ അധിമാത്രമത്യന്തം വിനീതഗാത്രാഃ വിനീതാവയവാസ്സന്തഃ ചരിതാർത്ഥാഃ കൃതാർത്ഥാഃ നൃവരാ രാജാന ഇവാധിഗോഷ്ഠീത്യവ്യയം സഭായാമിത്യർത്ഥഃ കാഞ്ചനമാലയാ ഇതി യാവത് ധുരി പുരോഭാഗേ താമേതാനാനീതാമിത്യർത്ഥഃ പ്രണേമുരവന്ദന്ത യഥാ നൃപതയോ വന്ദന്ത തഥാ പുരന്ദരാദയോപ്യതിവിനീതാസ്സഭായാം കാഞ്ചനമാലയാ പുരോഭുവി നീതാമനമന്നിതി ഭാവഃ ൩൩

നതയോന്നതയാപി വിലക്ഷ്മ്യാ
നതഗാത്ര്യാ ബഹുമാനിതാ നവൈതേ ।
ശ്രിതമാനനതത്പരാ നനൂർവ്യാം
സതതം സത്കുലജാ ബാഹ്യശ്രിയാപി ॥ ൩൪

നതേതി । വിലക്ഷ്മ്യാ ജയശ്രിയാ ഉന്നതയാ ഉച്ഛ്രിതയാപി നതഗാത്ര്യാ വിനീതവപുഷാ സൂചിതസൗജന്യാദഭാവഃ തയാ ഏതേ ദിക്പതയഃ ന ബഹുമാനിതാ ന കിന്തു മാനിതാ ഏവേത്യർത്ഥഃ ഉർവ്യാം ഭൂമൗ സത്കുലജാ വരിഷ്ഠവംശജാതാ കഥിതാ ഇതി യാവത് ബാഹ്യശ്രിയാപ്യധികസമ്പന്നാ അപി സതതം സർവ്വദാ ശ്രിതമാനനതത്പരാഃ ശ്രിതാനാമാശ്രിതജനാനാം മാനനേ പൂജനേ തത്പരാ ജാഗരൂകാ നനു ആശ്രിതജനബഹുമതിതത്പരാ ഏവേത്യർത്ഥഃ യഥാചാശ്രിതവത്സലതയാ സത്കുലജാതതയാ ച പാദാരവിന്ദാനതാൻ സൂത്രാമാദിദിഗ്ബന്ധകാൻ യഥാവത്പൂജയാമാസ ഭൂജാനിജാതേതി ഭാവഃ ൩൫

വിധിരപ്യനവീനഭാരതീനാം
നിധിരബ്ജീന്ദ്രസുതാപുരഃപ്രദേശേ ।
ബുധിതേശമതസ്സമാവിരാസീ
ദധിതഹ്യാച്ഛഗതേഽപരം സഭാര്യഃ ॥ ൩൬

വിധിരിതി । അനവീനഭാരതീനാം നവീനാ നൂതനാ ന ഭവന്തീത്യനവീനാഃ പുരാതനാ ഇത്യർത്ഥഃ താദൃശാം ഭാരതീനാം വാചാം വേദവചനാനാമിതി യാവത് നിധിരാശ്രയഃ വിധിർബ്രഹ്മാപി സഭാര്യഃ സപത്നീകസ്സൻ ബുധിതേശമതഃ ജ്ഞാതശങ്കരാഭിപ്രായസ്സൻ ബുധം ബുധിതം മനിതമിത്യമരഃ അച്ഛഗതേഃ പരം അച്ഛാസ്സിതാ ഗതയഃ പക്ഷാ യേഷാന്തേഽച്ഛഗതയോ ഹംസാഃ ഹംസാസ്തു ശ്വേതഗരുതശ്ചക്രാംഗാ ഇത്യമരഃ തേഷാം വരം ശ്രേഷ്ഠം ഹംസോത്തമമിത്യർത്ഥഃ അധിതഹ്യായാ ഉച്ഛ്രീന്ദ്രസുതാപുരഃപ്രദേശേ ഉപചിതാനുജാപുരോഭുവി

സമാവിരാസീൽ ആവിർബ്ബഭൂവ് തഥാച വൈവചനാന്താമഞ്ജരീയാഃ സ്വയംഭൂരപി സരോജ്ജസ്സവ്വജ്ഞതാദിപ്രായമവഗമ്യാധിതസ്യ മല്ലികാക്ഷവരിഷ്ഠം കവിഭിരപരിസ്യ താപ്യതാഭൂമൌ സമാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ൫൮

ഉദയപ്രളയൌ യദീയബോധ
സ്വപനേ ഭൂതകലസ്യ സൃഷ്ടിസിദ്ധ്യോഃ।
പ്രതിഭാതി കൃതിശ്ച യസ്യ ചിത്രാ
കൃതിനോ ജാലകലേവ ദശ്നീയാ ॥ ൫൯

ഉദയേതി। ബ്രഹ്മാണം വർണ്ണയതി ചോദ്യാം യസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ഇദമെ യദീയേ ബോധശ്ച സ്വപനശ്ച ബോധസ്വപനേ തേ ഭൂതകലസ്യ ഉദയപ്രളയൌ ഉൽപത്തിനാശൌ സൃഷ്ടിസിദ്ധയോരിതി വിശേഷണം സ്വഭാവസിദ്ധാവിത്യത്ഥഃ അഥോ യസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ഇദം യദീയം തസ്മിൻബോധേ ഉൽബോധനകാലേ സ്വപനേ നിദ്രായാഞ്ച സ്യാന്നിദ്രാ സ്വപനം സ്വാപ ഇത്യമരഃ ഭൂതകലസ്യ പൃഥിവ്യാദിഭൂതവർഗ്ഗസ്യ ഉദയപ്രളയൌ ഉൽപത്തിവിനാശൌ സൃഷ്ടിസിദ്ധ്യോഃ സൃഷ്ടിഃ സ്വഭാവസ്സിദ്ധ്യോഃ നിമ്മാണ സൃഷ്ടിസ്സ്വഭാവനിശ്ചയോ ക്ഷയളതി നിരോധ നിവൃത്തനിമ്മാണാദിതിചാമരഃ യസ്യ കൃതിർമ്മതഃ സൃഷ്ട്യ്ക്രമശ്ചീ യതഃ ഇതി യാവൽ കൃതിനഃ കശലസ്യ കൃതീ കശല ഇത്യമരഃ ജാലകലാ ഇന്ദ്രജാലസ്യ കലാ വിദ്യേവ ചിത്രാൽഭുതാ ദശ്നീയാ മനോഹരാച പ്രതിഭാതി വിരാജതേ സ സമാവിരാസീദിതി പൂർവ്വേണ സംബന്ധഃ തഥാച യസ്യ വേധസോ ബോധേ ധരണ്യാദിഭൂതജാതസ്യ ഉൽപത്തിഃ യസ്യ ച സ്വാപേ ലയശ്ച സ്വതസ്സിദ്ധയോ യസ്യ സൃഷ്ടിഃ ഐന്ദ്രജാലികവിദ്യേവാൽഭുതാ മനോഹരാ ച വിരാജതേ സ സമാവിരാസീദിതി ഭാവഃ ൫൯

മുനയസ്സനകാദയോ മഹാന്ത
സ്തനയാ യസ്യ ച മാനസാസ്സദർച്ച്യാഃ।
തനയാവനിനായകസ്യ തസ്മാൽ
ബഹുമേനേ യദസൌ ന ചിത്രമേതൽ ॥ ൬൦

മുനയ ഇതി। സദർച്ച്യാഃ സദ്ഭിരർച്ച്യാഃ പൂജ്യാഃ അത ഏവ മഹാന്തഃ ശ്രേഷ്ഠാഃ സനകാദയഃ സനകനാമാ മുനിരാദിഃ പ്രഥമോ യേഷാന്തേ മുനയശ്ച യസ്യ ബ്രഹ്മണോ മാനസാ മനസ്സംഭൂതാസ്തനയാസ്സുതാഃ തം ബ്രഹ്മാണമിത്യത്ഥഃ അവനിനായകസ്യ ഭൂപതേഃ തനയാ പുത്രീ അസൌ തടാതകേത്യത്ഥഃ ദ്രാക് ശീഘ്രം ബഹുമേനേ ബഹുമാനയാമാസേതി യൽ ഏതൽ സ്വപരിബഹുമതീകരണമിത്യത്ഥഃ ചിത്രന്ന ആശ്ചയ്യന്നേത്യത്ഥഃ തഥാ ച സനകാദിമാനസതാപസാനാമപി ജനകസ്യ ലോകേശസ്യ ബഹുമതീകരണേ കിം വാച്യമിതി ഭാവഃ ൬൦

ജനനീ ജഗതാമപി ത്രയാണാം
ഭജനീയാം പ്രസമീക്ഷ്യ ഭാരതീം സാ।
ഭുജയാ ഭുജമാശു ഗൃഹ്ണതീ താ
ന്നിജയാനിനയദാലയം സഖീവ॥ ൧൫

ജനനീതി। ത്രയാണാം ജഗതാം ത്രിലോകാനാമിത്യൎത്ഥഃ ജനനീ മാതാപി ജനയിത്രീ പ്രസൂൎമ്മാതാ ജനനീത്യമരഃ സാ തടാതകേത്യൎത്ഥഃ ഭജനീയാം പൂജനീയാം ഭാരതീം സരസ്വതീം ബ്രാഹ്മീ തു ഭാരതീത്യമരഃ പ്രസമീക്ഷ്യാലോക്യാശു ശീഘ്രം നിജയാ ഭുജയാ ആത്മീയഭുജേന ഭുജമാൎക്കരം ഗൃഹ്ണതീ ഗൃഹ്ണാനാ സതീ താം ഭാരതീമിത്യൎത്ഥഃ സഖീ വയസ്യേവ ആലയം നിലയമന്തഃപുരമിത്യൎത്ഥഃ നികായ്യനിലയാലയാ ഇത്യമരഃ നിനായ പ്രവേശയാമാസ ണീഞ് പ്രാപണേ ധാതുഃ ഉപമാ — യഥാ ച തടാതകാ സ്വയം ജഗത്ത്രിതയമാതാപി പൂജ്യാം സരസ്വതീം ദൃഷ്ട്വാ ശീഘ്രമാത്മഭുജേന തദ്ഭുജം ഗൃഹീത്വാ താം സ്നേഹേന വിനയേന വാ വയസ്യേവാന്തഃപുരം പ്രവേശയാമാസേതി ഭാവഃ ൧൫

വൃത്രാരാതിമഹൌജസസ്സുവിനയം സത്രാശനൈസ്സേവിതാ
ഗോത്രാധീശസുതാസദസ്യനുപമൈ സത്രാസനൈഃ പത്മജൈഃ।
വേത്രാ മന്ത്രിവരേണ ഭക്തിനയധീപാത്രായമാണേന ത
ന്മാത്രാ കാഞ്ചനമാലയാ ച വിനതന്യൂത്രാവസത്സാദരം॥ ൧൬

വൃത്രേതി। സൎവ്വാനതം ന്യൂനയതി വൃത്രരാനനേന തദാസനസ്സുപതിസൽകാരാനന്തരം അനാചരൻ ന വിദ്യതേ ഉപമാ സാദൃശ്യം യസ്യ താദൃശേ തത്ര ഗോത്രാധീശസുതാസദസി ഗോത്രാ ഭൂമിഃ തസ്യാധീശോ രാജാ മലയധ്വജ ഇതി യാവൽ തസ്യ സുതാ പുത്രീ തടാതകേത്യൎത്ഥഃ തസ്യാസ്സദസി സഭായാം ഗോത്രാഃ പൎവ്വതാഃ തേഷാമധീശോ നായകഃ ഹിമവാനിത്യൎത്ഥഃ തസ്യ സുതാ പാൎവ്വതീതി ഇത്യൎത്ഥഃ ഗോത്രാ കഃ പൃഥിവീ അദ്രിഗോത്രഗിരിരിതിചാമരഃ വൃത്രാരാതി മഹൈഃ വൃത്രാരാതിരിന്ദ്രഃ മഹാ പുരോഗമാ യേഷാമതൈഃ സത്രാശനൈഃ സത്രേ യജ്ഞേ അശനം ഭക്ഷണം യേഷാമതൈഃ ദേവൈരിത്യൎത്ഥഃ അമരാണാമേയോസ്സത്രമിതി വൈജയന്തീ സവിനയം സേവിതഃ വന്ദിതഃ സഃ പ്രസിദ്ധഃ പത്മജഃ ബ്രഹ്മാ വേത്രാ ജനകാദിനാ ഭക്തിനയധീപാത്രായമാണേന ഭക്തിൎന്നയോ വിനയഃ ധീഃ പ്രജ്ഞാ താസാം പാത്രായമാണേന പാത്രഭൂതേനേത്യൎത്ഥഃ മന്ത്രിവരേണ സുമതിനാമ്നാ സചിവശ്രേഷ്ഠേന കാഞ്ചനമാലയാ കാഞ്ചനമാലാഖ്യയാ തന്മാത്രാ തസ്യാസ്തടാതകായാ മാത്രാ ജനന്യാ ച വിനതഃ വിശേഷേണ നതസ്സന്ന്യത്രാവസൽ സൈരിത്യൎത്ഥഃ സത്രാ സമം സാകം സത്രാ സമം സഹേത്യമരഃ അവാസദ്വാസ യഥാ ച ബ്രഹ്മാ തടാതകാസദസി ദേവൈസ്സുമതിനാമ്നാ മന്ത്രി

ശ്രീ കാഞ്ചനമാലയാ ച സ്വതന്ത്രസ്സനവാസേയി മാവു ശാർദ്ദൂലവിക്രീഡിതംവൃ
ത്തം ലക്ഷ്മണാഗ്രജാതതമവ ൧൧.

ഇതി ശ്രീവായുപുരവതിലകസ്യ കവികുലകൂടമോഹനസ്യ വഞ്ചിനീയമഹാത്മ്യ
യാതാ ദേശികപദകമലശയാളുശ്യാവായുപുനിഖിലസാമജ്ഞേന
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണാ കൃതം താടകാപരിണയം
പഞ്ചമസർഗ്ഗപ്രകാശികാസമാപ്തം
നമഃ പരബ്രഹ്മാനന്ദനായ
യജ്ഞേശ്വരായ
ശർമ്മണ്യാസ്തു
ശുഭമസ്തു നമഃ

ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാൽ

ഗ്രന്ഥസ്സമാപ്തഃ

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

സുരഭിമിതി। കദാചനാപി കൊരകസ്യ സുരഭീഃ ഉജ്ജ്വലാഭിഃ പ്രകാശാഭിഃ സുമനോഭിഃ സുമനൈഃ സുരഭിം സൌരഭ്യവന്തം സുരഭിം വീക്ഷ്യ ഇന്ദ്രുമാമരൈ സ്സുമനസ്സാൽ അനുത്തമഷൽ സുമദ്യുനം ഫലം അധികം കൃതം മോക്ഷം തഥാപി കഥയത ഹി ൩൭

അഥ തത്രാവേക്ഷ്യ സുരദ്രുമേശഃ
പ്രഥമാനാം കുസുമം ഫലഞ്ച രമ്യം।
നികടോപഗതാമുവാച കാന്താം
നഖകോടോപന്യസ്തപാണിപങ്കജസ്സൻ ॥ ൩൮

അഥേതി। സുരദ്രുമേശഃ പ്രഥമാനാം അധികം രമ്യം രമണീയം തത്രത്യഫല ജാലമവേക്ഷ്യ നികടോപഗതാമന്തികവർത്തിനീം കാന്താം നഖകോടോപന്യസ്ത പാണിപങ്കജസ്സൻ തസ്യാഃ കുചയോഃ കിരീടേ ഉപന്യസ്തം നിവേശിതം പാണിപങ്കജം കരാരവിന്ദം യസ്യ തഥാ വിധസ്സൻ ന്യൂനതോതിശയേന വസുന്ധരീ നൃപ ഖമ്പസ്സൻ ഉവാച പ്രോവാച ൩൮

കന്ദാനി ദന്തികരണേ തവാല്പനേത്രേ
സാമ്യേന ലഭ്യത ഫലിതോ വികസന്ത്യരണ്യേ।
വാചസ്പതിപ്രതിമബുദ്ധിഭിരപ്യമേയൈ
വക്ത്രേ പ്രാപമാനസരണിർന്ന ബുധാവഗമ്യാ ॥ ൩൯

കന്ദാനീതി। ഹേ അല്പനേത്രേ ശതപത്രനേത്രേ വാചസ്പതിപ്രതിമബുദ്ധിഭിഃ ബൃഹസ്പതിതുല്യൈഃ വിബുധൈരപ്യമേയൈരവാങ്മനസഗോചരൈ സുരൈരന്യൈഃ ഉദ്യാനവനേ കന്ദാനി കന്ദകളങ്ങാനി തവ ദന്തകളെക്കൊണ്ടു സഹ സാമ്യം സമാനതാം ഏകയൈവ പരിതഃ സർവ്വതഃ വികസന്തി സംസ്ഫുരന്തി വക്ത്രേ പ്രാപമാനസരണിഃ ഉപമാനോപമേയഭാവാദിഃ ബുധൈരഗമ്യാ വിചാരിതൈവ അഗോചരാ ഹി ബുധാ ഏവ സമീക്ഷ്യ വദന്തീതി ഭാവഃ ൩൯

കാന്തേ തവാംഗലതയാ സഹ മാർദ്ദവേന
സാമ്യം ശിരീഷകുസുമാവലിരത്ര ധത്തേ।
കിം കിം ദദാതി ന തപസ്ഥിതിരത്ര ലോകേ
പ്രായേണ കല്പലതികേവ ജനാഭിലാഷം ॥ ൪൦

കാന്തേതി। ഹേ കാന്തേ രമണി അത്ര ഇദാനീം ശിരീഷകുസുമാവലിഃ ശിരീഷപുഷ്പപങ്ക്തിഃ മാർദ്ദവേന മൃദുത്വേന ഹേതുനാ തവാംഗലതയാ തവ ഗാത്രലതയാ സഹ സാമ്യം സമാനതാം ധത്തേ ദധാതി അത്ര ലോകേ തപസ്ഥിതിഃ തപസി സ്ഥിതിഃ പ്രവൃത്തിഃ ഇഹലോകസ്ഥിതിർവാ പ്രായേണ ബാഹുല്യാൽ കിം കിം ന ദദാതി സർവ്വം ദദാത്യേവേത്യർത്ഥഃ കിമിവ കല്പലതികേവ ജനാഭിലാഷമിവ ജനാഭിലാഷം ൪൦

അയിപാണ്ഡ്യരാജതനയെ തവാനനം
വിമലം വിലൊക്യ മൃഗലാഞ്ഛനൊ വിധുഃ ।
ത്രപയെവ കുത്രചിദഭൂത്തിരൊഹിതൊ
ഗഗനെ പയൊദനികരാവൃതിഛലാൽ ॥ ൧൨

അയീതി॥ അയി പാണ്ഡ്യരാജതനയെ ഹെ പാണ്ഡ്യനന്ദിനി വിമലം നിൎമ്മലം തവാനനം വിലൊക്യ ത്രപയാ ലജ്ജയെവ മൃഗലാഞ്ഛനഃ മൃഗ ഏവ ലാഞ്ഛനം ചിഹ്നം യസ്യ സഃ വിധുശ്ചന്ദ്രഃ ഗഗനെ ആകാശെ കുത്രചിൽ ക്വാപി പയൊദനികരാവൃതിഛലാൽ മെഘസംഘാതാവരണവ്യാജാൽ തിരൊഹിതഃ അന്തൎഹിതഃ അഭൂൽ അപഹ്നുതിരലങ്കാരഃ ൧൨

തവാക്ഷിസാമ്യൊപഗമാഭിമാന
മിന്ദീവരം സംപ്രതി ലജ്ജയെവ ।
അഭൂന്നിമഗ്നം സലിലെഷു ഭദ്രെ
ഗതിഃ കലുഷൈരുചിതാ കിലൈഷാ ॥ ൧൩

തവെതി॥ ഹെ ഭദ്രെ കല്യാണി തവാക്ഷിസാമ്യൊപഗമാഭിമാനം തവ അക്ഷിഭ്യാം നെത്രാഭ്യാം സാമ്യസ്യ ഉപമായാഃ ഉപഗമെ പ്രാപ്തൌ അഭിമാനഃ അഹങ്കാരഃ യസ്യ തൽ ഇന്ദീവരം നീലൊല്പലം സംപ്രതി ഇദാനീം ഭവദീയാക്ഷിപരസ്പരസാന്നിദ്ധ്യാസഹമിത്യൎത്ഥഃ ലജ്ജയെവ സലിലെഷു ജലെഷു നിമഗ്നമഭൂൽ ഏഷാ ഗതിഃ അവസ്ഥാ കലുഷൈഃ പരാശയസ്യ ഉചിതാ യുക്താ കില ൧൩

ഗത്യാ തവൊപമിതയെ വയമെവ യൊഗ്യാ
ഇത്യാഹിതസ്മയധിയൊഽദ്യ സിതച്ഛദാഖ്യാഃ ।
ഭീതാ ഘനാഘനരവാൽ ഭുവനം വിഹായ
പ്രാപുൎദ്ദിവം ഗുരുവിരൊധിഗതിഃ കിലെയം ॥ ൧൪

ഗത്യെതി॥ തവ ഗത്യാ ഗമനെന ഉപമിതയെ സാമ്യായ വയമെവ യൊഗ്യാ അൎഹാ ഇതി ആഹിതസ്മയധിയഃ ആഹിതഃ കൃതഃ സ്മയൊ ഗൎവ്വൊ യസ്യാഃ സാ മതിഃ യെഷാന്തെ സിതച്ഛദാഃ ഹംസാഃ അദ്യ ഇദാനീം ഘനാഘനരവാൽ മെഘനാദാൽ ഭീതാഃ സന്തഃ ഭുവനം വിഹായ ദിവം സ്വൎഗ്ഗം ആകാശം പ്രാപുഃ ഇയം ഗുരുവിരൊധിഗതിഃ കില ഗുരുദ്രൊഹിണാമവസ്ഥാ കിലെത്യൎത്ഥഃ ൧൪

പങ്കജാനി വികചാനി സൌരഭാ
ദാകൃഷ്ടഭൃംഗനികരാണി സാദരം ।
ത്വന്മുഖാംബുജമഹസാമ്യലിപ്സയെ
വാരിശം പയസി തന്വതെ സ്ഥിതിം ॥ ൧൫

പങ്കജാനീതി । വികചാനി വികസിതാനി സൌരഭാകൃഷ്ടഭൃംഗാണി കരാണി സൌരഭാകർഷിതഭ്രമരാവിഹാനി പങ്കജാനി ത്വന്മുഖാംബുജസാമ്യലിപ്സയാ തവ മുഖേനോപമേയതാമിച്ഛന്തി സാമ്യസ്യ തുല്യതായാ ലിപ്സയാ പ്രാപ്തുമിച്ഛയേവാനിശം സദാ പയസി ജലേ സലിലേ വാസം സാദരം ആദരസഹിതം യഥാ തഥാ തന്വതേ കുർവതേ ൧൪

ഹേമന്തഗന്ധഗജപുഷ്ടനിസ്സരന്തി
പ്രായോ ഹിമാനി കമലാനി വിനാശയന്തി ।
ഭദ്രേ തവാസ്യകരപാദപദാന്യമൂനി
സംസ്പൃഷ്ടമപ്യനലമാശ്രയണാന്നിദാനം ॥ ൧൫

ഹേമന്തേതി । ഹേ ഭദ്രേ ഹേമന്തഗന്ധഗജപുഷ്ടനിസ്സരന്തി ഹേമന്തകാല ഏവ ഗന്ധഗജോ മദവാരണഃ തസ്യ പുഷ്ടാദ്യോസ്പാദ്ഗ്രാത് നിസ്സരന്തി നിർഗ്ഗച്ഛന്തി ഹിമാനി ഇഹിനാനി കർത്തൄണി തവാസ്യകരപാദപദാനി തവാസ്യം മുഖം കരൌ പാദൌ ച തേഷാം സമാഹാരഃ ആസ്യകരപാദം തദേവ പദം വ്യാജോ യേഷാം താനി അമൂനി പങ്കജാനീത്യർത്ഥഃ സംസ്പൃഷ്ടം സ്പർശിതമപ്യനലം അഭേകതാനി പ്രായഃ കാസ്ന്യേന കമലാനി പങ്കജാനി വിനാശയന്തീതി ഹിമവിശേഷണം ആശ്രയണം ആശ്രയഃ ഭവത്യാ ഇത്യർത്ഥാല്ലഭ്യതേ നിദാനം ഹേതുഃ നിഖിലകമലകുലയമതാം പ്രാപ്തേഷ്വതാം തവമുഖപാണിചരണാത്മകകമലസ്യ തൽസ്പൃശതയാ ഹേതുഃ ഭവദാശ്രയ ഏവേതി ഭാവഃ കിഞ്ച ഹേമന്തഗന്ധഗജപുഷ്ടനിസ്സരന്തി ഹിമാനി കമലാനി പങ്കജാനി തവാസ്യകരപാദാനാം പദം സ്ഥാനം സംസ്പൃഷ്ടമപ്യനലമഗ്നിമിത്യർത്ഥാദാരഃ അമൂനി പങ്കജാനി പ്രായഃ പ്രായേണ വിനാശയന്തി അത്രാപി ഭൈമവത്യാ ഭവത്യാ ആശ്രയണമേവ നിദാനമിതി ഭാവഃ ൧൫

ശിശിരപുളിന്ദഹിമപ്രഹരോൽകര
പ്രഹിതനിദാഘമൃഗാസ്തവ ശോഭനേ ।
കചധരണീധരസാനുഷു നിത്യം
സരസപടീരവനേഷു വസന്ത്യഹോ ॥ ൧൬

ശിശിരേതി । ഹേ ശോഭനേ ഭദ്രേ ശിശിര ഏവ പുളിന്ദോ വ്യാധഃ തസ്യ ഹിമാന്യേവ പ്രഹാരാ ആയുധാനി തേഷാമുൽകരേണ നികരേണ പ്രഹിതാസ്ത്യാജിതാഃ നിദാഘാ ഉഷ്ണാണ ഏവ മൃഗാഃ ഹരിണാഃ സരസപടീരവനേഷു സരസേന ആർദ്രേണ പടീരേണ ചന്ദനപങ്കേന ചന്ദനവൃക്ഷേണ വനേഷു സാനുതലേഷു തവ കചധരണീധരസാനുഷു സ്തനാചലതടപ്രദേശേഷു നിത്യം യഥാ തഥാ വസന്തി വാസം കുർവ്വന്തി അഹോ തവ സ്തനയോഃ ശൈത്യമിതി ഭാവഃ

അപൂർവ്വമിദം വൃത്തമിദം തഥാപി നജജജഗൈഃ കഥിതാ സുരഭാലികാ ഇതി ലക്ഷണാൽ സുരഭാലികാവൃത്തം ൨൩

ഇത്ഥം പ്രലോഭ്യ ദയിതാമ്മധുരൈർവ്വചോഭി-
ന്നാഥോപി സർവ്വജഗതാം പ്രമദാവനേ സഃ ।
സാകന്തയാരമത കല്പകപുഷ്പതല്പേ
പ്രായേണ കാമുകജനതാപ്രകൃതിഃ കിലൈഷാ ॥ ൨൪

ഇത്ഥമിതി। സർവ്വജഗതാം നാഥഃ സർവ്വലോകാനാമീശ്വരോപി സ സുന്ദരഃ ഇത്ഥമുക്തപ്രകാരേണ മധുരൈർമ്മനോഹരൈർവ്വചോഭിഃ ദയിതാം പ്രിയാം പ്രലോഭ്യ പ്രലോഭിതാം കൃത്വാ പ്രമദാവനേ ഉദ്യാനേ കല്പകപുഷ്പതല്പേ കല്പകകുസുമശയനേ തയാ സാകമരമത രമതേ സ്മ ഏഷാ യോഷിതാ സഹ രതിരിത്യർത്ഥഃ പ്രായേണ ബാഹുല്യാൽ കാമുകജനതാപ്രകൃതിഃ കാമുകജനനികരസ്വഭാവഃ കില ൨൪

ഏഷാ പാണ്ഡ്യമഹീശവംശവിലസന്മുക്താമണിസ്സൽക്ഷണം
ഭൂഷാലങ്കൃതനിശാധിനാഥശകലാദാധത്ത ഗർഭം ശിവാൽ ।
ഘോഷാധീശ്വരനന്ദനാദിവ ഹരേർയ്യോഷിന്മണി ഭഗിനീ
ദോഷാംശൈഃ പരിവർജ്ജിതേ ഗുണഗണോപേതേ മുഹൂർത്തോ-
ത്തമേ ॥ ൨൫

ഏഷേതി। പാണ്ഡ്യമഹീശവംശേ പാണ്ഡ്യനൃപതികുലമേവ വംശഃ വേണുഃ തസ്യ വിലസന്തീ ശോഭാവതീ മുക്താമണിഃ മൌക്തികരത്നം ഏഷാ തടാതകാ ഭൂഷാലങ്കൃതനിശാധിനാഥശകലാൽ ഭൂഷാ അലങ്കാരഭൂതഃ നിശാധിനാഥഃ ചന്ദ്രഃ തസ്യ ശകലം ഖണ്ഡം യസ്യ തസ്മാൽ ശിവാൽ ദോഷാംശൈഃ പരിവർജ്ജിതേ രഹിതേ ഗുണഗണോപേതേ ഗുണഗണസംയുതേ മുഹൂർത്തോത്തമേ ശ്രേഷ്ഠേ മുഹൂർത്തേ യോഷാമണിഃ സ്ത്രീരത്നം ഭഗിനീ മൈത്രീ ഘോഷാധീശ്വരനന്ദനാൽ നന്ദരാജാൽ കൃഷ്ണാദിത്യർത്ഥഃ ഇവേത്യുപമാവാചകം ഗർഭമാധത്ത ദധൌ ൨൫

വൃന്ദാരകാനിന്ദ്രമുഖാൻ സദാരാം-
ശ്ചന്ദ്രാവതംസസ്സദനായ സദ്യഃ ।
സംപ്രേഷയിത്വാ സസുഖം സദാര-
സ്സംപ്രാപ ധാമ സ്വമിവാംബുജാക്ഷഃ ॥ ൨൬

വൃന്ദാരകാനിതി। ചന്ദ്രാവതംസഃ സുന്ദരഃ ഇന്ദ്രമുഖാൻ സദാരാൻ സസ്ത്രീകാൻ വൃന്ദാരകാൻ ദേവാൻ സദനായ തത്തൽഭവനായ സദ്യഃ ശീഘ്രമേവപ്ര

ദികം സംപ്രേക്ഷ്യ പ്രേക്ഷയിത്വാ സമാരസ്സൻ സ്വം ആത്മീയം ധാമ ഗൃഹം
അംബുജാക്ഷഃ പത്മാക്ഷ ഇവ സുഖം പ്രാപ ജഗാമ ൫൦

ഇതി ശ്രീവാധൂലകുലതിലകസ്യ കവികുലകുമുദബാന്ധവസ്യ വള്ളുവനാട്ടീയമാഹാത്മ്യ
വതോ ദേശികപാദകമലശരണാശ്രയാവാപ്തനിഖിലസമ്പദ്ഗുണക
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൗ ഭദ്രകാപരിണയേ
സപ്തമസർഗ്ഗപ്രകാശികേയം സമാപ്താ ।
നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരാ
യണശേഷാദ്രീശാച
ശർമ്മഭ്യോസ്മദ്
ഗുരുഭ്യോനമഃ

ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാത്

സപ്തമസ്സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി

താരകാപരിണയേ

അഷ്ടമസ്സർഗ്ഗഃ

അഥോർവ്വീഭൃത്സുതാ സേയം പ്രഥമാനഗുണാന്വിതാ ।
ചന്ദ്രമൌലേർദ്ദധൌ ഗർഭമിന്ദിരേവ ജനാർദ്ദനാൽ ॥ ൧

അഥേതി॥ സേയമൂർവ്വീഭൃത്സുതാ രാജതനയാ ചന്ദ്രമൌലേഃ സുന്ദരാൽ ഗർഭമാധത്ത ദധൌ ... കീദൃശ്യസ്യാഃ കഥ ഇത്യത ആഹ പ്രഥമാനഗുണൈഃ പ്രസിദ്ധൈഃ മഹാഭാഗ്യാദിഭിർഗ്ഗുണൈരന്വിതാ യുക്താ കസ്മാൽ കേവ ... ജനാർദ്ദനാദിന്ദിരേവ ലക്ഷ്മീരിവ ൧

കാൎത്തസ്വരസവൎണ്ണേന സ്വാംഗശ്ലിഷ്ടേന സാ ।
പുത്രേണ രേജേ നിതരാം പ്രാചീവാന്തർഹിതാരുണാ ॥ ൨

കാൎത്തസ്വരേതി॥ സാ താരകേത്യർത്ഥഃ പുത്രേണ നിതരാം രേജേ ബഭൌ കീദൃശേന സ്വാംഗശ്ലിഷ്ടേന സ്വസ്യാ ഗർഭേണാന്തരേണ ശ്ലിഷ്ടേന തിരോഹിതേന ഉദരസംസ്ഥേന പ്രകാശേ കാരണതയാ കാൎത്തസ്വരസവൎണ്ണേന സ്വൎണ്ണസമാനവൎണ്ണേനേത്യർത്ഥഃ കേവ പ്രാചീ പൂർവ്വദിഗിവ കഥംഭൂതാ തസ്യാ ഇത്യത ആഹ അന്തർഹിതാരുണാ തിരോഹിതാദിത്യാ പ്രാതസ്തിരോഹിതാദിത്യായാഃ പ്രാച്യാഃ പ്രകാശ ഇവാസ്യാഃ പ്രകാശ ഇതി ഭാവഃ ൨

സാഭാത്താനാരസാന്ദ്രാലംകൃതിസ്സാ ശുശുഭേതരാം ।
പ്രഭാതകല്പാ വിരളതാരകേവ വിഭാവരീ ॥ ൩

സാഭേതി॥ സാ ശുശുഭേതരാം അതിശയേന രേജേ കീദൃശീ സാ അസാന്ദ്രാലംകൃതിരൽപഭൂഷണാ കഥഃ ശരീരസ്യ ഭാരാൽ സാഭാൽ ... ദ്ധാൽ കേവ വിഭാവരീ രജനീവ കീദൃശീ വിരളതാരകാ സ്വല്പതാരകാ കഃ ഇത്യത ആഹ പ്രഭാതകല്പാ പ്രഭാതപ്രായാ ഉഷഃകാ.... ൩

മുഖേന ലോധ്രശുചിനാ ശ്യാമാസൌ പ്രഭയേതരാം ।
ചന്ദ്രേണ മന്ദകിരണേനാന്വിതേവ തമസ്വിനീ ॥ ൪

മുഖേനേതി॥ അസൌ പ്രഭയേതരാം അത്യന്തം രരാജ കീദൃശീ ശ്യാമാ ശ്യാമളാ പുനഃ കീദൃശീ ലോധ്രശുചിനാ ലോധ്രകുസുമപാണ്ഡുരേണ മുഖേന ഉ

പാപകർമ്മണാമപ്യംഗനാനാം അനാചിരതേതി കാകാക്ഷിവന്നോപി യോജ്യം കേവലമുകിരണേന ശാന്താംശുനാ ചന്ദ്രേണാനാഥിതാ രാത്രിരിവേത്യുപമാ— ൪

പ്രചീയമാനാവയവാ ക്രമാദാനീലചൂചുകാ ।
ഭൃംഗാലിലീനസ്തബകയുഗളേവ ലതാ ബഭൗ ॥ ൫

പ്രചീയേതി। ക്രമാൽ പശ്ചാദേവമാനീലചൂചുകാ അസിതകചാഗ്രാ പ്രചീയമാനാവയവാ പ്രചീയമാനാഃ സംവൃദ്ധാ അവയവാ യസ്യാഃ സാ തഥാ ഉക്താ ചാസാവിത്യുഭയോഃ ഭൃംഗാലിലീനസ്തബകയുഗളാ ഭ്രമരസംലഗ്നമഞ്ജരീദ്വയാ ലതാ വല്ലീവ ബഭൗ രരാജ ൫

അശേഷലോകജനകോപ്യന്തർവ്വത്നീം സ്വയോഷിതം ।
ആലോക്യ മുമുദേതീവ സാദരോന്യഃ പുമാനിവ ॥ ൬

അശേഷേതി। അശേഷലോകജനകഃ സമസ്തജനതാതോപി പ്രപഞ്ചമാതാപിതരൗ ജഗതഃ പിതരാവിതി ച കാളിദാസഃ സ്മരതി അന്തർവ്വത്നീം ഗർഭിണീം സ്വയോഷിതം ആത്മനോ ഭാര്യാം ആലോക്യാന്യഃ പ്രാകൃതഃ പുമാനിവാതീവ മുമുദേ ഇതോപ്യ ലോകരീതിമംഗീചകാരേതി ഭാവഃ ൬

ഷഷ്ഠേ മാസി തതഃ പ്രാപ്തേ വിഷ്ടരശ്രവസാ സമം ।
ആലോച്യ വിധിവച്ചക്രേ ക്രിയാഃ പുംസവനാദികാഃ ॥ ൭

ഷഷ്ഠേതി। തതഃ ഷഷ്ഠേ മാസി മാസേ പ്രാപ്തേ സതി വിഷ്ടരശ്രവസാ വിഷ്ണുനാ സമം ആലോച്യ വിചിന്ത്യ പുംസവനാദികാഃ പുംസവനപ്രഭൃതീഃ ക്രിയാഃ കർമ്മാണി വിധിവൽ യഥാവിധി ചക്രേ ചകാര ൭

അഥ വൈജനനേ പ്രാപ്തേ സുലഗ്നേ സാ തടാതകാ ।
ജനയാമാസ തനയം മദനം ശ്രീരിവോജ്ജ്വലം ॥ ൮

അഥേതി। സാ തടാതകാ വൈജനനേ സൂതിമാസേ പ്രാപ്തേ സതി സുലഗ്നേ ശോഭനേ ലഗ്നേ താരകേ ശ്രീഃ ലക്ഷ്മീഃ മദനം ഇവ ഉജ്ജ്വലം പ്രകാശമാനം തനയം പുത്രം ജനയാമാസ പ്രാസൂത ൮

ദിശഃ പ്രസേദുർമ്മരുതോ വവുസ്സുഖകരാശ്ശിഖീ ।
പ്രദക്ഷിണാർച്ചിർജ്ജജ്വാല വൈവാഹ്യസ്യ ജഗദ്ഗുരോഃ ॥ ൯

ദിശ ഇതി। ദിശഃ കകുഭഃ പ്രസേദുഃ പ്രസന്നാ ബഭൂവുഃ മരുതോ വായവഃ സുഖാഃ സൌഖ്യാവഹാസ്സന്തഃ വവുഃ അവീജയൻ ശിഖീ അഗ്നിഃ പ്രദക്ഷിണാർച്ചിഃ പ്രദക്ഷിണജ്വാലഃ സൻ ജജ്വാല ദിദീപേ തസ്യ തനയസ്യ ഭാവ ഉത്പത്തിഃ ജഗദ്ഗുരോ ലോകനാഥായ ഹി ൯

നിവാതാബ്ജദൃശാ പുത്രമുഖമീശസ്യ പശ്യതഃ ।
മുന്നാതമനി മമൌ ചന്ദ്രാലൊകാദമ്ബുധിവൊന്നതിഃ ॥ ൫൦

നിവാതെതി । നിവാതാബ്ജദൃശാ നിവാതാബ്ജമചഞ്ചലം പത്മമിവ ദൃൿ നയനം തെന പുത്രസ്യ മുഖം പശ്യതഃ അവലൊകയതഃ ഈശസ്യ സുന്ദരസ്യ മുൽ പ്രീതിഃ ചന്ദ്രാലൊകാദിന്ദുസന്ദർശനാദമ്ബുധെഃ സമുദ്രസ്യൊന്നതിരിവാത്മനി മനസി ന മമൌ ന മിമീതെ സ്മ ൫൦

തതൊ വിശ്വസൃജാഭ്യെത്യ ജാതകർമ്മണ്യനുഷ്ഠിതെ ।
മണിഃ പ്രയുക്തസംസ്കാര ഇവായമധികം ബഭൌ ॥ ൫൧

തത ഇതി । വിശ്വസൃജാ ബ്രഹ്മണാ അഭ്യെത്യ സമാഗത്യ ജാതകർമ്മണി ജനനാനന്തരകാലീനെ കർമ്മണി അനുഷ്ഠിതെ സതി അയം സുന്ദരഃ പ്രയുക്തസംസ്കാരൊ രചിതശാണൊത്തെജനൊ മണി രത്നമിവാധികം ബഭൌ രെജെ ൫൧

ഭവിഷ്യത്യുഗ്രവീര്യൊയമിതി സഞ്ചിന്ത്യ സർവ്വവിൽ ।
നാമ്നാ ചകാര തനയമുഗ്രമുഗ്രസ്സഹർഷിഭിഃ ॥ ൫൨

ഭവിഷ്യതീതി । സർവ്വവിൽ സർവ്വം വിശെഷെണ വെത്തീതി സർവ്വവിൽ സർവ്വജ്ഞസ്സർവ്വവിദിതി ശ്രുതിഃ ഉഗ്രഃ ശംഭുഃ അയമുഗ്രവീര്യഃ ഉഗ്രമെവ വീര്യം പരാക്രമഃ ഉഗ്രം പ്രത്യർത്ഥിനാം ദുസ്സഹം വീര്യം യസ്യെതി വാ ഭവിഷ്യതി ഭവിതാ ഇതി സഞ്ചിന്ത്യ വിചാര്യ തം സുന്ദരമിത്യർത്ഥഃ ഋഷിഭിഃ സഹ നാമ്നാ ഉഗ്രം ഉഗ്ര ഇതി പ്രസിദ്ധം ചകാരാകരൊൽ ൫൨

ബാലൊ ബാല്യൊചിതാം ലീലാം കലയന്നഖിലം ജനം ।
ബാഹുലെയ ഇവാത്യന്തമാഹ്ലാദയദസൌ മുഹുഃ ॥ ൫൩

ബാല ഇതി । അസൌ ബാലഃ ബാല്യൊചിതാം ശിശുതായൊഗ്യാം ലീലാം ക്രീഡാം മുഹുഃ പുനഃ പുനഃ രചയൻ കുർവ്വൻ സൻ ബാഹുലെയഃ സുബ്രഹ്മണ്യ ഇവാഖിലം ജനം സമസ്താൻ ജനാൻ അത്യന്തം ആഹ്ലാദയൽ അതൊഷയൽ ൫൩

വിധിവൽകൃതചൌളെന കലാനെനാതിധീമതാ ।
ഗുരൊസ്സകാശാദാപെദെ ജയന്തെനെവ സാദരം ॥ ൫൪

വിധിവദിതി । വിധിവൽ യഥാവൽ കൃതചൌളെനാചരിതചൂഡാകർമ്മണാ അതിധീമതാ അധികം ധാരണാവത്യാ മത്യാ യുതെനാനെന ഉഗ്രെണെത്യർത്ഥഃ ഗുരൊർബൃഹസ്പതെഃ സകാശാൽ ജയന്തെനെന്ദ്രസൂനുനെവ സാദരം യഥാ തഥാ കലാ വിദ്യാഃ ആപെദെ പ്രാപെ ൫൪

പ്രജ്ഞാവാനുഗ്രവർണ്ണാസൌ സംപ്രാപ്തപ്രഥമാശ്രമഃ ।
സർവ്വതോഭ്യസ്തനിഗമോ വിശ്വാമിത്ര ഇവാഭവൽ ॥ ൧൫

പ്രജ്ഞാവാനിതി। പ്രജ്ഞാവാൻ മതിമാൻ സംപ്രാപ്തപ്രഥമാശ്രമഃ സമവാപ്തബ്രഹ്മചര്യ്യഃ ബ്രഹ്മചാരീത്യനേന യഥാവദുപനയനം സിദ്ധമേവ ഉഗ്രവർണ്ണനാമാസൌ സൂനരിത്യർത്ഥഃ വിശ്വാമിത്രഃ കൌശിക ഇവാഭ്യസ്തനിഗമഃ അധീതവേദഃ സർവ്വതസ്സർവ്വത്രാഭവൽ കൃത്സ്നമധികാരാദേരധീയമിതി ന്യായാൽ വിശ്വാമിത്രോപമ്യം ൧൫

താദൃശപ്രിയസ്യ പുത്രസ്യ ദാരസംഗ്രഹണം പ്രതി ।
കല്യാണനഗരീനാഥമസ്മരത്സോമസുന്ദരഃ ॥ ൧൬

താദൃശപ്രിയസ്യേതി। താദൃശപ്രിയസ്യ താദൃശസ്യ പുത്രസ്യ ദാരസംഗ്രഹണം പ്രതി വിവാഹാർത്ഥം കല്യാണനഗരീനാഥം കല്യാണനഗരീശ്വരം സോമശേഖരം തന്നാമാനം അസ്മരൽ അത്ര സോമസുന്ദര ഇതി കർത്താ ൧൬

സ്മൃതമാത്രസ്സ സാവിത്രവംശവാരിധിചന്ദ്രമാഃ ।
കാന്തിമത്യാ സപ്രസൂതയാ സഹാഗാത്സോമശേഖരഃ ॥ ൧൭

സ്മൃതേതി। സാവിത്രവംശവാരിധിചന്ദ്രമാഃ സാവിത്രഃ സവിതൃസംബന്ധീ വംശഃ കുലമേവ വാരിധിഃ ജലധിഃ തസ്യ ചന്ദ്രമാഃ ചന്ദ്രഃ അനേന സമസ്തജനസന്തോഷകത്വം പ്രതീയതേ സ സോമശേഖരഃ അനേന ചന്ദ്രോപി സംബന്ധസൂചിതം പ്രകാശതേ സ്മൃതമാത്രഃ സ്മൃത ഏവ ന തു ദൂതമുഖേനാഹൂത ഇത്യർത്ഥാൽ പരിണയനകാര്യ്യേ ത്വരാ തസ്യ ച കേനാപി സ്പഷ്ടാ കാന്തിമത്യാ തന്നാമ്ന്യാ സപ്രസൂതയാ സാത്മജയാ സഹാഗാദാഗച്ഛൽ ൧൭

സോമശേഖരമഭ്യേത്യ കന്യാ തം സോമശേഖരഃ ।
അഭിവാദ്യാഗ്രതോതിഷ്ഠദ്വിനയോ മൂർത്തിമാനിവ ॥ ൧൮

സോമശേഖരമിതി। സോമശേഖരഃ ആഗത ഇത്യർത്ഥഃ സോമശേഖരം വർത്തമാനം യൌഗികനാമാനമഭ്യേത്യ പ്രാപ്യ കന്യാ ജനകശ്രദ്ധയാ സഹാഭിവാദ്യ പ്രണമ്യാഗ്രതഃ പുരതഃ മൂർത്തിമാൻ സശരീരോ വിനയഃ വിനയഗുണ ഇവാതിഷ്ഠൽ തിഷ്ഠതി സ്മ ൧൮

അക്ഷ്ണാനുഗൃഹ്യ കരുണാരസപൂർണ്ണേന സുന്ദരഃ ।
തന്നൃപം സ്ഥാപയാമാസ കസ്മിംശ്ചിന്നികടാലയേ ॥ ൧൯

അക്ഷ്ണേതി। സുന്ദരഃ സുന്ദരേശ്വരഃ കരുണാരസപൂർണ്ണേന കൃപാരസപൂരിതേനാക്ഷ്ണാ അപാംഗേനേതി യാവൽ തം നൃപം നൃപമനുഗൃഹീതം കൃത്വാ കസ്മിംശ്ചിന്നികടാലയേ സമീപഭവനേ സ്ഥാപയാമാസ പ്രതിഷ്ഠിതവാൻ ൧൯

അഥോഗ്രനൃപതിഃ പൂൎണ്ണലക്ഷണം സൌമ്യമന്യത ।
പുത്ര്യാ ധിഷണനിൎണ്ണീതലക്ഷണായാഃ കരഗ്രഹേ ॥ ൨൦

അഥേതി। സ നൃപതിഃ പൂൎണ്ണലക്ഷണം സമഗ്രമഹാപുരുഷചിഹ്നം ഉഗ്രം ഉഗ്രവൎമ്മാണം ധിഷണനിൎണ്ണീതലക്ഷണായാഃ ധിഷണേന ഗുരുണാ നിൎണ്ണീതാനി മഹാഭാഗ്യസൂചകാനി ചിഹ്നാനി യസ്യാസ്തസ്യാഃ പുത്ര്യാഃ സുതായാഃ കരഗ്രഹേ പാണിഗ്രഹേ അന്വമന്യത അനുമേനേ ൨൦

തതസ്സുന്ദരപാണ്ഡ്യാദിചോദിതസ്സുമതിൎന്നൃപാൻ ।
അസ്വപ്നാനിവ ശക്രാദീനാനേതും പ്രാഹിണോൽ ച്ചരാൻ ॥ ൨൧

തതേതി। തതഃ സുമതിനാമാ സുന്ദരപാണ്ഡ്യാദിചോദിതഃ സുന്ദര ഇതി യഃ പാണ്ഡ്യഃ പാണ്ഡ്യദേശാധിപഃ തേനാദിചോദിതോ നിയുക്തഃ സൻ ശക്രാദീൻ ഇന്ദ്രാദീൻ അസ്വപ്നാൻ ദേവാനിവ നൃപാൻ രാജ്ഞഃ ആനേതും ചാരാംശ്ചാരാൻ പ്രാഹിണോൽ വിസൎജ്ജയാമാസ ദേവാൻ നൃപാംശ്ചാനേതും പ്രാഹിണോദിതി ഭാവഃ ൨൧

ആമന്ത്രിതാ സുന്ദരേശസ്യ കല്പകാദ്യാസ്സുരദ്രുമാഃ ।
ദാസേരാ ഇവ സംഭാരസംഭൃതാവുദ്യമം ദധുഃ ॥ ൨൨

ആമന്ത്രിതാ ഇതി। കല്പകാദ്യാഃ സുരദ്രുമാഃ ദേവവൃക്ഷാഃ സുന്ദരേശസ്യാമന്ത്രിതാ നിയോഗേന സംഭാരസംഭൃതൌ വിവാഹോചിതസാമഗ്രീണാം സമാഹരണേ ദാസേരാ ദാസാ ഇവോദ്യമം ദധുഃ ചക്രുരിത്യൎത്ഥഃ ൨൨

അഥാഹൂതൈൎന്നൃപൈസ്സൎവ്വൈസ്സാപത്യൈസ്സബലോത്കരൈഃ ।
മധുരാഭിമുഖൈൎമ്മാൎഗ്ഗേ പ്രസ്ഥിതം ത്രിദശൈരിവ ॥ ൨൩

അഥേതി। അഥാഹൂതൈരാകാരിതൈഃ സാപത്യൈരപത്യൈഃ സഹിതൈഃ സബലോത്കരൈഃ ബലോത്കരേണ സൈന്യസമൂഹേന സഹിതൈഃ സംഭവദ്ഭിൎമ്മാൎഗ്ഗേഷ്വപി മധുരാഭിമുഖൈഃ മധുരാപുൎയ്യാഭിമുഖൈഃ മധുരാഭിമുഖീകൃത്യാഗമിതൈരിതി യാവൽ ത്രിദശൈൎദ്ദേവൈരിവ പ്രസ്ഥിതം ആഗതം ഭാവേ ക്തഃ ൨൩

തതസ്സമാഗതാൻ ദേവാൻ നൃപാനപി യഥോചിതം ।
സമ്മാന്യ സചിവോ വാസാന്നിനായ വിനയാനതഃ ॥ ൨൪

തതേതി। സചിവഃ സുമതിരിത്യൎത്ഥഃ സമാഗതാൻ സംപ്രാപ്താൻ ദേവാൻ അമരാൻ നൃപാൻ ഭൂപാനപി വിനയാനതഃ വിനീതഃ സൻ യഥോചിതം ഉചിതമനതിക്രമ്യ സമ്മാന്യ ബഹുമാന്യ വാസാൻ നിലയാൻ നിനായ നയതി സ്മ ൨൪

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

തതഃ പിതാമഹഃ പത്ന്യാ സമമാവിരഭൂൽ ഗിരാ।
കാരയിഷ്യന്നിവോദ്വാഹം കാന്തിമത്യുഗ്രയോരിമം॥ ൨൫

തത ഇതി। പിതാമഹോ ബ്രഹ്മാ പത്ന്യാ ഭാൎയ്യയാ ഗിരാ വാണ്യാ സമം കാന്തിമത്യുഗ്രയോഃ ഇമം ഉദ്വാഹം കാരയിഷ്യൻ ഇവകാര ഏവകാരാൎത്ഥഃ ആവിരഭൂൽ ആവിൎബ്ഭഭൂവ ൨൫

യഃ സൃജത്യക്രമമിദം ജഗൽ സ്ഥാവരജംഗമം।
യദീയൌ സ്വാപബോധൌ ച ഭൂതാനാം പ്രളയോദയൌ॥

ബ്രഹ്മാണം സ്തൌതി—യ ഇതി। യോ ബ്രഹ്മാ സ്ഥാവരജംഗമം ചരാചരാത്മകം ഇദം ജഗൽ അക്രമം ക്രമരഹിതം യഥാ തഥാ സൃജതി കരോതി യദീയൌ യസ്യ ബ്രഹ്മണഃ സംബന്ധിനൌ സ്വാപബോധൌ സ്വാപഃ സ്വപ്നകാലഃ ബോധോ ബോധകാലശ്ച തൌ ഭൂതാനാം പ്രാണിനാം പ്രളയോദയൌ നാശോൽപത്തിസമയൌ ഭവതഃ ഇതി യോജ്യം സ ഇതി ഉത്തരത്രാന്വയഃ

തതഃ പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണമ്യ ച സ സുന്ദരം।
വിനീതോ നികടേ തിഷ്ഠൽ സ്തുതപാഠമിവ ചിന്തയൻ॥ ൨൭

തത ഇതി। സ ബ്രഹ്മാ സുന്ദരം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണമ്യ നത്വാ ച വിനീതസ്സൻ അസ്യ നികടേ സമീപേ സ്തുതപാഠം സ്വാധീതം ചിന്തയന്നിവാതിഷ്ഠൽ തസ്ഥൌ ൨൭

മാനയാമാസ തമസൌ വിനയാവനതാനനം।
ഈശോപി സൎവ്വജഗതാമയം സൎഗ്ഗഃ കിലേദൃശഃ॥ ൨൮

മാനയാമാസേതി। സൎവ്വജഗതാമീശോപീശ്വരോപ്യസൌ സുന്ദരഃ വിനയാവനതാനനം വിനയഭരേണാനമ്രമുഖം തം ചതുൎമ്മുഖമിത്യൎത്ഥഃ മാനയാമാസ ബഹുമേനേ ഈദൃശഃ ഏതാദൃശഃ അയം ബഹുമാനഃ സൎഗ്ഗഃ സ്വഭാവഃ കില ആഗതാനാം ബഹുമാനം ഈശ്വരാണാമപി സ്വഭാവ ഏവേതി ഭാവഃ ൨൮

ഹരിഃ പ്രാദുരഭൂത്തത്ര ശ്രിയാ സഹ തമോപഹഃ।
സ്മിതചന്ദ്രികയാ സഭ്യചകോരാൻ പരിഹൎഷയൻ॥ ൨൯

ഹരിരിതി। തത്ര തമോപഹഃ അജ്ഞാനനാശനഃ ഹരിഃ സ്മിതചന്ദ്രികയാ മന്ദഹാസകൌമുദ്യാ സഭ്യചകോരാൻ സഭ്യാഃ സജ്ജനാഃ ത ഏവ ചകോരാഃ ചകോരപക്ഷിണഃ താൻ പരിഹൎഷയൻ സന്തോഷയൻ സൻ ശ്രിയാ ലക്ഷ്മ്യാ കാന്ത്യാ ച സഹ പ്രാദുരഭൂൽ ആവിൎബ്ഭഭൂവ ഹരിഃ ചന്ദ്രശ്ച ൨൯

പാതി യസ്സതതം ലോകാനഖിലാനപി സാദരം।
അഭീപ്സിതാൎത്ഥദാനേന പിതാ പുത്രാനിവൌരസാൻ॥ ൩൦

പാതീതി। യഃ അഖിലാൻ ലോകാൻ ജനാൻ പിതാ ജനകഃ ഔരസാൻ സ്വാത്മനൈവ ജാതാൻ പുത്രാനിവ സതതം അഭീപ്സിതാർത്ഥദാനേന വാഞ്ഛിതപുരുഷാർത്ഥദാനേന സാദരം യഥാ തഥാ പാതി സ ഇതി പൂർവ്വേണാന്വയഃ ൩൦

ഊനീകൃതാഖിലജനപ്രഭാവോ നിഗമോനിശം ।
വന്ദീവ സ്വരവാൻ സ്തൗതി സമജ്ഞാം യസ്യ കേവലം ॥

ഊനീതി। ഊനീകൃതാഖിലജനപ്രഭാവഃ തുച്ഛീകൃതസമസ്തജനമാഹാത്മ്യഃ സ്വരവാൻ ഉദാത്താദിസ്വരയുക്തഃ താദൃശോപനിഷൽകശ്ച നിഗമോ വേദഃ അനിശം യസ്യ സമജ്ഞാം കേവലം യശ ഏവ വന്ദീ സ്തുതിപാഠക ഇവ സ്തൗതി സ ഇതി പൂർവ്വേണ യോജനാ ൩൧

കരാഗ്രേണ കരം തസ്യ ഗൃഹീത്വാ സുന്ദരേശ്വരഃ ।
ഹരിന്നിനായ സവിധം വയസ്യ ഇവ സാദരം ॥ ൩൨

കരാഗ്രേണേതി। സുന്ദരേശ്വരഃ വയസ്യ ഇവ തസ്യ കരം സാദരം യഥാ തഥാ കരാഗ്രേണ ഗൃഹീത്വാ തം ഹരിമിത്യർത്ഥഃ ആത്മസവിധം നിജസമീപം നിനായ നിന്യേ ൩൨

അഥ പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണനാമ ഹരം ഹരിഃ ।
സോപ്യമുഷ്മൈ ബഹുമതിം യഥോചിതമചീകരൽ ॥ ൩൩

അഥേതി। അഥ ഹരിഃ ഹരം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ പ്രണനാമ അവന്ദിഷ്ട സോപി സുന്ദരോപി യഥോചിതം ഉചിതമനതിക്രമ്യ അമുഷ്മൈ ബഹുമതിം ബഹുമാനം അചീകരൽ ചകാര ൩൩

വാചസ്പതിമുഖാൻ വാചംയമമുഖ്യാംസ്തതോ ഹരഃ ।
മുഹൂർത്തവിധയേ സ്വയം യതധ്വമിതി ചാബ്രവീൽ ॥ ൩൪

വാചസ്പതീതി। തതോ ഹരശ്ച വാചസ്പതിമുഖാൻ ഗുരുമുഖാൻ വാചംയമമുഖ്യാൻ സ്വയം മുഹൂർത്തവിധയേ വിവാഹോചിതസമയവിധാനായ യതധ്വം യത്നം കുരുധ്വം ഇതി അബ്രവീൽ ൩൪

തതസ്തദാജ്ഞയാസിക്ന്യസ്സോമശേഖരനന്ദനാം ।
നീത്വാ മണ്ഡനശാലാന്തരലഞ്ചക്രുർവ്വിഭൂഷണൈഃ ॥ ൩൫

തത ഇതി। തതോനന്തരം അസിക്ന്യഃ പ്രേഷ്യാ യുവതയഃ തദാജ്ഞയാ തേഷാം മുനീനാം നിയോഗേന സോമശേഖരനന്ദനാം കാന്തിമതീം മണ്ഡനശാലാന്തഃ അലങ്കാരഗൃഹമദ്ധ്യം നീത്വാ വിഭൂഷണൈഃ അലഞ്ചക്രുഃ അലംകൃതാമകുർവൻ ൩൫

കാചിത്തസ്യാഃ കചഭരം വ്യഞ്ജൽ കങ്കതാന്വിതാ ।
സ്രഷ്ടാതപേ സുന്ദരേശസ്യ ലിപിം ദ്രഷ്ടുമിവോത്സുകാ ॥ ൩൬

കാചിദിതി। കങ്കതേന ദാരുണാ കേശവ്യാസസാധനേന അന്വിതാ കാചിൽ സുന്ദരേശസ്യ സ്രഷ്ടാതപേ പുത്രദാത്ര്യാതപേ ലിപിം ദ്രഷ്ടുമുത്സുകേവ തസ്യാഃ കചഭരം കൈശ്യം വ്യഞ്ജൽ വിബഭാജ ൩൬

വേണീനിർജ്ജിതകാളിന്ദീവേണി ക്ഷോണീശനന്ദനാ ।
മുഖാബ്ജലക്ഷ്മണൈവാസൗ ചിത്രകേണ ബഭൗതരാം ॥

വേണീതി। വേണീനിർജ്ജിതകാളിന്ദീവേണീ കൈശ്യപരിഭൂതയമുനാപ്രവാഹാ ക്ഷോണീശനന്ദനാ രാജപുത്രീ മുഖാബ്ജലക്ഷ്മണാ മുഖമേവാബ്ജമബ്ജം തസ്യ ലക്ഷ്മണാ അങ്കേനേവ സ്ഥിതേന ചിത്രകേണ തിലകേന ബഭൗ തരാമധികം ശുശുഭേ ൩൭

താടങ്കേ തച്ഛ്രുതിധൃതേ മണിദീപ്രേ വിരേജതുഃ ।
വക്ത്രേന്ദുസേവാം കുർവ്വന്തൗ പരിവേഷശിശൂ ഇവ ॥ ൩൮

താടങ്കേതി। തച്ഛ്രുതിധൃതേ തസ്യാഃ കാന്തിമത്യാഃ ശ്രവണാഭ്യാം ധൃതേ മണിദീപ്രേ രത്നോജ്ജ്വലേ താടങ്കേ കർണ്ണാഭരണേ വക്ത്രേന്ദുസേവാം മുഖമേവ ചന്ദ്രസ്തസ്യ സേവാം കുർവ്വന്തൗ പരിവേഷസ്യ ശിശൂ ബാലകാവിവ രേജതുഃ രേജാതേ ൩൮

നാസാഗ്രകലിതന്തസ്യാ ബൃഹന്മൗക്തികമാബഭൗ ।
തുണ്ഡാരവിന്ദസംക്രീഡൽസ്മിതഹംസ്യണ്ഡസന്നിഭം ॥ ൩൯

നാസേതി। തസ്യാഃ നാസാഗ്രകലിതം നാസികാഗ്രവിധൃതം ബൃഹൽ സ്ഥൂലം മൗക്തികം നാസാഭരണമൗക്തികമിത്യർത്ഥഃ തുണ്ഡമാനനമേവാരവിന്ദം തസ്മിൻ സംക്രീഡന്ത്യാം സ്മിതഹംസ്യാം മന്ദഹാസരൂപവരടായാഃ അണ്ഡസന്നിഭം അണ്ഡതുല്യമാബഭൗ രേജേ ൩൯

സപത്രാവലിമേചകേ തസ്യാ ഉരോവാലോക്യ കാചന ।
നിപുണാപ്യതിസന്ദേഹാദഭൂൽ സാഞ്ജനലേഖിനീ ॥ ൪൦

സപത്രേതി। കാചന സ്ത്രീ സപത്രാവലിമേചകേ നിസർഗ്ഗശ്യാമളേ തസ്യാ ഉരോവാലോക്യ നിപുണാ കുശലാപി അതിസന്ദേഹാൽ കൃതാഞ്ജനേ കിമിതി നിയതാം സംശയാന്ധതയാ സാഞ്ജനലേഖിനീ കജ്ജലമഷീവർത്തികാ അഭൂൽ ബഭൂവ ൪൦

കചതാതമുഖാനാം തൽകചശില്പവിധായിനീ ।
താപസാനാം സമഭവൽ ഭാജനം രോഷഹർഷയോഃ ॥ ൪൧

കചതാരേതി। തൽകചശില്പവിധായിനീ തസ്യാഃ കചയോഃ സൂനയോഃ ശില്പവിധായിനീ അലങ്കാരകാരിണീ കചതാരതുല്യാനാം ബൃഹസ്പത്യാദീനാം താപസാനാം മുനീനാം രോഷഹർഷയോഃ കാലാതിപാതാൽ കോപസ്യ അലങ്കാരകൌശലാൽ ഹർഷസ്യാപി ഭാജനം സമഭവൽ ഖലു ൪൧

ശുശുഭേ തൽകടിധൃതം ദുകൂലം മേഖലാഞ്ചിതം।
തടില്ലതാവിലസിതം സിതാഭ്രമിവ കോമളം॥ ൪൨

ശുശുഭ ഇതി। തൽകടിധൃതം തസ്യാഃ കടിധൃതം മധ്യധാരിതം മേഖലാഞ്ചിതം കോമളം മൃദു ദുകൂലം ക്ഷൌമം തടില്ലതാവിലസിതം വിദ്യുല്ലതാരാജിതം സിതാഭ്രം വിമലജലദ ഇവ ശുശുഭേ രരാജ ൪൨

നിസർഗ്ഗാരുണമാലോക്യ കാചിത്തച്ചരണം സഖീ।
ആയതാക്ഷ്യപ്യമന്യത ലാക്ഷാരസപരിഷ്കൃതം॥ ൪൩

നിസർഗ്ഗേതി। കാചിൽ സഖീ ആയതാക്ഷീ വിശാലലോചനാപി നിസർഗ്ഗാരുണം സ്വഭാവരക്തം തച്ചരണം തസ്യാഃ പാദതലം ആലോക്യ ലാക്ഷാരസപരിഷ്കൃതം ജതുരസാലംകൃതമിത്യമന്യത മേനേ ൪൩

ഇതി പ്രസാധിതാ കന്യാ താരയാ ഗുരുശാസനാൽ।
വരവേഷവതോഭ്യാശമുഗ്രസ്യാനീയതാദരാൽ॥ ൪൪

ഇതീതി। ഇത്യുക്തപ്രകാരേണ അലംകൃതാ കന്യാ കാന്തിമതീ ഗുരുശാസനാൽ ജീവനിയോഗേന താരയാ ജീവപത്ന്യാ കർത്ര്യാ വരവേഷവതഃ വരോചിതാകല്പവത ഉഗ്രസ്യാഭ്യാശം സമീപമാദരാദാദരേണാനീയത നീതാ ൪൪

തതോ മംഗളതൂര്യാണാം ഘോഷോ ഘോഷിതദിങ്മുഖഃ।
ജജൃംഭേ വാരതരുണീഗീതധ്വനിസമഞ്ചിതഃ॥ ൪൫

തത ഇതി। ഘോഷിതദിങ്മുഖഃ പ്രതിധ്വനിതദിശാമുഖഃ മംഗളതൂര്യാണാം കല്യാണഭേരീണാം ഘോഷോ നാദഃ വാരതരുണീഗീതധ്വനിസമഞ്ചിതഃ വേശ്യാംഗനാഗാനനാദയുക്തസ്സൻ ജജൃംഭേ അവർദ്ധത ൪൫

തയാധികണ്ഠമുഗ്രസ്യ വരണസ്രഗഥാർപ്പിതാ।
സാനന്ദം ശരണേ തത്ര സുരൈരേവ കുസുമാവലിഃ॥ ൪൬

തയേതി। അഥ തയാ കാന്തിമത്യാ വരണസ്രക് ഭർത്തൃവരണോചിതമാലാ ഉഗ്രസ്യ ഉഗ്രവർമ്മണഃ അധികണ്ഠം കണ്ഠേ വിഭക്ത്യർത്ഥേऽവ്യയീഭാവഃ അർപ്പിതാ പ്രക്ഷിപ്താ തത്ര ശരണേ തസ്മിൻ ഗൃഹേ സുരൈഃ ദേവൈഃ സാനന്ദം യഥാ തഥാ കുസുമാവലിരർപ്പിതേത്യനുഷംഗഃ ൪൬

നൃത്യതേ വാരനാരീഭിരുൽഗീതമൃദുഗീതിഭിഃ ।
അപ്സരോഭിരിവാത്യന്തനാനാഭിനയരീതിഭിഃ ॥ ൮൭

നൃത്യത ഇതി। ഉൽഗീതമൃദുഗീതിഭിഃ സമ്യക് ഗീതാ മൃദുഗീതയഃ കോമലഗാനാനി യാഭിസ്താഃ അത്യന്തനാനാഭിനയരീതിഭിഃ അധീതബഹുവിധവ്യഞ്ജകപ്രകാരാഭിഃ വാരനാരീഭിർവേശ്യാഭിരപ്സരോഭിരിവ നൃത്യതേ നൃത്തമിതി ഭാവേ ലിട് ൮൭

തതസ്തയാ സമമസാവുഗ്രവംശ്യോ മുദാന്വിതഃ ।
അഗാദ്വൈവാഹികീം വേദിം സ്വാഹയേവ ഹുതാശനഃ ॥

തത ഇതി। തതഃ അസൗ ഉഗ്രവംശ്യഃ തയാ സമം മുദാ പ്രീത്യാ യുക്തോന്വിതസ്സൻ സ്വാഹയാ സ്വാഹാദേവ്യാ സഹ ഹുതാശനോഗ്നിരിവ വൈവാഹികീം വിവാഹയോഗ്യാം വേദിം പരിഷ്കൃതമേവമഗാൽ പ്രാപ ൮൮

ചതുർമുഖസ്തദാ തസ്യ പാർശ്വേതിഷ്ഠദുദങ്മുഖഃ ।
അതിഷ്ഠതാമഭിമുഖൗ തസ്യ ശിഷ്യതിലാങ്ഗ്വവൗ ॥ ൮൯

ചതുർമുഖ ഇതി। തദാ ചതുർമുഖോ വിധിഃ തസ്യോഗ്രവംശ്യസ്യ പാർശ്വേ ദക്ഷിണഭാഗേ ഉദങ്മുഖ ഉദീച്യഭിമുഖസ്സൻ അതിഷ്ഠൽ തദ്വൗ ശിഷ്യതിലാങ്ഗ്വവൗ ഋത്വിജൗ തസ്യ ബ്രഹ്മണഃ അഭിമുഖാവതിഷ്ഠതാം തസ്ഥതുഃ വൈദികസമാനേ വിധിവദുപദേശകപരൗ ഋത്വിജൗ ച തസ്ഥതുരിതി ഭാവഃ ൮൯

സോമശേഖരഭൂപാലസ്തസ്മൈ ഗൃഹമുപേയുഷേ ।
മധുപർക്കമദാത്സമ്യക് സോമശേഖരസൂനവേ ॥ ൯൦

സോമശേഖരേതി। സോമശേഖരഭൂപാലോ ഗൃഹമുപേയുഷേ പ്രാപ്തായ സോമശേഖരസൂനവേ ചന്ദ്രമൗലിപുത്രായ തസ്മൈ ഉഗ്രായ മധുപർക്കം സമ്യഗദാൽ ൯൦

അഥ കല്യാണനഗരീനാഥേനാനേന കന്യകാ ।
ദത്താസ്മൈ ക്ഷീരനിധിനാ ലക്ഷ്മീരിവ ഗദാഭൃതേ ॥ ൯൧

അഥേതി। അഥ മധുപർക്കദാനാനന്തരം കല്യാണനഗരീനാഥേന കല്യാണനഗരീതി കാചിൽ പുരീ തന്നാഥേനാനേന സോമശേഖരേണ കന്യകാ കന്യാ കാന്തിമതീത്യർത്ഥഃ ക്ഷീരനിധിനാ ക്ഷീരാംബുധിനാ ഗദാഭൃതേ വിഷ്ണവേ ലക്ഷ്മീരിവ ദത്താ പ്രദത്തേത്യർത്ഥഃ ൯൧

പരിഗൃഹ്യ കരന്തസ്യാസ്സ തയാ സഹ പാവകം ।
പരിചക്രാമ സദസി സർവ്വദേവാത്മകോ ഹ്യസൗ ॥ ൯൨

പരിഗൃഹ്യേതി। സ ഉഗ്രവർമ്മാ സമ്പ്രതി സ്വജായാം തസ്യാഃ കാന്തിമത്യാഃ കരം പരിഗൃഹ്യ ഗൃഹീത്വാ തയാ സഹ പാവകമഗ്നിം പരിചക്രാമ പ്രദക്ഷിണമകരോൽ അസാവഗ്നിഃ സർവ്വദേവാത്മകഃ സർവ്വദേവതാരൂപഃ കില ൪൫

സ്തനകാഠിന്യസമ്പത്തിസമ്പാദിതജയേവ സാ।
നിദധേ പദമശ്മാഗ്രേ പതിപാണിധൃതം സ്വയാൽ॥ ൪൬

സ്തനകാഠിന്യേതി। സാ സ്തനകാഠിന്യസമ്പത്തിസമ്പാദിതജയാ കുചകാഠിന്യാതിശയജനിതവിജയേവ സ്വയാൽ ശനൈർ്ണ പതിപാണിധൃതം ഭർത്തുഃ കരേണ ധൃതം പദം ചരണമശ്മാഗ്രേ ശിലായാ ഉപരിഭാഗേ നിദധേ നിക്ഷിപ്തവതീ ൪൬

തയാ വിസൃഷ്ടാ ജ്വലനേ പതിപാണിഗൃഹീതയാ।
ലാജാ മുക്താ ഇവാപേതുർവ്വേണ്വന്തർദ്ധൃതയാ॥ ൪൭

തയേതി। പതിപാണിഗൃഹീതയാ ഭർത്രാ പാണൗ ഗൃഹീതയാ ധൃതയാ തയാ കാന്തിമത്യാ ത്യക്താഃ വിസൃഷ്ടാഃ ക്ഷിപ്താഃ ലാജാഃ ജ്വലനേ ധൃതയാ കരികരധൃതയാ കമ്പിതയാ വേണുലതയാ വംശസമ്ഭവത്വേന മുക്താ മൗക്തികാനീവ ജ്വലനേ അഗ്നൗ ആപേതുഃ പേതുഃ ൪൭

തനയോദ്വാഹസമയേ മേദിന്യാസ്താമവേദവരൗ।
ഗാഃ കോടിശഃ പ്രദദതുർഗ്ഗോശ്രീർ്വത്സസമന്വിതാഃ॥ ൪൮

തനയേതി। സോമശേഖരൗ ദ്രുഢധർമ്മികനാമാനൗ കല്യാണനഗരീപാലന്യൗ ശരാവിതൃതഃ തനയോദ്വാഹസമയേ തനയാ ച തനയശ്ച തനയൗ തയോരുദ്വാഹസമയേ വിവാഹകാലേ ഗോശ്രീഃ കാംസ്യപാത്രദോഹനാഃ വത്സസമന്വിതാഃ വസ്ത്രകാന്വിതാഃ കോടിശഃ ഇത്യുഭയം പ്രത്യേകം കോടിസംഖ്യാഃ ഗാഃ പ്രദദതുഃ ൪൮

ഹരിബ്രഹ്മാദയോ യത്ര പ്രമാണം സുരപുംഗവാഃ।
സ വിവാഹഃ കഥമിവ വർണ്ണ്യതേ കവിഭിർന്നവൈഃ। ൪൯

ഹരീതി। യത്ര യസ്മിന്വിവാഹേ ഹരിബ്രഹ്മാദയഃ സുരപുംഗവാഃ ദേവശ്രേഷ്ഠാഃ പ്രമാണം സമക്ഷമേവ സ്ഥിതാഃ യഥാവൽ കാരയിതാരഃ ശ്രുത്യാഃ പ്രകാരാന്തികിവൽ പ്രയോഗഃ സ താദൃശോ വിവാഹഃ നവൈർവ്വർണ്ണനീയൈഃ കവിഭിഃ കഥമിവ കിമിതി വർണ്ണ്യതേ ഉച്യതേ വർണ്ണനാപഥമതിക്രാന്ത ഇതി ഭാവഃ ൪൯

സദാരന്തർന്നയം ശംഭുഃ ശ്രീസമേതമിവാച്യുതം।
രാജ്യേഭിഷേചയൽസർവ്വദേവമാനവസംയുതഃ॥ ൫൦

സഭാമിതി। ശംഖസുന്ദരഃ സർവ്വദേവമാനവസംയുതഃ നിഖിലനിലിമ്പമനുജയുക്തസ്സൻ സഭാഭ്യന്തരം ശ്രീസമേതം ലക്ഷ്മീയുതം അച്യുതമിവ സ്ഥിതമിതി തന്നയവിശേഷണം രാജ്ഞ്യാ അഭ്യർച്ചയൽ അഭിഷിക്തമകരോൽ ൭൭

ഛത്രാദിരാജകകുദരാജമാനം സഭാന്തരേ ।
ഉഗ്രം വിലോക്യാമനുത മനോജവസമച്യുതഃ ॥ ൭൮

ഛത്രാദീതി। അച്യുതോ വിഷ്ണുസ്സഭാന്തരേ ഛത്രാദിരാജകകുദൈശ്ഛത്രചാമരാദിനൃപചിഹ്നൈ രാജമാനം ശോഭമാനമുഗ്രമുഗ്രവർമ്മാണം വിലോക്യ മനോജവസം പിതൃസന്നിഭം അമന്യത മേനേ ൭൮

ഭദ്രാസനസ്ഥമാലോക്യ ശംഖസ്തം കകുദോജ്ജ്വലം ।
പൂർവ്വാദ്രിശിഖരാരൂഢമിവാരുണമതുഷ്യൽ ॥ ൭൯

ഭദ്രേതി। ശംഖസുന്ദരഃ ഭദ്രാസനസ്ഥം സിംഹാസനസ്ഥിതം കകുദോജ്ജ്വലം കിരീടാദിരാജചിഹ്നൈഃ പ്രകാശമാനം അത ഏവ പൂർവ്വാദ്രിശിഖരാരൂഢം ഉദയാചലാഗ്രസ്ഥിതം അരുണം രവിമിവ സ്ഥിതം തമുഗ്രമാലോക്യ അതുഷ്യൽ തുതോഷ ൭൯

അഥോ വിദ്യോതജപ്രമുഖാ യഥോചിതമുപസ്തുതാഃ ।
വിസൃഷ്ടാശ്ശംഖനാ ദേവാസ്ത്രിവിഷ്ടപമുപാവിശൻ ॥ ൮൦

അഥോ ഇതി। അഥാനന്തരം യഥോചിതം യഥാർഹം ഉപസ്തുതാഃ ഭൂഷണവിശേഷാലംകൃതാഃ വിദ്യോതജപ്രമുഖാഃ ഇന്ദ്രാദയോ ദേവാഃ ശംഖനാ സുന്ദരേണ വിസൃഷ്ടാ വിസർജ്ജിതാസ്സന്തഃ ത്രിവിഷ്ടപം സ്വർഗ്ഗമുപാവിശൻ പ്രവിവിശുഃ ൮൦

വിധുശ്ച വിധിനാ സാർദ്ധം വിധുചൂഡാത്മജാജ്ഞയാ ।
സ്വധാമ പ്രാപ ഭൂപാശ്ച സ്വരാഷ്ട്രം പ്രതിപേദിരേ ॥ ൮൧

വിധ്വിതി। വിധുഃ വിഷ്ണുശ്ച വിധിനാ ബ്രഹ്മണാ സാർദ്ധം വിധുചൂഡാത്മജാജ്ഞയാ ചന്ദ്രമൌലിനിയോഗേന സ്വധാമ സ്വകീയം ധാമ വൈകുണ്ഠം പ്രാപ. ബ്രഹ്മാപി ജനകാദരേണ തേന സഹൈവ വൈകുണ്ഠം ജഗാമ യദ്വാ സ്വസ്യ സ്വകീയസ്യ ബ്രഹ്മണഃ ധാമ സത്യം വിഷ്ണുഃ പുത്രാദരേണ പ്രാപ യേന കേനാപി മനോവേഗേന ഗച്ഛതാം തേഷാം കിം വാ മാർഗ്ഗദൈർഘ്യമിതി ഭാവഃ ഭൂപാശ്ച സ്വരാഷ്ട്രം നിജനഗരം പ്രതിപേദിരേ പ്രാപുഃ ൮൧

അഥാഗസ്ത്യാദയഃ പാരികാംക്ഷിണസ്സുന്ദരാജ്ഞയാ ।
സ്നാതും സേതും പ്രതി യയുരനേഹസി മഹോദയേ ॥ ൮൨

അഥേതി। അഥാനന്തരം അഗസ്ത്യാദയഃ കുംഭസംഭവമുഖാഃ പാരികാം

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

കമിതൊ മുനയസ്സുന്ദരാജ്ഞയാ സുന്ദരപാണ്ഡ്യനിയോഗേന മഹോദയേ മഹോദയേ ഇതി പ്രസിദ്ധേ അമാവാസി മഹോദയപുണ്യകാലേ ഇത്യർത്ഥഃ സ്നാതും സേതും രാമകൃതസേതും പ്രതി യയുഃ ജഗ്മുഃ ൨൯.

തദാ കാഞ്ചനമാലായാ അപി രാജ്ഞ്യാ മനസ്യഭൂൽ ।
സ്നാതും മഹോദയേ സേതാവാഗ്രഹോ നിരവഗ്രഹഃ ॥ ൩൦

തദേതി. തദാനീം സേതൌ രാമസേതൌ സ്നാതും സ്നാനം കർത്തും കാഞ്ചനമാലായാഃ തന്നാമ്ന്യാ രാജ്ഞ്യാ അപി മനസി നിരവഗ്രഹഃ നിർഗ്ഗളഃ ആഗ്രഹഃ അഭിലാഷോ ബഭൂവ ൩൦

പ്രഥിതേ രാജ്ഞ്യഭിപ്രായേ ഭർത്തുർവാത്സ്യാ മഹർഷയഃ ।
അവീരാവാരിധിസ്നാനമയുക്തമിതി സഞ്ജഗുഃ ॥ ൩൧

പ്രഥിത ഇതി. രാജ്ഞ്യഭിപ്രായേ രാജ്ഞ്യാ മലയധ്വജഭാര്യായാ അഭിപ്രായേ സേതുസ്നാനവിഷയേഽഭിപ്രായേ പ്രഥിതേ പ്രകാശം ഗതേ സതി ഭർത്തുർവാത്സ്യാ മഹർഷയഃ അവീരാവാരിധിസ്നാനം വിധവായാസ്സമുദ്രസ്നാനമയുക്തമനുചിതമിതി സംജഗുഃ സമ്യക് വദന്തി സ്മ ൩൧

കർണ്ണാകർണ്ണികയാകർണ്ണ്യ സാർണ്ണവസ്നാനദൂഷണം ।
വിഷണ്ണഹൃദയാപർണ്ണാകർണ്ണയോരിദമാതനോൽ ॥ ൩൨

കർണ്ണാകർണ്ണികയേതി. സാ കാഞ്ചനമാലാ അർണ്ണവസ്നാനദൂഷണം അർണ്ണവേ സമുദ്രേ സ്നാനം മജ്ജനം തസ്മിൻ ദൂഷണം സാപസ്യാ വിധവാതൈപാ ദോഷം കർണ്ണാകർണ്ണികയാ കർണ്ണാഭ്യാം കർണ്ണാഭ്യാം ശ്രൂയമാണം കർണ്ണാകർണ്ണി കർണ്ണാകർണ്ണ്യേവ കർണ്ണാകർണ്ണികാ കർണ്ണപാരമ്പര്യാ ശ്രാവ്യതേത്യർത്ഥഃ ആകർണ്ണ്യ ശ്രുത്വാ വിഷണ്ണഹൃദയാ വ്യഥിതചിത്താ സതീ ഇദം സാപസ്യാ ദൂഷണമിത്യർത്ഥഃ അപർണ്ണാകർണ്ണയോഃ മീനാക്ഷീശ്രോത്രയോരാതതനോദ്വ്യകാര സാ ദൂഷണം ശ്രുതായൈ കഥയാമാസ വ്യഥിതേതി ഭാവഃ ൩൨

തന്നിവേദിതരാജ്ഞ്യബ്ധിസ്നാനസ്പൃംഭോഗ സുന്ദരഃ ।
മനസാംഭോനിധീൻ സപ്താപ്യസ്മരത്തടിനീയുതാൻ ॥ ൩൩

തന്നിവേദിതേതി. അഥാനന്തരം തന്നിവേദിതരാജ്ഞ്യബ്ധിസ്നാനസ്പൃംഭഃ തയാ മീനാക്ഷ്യാ നിവേദിതോ വിജ്ഞാപിതഃ രാജ്ഞ്യാഃ അബ്ധിസ്നാനസ്യ സ്പൃംഭഃ പ്രതിബന്ധഃ യസ്യ സഃ സുന്ദരഃ തടിനീയുതാൻ ഗംഗാദിനദീയുതാൻ സപ്താംഭോനിധീൻ സമുദ്രാനപി മനസാ സ്മരണേനാസ്മരൽ ആഗമനാർത്ഥമചിന്തയൽ ൩൩

ആഗതാനാമമീഷാമാരവോ ഘോരോഽഥ ശുശ്രുവേ ।
ഘനാഘനാനാമാകാശ ഇവോദ്വേലാപഗമൈർജ്ജനൈഃ ॥ ൩൪

ആഗതാനാമിതി। അഥ ആഗച്ഛത്സു ഘുഷമരേതി ഭഗവതാ സ്മൃതാനാമത ഏവാഗതാനാം പ്രാപ്താനാമമീഷാം സമുദ്രാണാം ശേഖരേ ദ്രഷ്ടും ആഗതാശ്ശുഭ്ര ഉഷ്ണാപഗമേ ഗ്രീഷ്മാപായേ ആകാശംബരേ ആഗതാനാമിത്യാസംഗാ ഘനാനാം മേഘാനാം ഇവ ഭാരഭേജേ ശുശ്രുവേ അശ്രൂയത ൩൭

തതോ ദദൃശിരേ വ്യോമ്നി സപ്തധാ സപ്തസാഗരാഃ ।
നാനാവർണ്ണാ മണികൃതാ വിമാനാ ഇവ ഭാസുരാഃ ॥ ൩൮

തത ഇതി। തതഃ വ്യോമ്നി സപ്തസാഗരാഃ നാനാവർണ്ണാഃ അനേകവർണ്ണാഃ മണികൃതാ രത്നക്ലൃപ്താ ഭാസുരാഃ പ്രകാശമാനാ വിമാനാ ഇവ സപ്തധാ സപ്തസംഖ്യാവത്ത്വേന പൃഥക് പൃഥഗേവേതി യാവൽ ദദൃശിരേ ദൃഷ്ടാഃ കാമദേവേനേതി ശേഷഃ ൩൮

ഏകത്ര നീലാബ്ദചയപ്രകാശ-
ശ്ചാന്യത്ര പീതാംബുദതുല്യശോഭഃ ।
ക്വചിത്സിതാംഭോധരചാരുകാന്തി-
ർബ്ബഭൗ തദാംഭോനിധിതോയദേശഃ ॥ ൩൯

ഏകത്രേതി। തേഷ്വംബുധിഷു ഗിതതോയവ്യാപ്തഃ അംബുദേശഃ ആകാശഭാഗം ഏകത്ര ഏകസ്മിൻ പ്രദേശേ നീലാബ്ദചയപ്രകാശഃ കാളാംബുദസമൂഹസ്യ പ്രകാശ ഇവ പ്രകാശോ യസ്യ സ തഥാവിധശ്ച അന്യത്രാപരത്ര പീതാംബുദതുല്യശോഭഃ പിശംഗവാരിദസമാനകാന്തിശ്ച ക്വചിത് കുത്രചിത് സിതാംഭോധരചാരുകാന്തിഃ പാണ്ഡുരനീരദസമൂഹായശോഭശ്ച ബഭൗ തദാ ഭോഗത്വാദത്യന്തം ബഭൗ ൩൯

ഗിരീശനിർദ്ദിഷ്ടസരസ്യപീ തേ
ചേരുസ്തഥാപി പ്രവിഭക്തമാർഗ്ഗാഃ ।
രേജുസ്തരാം ഝംഝമത്സ്യശംഖ-
ഗ്രാഹാദിയാദോനികരേണ യുക്താഃ ॥ ൪൦

ഗിരീശേതി। തേ സമുദ്രാഃ ഗിരീശനിർദ്ദിഷ്ടസരസി ഗിരീശേന നിർദ്ദിഷ്ടേ പ്രദർശിതേ സരസി തടാകേ പ്രവിഭക്തഭാഗാഃ പ്രവിഭക്താംശാസ്സന്തഃ ചേരുഃ തഥാപി സരോവർത്തമാനത്വേപി ഝംഝമത്സ്യശംഖഗ്രാഹാദിയാദോനികരേണ ഝംഝാഃ ജലവ്യാളാഃ മത്സ്യാഃ മകരാദയഃ ശംഖാഃ കംബവഃ ഗ്രാഹാഃ നക്രാഃ ആദയഃ യേഷാം താനി യാദാംസി തേഷാം നികരേണ ഗണേന യുക്താഃ അന്വിതാഃ ഏവ രേജുഃ അധികം ശുശുഭിരേ ൪൦

സരോ വിരേജേ പ്രവിഭക്തഭാഗ-
മമീഭിരംഭോനിധിഭിർന്നികാമം ।

സുരരാജരത്നംകൈരിവ രംഗതുംഗൈ
സ്സുരൈർവ്വിശാലം മണികുട്ടിമസ്ഥലം ॥ ൧൫

സരമ്യേതി॥ വിശാലം വിസ്തൃതം മണികുട്ടിമസ്ഥലം രത്നശിലാഖചിതതലം സഭാം കർത്തൃ പ്രവിശദ്ഭിരൈരാവതാദിഭിരിവ വിളങ്ങുന്ന രംഗതുംഗൈരുന്നതവക്ഷോഭിരുന്നതവക്ഷസ്സുരൈർവ്വിശാലസഭാസ്സുരരാജരത്നങ്ങളാകുന്ന ദിഗ്ഗജങ്ങൾ കിരിവ നികാമമധികം വിരേജേ ൧൫

തതോ വൃഷഭകേതനോ ദിവിഷദാമധീശം ഹൃദാ
വൃഷാണമയമസ്മരൽസമലയധ്വജക്ഷ്മാഭൃതം ।
സ താവദമുനാ സമം സമധിരുഹ്യ വേഗാദ്ഗതാ
ദ്വിമാനമതിവേഗിനം ഗഗനവർത്മനാ തത്സുരഃ ॥ ൧൬

തത ഇതി॥ വൃഷഭകേതനോ വൃഷധ്വജഃ അയം സുന്ദര ഇത്യർത്ഥഃ ഹൃദാ മനസാ ദിവിഷദാം ദേവാനാമധീശം നാഥം വൃഷാണമിന്ദ്രം സമലയധ്വജക്ഷ്മാഭൃതം മലയധ്വജരാജസഹിതമേവാസ്മരൽ സ്മൃതവാൻ താവത്തദാനീമേവ സ ഇന്ദ്രഃ അമുനാ മലയധ്വജേന സമം അതിവേഗിനമതിവേഗവന്തം വിമാനമധിരുഹ്യ വേഗാജ്ജവേന ഗഗനവർത്മനാകാശമാർഗ്ഗേണ തൽ സപദി സഭാലയം സഭാം അഗാൽ പ്രാപ ൧൬

തതോ വിമാനാദവതീര്യ നാകിനാ
മധീശ്വരസ്തേന മഹീഭൃതാ സമം ।
പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ ശിവം ശിവാന്വിതം
സ്വനാമ സംകീർത്ത്യ നനാമ ഭക്തിതഃ ॥ ൧൭

തത ഇതി॥ തതോ നാകിനാം ദേവാനാമധീശ്വര ഇന്ദ്ര ഇത്യർത്ഥഃ തേന മഹീഭൃതാ മലയധ്വജേന സമം വിമാനാദവതീര്യാവതീർയ്യ ശിവാന്വിതം ഗിരിജാസമേതം ശിവം സുന്ദരം ഭക്തിതഃ പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ സ്വനാമ സ്വാഭിധാനം സംകീർത്ത്യ ഇന്ദ്രോഹമിത്യുക്ത്വാ നനാമ നമശ്ചക്രേ ൧൭

അഥ ദൃശാ ഭഗവാൻ കരുണാർദ്രയാ
തമനുഗൃഹ്യ സുരേശ്വരമഞ്ജസാ ।
സവിനയം മലയധ്വജഭൂഭൃത
ന്നിജഗദേ ജഗദേകപതിശ്ശിവഃ ॥ ൧൮

അഥേതി॥ ജഗദേകപതിർല്ലോകൈകനാഥഃ ഭഗവാൻ ഷാഡ്ഗുണ്യപരിപൂർണ്ണഃ ശിവസ്സുന്ദരഃ തം സുരേശ്വരമിന്ദ്രം കരുണാർദ്രയാ കൃപാരസമഗ്നയാ ദൃശാ നേത്രാന്തേനാനുഗൃഹ്യാഞ്ജസാ ശീഘ്രമേവ സവിനയം വിനയപൂർണ്ണം

സഹിതം മലയധ്വജനൃപതിം മലയധ്വജരാജം അഥവാ ശക്രമുഖ്യ പൂജിതേ
ന സവിനയമിതി ക്രിയാവിശേഷണം നിജഗദേ ഉവാച ൭൪

അയൈത്യ മലയധ്വജക്ഷിതിപതേ തവൈഷാ വധൂഃ
പയോനിധിനിമജ്ജനാദ്ഭുതമതിർജ്ജഗാദാത്മജാം ।
തയാഹമനുബോധിതോ ജലനിധീനിമാനാനയം
നിമജ്ജതു സഹാനയാ വിധിവദേഷ സമ്യക് ഭവാൻ ॥

അയേതി। അയേ മലയധ്വജക്ഷിതിപതേ ഹേ രാജൻ തവ ഏഷാ വധൂഃ ഭാര്യാ പയോനിധിനിമജ്ജനാദ്ഭുതമതിസ്സതീ സമുദ്രസ്നാനേ ആശ്ചര്യബുദ്ധിസ്സതീ ആത്മജാം പുത്രീം ജഗാദ ഉവാച സ്വാഭിപ്രായമിതി ശേഷഃ തയാ തടാതകയാ അഹമനുബോധിതോ വിജ്ഞാപിതസ്സൻ ഇമാൻ ജലനിധീൻ സാഗരാൻ ആനായം ആനീതവാനസ്മി ഭവാൻ അനയാ പത്ന്യാ സമം ഏഷു സമുദ്രേഷു വിധിവത് യഥാവത് സങ്കല്പപൂർവകമിതി യാവത് സമ്യക് സാധു സമ്യക്ത്വം ച ... ഗ്രഹീതുമധികാരിണ്യോ ... ക്ഷത്രിയസ്ത്രീണാം ... വിഹിതത്വാത് ൭൫

ഇത്ഥന്നിഗദ്യ ഗിരിശശ്ശ്വശുരം പ്രഹൃഷ്ടോ
ദോർഭ്യാം ഗാഢമവലോക്യ തടാതകാം താം
പിത്രേ കുരുഷ്വ നതിം ബഹുപുണ്യകർത്രേ
ഭദ്രേ ത്വമിത്യഭിദധേ നിഖിലേശ്വരോപി ॥ ൭൬

ഇത്ഥമിതി। നിഖിലേശ്വരഃ സമസ്തജഗന്നാഥഃ ഗിരിശസ്സുന്ദരോപി ഇത്ഥന്നിഗദ്യ ഉക്ത്വാ പ്രഹൃഷ്ടസ്സൻ ശ്വശുരം ദോർഭ്യാം ഗാഢം ഉപമാലിംഗ്യ താന്തടാതകാമാലോക്യ ഹേ ഭദ്രേ കല്യാണി ത്വം ബഹുപുണ്യകർത്രേ ബഹുസുകൃതകാരിണേ പിത്രേ ജനകായ നതിം നമസ്കാരം കുരുഷ്വ ഇത്യഭിദധേ ഉവാച ൭൭

ഇതി വദതി മഹേശ്വരേ പ്രമോദ
പ്രവികസദാനനപങ്കജാ ക്ഷണേന ।
സവിനയമുപഗമ്യ പാണ്ഡ്യരാജം
പിതരമസൌ പ്രണനാമ സാരസാക്ഷീ ॥ ൭൮

ഇതീതി। ഇതി മഹേശ്വരേ സുന്ദരേ വദതി സതി സാരസാക്ഷീ ജലജലോചനാ അസൌ തടാതകാ പ്രമോദപ്രവികസദാനനപങ്കജാധികമോദാദുത്ഫുല്ലമുഖാരവിന്ദാ സതീ ക്ഷണേന ഝടിതി സവിനയം യഥാ തഥാ ഉപഗമ്യ സ

ശീഘ്രം ഗത്വാ പാണ്ഡ്യരാജം പൂർവ്വം പാണ്ഡ്യദേശാധിപം പിതരം ജനകം പ്രണനാമ നമശ്ചക്രേ ൧൬

സ്വയമഖിലജഗച്ഛിരോമണിരപ്യസൗ
സ്വപതിനാഭിഹിതാ പിതൃവന്ദനം ।
അതനുതാന്യവധൂഃ പതിദേവതാ
വിനയതീവ സതീവ്രതമുത്തമം ॥ ൧൭

സ്വയമിതി। പതിർദ്ദേവതാ പതിരേവ ദൈവതം പരദൈവം യസ്യാസ്സാ തഥാപ്യസൗ സ്വയമഖിലജഗച്ഛിരോമണിഃ ആത്മജനശിരോമണിരപി സ്വപതിനാ സ്വഭർത്രാഭിഹിതാ ഉക്താ സതീ ഉത്തമം ശ്രേഷ്ഠം സതീവ്രതം പാതിവ്രത്യം അന്യവധൂരിതരയോഷിതോ വിനയതീവ ശിക്ഷയന്തീവ പിതൃവന്ദനം താതനമസ്കാരമതനുതാകരോൽ ൧൭

ചിത്രശിഖണ്ഡിജമുഖ്യമുനീശ്വരൈഃ
പ്രോക്തവിധിർമ്മലയധ്വജഭൂപതിഃ ।
സപ്തസമുദ്രനിമജ്ജനമാതനോ
ദാപ്തജനേന സമം ഗിരിശാജ്ഞയാ ॥ ൧൮

ചിത്രശിഖണ്ഡിജേതി। മലയധ്വജഭൂപതിഃ ഗിരിശാജ്ഞയാ ചിത്രശിഖണ്ഡിജമുഖ്യമുനീശ്വരൈഃ ബൃഹസ്പതിപ്രമുഖവാചംയമൈഃ പ്രോക്തവിധിഃ ഉപദിഷ്ടസ്നാനസങ്കല്പാദിവിധാനസ്സൻ ആപ്തജനേന ബന്ധുമിത്രം ഗൃഹജനസ്യ ഇതി ഭാരതഭാരതേ പ്രയോഗം ആപ്തജനോ ബന്ധു സഖ്യാത്മാനുകൂല്യതയാൽ ബന്ധുഭ്യാ സാകമിത്യർത്ഥഃ യദ്വാ ഇഷ്ടജനേന ച സമമിത്യർത്ഥഃ സപ്തസമുദ്രനിമജ്ജനം സപ്തസ്വപി സമുദ്രേഷു സ്നാനമാതനോദചകാര ൧൮

സ്നാതോത്ഥിതസ്യ നൃപതേർമ്മലയധ്വജസ്യ
രൂപം ബഭാവതിതരാം സപരിഗ്രഹസ്യ ।
സാക്ഷാൽപിനാകിന ഇവോത്തുംഗതരംഗജാല
വ്യാപ്താഗ്രദിഗ്വലയമക്ഷവിരാജമാനം ॥ ൧൯

സ്നാതേതി। സപരിഗ്രഹസ്യ യദ്വാ സപരിജനസ്യ സ്നാത്വാ ഉത്ഥിതസ്യ ജലാന്നിർഗ്ഗതസ്യ മലയധ്വജസ്യ നൃപതേ രൂപമുത്തുംഗതരംഗജാലവ്യാപ്താഗ്രദിഗ്വലയം കാന്തിപൂരപൂരിതാംബരഭിത്തിമണ്ഡലം അക്ഷവിരാജമാനം രുദ്രാക്ഷാലംകൃതം സാക്ഷാൽ പ്രത്യക്ഷസ്യ പിനാകിനഃ ഈശ്വരസ്യ രൂപമിവാതിതരാം ബഭൌ രേജേ ൧൯

സോമം സോമകലാധരാൎദ്ധകടം മത്വാ പരിക്രമ്യ തം
നത്വാ നൈകവിധൈസ്സ്തവൈസ്സ്തുതിനയാ സ്തുത്വാ ച തേ ഭൂപതി
ലബ്ധ്വാ ഭാഗ്യമതോ വിമാനമധിരുഹ്യാനായിതം തേ സ്വകൈ-
ശ്ശൈവം ലോകമവാപതുഃ കൃതധിയാവാവൃത്തിശൂന്യം പദം ॥

സോമമിതി കൃതധിയൌ തേ ദമ്പതീ തൌ കാമിനീ ... വിചാരവിതൃത്സു സോമനാഥം സോമകലാധരാൎദ്ധകടം ... ഭാഗ്യവതാ ... പരിക്രമ്യ പ്രദക്ഷിണം കൃത്വാ നത്വാ ച വിവിധൈഃ സ്തവൈഃ സ്തുതിനയാ യഥാ തഥാ സ്തുത്വാ ... ഭാഗ്യാൽ ... ലബ്ധ്വാ വിമാനമധിരുഹ്യ സ്വകൈരാനായിതമാനീതം ... ആവൃത്തിശൂന്യം പുനൎജ്ജന്മവൎജ്ജിതം പദം സ്ഥാനഭൂതം ശൈവം ശിവസംബന്ധി ലോകം കൈലാസമവാപതുഃ പ്രാപതുഃ   ൧൪

യൽപാദപത്മപ്രഭവഃ പരാഗോ
വൈരാഗ്യഭാജാമപി ... വിമൃഗ്യഃ ।
ആവൃത്തിശൂന്യം പരമം പദം യ-
ന്നിനായ സോഽയം ന വിചിത്രമേതൽ ॥   ൧൫

യദിതി യൽപാദപത്മപ്രഭവഃ യസ്യ പാദാരവിന്ദസംഭവഃ പരാഗോ ധൂളിൎവ്വൈരാഗ്യഭാജാമപി ... സദാ വിമൃഗ്യഃ ... സ ... ആവൃത്തിശൂന്യം ... പരമം ഉൽകൃഷ്ടം പദം സ്ഥാനം നിനായ നയതിസ്മ ഇതി യൽ ഏതൽ ന വിചിത്രം ... മഹിമ്നാ ... ഏതന്നാശ്ചൎയ്യമിത്യാശയഃ   ൧൫

സൎവ്വോൎവ്വീം ശാസതാ സമ്പ്രദായം
പുത്രേണൈവഗ്രേണ നാന്യേന ... ।
ബാലാന്ന്യസ്യ ... ന്യപാദി
സോഽധ്യാരോക്ഷ്യാൻ സൎവ്വദാ സ്വൎഗ്ഗലോകം ॥   ൧൬

സൎവ്വമിതി സൎവ്വോൎവ്വീം ശാസതാ ... പുത്രേണ ... ബാലാന്ന്യസ്യ ... സോഽധ്യാരോക്ഷ്യാൻ കാൎയ്യതൽകാലികാൎത്ഥ ... പ്രാൎത്ഥനായാം ലിങ്   ൧൬

ശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യശ്ശങ്കരപാദാരവിന്ദമജ്ജനോത്കഃ
സ്വാചാര്യാദ്യുപപത്ത്യാ കാവ്യമിദം രചയതി സ്മ മന്ദോപി ॥

ശങ്കരേതി। ശങ്കരപാദാരവിന്ദമജ്ജനോത്കഃ ശംഭുചരണപങ്കജസേവാസക്തഃ ശങ്കരസുബ്രഹ്മണ്യഃ തന്നാമാ കവിഃ മന്ദഃ ഏതാദൃശകാവ്യവിധാനാസമർത്ഥോപി സ്വാചാര്യാദ്യുപപത്ത്യാ ഗുരോരനുഗ്രഹേണ ഇദം കാവ്യം രചയതി സ്മ രചിതവാൻ ആചാര്യാനുഗ്രഹേണ കിമസാദ്ധ്യമിതി ഭാവഃ വൃ൪

ശ്രീമത്കേരളമണ്ഡനായിതമഹശ്രീകേരളാഖ്യേ പുരേ
വാധൂലാന്വയവാരിധീന്ദുതുലിതഃ ഖ്യാതോത്ഭുതാഖ്യഃ കവിഃ।
തസ്മാച്ചിത്രശിഖണ്ഡിതുല്യധിഷണാദ്വാചാമിവാധീശ്വരാത്
പ്രഖ്യാതോവനിമണ്ഡലേ പരശുരാമാഖ്യോ ജനി പ്രാജ്ഞധീഃ ॥

ശ്രീമദിതി। ശ്രീമതോ ഐശ്വര്യസമ്പന്നസ്യ കേരളസ്യ കേരളദേശസ്യ മണ്ഡനായിതമലങ്കാരഭൂതം മഹത് വിസ്തൃതം ശ്ലാഘ്യമിത്യർത്ഥഃ ശ്രീകേരള ഇത്യാഖ്യാ നാമ ച യസ്യ തസ്മിൻ പുരേ പട്ടണേ വാധൂലാന്വയവാരിധീന്ദുഃ വാധൂലവംശജലധിചന്ദ്ര ഇവ സ്ഥിതഃ ഖ്യാതഃ സർവത്ര പ്രസിദ്ധഃ അദ്ഭുതാഖ്യഃ അദ്ഭുത ഇത്യന്വർത്ഥനാമധേയം നാമസർവസ്വമുച്ചാരണം ഭീമോ ഭീമസേന ഇതിവൽ അദ്ഭുതനാരായണ ഇത്യാഖ്യാ നാമ യസ്യ സ തഥാ കവിഃ കവയിതാ ഉള്ളൻ ഇല്ലത്ത് തസ്മാൽ ചിത്രശിഖണ്ഡിതുല്യധിഷണാൽ അംഗിരസ്സദൃശബുദ്ധേഃ തസ്മാദേവ വാചാമധീശ്വരാദിവ സ്ഥിതാത് അവനിമണ്ഡലേ ഭൂതലേ പ്രഖ്യാതഃ പ്രസിദ്ധഃ പ്രാജ്ഞധീരധികമേധാവാൻ പരശുരാമാഖ്യഃ പരശുരാമാഭിധഃ അജനി ജാതോഭൂൽ വൃ൫

ശങ്കരഗാഥാകഥനേ യോസൗ വ്യാസോ യഥാദ്ഭുതപ്രജ്ഞഃ
തദ്ഗുരുരനവരതസന്താപഹരഃ കോപി വർത്തതേ കിംവാ ॥

ശങ്കരേതി। യോസൗ യ ഏഷഃ ശങ്കരഗാഥാകഥനേ ശിവകഥാവർണ്ണനേ വ്യാസോ യഥാ സത്യവതീസുതോ ഇവ അദ്ഭുതപ്രജ്ഞഃ അദ്ഭുതാ ആശ്ചര്യകരീ പ്രജ്ഞാ യസ്യ സ തഥോക്തഃ തദ്ഗുരുഃ തം പരശുരാമനാമാനം ഗുരും വിനാ അനവരതസന്താപഹരഃ ശിഷ്യജനസന്താപശാന്തികാരീ കോപി കശ്ചനാപി വർത്തതേ കിം അസ്തി കിം നാസ്ത്യേവേത്യർത്ഥഃ സ ഏവാനുഗ്രഹമാത്രേണ ശിഷ്യജനമാനസസന്താപഹര ഇതി ഗുരുപ്രശസ്തിഃ കൃതാ വൃ൬

തസ്യാനുഗ്രഹമാത്രേണ ഗുരോർമന്ദോപ്യഹം ക്ഷണാൽ
കവിതാമഗമം സർവ്വസംഖ്യാവത്സംഘലാളിതാം ॥ വൃ൭

തസ്യേതി। തസ്യ ഗുരോരനുഗ്രഹമാത്രേണ പ്രസാദേനൈവ മന്ദോപി ഏതാദൃശകാവ്യരചനാദിഷ്വശക്തോപി അഹം ക്ഷണാൽ ശീഘ്രമേവ

തൽക്ഷണമേവ പ്രത്യർത്ഥിസർവ്വസംഖ്യാവത്സംഘലാളിതാം നിഖിലപണ്ഡിതമണ്ഡലീശ്ലാഘിതാം കവിതാം കവിതല്ലജം അഗമം പ്രാപ്തസ്സമഭവം വൃ൭

തസ്യ തനയോ ഗുണാലയദേശമംഗലശർമ്മണസ്സു
നിസ്തുലമതിർന്നിഖിലവേദശാസ്ത്രജ്ഞഃ ।
തസ്യ സ്മരതേർഗ്ഗുരുവരസ്യ ചാദേശാൽ
കാവ്യമിദമേഷ കൃതവാനഹം നൂനം ॥ വൃ

തസ്യേതി। സ്മരതേഃ ശോഭനാ മതിർബ്ബുദ്ധിര്യസ്യ തസ്യ ഗുരുവരസ്യ ഗുരൂണാമപി വരോ ഗുരുവരഃ തസ്യ തനയഃ പുത്രഃ ആദേശ ഇദാനീം വർത്തതെ സ കീദൃശഃ നിസ്തുലമതിഃ നിസ്തുലാ അസമാനാ മതിഃ ബുദ്ധിര്യസ്യ സ തഥാ കിഞ്ച നിഖിലവേദശാസ്ത്രജ്ഞഃ നിഖിലാൻ വേദാൻ ശാസ്ത്രാണി ച ജാനാതീതി നിഖിലവേദശാസ്ത്രജ്ഞഃ തസ്യ ചാദേശാൽ ചകാരാൽ ഗുർവ്വാദേശേനാപി പ്രകാശ്യതെ അതഏവേദാനീം ഇദം കാവ്യം അഹം കൃതവാൻ ആരചയം നൂനമിതി നിശ്ചയെ ഗുരൂണാം ഗുരുപുത്രാണാഞ്ച മഹതാം നിയോഗനിർവ്വഹണാർത്ഥമേവ കാവ്യമിദമാരചയം നതു സ്വാതന്ത്ര്യാദിതി ഭാവഃ വൃ

ശ്രീരംഗനാഥതനയാനന്തനാരായണാഭിധഃ ।
വ്യാഖ്യാമിമാമരചയൽ പ്രഖ്യാതാർത്ഥപ്രകാശികാം ॥

ഇതി ശ്രീവാസുലകലതിലകസ്യ കവികുലകുമുദബാന്ധവസ്യ വർണ്ണനീയമാഹാത്മ്യ
വതോ ദേശികപദകമലശയാശ്രയാവാപ്തനിഖിലസമ്പദ്ഗുണസ്യ
സുബ്രഹ്മണ്യശർമ്മണഃ കൃതൌ തടാതകാപരിണയെ
അഷ്ടമസർഗ്ഗപ്രകാശികേയം സമാപ്താ ।
നമഃ പരശുരാമാനന്തനാരാ
യണശേഷാദ്രീശപര
ശർമ്മഭ്യോസ്മൽ
ഗുരുഭ്യോനമഃ
ഓം തത് സത്.

ശുഭം ഭൂയാൽ
അഷ്ടമസ്സർഗ്ഗഃ സമാപ്തഃ

ശുദ്ധപത്രം.

പ്രഥമസ്സൎഗ്ഗഃ.

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
5	29	അധെ	അഥ
6	22	വീചിനാ	വീചീനാ
7	8	തപ	തവ
9	21	വിനമീ	വിനമ്രീ
11	33	വഗ്ഗേ	വൎഗ്ഗേ
12	30	ഇതഃ	അതഃ
13	7	സപമീ	സപ്താമീ
15	9	പുരസ്യ	പുരസ്ഥസ്യ
,,	25	മസ്യാഃ	മസ്യഃ
17	4	കൃതാംഗ് ഗതേ	കൃതാംഗശേഷ
,,	16	ശ്ലാഘാനീയ	ശ്ലാഘനീയ
,,	19	ണിവ	ണിവാ
18	24	അഭിലഷ	അഭ്യുദക്ഷ
,,	26	ഫലം	ഫാലം
19	4	ഷരകതന	ഷിരകതനീ
,,	14	ഗജാ	ഗജഃ
,,	24	മിളച്ചിരിതെ	മിരിതെ മച്ചു
19	32	കാകരതാൽ	മകരതാൽ
20	6	ധീതസ്യാ	ധീതസ്യ
,,	7	സ്ഥിശയാഃ	സ്ഥിശയഃ
,,	8	വയ	വയാ
,,	26	വത്മി	വൎത്മീ
21	12	നഗ്രഹാൽ	നഗ്രഹാൽ
,,	27	പ്പകത	പ്പകതി
23	18	ജന്ദ്രഃ	ജന്ദ്രം
,,	22	കുല ഷ്ഠ	കുലാഷ്ഠ
24	12	പരാശയ	പരാശയ
,,	30	ഭൂതേ	ഭൂതം
25	13	വിശേഷണം വാ സ്വ	വിശേഷണം സ്വ
,,	15	മതിം	മതിം

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
26	9	ഖാപജയാതാ	ഖാജമഡ്ഗയാതാ

ദ്വിതീയസൎഗ്ഗഃ

27	7	പാഥിനൊ	പന്ഥിനൊ
,,	19	മദാന്ധകാ	മദാന്ധ്യ
29	22	ശ്രിതശ	ശ്രിതാശ്ച
,,	23	സ്വവ്യാകത	സ്വാവ്യകത
,,	32	ഘയനെഷു	ഘയനെഷ്ഠം
31	26	കവിതീശ്വരഃ	കവിതീശ്വരഃ
32	2	വക്രെ	വക്രെ
,,	5	കിതീത്യ	കിത്യ
33	29	അന്യെതി	തന്യെതി
34	3	ഇല	ഇത
34	5	കാഞ്ച	കാഞ്ച
35	1	മഹി	മഹി
,,	20	സ്ത്രീ	സ്ത്രീ
,,	27	ലിംഗക	ലിംഗക
40	3	കലാപസം	കലാപസ്സം
,,	,,	ത്രണ	ഇണ
,,	25	പ്രസ്തുതിഃ	പ്രസ്തുതിഃ
,,	30	താജഃ	താജഃ
41	20	ദ്വതീയാ	ദ്വിതീയാ
42	8	നഭണാ	നഭനാ
43	11	ഉഷ്ട	ഉഷ്ട്ര
45	17	സ്വാത്യി	സ്വാതെ്യ
,,	28	പൃത്യഃ	പൃത്യാഃ
47	16	ല്യായാ	ല്യായാ
,,	25	നഭൊദം	നിഭൊദം
48	20	സചല്ലസബ്യാ	സചല്ലസവ്യാ
50	25	തഛ	തച്ഛി
,,	30	,,	,,
51	25	തനില	തനാല
52	30	കശിക	കൌശിക
53	33	ഞെണ്ടാ	ഞെണ്ടാ
54	33	പികലിപ്തം	വികലിപ്തം

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

പൃഷ്ഠം.	വരി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
55	24	വൎഷകാ	വാൎഷികാ
57	15	ദിവത്യേവ	ദിവീത
59	33	ചക്രഃ	ചക്രം
60	15	സവിഷാദ	വിഷാദ
62	12	തൈത്യ	തൈത്യഃ
63	26	വൈശ്യേശ	വൈശ്യാശ
64	25	ഹാശേ	ഹാശപ
,,	32	ഃഷണ	രഷണ

തൃതീയസ്സൎഗ്ഗഃ

68	12	ഭകാസലി	കൌസല
,,	17	,,	,,
69	18	നാക	നാഥ
73	13	ഉദ്യുസ	ഉദ്സ്ദു
74	33	ണീവീ	ണിവീ
75	8	ഭൂത്രാണിഃ	ഭൂത്രാണിഃ
,,	9	ച	ച ഭൂത്രാണിഃ കടിപ്രോക്ക് കൊ- ണ്ട അഭ്യാസ്സാ
76	32	പാൎശ	പാൎശ്വ
79	9	അത്രിശ	അതിശ
83	24	നനനു	ന നന്ദനു
87	8	സ്യാതേവാതേ	സ്യേതേ ഉവതേ
,,	22	പരിതൊ	പരീതൊ
,,	32	കസ്യ	കസ്യാ
88	19	നസ്യാതെചര	നസ്യാതേഷു
,,	23	ശ്രീ ശ്രീ	ശ്രീഃശ്രീ
89	13	ന്നതി	ന്നതി
90	18	പ്ലവന	പ്ലവ
,,	32	ഗ്രഹ	ഗ്രഹ
92	3	വഷീ	വഷീ
,,	19	തിലകാഃ	തിലകായഃ
94	4	ഉവി	ഉവി
95	21	ഷിദ്ഗാ	ഷിഡ്ഗാ
96	14	ഉല്ലാ	ഉൾകാ
,,	18	ജാനാലംബി	ജാലംബി
97	1	ചയാം	ചയാം

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

ശുദ്ധപത്രം.

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
98	22	ന്യൂ	ന്യൂ
99	19	കെന	കണ
100	12	ലിയാ	ലയാ
102	23	ദ്ാത്ത	ദ്ദാന്യാത്ത
,,	31	യോഗ	യോഗ്ഗ
103	13	ഭവാനി	ഭവാനം
,,	15	ഷിതി	ഷിതി
104	16	ഗിതെ ത	ഗിത
,,	17	ന്യൂഖാ	ന്ഖാ
,,	26	ഞെഷാ	ഞ്ഷാം
105	3	പൃഥി	പൃഥി

ചതുൎത്ഥസ്സൎഗ്ഗഃ

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
107	23	കാമ	കാമാ
109	7	ഉഷ്ണ	ഉഷ്ണ
112	10	പായസ്യ	പായസ്യ
,,	21	പൃസ്ഥി	പൃസ്ഥി
113	22	ക്ഷേമ	ക്ഷേമ
114	4	ഷണ്ഡാഃ	വണ്ഡാഃ
,,	12	കൌതുക	കൌതുക
,,	30	,,	,,
115	3	,,	,,
,,	7	കതാ	കാരിതാ
,,	34	കിരാൾ	കിരീട്
116	9	താപി	താ താപി
,,	18	തോരീം	തോരണീം
,,	23	മഷിനാ	മഷിനാ
117	17	ദ്യൂത	ദ്യൂത
118	13	സവ്യതാ	സംവൃതാ
,,	15	ഗേഹ	ഗേഹ
,,	16	പതിവ്രതാ	പതിവ്രതാ
125	20	സന്ദ്ര	സന്ദ്രാ
,,	30	ശീലതാം	ശീലം താം
128	17	തക്ഷണാ	തക്ഷണാതിന്ദ്രിയാണാം
,,	31	വിദ്ര	വിദ്ര
129	4	വിപൃണ	വിപൃണാ

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
,,	10	ശൃ	ഷ്യ
130	12	പതിരസേ	പതിമസേ
133	17	രെസരവാഘ	രെസരവേഘ
136	1	രത്ര്യവ	ത്ര്യവ
137	6	ത്തനീ	ത്തനീം
140	9	നപിതാ	നപിതാം
141	12	ഷീരെതന	ഷീരെത്മന

പഞ്ചമസ്സൎഗ്ഗഃ

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
146	15	കരാതി	മരതി
147	16	യഥാ	യയാ
148	1	ഉപായാ	ഉപയാ
151	10	ജഞ്ജിരി	ജഞ്ജരി
,,	18	ന്രനാസ്യ	ന്രവാസ്യ
153	8	നിഷ്ഠാഃ	നിഷ്ഠ
156	24	ഉനാം	ഊനാം
,,	25	കൢാശഃ	കൢാംശഃ
166	23	യാമ	യാമമ
167	22	സൃത	സൃതാ
171	33	മന്ത്ര	മന്ത്രി

ഷഷ്ഠസ്സൎഗ്ഗഃ

പൃഷ്ഠം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
174	2	വിക്ഷേത്ര	വിരക്ത
,,	25	അധിരി	അധരി
181	6	യാൻ	താൻ
,,	27	വിലസിതാം	വിലസതാം
182	23	ഹാസ്യം	ഹാസ്യം
185	2	ഹാസ്യകതാഗ്രാഹ്യം	ഹാസ്യാഗ്രാഹ്യം
,,	24	തരാസി	തരാസീ
186	18	തരസ്യ	തസ്യ
,,	,,	രയാ വാ	രയാസ്യ
192	24	ലകണ	ലാകണ
193	2	സതസപതിം	സതസപതി
,,	22	കലൌ	കലന
196	28	ഇതാഃ	ഉതാഃ
,,	29	പിതായാ	പിതയാ
198	18	ജനനഷ്ടനാ	ജനനഷ്ടരകാപിനാ
201	11	ന്യായതസീൽ	ന്യായതസീൽ
,,	24	ഷഷ്ഠസ്സൎഗ്ഗ	ഷഷ്ഠസൎഗ്ഗ

കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി

പുറം.	പങ്ക്തി.	അശുദ്ധം.	ശുദ്ധം.
		സപ്തമസർഗ്ഗഃ	
203	18	റിരാഡ്	വിരാഡ്
,, 4	20	സ്ത്രീകശ	സ്ത്രീകവശ
206	5	സ്വകമിനാക	സ്വകമിനാകാ
,,	19	സകലലോചന	സകലലോചനസ്യ
207	14	ജലകാലയോ	ജലകാലയ
208	12	നന്ദിനീ	നാന്ദിനീ
,,	17	കാഞ്ചീഡം	കാഞ്ചീഡം
210	22	ഉംഗോവൃത്രം	ഉംഗോവൃത്രാ
213	9	ശഖോഷന്	ശഖോഷയന്
215	2	മവഃ	മാവഃ
216	5	ശ്രുതചാരിതാ	ശ്രുതചാരിതാ
,,	24	ജലമകശഃ	ജലമാശഃ
,,	13	ശജം,	ശജഃ
,,	17	ചിക്ഷരവ	ചികരിവെ
221	15	ദീയമി	ദീധിമി
,,	10	പശ്ചു	പശ്ചത
223	20	സാസത്യ്രൂയം	സ്വാതന്ത്ര്യൂയാ
,, 4	20	മാകൃഷ്ണ	കൃഷ്ണ
225	15	കാരിത് നാന്യന	കാരിത് തന്യന
,,	17	കസ്സലയതാം	കസ്സലയതാം
,,	31	നാരനമരത്ഥ	നിരനമരത്ഥ
		അഷ്ടമസർഗ്ഗഃ	
229	28	സ്വകാഃ	സ്വമതാഃ
230	6	തനാ	തത്ര
236	21	ത്രഷ്ട്രാ	ത്രഷ്ട്രാ
241	7	നനാവള്ളുരഃ	നാനാവള്ളുരഃ
,,	16	നീലാഭ്യ	നീലാഭ്യ
,,	27	ഗ്രഹാദി	ഗ്രാഹാദി
,,	29	തൈസ്വാം	തൈഷാം
242	4	കത്തു	കത്തു
,,	,,	ദിതൃനാം	തതൃനാം
,,	9	ത്രവ്യ	തവ്യ
,,	18	മധീശത	മധിശത
,,	20	ശിവസ്വനാഃ	ശിവസ്സനാഃ
244	28	പൃഥീതാം	പൃഥിതാം
248	11	മഃ	മാഃ

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി

കേരള സാഹിത്യ
അക്കാദമി